

KÉZIKÖNYV

**Kézikönyv
a menekültügyre,
a határokra és a
bevándorlásra vonatkozó
európai jogról**

2020. évi kiadás

COUNCIL OF EUROPE

E kézikönyv harmadik kiadásának kézírata 2020 júliusában készült el. Az első kiadás négy nyelven jelent meg 2013-ban, amit 2014-ben a második kiadás követett. A kézikönyv további frissített verziói az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA) weboldalán (<http://fra.europa.eu/en/theme/asylum-migration-borders>) és az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) weboldalán (www.echr.coe.int) a „Publications” (Kiadványok) menüpont alatt lesznek elérhetők.

A többszörözés kereskedelmi célok kivételével engedélyezett, amennyiben a forrást feltüntetik.

Fotó (borító és belső): © iStockphoto

© Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége és az Európa Tanács, 2022

Azokat a fényképeket és más anyagokat, amelyek szerzői jogait az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége/Európa Tanács nem védi, közvetlenül a szerzői jog tulajdonosától származó előzetes hozzájárulás birtokában lehet csak felhasználni vagy többszörözni.

Az alábbi információk esetleges felhasználásáért sem az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége/az Európa Tanács, sem pedig az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége/az Európa Tanács nevében eljáró más személy nem tehető felelőssé.

Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2022

ET:	ISBN 978-92-871-9792-4		
FRA – print:	ISBN 978-92-9461-472-8	doi:10.2811/00962	TK-02-20-493-HU-C
FRA – web:	ISBN 978-92-9461-465-0	doi:10.2811/769284	TK-02-20-493-HU-N

A kézikönyv angol nyelven készült. Az EJEB nem vállal felelősséget a más nyelvű fordítások minőségéért. A kézikönyvben kifejtett nézetek nem kötik az Emberi Jogok Európai Bíróságát. A kézikönyv hivatkozik különféle kommentárookra és kézikönyvekre. Az EJEB nem vállal felelősséget ezek tartalmáért, és az irodalomjegyzékben való feltüntetésük semmilyen értelemben nem minősül e kiadványok jóváhagyásának. A további kiadványok listája megtalálható az EJEB könyvtárának internetes oldalain, a echr.coe.int címen.

**Kézikönyv
a menekültügyre, a határookra
és a bevándorlásra
vonatkozó európai jogról
2020. évi kiadás**

Előszó

Az Európai Unió (EU) Alapjogi Ügynöksége, az Európa Tanács és az Emberi Jogok Európai Bírósága 2011 óta az európai jog számos területén tett közzé kézikönyveket. Ez a kézikönyv áttekintést ad a menekültügygel, a határokkal és a bevándorlással kapcsolatos európai jogi normákról, ismertetve az Európa Tanács és az EU alkalmazandó intézkedéseit.

A kézikönyv az ügyvédeknek, bíráknak, ügyészeknek, határőröknek, bevándorlási tisztviselőknek és a nemzeti hatóságok, valamint nemzeti emberi jogi szervezetek, nem kormányzati szervezetek és más szervek munkatársainak szól, akik az itt tárgyalt területekre tartozó jogi kérdésekbe ütközhetnek.

Az Európai Unió Alapjogi Chartája a Lisszaboni Szerződés hatálybalépésekor, 2009 decemberében jogilag kötelező erejűvé vált. Ugyanolyan jogi kötőerővel bír, mint az Európai Unió alapító szerződésai. A Lisszaboni Szerződés arról is rendelkezik, hogy az EU csatlakozik az emberi jogok európai egyezményéhez, amely az EU és az Európa Tanács valamennyi tagállamára nézve jogilag kötelező.

A kézikönyv 2014. évi második kiadásának közzététele óta jelentős fejlemények mentek végbe a menekültügyre, a határookra és a bevándorlásra vonatkozó európai jog területén. Így például több elfogadott uniós eszközzel új nagy méretű uniós informatikai rendszereket fejlesztettek vagy hoztak létre a migráció kezelése céljából. Emellett történtek kisebb jogszabályi változások is – például a határokat, az irreguláris migrációt és a vízumokat érintő schengeni vívmányok tekintetében.

Hasonlóképpen – egyre bővülő ítélkezési gyakorlatában – az Európai Unió Bírósága is tisztázott számos jogi kérdést, amelyek a migrációra és a menekültügyre vonatkozó uniós jogszabályok alkalmazásából eredtek. Az Emberi Jogok Európai Bírósága szintén számos fontos ítéletet hozott, különösen a menedékkérők befogadási feltételeinek területén. E változások fényében aktualizálni kellett a kézikönyvet, biztosítandó, hogy a benne foglalt jogi iránymutatás továbbra is pontos legyen.

A két európai bíróság ítélkezési gyakorlatában, valamint az uniós rendeletekben és irányelvekben kidolgozott általános elvek érthetőbbé tétele elengedhetetlen. Megértésük ugyanis segít biztosítani, hogy nemzeti szinten megfelelően hajtsák végre

Kézikönyv a menekültügyre, a határookra és a bevándorlásra vonatkozó európai jogról

a vonatkozó európai normákat és biztosítékokat, és maradéktalanul tiszteletben tartsák az alapvető jogokat. Reméljük, ez a kézikönyv hozzájárul e fontos célkitűzés előmozdításához.

Marialena Tsirli

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának
hivatalvezetője

Michael O’Flaherty

Az Európai Unió Alapjogi
Ügynökségének igazgatója

Tartalom

ELŐSZÓ	3
RÖVIDÍTÉSEK	11
ÚTMUTATÓ A KÉZIKÖNYV HASZNÁLATÁHOZ	14
BEVEZETÉS	19
Az Európa Tanács	19
Az Európai Unió	21
Az Európai Unió Alapjogi Chartája	25
Az Európai Unió csatlakozása az emberi jogok európai egyezményéhez	27
Főbb pontok	28
1 HOZZÁFÉRÉS AZ ORSZÁG TERÜLETÉHEZ ÉS AZ ELJÁRÁSOKHOZ	29
Bevezetés	31
1.1. A schengeni vízumrendszer	32
1.2. A jogellenes beutazás megelőzése	36
1.3. Beutazási tilalom és schengeni figyelmeztető jelzések	36
1.4. A határátkelőhelyeken végzett ellenőrzések	40
1.5. A schengeni térségen belüli belső határok	41
1.6. Kishatárforgalom	42
1.7. Tranzitzónák	44
1.8. A menekültügyi eljárásokhoz való hozzáférés	45
1.9. Visszafordítás és visszairányítás a tengeren	47
Főbb pontok	49
2 NAGY MÉRETŰ UNIÓS INFORMATIKAI RENDSZEREK ÉS INTEROPERABILITÁS	51
Bevezetés	53
2.1. Nagy méretű uniós informatikai rendszerek	54
2.1.1. Európai menekültügyi ujjnyomat-azonosító rendszer (Eurodac)	55
2.1.2. Vízuminformációs Rendszer (VIS)	56
2.1.3. Schengeni Információs Rendszer (SIS)	57
2.1.4. Határregisztrációs rendszer (EES)	57
2.1.5. Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszer (ETIAS)	58
2.1.6. Harmadik Országbeli Állampolgárok Európai Bűnügyi Nyilvántartási Információs Rendszere (ECRIS-TCN)	59
2.1.7. Europol Információs Rendszer (EIS)	60

2.2.	Interoperabilitás	62
2.2.1.	Közös személyazonosítóadat-tár	63
2.2.2.	Európai keresőportál	64
2.2.3.	Többszörös személyazonosságot észlelő rendszer	64
2.2.4.	Közös biometrikus megfeleltetési szolgáltatás	64
2.3.	Felügyelet	65
2.4.	Célhoz kötöttség, adattakarékosság és az adatok pontossága	66
2.5.	A tájékoztatáshoz való jog	70
2.6.	Az adatokhoz való hozzáférés	73
2.7.	Harmadik feleknek történő adattovábbítás	76
2.8.	Az érintettek jogai	78
	Főbb pontok	80
3	JOGÁLLÁS ÉS KAPCSOLÓDÓ OKMÁNYOK	83
	Bevezetés	84
3.1.	Menedékkérők	86
3.2.	Elismert menekültek és kiegészítő védelemre szorulóként elismert személyek	88
3.3.	Az emberkereskedelem és a különösen kizsákmányoló munkafeltételek áldozatai	89
3.4.	A 39. szakasz szerinti ideiglenes intézkedések által érintett személyek	91
3.5.	Rendezetlen jogállású migránsok	92
3.6.	Huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők	95
3.7.	Török állampolgárok	98
3.8.	Brit állampolgárok	101
3.9.	Azok a harmadik országbeli állampolgárok, akik EGT- vagy svájci állampolgárok családtagjai	102
3.10.	Hontalan személyek és az állampolgárság vagy az okmányok elvesztése	103
	Főbb pontok	105
4	DÖNTÉS A MENEDÉKJOGRÓL ÉS A KITOLONCOLÁS AKADÁLYAI: LÉNYEGI KÉRDÉSEK	109
	Bevezetés	112
4.1.	A menedékjog és a visszaküldés tilalmának elve	112
4.1.1.	A kockázat jellege az uniós jog szerint	116
4.1.2.	A kockázat jellege az EJEE szerint	120
4.1.3.	A kockázat felmérése	126
4.1.4.	Az elégséges védelem	130
4.1.5.	Országgon belüli áttelepítés	133

4.1.6.	Biztonság máshol	134
4.1.7.	A nemzetközi védelemből való kizárás	137
4.1.8.	A nemzetközi védelem megszűnése	139
4.2.	Kollektív kiutasítás	141
4.3.	A kiutasítás más emberi jogi okokon alapuló akadályai	144
4.4.	A kitoloncolással szemben nagyobb fokú védelmet élvező harmadik országbeli állampolgárok	146
4.4.1.	Huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők	146
4.4.2.	EGT- vagy svájci állampolgárok harmadik országbeli állampolgársággal rendelkező családtagjai	146
4.4.3.	Török állampolgárok	148
Főbb pontok		150
5	ELJÁRÁSI BIZTOSÍTÉKOK ÉS JOGI TÁMOGATÁS A MENEKÜLTÜGYI ÉS KIUTASÍTÁSI ÜGYEKBEN	153
	Bevezetés	155
5.1.	Menekültügyi eljárások	155
5.1.1.	Meghallgatás, vizsgálati eljárás és elsőfokú döntéshozatal	156
5.1.2.	A hatékony jogorvoslathoz való jog	159
5.1.3.	Automatikus halasztó hatályú fellebbezések	162
5.1.4.	Gyorsított menekültügyi eljárások	165
5.2.	Dublini eljárás	166
5.3.	A menedékkérők befogadási feltételeire vonatkozó eljárások	172
5.4.	Kiutasítási eljárások	173
5.5.	Jogi segítségnyújtás a menekültügyi és a kiutasítási eljárásokban ..	176
5.5.1.	Jogi segítségnyújtás a menekültügyi eljárásokban	178
5.5.2.	Jogi segítségnyújtás a kiutasítási eljárásokban	179
5.5.3.	Jogi segítségnyújtás a befogadási feltételek megtámadásához	179
Főbb pontok		180
6	MAGÁN- ÉS CSALÁDI ÉLET, VALAMINT A HÁZASSÁGKÖTÉSHEZ VALÓ JOG	181
	Bevezetés	183
6.1.	A házasságkötéshez és a családalapításhoz való jog	185
6.2.	A család jogszerűsítése	188
6.3.	Családegysítés	197
6.4.	A család egységének fenntartása – védelem a kiutasítással szemben	203
6.4.1.	A kapcsolat felbomlása	204
6.4.2.	Bűnösséget megállapító ítéletek	205
Főbb pontok		209

7	ŐRIZET ÉS A SZABAD MOZGÁS KORLÁTOZÁSA	211
	Bevezetés	214
7.1.	A szabadságtól való megfosztás vagy a szabad mozgás korlátozása?	215
7.2.	Az őrizet alternatívái	218
7.3.	A szabadsághoz való jog alóli kivételek tételes listája	220
7.3.1.	Az országba való jogellenes belépés megakadályozására szolgáló őrizet	223
7.3.2.	Kitoloncolás vagy kiadatás előtti őrizet	225
7.4.	Jogszabályi előírás	228
7.5.	Szükségesség és arányosság	230
7.6.	Önkényesség	231
7.6.1.	Jóhiszeműség	232
7.6.2.	Kellő gondosság	233
7.6.3.	A kitoloncolás reális lehetősége	234
7.6.4.	Az őrizet maximális időtartama	236
7.7.	A sajátos szükségletekkel rendelkező személyek őrizetben tartása	238
7.8.	Eljárási biztosítékok	241
7.8.1.	Az indokoláshoz való jog	242
7.8.2.	Az őrizet felülvizsgálatához való jog	244
7.9.	Fogvatartási körülmények vagy rendszerek	246
7.10.	Kártérítés a jogellenes őrizetért	249
	Főbb pontok	250
8	KITOLONCOLÁS ÉS A KITOLONCOLÁS MÓDJA	253
	Bevezetés	254
8.1.	A kitoloncolás végrehajtása: biztonságos, az emberi méltóságot tiszteletben tartó és emberséges	255
8.2.	Titoktartás	257
8.3.	A korlátozó intézkedések által okozott súlyos sérelem	258
8.4.	Vizsgálatok	261
	Főbb pontok	262
9	GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS JOGOK	265
	Bevezetés	267
9.1.	Fő jogforrások	268
9.2.	Gazdasági jogok	271
9.2.1.	EGT- és svájci állampolgárok családtagjai	274
9.2.2.	Kiküldött munkavállalók	275
9.2.3.	Kékkártyával rendelkező személyek, kutatók és diákok	276

9.2.4.	Török állampolgárok	277
9.2.5.	Huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők és a családegyesítési irányelv kedvezményezettjei	278
9.2.6.	Más, társulási vagy együttműködési megállapodással rendelkező országok állampolgárai	279
9.2.7.	Menedékkérők és menekültek	282
9.2.8.	Rendezetlen jogállású migránsok	283
9.3.	Oktatás	284
9.4.	Lakhatás	287
9.5.	Egészségügy	293
9.6.	Szociális biztonság és szociális támogatás	297
	Főbb pontok	303
10	SAJÁTOS SZÜKSÉGLETEKKEL RENDELKEZŐ SZEMÉLYEK	307
	Bevezetés	308
10.1.	Kísérő nélküli gyermekek	309
10.1.1.	Befogadás és bánásmód	310
10.1.2.	Az életkor meghatározása	314
10.2.	Az emberkereskedelem áldozatai	316
10.3.	Fogyatékossgal élő személyek	318
10.4.	A kínzás áldozatai	319
10.5.	A nemi alapú erőszak áldozatai	321
	Főbb pontok	323
	TOVÁBBI SZAKIRODALOM	325
	ONLINE FORRÁSOK	333
	ÜGYEK JEGYZÉKE	337
	ÚTMUTATÓ AZ EURÓPAI BÍRÓSÁGOK ÍTÉLKEZÉSI GYAKORLATÁNAK KERESÉSÉHEZ	359
	UNIÓS ESZKÖZÖK ÉS VÁLOGATOTT MEGÁLLAPODÁSOK	365
1.	MELLÉKLET: APPLICABILITY OF EU REGULATIONS AND DIRECTIVES CITED IN THIS HANDBOOK	376
2.	MELLÉKLET: APPLICABILITY OF SELECTED COUNCIL OF EUROPE INSTRUMENTS	384
3.	MELLÉKLET: ACCEPTANCE OF ESC PROVISIONS	387
4.	MELLÉKLET: ACCEPTANCE OF SELECTED UN CONVENTIONS	391
5.	MELLÉKLET: A MELLÉKLETEKBEN HASZNÁLT ORSZÁGKÓDOK	393

Rövidítések

AKCS	afrikai, karibi és csendes-óceáni
BMS	közös biometrikus megfeleltetési szolgáltatás
CAT	az ENSZ kínzás elleni egyezménye
CETS	Az Európa Tanács Szerződéseinek Tára
CIR	közös személyazonosítóadat-tár
CPT	a Kínzás, Embertelen vagy Megalázó Bánásmód vagy Büntetések Megelőzésére Létrehozott Európai Bizottság
CRC	a gyermek jogairól szóló ENSZ-egyezmény
CRPD	a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény
DPA	adatvédelmi hatóság
EASO	Európai Menekültügyi Támogatási Hivatal
EB	Európai Bíróság (2009 decembere óta: az Európai Unió Bírósága)
ECRIS-TCN	Harmadik Országbeli Állampolgárok Európai Bűnügyi Nyilvántartási Információs Rendszere
ECSR	Szociális Jogok Európai Bizottsága
EDPS	európai adatvédelmi biztos
EES	határregisztrációs rendszer
EFTA	Európai Szabadkereskedelmi Társulás
EGK	Európai Gazdasági Közösség
EGT	Európai Gazdasági Térség
EGT-állampolgárok	a 27 uniós tagállam, Izland, Liechtenstein, illetve Norvégia állampolgárai
EIS	Europol Információs Rendszer
EJEB	az Emberi Jogok Európai Bírósága

EJEE	az emberi jogok európai egyezménye
ENSZ	az Egyesült Nemzetek Szervezete
EPPO	Európai Ügyészség
ESC	Európai Szociális Charta
ESP	európai keresőportál
ET	Európa Tanács
ETIAS	Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszer
EU	Európai Unió
EU Charta	az Európai Unió Alapjogi Chartája
EUB	az Európai Unió Bírósága (2009 decembere előtt: Európai Bíróság)
eu-LISA	a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség nagyméretű IT-rendszereinek üzemeltetési igazgatását végző európai uniós ügynökség
EUMSZ	az Európai Unió működéséről szóló szerződés
Eurodac	európai menekültügyi ujjnyomat-azonosító rendszer
Eurojust	Az Európai Unió Büntető Igazságügyi Együttműködési Ügynöksége
Europol	A Bűnüldözési Együttműködés Európai Uniós Ügynöksége
EUSZ	az Európai Unióról szóló szerződés
FRA	Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége
Frontex	Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség
GC	nagytanács
GDPR	általános adatvédelmi rendelet
GRETA	az Emberkereskedelem Elleni Küzdelem Szakértői Csoportja
HRC	Emberi Jogi Bizottság
ICCPR	a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya

IT	információtechnológia
KM	kutatás-mentés
MID	többszörös személyazonosságot észlelő rendszer
NGO	nem kormányzati szervezet
PACE	az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése
PPU	sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás
SFRY	Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság
SIS	Schengeni Információs Rendszer
SOLAS	„Életbiztonság a tengeren” tárgyú nemzetközi egyezmény
UNHCR	az ENSZ Menekültügyi Főbiztosa
UNMIK	az Egyesült Nemzetek ideiglenes koszovói közigazgatási missziója
UNRWA	az Egyesült Nemzetek Szervezetének a közel-keleti palesztin menekülteket segélyező hivatala
VIS	Vízuminformációs Rendszer

Útmutató a kézikönyv használatához

Ez a kézikönyv az európai uniós (EU) jog és az emberi jogok európai egyezménye (EJEE) alapján a menekültügyre, a határigazgatásra és a bevándorlásra alkalmazandó jogról ad áttekintést. Azoknak a külföldieknek a helyzetét vizsgálja meg, akiket az EU rendszerint harmadik országbeli állampolgároknak nevez, bár az idézett EJEE szerinti jog szempontjából az ilyen megkülönböztetés nem releváns.

A kézikönyv nem foglalkozik az uniós polgárok, illetve Izland, Liechtenstein, Norvégia és Svájc állampolgárainak jogaival, akik az uniós jog értelmében szabadon léphetnek be az EU területére, és azon belül szabadon mozoghatnak. A polgárok e kategóriáira csak akkor fogunk hivatkozni, ha ez érthetőbbé teszi az olyan családtagok helyzetét, akik harmadik országbeli állampolgárok.

Az uniós jog alapján a harmadik országok állampolgárai nagyjából 25 különböző kategóriába sorolhatók, és ehhez minden esetben különböző jogok társulnak aszerint, hogy milyen kötődésük van az uniós tagállamokhoz, illetve hogy speciális védelemre szorulnak-e. Egyes kategóriákra, például a menedékkérőkre vonatkozóan az uniós jog átfogó szabályokat határoz meg, míg más kategóriák – például a diákok, a kutatók, az au páreik, az idénymunkások és a magas szintű képzettséggel rendelkező munkavállalók – esetében az EU közös szabályokat fogadott el a beutazásuk engedélyezésével kapcsolatban. Az irányelvekben meghatározott feltételek némelyike azonban opcionális, vagy bizonyos szempontokat szabályoz, és az uniós tagállamok mérlegelésére bízta a többi jogot. Azok a harmadik országbeli állampolgárok, akik számára engedélyezett az EU-ban történő letelepedés, jellemzően átfogóbb jogokat kapnak, mint azok, akiknek tartózkodása csak ideiglenes. 2020. február 1-jével az Egyesült Királyság kilépett az Európai Unióból. A kilépésről rendelkező megállapodás 2020. december 31-ig tartó átmeneti időszakot határoz meg, amely alatt az uniós jog továbbra is alkalmazandó az Egyesült Királyságra ⁽¹⁾. Az **1. táblázat** vázlatos áttekintést ad a harmadik országbeli állampolgárok uniós jog szerinti különböző kategóriáiról.

Ez a kézikönyv azoknak a gyakorló jogi szakembereknek kíván segítséget nyújtani, akiknek nem a menekültügy, a határigazgatás és a bevándorlási jog a szakterülete; olyan ügyvédeknek, bíráknak, ügyészeknek, határőröknek, bevándorlási tisztviselőknek, valamint a nemzeti hatóságok, nem kormányzati szervezetek és más szervek munkatársainak szól, akik ezekhez a témákhoz kapcsolódó jogi kérdésekbe

(¹) Megállapodás a Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságának az Európai Unióból és az Európai Atomenergia-közösségből történő kilépéséről (HL L 29., 2020.1.31., 7. o.).

ütközhetnek. A felsorolt témakörökre vonatkozó uniós és EJEE szerinti jog szempontjából a kézikönyv elsődleges referenciaként szolgál, és megismerhető belőle, miként szabályozza az egyes kérdéseket az uniós jog, az EJEE, az Európai Szociális Charta és az Európa Tanács más jogi aktusai. Minden fejezet egy táblázattal kezdődik, amely összefoglalja a két különálló európai jogrendszer szerint alkalmazandó jogi rendelkezéseket. Ezután egyesével bemutatja a két európai jogrend vonatkozó jogszabályait, ahogyan azok az egyes témákra érvényesek. Az olvasó ezáltal megismerheti a két jogrendszer hasonlóságait és különbségeit.

Azon nem uniós államok szakemberei, amelyek tagjai az Európa Tanácsnak és ezáltal részes felei az EJEE-nek, a saját országukra vonatkozó információkat az EJEE-ről szóló részekben találják meg. Az uniós tagállamok szakembereinek mindkét részt tanulmányozniuk kell, mivel ezekre az államokra mindkét jogrend érvényes. Aki egy bizonyos kérdésről szeretne többet megtudni, annak a kézikönyv „Ajánlott szakirodalom” című részében szereplő, speciálisabb anyagokat is tartalmazó irodalomjegyzéket érdemes tanulmányoznia.

Az EJEE szerinti jog ismertetéséhez röviden bemutatjuk az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) a kézikönyvben tárgyalt témákkal kapcsolatos válogatott ügyeit. Ezeket az EJEB migrációs kérdésekről szóló nagyszámú meglévő ítélete és határozata közül választottuk ki.

Az uniós jog az eddig elfogadott jogalkotási intézkedésekben, a Szerződések releváns rendelkezéseiben, és különösen az Európai Unió Alapjogi Chartájának vonatkozó rendelkezéseiben ölt testet, az Európai Unió Bíróságának (EUB; a 2009-ig érvényben lévő megnevezés szerint Európai Bíróság [EB]) ítélkezési gyakorlatából következő értelmezés szerint.

A kézikönyvben bemutatott vagy idézett ítélkezési gyakorlat az EJEB és az EUB jelentős esetjogi korpuszából hoz példákat. A kézikönyv végén szereplő iránymutatók az ítélkezési gyakorlat online keresésében hivatottak segíteni az olvasót.

A menekültügy, a határigazgatás és a bevándorlás területére vonatkozó különböző uniós jogszabályok nem mindegyik uniós tagállamra nézve kötelezőek. „A kézikönyvben idézett uniós rendeletek és irányelvek alkalmazhatósága” című [1. melléklet](#) áttekintést ad arról, hogy melyik jogszabály melyik államra nézve kötelező. Az is kitűnik belőle, hogy leggyakrabban Dánia és Írország döntött a kézikönyvben felsorolt jogi eszközökből való önkéntes kívülmaradás mellett. A határookra vonatkozó uniós jogi eszközök nagy része, köztük a schengeni vívmányok – azaz az ezen

a területen elfogadott uniós jogszabályok összessége – és bizonyos más uniós jogi aktusok néhány nem uniós államra is vonatkoznak, mégpedig Izlandra, Liechtensteinre, Norvégiára és/vagy Svájcra.

Bár az EJEE-nek az Európa Tanács valamennyi tagállama részes fele, nem mindegyikük írta alá vagy ratifikálta az EJEE összes jegyzőkönyvét, illetve nem mindegyikük részes fele az Európa Tanács ebben a kézikönyvben említett más egyezményeinek. A [2. melléklet](#) áttekintést ad az Európa Tanács válogatott jogi eszközeinek – köztük az EJEE vonatkozó jegyzőkönyveinek – alkalmazhatóságáról.

Lényeges különbségek vannak azok között az államok között is, amelyek részes felei az Európai Szociális Chartának (ESC). Az ESC rendszeréhez csatlakozó államok eldönthetik, hogy csatlakoznak-e az egyes cikkekhez, bár vannak bizonyos minimumkövetelmények. A [3. melléklet](#) az ESC rendelkezéseinek elfogadottságát tekinti át.

A kézikönyv nem foglalkozik a nemzetközi emberi jogi normákkal, illetve menekültjoggal, csak olyan mértékben, amennyire ez kifejezetten része az EJEE-nek vagy az uniós jognak. Ez a helyzet például a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi genfi egyezmény esetében (1951. évi genfi egyezmény), amelyre az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 78. cikke kifejezetten hivatkozik. Az európai államokra nézve természetesen továbbra is kötelező minden olyan szerződés, amelynek részes felei. Az alkalmazandó nemzetközi jogi eszközöket a [4. melléklet](#) sorolja fel.

A kézikönyv a bevezetőben röviden bemutatja az EJEE és az uniós jog által létrehozott két jogrendszer szerepét, majd 10 fejezetben foglalkozik a következő kérdésekkel:

- az ország területéhez és az eljárásokhoz való hozzáférés;
- nagy méretű uniós informatikai (IT) rendszerek és interoperabilitás;
- jogállás és kapcsolódó okmányok;
- döntés a menedékjogról és a kitoloncolás akadályai: lényegi kérdések;
- eljárási biztosítékok és jogi támogatás a menekültügyi és kiutasítási ügyekben;
- a magán- és családi élet, a házasságkötéshez való jog;

- őrizet és a szabad mozgás korlátozásai;
- kitoloncolás és a kitoloncolás módja;
- gazdasági és szociális jogok;
- sajátos szükségletekkel rendelkező személyek.

Mindegyik fejezet egy-egy különálló témát jár körül, a más témákra és fejezetekre vonatkozó kereszthivatkozások pedig megkönnyítik az alkalmazandó jogi keret átfogóbb megértését. Az egyes fejezetek végén ismertetjük a legfontosabb pontokat.

A kézikönyv csak a 2020 júliusában hatályos jogszabályokra terjed ki. Az olvasónak szem előtt kell tartania, hogy az uniós jogszabályok gyakran módosulnak. A különböző uniós jogszabályok legfrissebb, egységes szerkezetbe foglalt szövegét tartalmazó jogszabály-módosítások az eur-lex.europa.eu oldalon érhetők el. A közös európai menekültügyi rendszerrel kapcsolatban például az Európai Bizottság 2016-ban több jogalkotási javaslatot terjesztett elő, az „Uniós jogalkotási eszközök és válogatott megállapodások” című szakaszban felsorolt valamennyi uniós menekültügyi eszköz felülvizsgálata céljából. Ezek a jogalkotási javaslatok 2020 júliusában még felülvizsgálat alatt álltak.

A kézikönyv elektronikus változata hiperhivatkozásokat tartalmaz a két európai bíróság ítélezési gyakorlatához és az idézett uniós jogszabályokhoz. Az uniós jogforrásokra mutató hiperhivatkozások az eur-lex.europa.eu áttekintő oldalaira irányítják az olvasót, ahonnan az adott ügy vagy jogszabály bármilyen elérhető uniós nyelven megnyitható.

1. táblázat: A harmadik országbeli állampolgárok uniós jog szerinti kategóriái

A szabad mozgással kapcsolatos uniós rendelkezésekből eredő jogokkal rendelkező személyek	Az uniós tagállamok állampolgárainak családtagjai
	Az Egyesült Királyság állampolgárai az átmeneti időszak végéig
Nemzetközi megállapodásokból eredő jogokkal rendelkező személyek	Az Európai Gazdasági Térség (EGT) és Svájc állampolgárainak családtagjai
	Török állampolgárok és családtagjaik
	Azoknak a harmadik országoknak az állampolgárai, amelyek kétoldalú vagy többoldalú megállapodást kötöttek az EU-val (több mint 100 ország)
Rövid és hosszú távú bevándorlók	Harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagjai
	Az EU-ban huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező személyek
	Kékkártyával rendelkező személyek és családtagjaik
	Kiküldött munkavállalók
	Kutatók
	Vállalaton belül áthelyezett személyek
	Diákok
	Au paírek
	Idénymunkások
	Kishatárforgalmi engedéllyel rendelkező személyek
	Hosszú távú tartózkodásra jogosító vízummal rendelkező személyek
Rövid ideig tartózkodó látogatók	Harmadik országok vízummentességet élvező állampolgárai
	Harmadik országok vízumköteles állampolgárai
Védelemre szoruló személyek	Menedékkérők
	Kiegészítő védelemben részesülők
	Ideiglenes védelemben részesülők
	Menekültek
	Emberkereskedelem áldozatai
Rendezetlen jogállású migránsok	Harmadik országok illegálisan tartózkodó állampolgárai
	Harmadik országok illegálisan tartózkodó állampolgárai, akiknek kitoloncolását elhalasztották

Megj.: Egy adott harmadik országbeli állampolgár egynél több kategóriába is tartozhat.

Forrás: Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA), 2020

Bevezetés

A bevezető részben röviden ismertetjük a migrációt szabályozó két európai jogrend szerepét. Az Európa Tanács jogrendszerére való hivatkozások mindenekelőtt az EJEE-re és az EJEB által kialakított ítélkezési gyakorlatra, valamint adott esetben az Európai Szociális Chartára (ESC) vonatkoznak. Az uniós jogot elsősorban a vonatkozó rendeleteken és irányelveken, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartájának rendelkezésein keresztül ismertetjük.

Az Európa Tanács

Az Európa Tanács a második világháborút követően alakult meg, hogy összefogja az európai államokat a jogállamiság, a demokrácia és az emberi jogok előmozdítása érdekében. 2020 júliusában az Európa Tanácsot 47 tagállam alkotja, beleértve az összes uniós tagállamot.

1950-ben az Európa Tanács elfogadta az emberi jogok európai egyezményét, amely 19. cikkével létrehozta az Emberi Jogok Európai Bíróságát, bírósági mechanizmusként annak biztosítása érdekében, hogy az államok tiszteletben tartsák az egyezményben vállalt kötelezettségeiket.

Az EJEB az egyezmény állítólagos megsértésére vonatkozóan magánszemélyektől, személyek csoportjaitól, nem kormányzati szervezetektől vagy jogi személyektől érkező panaszokat vizsgálja meg. Emellett az Európa Tanács egy vagy több tagállama által egy másik tagállam ellen indított államközi ügyeket is vizsgálhat. Ahhoz, hogy valaki az EJEB előtt felperes lehessen, nem szükséges, hogy a szerződő

államok valamelyikének állampolgára legyen vagy ott jogszerűen tartózkodjon ⁽²⁾. Az EJE 1. cikke előírja, hogy az államok „a joghatóságuk alatt álló minden személy számára” biztosítsák az egyezmény szerinti jogokat. A joghatóság fogalma bizonyos konkrét esetekben az állam területén túlra is kiterjedhet. Az EJE 1. cikke értelmében az EJE részes állama felelősséget visel szerveinek minden tetteért és mulasztásáért, függetlenül attól, hogy a szóban forgó tett vagy mulasztás a nemzeti jog következménye-e, vagy a nemzetközi jogi kötelezettségek betartásának szükségességéből ered ⁽³⁾.

A migrációval kapcsolatos kérdések nyomán az EJEB kiterjedt ítélkezési gyakorlatot alakított ki. Ez a kézikönyv kiválasztott példákat mutat be. Ezeknek tárgya többnyire az EJE 3. cikke (a kínzás, valamint az embertelen és megalázó bánásmód vagy büntetés tilalma), 5. cikke (szabadsághoz és biztonsághoz való jog), 8. cikke (a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog) és 13. cikke (hatékony jogorvoslathoz való jog). Az EJE 13. cikke előírja, hogy az államoknak nemzeti jogorvoslati lehetőséget kell biztosítaniuk az egyezmény alapján tett panaszok esetére.

A szubszidiaritás elve értelmében elsődlegesen az államok felelősek az EJE szerinti kötelezettségeik betartásáért, így az EJEB-hez csak végső eszközként lehet folyamodni. Az államoknak van mérlegelési jogkörük. Az EJEB nem lép a független és pártatlan nemzeti bíróságok helyébe, amennyiben azok gondosan megvizsgálták a tényállást, az EJE-vel és az ítélkezési gyakorlattal összhangban alkalmazva a vonatkozó emberi jogi normákat, továbbá megfelelő egyensúlyt teremtettek a felperes személyes érdekei és az általánosabb közérdek között, és olyan következtetésekre jutottak, amelyek „se nem önkényesek, se nem nyilvánvalóan észszerűtlenek” ⁽⁴⁾.

Az államok nemzetközi kötelezettsége biztosítani, hogy tisztviselőik eleget tegyenek az EJE-nek. Mára már az Európa Tanács minden tagállama beépítette nemzeti jogába vagy hatályba léptette az EJE-t, így bíráik és tisztviselőik kötelesek az egyezmény rendelkezéseinek megfelelően eljárni.

⁽²⁾ Az EJE csupán néhány olyan rendelkezést tartalmaz, amely kifejezetten említést tesz a külföldiekről, vagy amely bizonyos jogokat az állampolgárookra vagy a jogszerűen tartózkodó személyekre korlátoz (lásd például az EJE 5. cikke (1) bekezdésének f) pontját, az EJE 4. kiegészítő jegyzőkönyvének 2., 3. és 4. cikkét, valamint az EJE 7. kiegészítő jegyzőkönyvének 1. cikkét).

⁽³⁾ EJEB, *Matthews kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (24833/94), 1999. február 18., 32. pont; EJEB, *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi kontra İrlanda* [nagytanács] (45036/98), 2005. június 30., 153. pont.

⁽⁴⁾ EJEB, *Faruk Rooma Alam kontra Dánia* (hat.) (33809/15), 2017. június 6., 35. pont.

Az Európa Tanács az alapvető szociális és gazdasági jogok szavatolása érdekében 1961-ben elfogadta az Európai Szociális Chartát (amelyet 1996-ban felülvizsgáltak). A 2020. júliusi állapot szerint az Európa Tanács 47 tagállama közül 43 ratifikálta az ESC-t ⁽⁵⁾. Az ESC nem rendelkezik bíróságról, de létezik a Szociális Jogok Európai Bizottsága (ECSR), amelyet független szakértők alkotnak, akik két eljárás keretében határoznak a nemzeti jog és gyakorlat megfeleléséről: az egyik a jelentéstételi eljárás, amelynek keretében az államok rendszeres időközönként nemzeti jelentéseket nyújtanak be; a másik pedig a kollektív panasztételi eljárás ⁽⁶⁾, amely szervezetek számára lehetővé teszi a panasztételt. Az ECSR következtetéseket fogad el a nemzeti jelentésekről, és határozatokat fogad el a kollektív panaszokról. Következtései és határozatai közül néhányat ebben a kézikönyvben is megemlítünk.

Az Európai Unió

Az Európai Uniót 27 tagállam alkotja. Az uniós jog a Szerződésekből és a másodlagos uniós joganyagból áll. A Szerződéseket, azaz az Európai Unióról szóló szerződést (EUSZ) és az Európai Unió működéséről szóló szerződést (EUMSZ) az EU valamennyi tagállama jóváhagyta; ezeket nevezzük az „elsődleges uniós joganyagnak”. Az EU rendeleteit, irányelveit és határozatait a Szerződések szerint erre felhatalmazott uniós intézmények fogadják el; ezek gyakori megnevezése a „másodlagos uniós joganyag”.

Az EU három, az 1950-es években létrejött nemzetközi szervezetből fejlődött ki, amelyek az energiaüggyel, a biztonsággal és a szabad kereskedelemmel foglalkoztak; ezeket együttvéve „Európai Közösségeknek” nevezték. Az Európai Közösségek alapvető célja az volt, hogy az áruk, a tőke, a személyek és a szolgáltatások szabad mozgása révén ösztönözzék a gazdasági fejlődést. A személyek szabad mozgása tehát az EU egyik alapvető eleme. A munkavállalók szabad mozgásáról szóló első, 1968-as rendelet ⁽⁷⁾ elismerte, hogy a munkavállalók számára nemcsak a szabad mozgást kell biztosítani, hanem azt is lehetővé kell tenni, hogy a családtagjaikat – állampolgárságuktól függetlenül – magukkal vihessék. Az EU ehhez kapcsolódóan összetett joganyagot dolgozott ki a társadalombiztosítási jogosultságok

⁽⁵⁾ Az 1996-os módosított ESC harmincnégy államra nézve kötelező, az 1961-es Charta pedig kilencre. Az ESC arra is lehetőséget ad a részes államoknak, hogy – egy bizonyos minimumkövetelmény mellett – csak egyes rendelkezésekhez csatlakozzanak. A [3. melléklet](#) áttekintést ad az ESC rendelkezéseinek alkalmazhatóságáról.

⁽⁶⁾ A panasztételi eljárás (a jelentéstételi eljárással ellentétben) választható, és 2020 júliusáig 15 olyan állam fogadta el, amely az ESC-nek részes fele.

⁽⁷⁾ A Tanács [1612/68/EGK rendelete](#) (1968. október 15.).

hordozhatóságáról, a szociális ellátási jogokról és az egészségügyi ellátásról, valamint rendelkezéseket hozott a képesítések kölcsönös elismeréséről. Ennek a joganyagnak, amelyet elsődlegesen az uniós állampolgárookra dolgoztak ki, jelentős része az EU-n kívüli állampolgárok különféle kategóriáira is érvényes.

Az Európai Gazdasági Térség (EGT) 1994-ben lépett hatályba. Az EGT részét képező nem uniós tagállamok – nevezetesen Izland, Liechtenstein és Norvégia – állampolgárai az uniós állampolgárokkal azonos jogokat élveznek a szabad mozgás tekintetében ⁽⁸⁾. Ehhez hasonlóan a svájci állampolgároknak az EU-val 1999. június 21-én megkötött külön megállapodás ⁽⁹⁾ alapján joguk van az EU-n belüli mozgáshoz és letelepedéshez. Izland, Liechtenstein, Norvégia és Svájc tagjai az Európai Szabadkereskedelmi Társulásnak (EFTA), a szabad kereskedelem és a gazdasági integráció előmozdítása érdekében létrehozott kormányközi szervezetnek. Az EFTA saját intézményekkel, köztük bírósággal is rendelkezik. Az EFTA-Bíróság illetékes az Izlanddal, Liechtensteinnel és Norvégiával kötött EGT-megállapodás értelmezési kérdéseiben. Ez a bíróság az Európai Unió Bíróságának mintájára épül fel, és jellemzően az ítélkezési gyakorlatát is követi.

A török állampolgárok az uniós jog szerint szintén kiváltságos helyzetben lehetnek. Ahhoz nincs joguk, hogy szabadon mozogjanak az EU-ba, illetve az EU-n belül. Ugyanakkor 1963-ban társulási megállapodás jött létre az Európai Gazdasági Közösség (EGK) és Törökország között (az Ankarai Megállapodás), amelyhez 1970-ben egy kiegészítő jegyzőkönyvet is elfogadtak (az Ankarai Megállapodás kiegészítő jegyzőkönyve) ⁽¹⁰⁾. Ennek eredményeképpen azok a török állampolgárok, akik engedélyt kapnak arra, hogy az EU-ban munkát vállaljanak vagy letelepedjenek, bizonyos kiváltságokat élveznek, valamint joguk van ott maradni és védettek a kitoloncolással szemben. Emellett érvényes rájuk az Ankarai Megállapodás kiegészítő jegyzőkönyvének 41. cikke szerinti felfüggesztési záradék is, amely megakadályozza, hogy több korlátozás vonatkozzon rájuk, mint amennyi a záradék hatálybalépésének idején a fogadó tagállamban érvényben volt. Az EU több másik országgal is kötött megállapodásokat (lásd a 9. fejezet [9.2.6. szakaszát](#)), de ezek egyike sem olyan széles körű, mint az Ankarai Megállapodás.

⁽⁸⁾ *Megállapodás az Európai Gazdasági Térségről* (1992. május 2.) III. rész – A személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása (HL L 1., 1994.1.3., 3. o.).

⁽⁹⁾ *Megállapodás egyrészről az Európai Közösség és tagállamai, másrészről a Svájci Államszövetség között a személyek szabad mozgásáról*, aláírva Luxembourgban, 1999. június 21-én, hatálybalépés 2002. június 1-jén (HL L 114., 2002.4.30., 6. o.).

⁽¹⁰⁾ *EGK-Törökország társulási megállapodás* (1963), HL 217., 1964. december 29. (Ankarai Megállapodás), amelyet az 1970 novemberében aláírt *kiegészítő jegyzőkönyv* egészített ki (HL L 293., 1972.12.29., 3. o.).

Az Egyesült Királyság Európai Unióból való kilépésével a brit állampolgárok 2020. február 1. óta harmadik országbeli állampolgárok. A kilépésről rendelkező megállapodás 2020. december 31-ig tartó, meghosszabbítható átmeneti időszakot határoz meg, amely alatt az Egyesült Királyságot továbbra is köti az uniós jog ⁽¹⁾. Az e kézikönyvben ismertetett uniós jogszabályi rendelkezések az átmeneti időszak végéig továbbra is alkalmazandók az Egyesült Királyságra. Addig a brit állampolgárok ugyanúgy kezelendők, mint más uniós állampolgárok.

A Maastrichti Szerződés 1993-ban lépett hatályba, és ez teremtette meg az uniós polgárság fogalmát, bár ehhez rendelkezni kell az uniós tagállamok valamelyikének állampolgárságával. Ezt a fogalmat gyakran használják a polgárok és bármilyen állampolgárságú családtagjaik szabad mozgásának alátámasztására.

1985-ben írták alá a Schengeni Megállapodást, amely a részes uniós tagállamok közötti belső határellenőrzések eltörléséhez vezetett. 1995-re életbe lépett a külső ellenőrzések alkalmazásának összetett rendszere, hogy szabályozza a schengeni térségbe való belépést. Az addig kormányközi szinten szabályozott schengeni rendszer 1997-ben lett része az EU jogrendjének. A határigazgatásra vonatkozó szabályok a Schengeni határ-ellenőrzési kódex ((EU) 2016/399 rendelet) összefüggésében továbbra is alakulnak és fejlődnek. 2004-ben az EU létrehozta a Frontextet (melynek hivatalos neve 2016-tól Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség), hogy segítse az uniós tagállamokat az Unió külső határainak igazgatásában.

Az 1957. évi Római Szerződés óta az egymást követő szerződésmódosítások kibővítették az Európai Közösségek – a mai EU – joghatóságát a migrációt érintő kérdésekben; az Amszterdami Szerződés új hatáskörökkel ruházta fel az EU-t a határok, a bevándorlás és a menekültügy területén, a vízumokat és kiutasításokat is beleértve. A folyamat végül a Lisszaboni Szerződéssel érte el csúcspontját, amely új hatásköröket adott az EU-nak a harmadik országbeli állampolgárok integrációja tekintetében.

Mindezek alapján folyamatos fejlődésben vannak az uniós menekültügyi vívmányok, azaz azon kormányközi megállapodások, rendeletek és irányelvek, amelyek szinte az összes menekültügyi vonatkozású kérdést szabályozzák az Unióban. Ugyanakkor a menekültügyi vívmányoknak nem minden eleme köti az összes uniós tagállamot (lásd az [1. mellékletet](#)).

⁽¹⁾ Megállapodás a Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságának az Európai Unióból és az Európai Atomenergia-közösségből történő kilépéséről (HL L 29., 2020.1.31., 7. o.), 126–127. cikk.

Az EU az elmúlt évtizedek folyamán több jogalkotási aktust is elfogadott a személyek egyes kategóriáinak az Unióba irányuló bevándorlására vonatkozóan, valamint szabályokat alkotott az Unió területén jogszerűen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárok tekintetében (lásd az [1. mellékletet](#)).

Az uniós Szerződéseknek megfelelően az EU saját bíróságot hozott létre, amelynek neve a Lisszaboni Szerződés 2009. decemberi hatálybalépéséig Európai Bíróság (EB) volt, azóta pedig átnevezték az Európai Unió Bíróságának (EUB) ⁽¹²⁾. Az EUB számos hatáskörrel rendelkezik. Egyrészt a Bíróság rendelkezik azzal a joggal, hogy döntsön az uniós jogi aktusok érvényességéről és az uniós intézmények mulasztásairól az uniós és a vonatkozó nemzetközi jog szerint, valamint arról, hogy az uniós tagállamok megsértik-e az uniós jogot. Másrészről az Európai Unió Bíróságának kizárólagos hatásköre annak biztosítása, hogy az uniós jogot az EU valamennyi tagállamában helyesen és egységesen alkalmazzák és értelmezzék. Az EUMSZ 263. cikkének (4) bekezdése értelmében a természetes személyek viszonylag korlátozottan fordulhatnak az Európai Unió Bíróságához ⁽¹³⁾.

Az uniós jog értelmezésére vagy érvényességére vonatkozóan azonban bármikor egyéni panaszt lehet tenni a nemzeti bíróságok előtt. Az uniós tagállamok igazságügyi hatóságai a lojális együttműködés kötelezettsége és az uniós jog nemzeti szintű hatékonyságát szabályozó elvek alapján felelősek annak biztosításáért, hogy a nemzeti jogrendszerben helyesen alkalmazzák és hajtják végre az uniós jogot. Emellett az Európai Bíróság által a *Francovich*-ügyben ⁽¹⁴⁾ hozott ítéletek nyomán az uniós tagállamok bizonyos körülmények között kötelesek gondoskodni a jogorvoslatról, és azon belül megfelelő esetekben a kártérítésről is azok számára, akiket valamilyen kár ért annak következtében, hogy egy tagállam nem tett eleget az uniós jognak. Amennyiben egy uniós rendelkezés értelmezésével vagy érvényességével kapcsolatban kétség merül fel, a nemzeti bíróságok az EUMSZ 267. cikke szerinti előzetes döntéshozatali eljárás alkalmazásával iránymutatást kérhetnek az Európai Unió Bíróságától – és bizonyos esetekben ez nemcsak joguk,

⁽¹²⁾ Ez a kézikönyv a 2009. december előtti határozatok és ítéletek esetében az Európai Bíróságra (EB) hivatkozik, a 2009. decembere után eldöntött ügyek esetében pedig az Európai Unió Bíróságára (EUB).

⁽¹³⁾ Ez történt például a következő esetekben: EB, C-402/05. P. és C-415/05. P. sz. egyesített ügyek, *Kadi és Al Barakaat International Foundation kontra az Európai Unió Tanácsa és az Európai Községek Bizottsága* [nagytanács], 2008. szeptember 3.; valamint EUB, C-274/12 P. sz. ügy, *Telefonica SA kontra Európai Bizottság* [nagytanács], 2013. december 19.

⁽¹⁴⁾ EB, C-6/90. és C-9/90. sz. egyesített ügyek, *Francovich és Bonifaci és társai kontra Olasz Köztársaság*, 1991. november 19.; EB, C-479/93. sz. ügy, *Andrea Francovich kontra Olasz Köztársaság*, 1995. november 9.

de kötelezettségük is ⁽¹⁵⁾. A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térségben létrehozták a sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárást (PPU), amely lehetővé teszi a gyors döntést a nemzeti bíróságok vagy törvényszékek előtt folyamatban lévő, fogva tartott személyeket érintő ügyekben ⁽¹⁶⁾.

Az Európai Unió Alapjogi Chartája

Az Európai Közösségek eredeti szerződésai nem tartalmaztak semmilyen utalást az emberi jogokra vagy azok védelmére. Mivel azonban kezdtek olyan ügyek kerülni az Európai Bíróság elé, amelyek az emberi jogok állítólagos megsértésére vonatkoztak az uniós jog hatálya alá tartozó területeken, az EB új megközelítést alakított ki a személyek védelme érdekében, amihez az alapvető jogokat is felvette az európai jog úgynevezett „általános elvei” közé. Az EB szerint ezek az általános elvek hivatottak tükrözni a nemzeti alkotmányok és az emberi jogi szerződések, különösen az EJEE emberi jogok védelmére vonatkozó rendelkezéseit. Az EB kimondta, hogy gondoskodik az uniós jog ezen elveknek való megfeleléséről ⁽¹⁷⁾.

Az EU – miután felismerte, hogy szakpolitikai hatással lehetnek az emberi jogokra és annak érdekében, hogy a polgárok közelebb érezzék magukhoz az EU-t – 2000-ben kihirdette az Európai Unió Alapjogi Chartáját. A Charta az uniós tagállamok alkotmányában, az EJEE-ben, az ESC-ben és a nemzetközi emberi jogi szerződésekben, például a gyermek jogairól szóló ENSZ-egyezményben foglalt jogokra támaszkodva sorolja fel az emberi jogokat. A 2000-ben kihirdetett Alapjogi Charta pusztán nyilatkozat volt, azaz jogilag nem volt kötelező erejű. Az Európai Bizottság, az új uniós

⁽¹⁵⁾ Az EUMSZ 267. cikkének (3) bekezdése szerint ez a kötelezettség mindig fennáll az olyan bíróságok esetében, amelyek határozatai ellen a nemzeti jog értelmében nincs jogorvoslati lehetőség, valamint más bíróságok esetében is, amennyiben az előzetes döntéshozatalra utalás egy uniós rendelkezés érvényességére vonatkozik, és a kifogás okkal tekinthető megalapozottnak (lásd például: EB, 314/85. sz. ügy, *Foto-Frost kontra Hauptzollamt Lübeck-Ost*, 1987. október 22.).

⁽¹⁶⁾ Lásd a Bíróság alapokmányáról szóló 3. jegyzőkönyv 23a. cikkét és a Bíróság eljárási szabályzatának 107–114. cikkét. A sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás alá vonható ügyek jobb áttekintését lásd: EUB: *Ajánlások a nemzeti bíróságok figyelmébe, az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek előterjesztésére vonatkozóan* (HL C 257., 2018.7.20., 1. o.), 33. pont: „példaként említhető, hogy a nemzeti bíróság akkor dönthet sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás iránti kérelem benyújtása mellett, ha az EUMSZ 267. cikk negyedik bekezdésében említett, fogva tartott vagy szabadságától megfosztott személy esetében e személy jogi helyzetének megítéléséhez meghatározó jelentőségű a feltett kérdésre adandó válasz, továbbá ha [...] gyermekek feletti szülői felügyeletre vagy az elhelyezésükre vonatkozó jogvita során az uniós jog alapján eljáró bíróság hatásköre az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre adandó választól függ”.

⁽¹⁷⁾ EB, 44/79. sz. ügy, *Liselotte Hauer kontra Land Rheinland-Pfalz*, 1979. december 13., 15. pont.

jogszabályok előterjesztéséért elsődlegesen felelős szerv nem sokkal ezután kinyilvánította, gondoskodni fog arról, hogy a jogalkotási javaslatok megfeleljenek a Chartának.

Amikor a Lisszaboni Szerződés 2009. december 1-jén hatályba lépett, az Alapjogi Charta jogilag kötelező erejűvé vált, az uniós Szerződésekkel megegyező jogi kötőerővel. Az uniós intézmények mellett az EU tagállamai is kötelesek megfelelni a Chartának, „amennyiben az Unió jogát hajtják végre” (a Charta 51. cikkének (1) bekezdése).

A Charta Lengyelországra és az Egyesült Királyságra vonatkozó értelmezéséről jegyzőkönyvet fogadtak el ⁽¹⁸⁾. Az Európai Unió Bírósága egy 2011-es migrációs ügyben arra az álláspontra helyezkedett, hogy a jegyzőkönyv fő célja, hogy a szociális jogok területén korlátozza a Charta alkalmazását. A Bíróság kijelentette továbbá, hogy a jegyzőkönyv nem érinti az EU menekültügyi jogának alkalmazását ⁽¹⁹⁾.

Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 18. cikke – európai szinten első alkalommal – tartalmazza a menedéjogot. A 18. cikk szerint ez egy minősített jog: „[a] genfi egyezmény [...] rendelkezéseivel, valamint az Európai Unióról szóló szerződéssel és az Európai Unió működéséről szóló szerződéssel [...] összhangban a menedéjogot biztosítani kell”. A Charta 19. cikke kimondja, hogy senkit nem lehet olyan helyzetbe visszaküldeni, ahol megalapozottan fél az üldöztetéstől, illetve ahol ténylegesen fennáll a kínzás vagy más, embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés veszélye (a visszaküldés tilalmának elve – *non-refoulement*), továbbá a cikk rendelkezik a kollektív kiutasítás tilalmáról.

Ezenkívül a Charta más, az egyéneknek nyújtott védelemről szóló rendelkezései is relevánsak lehetnek a migráció szempontjából. A Charta 47. cikke rendelkezik a hatékony jogorvoslathoz való önálló jogról, és rögzíti a tisztességes eljárás elveit. A bírói felülvizsgálat 47. cikkben foglalt elve megköveteli az ügyek bírósági felülvizsgálatát. Ez szélesebb körű védelmet biztosít, mint az EJEE 13. cikke, amely garantálja a jogsérelem hatékony orvoslásához való jogot egy hazai hatóság előtt, amely azonban nem feltétlenül jelent bíróságot. Az EU Alapjogi Chartájának 52. cikke ezenkívül

⁽¹⁸⁾ EUMSZ, 30. jegyzőkönyv az Európai Unió Alapjogi Chartájának Lengyelországra és az Egyesült Királyságra történő alkalmazásáról (HL C 115., 2008.5.9., 313. o.).

⁽¹⁹⁾ EUB, C-411/10. és C-493/10. sz. egyesített ügyek, *N.S. kontra Secretary of State for the Home Department és M.E. és társai kontra Refugee Applications Commissioner és Minister for Justice, Equality and Law Reform* [nagytanács], 2011. december 21.

rögzíti, hogy a Charta rendelkezései által biztosított védelem minimuma megegyezik az EJEE-ben biztosítottal, az EU mindazonáltal az EJEB által előterjesztettnél szélesebb körű értelmezést is rendelhet a jogokhoz.

Az Európai Unió csatlakozása az emberi jogok európai egyezményéhez

Az uniós jog és az EJEE szorosan összekapcsolódik. Az EUB az EJEE-ből merít ihletet az uniós jog szerinti emberi jogi védelem hatókörének meghatározásához. Az EU Alapjogi Chartája az EJEE-ben foglalt jogok körét tükrözi, bár nem korlátozódik ezekre a jogokra. Az uniós jog ennek megfelelően nagyrészt az EJEE-vel összhangban fejlődött, annak ellenére, hogy az EU egyelőre nem aláírta az EJEE-t. Ugyanakkor a jog jelenlegi állása szerint, ha egy magánszemély panaszt kíván tenni az EU-val, illetve azzal kapcsolatban, hogy az EU nem garantálja az emberi jogokat, az EU-val szemben nem jogosult keresetet indítani az EJEB előtt. Bizonyos körülmények között lehetőség nyílik az EU elleni közvetett panasztételre, ha valaki egy vagy több uniós tagállam ellen indít keresetet az EJEB előtt ⁽²⁰⁾.

A Lisszaboni Szerződés egyik rendelkezése felhatalmazza az EU-t, hogy saját jogán csatlakozzon az EJEE-hez (az EUSZ 6. cikkének (2) bekezdése), az EJEE 14. jegyzőkönyve ⁽²¹⁾ pedig úgy módosítja az EJEE-t, hogy ez megtörténhessen. Egyelőre nem egyértelmű, hogy ennek a gyakorlatban milyen hatása lesz, és különösen, hogy a jövőben hogyan fogja ez befolyásolni az EUB és az EJEB közötti kapcsolatot. Mindazonáltal az EU EJEE-hez való csatlakozása valószínűleg javítani fogja az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést azon személyek számára, akik szerint az EU nem garantálja az emberi jogait.

Az EU EJEE-hez való csatlakozásáról szóló megállapodás tervezetéről 2010-ben kezdődtek meg a tárgyalások. A csatlakozási megállapodás tervezete több dokumentumból áll, amelyek szükségesek az EU EJEE-hez való csatlakozásához. Rendelkezéseket tartalmaz a csatlakozás hatókörére, az EJEE szövegében és rendszerében szükséges kiigazításokra, valamint az Európai Uniónak az Európa Tanács szerveiben

⁽²⁰⁾ Az EJEB ezen összetett területre vonatkozó ítélkezési gyakorlatára vonatkozó további részleteket lásd különösen: EJEB, *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi kontra İrlanda* [nagytanács] (45036/98), 2005. június 30.; EJEB, *Avotiņš kontra Lettország* [nagytanács] (17502/07), 2016. május 23.

⁽²¹⁾ Európa Tanács: *Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény 14. kiegészítő jegyzőkönyve az egyezmény ellenőrző rendszerének módosításáról*, 2004, CETS 194.

való részvételére és a Miniszteri Bizottságon belüli szavazati jogára vonatkozóan. Az Európai Uniónak az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezményhez történő csatlakozásáról szóló 2/13. sz. véleményében ⁽²²⁾ a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a megállapodás tervezete nem egyeztethető össze az uniós Szerződésekkel. Az EJEE-hez való uniós csatlakozásról szóló tárgyalások jelenleg is folynak, de több évig is eltarthatnak.

Főbb pontok

- Az Európába irányuló és az Európán belüli migrációt a nemzeti jog, az uniós jog, az EJEE, az ESC, valamint más, az európai államok által vállalt nemzetközi kötelezettségek együttesen szabályozzák.
- Az állami hatóságoknak az EJEE-t megsértő tettei vagy mulasztásai esetén az Európa Tanács 47 tagállama közül bármelyik ellen panaszt lehet tenni. Ezek közé tartozik az EU mind a 27 tagállama is. Az EJEE védi a 47 állama bármelyikének joghatósága alá tartozó személyeket, függetlenül állampolgárságuktól vagy tartózkodási jogállásuktól.
- Az EJEE 13. cikke előírja, hogy az államoknak nemzeti jogorvoslati lehetőséget kell biztosítaniuk az egyezmény alapján tett panaszok esetére. A szubszidiaritás elve – az EJEE-vel összefüggésben – elsődlegesen magukat az államokat teszi felelőssé az EJEE-nek való megfelelésért, így az EJEB-hez csak végső eszközként lehet folyamodni.
- Az uniós jogot megsértő uniós tagállamok tettei vagy mulasztásai miatt panaszt lehet tenni a nemzeti bíróságokon, amelyek kötelesek biztosítani az uniós jog helyes alkalmazását, és az ügyet az EUB elé utalhatják – illetve esetenként az EUB elé kell utalniuk – az érintett uniós rendelkezés értelmezéséről vagy érvényességéről történő előzetes döntéshozatal céljából.

⁽²²⁾ EUB: 2/13. sz. *vélemény*, 2014. december 18.

1

Hozzáférés az ország területéhez és az eljárásokhoz

EU	Tárgyalt kérdések	ET
Egyezmény az 1985. évi Schengeni Megállapodás végrehajtásáról, 1990. június 19. A vízumlistáról szóló rendelet, (EU) 2018/1806 rendelet Vízumkódex, 810/2009/EK rendelet VIS-rendelet, 767/2008/EK rendelet	A schengeni vízumrendszer	
A fuvarozókra vonatkozó szankciókról szóló irányelv, 2001/51/EK A segítségnyújtásról szóló irányelv, 2002/90/EK	A jogellenes beutazás megelőzése	
SIS határforgalom-ellenőrzési rendelet, (EU) 2018/1861 rendelet SIS visszaküldési rendelet, (EU) 2018/1860 rendelet Visszatérési irányelv, 2008/115/EK, 11. cikk	Schengeni figyelmeztető jelzések és beutazási tilalmak	EJEE, a 4. kiegészítő jegyzőkönyv 2. cikke (mozgásszabadság)
Schengeni határ-ellenőrzési kódex, (EU) 2016/399 rendelet	Határforgalom-ellenőrzés	
Schengeni határ-ellenőrzési kódex, (EU) 2016/399 rendelet, III. cím	Belső határok	

EU	Tárgyalt kérdések	ET
Visszatérési irányelv, 2008/115/EK, a 4. cikk (4) bekezdése	Tranzitciónak	EJEB, <i>Amuur kontra Franciaország</i> (19776/92), 1996, valamint Z.A. és társai <i>kontra Oroszország</i> (61411/15 és 3 további), 2017 (a tranzitciónán belüli őrizetben tartás a szabadságtól való megfosztásnak minősül) EJEB, <i>Ilias és Ahmed kontra Magyarország</i> [nagytanács] (47287/15), 2019 (az államok joghatósággal rendelkeznek a tranzitciónak és a szárazföldi határok felett)
Kishatárforgalmi rendelet, 1931/2006/EK rendelet	Kishatárforgalom	
Az EU Alapjogi Chartájának 18. cikke (menedékjog) és 19. cikke (védelem a kitoloncolással, a kiutasítással és a kiadatással szemben) A menekültügyi eljárásokról szóló irányelv, 2013/32/EU	Menedékkérők	EJEE, 3. cikk (a kényszerű tilalma)
Schengeni határ-ellenőrzési kódex, (EU) 2016/399 rendelet, 4. és 13. cikk A tengeri határokról szóló rendelet, 656/2014/EU rendelet, 10. cikk	Visszafordítás és visszairányítás a tengeren	
Az EU Alapjogi Chartájának 47. cikke (a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jog) A menekültügyi eljárásokról szóló irányelv, 2013/32/EU Schengeni határ-ellenőrzési kódex, (EU) 2016/399 rendelet, a 14. cikk (3) bekezdése SIS határforgalom-ellenőrzési rendelet, (EU) 2018/1861 rendelet, 54. cikk Vízumkódex, 810/2009/EK rendelet, a 32. cikk (3) bekezdése és a 34. cikk (7) bekezdése	Jogorvoslat	EJEB, <i>Hirsi Jamaa és társai kontra Olaszország</i> [nagytanács] (27765/09), 2012 (kollektív kiutasítás a nyílt tengeren) EJEE, 13. cikk (hatékony jogorvoslathoz való jog)

Bevezetés

Ez a fejezet azt tekinti át, milyen rendszerek alkalmazandók azokra, akik be szeretnének utazni valamely európai állam területére. Bemutatja ezenkívül azokat a fő paramétereket, amelyeket az államoknak az EJEE joga, valamint az uniós jog szerint tiszteletben kell tartaniuk, amikor feltételeket szabnak a területhez való hozzáférésre vonatkozóan, vagy amikor határigazgatási tevékenységet végeznek.

Általános szabály, hogy az államoknak szuverén joga szabályozni a külföldi állampolgárok területükre való beutazását és további jelenlétét. Az önrendelkezés e gyakorlatának az uniós jog és az EJEE bizonyos határt szab. Az állampolgároknak joguk van beutazni a saját országukba, az uniós állampolgároknak pedig az EU joga szerint általános joguk van beutazni más uniós tagállamokba. Ezen túlmenően – amint a következő bekezdésekből kitűnik – az uniós jog és az EJEE egyaránt tiltja az üldöztetés vagy más súlyos sérelem veszélyének kitett személyek határon történő visszafordítását és az adott államokba való visszaküldését (a visszaküldés tilalmának elve).

Az **uniós jog szerint** az EU tagállamaira közös szabályok vonatkoznak a rövid távú tartózkodásra jogosító vízumok kiadása és a határellenőrzés végrehajtása terén. Az EU szabályokat állapított meg a jogellenes belépés megelőzésére is. Az Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség (Frontex) támogatja az uniós tagállamokat az EU külső határainak igazgatásában ⁽²³⁾. Az ügynökség technikai és operatív támogatást nyújt közös műveletek révén, a szárazföldi, légi vagy tengeri határokon végrehajtott gyorsreagálású határvédelmi intervenciók keretében, valamint azért, hogy szakértőket küld a migrációkezelést támogató csoportokba, amelyeket az aránytalanul nagy migrációs kihívásokkal szembesülő uniós tagállamokba rendelnek ki. Az „Eurosur” elnevezésű európai határőrizeti rendszer az uniós tagállamok és a Frontex közötti információcserét szolgálja. 2027-re a Frontex 10 000 fős operatív személyzetből álló készenléti alakulattal fog rendelkezni, hogy támogassa az uniós tagállamokat a határellenőrzési és a visszaküldési feladatokban. A közös műveletek vagy gyorsreagálású határvédelmi intervenciók keretében történő fellépés esetén az uniós tagállamok továbbra is felelősek a tetteikért és mulasztásaiért.

Amint azt az 1. ábra mutatja, a schengeni vívmányok a legtöbb uniós tagállamra érvényesek. Ezzel létrejött a külső határellenőrzések egységes rendszere, egyúttal lehetővé vált, hogy a személyek a schengeni térségen belül szabadon átléphessék

⁽²³⁾ (EU) 2019/1896 rendelet az Európai Határ- és Parti Őrségről, valamint az 1052/2013/EU és az (EU) 2016/1624 rendelet hatályon kívül helyezéséről (HL L 295., 2019.11.14., 1. o.).

a határokat. A schengeni térségnek nem minden tagállam részese, ugyanakkor a schengeni rendszer az EU határain túlnyúlóan Izlandra, Liechtensteinre, Norvégiára és Svájcra is kiterjed. A **Schengeni határ-ellenőrzési kódex** ((EU) 2016/399 rendelet) 4. cikke tiltja a kódex oly módon történő alkalmazását, amely visszaküldésnek vagy jogellenes megkülönböztetésnek minősülne.

Az EJEE szerint az államoknak a megszilárdult nemzetközi jog alapján és a szerződéses kötelezettségeiktől (köztük az EJEE-től) függően joguk van ellenőrizni a külföldi állampolgárok beutazását, tartózkodását és kiutasítását. Az EJEE nem szabályozza kifejezetten a külföldi állampolgárok területhez való hozzáférését, és arról sem rendelkezik, hogy ki kaphat vízumot. Az EJEB ítélkezési gyakorlata csak néhány esetben korlátozza az államok ahhoz való jogát, hogy visszafordítsanak valakit a határaiokról – például akkor, ha ez visszaküldésnek minősülne. Az ítélkezési gyakorlat bizonyos körülmények között kötelezheti az államokat egy személy beutazásának engedélyezésére, ha ez az előfeltétele annak, hogy gyakorolhassa az egyezmény szerinti egyes jogait, különösen a családi élet tiszteletben tartásához való jogot ⁽²⁴⁾.

1.1. A schengeni vízumrendszer

Az uniós állampolgároknak, valamint a schengeni térséghez tartozó országok állampolgárainak és családtagjaiknak joguk van előzetes engedély nélkül beutazni az uniós tagállamok területére, amennyiben megfelelnek a Schengeni határ-ellenőrzési kódex feltételeinek (6. cikk). Ők csak a közrenddel, a közbiztonsággal vagy a közegészségüggyel összefüggő okból zárhatók ki.

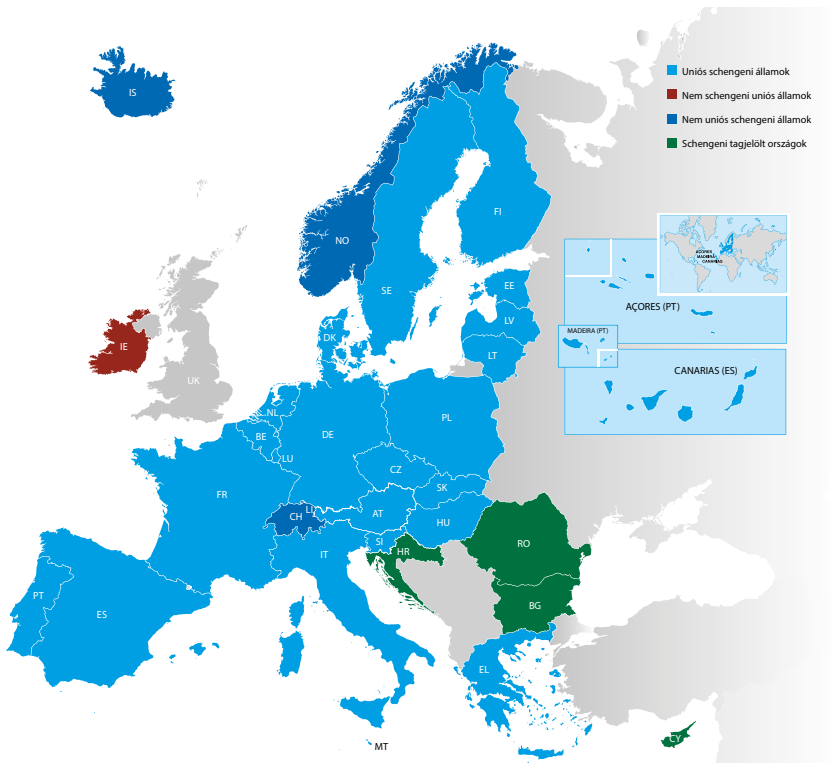
Az uniós jog szerint a vízumlistáról szóló rendelet ((EU) 2018/1806 rendelet, lásd a módosításokat is) 1. mellékletében felsorolt országok állampolgárai a beutazás előtt kiállított vízummal léphetnek be az EU területére. A rendelet mellékletét rendszeresen módosítják. Az Európai Bizottság honlapján naprakész térkép található a schengeni térségben fennálló vízumkötelezettségekről ⁽²⁵⁾. Az uniós tagállamok nem írhatnak elő vízumkötelezettséget a török állampolgárok azon kategóriáira vonatkozóan, akikre az Ankarai Megállapodás 1970. évi kiegészítő jegyzőkönyvében foglalt felfüggesztési záradék hatálybalépésének időpontjában nem vonatkozó vízumkötelezettség ⁽²⁶⁾.

⁽²⁴⁾ Bővebb információ: EJEB, *Abdulaziz, Cabales és Balkandali kontra Egyesült Királyság* (9214/80., 9473/81. és 9474/81) 1985. május 28., 82–83. pont.

⁽²⁵⁾ Európai Bizottság, Migrációügyi és Uniós Belügyi Főigazgatóság, Vízumpolitika.

⁽²⁶⁾ Az Ankarai Megállapodás kiegészítő jegyzőkönyve (HL L 293., 1972.12.29., 3. o.), 41. cikk.

1. ábra: Schengeni térség

Forrás: Európai Bizottság, Migrációügyi és Uniós Belügyi Főigazgatóság, 2020.

A rövid távú tartózkodásra jogosító vízumot kérelmezőkre vonatkozó személyes információkat a vízuminformációs rendszerben (a legutóbb az [\(EU\) 2019/817 rendelettel](#) módosított [767/2008/EK VIS-rendelet](#)) tárolják. Ez a központi uniós informatikai rendszer összekapcsolja egymással a konzulátusokat és a külső határátkelőhelyeket.

A schengeni térség részét képező államokban tett, bármely 180 napos időszakban 90 napot meg nem haladó látogatásokat a [Vízumkódex](#) (a legutóbb az [\(EU\) 2019/1155 rendelettel](#) módosított [810/2009/EK rendelet](#)) szabályozza. Ezzel szemben a hosszú távú tartózkodásra jogosító vízumok – amelyek érvényességi ideje a [265/2010/EU rendelet](#) szerint legfeljebb egy év – elsődlegesen az adott államok felelősségi körébe tartoznak. A vízumlistáról szóló [\(EU\) 2018/1806 rendelet](#)

értelmében a vízumkötelezettség alól mentes állampolgároknak a látogatás előtt vízumra lehet szükségük, amennyiben utazásuk célja nem rövid távú tartózkodás. A vízumot minden esetben az utazás előtt kell megszerezni. E követelmény alól csak a harmadik országbeli állampolgárok meghatározott kategóriái mentesülnek.

Példa: A *Koushkaki*-ügyben ⁽²⁷⁾ az EUB úgy ítélte meg, a hatóságok csak akkor tagadhatják meg a kérelmezőtől a schengeni vízum kiadását, ha a Vízumkódexben felsorolt elutasítási indokok egyike alkalmazandó. A nemzeti hatóságok azonban széles mérlegelési jogkörrel rendelkeznek ennek megállapításánál. A vízumot meg kell tagadni, amennyiben észszerű kétség merül fel a tekintetben, hogy a kérelmező a vízum lejártá előtt el szándékozik hagyni a tagállamok területét. Annak meghatározásához, hogy észszerű kétség merül-e fel a szándékot illetően, az illetékes hatóságoknak egyedileg meg kell vizsgálniuk a vízumkérelmet, figyelemmel a kérelmező lakóhely szerinti országának általános helyzetére és a kérelmező saját körülményeire, többek között családi, szociális és gazdasági helyzetére, valamint arra, hogy tartózkodott-e korábban valamely tagállamban jogszerűen vagy jogellenesen, valamint vannak-e kötődései a lakóhely szerinti országban, illetve a tagállamokban.

Példa: Az *X. és X.* ügyben ⁽²⁸⁾ egy szír házaspár és három gyermekük a bejrúti (Libanon) belga nagykövetségre utazott, és korlátozott területi érvényességű vízumot kérelmezett a Vízumkódex 25. cikke (1) bekezdésének a) pontja alapján. A kérelmet elutasították, mivel a kérelmezők szándéka az volt, hogy 90 napnál tovább tartózkodjanak Belgiumban, és menedékjogért folyamodjanak. Az EUB kimondta, hogy bár a kérelmezők hivatalosan vízumkérelmet nyújtottak be, kérelmük kívül esett a Vízumkódex hatályán. A Bíróság megjegyezte, hogy a menekültügyi eljárásokról szóló irányelv (2013/32/EU) értelmében a nemzetközi védelem iránti kérelmeket az uniós tagállamok területén kell benyújtani. A jelen esetben a helyzet elfogadása azt jelentené, hogy a harmadik országbeli állampolgárok vízumkérelmet nyújthatnak be nemzetközi védelemre irányulóan. A Bíróság kimondta továbbá, hogy a szóban forgó eset a nemzeti jog hatálya alá tartozik, mivel az EUMSZ 79. cikke (2) bekezdésének a) pontja

⁽²⁷⁾ EUB, C-84/12. sz. ügy, *Rahmanian Koushkaki kontra Bundesrepublik Deutschland* [nagytanács], 2013. december 19.

⁽²⁸⁾ EUB, C-638/16. PPU. sz. ügy, *X. és X. kontra État belge* [nagytanács], 2017. március 7. Egy hasonló ügyben az EJEB megállapította, hogy az EJEE nem alkalmazandó a szerződő felek nagykövetségein és konzulátusain benyújtott vízumkérelmekre (*M.N. és társai kontra Belgium* [nagytanács] [3599/18], 2020. május 5.).

alapján nem fogadtak el uniós intézkedést a huzamos tartózkodásra jogosító vízumok vagy tartózkodási engedélyek humanitárius okokból történő kiadását illetően.

A **Vízumkódex** 32. cikkének (3) bekezdése értelmében a vízumkérelem elutasításáról szóló döntéssel szemben a kérelmező jogorvoslattal élhet.

Példa: Az *El Hassani* ügyben ⁽²⁹⁾ az EUB egy marokkói állampolgár ügyét vizsgálta, aki schengeni vízumkérelmet nyújtott be feleségének és fiának meg látogatása céljából, akik lengyel állampolgárok. A kérelmet és az azt követő felülvizsgálati kérelmet elutasították, azon az alapon, hogy nem bizonyos, szándékozik-e elhagyni a kérelmező Lengyelországot a vízum lejártát követően. Az EUB kimondta, hogy a Vízumkódex 32. cikkének jogorvoslatról szóló (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az arra kötelezi a tagállamokat, hogy a vízumkérelmet elutasító határozatokkal szemben jogorvoslati lehetőséget biztosítsanak, amelynek eljárási szabályait az uniós tagállamok a belső jogrendjük szerint határozzák meg. A Bíróság megállapította, hogy ezen eljárásoknak magukban kell foglalniuk a bírósági felülvizsgálat lehetőségét.

A Schengeni Megállapodás végrehajtásáról szóló egyezmény ⁽³⁰⁾ 19. cikke értelmében az egységes vízummal rendelkező harmadik országbeli állampolgárok vízumuk érvényességének időtartama alatt szabadon mozoghatnak a schengeni térség egész területén, amennyiben megfelelnek a vízumukkal kapcsolatos beutazási feltételeknek. A 21. cikk szerint a tartózkodási engedély és egy érvényes úti okmány együttesen bizonyos körülmények között helyettesítheti a vízumot. A legutóbb az (EU) 2017/1954 rendelettel módosított 1030/2002/EK rendelet megállapítja a tartózkodási engedélyek egységes formátumát. A vízumkötelezettség alá nem tartozó külföldiek bármely 180 napos időszakban legfeljebb 90 napig szabadon mozoghatnak a schengeni térségen belül, amennyiben megfelelnek a Schengeni határ-ellenőrzési kódex beutazási feltételeinek ⁽³¹⁾.

⁽²⁹⁾ EUB, C-403/16. sz. ügy, *Soufiane El Hassani kontra Minister Spraw Zagranicznych*, 2017. december 13.

⁽³⁰⁾ **Egyezmény** a Benelux Gazdasági Unió államai, a Németországi Szövetségi Köztársaság és a Francia Köztársaság kormányai között a közös határoikon történő ellenőrzések fokozatos megszüntetéséről szóló, 1985. június 14-i Schengeni Megállapodás végrehajtásáról (HL L 239., 2000.9.22., 19. o.).

⁽³¹⁾ Az (EU) 2018/1240 rendelettel összhangban a vízummentességet élvező utazóknak 2021-től érvényes európai utazási engedélyre lesz szükségük.

1.2. A jogellenes beutazás megelőzése

Az uniós jogban a **Schengeni határ-ellenőrzési kódex** értelmében az EU külső határait csak kijelölt határátkelőhelyeken lehet átlépni. Az uniós tagállamoknak hatékony határőrizeti rendszert kell bevezetniük az engedély nélküli beutazás megelőzése érdekében, az alapvető jogok maradéktalan tiszteletben tartása mellett (a Schengeni határ-ellenőrzési kódex 4. és 13. cikke) (lásd még az 1.8. és a 10.2. szakaszt).

Az EU területére történő jogellenes beutazás megelőzése érdekében jogalkotási intézkedésekre került sor. A **fuvarozókkal szembeni szankciókról szóló irányelv** (2001/51/EK) rendelkezik az olyan fuvarozókkal – például légitársaságokkal – szemben alkalmazandó szankciókról, akik okmányokkal nem rendelkező migránsokat szállítanak be az EU-ba.

A **segítségnyújtásról szóló irányelv** (2002/90/EK) meghatározza a jogellenes beutazás, átutazás és tartózkodás fogalmát, és szankciókról rendelkezik azokkal szemben, akik segítséget nyújtanak az ilyen jogsértésekhez. Ezeknek a szankcióknak hatásosnak, arányosnak és visszatartó erejűnek kell lenniük (3. cikk). Az uniós tagállamok határozhatnak úgy, hogy a humanitárius segítségnyújtást nem szankcionálják, de ez nem köteleességük (az 1. cikk (2) bekezdése).

1.3. Beutazási tilalom és schengeni figyelmeztető jelzések

A beutazási tilalom megtiltja a személyek olyan államba történő beutazását, ahonnan korábban kiutasították őket. A tilalom jellemzően határozott időre szól, és arra szolgál, hogy a veszélyesnek vagy nemkívánatosnak tekintett személyek ne kaphassanak vízumot, illetve más módon ne nyerjenek bebocsátást a területre.

Az uniós jog szerint a beutazási tilalmakat a Schengeni Információs Rendszer (SIS) elnevezésű adatbázisban rögzítik, amelyhez a schengeni államok hatóságai hozzáféréssel és betekintési joggal rendelkeznek. A gyakorlatban ez az egyetlen módja annak, hogy a beutazási tilalmat kiadó állam gondoskodjon arról, hogy a kitiltott harmadik országbeli állampolgár ne térhessen vissza a területére úgy, hogy egy másik schengeni államon keresztül lép be, majd határellenőrzésektől mentesen szabadon továbbhalad. Az (EU) 2018/1861 **SIS határforgalom-ellenőrzési rendelet** 24. cikke két olyan helyzetet jelöl meg, amely esetekben egy tagállamnak beutazási

és tartózkodási tilalmat elrendelő figyelmeztető jelzést kell bevinnie a SIS-be. Az első eset az azon harmadik országbeli állampolgárokra vonatkozó figyelmeztető jelzés, akikkel kapcsolatban egy tagállam egyedi elbírálás alapján bírósági vagy közigazgatási határozatot fogadott el, megállapítva, hogy az adott személy jelenléte a tagállam területén veszélyt jelent a közrendjére, közbiztonságára vagy nemzetbiztonságára nézve. A második eset azokat a személyeket érinti, akikkel szemben kiutasítási határozatot adtak ki. A rendelet 54. cikke értelmében a beutazási tilalom megtámadható.

Példa: A *M. et Mme Forabosco* ügyben a francia Államtanács (Conseil d'État) megsemmisítette azt a határozatot, amely megtagadta a vízumot Forabosco úr feleségétől, akit a német hatóságok vettek fel a SIS-adatbázisba azon az alapon, hogy Németországban elutasították a menedékkérelmét. A francia Államtanács úgy ítélte meg, hogy a SIS-adatbázisban szereplő, egy elutasító menedékjogi határozatból eredő beutazási tilalom nem elegendő ok arra, hogy megtagadják a hosszú távú tartózkodásra jogosító francia vízumot ⁽³²⁾.

Példa: A *M. Hicham B.* ügyben a francia Államtanács elrendelte egy határozat ideiglenes felfüggesztését, amely azért utasított ki egy külföldit, mert szerepelt a SIS-adatbázisban. A külföldi kiutasításáról szóló határozatban hivatkoztak a SIS-listán való szereplésre, de nem jelezték, hogy melyik ország vette fel a SIS-adatbázisba. Mivel a kiutasítási határozatoknak jogi és ténybeli indoklást kell tartalmazniuk, a kiutasítási végzést jogszerűtlennek minősítették ⁽³³⁾.

Azon személyek esetében, akikkel szemben egy kiutasítási határozat összefüggésében a [visszatérési irányelv](#) (2008/115/EK) 3. cikkének 6. pontja szerinti beutazási tilalmat rendeltek el, a tilalom időtartama főszabály szerint nem haladhatja meg az 5 évet ⁽³⁴⁾.

Példa: Az *Ouhrami*-ügyben ⁽³⁵⁾ az EUB egyértelműsítette a kiutasítási határozat és a beutazási tilalom közötti különbséget. A Bíróság kimondta, hogy a visszatérési kötelezettség végrehajtásának időpontjáig az érintett jogellenes tartózkodására a kiutasítási határozat vonatkozik. Mihelyt az adott személy elhagyja

⁽³²⁾ Franciaország, Államtanács (*Conseil d'État*), *M. et Mme Forabosco* (190384), 1999. június 9.

⁽³³⁾ Franciaország, Államtanács (*Conseil d'État*), *M. Hicham B.* (344411), 2010. november 24.

⁽³⁴⁾ EUB, C-297/12. sz. ügy, *Gjoko Filev és Adnan Osmani elleni büntetőeljárások*, 2013. szeptember 19.

⁽³⁵⁾ EUB, C-225/16. sz. ügy, *Mossa Ouhrami elleni büntetőeljárás*, 2017. július 26.

a tagállam területét, a beutazási tilalom váltja ki joghatásait, és a beutazási tilalom időtartamának kezdő időpontját attól a dátumtól kell számítani, amikor a visszatérésre kötelezett személy ténylegesen elhagyta az EU területét.

A SIS visszaküldési rendelet ((EU) 2018/1860 rendelet) értelmében az előkészületek elvégzését követően magát a kiutasítási határozatot is be fogják jegyezni a SIS-be. Amennyiben egy másik tagállam tartózkodási engedélyt vagy hosszú távú tartózkodásra jogosító vízumot kíván adni vagy meghosszabbítani egy beutazási tilalommal kísért kiutasítási határozat hatálya alá tartozó személy számára, egyeztetnie kell az érintett tagállammal.

A SIS határforgalom-ellenőrzési rendelet és a visszatérési irányelv hatályán kívül kiadott beutazási tilalmak hivatalosan nem gátolják meg a többi államot abban, hogy lehetővé tegyék a schengeni térségbe való belépést. Ugyanakkor a vízum kiadásáról vagy a beutazás engedélyezéséről történő döntéshozatalkor más államok is figyelembe vehetik a beutazási tilalmakat. A tilalmak ezért a schengeni térség egészére kihatással lehetnek, még akkor is, ha egy tilalom csak azon kibocsátó állam tekintetében releváns, amely az adott személyt – például a politikai stabilitás megzavarásához kapcsolódó okokból – nemkívánatosnak ítéli: az egyik uniós tagállam által egy orosz politikus vonatkozásában kiadott schengeni figyelmeztető jelzés megakadályozta, hogy az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének (PACE) egyik tagja részt vegyen a parlamenti közgyűlés franciaországi ülésein. A PACE jogi és emberi jogi bizottsága 2011. októberi ülésén részletesen tárgyalta ezt az esetet, és ennek eredményeképpen jelentés készült a szabad mozgásnak a politikai álláspontok miatti büntetesként való korlátozásairól ⁽³⁶⁾.

Az EJEE szerint a SIS-adatbázisba való felvétel olyan intézkedés, amelyet a tagállam egyénileg tesz meg az uniós jog hatályán belül. Ennek megfelelően az EJEB-nél panaszt lehet tenni arra hivatkozva, hogy a szóban forgó állam megsértette az EJEE-t, amikor valamely személyt felvett a listára, vagy nem törölt onnan.

Példa: A *Dalea kontra Franciaország* ügyben ⁽³⁷⁾ egy román állampolgár, akinek nevét Franciaország még Románia uniós csatlakozása előtt felvette a SIS-adatbázisba, a schengeni térség egyik államában sem tudott üzleti tevékenységet

⁽³⁶⁾ Európa Tanács, Parlamenti Közgyűlés: 1894 (2012) sz. határozat a mozgás szabadságának politikai álláspontok miatti büntetesként történő korlátozásainak elfogadhatatlanságáról, elfogadva 2012. június 29-én.

⁽³⁷⁾ EJEB, *Dalea kontra Franciaország* (hat.) (964/07), 2010. február 2.

folytatni, illetve szolgáltatást nyújtani vagy igénybe venni. Panaszát, miszerint ezzel beavatkoztak a szakmai tevékenységeinek folytatásához való jogába (amely az EJEE-nek a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogról szóló 8. cikke alapján védett), elfogadhatatlannak nyilvánították. A SIS-adatbázisba való felvételről és ennek hatásairól hozott kamarai határozatában a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a kiutasításhoz képest az ország területére való beutazás tekintetében az államnak tágabb mérlegelési jogköre van a tekintetben, hogy miként biztosítson garanciákat az önkényességgel szemben.

Az EJEB-nek azt is mérlegelnie kellett, hogy milyen hatásai vannak egy utazási tilalomnak, ha az abból ered, hogy a személyt felvették a terroristagyanús személyeknek az ENSZ kezelésében lévő listájára, illetve amennyiben az utazási tilalom célja, hogy megakadályozza a hazai vagy külföldi bevándorlási törvények megsértését.

Példa: A *Nada kontra Svájc* ügy ⁽³⁸⁾ egy Campione d'Italiában (egy Svájcban található olasz enklávében) élő olasz-egyiptomi állampolgárt érintett, akit az ENSZ Biztonsági Tanácsának terrorizmusellenes szankcióit végrehajtó svájci hatóságok felvettek a „szövetségi tálib rendeletbe”. A jegyzékbe való felvétel miatt a felperes nem hagyhatta el Campione d'Italia területét, és a nevének jegyzékből való törlésére tett kísérleteit is elutasították. Az EJEB megállapította, hogy a svájci hatóságoknak van bizonyos fokú mérlegelési jogkörük az ENSZ terrorizmusellenes határozatainak alkalmazásában. A Bíróság a továbbiakban megállapította, hogy Svájc megsértette a felperesnek az EJEE 8. cikke szerinti jogait, amikor nem figyelmeztette haladéktalanul Olaszországot vagy az ENSZ által létrehozott szankcióbizottságot arra, hogy a felperessel szemben nem áll fenn észszerű gyanú, és amikor a szankciók rendszerének hatásait nem igazította hozzá az egyéni helyzetéhez. Emellett azt is megállapította, hogy Svájc megsértette az EJEE 8. cikkel összefüggésben értelmezett 13. cikkét, mivel a felperesnek semmilyen tényleges eszköze nem volt arra, hogy elérje nevének jegyzékből való törlését.

Az utazási tilalmaknak tiszteletben kell tartaniuk az EJEE 4. kiegészítő jegyzőkönyvének 2. cikkében rögzített, bármely ország elhagyásához való jogot.

⁽³⁸⁾ EJEB, *Nada kontra Svájc* [nagytanács] (10593/08), 2012. szeptember 12.

Példa: A *Stamose kontra Bulgária* ügy ⁽³⁹⁾ egy bolgár állampolgárt érintett, akire a bolgár hatóságok kétéves utazási tilalmat szabtak ki az Egyesült Államok bevándorlási törvényeinek megsértése miatt. Az EJB első alkalommal értékelte, hogy egy olyan utazási tilalom, amelynek célja, hogy megakadályozza a hazai vagy külföldi bevándorlási törvények megsértését, összhangban áll-e az EJE 4. kiegészítő jegyzőkönyvének 2. cikkével, és arra a megállapításra jutott, hogy nem arányos egy olyan mindenre kiterjedő és válogatás nélküli intézkedés, amely megtiltja a felperesnek, hogy bármely országba beutazzon, mert megsértette egy adott ország bevándorlási törvényét.

1.4. A határátkelőhelyeken végzett ellenőrzések

Az uniós jog szerint az EU külső határainak átlépéséhez a harmadik országbeli állampolgároknak teljesíteniük kell a beutazási, illetve a kiutazási feltételeket. A beléptetés megtagadása esetén a hatóságoknak határozatot kell kiadniuk, amely megjelöli a beléptetés megtagadásának pontos indokait (a [Schengeni határ-ellenőrzési kódex](#) 14. cikke). A Schengeni határ-ellenőrzési kódex 14. cikkének (3) bekezdése szerint azok a személyek, akiknek a beléptetését megtagadták, jogorvoslattal élhetnek. A szabad mozgás jogával rendelkező harmadik országbeli állampolgárokra kedvezőbb szabályok vonatkoznak az EU külső határainak átlépése tekintetében (3. cikk és a 8. cikk (6) bekezdése).

A Schengeni határ-ellenőrzési kódex 4. cikke előírja, hogy a határellenőrzési feladatokat az emberi méltóság teljes körű tiszteletben tartásával kell végezni ⁽⁴⁰⁾. A határátkelőhelyeken végzett ellenőrzéseket úgy kell lebonyolítani, hogy ne kerüljön sor megkülönböztetésre az adott személy neme, faji vagy etnikai származása, vallása vagy meggyőződése, fogyatékossága, életkora vagy szexuális irányultsága alapján. Létrejött egy mechanizmus a schengeni vívmányok alkalmazásának – többek között az alapvető jogok ezen összefüggésben történő tiszteletben tartásának – értékelésére és ellenőrzésére irányulóan ([1053/2013/EU rendelet](#)).

⁽³⁹⁾ EJB, *Stamose kontra Bulgária* (29713/05), 2012. november 27.

⁽⁴⁰⁾ Lásd: EUB, C-23/12. sz. ügy, *Mohamad Zakaria*, 2013. január 17.

Az EJEE szerint az a követelmény, miszerint egy muszlim nőnek a konzulátuson a személyazonosság ellenőrzésekor le kell vennie a fejkendőjét, vagy hogy egy szikh férfinak a repülőtéri biztonsági ellenőrzésnél le kell vennie a turbánját, nem sérti az EJEE 9. cikke szerinti vallásszabadsághoz való jogot ⁽⁴¹⁾.

A *Ranjit Singh kontra Franciaország* ügyben az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága úgy ítélte meg, hogy a **Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya** (ICCPR) 18. cikkének megsértését jelenti, ha egy szikh férfit turbánjának levételére köteleznek a hivatalos igazolványképe elkészítéséhez. A bizottság nem fogadta el azt az érvet, hogy a közbiztonság és a közrend védelme érdekében kell fedetlen fővel megjelenni az igazolványképen. Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága azzal érvelt, hogy az állam nem magyarázta meg, hogy a szikh turbán viselése miért nehezíti meg egy olyan személy azonosítását, aki állandóan viseli az említett turbánt, vagy hogy ez hogyan növelné a csalás vagy az okirat-hamisítás lehetőségét. A bizottság azt is figyelembe vette, hogy a turbán nélküli igazolványkép következtében előfordulhatna, hogy az érintett személyt az igazoltatásnál is a turbánja levételére kényszerítenék ⁽⁴²⁾.

1.5. A schengeni térségen belüli belső határok

Az uniós jogban a **Schengeni határ-ellenőrzési kódex** ((EU) 2016/399 rendelet) a kivételes esetektől eltekintve (III. cím, II. fejezet) megszüntette a schengeni térségen belüli belső határellenőrzéseket. Az EUB ebben a tekintetben úgy ítélte meg, hogy az államok nem folytathatnak olyan határőrizetet a belső határokon, amely azonos hatású a határforgalom-ellenőrzéssel ⁽⁴³⁾. A schengeni belső határok – elektronikus eszközökkel is végezhető – őrzete akkor megengedett, ha az jogellenes tartózkodás bizonyítékain alapul, de bizonyos korlátozások vonatkoznak rá, például az intenzitás és a gyakoriság szempontjából ⁽⁴⁴⁾.

⁽⁴¹⁾ EJEB, *Phull kontra Franciaország* (hat.) (35753/03), 2005. január 11.; EJEB, *El Morsli kontra Franciaország* (hat.) (15585/06), 2008. március 4.

⁽⁴²⁾ Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága, *Ranjit Singh kontra Franciaország*, 1876/2000. és 1876/2009. sz. közlemény, 2011. július 22-i álláspontok, 8.4. pont. Lásd még: az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága, *Mann Singh kontra Franciaország*, 1928/2010. sz. közlemény, 2013. július 19-i álláspontok.

⁽⁴³⁾ EUB, C-188/10. és C-189/10. sz. egyesített ügyek, *Aziz Melki és Selim Abdeli* [nagytanács], 2010. június 22., 74. pont.

⁽⁴⁴⁾ EUB, C-278/12. PPU. sz. ügy, *Atiqullah Adil kontra Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel*, 2012. július 19.

Példa: A *Bundesrepublik Deutschland kontra Touring tours* ügyben ⁽⁴⁵⁾ az EUB úgy ítélte meg, hogy a Schengeni határ-ellenőrzési kódex 21. cikke kizárja az olyan nemzeti szabályozást, amely minden, a schengeni térségben határon átnyúló szolgáltatást nyújtó autóbusz-közlekedési vállalkozást arra kötelez, hogy a belső határ átlépése előtt ellenőrizze az utasok útlevelét és tartózkodási engedélyét, megelőzendő az ilyen úti okmányokkal nem rendelkező harmadik országbeli állampolgárok szállítását. Ez egy tagállam területén végzett olyan ellenőrzésnek minősülne, amely egyenértékű a határforgalom-ellenőrzéssel, és ezért tilos.

Ha a tagállamok kivételes jelleggel ideiglenes ellenőrzéseket vezetnek be a belső határon, ezt az Európai Bizottság weboldalán nyilvánosságra hozzák ⁽⁴⁶⁾. A határ-ellenőrzés ideiglenes bevezetése által az uniós belső határ nem válik külső határrá.

Példa: Az *Arib*-ügyben ⁽⁴⁷⁾ az EUB azt vizsgálta, hogy az a belső határ, ahol a Schengeni határ-ellenőrzési kódex ((EU) 2016/399 rendelet) szerint a határ-ellenőrzés visszaállítására kerül sor, külső határhoz hasonlítható-e a visszatérési irányelv (2008/115/EK) alkalmazásában. Az EUB megállapította, hogy a visszatérési irányelv továbbra is alkalmazandó, ha egy tagállam visszaállítja a határellenőrzést a belső határán. A Bíróság ítélete szerint a belső határok és a külső határok fogalma kölcsönösen kizárja egymást, és azok a belső határok, ahol visszaállítják a határellenőrzést, nem tekinthetők külső határoknak. Az EUB arra a következtetésre jutott, hogy az irányelv alkalmazásából való, a határon felmerülő ügyekkel kapcsolatos kívülmaradás nem terjed ki azon rendezetlen jogállású migránsok helyzetére, akiket olyan belső határon fogtak el, ahol visszaállították a határellenőrzést.

1.6. Kishatárforgalom

Az uniós jog szerint a kishatárforgalmi rendszer (1931/2006/EK rendelet) eltérést jelent az uniós tagállamok külső határain átlépő személyek határellenőrzésére vonatkozó általános szabályoktól. A szomszédos harmadik országgal határos

⁽⁴⁵⁾ EUB, C-412/17. és C-474/17. sz. egyesített ügyek, *Bundesrepublik Deutschland kontra Touring tours und Travel GmbH és Sociedad de Transportes SA*, 2018. december 13.

⁽⁴⁶⁾ Lásd: Európai Bizottság, Migrációügyi és Uniós Belügyi Főigazgatóság: *What we do – Policies – Schengen, Borders and Visas – Schengen Area – Temporary Reintroduction of Border Control*.

⁽⁴⁷⁾ EUB, C-444/17. sz. ügy, *Préfet des Pyrénées-Orientales kontra Abdelaziz Arib* [nagytanács], 2019. március 19.

területek lakosaira könnyített kritériumok és feltételek vonatkoznak a külső szárazföldi határ átlépése tekintetében, ami erősíti az EU szomszédaival fenntartott kapcsolatait. Ez a rendszer biztosítja, hogy az EU szomszédaival közös határok ne képezzenek akadályt a kereskedelmi, társadalmi és kulturális kapcsolatokkal vagy a regionális együttműködéssel szemben.

A kishatárforgalmi rendelet 4. cikke értelmében azok a határ menti lakosok, akik rendelkeznek kishatárforgalmi engedéllyel, beléphetnek a szomszédos államba, amennyiben van érvényes úti okmányuk, és nem állnak a SIS-rendszerben olyan figyelmeztető jelzés alatt, amely meggátolná a schengeni térségbe való beutazásukat. Vízumra nincs szükség, az útlevélben nem kell bélyegzőlenyomatot elhelyezni, és nem kerül sor ellenőrzésekre az utazás céljára, illetve a szükséges anyagi fedezet meglétére vonatkozóan. A kishatárforgalmi engedéllyel rendelkező személyeket legfeljebb három hónapig terjedő folyamatos tartózkodásra való jogosultság illeti meg (5. cikk). Az EUB megvizsgálta a kishatárforgalmi engedéllyel rendelkező személyek tartózkodásának kérdését.

Példa: A *Shomodi*-ügy ⁽⁴⁸⁾ egy ukrán állampolgárra vonatkozott, aki kishatárforgalmi engedéllyel rendelkezett Magyarország határának átlépéséhez. Miután hat hónapon belül több mint három hónapot tartózkodott a schengeni térségben, megtagadták a Magyarországra való beutazását. Az EUB elválasztotta egymástól a kishatárforgalmi rendszer időbeli korlátozását és a schengeni korlátozást, amely legfeljebb 90 napos tartózkodást tesz lehetővé egy 180 napos időszakon belül. A Bíróság megállapította, hogy a kishatárforgalmi rendelet kifejezetten a folyamatos tartózkodásokra vonatkozóan határoz meg korlátozást, és a jogszabályból nem következik, hogy a korlátozás szerinti három hónapnak ugyanazon hat hónapos időszakon belül kellene eltelnie. A Bíróság azt is egyértelműsítette, hogy a kishatárforgalmi engedély jogosultjának tartózkodását megszakítottnak kell tekinteni abban a pillanatban, amikor az érintett ismét átlépi a határt, hogy visszatérjen a lakóhelye szerinti harmadik országba, függetlenül a határátlépések gyakoriságától. Amint a határ menti lakos ismét belép a schengeni térségbe, a legfeljebb 3 hónapos időszak újratekődik.

⁽⁴⁸⁾ EUB, C-254/11. sz. ügy, *Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Rendőrkapitányság Záhony Határrendészeti Kirendeltsége kontra Oskar Shomodi*, 2013. március 21.

A kishatárforgalmi engedély jogosultja az állam határ menti területén belül tartózkodhat, amely nem haladja meg a határtól számított 30 kilométeres (kivételes esetekben 50 km-es) távolságot. Kalinyingrád (Oroszország területének részét képező exklávé) esetében az [1342/2011/EU rendelet](#) értelmében a kishatárforgalmi rendszer a kalinyingrádi régió egészére kiterjed.

1.7. Tranzitciónák

Az államok esetenként azzal próbáltak érvelni, hogy a tranzitciónákban tartózkodó személyek nem tartoznak a joghatóságuk alá.

Az uniós jogban a [visszatérési irányelv](#) 4. cikkének (4) bekezdése meghatározza azokat a minimális jogokat, amelyek az illegális határátlépés kapcsán elfogott vagy feltartóztatott személyekre is alkalmazandók. A velük való bánásmód nem lehet kedvezőtlenebb, mint más, rendezetlen jogállású migránsok esetében, és mindenkor tiszteletben kell tartani a visszaküldés tilalmának elvét.

Az EJEE szerint a tranzitciónákban tartózkodó személyek esetében felmerülhet az állam felelőssége.

Példa: Az *Amuur kontra Franciaország* ügyben ⁽⁴⁹⁾ a felpereseket egy párizsi repülőtér tranzitciónájában tartották. A francia hatóságok azzal érveltek, hogy mivel a felperesek nem „léptek be” Franciaország területére, nem tartoztak francia joghatóság alá. Az EJEB nem értett egyet ezzel, és megállapította, hogy az eset idején hatályban lévő belföldi jogszabályi rendelkezések nem garantálták megfelelő mértékben a felperesek szabadsághoz való, az EJEE 5. cikkének (1) bekezdése szerinti jogát.

Példa: A *Z.A. és társai kontra Oroszország* ügyben ⁽⁵⁰⁾ a felpereseket egy orosz repülőtér tranzitciónájában tartották. Az orosz kormány azzal érvelt, hogy a felperesek nem álltak orosz joghatóság alatt. Az EJEB azonban nem értett egyet ezzel, és megállapította, hogy a felperesek tranzitciónában történő elzárása *de facto* szabadságelvonásnak minősül, ami sérti az EJEE 5. cikkének (1) bekezdését. A Bíróság emellett az EJEE 3. cikkének megsértését is megállapította,

⁽⁴⁹⁾ EJEB, *Amuur kontra Franciaország* (19776/92), 1996. június 25., 52–54. pont. Lásd még: EJEB, *Nolan és K. kontra Oroszország* (2512/04), 2009. február 12.; EJEB, *Riad és Idiab kontra Belgium* (29787/03 és 29810/03), 2008. január 24.

⁽⁵⁰⁾ EJEB, *Z.A. és társai kontra Oroszország* (61411/15 és 3 másik), 2017. március 28.

tekintve, hogy a tranzitónában olyan körülmények uralkodtak, amelyek mentális szenvedést okoztak a felpereseknek, aláásták méltóságukat és megalázták őket.

Példa: Az *Ilias és Ahmed kontra Magyarország* ügyben ⁽⁵¹⁾ az EJEB megerősítette, hogy a szárazföldi határokon kialakított tranzitónák magyar joghatóság alá tartoznak.

1.8. A menekültügyi eljárásokhoz való hozzájárás

Mivel a menedékkérők nem tudnak érvényes úti okmányhoz jutni, a gyakorlatban gyakran érvényes okmányok nélkül érkeznek a határhoz, vagy szabálytalan módon lépnek át a határon. Függetlenül attól, hogy hol derítik fel vagy fogják el őket – a nyílt tengeren, a határon, vagy a felségterületen belül –, amennyiben kinyilvánítják, hogy menedékjogért kívánnak folyamodni, el kell őket irányítani a megfelelő nemzeti eljárásokhoz. Az EU és az Európa Tanács joga szerint a visszaküldés tilalmának elve tiltja az üldöztetés vagy súlyos sérelem ellen védelemért folyamodó személyeknek a kérelmük megvizsgálása nélkül történő elküldését (lásd még a [4. fejezetet](#)).

Az uniós jogban az [EU Alapjogi Chartája](#) a 18. cikkben rendelkezik a menedékjogról, a 19. cikkben pedig a visszaküldés tilalmáról. A [Schengeni határ-ellenőrzési kódex](#) 4. cikke értelmében a határellenőrzési tevékenységeknek maradéktalanul meg kell felelniük a [menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi genfi egyezmény](#) rendelkezéseinek, valamint a nemzetközi védelemhez való hozzáférésre vonatkozó kötelezettségeknek, különös tekintettel a visszaküldés tilalmának elvére. Ezek a követelmények valamennyi határellenőrzésre alkalmazandók, beleértve a hivatalos határátkelőhelyeken végzett ellenőrzéseket, valamint a szárazföldi vagy tengeri határokon végzett határőrizeti tevékenységeket, a nyílt tengeri tevékenységekre is kiterjedően.

Az EU menekültügyi vívmányai csak attól a pillanattól érvényesek, amikor egy személy megérkezik a határra, beleértve a felségvizeket és a tranzitónákat (a [menekültügyi eljárásokról szóló irányelv](#) [2013/32/EU] 3. cikkének (1) bekezdése). Az irányelv 6. cikke meghatározza a menekültügyi eljáráshoz való hozzájárás részleteit. A 6. cikk

⁽⁵¹⁾ EJEB, *Ilias és Ahmed kontra Magyarország* [nagytanács] (47287/15), 2019. november 21., 186. pont.

(1) bekezdése előírja, hogy a tagállamoknak a kérelmeket 3 munkanapon belül – vagy ha a kérelmet nem a nyilvántartásba vételért felelős egyéb hatóságokhoz nyújtják be, 6 munkanapon belül – nyilvántartásba kell venniük. Az egyéb hatóságok közé tartoznak a bíróságok is ⁽⁵²⁾. A 6. cikk (2) bekezdése előírja az államok számára annak biztosítását, hogy a személyeknek ténylegesen lehetőségük legyen kérelmük mielőbbi benyújtására. Az irányelv 8. cikke értelmében amennyiben arra utaló jelek vannak, hogy a határon megjelenő személyek menedékjogért kívánhatnak folyamodni, a tagállamoknak tájékoztatást kell nyújtaniuk számukra e lehetőségéről.

A menekültügyi eljárásokról szóló irányelv 43. cikke lehetővé teszi a menedékjog iránti kérelmek határokon vagy tranzitónákban történő feldolgozását. Ennek keretében határozat hozható a kérelem elfogadhatóságáról. Emellett olyan körülmények között, amikor az irányelv 31. cikkének (8) bekezdésével összhangban gyorsított eljárások alkalmazhatók, határozni lehet a kérelem érdemét illetően is. A felségterületen belül benyújtott menedékjog iránti kérelmekre vonatkozó alapelveket és garanciákat alkalmazni kell. A 43. cikk (2) bekezdése kimondja, hogy a határon folytatott eljárások esetén legkésőbb a kérelem benyújtásától számított 4 héten belül meg kell hozni a döntést; ellenkező esetben a kérelmező részére – kérelmének további feldolgozása érdekében – engedélyezni kell az ország területére való belépést. A 24. cikk (3) bekezdése szerint nem alkalmazhatók a határon folytatott eljárások a különleges eljárási garanciákat igénylő kiszolgáltatott kérelmezők esetében, ha nemi erőszaknak vagy az erőszak más súlyos formájának estek áldozatul, amennyiben a határon nem lehet megfelelő támogatást biztosítani. A 25. cikk (6) bekezdésének b) pontja bizonyos korlátozásokat határoz meg a kísérő nélküli gyermekek által a határon benyújtott kérelmek feldolgozásával kapcsolatban. Ezek a rendelkezések nem vonatkoznak Írországra, amelyet továbbra is a [2005/85/EK irányelv](#) 2005-ös változatának 35. cikke köt.

Az EJEE nem rendelkezik magáról a menedékjogról. Az EJEE 3. cikke ugyanakkor tiltja, hogy egy személyt akár a határon, akár az állam joghatóságán belül máshol visszafordítsanak, és ezáltal kínzás vagy embertelen, megalázó bánásmód, illetve büntetés veszélyének tegyenek ki.

Példa: A *Kebe és társai kontra Ukrajna* ügy ⁽⁵³⁾ eritreai potyautasokra vonatkozott, akik egy ukrainai kikötőben horgonyzó, Szaúd-Arábiába tartó kereskedelmi hajón utaztak. Az EJEB megállapította, hogy az ukrán hatóságok megsértették

⁽⁵²⁾ EUB, C-36/20. PPU. sz. ügy, *Ministerio Fiscal kontra VL*, 2020. június 25., 59–68. pont.

⁽⁵³⁾ EJEB, *Kebe és társai kontra Ukrajna* (12552/12), 2017. január 12.

az EJEE-t, amikor nem tették lehetővé a felperesek számára, hogy leszálljanak és menedékjogért folyamodjanak. Noha nem volt minden kétséget kizáró bizonyíték arra, hogy a felperesek folyamodtak-e menedékjogért Ukrajnában, az EJEB úgy ítélte meg, hogy az akkoriban rendelkezésre álló objektív információk alapján Szaúd-Arábiában komoly kockázata volt az Eritreába történő visszaküldésnek, Ukrajna pedig nem vizsgálta meg kérelmüket az EJEE 3. cikkének megfelelően.

Példa: Az *M.A. és társai kontra Litvánia* ügyben ⁽⁵⁴⁾ a Csecsen Köztársaságból elmenekült felperesek a litván-belarusz határon próbáltak átkelni három különböző alkalommal. Bár minden alkalommal azt állították, hogy nemzetközi védelemért folyamodnak, megtagadták tőlük a belépést, azon az alapon, hogy nem rendelkeztek a szükséges úti okmányokkal. A litván határőrök nem fogadták be a menedékjog iránti kérelmeiket, és nem továbbították azokat valamely illetékes hatósághoz vizsgálat és a jogállás meghatározása céljából, ahogyan azt az ország jogszabályai előírják. Az EJEB megállapította, hogy nem került sor annak értékelésére, biztonságos-e visszaküldeni a felpereseket Belaruszba, amely ország nem részes állama az EJEE-nek. A Bíróság ítélete szerint az a tény, hogy nem tették lehetővé a felperesek számára a menedékjog iránti kérelmeik benyújtását, és kiutasították őket Belaruszba, az EJEE 3. cikke megsértésének minősül.

Szélsőséges esetekben egy kitoloncolás, kiadatás vagy kiutasítás is kérdéseket vet fel az EJEE 2. cikke alapján, amely az élethez való jogot védi ⁽⁵⁵⁾.

1.9. Visszafordítás és visszairányítás a tengeren

Az EU területét és az Európa Tanács tagállamait légi úton, szárazföldön vagy tengeren is meg lehet közelíteni. A tengeren végrehajtott határőrizeti műveleteknek nemcsak az emberi jogokat és a menekültjogot kell tiszteletben tartaniuk, hanem a nemzetközi tengerjoggal is összhangban kell lenniük.

⁽⁵⁴⁾ EJEB, *M.A. és társai kontra Litvánia* (59793/17), 2018. december 11. Lásd még: EJEB, *M.K. és társai kontra Lengyelország* (40503/17, 42902/17 és 43643/17), 2020. július 23.

⁽⁵⁵⁾ EJEB, *N.A. kontra Finnország* (25244/18), 2019. november 14.

A nyílt tengeren végzett tevékenységeket az ENSZ Tengerjogi Egyezménye, valamint az „Életbiztonság a tengeren” tárgyú nemzetközi egyezmény (SOLAS) és a tengeri felkutatásról és mentésről szóló nemzetközi egyezmény (SAR) szabályozza. Ezekben a jogi eszközökben szerepel az a kötelezettség, hogy a tengeren bajba jutott személyeknek segítséget kell nyújtani és ki kell őket menteni. A hajóparancsnoknak ezenkívül kötelessége a tengeren kimentett személyeket „biztonságos helyre” szállítani. Ezzel összefüggésben az egyik legellentmondásosabb kérdés az, hogy a tengeren kimentett vagy feltartóztatott személyeket hol kell partra tenni.

A tengeren történő visszafordítás és visszairányítás kérdéseket vet fel a visszaküldés tilalmának való megfelelés és a bármely ország elhagyásához való jog tekintetében. A tengeren történő visszafordítás esetében az embereket visszakényszerítik abba a harmadik országba, ahonnan elindultak. A visszairányítás esetében megakadályozzák, hogy emberek elhagyják egy harmadik ország területét, vagy ha már a nyílt tengeren vannak, meggátolják, hogy eljussanak az uniós tagállamok felségvizeire.

Az uniós jogban a Schengeni határ-ellenőrzési kódex 3. és 4. cikkel összefüggésben értelmezett 13. cikke kimondja, hogy meg kell akadályozni a jogellenes határátlépéseket, valamint meg kell gátolni a személyeket a határátkelőhelyeken történő ellenőrzés megkerülésében, és vissza kell őket tartani ettől, tiszteletben tartva ugyanakkor a visszaküldés tilalmának elvét. A tengeri határokról szóló rendelet (656/2014/EU rendelet) a külső határok uniós tagállamok általi őrzését szabályozza a Frontexszel folytatott operatív együttműködés összefüggésében. A 4. cikk biztosítja az alapvető jogok védelmét és a visszaküldés tilalmának elvét. A tengeri határokról szóló rendelet 10. cikke a megmentett személyek partra szállításának feltételeiről rendelkezik.

Az Európa Tanács joga szerint az EJEE mindazokra alkalmazandó, akik az Európa Tanács valamely tagállamának joghatóságán belül tartózkodnak. Az EJEB már több alkalommal kimondta ⁽⁵⁶⁾, hogy a személyek akkor is egy állam joghatósága alatt állhatnak, ha az adott állam a nyílt tengeren gyakorol felettük felügyeletet. Egy Olaszország elleni 2012-es ügyben az EJEB nagytanácsa meghatározta az európai partokra igyekvő migránsok jogait és az államok ilyen körülmények között érvényes kötelezettségeit.

⁽⁵⁶⁾ EJEB, *Xhavara és társai kontra Olaszország és Albánia* (hat.) (39473/98), 2001. január 11.; EJEB, *Medvedyev és társai kontra Franciaország* [nagytanács] (3394/03), 2010. március 29.

Példa: A *Hirsi Jamaa és társai kontra Olaszország* ügyben⁽⁵⁷⁾ a felperesek egy körülbelül 200 migránsból, köztük menedékkérőkből és másokból álló csoportot képviseltek, akiket az olasz parti őrség tartóztatott fel a nyílt tengeren, miközben Málta kutatás-mentési térségében tartózkodtak. A migránsokat egy Olaszország és Líbia között létrejött megállapodás alapján gyorsított eljárásban visszaküldték Líbiába, menedékjog iránti kérelem benyújtására pedig nem kaptak lehetőséget. Sem a nevüket, sem az állampolgárságukat nem vették nyilván tartásba. Az EJEB megállapította, hogy a líbiai helyzet közismert volt, és több forrásból is könnyen lehetett ellenőrizni. Ezért úgy ítélte meg, hogy az olasz hatóságok tudták vagy tudhatták volna, hogy miután a felpereseket illegális migránsként visszaküldik Líbiába, ott az EJEE-t sértő bánásmódban lesz részük, és semmilyen védelemben nem fognak részesülni. Az olasz hatóságok azt is tudták vagy tudhatták volna, hogy nincsenek meg a kellő garanciák, amelyek a felpereseket védenék a származási országaikba – köztük Szomáliába és Eritreába – való önkényes visszaküldés veszélyétől. Külön tekintettel kellett volna lenniük a menekültügyi eljárás teljes hiányára és arra, hogy a líbiai hatóságokat nem lehet rávenni az ENSZ Menekültügyi Főbiztosa (UNHCR) által megadott menekültstátusz elismerésére.

Az EJEB megerősítette, hogy az a tény, hogy a felperesek nem kértek menedékjogot, illetve hogy nem mutatták be, hogy a menekültügyi rendszer líbiai hiánya következtében milyen kockázatokkal néznek szembe, nem menti fel Olaszországot az EJEE 3. cikke szerinti kötelezettségeinek teljesítése alól. Ismételten nyomatékoztatta, hogy az olasz hatóságoknak meg kellett volna bizonyosodniuk arról, hogy a líbiai hatóságok hogyan teljesítik a menekültek védelmére vonatkozó nemzetközi kötelezettségeiket. A felperesek Líbiának történő átadása ezért megsértette az EJEE 3. cikkét, mivel a visszaküldés veszélyének tette ki a felpereseket.

Főbb pontok

- Az államoknak joguk van eldönteni, hogy beengedik-e területükre a külföldieket, de tiszteletben kell tartaniuk az uniós jogot, az EJEE-t és az alkalmazandó emberi jogi garanciákat (lásd [e fejezet bevezetőjét](#)).
- Az uniós jog és az EJEE tiltja az üldöztetés vagy más súlyos sérelem veszélyének kitett személyek határon történő visszafordítását és az adott államokba való visszaküldését (a visszaküldés tilalmának elve) (lásd [e fejezet bevezetőjét](#)).

⁽⁵⁷⁾ EJEB, *Hirsi Jamaa és társai kontra Olaszország* [nagytanács] (27765/09), 2012. február 23.

- Az uniós jog a rövid távú tartózkodásra jogosító vízumok kiadása terén közös szabályokat határoz meg az uniós tagállamok számára (lásd az [1.1. szakaszt](#)).
- Az uniós jog biztosítékokat tartalmaz a határellenőrzési (lásd az [1.4. szakaszt](#)) és a határőrizeti tevékenységek végrehajtására vonatkozóan, különös tekintettel a tengeri műveletekre (lásd az [1.9. szakaszt](#)).
- Az uniós jog, különösen a schengeni vívmányok, lehetővé teszi, hogy a személyek a schengeni térségen belül határellenőrzésektől mentesen utazzanak (lásd az [1.1. szakaszt](#)).
- Az uniós jog szerinti kishatárforgalmi rendszer megkönnyíti a határ menti területek lakói számára egy tagállam külső szárazföldi határának átlépését (lásd az [1.6. szakaszt](#)).
- Az uniós jog szerint a schengeni térség valamely állama által egy személlyel szemben kiadott beutazási tilalom az egész schengeni térséghez való hozzáférést megtagadja az adott személytől (lásd az [1.3. szakaszt](#)).
- Az EU Alapjogi Chartája rendelkezik a menedéjogról és a visszaküldés tilalmáról. Az EU menekültügyi vívmányai attól a pillanattól érvényesek, amikor a személy megérkezik egy uniós határra. Az EJEE nem rendelkezik magáról a menedéjogról; ugyanakkor tilos a személyeket visszafordítani és ezáltal a kínzás vagy másfajta kegyetlen bánásmód kockázatának kitenni (lásd az [1.8. szakaszt](#)).
- Az EJEE bizonyos körülmények között korlátokat szab az államok azon jogának, hogy egy migránst a határon őrizetbe vegyenek vagy visszafordítsanak (lásd e fejezet bevezetőjét, valamint az [1.7.](#), az [1.8.](#) és az [1.9. szakaszt](#)), függetlenül attól, hogy a migráns tranzitónában van-e, vagy más módon tartozik az állam joghatósága alá.

További ítélkezési gyakorlat és szakirodalom:

A további ítélkezési gyakorlat tanulmányozásához kérjük, tekintse meg e kézikönyv [iránymutatásait](#). Az e fejezetben tárgyalt kérdéskörökkel kapcsolatban további anyagok találhatóak a „[További szakirodalom](#)” szakaszban.

2

Nagy méretű uniós informatikai rendszerek és interoperabilitás

EU	Tárgyalt kérdések	ET
VIS-rendelet, 767/2008/EK rendelet Határozat a bűnüldöző hatóságok VIS-hez való hozzáféréséről, 2008/633/IB Eurodac-rendelet, 603/2013/EU rendelet SIS-rendelet, (EU) 2018/1862 rendelet; SIS határforgalom-ellenőrzési rendelet, (EU) 2018/1861 rendelet; SIS visszaküldési rendelet, (EU) 2018/1860 rendelet EES-rendelet, (EU) 2017/2226 rendelet ETIAS-rendelet, (EU) 2018/1240 rendelet ECRIS-TCN rendelet, (EU) 2019/816 rendelet Europol-rendelet, (EU) 2016/794 rendelet eu-LISA rendelet, (EU) 2018/1726 rendelet	Uniós informatikai rendszerek	EJEE, 8. cikk (a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog) Egyezmény az egyének védelméről a személyes adatok gépi feldolgozása során („108. egyezmény”) Megújított egyezmény az egyének védelméről a személyes adatok gépi feldolgozása során („Megújított 108. egyezmény”) EJEB, <i>S. és Marper</i> [nagytanács] (30562/04 és 30566/04), 2008 (ujjnyomatok megőrzése)
Interoperabilitási rendelet – határok és vízumügy, (EU) 2019/817 rendelet Interoperabilitási rendelet – menekültügy és migráció, (EU) 2019/818 rendelet	Interoperabilitás	EJEE, 8. cikk (a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog) 108. egyezmény Megújított 108. egyezmény

EU	Tárgyalt kérdések	ET
Az EU Alapjogi Chartája, a 8. cikk (2) bekezdése (a személyes adatok védelméhez való jog) Általános adatvédelmi rendelet (GDPR), 5. cikk A rendőri és büntető igazságszolgáltatási szervekre vonatkozó adatvédelmi irányelv, (EU) 2016/680, 4. cikk EUB, C-293/12. és C-594/12. sz. egyesített ügyek, <i>Digital Rights Ireland</i> [nagytanács], 2014 (túlzott mennyiségű adat kezelése)	Célhoz kötöttség	EJEE, 8. cikk (a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog) Megújított 108. egyezmény, 5. cikk
Általános adatvédelmi rendelet (GDPR), 13. és 14. cikk A rendőri és büntető igazságszolgáltatási szervekre vonatkozó adatvédelmi irányelv, (EU) 2016/680, 13. cikk	A tájékoztatáshoz való jog	EJEE, 8. cikk (a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog) Megújított 108. egyezmény, 8. cikk
Általános adatvédelmi rendelet (GDPR), 5. cikk EUB, C-293/12. és C-594/12. sz. egyesített ügyek, <i>Digital Rights Ireland</i> [nagytanács], 2014 (a személyes adatoknak a visszaélések veszélyével, valamint a jogellenes hozzáféréssel szembeni védelme) A rendőri és büntető igazságszolgáltatási szervekre vonatkozó adatvédelmi irányelv, (EU) 2016/680, 4. cikk Az uniós informatikai rendszereket létrehozó jogi eszközök (lásd a fenti felsorolást)	Az adatokhoz való jogosulatlan hozzáférés	Megújított 108. egyezmény, 7. cikk
Általános adatvédelmi rendelet (GDPR), 5. fejezet A rendőri és büntető igazságszolgáltatási szervekre vonatkozó adatvédelmi irányelv, (EU) 2016/680, 5. fejezet Az uniós informatikai rendszereket létrehozó jogi eszközök (lásd a fenti felsorolást)	Harmadik országokba történő adattovábbítás	Megújított 108. egyezmény, 14. cikk

EU	Tárgyalt kérdések	ET
Az EU Alapjogi Chartája, a 8. cikk (2) bekezdése (a személyes adatok védelméhez való jog) Általános adatvédelmi rendelet (GDPR), 15–17. cikk A rendőri és büntető igazságszolgáltatási szervekre vonatkozó adatvédelmi irányelv, (EU) 2016/680, 14–17. cikk EUB, C-203/15. és C-698/15. sz. egyesített ügyek, <i>Tele2 Sverige</i> [nagytanács], 2016 (tájékoztatási kötelezettség a hatékony jogorvoslathoz való jog biztosítása érdekében)	Az érintettek jogai (az adatokhoz való hozzáférés, az adatok helyesbítése és törlése)	EJEE, 8. cikk (a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog) Megújított 108. egyezmény, 9. cikk EJEB, <i>Segerstedt-Wiberg és társai kontra Svédország</i> (62332/00), 2006 (a biztonsági szolgálatok birtokában lévő információkhoz való hozzáférés)

Bevezetés

Ez a fejezet az EU által a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térségben létrehozott nagy méretű informatikai rendszereket tárgyalja. Ismereti, milyen biztosítékokat nyújtanak bizonyos alapvető jogokkal kapcsolatban, különös tekintettel az adatvédelemre, a magánélet tiszteletben tartásához való jogra, a menedékjogra, valamint a hatékony jogorvoslathoz való jogra. Emellett bemutatja az interoperabilitást, amely a nagy méretű uniós informatikai rendszerek összekapcsolása révén valósul meg. Ez lehetővé teszi, hogy az arra felhatalmazott felhasználók a rendszereken átívelően keressenek rá egy adott személyre és lássák azokat az adatokat, amelyekhez hozzáférhetnek, ahelyett, hogy külön-külön keresnének az egyes rendszerekben.

Az uniós jogban az uniós tagállamok vízumügyi, határigazgatási, menekültügyi és bevándorlási hatóságai egyre inkább támaszkodnak a technológiára az egyes személyeket érintő döntéseik meghozatalakor. Emellett az informatikai rendszerek egyre inkább szolgálnak belbiztonsági célokat. A harmadik országbeli állampolgárok – nemzetközi védelemért folyamodó személyek, rendezetlen jogállású migránsok, vízumkérelmezők vagy mindennapos utazók – nehezen látják át, hogyan működnek az informatikai rendszerek, és miként befolyásolják a döntéshozatalt.

Az EU hat nagy méretű informatikai rendszert hozott létre, nem számítva az Euro-pol adatbázisait. Ezek az informatikai rendszerek támogatást nyújtanak a migráció, a menekültügy kezeléséhez és a határok igazgatásához, erősítik az igazságügyi együttműködést, és hozzájárulnak az Unión belüli belső biztonság fokozásához.

A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség nagyméretű IT-rendszereinek üzemeltetési igazgatását végző európai uniós ügynökség (eu-LISA) az [1077/2011/EU rendelettel](#) jött létre 2011-ben, majd az [\(EU\) 2018/1726 rendelet](#) megerősítette. Az ügynökség felel a nagy méretű uniós informatikai rendszerek fejlesztéséért és üzemeltetési igazgatásáért. Gondoskodik a rendszerek hatékony, biztonságos és folyamatos működéséről, valamint az adatoknak a rendszereket használó nemzeti hatóságok közötti folyamatos és megszakítás nélküli cseréjéről. Az ügynökségnek biztosítania kell az adatbiztonság, az adatminőség és az adatvédelem legmagasabb szintjét.

Az Európa Tanács jogában az egyéneknek a személyes adatok gépi feldolgozása során történő védelméről szóló egyezmény ([CETS 108](#)) kiegészítő jegyzőkönyvvel megújított változata ([CETS 223](#)) rögzíti a személyes adatok védelmére vonatkozó alapelveket az állami és a magánszektor által végzett adatkezelés tekintetében. Ezek az elvek egyformán alkalmazandók a nagy méretű uniós informatikai rendszerek általi adatfeldolgozásra. A 108. egyezmény és az azt megújító jegyzőkönyv („[megújított 108. egyezmény](#)”) védi az egyéneket a személyes adatok kezelése során esetlegesen előforduló visszaélésekkel szemben, és törekszik a személyes adatok határokon átnyúló áramlásának szabályozására. Az EJE 8. cikkében foglalt, a magán- és a családi élet tiszteletben tartásához való jog keretében az EJEB foglalkozott a személyes adatok nemzeti szinten létrehozott nagy méretű adatbázisokban történő automatizált feldolgozásával. Az Európa Tanács puha jogi eszközeivel, köztük a [rendőrségi ajánlással](#) (R (87) 15. sz. ajánlás) együtt ez az ítélkezési gyakorlat iránymutatással szolgál a személyes adatok bűnüldöző szervek általi felhasználására vonatkozóan, például az alábbi uniós informatikai rendszerek valamelyikének lekérdezése esetén.

2.1. Nagy méretű uniós informatikai rendszerek

Az uniós informatikai rendszereket számos, a migrációval kapcsolatos eljárásnál használják: a menekültügyi eljárásokban, a vízumkérelmek feldolgozásánál, a határforgalom-ellenőrzés során, a tartózkodási engedélyek kiadásánál, rendezetlen jogállású migránsok elfogásakor, a visszaküldési eljárásokban, a beutazási tilalmak elrendeléséhez, valamint a harmadik országbeli állampolgárok bűnösségét megállapító

ítéletekre vonatkozó információcseré során. Emellett további célokat is szolgálnak. Így különösen a bűnüldöző szervek – szigorú feltételek mellett – lekérdezhetik ezeket a terrorizmussal és más súlyos bűncselekményekkel szembeni fellépés érdekében. Ez a szakasz a hat nagy méretű uniós rendszert, valamint az Europol adatbázisait mutatja be, és ismerteti, miként válnak ezek interoperábilissá. Az alább bemutatásra kerülő rendszerek közül 2020 júliusában csupán három – az európai menekültügyi ujjnyomat-azonosító rendszer (Eurodac), a Vízuminformációs Rendszer (VIS) és a SIS – üzemelt, és az Eurodac, valamint a VIS jogi kerete felülvizsgálat alatt állt.

2.1.1. Európai menekültügyi ujjnyomat-azonosító rendszer (Eurodac)

Az Eurodac a valamely uniós tagállamban menedékkéért folyamodó harmadik országbeli állampolgárok ujjnyomatait, valamint a szabálytalan határátlépéssel összefüggésben elfogott migránsok ujjnyomatait tartalmazza. A 14 éven aluli gyermekek ujjnyomatait nem dolgozzák fel, bár az Eurodac-rendelet [függőben lévő felülvizsgálata](#) ezt a korhatárt 6 évre csökkentené. Az eu-LISA szerint az Eurodac 2018-ban közel 5,5 millió ujjnyomat-adatkészletet tárolt ⁽⁵⁸⁾. A rendszer 2003 óta működik, és 2013-ban a 603/2013/EU rendelettel ([Eurodac-rendelet](#)) felülvizsgálták ⁽⁵⁹⁾.

Az Eurodac segíti az uniós tagállamokat annak meghatározásában, hogy a nemzetközi védelmet kérelmező személyek hol léptek először az EU területére. Az ujjnyomatok Eurodacban történő tárolása lehetővé teszi, hogy az uniós tagállamok megtudják, kérelmezett-e már máshol menedékképet az adott személy, vagy elfogták-e az adott személyt egy másik uniós tagállamban szabálytalan belépést követően. Ezáltal támogatja az uniós tagállamokat a [dublini rendelet](#) (604/2013/EU rendelet) alkalmazásában (lásd az [5.2. szakaszt](#)).

A nemzeti bűnüldöző szervek és a Bűnüldözési Együttműködés Európai Uniói Ügynöksége (Europol) emellett terrorcselekmények vagy egyéb súlyos bűncselekmények megelőzése, felderítése, illetve kivizsgálása céljából is hozzáférhetnek az Eurodacban tárolt adatokhoz, de kizárólag ezekből a célokból, szigorú feltételek mellett. Gyakorlati akadályok miatt az Europol 2020 júliusáig még nem tudott kapcsolódni az Eurodachoz.

⁽⁵⁸⁾ eu-LISA (2019): *Eurodac – 2018. évi éves jelentés*, 2019. június, 4. o.

⁽⁵⁹⁾ A rendeletet végrehajtási rendelet egészíti ki, amely megállapítja az Eurodac alkalmazásának részletesebb szabályait; lásd: a 118/2014/EU bizottsági végrehajtási rendelettel (HL L 39., 2014.2.8., 1. o.) módosított 1560/2003/EK bizottsági rendeletet (HL L 222., 2003.9.5., 3. o.).

Az Eurodac-rendelet valamennyi uniós tagállamra, valamint a schengeni társult országokra alkalmazandó ⁽⁶⁰⁾.

2.1.2. Vízuminformációs Rendszer (VIS)

A VIS célja, hogy megkönnyítse a schengeni vízumok (rövid távú tartózkodásra jogosító vízumok) kérelmezési eljárását, valamint a kérelmekre vonatkozóan a schengeni tagállamok – beleértve diplomáciai és konzuli képviselőiket – között folytatott adatcserét. Ezenkívül menekültügyi, bevándorlás-ellenőrzési és biztonsági célokat is szolgál. A rendszer adatokat tárol a vízumkérelmezőkre vonatkozóan, beleértve az ujjnyomatókat, a fényképeket, valamint a rövid távú tartózkodásra jogosító vízum iránti kérelemre vonatkozó határozatokat. A 12 éven aluli gyermekek ujjnyomatait nem dolgozzák fel, bár az VIS-rendelet [függőben lévő felülvizsgálata](#) ezt a korhatárt 6 évre csökkentené.

A [VIS-rendelet](#) (767/2008/EK) leírja a VIS működését. A VIS világszerte 2015 novemberében indult útjára ⁽⁶¹⁾. 2018 augusztusáig több mint 60 millió vízumkérelmet és 40 millió ujjnyomatót tartalmazó adatkészletet tápláltak be a VIS-be ⁽⁶²⁾.

Mivel a VIS egyik célja a schengeni térség belső biztonságának erősítése, a [2008/633/IB tanácsi határozat](#) biztosítja a nemzeti büntetőbiztonsági szervek és az Europol számára az adatokhoz való hozzáférést a terrorcselekmények és egyéb súlyos bűncselekmények megelőzése, felderítése és kivizsgálása érdekében, de csupán ezekre a célokra és szigorú feltételek mellett. Ez a hozzáférés 2013 szeptemberétől lépett érvénybe ⁽⁶³⁾. A [2. táblázat](#) bemutatja, mely uniós tagállamokban alkalmazandó a VIS.

⁽⁶⁰⁾ Írországot csak a dublini egyezmény hatékony alkalmazása érdekében az ujjlenyomatok összehasonlítására irányuló Eurodac létrehozásáról szóló, 2000. december 11-i 2725/2000/EK tanácsi rendelet (HL L 316., 2000.12.15., 1. o.) köti.

⁽⁶¹⁾ A Bizottság (EU) 2015/912 végrehajtási határozata (2015. június 12.) a Vízuminformációs Rendszer (VIS) működése kezdő időpontjának a huszonegyedik, huszonkettedik és huszonharmadik régió tekintetében történő meghatározásáról (HL L 148., 2015.6.13., 28. o.).

⁽⁶²⁾ Európai Bizottság (2019): *Factsheet: EU Information systems – Security and Borders* (Ismerető: Uniós információs rendszerek – biztonság és határok), Brüsszel, 2019. április, 1. o.

⁽⁶³⁾ Lásd: A Tanács 2013/392/EU határozata (2013. július 22.) a vízuminformációs rendszerhez (VIS) a tagállamok kijelölt hatóságai, valamint az Europol számára a terrorcselekmények és egyéb súlyos bűncselekmények megelőzése, felderítése és kivizsgálása érdekében, betekintés céljából történő hozzáférésről szóló 2008/633/IB határozat alkalmazása időpontjának meghatározásáról (HL L 198., 2013.7.23., 45. o.), amelynek helyébe később – az EUB előtt indított sikeres, megsemmisítés iránti keresetet követően – a vízuminformációs rendszerhez (VIS) a tagállamok kijelölt hatóságai, valamint az Europol számára a terrorcselekmények és egyéb súlyos bűncselekmények megelőzése, felderítése és kivizsgálása érdekében, betekintés céljából történő hozzáférésről szóló 2008/633/IB határozat alkalmazása időpontjának meghatározásáról szóló, 2015. október 26-i (EU) 2015/1956 tanácsi végrehajtási határozat (HL L 284., 2015.10.30., 146. o.) lépett.

2.1.3. Schengeni Információs Rendszer (SIS)

A SIS a körözött vagy eltűnt személyek (uniós polgárok és harmadik országbeli állampolgárok) bizonyos kategóriáira, valamint eltűnt tárgyra vonatkozóan tárol figyelmeztető jelzéseket. Emellett figyelmeztető jelzéseket tartalmaz olyan harmadik országbeli állampolgárokra vonatkozóan, akiknek beléptetését megtagadták vagy akikkel szemben kiutasítási határozatot adtak ki. Az adatbázis utasításokat tartalmaz a rendőrök és a határőrök számára arra vonatkozóan, hogy milyen konkrét intézkedést kell tenni egy adott személy vagy tárgy megtalálása esetén (például gyanúsított letartóztatása, veszélyeztetett eltűnt személy védelme vagy érvénytelen útlevél lefoglalása). A nemzeti bűnüldöző, határellenőrzési, vámügyi, vízumügyi és igazságügyi hatóságok szigorúan a megbízatásuk keretein belül férhetnek hozzá a SIS-ben tárolt adatokhoz.

A rendszer 1995 márciusa óta üzemel; fejlettebb második generációja ⁽⁶⁴⁾ 2013 áprilisában indult el. A SIS jogi keretének három különböző jogi aktust felölelő felülvizsgálata – [SIS-rendelet](#) ((EU) 2018/1862 rendelet), [SIS határforgalom-ellenőrzési rendelet](#) ((EU) 2018/1861 rendelet) és [SIS visszaküldési rendelet](#) ((EU) 2018/1860 rendelet) – 2018 decemberében lépett hatályba. A felülvizsgálat jelentős technikai és üzemeltetési fejlesztéseket hozott, beleértve a figyelmeztető jelzések új kategóriáit (például kiutasítási határozatok), és hatékonyabb információcserét alakított ki az uniós tagállamok bűnüldöző szervei között, valamint olyan uniós ügynökségekkel, mint az Europol, az Európai Unió Büntető Igazságügyi Együttműködési Ügynöksége (Eurojust) és a Frontex. 2018-ban a SIS összesen több mint 82 millió figyelmeztető jelzést tárolt, amelyek közül csupán mintegy 930 000 vonatkozott személyekre, a többi tárgyra. 2018-ban több mint 6,1 milliárd alkalommal ellenőrizték, így ez volt a legszélesebb körben használt uniós informatikai rendszer a migráció és a biztonság területén ⁽⁶⁵⁾. A 2. táblázat bemutatja, mely uniós tagállamokban alkalmazandó a SIS.

2.1.4. Határregisztrációs rendszer (EES)

Az EES-t az [EES-rendelet](#) (a legutóbb az [\(EU\) 2019/817 rendelettel](#) módosított (EU) 2017/2226 rendelet) hozta létre minden olyan harmadik országbeli állampolgár schengeni térségbe való belépésének, illetve onnan történő kilépésének nyilvántartásba vétele céljából, akik rövid távú tartózkodásra jogosultak (vízumkötelezettség

⁽⁶⁴⁾ Lásd: [1987/2006/EK rendelet](#) (HL L 381., 2006.12.28., 4. o.); valamint [2007/533/IB határozat](#) (HL L 205., 2007.8.7., 63. o.).

⁽⁶⁵⁾ eu-LISA (2019): *SIS II – 2018 Annual Statistics: Factsheet* (SIS II – 2018. évi éves statisztikák: ismertető), 2019. március.

hatálya alá tartozó és vízummentességet élvező utazók egyaránt), ami 180 napos időszakon belül legfeljebb 90 nap időtartamú, egyszeri vagy többszöri látogatást jelent. A rendszer kiszámítja és nyomon követi a jogosult harmadik országbeli állampolgárok tartózkodási idejét, megkönnyítve ezáltal a jóhiszemű utazók határátlépését és azonosítva a túltartózkodó személyeket, valamint a személyazonossággal való visszaélést. A rendszer az útlevelek manuális lepecsételésének jelenlegi kötelezettsége helyébe lép, annak elektronikus rögzítésével, hogy mikor és hol lépett be az adott személy a schengeni térségbe, illetve mikor és hol távozott a schengeni térségből, valamint annak automatizált kiszámításával, hogy hány napot tartózkodhat még az adott személy a rövid távú tartózkodás alapján. Az EES emellett a beléptetés megtagadásának eseteit is rögzíti.

Az EES céljai közé tartozik emellett az irreguláris bevándorlás megelőzése és a migrációs áramlások kezelésének megkönnyítése. További célként a rendszernek hozzá kell járulnia a terrorcselekmények és egyéb súlyos bűncselekmények megelőzéséhez, felderítéséhez és kivizsgálásához. Ennek következtében a határigazgatási, vízügyi és bevándorlási hatóságok mellett a nemzeti bűnüldöző hatóságok és az Europol is hozzá fognak férni a rendszerben tárolt adatokhoz, de kizárólag a fent megjelölt, nemzetbiztonsággal kapcsolatos célokból és szigorú feltételek mellett.

A rendszer várhatóan 2022-re válik működőképessé. Az EES a schengeni térség részét képező valamennyi államra alkalmazandó lesz (lásd a [2. táblázatot](#)).

2.1.5. Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszer (ETIAS)

Az [ETIAS-rendelet](#) (a legutóbb az [\(EU\) 2019/817 rendelettel](#) módosított [\(EU\) 2018/1240 rendelet](#)) előzetes határforgalom-ellenőrzési rendszert vezetett be a vízummentességet élvező utazók számára. Az automatizált rendszer megvizsgálja a vízummentes harmadik országok állampolgárait annak megállapítása érdekében, hogy engedélyezhető-e számukra az EU-ba történő belépés egy bármely 180 napos időszakban 90 napot meg nem haladó látogatás céljából. A rendszer egy online kérelmezési eszköz segítségével személyes adatokat gyűjt a vízummentességet élvező utazókról, mielőtt az EU külső határaihoz érkeznének. A Frontex és az érintett tagállam(ok) határellenőrző szervei összevetik ezeket az adatokat az összes vonatkozó adatbázissal. Amennyiben az ellenőrzések alapján kiderül, hogy az adott személy nem jelent kockázatot a biztonság, az irreguláris migráció vagy a közegészségügy tekintetében, a személy automatikusan engedélyt kap az EU-ba történő beutazásra. Ellenkező esetben a kérelmet az illetékes hatóságok általi manuális

ellenőrzésre utalják. Ezáltal az Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszer (ETIAS) megkönnyíti az utazást, mivel már korán jelzi az utazóknak a schengeni térségbe való belépésük engedélyezésének valószínűségét.

Mielőtt egy adott személy útnak indul, a fuvarozók – köztük a légitársaságok – korlátozottan hozzáférnek az ETIAS és az EES adataihoz, kizárólag annak ellenőrzése céljából, hogy az utazó rendelkezik-e ETIAS-engedéllyel, és még nem merítette-e ki a 180 napos időszakon belüli 90 napos maximális időtartamot.

A rendszert várhatóan 2022 végére élesítik. Az ETIAS a schengeni térség részét képező valamennyi államra alkalmazandó lesz (lásd a [2. táblázatot](#)).

2.1.6. Harmadik Országbeli Állampolgárok Európai Bűnügyi Nyilvántartási Információs Rendszere (ECRIS-TCN)

Az ECRIS-TCN egy központosított adatbázis, amely lehetővé teszi az uniós tagállamok számára az EU-ban elítélt harmadik országbeli állampolgárokra vonatkozó bűnügyi nyilvántartási információk cseréjét. A rendszer „van találat/nincs találat” alapon működik. A rendszer az [ECRIS-TCN rendelettel](#) ((EU) 2019/816 rendelet) jött létre, és kiegészíti a decentralizált uniós bűnügyi nyilvántartási adatbázist (Európai Bűnügyi Nyilvántartási Információs Rendszer, ECRIS), amelyet a [2009/316/IB tanácsi határozat](#) hozott létre.

Az ECRIS-TCN „van találat/nincs találat” alapon segít azonosítani, mely tagállam(ok)-nál találhatók adatok az éppen ellenőrzött harmadik országbeli állampolgár büntetett előéletére vonatkozóan. A lekérdezéseket el lehet végezni biometrikus adatok, például ujjnyomatok segítségével. Találat esetén a nemzeti igazságügyi hatóságok az ECRIS használatával kétoldali jelleggel felvehetik a kapcsolatot a megfelelő tagállammal annak érdekében, hogy további részleteket tudjanak meg.

A nemzeti hatóságok lekérdezhetik az ECRIS-TCN-t büntetőeljárások céljából, de a büntetőeljárástól eltérő eljárások céljából is (például tartózkodási engedély iránti kérelmek feldolgozásakor). Az Europol, az Eurojust és az Európai Ügyészség – a megbízatása keretein belül – szintén közvetlen hozzáférést kap az ECRIS-TCN-hez.

Az ECRIS-TCN várhatóan 2022 végére válik működőképpé. Dánia és Írország kivételével valamennyi uniós tagállam részt vesz a rendszerben (lásd a [2. táblázatot](#)).

2.1.7. Europol Információs Rendszer (EIS)

Az EIS az Europol központi bűnügyi információs és hírszerzési adatbázisa. A rendszert az Europol alapító rendelete, az [\(EU\) 2016/794 rendelet](#) szabályozza, és 2005 óta működik. Kiterjed az Europol megbízatása alá tartozó valamennyi bűnügyi területre, és információkat tartalmaz a transznacionális jellegű súlyos bűncselekményekre, a gyanúsított és az elítélt személyekre, a bűnszervezetekre, valamint a bűncselekmények elkövetéséhez használt eszközökre vonatkozóan. Az EIS 2013-ban útjára indult frissített változata biometrikus adatok, valamint a kiberbűnözéssel kapcsolatos adatok tárolására és összevetésére is alkalmas. Az EIS egy referenciarendszer, amely felhasználható annak ellenőrzéséhez, hogy elérhető-e információ egy adott személyre vagy tárgyra vonatkozóan a nemzeti joghatóságon kívül.

Az EIS-hez az Europol személyzete és az uniós tagállamok bűnüldöző szerveinek kijelölt tisztviselői férnek hozzá. A nemzeti hatóságok kereséseket végezhetnek a rendszerben, és találat esetén további információkat kérhetnek az Europol Biztonságos Információcsere Hálózati Alkalmazásán (SIENA) keresztül. Ezenkívül az [Europol együttműködő partnerei](#) az Europol operatív központján keresztül közvetett hozzáféréssel rendelkezhetnek az adatok tárolása és lekérdezése céljából.

A 2. táblázat felsorolja a meglévő nagy méretű informatikai rendszereket, megjelölve azok fő célját, a lefedett harmadik országbeli állampolgárokat, a feldolgozott biometrikus azonosítókat, valamint a földrajzi alkalmazhatóságot. Az uniós adatbázisokkal kapcsolatos további – különösen az adatvédelem szempontját érintő – információk az [Európai adatvédelmi jogi kézikönyv](#) 8.3.2. szakaszában találhatók.

2. táblázat: Nagy méretű informatikai rendszerek a migráció és a biztonság területén

Informatikai rendszer	Fő cél	Személyi hatály	Biometrikus azonosítók	Alkalmazhatóság
Eurodac	A nemzetközi védelem iránti kérelem megvizsgálásáért felelős állam meghatározása További cél: bűnüldözés	Nemzetközi védelmet kérelmező és nemzetközi védelemben részesített személyek A külső határokat szabálytalanul átlépő migránsok		27 uniós tagállam + schengeni társult országok

Infor- matikai rendszer	Fő cél	Személyi hatály	Biometrikus azonosítók	Alkalmazhatóság
VIS	A schengeni tagállamok közötti, vízumkérelmekkel kapcsolatos adatcsere megkönnyítése További cél: bűnüldözés	Vízumkérelmezők és költségviselők		24 uniós tagállam (CY, HR, IE nem) + SAC
SIS	A bűnüldözési célú együttműködés elősegítése az EU és a schengeni tagállamok biztonságának védelmében	Eltűnt, kiszolgáltatott helyzetben lévő vagy körözött személyek	 	25 uniós tagállam (CY, IE nem) + SAC
SIS – határ- forgalom- ellenőrzés	Figyelmeztető jelzések bevitelére és kezelése a schengeni tagállamokba történő belépés vagy az ott-tartózkodás megtagadása céljából	Legalább 1 év szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény elkövetésével gyanúsított vagy elítélt harmadik országbeli állampolgárok Rendezetlen jogállású migránsok	 	25 uniós tagállam (CY, IE nem) + SAC
SIS – vissza- küldés	Kiutasítási határozat hatálya alá tartozó harmadik országbeli állampolgárokra vonatkozó figyelmeztető jelzések bevitelére és kezelése	Kiutasítási határozat hatálya alá tartozó, rendezetlen jogállású migránsok	 	25 uniós tagállam (CY, IE nem) + SAC
EES	Harmadik országbeli állampolgárok engedélyezett tartózkodási időtartamának kiszámítása és nyomon követése, valamint a túltartózkodók azonosítása	Rövid távú tartózkodásra érkező harmadik országbeli állampolgár utazók	 	24 uniós tagállam (CY, HR, IE nem) + SAC
ETIAS	Annak utazás előtti értékelése, hogy egy vízummentességet élvező harmadik országbeli állampolgár kockázatot jelent-e a biztonság, az irreguláris migráció vagy a közegészségügy szempontjából	Vízummentességet élvező harmadik országokból érkező utazók	Nincsenek	26 uniós tagállam (IE nem) + SAC

Infor- matikai rendszer	Fő cél	Személyi hatály	Biometrikus azonosítók	Alkalmazhatóság
ECRIS-TCN	Információk megosztása a harmadik országbeli állampolgárokra vonatkozó korábbi ítéletekről	Büntetett előéletű harmadik országbeli állampolgárok	 	25 uniós tagállam (DK, IE nem)
EIS	Súlyos nemzetközi bűncselekményekre és terrorizmusra vonatkozó adatok tárolása és lekérdezése	Súlyos szervezett bűnözéssel és terrorizmussal kapcsolatban gyanúsított vagy elítélt személyek	 	27 uniós tagállam

Megj.: A **kék színnel jelölt** informatikai rendszerek később kezdik meg (teljes körű) működésüket – a pontos időpontot az Európai Bizottság fogja meghatározni. Amennyiben az élesítésük időpontjára vonatkozó naprakész információkra kíváncsi, látogasson el a következő oldalakra: eulisa.europa.eu (az Europol kivételével valamennyi informatikai rendszerrel kapcsolatban), valamint europol.europa.eu (az Europolra vonatkozóan)

  : ujjnyomatok; : tenyérynnyomatok; : arcképmás; : DNS-profil.

SAC: schengeni társult országok, azaz Izland, Liechtenstein, Norvégia és Svájc.

Az alkalmazhatósággal kapcsolatban további részletek az 1. melléklethez fűzött megjegyzésekben találhatóak.

Forrás: FRA, jogi eszközök alapján, 2020

2.2. Interoperabilitás

Az interoperabilitás a különböző informatikai rendszerek egymással történő kommunikációra és adatcserére való képessége. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a jogosult felhasználók célzott keresést tudnak végezni egy adott személyre vonatkozóan egyszerre a különböző informatikai rendszerekben, és látják azokat a személyes adatokat, amelyekhez hozzáférhetnek, ahelyett, hogy különálló rendszerekben több keresést kellene lefolytatniuk. Mindezt a hozzáférési jogosultságaikkal, valamint az alapul szolgáló rendszerek adatvédelmi követelményeivel összhangban kell végrehajtani. Másképpen fogalmazva, az uniós informatikai rendszerek, amelyek jelenleg nincsenek összekapcsolva és különálló silókként működnek, képesek lesznek „beszélni egymással”, mielőtt interoperábilissá válnak. Az interoperabilitás segíteni hivatott a hatóságokat azon személyek személyazonosságának ellenőrzésében, akiknek adatai az alapul szolgáló informatikai rendszerek legalább egyikében megtalálhatóak, továbbá segítséget nyújt a többszörös személyazonosság felderítéséhez.

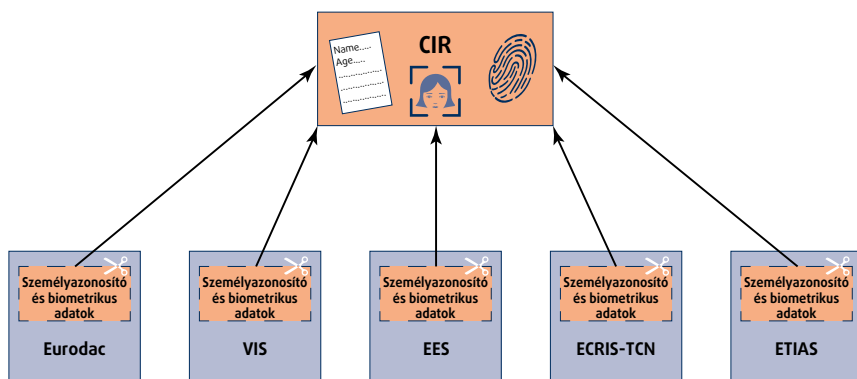
Az interoperabilitás nagyobb védelmet jelenthet – például azáltal, hogy támogatja az eltűnt személyek, köztük gyermekek felderítését –, ugyanakkor alapjogi kihívásokat is eredményez. Ezek abból adódnak, hogy azok a személyek, akiknek adatait az informatikai rendszerekben tárolják, gyenge helyzetben vannak, és gyakran nem ismerik a jogaikat.

A nagy méretű uniós informatikai rendszerek alapvető elemeit, amelyekről az interoperabilitási rendeletek ((EU) 2019/817 [rendelet](#) és (EU) 2019/818 [rendelet](#)) rendelkeznek, a 2.2.1–2.2.4. szakasz ismerteti. Ezek a tervek szerint 2023 végére válnak működőképessé.

2.2.1. Közös személyazonosítóadat-tár

A közös személyazonosítóadat-tár (CIR) egy közös, központi adattárban tárolja mindazon személyek alapvető személyazonosítási adatait, akiknek adatai megtalálhatóak a nagy méretű uniós informatikai rendszerekben (az interoperabilitási rendeletek IV. fejezete). Ezt a személyazonosítóadat-tárat a SIS kivételével valamennyi informatikai rendszer közösen fogja használni; a SIS esetében egy külön technikai megoldást alkalmaznak. A meglévő rendszerekből (pl. Eurodac, VIS és EES) kiemelik a személyek konkrét biometrikus és személyazonosító adatait, és azokat egy közös platformon tárolják, amint azt a 2. ábra bemutatja. Az új informatikai rendszerek (ETIAS és ECRIS-TCN) ezt az elemet be fogják építeni saját architektúrájukba. A közös személyazonosítóadat-tárban tárolt adatok továbbra is az alapul szolgáló informatikai rendszerek „tulajdonát” fogják képezni.

2. ábra: Közös személyazonosítóadat-tár (CIR)

Forrás: FRA, 2020

2.2.2. Európai keresőportál

Az európai keresőportál (ESP) egyablakos rendszerként működik, lehetővé téve a különböző informatikai rendszerek és a CIR egyetlen kereséssel történő egyidejű lekérdezését. A portál segítségével a felhasználók személyazonosító és biometrikus adatok használatával egyaránt látni fogják az adott személyre vonatkozóan azokban az informatikai rendszerekben tárolt adatokat, amelyek megtekintésére jogosultak, beleértve a SIS, az EIS és két Interpol-adatbázist. Egyetlen képernyőn meg fognak jelenni az összesített eredmények.

2.2.3. Többszörös személyazonosságot észlelő rendszer

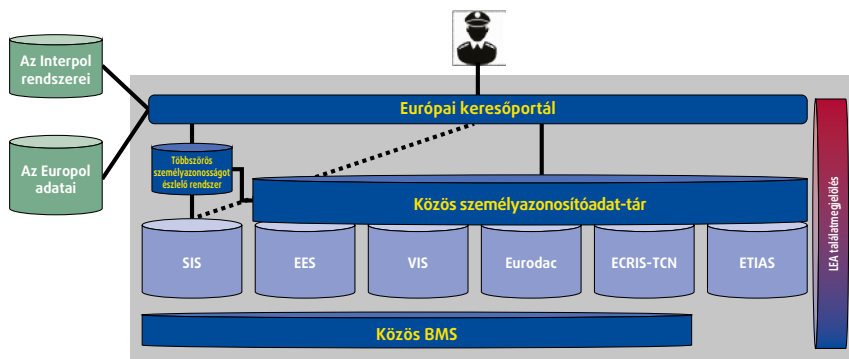
A többszörös személyazonosságot észlelő rendszer (Multiple-Identity Detector) olyan mechanizmus, amely felderíti, ha egyazon személyre vonatkozóan több informatikai rendszer tárol adatokat más-más név és személyazonosság alatt (az interoperabilitási rendeletek V. fejezete). A rendszer felderíti és összekapcsolja az egyazon személy által használt különböző személyazonosságokat, ami segíti a személyazonossággal való visszaéléssel szembeni fellépést. A hozzáférési jogokkal rendelkező nemzeti hatóságok a rendszerekben történő kereséskor láthatják az összes személyazonosságot, amely az adott személyre vonatkozóan nyilvántartásba van véve a rendszerekben, függetlenül attól, hogy azokat különböző néven tárolják-e. A többszörös személyazonosságot észlelő rendszer célja, hogy automatizált és manuális ellenőrzési folyamat révén biztosítsa a személyek helyes azonosítását.

2.2.4. Közös biometrikus megfeleltetési szolgáltatás

A közös biometrikus megfeleltetési szolgáltatás (BMS) az informatikai rendszerekben tárolt biometrikus adatok mintáinak összehasonlításával lehetővé teszi a biometrikus adatok – például ujjnyomatok és arcképmások – különböző informatikai rendszereken átvitelő keresését és összehasonlítását (az interoperabilitási rendeletek III. fejezete). Eszközként szolgál ahhoz, hogy egyszerűbbé váljanak a biometrikus adatok felhasználásával a rendszerekben elindított keresések. Enélkül a biometrikus adatokat nem lehetne használni a CIR és a többszörös személyazonosságot észlelő rendszer esetében.

A 3. ábra szemlélteti a nagy méretű informatikai rendszerek és az alapul szolgáló egyes érintett informatikai rendszerek interoperabilitásának technikai összetevőit.

3. ábra: Az interoperabilitás technikai összetevői

Forrás: Európai Bizottság, 2018

2.3. Felügyelet

Az uniós jogban az adatvédelem következetesen magas szintjének biztosítása érdekében a nemzeti és az uniós szerveknek felügyelniük kell az informatikai rendszerek uniós adatvédelmi normáknak való megfelelőségét. A felügyeletet az uniós tagállamok adatvédelmi hatóságai (DPA-k) és az [európai adatvédelmi biztos \(EDPS\)](#) megosztva gyakorolják. Minden egyes informatikai rendszer, valamint az interoperabilitási rendeletek meghatározzák egyedi szerepeiket és hatásköreiket.

Az EDPS felel a személyeket megillető alapvető jogok védelmének nyomon követéséért és biztosításáért a személyes adatok uniós ügynökségek és szervek általi kezelése tekintetében, beleértve a nagy méretű uniós informatikai rendszerekben tárolt adatokat. Ennek céljából az EDPS vizsgálati és panaszkezelési szervként jár el. Munkáját a nemzeti felügyeleti hatóságokkal szoros együttműködésben végzi.

Miközben akadnak kisebb különbségek az uniós informatikai rendszerek jogalapjai között, általában meghatározzák, hogy a nemzeti adatvédelmi hatóságoknak és az európai adatvédelmi biztosnak együtt kell működniük egymással, aminek során minden szerv a saját hatásköreinek keretén belül jár el. Az egyes uniós informatikai rendszerek vonatkozásában felügyeleti koordinációs csoportokat alkotnak, biztosítandó azok működésének összehangolt és hatékony felügyeletét. A nemzeti adatvédelmi hatóságok és az EDPS képviselői rendszeresen – általában évente kétszer, az Európai Adatvédelmi Testület keretében – üléseznek, hogy megvitassák a

felügyelettel kapcsolatos közös kérdéseket. A tevékenységeik közé tartoznak többek között a közös ellenőrzések és vizsgálatok, valamint a közös módszertannal kapcsolatos munka. Ugyanezek a kötelezettségek erednek az [unións intézményekre vonatkozó adatvédelmi rendelet](#) ((EU) 2018/1725 rendelet) 62. cikkéből is.

Ezenkívül mindenkinek jogában áll panaszt tenni a nemzeti adatvédelmi hatóságnál, amelynek vizsgálatot kell indítania, és 3 hónapon belül tájékoztatnia kell a panaszost a panasz állásáról vagy eredményéről ⁽⁶⁶⁾. Az eu-LISA által az uniós informatikai rendszerek igazgatása során állítólagosan elkövetett adatvédelmi jogsértések ügyében az európai adatvédelmi biztoshoz lehet fordulni, amelynek 3 hónapon belül tájékoztatnia kell a panaszost a panasz állásáról vagy eredményéről (az uniós intézményekre vonatkozó adatvédelmi rendelet 57. cikke (1) bekezdésének e) pontja és 63. cikke). Sikertelenség esetén mindkét panasztételi eljárás nyomán bírósági felülvizsgálatra kerülhet sor, az illetékes nemzeti bíróságoknál, illetve az Európai Unió Bíróságánál ⁽⁶⁷⁾ (lásd még a [2.8. szakaszt](#)).

Az Európa Tanács jogában a megújított 108. egyezmény előírja, hogy az államoknak az egyezménynek való megfelelés biztosítása érdekében ki kell jelölniük egy vagy több teljes mértékben független és pártatlan felügyeleti hatóságot (15. cikk). Ezeknek a hatóságoknak hatáskörrel kell rendelkezniük arra, hogy kivizsgálják az egyezmény szerinti adatvédelmi normák megsértésének eseteit, valamint fellépjenek és határozatokat adjanak ki ezekkel kapcsolatban, és közigazgatási szankciókat írnak elő; emellett hatáskörrel kell rendelkezniük bírósági eljárások kezdeményezésére az egyezményben foglalt biztosítékok állítólagos megsértése esetén. A felügyeleti hatóságokat emellett meg kell bízni az adatvédelmi jogokat érintő egyedi panaszok kezelésével.

2.4. Célhoz kötöttség, adattakarékosság és az adatok pontossága

Az uniós jogban a célhoz kötöttség elve megköveteli, hogy a személyes adatokat kizárólag konkrét célokból gyűjtsék, amelyeket egyértelműen meg kell határozni. Ez az elv az [EU Alapjogi Chartája](#) 8. cikkének (2) bekezdéséből ered, és tükröződik az uniós adatvédelmi jogszabályokban, nevezetesen a [GDPR](#) 5. cikke (1) bekezdésének

⁽⁶⁶⁾ A GDPR 13. cikke (2) bekezdésének d) pontja, 14. cikke (2) bekezdésének e) pontja, valamint 52–53. cikke.

⁽⁶⁷⁾ A GDPR 52. cikke; az uniós intézményekre vonatkozó adatvédelmi rendelet 64. cikke.

b) pontjában, valamint a **rendőri és büntető igazságszolgáltatási szervekre vonatkozó adatvédelmi irányelv** 4. cikke (1) bekezdésének b) pontjában és az **uniós intézményekre vonatkozó adatvédelmi rendelet** 4. cikke (1) bekezdésének b) pontjában. A célhoz kötöttség azt is maga után vonja, hogy a személyes adatok további feldolgozása nem végezhető e célokkal összeférhetetlen módon. Az érintett személy számára biztosítani kell, hogy előre lássa, milyen célokból fogják kezelni az adatait ⁽⁶⁸⁾.

Az uniós informatikai rendszereket létrehozó jogi eszközök mindegyike meghatározza, hogy milyen célokból kezelnek személyes adatokat az adott rendszerek. Az uniós informatikai rendszerek szolgálhatnak további célokat is, ideértve például a rendezetlen jogállású migránsok elfogásának és visszaküldésének segítségét, valamint a terrorizmussal és egyéb súlyos bűncselekményekkel szembeni fellépést (lásd a 3. táblázatot) ⁽⁶⁹⁾. Az informatikai rendszerek használatának és interoperabilitásának további célok érdekében történő optimalizálása nem vezethet a funkciók terjeszkedéséhez, aminek következtében az adatokat olyan célokra használják, amelyek eredetileg nem voltak előírva.

3. táblázat: Az uniós informatikai rendszerekről szóló jogi eszközökben rögzített elsődleges és további célok

Informatikai rendszer	Elsődleges cél	További célok	
		Elfogás és visszaküldés	A súlyos bűncselekményekkel és a terrorizmussal szembeni fellépés
Eurodac	A dublini rendelet alkalmazása	Igen (részben – elfogás)	Igen
VIS	A vízumkérelmezési eljárás és a határforgalom-ellenőrzés támogatása	Igen	Igen
SIS	A tagállamok belső biztonságának védelme	Nem	–
SIS – határok	Beutazási és tartózkodási tilalomra vonatkozó figyelmeztető jelzések kezelése	–	Nem

⁽⁶⁸⁾ EUB, C-275/06. sz. ügy, *Productores de Música de España (Promusicae) kontra Telefónica de España SAU*, Kokott főtanácsnok 2007. július 18-i indítványa, 53. pont.

⁽⁶⁹⁾ Lásd még: EUB, C-482/08. sz. ügy, *Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága kontra az Európai Unió Tanácsa* [nagytanács], 2010. október 26.

Informatikai rendszer	Elsődleges cél	További célok	
		Elfogás és visszaküldés	A súlyos bűncselekményekkel és a terrorizmussal szembeni fellépés
SIS – visszaküldés	Kiutasítási határozatokra vonatkozó figyelmeztető jelzések kezelése	–	Nem
EES	Minden harmadik országbeli állampolgár belépésének és kilépésének nyilvántartásba vétele	Igen	Igen
ETIAS	Harmadik országok vízummentességet élvező állampolgárainak határ előtti ellenőrzése	Nem	Igen
ECRIS-TCN	Harmadik országbeli állampolgárokról vonatkozóan más uniós tagállamokban hozott ítéletekkel kapcsolatos információcseré az igazságügyi együttműködés keretében	Nem	–
Interoperabilitás	A személyek helyes azonosításának biztosítása	–	–

Megj.: – = már része az elsődleges célnak.

Forrás: FRA, hatályos jogi eszközök alapján, 2020

Az uniós informatikai rendszerek és a nemzeti rendszerek terén a jelenlegi tendencia az egyre több biometrikus azonosító és alfanumerikus adat kezelése felé mutat. A célhoz kötöttség elvéhez szorosan kapcsolódik az adattakarékosság elve. Ezt az elvet a GDPR 5. cikke (1) bekezdésének c) pontja, a rendőri és büntető igazságszolgáltatási szervekre vonatkozó adatvédelmi irányelv 4. cikke (1) bekezdésének c) pontja és az uniós intézményekre vonatkozó adatvédelmi rendelet 4. cikke (1) bekezdésének c) pontja mondja ki. Az adattakarékosság elve megköveteli, hogy a személyes adatok megfelelőek és relevánsak legyenek, és az adatkezelés céljához szükséges mértékre korlátozódjanak. Az adattakarékosság elvének megfelelően – például a VIS-ben – a korábban gyűjtött biometrikus adatokat újra fel kell használni, ha a kérelmező 59 hónapon belül újra schengeni vízumért folyamodik (a [Vízum-kódex](#) (810/2009/EK rendelet) 13. cikkének (3) bekezdése).

Példa: A *Digital Rights Ireland* ügyben ⁽⁷⁰⁾ az EUB bírálta, hogy az **adatmegőrzési irányelv (2006/24/EK)** általános jelleggel, mindenféle differenciálás, korlátozás vagy kivétel nélkül kiterjed mindenkire és valamennyi elektronikus hírközlési eszközre, valamint az összes forgalmi adatra.

Az adatok pontosságának elve értelmében az adatkezelő nem használhatja fel az információkat anélkül, hogy lépéseket tenne annak kellő bizonyossággal történő biztosítására, hogy az adatok pontosak és naprakészek legyenek. Ezt az elvet a GDPR 5. cikke (1) bekezdésének d) pontja, a rendőri és büntető igazságszolgáltatási szervekre vonatkozó adatvédelmi irányelv 4. cikke (1) bekezdésének d) pontja és az uniós intézményekre vonatkozó adatvédelmi rendelet 4. cikke (1) bekezdésének d) pontja is tükrözi. Az adatkezelőnek minden észszerű lépést meg kell tennie annak biztosítása érdekében, hogy a pontatlan személyes adatokat haladéktalanul töröljék vagy helyesbítsék. Az adatok pontosságának elve az uniós informatikai rendszereket szabályozó jogi eszközökben is tükröződik ⁽⁷¹⁾. Az **eu-LISA rendelet** emellett megbízza az ügynökséget, hogy dolgozzon az összes informatikai rendszerre vonatkozó automatizált adatminőség-ellenőrzési mechanizmusok és közös adatminőségi mutatók kialakításán (12. cikk).

Az Európa Tanács joga szerint az EJEE 8. cikkében meghatározott, a családi és a magánélet tiszteletben tartásához való jog magában foglalja a magán- és a családi életet, az otthont és a levelezést. Ezt a jogot a **megújított 108. egyezmény** kiegészíti. Az egyezmény 5. cikke (4) bekezdésének b) pontja megállapítja a célhoz kötöttség elvét. A személyes adatok kezelését törvényes célokból kell végezni, és a személyes adatokat nem lehet az e célokkal összeférhetetlen módon kezelni. Ezt követi az egyezmény 5. cikke (4) bekezdésének c) pontja szerinti adattakarékosság elve, amely meghatározza, hogy a személyes adatok kezelésének „megfelelőnek és relevánsnak kell lennie, és az adatkezelés céljához mérten nem lehet túlzott mértékű”. Az egyezmény ezenkívül előírja, hogy az adatokat pontosan kell megőrizni (az 5. cikk (4) bekezdésének d) pontja).

⁽⁷⁰⁾ EUB, C-293/12. és C-594/12. sz. egyesített ügyek, *Digital Rights Ireland Ltd kontra Minister for Communications, Marine and Natural Resources és társai, valamint Kärntner Landesregierung és társai* [nagytanács], 2014. április 8., 57. pont.

⁽⁷¹⁾ Lásd: a VIS-rendelet 29. cikke (1) bekezdésének c) pontja; az Eurodac-rendelet 23. cikke (1) bekezdésének c) pontja; a SIS-rendelet 59. cikkének (1) bekezdése; a SIS – határforgalom-ellenőrzések rendelet 44. cikkének (1) bekezdése; a SIS – visszaküldési rendelet 19. cikke (kereszthivatkozással a SIS határforgalom-ellenőrzések rendeletre); az EES-rendelet 39. cikke (1) bekezdésének c) pontja; az ETIAS-rendelet 7. cikke (2) bekezdésének a) pontja és 8. cikke (2) bekezdésének a) pontja; valamint az ECRIS-TCN rendelet 13. cikke (1) bekezdésének d) pontja.

Példa: Az EJEB megállapította, hogy a nemzeti hatóságok központosított rendszerekben tárolt személyes adatokhoz való hozzáférése a magánélethez való jogba való beavatkozásnak minősül (az EJEE 8. cikke). Így például a *Leander kontra Svédország* ügyben ⁽⁷²⁾ az EJEB ilyen beavatkozást tárt fel egy titkos rendőrségi nyilvántartás vonatkozásában. Az *S. és Marper kontra Egyesült Királyság* ügyben ⁽⁷³⁾ az EJEB megállapítása szerint az ujjnyomatok hatósági nyilvántartásokban való megőrzése tekinthető úgy, hogy a magánélethez való jogba történő beavatkozásnak minősül. A *Weber és Saravia kontra Németország* ügyben ⁽⁷⁴⁾ az EJEB megállapította, hogy az adatok egyéb hatóságoknak történő továbbítása és azok általi későbbi felhasználása kiszélesíti azon személyek csoportját, akik tudnak a megszerzett adatokról, és ezért azt eredményezheti, hogy vizsgálatokat indítanak az érintett személyekkel szemben. A Bíróság véleménye szerint ez a veszély a magánéletbe való beavatkozással ér fel, amely nem egyenlő a személyes adatok eredeti gyűjtése és tárolása nyomán történő beavatkozással.

A célhoz kötöttséggel, az adattakarékossággal és az adatok pontosságával kapcsolatban további információk itt találhatóak: *Európai adatvédelmi jogi kézikönyv*, 3. fejezet és 8.3.2. szakasz.

2.5. A tájékoztatáshoz való jog

Az uniós jogban az uniós adatvédelmi jogszabályok rendelkezéseket tartalmaznak, amelyek szavatolják a tájékoztatáshoz való jogot és az átláthatóság elvét ⁽⁷⁵⁾. A GDPR 13. és 14. cikke, valamint a **rendőri és büntető igazságszolgáltatási szervekre vonatkozó adatvédelmi irányelv** 14. cikke értelmében a személyeket tájékoztatni kell az adatkezelő kilétéről és elérhetőségeiről, az adatkezelés céljáról, az adatok tárolásának időtartamáról, a tárolt adatokhoz való hozzáférés jogáról, az adatok törléséhez vagy helyesbitéséhez való jogról, valamint a valamely felügyeleti hatósághoz címzett panasz benyújtásának jogáról. Hasonló követelmények erednek az **uniós intézményekre vonatkozó adatvédelmi rendelet** 79. cikkéből. Ugyanakkor a rendőri és büntető igazságszolgáltatási szervekre vonatkozó adatvédelmi irányelv

⁽⁷²⁾ EJEB, *Leander kontra Svédország* (9248/81), 1987. március 26.

⁽⁷³⁾ EJEB, *S. és Marper kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (30562/04 és 30566/04), 2008. december 4., 73. pont.

⁽⁷⁴⁾ EJEB, *Weber és Saravia kontra Németország* (54934/00), 2006. június 29.

⁽⁷⁵⁾ A GDPR 5. cikkének (2) bekezdése; a rendőri és büntető igazságszolgáltatási szervekre vonatkozó adatvédelmi irányelv (26) preambulumbekzdése; valamint az uniós intézményekre vonatkozó adatvédelmi rendelet 4. cikkének (1) bekezdése.

13. cikkének (3) bekezdése és az uniós intézményekre vonatkozó adatvédelmi rendelet 79. cikkének (3) bekezdése meghatároz néhány lehetséges kivételt e kötelezettség alól, a folyamatban lévő vizsgálatok akadályozásának vagy hátráltatásának megelőzése, illetve a közbiztonság és a nemzetbiztonság védelme érdekében. A tájékoztatásnyújtás nemcsak az átláthatóságot szolgáló követelmény az uniós adatvédelmi jogban, hanem hozzájárul a személyek méltóságának tiszteletben tartásához is, az [EU Alapjogi Chartájának](#) 1. cikkében foglaltaknak megfelelően.

A tájékoztatáshoz való jog szerepel az Eurodac, VIS, SIS, EES és ETIAS rendszerről szóló jogi eszközökben, valamint az interoperabilitási rendeletekben ⁽⁷⁶⁾. A SIS keretében a tájékoztatáshoz való jog a beutazási és tartózkodási tilalmat elrendelő, illetve a kiutasítási határozatokra vonatkozó figyelmeztető jelzések esetében maradéktalanul alkalmazandó. A büntetőügyekben folytatott rendőrségi vagy igazságügyi együttműködés összefüggésében a tájékoztatáshoz való jog korlátozható, amennyiben azt a nemzeti jogszabályok lehetővé teszik, különösen a nemzetbiztonság, a védelem és a közbiztonság megőrzése, valamint a bűncselekmények megelőzése, felderítése, nyomozása és a vádeljárás lefolytatása érdekében (a [SIS – határforgalom-ellenőrzési rendelet](#) 52. cikkének (2) bekezdése). Az ECRIS-TCN esetében az egyes személyeknek joguk van ahhoz, hogy a bűnügyi nyilvántartásokban rájuk vonatkozó adatokról írásbeli tájékoztatást kapjanak azon tagállam jogával összhangban, amelyben az információt kéri (az [ECRIS-TCN rendelet](#) (21) preambulumbekkezdése).

Bár a személyeket főszabály szerint tájékoztatni kell arról, ha adataikat gyűjtik, ez a tájékoztatás nem szükségszerűen terjed ki minden olyan célra, amelyre az adatokat felhasználhatják. A 4. táblázat bemutatja a tájékoztatáshoz való jog főbb szempontjait, a nagy méretű uniós informatikai rendszerek létrehozásáról szóló különböző jogi eszközökben foglaltak szerint.

⁽⁷⁶⁾ Az Eurodac-rendelet 29. cikke, a VIS-rendelet 37. cikke; a SIS határforgalom-ellenőrzési rendelet 52. cikke és a SIS visszaküldési rendelet 19. cikke (keresztivatközzással a SIS határforgalom-ellenőrzések rendeletre); az EES-rendelet 50. cikke; az ETIAS-rendelet 64. cikke; valamint az interoperabilitási rendeletek 47. cikke.

4. táblázat: Tájékoztatáshoz való jog az uniós informatikai rendszerekben történő adatgyűjtés esetén

	Eurodac	VIS	SIS	SIS – határok SIS – vissza- küldés	EES	ETIAS	ECRIS-TCN	Interopera- bilitás
Az eszköz rendelkezik a tájékoztatáshoz való jogról	Igen	Igen	Nem	Igen, korlátozásokkal	Igen	Igen	Nem	Igen
A tájékoztatást érhető módon kell biztosítani	Igen	Nem	n.a.	Nem	Igen	Nem	n.a.	Igen
A tájékoztatásnak tartalmaznia kell, hogy az adatok felhasználhatók:	Igen	Igen	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	Igen
	Részben: elfogás	Igen	n.a.	Igen, korlátozásokkal	Igen	n.a.	n.a.	Igen
	Igen	Igen	n.a.	Igen, korlátozásokkal	Igen	Nem	n.a.	Igen
Az érintett tájékoztatni kell az adatok harmadik országokkal történő lehetséges megosztásáról	Nem	Igen	n.a.	n.a.	Igen	n.a.	n.a.	n.a.

Megj.: n.a. = nem alkalmazandó.
Forrás: FRA, hatályos jogi eszközök alapján, 2020

Az Európa Tanács jogában a megújított 108. egyezmény 8. cikke értelmében a részes államok kötelesek előírni, hogy az adatkezelők tájékoztatassák az érintetteket kilétükről és szokásos tartózkodási helyükről, az adatkezelés jogalapjáról és céljáról, a kezelt személyes adatok kategóriáiról, a személyes adatok címzettjeiről (ha vannak ilyenek) és arról, hogy miként gyakorolhatják jogaikat az adatokhoz való hozzáférés, azok helyesbítése és a jogorvoslat tekintetében. Emellett közölni kell minden egyéb, a tisztességes és átlátható adatkezelés biztosításához szükségesnek tartott információt is.

A tájékoztatáshoz való joggal kapcsolatban további információk itt találhatók: *Európai adatvédelmi jogi kézikönyv*, 6.1. és 8.3.2. szakasz.

2.6. Az adatokhoz való hozzáférés

Az uniós jogban a nagy méretű uniós informatikai rendszerek létrehozásáról szóló jogi eszközök egyértelműen meghatározzák, milyen típusú hatóságok kereshetnek az informatikai rendszerekben, többek között az interoperabilitás révén. Az uniós tagállamok kötelesek értesíteni az Európai Bizottságot az informatikai rendszerhez való hozzáférésre jogosult hatóságok nevééről. Ezt az információt az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* és az eu-LISA révén nyilvánosan hozzáférhetővé teszik ⁽⁷⁷⁾. Az 5. táblázat áttekintést ad arról, hogy milyen típusú hatóságok jogosultak az egyes uniós informatikai rendszerek lekérdezésére. Minél nagyobb a hozzáféréssel rendelkezők száma, annál magasabb a jogellenes használat kockázata.

Az ECRIS-TCN kivételével valamennyi uniós informatikai rendszer lehetővé teszi a nemzeti bűnüldöző szervek és az Europol számára a terrorizmussal és egyéb súlyos bűncselekményekkel szembeni fellépés céljából történő hozzáférést. Ez része a rendőrségi együttműködésről és a határforgalom-ellenőrzésről szóló SIS-rendelet fő céljának ⁽⁷⁸⁾, valamint további célként megjelenik az Eurodac, a VIS, az EES és az ETIAS rendszerben ⁽⁷⁹⁾.

⁽⁷⁷⁾ A SIS vonatkozásában lásd: HL C 222., 2019.7.2., 1. o.; az Eurodac vonatkozásában lásd: eu-LISA: *Azon kijelölt hatóságok jegyzéke, amelyek a 603/2013/EU rendelet 27. cikkének (2) bekezdése szerint, az ugyanazon rendelet 1. cikkének (1) bekezdésében megjelölt célokból hozzáféréssel rendelkeznek az Eurodac központi rendszerében nyilvántartott adatokhoz*, 2019; a VIS tekintetében pedig lásd: HL C 187., 2016.5.26., 4. o.

⁽⁷⁸⁾ A SIS-rendelet 1. cikke; a SIS határforgalom-ellenőrzési rendelet 1. cikke.

⁽⁷⁹⁾ Az Eurodac-rendelet 1. cikkének (2) bekezdése; a 2008/633/IB tanácsi határozat 1. cikke; az EES-rendelet 6. cikkének (2) bekezdése; valamint az ETIAS-rendelet 1. cikkének (2) bekezdése.

5. táblázat: Az informatikai rendszerek leképezésére jogosult hatóságok, célonként

Informatikai rendszer	Vízum kiadása	Határforgalom-ellenőrzés	A súlyos bűncselekményekkel és a terrorizmussal szembeni fellépés	Az irreguláris migrációval szembeni fellépés	Kiutasítási eljárás	Dublini eljárás
Eurodac	n.a.	n.a.	Rendőrség és Europol	Rendőrség	Bevándorlási hatóságok	Menekültügyi hatóságok
VIS	Vízumügyi és határigazgatási hatóságok	Határigazgatási hatóságok	Rendőrség és Europol	Rendőrség	Bevándorlási hatóságok	Menekültügyi hatóságok
SIS – határok SIS – visszaküldés	Vízumügyi és határigazgatási hatóságok	Határigazgatási hatóságok	Rendőrség és Europol	Rendőrség	Bevándorlási hatóságok	n.a.
EES	Vízumügyi és határigazgatási hatóságok	Határigazgatási hatóságok	Rendőrség és Europol	Rendőrség	Bevándorlási hatóságok	n.a.
ETIAS	n.a.	Határigazgatási hatóságok	Rendőrség és Europol	Bevándorlási hatóságok	n.a.	n.a.
ECRIS-TCN	n.a.	n.a.	Rendőrség, Europol, igazságügyi hatóságok, Eurojust és az Európai Ügyészség	n.a.	n.a.	n.a.
Interoperabilitás	Vízumügyi és határigazgatási hatóságok	Határigazgatási hatóságok	Rendőrség és Europol	Rendőrség	Bevándorlási hatóságok	Menekültügyi hatóságok

Megj.: n.a. = nem alkalmazandó.

Forrás: FRA, hatályos jogi eszközök alapján, 2020

Az uniós adatvédelmi jogszabályok a GDPR 5. cikke (1) bekezdésének f) pontjában, valamint a rendőri és büntető igazságszolgáltatási szervekre vonatkozó adatvédelmi irányelv 4. cikke (1) bekezdésének f) pontjában tiltják a személyes adatokhoz való jogosulatlan hozzáférést. Mindkettő kimondja, hogy a személyes adatok „kezelését oly módon kell végezni, hogy [...] biztosítva legyen a személyes adatok megfelelő biztonsága, az adatok jogosulatlan vagy jogellenes kezelésével [...] szembeni védelmet is ideértve”. A GDPR 28. és 32. cikke értelmében az adatfeldolgozóknak és az adatkezelőnek meg kell tennie a szükséges intézkedéseket az adatok jogosulatlan harmadik felekkel történő közlésének, illetve a jogosulatlan harmadik felek adatokhoz való hozzáféréseinek megelőzése érdekében.

Példa: A *Digital Rights Ireland* ügyben ⁽⁸⁰⁾ az EUB egyértelműsítette, hogy a személyes adatok gyűjtésére és megőrzésére vonatkozó uniós szabályozásnak elegendő olyan biztosítékot kell előírnia, amely lehetővé teszi a személyes adatoknak a visszaélések veszélyeivel, valamint az ezen adatokat érintő minden jogellenes hozzáféréssel és felhasználással szembeni hatékony védelmét. Az adatok mennyiségét és érzékeny jellegét figyelembe kell venni. Még nagyobb szükség van ilyen biztosítékokra, ha a személyes adatokat automatikusan kezelik és jelentős veszélye áll fenn az említett adatokhoz való jogellenes hozzáférésnek. Ezzel kapcsolatban az EUB rámutatott az olyan szabályok szükségességére, „amelyek rendeltetése különösen az, hogy egyértelműen és szigorúan szabályozzák a szóban forgó adatok védelmét és biztonságát azok teljes körű épségének és titkosságának biztosítása érdekében” ⁽⁸¹⁾.

Az Európa Tanács jogában a megújított 108. egyezmény előírja, hogy az adatkezelő és adott esetben az adatfeldolgozó tegye meg a megfelelő biztonsági intézkedéseket az olyan kockázatokkal szemben, mint a személyes adatokhoz való jogosulatlan hozzáférés, illetve a személyes adatok megsemmisülése, elvesztése vagy közlése (7. cikk). Az egyezmény 15. cikke értelmében az államoknak gondoskodniuk kell arról, hogy a felügyeleti hatóságokat titoktartási kötelezettségek terheljék azon bizalmas információk tekintetében, amelyekhez feladataik végzése során hozzáférnek vagy hozzáfértek.

⁽⁸⁰⁾ EUB, C-293/12. és C-594/12. sz. egyesített ügyek, *Digital Rights Ireland Ltd kontra Minister for Communications, Marine and Natural Resources és társai, valamint Kärntner Landesregierung és társai* [nagytanács], 2014. április 8., 54. pont (további hivatkozásokkal).

⁽⁸¹⁾ Uo., 66. pont.

A tárolt adatok felhasználásával és a jogosulatlan hozzáféréssel szembeni védelmével kapcsolatban további információk itt találhatóak: [Európai adatvédelmi jogi kézikönyv](#), 4. fejezet és 8.3.2. szakasz.

2.7. Harmadik feleknek történő adattovábbítás

Az uniós jogban az EU adatvédelmi keretrendszere és az egyes uniós informatikai rendszereket létrehozó jogi eszközök szigorúan szabályozzák a személyes adatok harmadik országokba és nemzetközi szervezetek részére történő továbbítását. A GDPR és a [rendőri és büntető igazságszolgáltatási szervekre vonatkozó adatvédelmi irányelv](#) V. fejezete kötelezi az adatkezelőt és az adatfeldolgozót annak biztosítására, hogy az adatoknak a harmadik országba vagy nemzetközi szervezet részére történő továbbítást követő kezelése megfeleljen az adatvédelmi szabályoknak. A GDPR 44. cikke értelmében az adatkezelő és az adatfeldolgozó felel az újbóli továbbításokért is, ideértve például a valamely harmadik országból egy másik harmadik országba történő továbbítást.

Az egyes uniós informatikai rendszerekben tárolt adatok eltérő típusaira tekintettel az egyes informatikai rendszerekben más-más módon szabályozzák az adatok harmadik országokkal vagy nemzetközi szervezetekkel történő megosztását, amint azt a 6. táblázat szemlélteti. Az [Eurodac-rendelet](#) tiltja a további adatmegosztást (35. cikk). Az [ETIAS-rendelet](#) (65. cikk) kifejezetten tiltja a rendszerben található információk harmadik országokkal és nemzetközi szervezetekkel történő megosztását, ami alól csak az Interpol, valamint – a visszaküldés megkönnyítése érdekében – néhány pontosan körülhatárolt eset képez kivételt. Más uniós adatbázisok – bizonyos kivételekkel – lehetővé teszik a személyes adatok harmadik országokkal történő megosztását annak érdekében, hogy visszaküldés céljából azonosítani lehessen harmadik országbeli állampolgárokat ⁽⁸²⁾. A rendőrségi együttműködés elősegítése érdekében a tagállamok bizonyos feltételek mellett a SIS adatait is megoszthatják harmadik országokkal az Europol (48. cikk) és az Eurojust (49. cikk) által alkalmazott mechanizmusok révén, a [SIS-rendeletnek](#) megfelelően. Az [ECRIS-TCN rendelet](#) nem teszi lehetővé az adatok harmadik országokkal történő megosztását; ehelyett az ECRIS-TCN rendszerben tárolt, korábbi elítélésekre vonatkozó

⁽⁸²⁾ Lásd az EES-rendelet 41. cikkének (2) bekezdését; a SIS visszaküldési rendelet 15. cikkét; valamint a VIS-rendelet 31. cikkét.

információk iránti megkereséseket az Eurojusthoz kell intézni, amely felveszi a kapcsolatot azzal az uniós tagállammal, amely információkkal rendelkezik a bűnösséget megállapító ítéletre vonatkozóan (17. cikk).

Az információkat jellemzően annak céljából osztják meg, hogy a származási ország segítséget nyújtson egy harmadik országbeli állampolgár azonosításához, annak későbbi kiutasítása céljából. Ugyanez vonatkozik a visszautasított menedékkérőkre is.

6. táblázat: Azon célok, amelyek esetén az uniós informatikai rendszerekben tárolt adatok megoszthatók harmadik országokkal vagy nemzetközi szervezetekkel

Informatikai rendszer	Az adatok harmadik felekkel történő megosztását lehetővé tevő célok
VIS	Visszaküldés céljából
SIS	Nincs megosztás, kivéve az Europol és az Eurojust részéről, a figyelmeztető jelzést kiadó tagállam hozzájárulásával, bizonyos feltételek mellett
SIS – határok	Nincs megosztás, kivéve az Europol részéről, a figyelmeztető jelzést kiadó tagállam hozzájárulásával
SIS – visszaküldés	Visszaküldés céljából
EES	Visszaküldés céljából
ETIAS	Visszaküldés céljából Az Interpol adatbázisaival történő összevetés céljából
ECRIS-TCN	Nincs megosztás, kivéve az Eurojusthoz intézett megkeresés útján; az Eurojust felveszi a kapcsolatot az információ birtokában lévő tagállammal
Interoperabilitás	Nincs megosztás

Forrás: FRA, hatályos jogalkotási eszközök alapján, 2020

Az Európa Tanács jogában a megújított 108. egyezmény szabályozza a személyes adatok határokon keresztül történő áramlását. A részes államok csak akkor tilthatják meg ezen adatoknak valamely más részes állam joghatósága alá tartozó címzett részére történő továbbítását, ha ténylegesen fennáll annak komoly kockázata, hogy az adattovábbítás az egyezmény rendelkezéseinek kijátszásához vezetne. Az egyezmény 14. cikkének (2) bekezdése előírja, hogy az olyan címzett számára történő, határokon átnyúló adattovábbítás, aki nem tartozik valamely részes fél joghatósága alá, kizárólag akkor megengedett, ha biztosított a megfelelő szintű védelem. A megfelelő szintű védelmet biztosíthatja az adott állam, illetve nemzetközi

szervezet joga, vagy biztosítható az adatok továbbításában és további feldolgozásában közreműködő személyek által elfogadott és végrehajtott eseti, illetve jóváhagyott szabványos biztosítékok révén.

A nemzetközi adattovábbításokkal kapcsolatban további információk itt találhatók: *Európai adatvédelmi jogi kézikönyv*, 7. fejezet.

2.8. Az érintettek jogai

Az uniós jogban az *Alapjogi Charta* 8. cikkének (2) bekezdése a személyes adatok védelméhez való jog részeként kimondja, hogy „[m]indenkinek joga van ahhoz, hogy a róla gyűjtött adatokat megismerje, és joga van azokat kijavíttatni”. A hozzáféréshez való jog gyakorlásának lehetősége az Alapjogi Charta 47. cikke által védett hatékony jogorvoslathoz való jog része. Az EUB kimondta, hogy a jogorvoslat jellemzőit a hatékony bírói jogvédelem elvével összhangban kell meghatározni ⁽⁸³⁾.

A tárolt saját adatokhoz való hozzáférés jogát, valamint az adatok helyesbítéséhez és törléséhez való jogot az uniós adatvédelmi jogszabályok is tartalmazzák, nevezetesen a *GDPR* 15–17. cikke, a *rendőri és büntető igazságszolgáltatási szervekre vonatkozó adatvédelmi irányelv* 14–17. cikke és az *uniós intézményekre vonatkozó adatvédelmi rendelet* 80–83. cikke. A *GDPR* 15. cikkében és a *rendőri és büntető igazságszolgáltatási szervekre vonatkozó adatvédelmi irányelv* 14–15. cikkében szavatolt hozzáférési jog korlátozható, amennyiben az intézkedés meghatározott okokból szükséges és arányos. Egy ilyen ok lehet például a nemzetbiztonság védelmének vagy bűncselekmények megelőzésének szükségessége.

Főszabályként az érintett személyeket az adatok informatikai rendszerekbe történő bevitelének pillanatában tájékoztatni kell a hozzáféréshez, valamint az adatok helyesbítéséhez és törléséhez való jogról (lásd a *2.5. szakaszt*).

⁽⁸³⁾ EUB, C-432/05. sz. ügy, *Unibet (London) Ltd, Unibet (International) Ltd kontra Justitiekanslern* [nagytanács], 2007. március 13., 37. pont; C-93/12. sz. ügy, *ET Agroconsulting-04-Velko Stoyanov kontra Izpalnitelen direktor na Darzhaven fond 'Zemedelie'-Razplashtatelna agentsia*, 2013. június 27., 59. pont; valamint EUB, C-562/13. sz. ügy, *Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve kontra Moussa Abdida* [nagytanács], 2014. december 18., 45. pont.

Példa: A *Tele2 Sverige* ügyben ⁽⁸⁴⁾ az EUB kimondta, hogy a magánélethez és a személyes adatok védelméhez való jogot érintő biztonsági intézkedések esetében a nemzeti bűnüldöző hatóságok az alkalmazandó nemzeti eljárások keretében kötelesek haladéktalanul tájékoztatni az érintett személyeket, amikor e tájékoztatás már nem veszélyeztetheti az e hatóságok által folytatott nyomozást. Az EUB megállapítása szerint ez a tájékoztatás ugyanis szükséges ahhoz, hogy az intézkedések által érintett személyek gyakorolhassák többek között az EU Alapjogi Chartájának 47. cikkében szavatolt hatékony jogorvoslathoz való jogukat.

A hozzáférési jog, valamint az adatok helyesbítéséhez és törléséhez való jog valamennyi uniós informatikai rendszerben tükröződik (beleértve az interoperabilitási elemeket is) ⁽⁸⁵⁾, a SIS tekintetében azonban korlátozott. A *SIS visszaküldési rendelet* 19. cikke, a *SIS határforgalom-ellenőrzési rendelet* 53. cikkének (3) bekezdése, valamint a *SIS-rendelet* 67. cikkének (3) bekezdése szerint a hatóságok megtagadhatják a SIS-hez való hozzáférést, amennyiben ez elengedhetetlen egy figyelmeztető jelzéssel kapcsolatos jogszerű feladat elvégzéséhez vagy harmadik felek jogainak és szabadságainak védelméhez. Az interoperabilitás összefüggésében az (EU) 2019/817 és az (EU) 2019/818 rendelet 49. cikke megbízza az eu-LISA ügynökséget egy internetes portál üzemeltetésével, amely segíti a hozzáférési jog, valamint a személyes adatok helyesbítéséhez, törléséhez vagy az adatkezelés korlátozásához való jog gyakorlását. Az internetes portál tartalmazni fog egy felhasználói interfészt, amely segít a különböző személyazonosságok manuális ellenőrzéséért felelős tagállam hatóságaira vonatkozó kapcsolattartási adatok megszerzésében.

Valamennyi uniós informatikai rendszer – az interoperabilitás összefüggésében is – szavatolja a bíróságnál vagy illetékes hatóságnál történő fellebbezéshez való jogot ⁽⁸⁶⁾. Ezenkívül a GDPR 78–79. cikke, a rendőri és büntető igazságszolgáltatási szervekre vonatkozó adatvédelmi irányelv 53–54. cikke, valamint az uniós

⁽⁸⁴⁾ EUB, C-203/15. és C-698/15. sz. egyesített ügyek, *Tele2 Sverige AB kontra Post- och telestyrelsen, valamint Secretary of State for the Home Department kontra Tom Watson és társai* [nagytanács], 2016. december 21., 121. pont. Lásd még *mutatis mutandis*: EUB, C-555/07. sz. ügy, *Seda Küçükdeveci kontra Swedex GmbH & Co. KG* [nagytanács], 2010. január 19., 52. pont; valamint EUB, C-362/14. sz. ügy, *Maximilian Schrems kontra Data Protection Commissioner* [nagytanács], 2015. október 6., 95. pont.

⁽⁸⁵⁾ Lásd a VIS-rendelet 38. cikkét; az Eurodac-rendelet 29. cikkének (4) bekezdését; az EES-rendelet 52. cikkét; az ETIAS-rendelet 64. cikkét; az ECRIS-TCN rendelet 25. cikkét; valamint az interoperabilitási rendeletek 48. cikkét.

⁽⁸⁶⁾ A VIS-rendelet 40. cikkének (1) bekezdése; az Eurodac-rendelet 29. cikkének (14) bekezdése; az EES-rendelet 54. cikkének (1) bekezdése; az ETIAS-rendelet 64. cikke; a SIS visszaküldési rendelet 19. cikke; a SIS határforgalom-ellenőrzési rendelet 54. cikke; a SIS-rendelet 68. cikke; az ECRIS-TCN rendelet 27. cikke; valamint az interoperabilitási rendeletek 48. cikkének (8) bekezdése.

intézményekre vonatkozó adatvédelmi rendelet 64. cikke megerősíti, hogy az adatkezelő vagy az adatfeldolgozó, valamint a felügyeleti hatóság bármely döntésével szemben biztosítani kell a hatékony bírósági jogorvoslathoz való jogot. Az [EU Alapjogi Chartája](#) értelmében a közigazgatási panaszok felügyeleti hatóságnál történő benyújtásának lehetősége nem minősül hatékony jogorvoslatnak.

Az Európa Tanács jogában az érintettek jogait a [megújított 108. egyezmény](#) 9. cikke szabályozza. Mindenkinek joga van ahhoz, hogy megerősítést kapjon a rá vonatkozó személyes adatok kezeléséről, bármikor tiltakozzon személyes adatainak kezelése ellen, valamint hogy helyesbítsék vagy töröljék adatait, amennyiben azokat az egyezményvel ellentétes módon kezelték. Az egyezmény rendelkezik jogorvoslatokról.

Példa: A biztonsági szolgálatok által tárolt személyes adatokhoz való hozzáféréssel kapcsolatos *Segerstedt-Wiberg és társai kontra Svédország* ügyben ⁽⁸⁷⁾ az EJB kimondta, hogy a nemzetbiztonsághoz és a terrorizmus elleni küzdelemhez fűződő érdekek elsőbbséget élveznek a felperes ahhoz fűződő érdekével szemben, hogy hozzáférhessen a rendőrségi aktákban róla tárolt információkhoz. A *Yonchev kontra Bulgária* ügyben ⁽⁸⁸⁾ az EJB megállapította, hogy a jogszabályoknak hatékony és hozzáférhető eljárást kell biztosítaniuk, amely lehetővé teszi a felperesek számára, hogy hozzáférjenek az őket érintő bármely fontos információhoz.

Az érintettek jogaival kapcsolatban további információk itt találhatóak: [Európai adatvédelmi jogi kézikönyv](#), 6. fejezet.

Főbb pontok

- Az uniós tagállamok vízumügyi, határigazgatási, menekültügyi és bevándorlási hatóságai támaszkodnak a technológiára az egyes személyeket érintő döntéseik meghozatalakor (lásd [e fejezet bevezetőjét](#)).
- Az [Eurodac](#) segíti a tagállamokat annak meghatározásában, hogy hol léptek először az EU területére a nemzetközi védelmet kérelmező személyek, és hol kell megvizsgálni kérelmeiket (lásd a [2.1.1. szakaszt](#)).

⁽⁸⁷⁾ EJB, *Segerstedt-Wiberg és társai kontra Svédország* (62332/00), 2006. június 6., 91. pont.

⁽⁸⁸⁾ EJB, *Yonchev kontra Bulgária* (12504/09), 2017. december 7., 49–53. pont.

- A **VIS** ujjnyomatokat, fényképeket, valamint a schengeni vízum iránti kérelmekre vonatkozó határozatokat tartalmaz, és megkönnyíti a schengeni vízumok kérelmezésének eljárását (lásd a [2.1.2. szakaszt](#)).
- A **SIS** figyelmeztető jelzéseket tartalmaz a körözött vagy eltűnt személyek bizonyos kategóriáira, eltűnt tárgyakra, valamint olyan harmadik országbeli állampolgárokra vonatkozóan, akiknek beléptetését megtagadták vagy akikkel szemben kiutasítási határozatot adtak ki. A SIS támogatja a nemzeti bűnüldöző, határellenőrző, vámügyi, vízumügyi és igazságügyi hatóságok munkáját (lásd a [2.1.3. szakaszt](#)).
- Működésbe lépését követően az **EES** nyilvántartásba fogja venni valamennyi harmadik országbeli állampolgár schengeni térségbe való belépését, illetve onnan történő kilépését, és nyomon követi tartózkodásuk időtartamát. Meg fogja könnyíteni a schengeni térségben túltartózkodó harmadik országbeli állampolgárok azonosítását (lásd a [2.1.4. szakaszt](#)).
- Működésbe lépését követően az **ETIAS** ellenőrizni fogja a vízummentességet élvező harmadik országbeli állampolgárokat annak megállapítása érdekében, hogy jelentenek-e kockázatot a biztonság, az irreguláris migráció vagy a közegészségügy szempontjából (lásd a [2.1.5. szakaszt](#)).
- Működésbe lépését követően az **ECRIS-TCN** lehetővé fogja tenni az EU-ban elítélt harmadik országbeli állampolgárokra vonatkozó bűnügyi nyilvántartási információk cseréjét (lásd a [2.1.6. szakaszt](#)).
- Ezek a különböző nagy méretű uniós informatikai rendszerek interoperábilisak lesznek, ami lehetővé teszi a hatóságok számára, hogy az összes rendszeren átívelően keressenek rá egy adott személyre, többek között biometrikus adatok felhasználásával, hozzáférési jogaiknak megfelelően (lásd a [2.2. szakaszt](#)).
- A nemzeti adatvédelmi hatóságok és az európai adatvédelmi biztos biztosítják, hogy az adatkezelés megfeleljen az európai adatvédelmi jognak (lásd a [2.3. szakaszt](#)).
- Az EU és az Európa Tanács joga kimondja, hogy a személyes adatokat csak azon célokra lehet felhasználni, amelyekre azokat gyűjtötték (lásd a [2.4. szakaszt](#)).
- Az EU és az Európa Tanács joga szerint az egyéneknek joguk van tudni személyes adataik kezeléséről, ez a jog azonban egyes esetekben korlátozható (lásd a [2.5. szakaszt](#)).
- Az uniós jog egyértelműen meghatározza, mely hatóság milyen személyes adatokhoz férhet hozzá, és milyen célokból (lásd a [2.6. szakaszt](#)).
- Az EU és az Európa Tanács joga szigorúan korlátozza a személyes adatok harmadik országokkal és nemzetközi szervezetekkel történő megosztását (lásd a [2.7. szakaszt](#)).

- Az EU és az Európa Tanács joga értelmében az egyéneknek joguk van hozzáférni a róluk tárolt adatokhoz, valamint kérelmezni, hogy a pontatlan vagy jogellenesen kezelt adatokat helyesbítsék, illetve töröljék (lásd a [2.8. szakaszt](#)).

További ítélkezési gyakorlat és szakirodalom:

A további ítélkezési gyakorlat tanulmányozásához kérjük, tekintse meg e kézikönyv [iránymutatásait](#). Az e fejezetben tárgyalt kérdéskörökkel kapcsolatban további anyagok találhatóak a „[További szakirodalom](#)” szakaszban.

3

Jogállás és kapcsolódó okmányok

EU	Tárgyalt kérdések	ET
A menekültügyi eljárásokról szóló irányelv (2013/32/EU) 9. cikke (a területen maradás joga) A befogadási feltételekről szóló irányelv (2013/33/EU) 6. cikke (dokumentáció) Kvalifikációs irányelv (2011/95/EU)	Menedékkérők	EJEB, <i>Saadi kontra Egyesült Királyság</i> [nagytanács] (13229/03), 2008, valamint <i>Suso Musa kontra Málta</i> (42337/12), 2013 (a belépés a hivatalos engedélyezésig engedély nélkülinek minősül)
	Elismert menekültek és kiegészítő védelemben részesülő személyek	EJEE, 3. cikk (a kényszer tilalma)
Az emberkereskedelem áldozatairól szóló irányelv (tartózkodási engedélyek) (2004/81/EK) A munkáltatókkal szembeni szankciókról szóló irányelv (2009/52/EK)	Az emberkereskedelem és a különösen kizsákmányoló munkafeltételek áldozatai	Emberkereskedelem elleni egyezmény, 2005, 14. cikk (tartózkodási engedély az áldozat személyes helyzetéből eredően is) EJEB, <i>Chowdury és társai kontra Görögország</i> (21884/15), 2017 (emberkereskedelem áldozatává vált bangladesiek Görögországban) EJEB, <i>Rantsev kontra Ciprus és Oroszország</i> (25965/04), 2010 (az emberkereskedelem orosz áldozata Cipruson)

EU	Tárgyalt kérdések	ET
	A 39. szakasz szerinti ideiglenes intézkedések által érintett személyek	EJEB, <i>Mamatkulov és Askarov kontra Törökország</i> [nagytanács] (46827/99 és 46951/99), 2005, valamint <i>Savridin Dzhurayev kontra Oroszország</i> (71386/10), 2013 (kiadatás a 39. szakasz EJEB általi megállapításának ellenére)
Visszatérési irányelv (2008/115/EK) EB, C-357/09. PPU. sz. ügy, <i>Kadzoev</i> [nagytanács], 2009	Rendezetlen jogállású migránsok	EJEB, <i>Ibrogimov kontra Oroszország</i> (32248/12), 2018 (hátrányos megkülönböztetés áldozata és tartózkodási engedély visszavonása)
A huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv (2003/109/EK) EUB, C-302/18. sz. ügy, <i>X kontra Belgische Staat</i> , 2019 (a „források” kritériuma nem vonatkozik a források eredetére)	Huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők	A letelepedésről szóló egyezmény, 1955. december 13. EJEB, <i>Kurić és társai kontra Szlovénia</i> [nagytanács] (26828/06), 2012 (a tartózkodási engedélytől való jogellenes megfosztás)
Az Ankarai Megállapodás 1970. évi kiegészítő jegyzőkönyve, 41. cikk (felfüggesztési záradék) Az EGK-Törökország Társulási Tanács 1/80. sz. határozata (a családtagok kiváltságai)	Török állampolgárok	
A szabad mozgásról szóló irányelv (2004/38/EK)	EGT-állampolgárok harmadik országbeli állampolgársággal rendelkező családtagjai	
EUB, C-135/08. sz. ügy, <i>Rottmann</i> [nagytanács], 2010, valamint C-221/17. sz. ügy, <i>Tjebbes</i> [nagytanács], 2019 (az uniós polgárság elvesztése)	Hontalan személyek és az állampolgárság elvesztése	EJEB, <i>Hoti kontra Horvátország</i> (63311/14), 2018 (huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező hontalanok)

Bevezetés

Ez a fejezet a migránsok különböző csoportjainak jogállását és okmányait vizsgálja meg.

A migránsok sok esetben különféle problémákkal szembesülhetnek a jogállás vagy a jogállásukat igazoló okmányok hiánya miatt, például nem vehetnek igénybe állami vagy magánszolgáltatásokat, vagy nem léphetnek be a munkaerőpiacra. Az uniós jogban részletes kötelező rendelkezések vonatkoznak a jogállásra és az okmányokra is, e rendelkezések betartásának elmulasztása pedig az uniós jog megsértésének minősül. Az EJEB kérésre mérlegeli, hogy a jogállás vagy az okmányok hiánya akadályozza-e az érintett személy EJEE szerinti jogainak gyakorlását, és amennyiben igen, indokolt-e ez az akadályozás.

Ha a fogadó állam nem adott hivatalos engedélyt, a harmadik országbeli állampolgár jelenlétét jogellenesnek tekintheti. Az EU és az EJEE joga azonban egyaránt rendelkezik azokról a körülményekről, amelyek esetén a harmadik országbeli állampolgár jelenlétét jogszerűnek kell tekinteni, még abban az esetben is, ha az érintett állam arra nem adott engedélyt (lásd a 3.2. és a 3.5. szakaszt). Az EU, az EJEE, az EU Alapjogi Chartája és az Európai Szociális Charta szerinti jogok némelyikét csak azoknak lehet megadni, akik jogszerűen tartózkodnak egy adott országban (lásd a 9. fejezetet).

Az uniós jog kifejezetten rendelkezhet a jogállás egy bizonyos típusának elismeréséről vagy megadásáról. Bizonyos okmányok kiadását is kötelezővé teheti (lásd a 3.1., 3.2. és 3.8. szakaszt). Amennyiben egy személy az uniós vagy a nemzeti jog alapján jogosult egy bizonyos jogállásra vagy bizonyos okmányokra, a jogállás megadásának vagy az okmányok kiadásának elmulasztása az uniós jog megsértésének minősül.

Az EJEE nem írja elő kifejezetten az államoknak, hogy adjanak meg egy bizonyos jogállást a migránsoknak, illetve lássák el őket meghatározott okmányokkal. A családi és magánélet tiszteletben tartásához való jog (8. cikk) bizonyos körülmények között szükségessé teheti, hogy az államok elismerjék egy migráns jogállását, engedélyezzék a tartózkodását, vagy okmányokat adjanak ki a részére. A 8. cikket ugyanakkor nem lehet úgy értelmezni, hogy garantálja a tartózkodási engedélyek egy bizonyos típusához való jogot mint olyat. Ahol a belföldi jogszabályok a tartózkodási engedélyek több különböző típusáról rendelkeznek, rendes esetben felkéri az Emberi Jogok Európai Bíróságát, hogy elemezze egy konkrét engedély kiadásának jogi és gyakorlati következményeit⁽⁸⁹⁾.

⁽⁸⁹⁾ EJEB, *Hoti kontra Horvátország* (63311/14), 2018. április 26., 121–122. pont; EJEB, *Liu kontra Oroszország* (42086/05), 2007. december 6., 50. pont.

3.1. Menedékkérők

A menedékkérők azon az alapon kérnek nemzetközi védelmet, hogy származási országukba nem tudnak visszatérni, illetve nem lehet őket visszaküldeni, mert meg-alapozottan félnek az üldöztetéstől, vagy ki vannak téve a bántalmazás vagy más súlyos sérelem veszélyének (lásd a [4. fejezetet](#)).

Az uniós jog a menedékkérőket mint „nemzetközi védelmet kérelmezőket” határozza meg. Helyzetüket az uniós menekültügyi vívmányok szabályozzák. A menekültügyi vívmányok vonatkozó szövegeit és az azokat alkalmazó államokat az [1. melléklet](#) sorolja fel. A menekültügyi eljáráshoz való hozzáférést az [1. fejezet](#) tárgyalta. Ez a rész azokkal a menedékkérőkkel foglalkozik, akiknek a kérelme folyamatban van, és akik a jogerős határozatra várnak. Az uniós jog értelmében mindaddig tilos kitoloncolni egy menedékkérőt, amíg nem született döntés a menedékjog iránti kérelméről. A [menekültügyi eljárásokról szóló irányelv](#) (2013/32/EU) 9. cikkének (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a menedékkérők uniós tagállamok területén való jelenléte jogszerű. Kimondja, hogy a menedékkérők az eljárás lefolytatása céljából „a tagállamban maradhatnak” mindaddig, amíg az illetékes hatóság határozatot nem hoz, habár néhány kivétel létezik, különösen az ismételt kérelmek esetében.

A menedékkérők uniós jog szerinti dokumentációhoz való jogáról a [befogadási feltételekről szóló irányelv](#) rendelkezik (2013/33/EU; az irányelv hatálya alá tartozó uniós tagállamok felsorolását lásd az [1. mellékletben](#)). Az irányelv 6. cikke kimondja, hogy a menedékjog iránti kérelmet benyújtó személyt három napon belül olyan okmány-nal kell ellátni, amely igazolja kérelmezői jogállását, vagy tanúsítja, hogy kérelme vizsgálatának ideje alatt a tagállam területén tartózkodhat. A 6. cikk (2) bekezdése értelmében az államok eltérhetnek ettől, ha a kérelmező őrizetben van, vagy a kérelmet a határon nyújtották be.

Az EJEE nem tartalmaz hasonló rendelkezést a menedékkérők védelem iránti kérelmük feldolgozása alatti jogállásáról. Ezért azt kell mérlegelni, hogy a menedékkérők a hazai jog szerint maradhatnak-e az ország területén, amíg a kérelmük feldolgozása folyik.

Az EJEE 5. cikke (1) bekezdésének f) pontja megengedi a menedékkérők őrizetbe vételét, hogy megakadályozza egy állam területére való „jogtalan belépésüket”. Az EJEE szerint egy beutazás mindaddig „jogtalan” marad, amíg a nemzeti hatóságok hivatalosan nem engedélyezik azt.

Példa: Az EJEB a *Saadi kontra Egyesült Királyság* ügyben ⁽⁹⁰⁾ megállapította, hogy egy beutazás mindaddig „jogtalan” marad, amíg azt a nemzeti hatóságok hivatalosan nem engedélyezik. A Bíróság ebben az ügyben azt állapította meg, hogy az 5. cikk (1) bekezdése nem sérült, miközben a menedékkérőt megfelelő körülmények között, törvényesen tartották őrizetben hét napig, amíg a menedékkjog iránti kérelmét feldolgozták.

Példa: A *Suso Musa kontra Málta* ügyben ⁽⁹¹⁾ azonban a Bíróság azon az állásponton volt, hogy amennyiben egy állam jogi kötelezettségein túllépve olyan jogszabályt léptetett hatályba – akár önállóan, akár az uniós jog szerint –, amely kifejezetten engedélyezi migránsok beutazását vagy tartózkodását, amíg a menedékkjog iránti kérelem folyamatban van, ilyen esetben a jogtalan beutazás megakadályozása céljából történő őrizetbe vétel kérdéseket vethet fel az 5. cikk (1) bekezdése szerinti őrizet jogszerűségét illetően.

Az EJEE 4. kiegészítő jegyzőkönyvének 2. cikke hivatkozik azon személyek mozgásának szabadságára, akik „jogszerűen” tartózkodnak egy állam területén, az EJEE 7. kiegészítő jegyzőkönyvének 1. cikke pedig bizonyos eljárási garanciákat ír elő az állam területén „jogszerűen lakóhellyel rendelkező” személyek kiutasításával szemben. A „jogszerű” státuszt azonban el is lehet veszíteni.

Példa: Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága előtt ⁽⁹²⁾ a német kormány elismerte, hogy a menedékkérők jogszerűen tartózkodnak az országban a menekültügyi eljárás ideje alatt. Az *Omwenyeke kontra Németország* ügyben ⁽⁹³⁾ azonban az EJEB elfogadta a kormány azon érvelését, hogy az állam által az ideiglenes tartózkodásához meghatározott feltételek megsértésével (értve ez alatt konkrétan azt a kötelezettséget, hogy egy bizonyos város területén kell maradni) a felperes elvesztette jogszerű státuszát, így kívül esett az EJEE 4. kiegészítő jegyzőkönyve 2. cikkének a hatályán.

⁽⁹⁰⁾ EJEB, *Saadi kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (13229/03), 2008. január 29., 65. pont.

⁽⁹¹⁾ EJEB, *Suso Musa kontra Málta* (42337/12), 2013. július 23.

⁽⁹²⁾ CCPR/C/DEU/2002/5, 2002. december 4.

⁽⁹³⁾ EJEB, *Omwenyeke kontra Németország* (hat.) (44294/04), 2007. november 20.

3.2. Elismert menekültek és kiegészítő védelemre szorulóként elismert személyek

Az uniós jogban az EU Alapjogi Chartája garantálja a menedékjogot (18. cikk), ezáltal túlmutat a menedék kérelmezéséhez való jogon. Akik jogosultak a menedékre, azoknak joguk van ahhoz, hogy ezt a jogállásukat elismertessék. A **kvalifikációs irányelv** (2011/95/EU) 13. cikke (menekült jogállás) és 18. cikke (kiegészítő védelmi jogállás azok számára, akik nemzetközi védelemre szorulnak, de menekült jogállásra nem jogosultak) kifejezett jogot ad a menekült vagy kiegészítő védelmi jogállás megszerzésére. A nemzetközi védelemben részesülő személyek elveszthetik ezt a jogállást, ha a származási országuk helyzetében valódi javulás következik be (lásd a 4.1.8. szakaszt).

Az okmányokhoz való jogot ugyanennek az irányelvnek a 24. cikke szabályozza. A nemzetközi védelemre elismerten rászoruló személyek jogosultak tartózkodási engedélyre: ez menekültek esetében három évre, kiegészítő védelemben részesülők esetében pedig egy évre szól. A 25. cikk alapján a menekültek és bizonyos esetekben a kiegészítő védelemben részesülők is jogosultak az úti okmányokra.

Az EJEE – ellentétben az EU Alapjogi Chartájának 18. cikkével – nem rendelkezik a menedékjogról. Emellett az EJEB nem vizsgálhatja, hogy az **1951. évi genfi egyezmény** ⁽⁹⁴⁾ szerinti menekültstátusz megtagadása vagy visszavonása vagy a kvalifikációs irányelv ⁽⁹⁵⁾ szerinti kiegészítő védelem megtagadása ellentétes-e az EJEE-vel. Az EJEB ugyanakkor vizsgálhatja, hogy egy idegen kitoloncolása kiteszi-e az illetőt az EJEE 3. cikkével vagy az EJEE bizonyos más rendelkezéseivel ellentétes bánásmód valós veszélyének (lásd a 4. fejezetet) ⁽⁹⁶⁾.

⁽⁹⁴⁾ EJEB, *Ahmed kontra Ausztria* (25964/94), 1996. december 17., 38. pont.

⁽⁹⁵⁾ EJEB, *Sufi és Elmi kontra Egyesült Királyság* (8319/07 és 11449/07), 2011. június 28., 226. pont (a kvalifikációs irányelv 15. cikkével kapcsolatban).

⁽⁹⁶⁾ EJEB, *N.A. kontra Egyesült Királyság* (25904/07), 2008. július 17., 106–107. pont.

3.3. Az emberkereskedelem és a különösen kizsákmányoló munkafeltételek áldozatai

Az uniós jogban a munkáltatókkal szembeni szankciókról szóló irányelv (2009/52/EK) bűncselekménynek nyilvánítja a rendezetlen jogállású migránsok illegális foglalkoztatásának egyes formáit. A gyermek munkavállalóknak, illetve a különösen kizsákmányoló munkafeltételeknek kitett munkavállalóknak ideiglenes tartózkodási engedélyt lehet kiadni, hogy ezzel megkönnyítsék a munkáltatójukkal szembeni panasz benyújtását (13. cikk).

A harmadik országok emberkereskedelem áldozatává vált vagy az illegális bevándorlás megkönnyítésére irányuló cselekményektől érintett állampolgárai részére kiállított tartózkodási engedélyről szóló [2004/81/EK tanácsi irányelv](#) gondolkodási időt biztosít, amely alatt az áldozatot nem lehet kiutasítani (6. cikk). Azt is előírja, hogy az uniós tagállamoknak tartózkodási engedélyt kell kiállítaniuk az emberkereskedelem azon áldozatai számára, akik együttműködnek a hatóságokkal (8. cikk). Az engedélynek legalább hat hónapig érvényesnek kell lennie, és megújítható. Bár az [emberkereskedelem elleni irányelv](#) (2011/36/EU) közvetlenül nem foglalkozik az áldozatok tartózkodási engedélyeivel, azt viszont előírja, hogy a büntetőeljárást megelőzően, annak folyamán és azt követően segítséget és támogatást kell nyújtani (11. cikk). Ha viszont az emberkereskedők ellen nem terveznek eljárást indítani, vagy ha az áldozat nem működött együtt a nyomozással, akkor nincs olyan egyértelmű követelmény, hogy az uniós tagállamnak tartózkodási engedélyt kell adnia.

Az EJEE alapján a rabszolgaságnak és a kényszermunkának az EJEE 4. cikkében megfogalmazott tilalma bizonyos körülmények között megkövetelheti az államoktól, hogy nyomozást folytassanak emberkereskedelem gyanúja ügyében, és intézkedéseket tegyenek az áldozatok vagy potenciális áldozatok védelme érdekében.

Példa: A *Chowdury és társai kontra Görögország* ügy ⁽⁹⁷⁾ 42, okmányokkal nem rendelkező bangladesi állampolgárt érintett, akik mezőgazdasági idény-munkásként dolgoztak Görögországban. A felperesek panaszt tettek amiatt, hogy emberkereskedelem áldozatává váltak, és hogy Görögország nem tett eleget az EJEE 4. cikke szerinti pozitív kötelezettségének. Bár Görögország elvben jogszabályi keretet hozott létre az emberkereskedelemmel szembeni

⁽⁹⁷⁾ EJEB, *Chowdury és társai kontra Görögország* (21884/15), 2017. március 30.

küzdelem érdekében, az operatív intézkedések eseti jellegűek voltak, annak ellenére, hogy a nemzeti hatóságok tudatában voltak a migráns munkavállalók helyzetének és az őket érintő visszaéléseknek. Ezenkívül az EJEB megállapította, hogy a hatóságok – azáltal, hogy felmentették az alperest a nagyon szűken értelmezett emberkereskedelem vádjá alól, megváltoztatva ítéleteiket, és nagyon csekély kártérítést ítélve meg az áldozatoknak – nem teljesítették azon eljárási kötelezettségüket, amelynek értelmében hathatós nyomozást és bírósági eljárást kell biztosítaniuk az emberkereskedelem és a kényszermunka eseteiben.

Példa: *A Rantsev kontra Ciprus és Oroszország* ügy ⁽⁹⁸⁾ egy orosz állampolgárral foglalkozott, aki Cipruson lett emberkereskedelem áldozata. A bíróság kimondta, hogy Ciprus két tekintetben nem tett eleget az EJE 4. cikke szerinti pozitív kötelezettségeinek: egyrészt nem vezetett be megfelelő jogi és közigazgatási keretrendszert az emberkereskedelem ellen, másrészt pedig a rendőrség nem hozott megfelelő operatív intézkedéseket az áldozat emberkereskedelemmel szembeni védelme érdekében. Az EJEB ezenkívül megállapította, hogy az orosz hatóságok nem folytattak hatékony nyomozást az áldozat emberkereskedők általi felvételének ügyében, ami Oroszország területén zajlott. Ennek a mulasztásnak több súlyos következménye is lett, tekintettel a személy Oroszországból való távozásának körülményeire és az ezt követő ciprusi halálára.

Az Európa Tanács jogában az Európa Tanács emberkereskedelem elleni fellépésről szóló egyezményének (CETS 197) részes államaiban a hatóságoknak biztosítaniuk kell egy felépülési és gondolkodási időszakot a feltételezett áldozatok számára, akiket ezalatt nem lehet kitoloncolni (14. cikk). Ha az illetékes hatóságok „alapos indokkal” feltételezik, hogy egy személy emberkereskedelem áldozatává vált, akkor ezt a személyt addig nem lehet kitoloncolni az országból, amíg el nem döntik, hogy emberkereskedelemnek minősülő bűncselekmény áldozatává vált-e (a 10. cikk (2) bekezdése). Az illetékes hatóság megújítható tartózkodási engedélyt adhat ki az áldozatok részére, ha úgy véli, hogy az áldozatok tartózkodása személyes körülményeik miatt vagy a bűnügyi nyomozás céljából szükséges (a 14. cikk (1) bekezdése). Ezek a rendelkezések azt hivatottak biztosítani, hogy az emberkereskedelem áldozatait ne fenyegetse az a veszély, hogy megfelelő segítségnyújtás nélkül visszaküldik őket a hazájukba (lásd még a veszélyeztetett csoportokról szóló [10. fejezetet](#), valamint a ratifikációk felsorolását tartalmazó [2. mellékletet](#)).

⁽⁹⁸⁾ EJEB, *Rantsev kontra Ciprus és Oroszország* (25965/04), 2010. január 7., 284. pont.

3.4. A 39. szakasz szerinti ideiglenes intézkedések által érintett személyek

Amikor az EJEB-hez beérkezik egy kérelem, az EJEB valamely fél vagy más érintett személy kérésére vagy saját kezdeményezésére határozhat arról, hogy egy adott államnak meg kell hoznia bizonyos ideiglenes intézkedéseket, amíg az EJEB folytatja az ügy vizsgálatát ⁽⁹⁹⁾. A bevándorlás összefüggésében a bíróság eljárási szabályzatának ⁽¹⁰⁰⁾ 39. szakaszán alapuló ideiglenes intézkedések keretében jellemzően felkérnek egy államot, hogy tartózkodjon az adott személyek olyan országokba történő visszaküldésétől, ahol az állítások szerint halál, kínzás vagy egyéb bántalmazás várna rájuk ⁽¹⁰¹⁾. Ez sok esetben olyan menedékkérőket érint, akiknek kérelmeit véglegesen elutasították, és akik a hazai jog szerinti összes halasztó hatályú fellebbviteli lehetőségüket kimerítették. Függetlenül attól, hogy milyen jogállással rendelkezik egy adott személy az érintett államban, mielőtt az EJEB alkalmaz egy 39. szakasz szerinti ideiglenes intézkedést annak érdekében, hogy az ügy elbírálásáig ne toloncoljanak ki egy adott személyt, a kitoloncoló állam köteles eleget tenni minden, 39. szakasz szerinti, megjelölt intézkedésnek ⁽¹⁰²⁾.

Példa: A *Mamatkulov és Askarov kontra Törökország* ügyben ⁽¹⁰³⁾ az alperes állam az EJEB által javasolt, 39. szakasz szerinti ideiglenes intézkedés ellenére kiadta a felpereseket Üzbegisztánnak. Az ügy tényállása egyértelműen azt mutatta, hogy a kiadatás következtében a bíróság nem tudta megfelelően, a hasonló ügyekben kialakult gyakorlattal összhangban megvizsgálni a felperesek panaszait. Ez végső soron megakadályozta a bíróságot abban, hogy megvédje őket az EJEE esetleges megsértéseivel szemben. Az egyezmény 34. cikke értelmében a tagállamok vállalták, hogy tartózkodnak minden olyan tétől vagy mulasztástól, amely hátráltathatja egy egyéni felperes kérelemhez való jogának tényleges gyakorlását. Amennyiben egy tagállam nem tesz eleget az ideiglenes intézkedéseknek, ez úgy tekinthető, hogy gátolja a bíróságot a felperes panaszának hatékony vizsgálatában, illetve akadályozza a felperest jogának hatékony gyakorlásában, és ezáltal megsérti az egyezmény 34. cikkét.

⁽⁹⁹⁾ EJEB, *A bíróság eljárási szabályzata*, a 2019. június 3-án hatályos változat, 39. szakasz.

⁽¹⁰⁰⁾ A 39. szakasz szerinti kérelem benyújtására vonatkozó részletes utasítások itt találhatók: EJEB, „Interim Measures” (Ideiglenes intézkedések).

⁽¹⁰¹⁾ EJEB, *F.G. kontra Svédország* [nagytanács] (43611/11), 2016. március 23.

⁽¹⁰²⁾ EJEB, *Azimov kontra Oroszország* (67474/11), 2013. április 18.

⁽¹⁰³⁾ EJEB, *Mamatkulov és Askarov kontra Törökország* [nagytanács] (46827/99 és 46951/99), 2005. február 4.

Példa: A *Savridin Dzhurayev kontra Oroszország* ügyben ⁽¹⁰⁴⁾ a felperest egy orosz állami szereplők közreműködésével végrehajtott különleges művelet keretében kényszerrel átszállították Tádzsikisztánba – holott továbbra is hatályban volt egy EJEB által javasolt ideiglenes intézkedés. Mivel az alperes állam figyelmen kívül hagyta az ideiglenes intézkedést, a felperes Tádzsikisztánban kegyetlen bánásmód veszélyének volt kitéve, a bíróságot pedig megakadályozták abban, hogy biztosítsa számára az EJEE 3. cikke szerinti jogainak tényleges, gyakorlati érvényesülését. Ezért az egyezmény 3. cikkével együtt a 34. cikkét is megsértették. A bíróság elrendelte, hogy az alperes állam tegyen kézzelfogható jóvátételi intézkedéseket, hogy megvédje a felperest a külföldi joghatóságban az életét és egészségét fenyegető valós veszélyekkel szemben. Mivel ilyen jellegű incidensek többször előfordultak, a bíróság ezenkívül azt is elrendelte, hogy az alperes állam haladéktalanul oldja meg ezt a visszatérő problémát, határozott általános intézkedéseket hozva annak érdekében, hogy a bíróság által kiadott ideiglenes intézkedésekkel összhangban biztosítsa a potenciális áldozatok hatékony védelmét.

3.5. Rendezetlen jogállású migránsok

Az olyan személyek jelenlétét, akik engedély vagy jogi indoklás nélkül utaztak be egy állam területére, illetve ezek nélkül maradtak ott, illegálisnak vagy jogellenesnek tekintik. Az illegális vagy jogellenes jelenlét többféleképpen is kialakulhat: eredhet illegális beutazásból, a kötelező tartózkodási helyről való elszökésből, vagy éppen abból, hogy a személyes körülmények megváltozása miatt a személy nem jogosult az egyébként jogszerű tartózkodási engedély megújítására. A jogszerű státusz hiánya gyakran más eljárási és anyagi jogok gyakorlásának lehetőségére is kihat (lásd a [9.5. szakaszt](#) a szociális biztonsághoz és a szociális ellátáshoz való hozzáférésről).

Az uniós jogban a [visszatérési irányelv](#) (2008/115/EK; az irányelv hatálya alá tartozó uniós tagállamok felsorolását lásd az [1. mellékletben](#)) szerint a harmadik országok illegálisan tartózkodó állampolgárait a továbbiakban nem lehet bizonytalan helyzetben tartani. Az irányelv hatálya alá tartozó uniós tagállamoknak vagy jogszerűvé kell tenniük e személyek tartózkodását, vagy kiutasítási határozatot kell kiadniuk. A jogszerű tartózkodási engedéllyel nem rendelkező személyek kivétel nélkül az irányelv hatálya alá tartoznak. A 6. cikk arra kötelezi az uniós tagállamokat, hogy

⁽¹⁰⁴⁾ EJEB, *Savridin Dzhurayev kontra Oroszország* (71386/10), 2013. április 25.

az ilyen személyekre vonatkozóan „kiutasítási határozatot” adjanak ki. A 6. cikk (4) bekezdése viszont azokat a körülményeket is meghatározza, amelyek mentesítik a tagállamokat e kötelezettség alól. A humanitárius vagy egyéb okok mellett a tartózkodás legalizálásának további oka lehet az [EU Alapjogi Chartájának](#) 7. cikkében és az [EJEE](#) 8. cikkében garantált családi vagy magánélethez kapcsolódó nyomós ok (lásd a családi életéről szóló [6. fejezetet](#)).

Példa: Az *M. Ghevondyan* ügyben ⁽¹⁰⁵⁾ a francia Államtanács (Conseil d'État) 2012. június 4-én kimondta, hogy a visszatérési irányelv 6. cikke nem kötelezi a tagállamok illetékes hatóságait arra, hogy rendezetlen jogállás esetén szisztematikusan kiadják a kiutasítási határozatot a harmadik országbeli állampolgárokkal szemben. A 6. cikk (4) bekezdése alapján a 6. cikk (1) bekezdése alól több kivétel és eltérési lehetőség is létezik. A kiutasítási határozatokat ezért nem szabad automatikusan kiadni. A közigazgatási hatóságok kötelesek mérlegelni a külföldi személyes és családi helyzetét és figyelembe venni a kiutasítási végzést esetlegesen meggátló körülményeket. Ezek közé tartoznak a gyermek mindenek felett álló érdekei, a család helyzete és a külföldi személy egészségi állapota, amint azt az irányelv 5. cikke rögzíti. Ebből következően a bíróságoknak – amennyiben a külföldi erre az indokra hivatkozik – meg kell vizsgálniuk a határozat jogszerűségét, figyelembe véve az idegen személyes helyzetére gyakorolt következményeit.

Arra az időre, amíg a tartózkodás engedélyezésére irányuló eljárás függőben van, a személy számára engedélyezni lehet a maradást (a 6. cikk (5) bekezdése), de ez nem kötelező, mint a menedékkérők esetében. A rendelkezés nem foglalkozik az ilyen személyek jogállásával. A visszatérési irányelv (12) preambulumbekkezdése utal arra a gyakori helyzetre, hogy az engedély nélkül tartózkodók egy részét nem lehet kitoloncolni. Emellett megemlíti, hogy az államoknak írásban igazolniuk kell e személyek helyzetét. Ez az írásbeli igazolás kötelező, ha az önkéntes távozásra megszabott határidőt meghosszabbították, vagy a kiutasítást elhalasztották (a 14. cikk (2) bekezdése). A helyzet azok esetében a legsürgetőbb, akiket a maximálisan megengedett fogvatartási idő lejáratára miatt szabadon kellett bocsátani (lásd az őrizetről szóló [7. fejezetet](#)), de továbbra sem rendelkeznek tartózkodási engedéllyel ⁽¹⁰⁶⁾.

⁽¹⁰⁵⁾ Franciaország, Államtanács (Conseil d'État), *M. Ghevondyan* (356505), 2012. június 4.

⁽¹⁰⁶⁾ A ki nem utasított személyek helyzetére vonatkozóan lásd: FRA (2011): *Fundamental rights of migrants in an irregular situation in the European Union* (A rendezetlen jogállású migránsok alapvető jogai az Európai Unióban), Kiadóhivatal, Luxembourg, 2. fejezet.

Példa: A *Kadzoev*-ügyben ⁽¹⁰⁷⁾ egy csecsen menedékkérőt Bulgáriában elutasítottak, de nem tudták kitoloncolni, majd szabadon is bocsátották az őrizetből, miután az EUB döntése kimondta, hogy az alkalmazandó uniós jog semmilyen esetben nem engedélyezi a fogvatartási időszak maximumának túllépését. A felperest a szabadlára helyezése után teljesen magára hagyták jogállás és okmányok nélkül, mivel a bolgár törvények nem rendelkeztek arról, hogy valamilyen jogállást biztosítsanak számára, annak ellenére, hogy kitoloncolni sem lehetett.

Az EJEE szerint nincs olyan, az egyezménybe foglalt jog, hogy a fogadó országban meg kellene adni egy bizonyos jogállást vagy a kapcsolódó okmányokat; ezek megtagadása azonban bizonyos körülmények között sértheti az EJEE-t, amennyiben megkülönböztetésen alapul.

Példa: A *Novruk és társai kontra Oroszország* ügy ⁽¹⁰⁸⁾ több felperest érintett, akik ideiglenes tartózkodási engedélyért folyamodtak Oroszországban, de megtagadták tőlük, mert a felperesek HIV-tesztje pozitív lett. Az EJEB rámutatott a HIV-fertőzöttek különös kiszolgáltatottságára, és megjegyezte, hogy a HIV-vel élők belépésére, tartózkodására és letelepedésére vonatkozó korlátozások nem indokolhatók objektív módon a közegészségügyi aggályokra való hivatkozással. A hazai jognak a külföldi állampolgárságú, HIV-pozitív személyek kiutasításáról szóló általános rendelkezése nem adott lehetőséget az egyes esetek tényállása alapján történő egyéni elbírálásra, és nem bizonyult objektíven indokoltnak. A bíróság úgy ítélte meg, hogy sérült az EJEE 8. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikke, mivel a felperesek egészségi állapotuk miatt váltak megkülönböztetés áldozatává.

Az ESC szerint a személyi hatály elvben más részes államok olyan állampolgáira korlátozódik, akik jogszerűen tartózkodnak vagy rendszeresen munkát vállalnak az ország területén. A Szociális Jogok Európai Bizottsága ugyanakkor kimondta, hogy alapvető jellegük és az emberi méltósággal való kapcsolatuk miatt bizonyos jogoknak a területen tartózkodó személyek mindegyikére érvényesnek kellene lennie, így az irreguláris migránsokra is. Az ilyen jogok közé tartozik az orvosi ellátáshoz való

⁽¹⁰⁷⁾ EB, C-357/09. PPU. sz. ügy, *Said Shamilovich Kadzoev (Huchbarov)* [nagytanács], 2009. november 30.

⁽¹⁰⁸⁾ EJEB, *Novruk és társai kontra Oroszország* (31039/11 és 4 másik), 2016. március 15. Lásd még: EJEB, *Kiyutin kontra Oroszország* (2700/10), 2011. március 10.

jog ⁽¹⁰⁹⁾, a menedékhelyhez való jog ⁽¹¹⁰⁾ és az oktatáshoz való jog ⁽¹¹¹⁾. Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága szintén megerősítette az államok azon pozitív kötelezettségét, hogy migrációs jogállástól függetlenül mindenki számára biztosítsák az előre láthatóan életet veszélyeztető állapotok megelőzéséhez szükséges alapvető egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést ⁽¹¹²⁾.

3.6. Huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők

Az uniós jogban a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv (a 2011/51/EU irányelvvel módosított 2003/109/EK irányelv; az irányelv hatálya alá tartozó államok felsorolását lásd az 1. mellékletben) rendelkezik a kibővített „huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező” jogállásra való jogosultságról azon harmadik országbeli állampolgárok esetében, akik öt éven át jogszerűen és folyamatosan valamely uniós tagállam területén tartózkodtak ⁽¹¹³⁾. Ez a jogosultság a stabil és rendszeres jövedelemforrásokra és a megbiztosításra vonatkozó feltételektől függ.

A huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv 5. cikke (1) bekezdésének a) pontja értelmében a „huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező” jogállás megszerzéséhez a harmadik országbeli állampolgároknak stabil, rendszeres és elegendő jövedelemforrással kell rendelkezniük.

Példa: Az *X kontra Belgium* ügyben ⁽¹¹⁴⁾ az EUB egyértelműsítette, hogy a források eredete nem döntő kritérium annak megállapításánál, hogy stabil, rendszeres és elegendő-e a jövedelemforrás. Az egyénnek nem szükségszerűen kell magának rendelkeznie forrásokkal; a források érkezhetnek harmadik féltől is. Az EUB hasonló követelményeket alkalmazott a szabad mozgásról szóló irányelv (2004/38/EK) 7. cikke (1) bekezdésének b) és c) pontja esetében.

⁽¹⁰⁹⁾ ECSR, *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) kontra Franciaország*, 14/2003. sz. panasz, érdemi rész, 2004. szeptember 8.; ECSR, *Defence for Children International (DCI) kontra Belgium*, 69/2011. sz. panasz, érdemi rész, 2012. október 23.

⁽¹¹⁰⁾ ECSR, *Defence for Children International (DCI) kontra Hollandia*, 47/2008. sz. panasz, érdemi rész, 2009. október 20.

⁽¹¹¹⁾ ECSR, 2011. évi következtetések, Nyilatkozat a 17. cikk (2) bekezdésének értelmezéséről.

⁽¹¹²⁾ Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága, *Toussaint kontra Kanada*, 2348/2014. sz. közlemény, 2018. július 24-i álláspontok.

⁽¹¹³⁾ Lásd még: EUB, C-502/10. sz. ügy, *Staatssecretaris van Justitie kontra Mangat Singh*, 2012. október 18.

⁽¹¹⁴⁾ EUB, C-302/18. sz. ügy, *X kontra Belgische Staat*, 2019. október 3.

A huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelvben foglaltakhoz hasonló feltételeket határoz meg a *családegyesítési irányelv* is (2003/86/EK; lásd a családokról szóló [6. fejezetet](#)). Amikor az EUB ítéletet hozott ezekkel a követelményekkel kapcsolatban, egy szigorú értelmezés felé hajlott. Fenntartotta, hogy az uniós tagállamok mozgásterét nem szabad úgy felhasználni, hogy azzal aláássák az irányelv célját ⁽¹¹⁵⁾.

A huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv 11. cikke szerint a „huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező” jogállás megadása számos fontos területen az állampolgárokéval egyenlő bánásmódot eredményez (lásd a gazdasági és szociális jogokról szóló [9. fejezetet](#)).

Az EUB szerint az uniós tagállamok nem szabhatnak ki túlzott, illetve aránytalan díjakat a tartózkodási engedély megadásáért olyan harmadik országbeli állampolgárokkal és családtagjaikkal szemben, akik huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkeznek. Az ilyen díjak veszélyeztetnék az irányelv által kitűzött cél elérését, és megszüntetnék az eredményességét.

Példa: A *CGIL* és *INCA* ügyben ⁽¹¹⁶⁾ az EUB egy 80 eurótól 200 euróig terjedő díj kiszabását vizsgálta meg, amelyet a tartózkodási engedély kiállításáért vagy megújításáért számoltak fel, a tartózkodási engedély időtartamától függően, a korábbiól meglévő 73,50 eurós díjon felül, amelyet időtartamtól függetlenül szabtak ki az engedélyért. A Bíróság rámutatott, hogy az uniós tagállamoknak nincs korlátlan mérlegelési jogkörük a tartózkodási engedély kiadása esetén a harmadik országok állampolgáira vonatkozó díjszabás kialakításában, és hogy a tagállamok nem szabhatnak ki olyan díjakat, amelyek akadályt jelenthetnek a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelvben foglalt jogok gyakorlásában. Az EUB megállapította, hogy a díjak az irányelv célkitűzéseihez képest aránytalanok, és akadályt jelenthetnek az irányelvben foglalt jogok gyakorlása tekintetében.

⁽¹¹⁵⁾ EUB, C-578/08. sz. ügy, *Rhimou Chakroun kontra Minister van Buitenlandse Zaken*, 2010. március 4., 52. pont.

⁽¹¹⁶⁾ EUB, C-309/14. sz. ügy, *Confederazione Generale Italiana del Lavoro (CGIL), Istituto Nazionale Confederale Assistenza (INCA) kontra Presidenza del Consiglio dei Ministri, Ministero dell'Interno, Ministero dell'Economia e delle Finanze*, 2015. szeptember 2.

Példa: Az EUB az *Európai Bizottság kontra Hollandia* ügyben ⁽¹¹⁷⁾ kimondta, hogy Hollandia nem tett eleget a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv szerinti kötelezettségének, amennyiben túlzott és aránytalan (188–830 euró összegű) díjakat szabott ki i. a „huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező” jogállásért folyamodó harmadik országbeli állampolgárokra, ii. azokra a harmadik országbeli állampolgárokra, akik egy másik uniós tagállamban szereztek „huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező” jogállást, és akik élni szeretnének a Hollandiában tartózkodáshoz való jogukkal és iii. a harmadik országbeli állampolgárok családtagjaitól kérésre családtagjaira. A Bíróság konkrétan rámutatott, hogy a tagállamoknak nincs korlátlan mérlegelési jogkörük a tartózkodási engedély kiadása esetén a harmadik országok állampolgáira vonatkozó díjszabás kialakításában, és hogy az uniós tagállamok nem szabhatnak ki olyan díjakat, amelyek akadályt jelenthetnek a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelvben foglalt jogok gyakorlásában.

Az EUB szerint az uniós tagállamok integrációs követelményeket írhatnak elő a „huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező” jogállást szerzett harmadik országbeli állampolgárok számára, amennyiben ezek a követelmények nem veszélyeztetik az irányelv céljainak megvalósítását ⁽¹¹⁸⁾.

Az EUB emellett tisztázta a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv 13. cikkének jelentését. A rendelkezés nem teszi lehetővé az uniós tagállamok számára, hogy az irányelvben előírtaknál kedvezőbb feltételek mellett adjanak „huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező” jogállást, de engedi nemzeti rendszerek párhuzamos fennállását ⁽¹¹⁹⁾.

Az EJEE alapján a huzamos tartózkodást általában olyan tényezőként ismerik el, amelyet figyelembe kell venni, ha kiutasítást javasolnak (lásd a [4.4. szakaszt](#)).

Példa: A *Kurić és társai kontra Szlovénia* ügyben ⁽¹²⁰⁾ az EJEB megvizsgálta az állandó lakosok szlovéniai nyilvántartását és a volt Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság egykori állampolgárainak „törlését”, akik továbbra is állandó

⁽¹¹⁷⁾ EUB, C-508/10. sz. ügy, *Európai Bizottság kontra Holland Királyság*, 2012. április 26.

⁽¹¹⁸⁾ EUB, C-579/13. sz. ügy, *P. és S. kontra Commissie Sociale Zekerheid Breda és College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Amstelveen*, 2015. június 4.

⁽¹¹⁹⁾ EUB, C-469/13. sz. ügy, *Shamim Tahir kontra Ministero dell'Interno, Questura di Verona*, 2014. július 17., 39–44. pont.

⁽¹²⁰⁾ EJEB, *Kurić és társai kontra Szlovénia* [nagytanács] (26828/06), 2012. június 26.

lakosok voltak, de nem kértek szlovén állampolgárságot a megadott hat hónapos határidőn belül. A törlés következménye vagy a hontalanság, vagy a tartózkodási jogok elvesztése volt ⁽¹²¹⁾. Azokat a külföldieket, akik nem voltak más jugoszláv köztársaságok állampolgárai, nem érintette ez az eljárás. Az EJEB újfent kimondta, hogy a családi vagy magánélet tényleges tiszteletben tartása esetenként pozitív kötelezettségekkel járhat együtt, különösen az olyan, huzamosan egy országban tartózkodó migránsok esetében, mint a felperesek, akiket jogszerűtlenül, az EJEE 8. cikkét megsértve törölték az állandó lakosok nyilvántartásából. Azt is megállapította, hogy a nem jugoszláv állampolgár külföldiekkel és a korábban jugoszláv állampolgárokkal szembeni bánásmód különbsége hátrányos megkülönböztetésnek minősült, és ezzel sérti az egyezmény 8. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikkét.

Az **Európa Tanács letelepedéséről szóló 1955. évi egyezménye** (CETS 19) rendelkezik egy minden tagállamban érvényes kibővített jogállásról azok számára, akik huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkeznek, de csak akkor, ha az egyezmény részes feleinek állampolgárai.

3.7. Török állampolgárok

Az uniós jogban az 1963-ban aláírt **Ankarai Megállapodás** és az Ankarai Megállapodás 1970-ben létrejött **kiegészítő jegyzőkönyve** megerősíti az akkori Európai Gazdasági Közösség (EGK) és Törökország közötti kereskedelmi és gazdasági kapcsolatokat, szem előtt tartva Törökország esetleges EGK-csatlakozását. A megállapodással az EUB több mint 60 ítéletben foglalkozott. Ezeket egészíti ki a társulási tanács több határozata, amelyek közül néhány az uniós tagállamok területén tartózkodó nagyszámú török állampolgár jogállására vonatkozik. **A társulási tanács 1/80. sz. határozata** 6. cikkének (1) bekezdése rendelkezik arról, hogy a valamely uniós tagállamban jogszerűen foglalkoztatott török állampolgárok jogosultakká válnak arra, hogy az adott tagállamban maradjanak.

Az Ankarai Megállapodás nem biztosít semmilyen anyagi jogot a török állampolgárok számára az uniós tagállamokba való beutazásra vagy az ott-tartózkodásra; az önálló vállalkozók és a szolgáltatók azonban élhetnek a felfüggesztési záradék kínálta lehetőséggel (a kiegészítő jegyzőkönyv 41. cikke). Ez a záradék megakadályozza, hogy az államok új, szigorúbb eljárási vagy pénzügyi követelményeket

⁽¹²¹⁾ Szlovénia nem részes állama az Európa Tanács 2006. évi, az államutódlás esetén bekövetkező hontalanság elkerüléséről szóló egyezményének (CETS 200).

támasszanak a megállapodás létrejöttekor már hatályban lévőkön túlmenően ⁽¹²²⁾. Ezek a jogok nem vonatkoznak azokra a török állampolgárookra, akik nem nyújtani, hanem igénybe venni szeretnének szolgáltatásokat ⁽¹²³⁾.

Példa: Több ügy is foglalkozott az olyan török kamionsofőrökre kiszabott követelményekkel, akiket török vállalatok Törökországban alkalmaztak Németországba tartó kamionok vezetésére. Ezek az ügyek ilyenformán a török vállalatok uniós tagállamokon belüli szolgáltatásnyújtási szabadságát vizsgálták. Az *Abatay*-ügyben ⁽¹²⁴⁾ az EB ügy foglalt állást, hogy Németország nem írhat elő munkavállalási engedélyre vonatkozó követelményt a területén szolgáltatást nyújtani kívánó török állampolgárok esetében, ha ezt az engedélyt nem követezte meg már a felfüggesztési záradék hatálybalépésének idején is.

Az *Essent Energie Productie BV* ügyben ⁽¹²⁵⁾ Németországban jogszerűen letelepedett és dolgozó török állampolgárokat Hollandiába rendelték ki szolgáltatásnyújtás céljából. Az EUB megállapította, hogy nem kérhető munkavállalási engedély ahhoz, hogy ezeket a munkavállalókat rendelkezésre bocsássák egy másik vállalat számára történő munkavégzésre, mivel ezek a török állampolgárok nem szándékoztak belépni a hollandiai munkaerőpiacra. A munkavállalási engedély előírása egy újabb korlátozással érne fel a szolgáltatásnyújtás szabadsága tekintetében.

A *Soysal*-ügy ⁽¹²⁶⁾ egy vízumkötelezettséggel foglalkozott. Az EB ügy ítélte meg, hogy az Ankarai Megállapodás kiegészítő jegyzőkönyvének 41. cikke kizárja annak lehetőségét, hogy Németország vízumkötelessé tegye a belépést azoknak a török állampolgároknak az esetében, akik egy török vállalat nevében szolgáltatást kívánnak nyújtani, ha a jegyzőkönyv hatálybalépése idején nem volt szükség a vízumra. A Bíróság szerint ezt a következtetést nem befolyásolja

⁽¹²²⁾ EB, C-37/98. sz. ügy, *The Queen kontra Secretary of State for the Home Department, ex parte Abdulnasir Savas*, 2000. május 11.; EB, C-16/05. sz. ügy, *The Queen, Veli Turm és Mehmet Dari kontra Secretary of State for the Home Department*, 2007. szeptember 20.; EUB, C-186/10. sz. ügy, *Tural Oguz kontra Secretary of State for the Home Department*, 2011. július 21.

⁽¹²³⁾ EUB, C-221/11. sz. ügy, *Leyla Ecem Demirkam kontra Németországi Szövetségi Köztársaság* [nagytanács], 2013. szeptember 24.

⁽¹²⁴⁾ EB, C-317/01. és C-369/01. sz. egyesített ügyek, *Eran Abatay és társai és Nadi Sahin kontra Bundesanstalt für Arbeit*, 2003. október 21.

⁽¹²⁵⁾ EUB, C-91/13. sz. ügy, *Essent Energie Productie BV kontra Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid*, 2014. szeptember 11.

⁽¹²⁶⁾ EB, C-228/06. sz. ügy, *Mehmet Soysal és Ibrahim Savatli kontra Bundesrepublik Deutschland*, 2009. február 19.

az a tény, hogy a vízumot bevezető nemzeti jogszabály az 539/2001/EK rendeletet hajtotta végre (lásd az [1. fejezetet](#)). A másodlagos uniós jogot úgy kell értelmezni, hogy az összhangban legyen a felfüggesztési záradékot tartalmazó nemzetközi megállapodással.

Az *Tural Oguz* ügyben ⁽¹²⁷⁾ az EUB megerősítette, hogy a felfüggesztési záradék nem zárja ki annak lehetőségét, hogy az uniós tagállamok a hazai jogot alkalmazzák a bevándorlással kapcsolatos visszaélések büntetésére. Az EUB azt azonban nem tekintette visszaélésnek, hogy Oguz úr a nemzeti bevándorlási törvényt megsértve önálló vállalkozásba kezdett, nyolc évvel azután, hogy engedélyt kapott a beutazásra és az országban maradásra.

Az *A, B, P* ügy ⁽¹²⁸⁾ két török állampolgárt érintett, akik munkába állásukat követően tartózkodási engedélyért folyamodtak Hollandiában, valamint egy harmadik felperest, aki török-holland állampolgárként családegyesítési célú tartózkodási engedélyt kérelmezett. Az EUB megállapította, hogy az olyan tartózkodási engedély harmadik országbeli állampolgárok, köztük török állampolgárok számára történő kiadása, amelynek feltétele a biometrikus adataik begyűjtése és megőrzése, nem minősül az EGK-Törökország Társulási Tanács 2/76. és 1/80. sz. határozata értelmében vett „új korlátozásnak”. A Bíróság megállapította, hogy a személyazonossággal való visszaélés és az okmányhamisítás megelőzésére, valamint az azok elleni küzdelemre vonatkozó célkitűzés olyan közérdeken alapuló kényszerítő indok, amely indokolja ezt az intézkedést.

Az EU újabb tagállamai esetében a török felfüggesztési záradék érvénybelépésének dátuma az a nap, amikor csatlakoztak az Unióhoz.

Az Ankarai Megállapodás 1970. évi kiegészítő jegyzőkönyve számos jogról rendelkezik; ezeket a gazdasági és szociális jogokhoz való hozzáférésről szóló [9. fejezet](#) tárgyalja. Ami a jogállást illeti, a török állampolgároknak joguk van a területen maradni, amíg a szociális és munkaerőpiaci jogaikat gyakorolják ⁽¹²⁹⁾.

⁽¹²⁷⁾ EUB, C-186/10. sz. ügy, *Tural Oguz kontra Secretary of State for the Home Department*, 2011. július 21., 46. pont; EB, C-16/05. sz. ügy, *The Queen, Veli Turm és Mehmet Dari kontra Secretary of State for the Home Department*, 2007. szeptember 20.

⁽¹²⁸⁾ EUB, C-70/18. sz. ügy, *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid kontra A és társai*, 2019. október 3.

⁽¹²⁹⁾ EB, C-337/07. sz. ügy, *Altun kontra Stadt Böblingen*, 2008. december 18., 21. pont; EB, C-171/95. sz. ügy, *Recep Tetik kontra Land Berlin*, 1997. január 23., 48. pont; az Európa Tanács letelepedésről szóló 1955. évi egyezményének 2. cikke: „minden szerződő fél [ebbe Törökország és számos uniós tagállam is beletartozik] megkönnyíti – amennyire a gazdasági és társadalmi körülményei engedik – a többi fél állampolgárainak a területén való huzamos vagy állandó tartózkodását.”

Az EGK-Törökország Társulási Tanács 1/80. sz. határozata alapján a családtagok – köztük a nem török állampolgárok is – kiváltságos bánásmódban részesülnek (lásd a családi életéről szóló [6. fejezetet](#)) ⁽¹³⁰⁾. Ezek a jogok nem függenek azoktól a feltételektől, amelyek alapján a török állampolgár eredetileg jogot szerzett a fogadó uniós tagállamba való beutazásra és a tartózkodásra.

Példa: Az *Altun*-ügyben ⁽¹³¹⁾ az EB úgy ítélte meg, hogy az a körülmény, hogy egy török munkavállaló menekültként szerezte meg valamely uniós tagállamban a tartózkodási jogot és ennek következtében az adott állam munkaerőpiacához való hozzáférés jogát, nem akadályozza annak, hogy családtagját megillessék a Társulási Tanács 1/80. számú határozata szerinti jogok. Az EUB a *Kahveci*-ügyben ⁽¹³²⁾ tisztázta továbbá, hogy a török munkavállalók családtagjai azután is igényt tarthatnak a határozat által rájuk ruházott jogokra, miután a munkavállaló a török állampolgárság megtartása mellett megszerezte a fogadó uniós tagállam szerinti állampolgárságot.

3.8. Brit állampolgárok

Az Egyesült Királyság Európai Unióból való kilépésével a brit állampolgárok 2020. február 1. óta harmadik országbeli állampolgárok. A kilépésről rendelkező megállapodás 2020. december 31-ig tartó, meghosszabbítható átmeneti időszakot határoz meg, amely alatt az Egyesült Királyságot továbbra is köti az uniós jog ⁽¹³³⁾. Ez azt jelenti, hogy a brit állampolgárok ugyanúgy kezelendők, mint az uniós polgárok. Az átmeneti időszak lejártát követően jogaik és kötelezettségeik az EU és az Egyesült Királyság között esetlegesen létrejövő megállapodástól fognak függeni.

⁽¹³⁰⁾ EUB, C-451/11. sz. ügy, *Natthaya Dülger kontra Wetteraukreis*, 2012. július 19.

⁽¹³¹⁾ EB, C-337/07. sz. ügy, *Altun kontra Stadt Böblingen*, 2008. december 18., 50. pont.

⁽¹³²⁾ EUB, C-7/10. és C-9/10. sz. egyesített ügyek, *Staatssecretaris van Justitie kontra Tayfun Kahveci és Osman Inan*, 2012. március 29.

⁽¹³³⁾ Megállapodás a Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságának az Európai Unióból és az Európai Atomenergia-közösségből történő kilépéséről (HL L 29., 2020.1.31., 7. o.), 126–127. cikk.

3.9. Azok a harmadik országbeli állampolgárok, akik EGT- vagy svájci állampolgárok családtagjai

Az uniós jog szerint az EGT- vagy svájci állampolgárok családtagjainak állampolgárságtól függetlenül, valamint azoknak a harmadik országbeli állampolgároknak, akik olyan uniós állampolgárok családtagjai, akik éltek a szabad mozgáshoz való jogukkal, bizonyos körülmények között joguk van valamely uniós tagállam területére beutazni és annak területén tartózkodni azzal a céllal, hogy kísérik az EGT-, svájci vagy uniós állampolgárt vagy csatlakozzanak hozzá ⁽¹³⁴⁾. Ezt csak közrendi, közbiztonsági vagy közegészségügyi okokból lehet megtagadni.

Ez a jog maga után vonja a jogállásukat igazoló tartózkodási okmányokhoz való jogot is. A [szabad mozgásról szóló irányelv](#) (2004/38/EK) 10. cikkének (1) bekezdése értelmében a harmadik országbeli állampolgár családtag tartózkodási kártyáját a kérelem benyújtásának napjától számított legfeljebb hat hónapon belül ki kell adni, a tartózkodási kártya iránti kérelemről pedig azonnal ki kell állítani egy igazolást.

Az EJEE szerint, ha egy harmadik országbeli állampolgár részére nem adnak ki tartózkodási engedélyt, miközben az engedélyt az uniós jog értelmében ki kell adni, az az EJEE 8. cikke alapján kérdéseket vethet fel.

Példa: Az *Aristimuño Mendizabal kontra Franciaország* ügyben ⁽¹³⁵⁾ az EJEB megállapította, hogy a francia hatóságok megsértették a felperesnek az EJEE 8. cikke szerinti jogait azzal, hogy több mint 14 évet késtek tartózkodási engedélyének kiadásával. Az EJEB megállapította, hogy a felperes az uniós és a francia jog alapján egyaránt jogosult volt erre az engedélyre.

⁽¹³⁴⁾ Lásd az EGT-vel és Svájjal kötött megállapodásokat (lásd az 5. és a 6. lábjegyzetet) és a [szabad mozgásról szóló irányelvet](#) (2004/38/EK irányelv, HL L 158., 2004.4.30., 77. o).

⁽¹³⁵⁾ EJEB, *Aristimuño Mendizabal kontra Franciaország* (51431/99), 2006. január 17.

3.10. Hontalan személyek és az állampolgárság vagy az okmányok elvesztése

Sem az uniós jog, sem az EJEE nem foglalkozik az állampolgárság megszerzésével. Ez továbbra is nemzeti szintű felelősség. Az állampolgárság elvesztésével kapcsolatos nemzeti intézkedésre azonban vonatkozik néhány korlátozás.

Az uniós jogban az uniós tagállamok hatáskörébe tartozik az állampolgárságuk megszerzésére és elvesztésére vonatkozó szabályok megállapítása, ami magában foglalja az uniós polgárságot is, valamint az állampolgárság által biztosított további jogokat. Az EUMSZ 20. cikke rögzíti az uniós polgárság fogalmát, de az uniós polgárságból származó előnyök az uniós tagállamok valamelyikében állampolgársággal rendelkező személyekre korlátozódnak ⁽¹³⁶⁾.

Az állampolgárság elvesztése viszont érintheti az uniós jogot, amennyiben az uniós jogok elvesztését is maga után vonja. Az EUMSZ 67. cikkének (2) bekezdése kimondja, hogy a hontalan személyeket harmadik ország állampolgárának kell tekinteni.

Példa: A *Rottmann*-ügyben ⁽¹³⁷⁾ Dr. Rottmann úr születése szerint osztrák állampolgár volt. Miután Ausztriában a foglalkozása körében elkövetett súlyos csalás miatt vádat emeltek ellene, Németországba költözött, és itt honosítást kért. A német állampolgárság megszerzésével törvény szerint elvesztette az osztrák állampolgárságát. Miután az osztrák hatóságoktól értesültek arról, hogy Rottmann úr ellen az országban elfogatóparancs van érvényben, a német hatóságok elindították a német állampolgárságának visszavonását, arra hivatkozva, hogy azt csalással szerezte meg. Ennek a határozatnak viszont az lett a következménye, hogy hontalanná vált. Az előterjesztő bíróság azt kívánta tisztázni, hogy ez az ügy az uniós jog hatálya alá tartozik-e, tekintve, hogy Dr. Rottmann hontalansága az uniós polgárság elvesztését is maga után vonta. Az EUB megállapította, hogy egy uniós tagállam azon határozata, hogy egy személyt

⁽¹³⁶⁾ Az EUMSZ 20. cikkének (1) bekezdése szerint „Az uniós polgárság kiegészíti és nem helyettesíti a nemzeti állampolgárságot.”; EB, C-369/90. sz. ügy, *Mario Vicente Micheletti és társai kontra Delegación del Gobierno en Cantabria*, 1992. július 7.; EB, C-192/99. sz. ügy, *The Queen kontra Secretary of State for the Home Department, ex parte: Manjit Kaur, Justice részvételével*, 2001. február 20.

⁽¹³⁷⁾ EUB, C-135/08. sz. ügy, *Janko Rottman kontra Freistaat Bayern* [nagytanács], 2010. március 2., 41–45. pont.

megfoszt az állampolgárságától – amennyiben ez az uniós polgárság elvesztését és az ezzel összefüggő jogoktól való megfosztást is jelenti –, az uniós jog hatáskörébe tartozik, és ezért összeegyeztethetőnek kell lennie az uniós jog elveivel. Az EUB arra a következtetésre jutott, hogy egy tagállam részéről jogszerű lépés a család módon, honosítás útján szerzett állampolgárság visszavonása, még akkor is, ha ennek következtében az érintett személy az adott állam állampolgárságán túl az uniós polgárságát is elveszíti. Az ilyen döntésnek ugyanakkor meg kell felelnie az arányosság elvének, amely többek között megköveteli, hogy az érdekelt személy részére észszerű időt biztosítsanak abból a célból, hogy visszaszerezze származási tagállamának állampolgárságát.

Példa: A *Tjebbes*-ügy ⁽¹³⁸⁾ egy holland jogszabállyal foglalkozott, amelynek értelmében azok a holland állampolgárok, akik 10 évig vagy annál hosszabb ideig Hollandián kívül tartózkodnak, automatikusan elvesztik az állampolgárságukat. A tízéves szabály szerint az állampolgárságtól megfosztott személyek gyermekei szintén elvesztik holland állampolgárságukat. A *Rottmann*-ügy nyomán az EUB megállapította, hogy az állampolgárság visszavonásáról szóló határozatnak meg kell felelnie az arányosság elvének. Az EUB kimondta, hogy a nemzeti hatóságoknak egyedi vizsgálatot kell lefolytatniuk annak meghatározása érdekében, hogy a valamely uniós tagállam állampolgárságának (az uniós polgárság elvesztésével együtt járó) elvesztéséből fakadó következmények aránytalan mértékben érintenék-e az érintett személy családi és szakmai életének alakulását. Ezenkívül rendelkezésre kell állnia egy jogorvoslati lehetőségnek annak érdekében, hogy amennyiben az intézkedés aránytalannak minősülne, vissza lehessen állítani az állampolgárságot.

Az EJEB nem rendelkezik az adott állam állampolgárságának megszerzéséhez való jogról ⁽¹³⁹⁾. Az EJEB mindazonáltal kijelentette, hogy az állampolgárság önkényes megtagadása, valamint az állampolgárság elvesztése az egyezmény 8. cikke alá tartozó kérdést vethet fel azon hatás miatt, amelyet az állampolgárság megtagadása vagy elvesztése az egyén magánéletére gyakorolhat ⁽¹⁴⁰⁾.

⁽¹³⁸⁾ EUB, C-221/17. sz. ügy, *Tjebbes és társai kontra Minister van Buitenlandse Zaken* [nagytanács], 2019. március 12.

⁽¹³⁹⁾ Emberi Jogok Európai Bizottsága, *W. és K. család kontra Hollandia* (hat.) (11278/84), 1985. július 1.

⁽¹⁴⁰⁾ EJEB, *Karassev kontra Finnország* (hat.) (31414/96), 1999. január 12.; EJEB, *Slivenko kontra Lettország* [nagytanács] (48321/99), 2003. október 9.; EJEB, *Kuduzović kontra Szlovénia* (hat.) (60723/00), 2005. március 17.; EJEB, *Ramadan kontra Málta* (76136/12), 2016. június 21., 85. pont; EJEB, *K2 kontra Egyesült Királyság* (42387/13), 2017. február 7.

Példa: Az EJEB a *Genovese kontra Málta* ügyben ⁽¹⁴¹⁾ egy olyan gyermek málta-i állampolgárságának megtagadásával foglalkozott, aki nem málta-i anyától és egy bíróság által elismert málta-i apától, Máltán kívül született, házasságon kívül. Az állampolgárság megtagadása önmagában véve még nem jelentette a 8. cikk megsértését, a bíróság azonban úgy ítélte meg, hogy az elutasítás által a felperes társadalmi identitására gyakorolt hatás révén az ügy mégis a 8. cikk általános hatálya alá került, és az elutasítás önkényes és diszkriminatív jellege miatt sérült az EJEE 14. cikkel összefüggésben értelmezett 8. cikke.

Példa: A *Hoti kontra Horvátország* ügyben ⁽¹⁴²⁾ a felperes egy Koszovóban született hontalan személy volt, aki 1979 óta élt és dolgozott Horvátországban. Horvátország 2014-ben megtagadta ideiglenes tartózkodási engedélyének meghosszabbítását, mert nem mutatott be érvényes úti okmányt. Az EJEB megállapította, hogy a felpereshez hasonló hontalan személyeknek olyan követelményeket kellett teljesíteniük, amelyeket jogállásukból adódóan képtelenek voltak teljesíteni, mivel érvényes úti okmánnyal kellett rendelkezniük ahhoz, hogy állandó tartózkodási engedélyért folyamodjanak Horvátországban. A bíróság emellett észrevételezte, hogy a horvát hatóságok ragaszkodtak ahhoz, hogy a felperes úti okmányt szerezzen be a koszovói hatóságoktól, miközben hontalansága a születési anyakönyvi kivonatából egyértelműen kiderült. Következésképpen Horvátország nem tett eleget pozitív kötelezettségének, amely szerint hatékony és hozzáférhető eljárást kell biztosítania, amely lehetővé teszi a felperes számára, hogy jogállását a magánélethez való – az EJEE 8. cikke szerinti – jogának kellő figyelembevételével határozzák meg.

Főbb pontok

- A jogállás és az okmányok gyakran lehetővé teszik a nem állampolgárok számára a munkaerőpiacra való belépést, valamint az állami és magánszolgáltatásokhoz való hozzáférést (lásd [e fejezet bevezetőjét](#)).
- Az Európai Unió Alapjogi Chartája kifejezetten garantálja a menedékjogot. Bár az EJEE nem rendelkezik a menedékhez való jogról, a kiutasító állam köteles lehet tartózkodni az olyan személy kitoloncolásától, akit a célországban halál vagy rossz bánásmód veszélye fenyeget (lásd a [3.2. szakaszt](#)).

⁽¹⁴¹⁾ EJEB, *Genovese kontra Málta* (53124/09), 2011. október 11.

⁽¹⁴²⁾ EJEB, *Hoti kontra Horvátország* (63311/14), 2018. április 26. Lásd még: EJEB, *Sudita Keita kontra Magyarország* (42321/15), 2020. május 12.

- Az uniós jog szerint a menedékkérőknek joguk van ahhoz, hogy a menedékjog iránti kérelmükkel kapcsolatos jogerős határozat megszületéséig a fogadó állam területén maradjanak, és kapniuk kell egy okmányt, amely lehetővé teszi, hogy a menedékjog iránti kérelem elbírálásának ideje alatt a tagállamban tartózkodjanak (lásd a [3.1. szakaszt](#)).
- Az elismert menekültek és a kiegészítő védelemben részesített személyek részére az uniós jog szerint tartózkodási engedélyt és úti okmányokat kell biztosítani (lásd a [3.2. szakaszt](#)).
- Az emberkereskedelem áldozatai az uniós jog és az EJEE szerint is jogosultak tartózkodási engedélyre, hogy ezzel elősegítsék a rendőrséggel való együttműködésüket. Az uniós jog és az EJEE előírhatja az államoknak, hogy hozzanak külön intézkedéseket a védelmükre (lásd a [3.3. szakaszt](#)).
- A visszatérési irányelv előírja, hogy az uniós tagállamok rendezzék a rendezetlen jogállású harmadik országbeli állampolgárok helyzetét, vagy adjanak ki velük szemben kiutasítási határozatot (lásd a [3.5. szakaszt](#)).
- Az EJEE szerint amennyiben egy migráns jogállását nem ismerik el vagy nem adnak ki számára okmányokat, az a 8. cikk értelmében kérdést vethet fel (lásd a [3.5. szakaszt](#)).
- Az uniós jog szerint a harmadik országbeli állampolgárok kibővített jogállásra (huzamos tartózkodási engedélyre) jogosultak, ha öt éven át jogszerűen és folyamatosan egy uniós tagállam területén tartózkodtak (lásd a [3.6. szakaszt](#)).
- A török állampolgárok és családtagjaik számára az önálló vállalkozás és a szolgáltatásnyújtás tekintetében nem írhatók elő szigorúbb feltételek, mint amilyenek az Ankarai Megállapodás 1970. évi kiegészítő jegyzőkönyvének idején hatályban voltak. A török munkavállalókat és családtagjaikat kiterjesztett tartózkodási jogosultságok illetik meg (lásd a [3.7. szakaszt](#)).
- Az Egyesült Királyság Európai Unióból való (2020. február 1-jei) kilépésével a brit állampolgárok harmadik országbeli állampolgárokká váltak (lásd a [3.8. szakaszt](#)).
- Azok a harmadik országbeli állampolgárok, akik a szabad mozgáshoz való jogukkal élő EGT-, svájci vagy uniós állampolgárok családtagjai, az uniós jog alapján kiváltságos jogállásra jogosultak (lásd a [3.9. szakaszt](#)).
- Az állampolgárság megszerzésével vagy elvesztésével sem az uniós jog, sem az EJEE nem foglalkozik, ugyanakkor az állampolgárság elvesztésekor szerepe lehet az uniós jognak, amennyiben az állampolgárság elvesztése az uniós jogok elvesztését is maga után vonja (lásd a [3.10. szakaszt](#)).

További ítélkezési gyakorlat és szakirodalom:

A további ítélkezési gyakorlat tanulmányozásához kérjük, tekintse meg e kézikönyv [iránymutatásait](#). Az e fejezetben tárgyalt kérdéskörökkel kapcsolatban további anyagok találhatóak a „[További szakirodalom](#)” szakaszban.

4

Döntés a menedékjogról és a kitoloncolás akadályai: lényegi kérdések

EU	Tárgyalt kérdések	ET
Az EUMSZ 78. cikke és az EU Alapjogi Chartájának 18. cikke (menedékjog), mindkettő a menekültek jogállásáról szóló ENSZ-egyezményre hivatkozik, amely a 33. cikkében rögzíti ezt az elvet Az EU Alapjogi Chartája, 19. cikk (védelem a kitoloncolással, a kiutasítással és a kiadatással szemben)	A visszaküldés tilalmának elve	EJEE, 3. cikk, amelyet az EJEB a <i>Soering kontra Egyesült Királyság</i> ügyben (14038/88) értelmezett, 1989 (a kiadatás kegyetlen bánásmódnak való kitettséghez vezetett) EJEE, 2. cikk (élethez való jog) EJEB, <i>Saadi kontra Olaszország</i> [nagytanács] (37201/06), 2008 (a kínzásba való visszaküldés tilalmának abszolút jellege)
Kvalifikációs irányelv (2011/95/EU), 4. cikk	A kockázat felmérése	EJEB, <i>Sufi és Elmi kontra Egyesült Királyság</i> (8319/07 és 11449/07), 2011 (hogyan lehet felmérni a valós veszély fennállását megkülönböztetés nélküli erőszak esetén és a humanitárius feltételek figyelembevételével) EJEB, <i>Salah Sheekh kontra Hollandia</i> (1948/04), 2007 (bizonyítási teher az üldözött csoportok tagjai esetében) EJEB, <i>J.K. és társai kontra Svédország</i> [nagytanács] (59166/12), valamint <i>F.G. kontra Svédország</i> [nagytanács] (43611/11), 2016 (bizonyítási teher)

EU	Tárgyalt kérdések	ET
Dublini rendelet, 604/2013/EU rendelet EUB, C-411/10. és C-493/10. sz. egyesített ügyek, <i>N.S. és M.E.</i> [nagytanács], 2011 (dublini transzferek)	Dublini transzferek	EJEB, <i>M.S.S. kontra Belgium és Görögország</i> [nagytanács] (30696/09), 2011 (visszaküldés a nélkülözésbe, egyik uniós tagállamból a másikba) EJEB, <i>Tarakhel kontra Svájc</i> [nagytanács] (29217/12), 2014 (egyedi garanciák)
Visszatérési irányelv (2008/115/EK), 5. és 9. cikk	Súlyos beteg személyek kiutasítása	EJEB, <i>D. kontra Egyesült Királyság</i> (30240/96), 1997 (végstádiumban lévő beteg férfi kiutasítása) EJEB, <i>Paposhvili kontra Belgium</i> [nagytanács] (41738/10), 2016 (a halál közvetlen veszélyének hiánya)
	Diplomáciai biztosítékok	EJEB, <i>Ramzy kontra Hollandia</i> (25424/05), 2010 (elégtelen biztosíték) EJEB, <i>Othman (Abu Qatada) kontra Egyesült Királyság</i> (8139/09), 2012 (elfogadható biztosítékok)
Az EU Alapjogi Chartája, 18. cikk (menedékjog) Kvalifikációs irányelv (2011/95/EU) EB, C-465/07. sz. ügy, <i>Elgafaji</i> [nagytanács], 2009 (kiegészítő védelem) EUB, C-542/13. sz. ügy, <i>M'Bodj</i> [nagytanács], 2014 (kiegészítő védelem és súlyos betegség) A védelemből való kizárás: EUB, C-57/09. és C-101/09. sz. egyesített ügyek, <i>B és D</i> [nagytanács], 2010 EUB, C-573/14. sz. ügy, <i>Lounani</i> [nagytanács], 2017 (terrorizmus) EUB, C-369/17. sz. ügy, <i>Ahmed</i> 2018 (kiegészítő védelem) A védelem megszűnése: EUB, C-175/08., C-176/08., C-178/08., C-179/08. sz. egyesített ügyek, <i>Abdulla</i> [nagytanács], 2010 Az EU Alapjogi Chartája, 19. cikk (védelem a kitoloncolással, a kiutasítással és a kiadatással szemben)	Döntés a menedékjogról (menekült jogállás és kiegészítő védelem)	

EU	Tárgyalt kérdések	ET
Kvalifikációs irányelv (2011/95/EU), 8. cikk	Országon belüli áttelepítés	EJEB, <i>Sufi és Elmi kontra Egyesült Királyság</i> (8319/07 és 11449/07), 2011 (hogyan lehet felmérni a kegyetlen bánásmód veszélyét belföldi védelem esetén)
Az EU Alapjogi Chartája, 19. cikk (védelem a kitoloncolással, a kiutasítással és a kiadatással szemben)	A kollektív kiutasítás tilalma	EJEE, a 4. kiegészítő jegyzőkönyv 4. cikke (idegenek kollektív kiutasításának tilalma) EJEB, <i>Čonka kontra Belgium</i> (51564/99), 2002 (egyéni elbírálás nélküli kiutasítás) EJEB, <i>Hirsi Jamaa és társai kontra Olaszország</i> [nagytanács] (27765/09), 2012 (kollektív kiutasítás a nyílt tengeren) EJEB, <i>N.D. és N.T. kontra Spanyolország</i> [nagytanács] (8675/15 és 8697/15), 2020 (határkerítés megostromlása)
	A kiutasítás más emberi jogi okokon alapuló akadályai	EJEB, <i>Mamatkulov és Askarov kontra Törökország</i> [nagytanács] (46827/99 és 46951/99), 2005 (az igazságszolgáltatás kirívó megtagadásának kockázata az EJEE 6. cikke alapján)
Huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők: A huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv (2003/109/EK) 12. cikke EGT-állampolgárok harmadik országbeli állampolgársággal rendelkező családtagjai: A szabad mozgásról szóló irányelv (2004/38/EK) 28. cikke EUB, C-300/11. sz. ügy, ZZ [nagytanács], 2013 (értésetési kötelezettségek) Török állampolgárok: Az EGK-Törökország Társulási Tanács 1/80. sz. határozata 14. cikkének (1) bekezdése EB, C-349/06. sz. ügy, <i>Polat</i> , 2007 (török állampolgárok jogainak korlátozását engedélyező intézkedések)	A kitoloncolással szemben nagyobb fokú védelmet élvező harmadik országbeli állampolgárok	

Bevezetés

Ez a fejezet azt az esetet vizsgálja, amikor egy állam az uniós jog és/vagy az EJEE követelményei miatt nem toloncolhat ki egy személyt.

Az EJEE alapján a kitoloncolás **abszolút akadály**a áll fenn legalább akkor, ha a kiutasítás sértené az élethez való jogról szóló 2. cikkben és a kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmáról szóló 3. cikkben garantált abszolút jogokat. Az EJEE 15. cikke meghatározza, melyek azok az abszolút jogok, amelyekről nem lehet eltérni.

A kitoloncolás **majdnem abszolút akadályai** akkor állnak fenn, ha egy általános tilalom alól vannak kivételek, ahogy példa erre az **1951. évi genfi egyezmény** és a **kvalifikációs irányelv** (2011/95/EU). Mindkét jogi aktus megengedi, hogy a menekültek kitoloncolásának tilalma alól rendkívüli körülmények esetén kivételt tegyenek.

A **nem abszolút akadályok** arra szolgálnak, hogy egyensúlyt teremtsenek az egyén magánjellegű érdekei és a köz- vagy államérdek között, ha például a kitoloncolás egy család felbomlásához vezetne (lásd a **4.3. szakaszt**).

4.1. A menedékjog és a visszaküldés tilalmának elve

Európában a menedékjog vizsgálatának kiindulópontja az **1951. évi genfi egyezmény és annak 1967. évi jegyzőkönyve**, amelyek mára a **kvalifikációs irányelv** (2011/95/EU) révén nagyrészt beépültek az uniós jogba. Az 1951. évi genfi egyezmény a kifejezetten a menekültek jogairól szóló nemzetközi szerződés. A menekültek védelmének sarokköve a visszaküldés tilalmának elve⁽¹⁴³⁾. Ez azt jelenti, hogy a menekülteket elvben nem szabad visszaküldeni olyan országba, ahol megalapozotlan tartanak az üldöztetéstől.

⁽¹⁴³⁾ Az emberi jogokat szabályozó nemzetközi jog keretében a visszaküldés tilalmának elve többet jelent az 1951. évi genfi egyezmény 33. cikkének (1) bekezdésénél, mivel a visszaküldés tilalmával kapcsolatos kötelezettségek a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni ENSZ-egyezmény 3. cikkéből, valamint az általános nemzetközi jogból is erednek, beleértve a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 7. cikkét. Lásd: UNHCR (2007), *Advisory opinion on the extraterritorial application of non-refoulement obligations under the 1951 Convention Relating to the Status of Refugees and its 1967 Protocol* (Tanácsadó vélemény a menekültek jogállásáról szóló 1951. évi egyezmény és annak 1967. évi jegyzőkönyve szerinti, visszaküldés tilalmára vonatkozó kötelezettségek területen kívüli alkalmazásáról).

Az 1951. évi genfi egyezmény 33. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik: „Egyetlen Szerződő Állam sem utasítja ki vagy küldi vissza („refouler”) a menekültet azon ország területének határára, ahol élete vagy szabadsága faji, vallási okokból, nemzeti hovatartozása miatt, vagy abból az okból van veszélyeztetve, hogy bizonyos társadalmi csoporthoz tartozik, vagy bizonyos politikai véleményt vall.”

A visszaküldés tilalmának elve egyaránt érvényes a származási országba való visszaküldésre és bármely más olyan országba való visszaküldésre, ahol a menekült üldöztetésnek lenne kitéve. Valamennyi uniós tagállam és az Európa Tanács tagállamai is részes felei az 1951. évi genfi egyezménynek, Törökország azonban csak az Európából érkező menekültek vonatkozásában alkalmazza az egyezményt ⁽¹⁴⁴⁾. Az UNHCR kézikönyvet és iránymutatásokat adott ki *Handbook on procedures and criteria for determining refugee status and guidelines on international protection* (Kézikönyv a menekültstátusz meghatározására szolgáló eljárásokról és a kapcsolódó követelményekről, valamint iránymutatások a nemzetközi védelemre vonatkozóan) címmel (legutóbb 2019 februárjában frissítve), amely részletesen foglalkozik a 4.1.1–4.1.8. és az 5.1. szakaszban tárgyalt kérdésekkel ⁽¹⁴⁵⁾.

Az uniós jogban az EUMSZ 78. cikke előírja, hogy az EU-nak menekültügyi, kiegészítő és ideiglenes védelem nyújtására vonatkozó politikát kell kialakítania, hogy „biztosítsa a visszaküldés tilalma elvének tiszteletben tartását. E politikának összhangban kell lennie [az 1951. évi genfi egyezménnyel és annak jegyzőkönyvével], valamint az egyéb vonatkozó szerződésekkel”, ideértve a következőket: EJEE, az ENSZ gyermekjogi egyezménye (CRC), a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni ENSZ-egyezmény, az ICCPR, valamint a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya. E politika keretében kerültek elfogadásra az uniós menekültügyi vívmányok intézkedései, köztük a dublini rendelet (604/2013/EU rendelet), a kvalifikációs irányelv (2011/95/EU), a menekültügyi eljárásokról szóló irányelv (2013/32/EU), valamint a befogadási feltételekről szóló irányelv (2013/33/EU). Dániát és Írországot az uniós menekültügyi vívmányok nem, vagy csupán részben kötik (lásd az 1. mellékletet).

⁽¹⁴⁴⁾ Törökország az egyezmény 1. cikkének B. szakasza alapján földrajzi fenntartással élt, ami a kötelezettségeit az európai események által otthonuktól elszakadt személyekre korlátozza.

⁽¹⁴⁵⁾ UNHCR (2019): *Handbook on procedures and criteria for determining refugee status and guidelines on international protection under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the status of refugees*, UNHCR, Genf.

Példa: Az EUB a *Salahadin Abdulla és társai* ügyben a kvalifikációs irányelv alkalmazásakor hangsúlyozta: „az irányelv (13), (16) és (17) preambulumbekzdéséből kitűnik, hogy a Genfi Egyezmény a menekültek védelmét szolgáló nemzetközi jogi rendszer sarokkövét képezi, és azért fogadták el az irányelvnek a menekült jogállás nyújtásának feltételeire, valamint e jogállás tartalmára vonatkozó rendelkezéseit, hogy közös fogalmakra és feltételekre támaszkodva segítsék a tagállamok illetékes hatóságait ezen egyezmény alkalmazása során” ⁽¹⁴⁶⁾.

A kvalifikációs irányelv a 2011-es felülvizsgálata után ⁽¹⁴⁷⁾ közös szabályokat vezetett be az unió jogba a személyek menekültként vagy nemzetközi védelemre szorulóként való elismerésére vonatkozóan. Ebbe beletartoznak az említett védelemmel járó jogok és köteleességek, amelyek közül az egyik fő elem az 1951. évi genfi egyezmény 33. cikke szerinti visszaküldés tilalmának elve.

Az ilyen visszaküldést azonban sem az 1951. évi genfi egyezmény 33. cikke, sem a kvalifikációs irányelv 17. és 21. cikke nem tiltja abszolút módon. Az említett cikkek nagyon kivételes esetekben megengedik a menekült kitoloncolását, mégpedig akkor, ha a személy veszélyt jelent a fogadó állam biztonságára, vagy ha egy súlyos bűncselekmény elkövetését követően veszélyt jelent a társadalomra nézve.

Az EU Alapjogi Chartájában a 18. cikk garantálja a menedékjogot, amelybe beletartozik a visszaküldés tilalma elvének betartása is. A Charta 19. cikke úgy rendelkezik, hogy senki nem toloncolható ki vagy utasítható ki olyan államba vagy adható ki olyan államnak, ahol halálra ítélnék, kínoznák, vagy más embertelen bánásmódnak vagy büntetésnek vetnék alá. A Chartához fűzött magyarázatokban az áll, hogy a 19. cikk (2) bekezdése magában foglalja az EJEB-nek az EJEE 3. cikkére vonatkozó ítélezési gyakorlatát ⁽¹⁴⁸⁾.

⁽¹⁴⁶⁾ EUB, C-175/08., C-176/08., C-178/08. és C-179/08. sz. egyesített ügyek, *Salahadin Abdulla és társai kontra Bundesrepublik Deutschland*, 2010. március 2., 52. pont; EUB, C-31/09. sz. ügy, *Nawras Bolbol kontra Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal* [magyatanács], 2010. június 17., 37. pont; EUB, C-720/17. sz. ügy, *Mohammed Bilal kontra Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl*, 2019. május 23., 54. pont.

⁽¹⁴⁷⁾ 2011/95/EU irányelv, HL L 337., 2011.12.20., 9. o.

⁽¹⁴⁸⁾ Lásd az Alapjogi Chartához fűzött magyarázatokat (2007/C 303/02); EJEB, *Ahmed kontra Ausztria* (25964/94), 1996. december 17.; EJEB, *Soering kontra Egyesült Királyság* (14038/88), 1989. július 7.

Az EUB megállapította, hogy a menekülteket az uniós jogban erősebben megilleti a visszaküldés tilalmából eredő védelem, mivel a kvalifikációs irányelv szerinti bármiféle kiutasításnak összhangban kell állnia a menedéjjoggal és a visszaküldés tilalmának elvével, az EU Alapjogi Chartájának 4. cikkében, valamint 19. cikke (2) bekezdésében foglaltaknak megfelelően ⁽¹⁴⁹⁾.

Az EJEE szerint az EJEE 2. és 3. cikke abszolút tilalmat mond ki minden olyan személy visszaküldésére, akit az említett két rendelkezés bármelyikével ellentétes bánásmód valós veszélye fenyeget. Ez nem ugyanaz, mint az 1951. évi genfi egyezményben meghatározott okok valamelyikén alapuló üldöztetés veszélye.

Az EJEB úgy vélte, hogy az EJEE 3. cikke a demokratikus társadalom egyik alapvető értékét foglalja magában, és abszolút értelemben megtiltja a kínzást, az embertelen, megalázó bánásmódot vagy büntetést, függetlenül attól, hogy az áldozat magatartása esetleg nem kívánatos vagy veszélyes. A 3. cikk alapján az állam felelőssége is felmerül, amennyiben kiutasításra kerül sor, miközben alapos okkal feltételezhető, hogy az érintett személy a kínzás, az embertelen vagy megalázó bánásmód, illetve büntetés valós veszélyének lenne kitéve abban az országban, ahová visszaküldték ⁽¹⁵⁰⁾.

Példa: A *Saadi kontra Olaszország* ügyben ⁽¹⁵¹⁾ a felperes egy tunéziai állampolgár volt, akit Tunéziában – miközben nem tartózkodott az országban – 20 év börtönbüntetésre ítélték, amiért tagja volt egy terroristaszervezetnek. A felperest összeesküvés miatt Olaszországban is elítélték. Az EJEB úgy ítélte meg, hogy az a kilátás, hogy a felperes esetleg súlyos veszélyt jelent a társadalomra, semmilyen módon nem csökkenti azt a kockázatot, hogy a kitoloncolása esetén bántalmazásnak lehet kitéve. Megbízható emberi jogi források ráadásul arról számoltak be, hogy Tunéziában rosszul bánnak a foglyokkal, különösen a terrorista bűncselekmények miatt elítéltekkel. Az ebben az ügyben nyújtott diplomáciai garanciák szintén nem érvénytelenítették ezt a kockázatot. A bíróság

⁽¹⁴⁹⁾ EUB, C-391/16., C-77/17. és C-78/17. sz. egyesített ügyek, *M kontra Ministerstvo vnitra; X és X kontra Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides* [nagytanács], 2019. május 14., 94–95. pont.

⁽¹⁵⁰⁾ EJEB, *M.A. kontra Franciaország* (9373/15), 2018. február 1.; EJEB, *Salah Sheekh kontra Hollandia* (1948/04), 2007. január 11., 135. pont; EJEB, *Soering kontra Egyesült Királyság* (14038/88), 1989. július 7.; EJEB, *Vilvarajah és társai kontra Egyesült Királyság* (13163/87 és 4 másik), 1991. október 30.

⁽¹⁵¹⁾ EJEB, *Saadi kontra Olaszország* [nagytanács] (37201/06), 2008. február 28. Lásd még: EJEB, *Mannai kontra Olaszország* (9961/10), 2012. március 27.

ezért úgy vélte, alapos okkal feltételezhető, hogy valós a veszélye annak, hogy a felperes a Tunéziába való kitoloncolása esetén az EJEE 3. cikkével ellentétes bánásmódban részesülne.

Példa: Az *Abdulle kontra igazságügy-miniszter* ügyben ⁽¹⁵²⁾ a máltai polgári bíróság úgy ítélte meg, hogy Málta megsértette az EJEE 3. cikkét, valamint a máltai alkotmány 36. cikkét, amikor menedékkérőket toloncolt ki Líbiába, akiket ezt követően bebörtönöztek és megkínóztak.

4.1.1. A kockázat jellege az uniós jog szerint

Az uniós jogban a **kvalifikációs irányelv** nyújt védelmet a visszaküldéssel szemben. Az érintett személyek menekült jogállásra jogosultak (lásd a jogállásról és a kapcsolódó okmányokról szóló **3. fejezetet**), amennyiben az **1951. évi genfi egyezmény** 1. cikke A. szakaszának értelmében megalapozottan félnek az üldöztetéstől. A kvalifikációs irányelv 9. cikke értelmében az üldözésnek minősülő cselekmény:

- a) „jellegénél, illetve ismétlődésénél fogva elegendően súlyos ahhoz, hogy az alapvető emberi jogokat súlyosan megsértse, különös tekintettel az állam azon kötelezettségeire, amelyektől az [EJEE] 15. cikkének (2) bekezdése értelmében nem lehet eltérni; vagy
- b) különböző olyan intézkedések együtteséből áll össze, amelyek elég súlyosan sértik az emberi jogokat ahhoz, hogy az érintett személy helyzetére az a) pontban említetthez hasonló módon hassanak.”

A kvalifikációs irányelv 9. cikke azt is kimondja, hogy az üldözés különféle formákban jelenhet meg, például fizikai vagy pszichikai erőszak alkalmazásában, közigazgatási vagy törvényi intézkedésekben (például a homoszexualitást vagy a vallásszabadságot megtiltó törvényekben), valamint olyan cselekményekben, amelyeket „nemi hovatartozás miatt vagy gyermekekkel szemben követtek el”. Így például az emberkereskedelem áldozatai esetében úgy tekinthető, hogy üldöztetést szenvedtek el. Az üldözés különféle formái és a fent felsorolt cselekmények az 1951. évi genfi egyezményből eredő öt **üldöztetési ok** valamelyikének kell hogy betudhatóak legyenek: faj, nemzeti hovatartozás, vallás, bizonyos társadalmi csoporthoz tartozás, valamint politikai vélemény. Az üldöztetés öt okát a kvalifikációs irányelv 10. cikke

⁽¹⁵²⁾ Málta, Polgári Bíróság, alkotmányos ügyek (*Gurisdizzjoni Kostituzzjonali*), *Abdul Hakim Hassan Abdulle Et kontra Ministy tal-Gustizzja u Intern Et, Qorti Civili Prim'Awla* (*Gurisdizzjoni Kostituzzjonali*) (56/2007), 2011. november 29.

tartalmazza, amelynek átdolgozott változata kifejezetten megköveteli a nemi identitás figyelembevételét a valamely társadalmi csoporthoz való tartozás meghatározása céljából.

Üldözés olyankor is előfordulhat, ha egy személy a visszatérésekor kénytelen titkolni politikai meggyőződését, szexuális irányultságát vagy vallási meggyőződését és vallásgyakorlását, hogy elkerülje a súlyos bántalmazást.

Példa: Az Y és Z egyesített ügyekben ⁽¹⁵³⁾ az Európai Unió Bíróságának arról kellett határoznia, hogy a vallásszabadság súlyos megsértése esetén mely cselekmények minősülhetnek „üldöztetésnek” a kvalifikációs irányelv 9. cikke (1) bekezdésének a) pontja és az Alapjogi Charta 10. cikke értelmében. A Bíróságnak konkrétan arra kellett választ adnia, hogy a vallási okok miatti üldöztetés meghatározásába beletartoznak-e a „vallás kifejezésre juttatásának szabadságába” való beavatkozás esetei. Az EUB tisztázta, hogy az üldöztetés eredhet a vallásszabadság külső megnyilvánulásának megsértéséből is. Azt, hogy az Alapjogi Charta 10. cikkének (1) bekezdésében rögzített jog megsértése az irányelv 9. cikkének (1) bekezdése szerinti üldöztetésnek minősül-e, az ilyen cselekedetek természetükből fakadó súlyossága és az érintett személyekre gyakorolt következményeik súlyossága határozza meg. Az EUB ezenkívül úgy vélte, hogy a nemzeti hatóságok a menekült jogállás iránti kérelem egyéni elbírálásakor észszerűen nem várhatják el a menedékkérőtől, hogy tartózkodjon az olyan vallási tevékenységektől, amelyek miatt a származási országában veszélybe kerülhet az élete.

Példa: A *Fathi*-ügyben ⁽¹⁵⁴⁾ az EUB megerősítette a „vallás” tág értelmezését, bevonva a vallás valamennyi összetevőjét, függetlenül attól, hogy azok nyilvánosak vagy magánjellegűek, kollektívek vagy egyéniek-e. A Bíróság kimondta, hogy a „vallás” kvalifikációs irányelvben szereplő fogalom meghatározása nem írja elő azon elemek kimerítő felsorolását, amelyek alapján a vallás fogalma üldöztetési oknak minősülhet. A vallási okokból való üldöztetés veszélyére hivatkozó kérelmezőtől nem követelhető meg, hogy a vallási meggyőződésének alátámasztása céljából nyilatkozatokat tegyen vagy dokumentumokat nyújtson be a kvalifikációs irányelv 10. cikke (1) bekezdésének b) pontja által

⁽¹⁵³⁾ EUB, C-71/11. és C-99/11. sz. egyesített ügyek, *Bundesrepublik Deutschland kontra Y és Z*, 2012. szeptember 5., 72. és 80. pont.

⁽¹⁵⁴⁾ EUB, C-56/17. sz. ügy, *Bahtiyar Fathi kontra Predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite*, 2018. október 4.

lefedett valamennyi elem vonatkozásában. A Bíróság emellett megállapította, hogy a halálbüntetés vagy szabadságvesztés előírása önmagában az irányelv 9. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „üldöztetésnek” minősülhet, ha ezt a szankciót az ilyen szabályozást elfogadó származási országban ténylegesen alkalmazzák.

Példa: Az *X, Y és Z* ügyben ⁽¹⁵⁵⁾ az EUB megállapította, hogy a menekültstátusz iránti kérelem elbírálásakor az illetékes hatóságok észszerűen nem várhatják el a menedékkérőtől, hogy az üldöztetés kockázatának elkerülése érdekében tartsa titokban homoszexualitását a származási országában, vagy legalábbis tanúsítson visszafogottságot szexuális irányultságának kifejezése tekintetében.

Azoknak a személyeknek, akiknek menedékjog iránti igénye a fogadó országban való tartózkodásuk során merül fel („*sur place* menekültek”), elismerik a védelmi szükségleteit; a kvalifikációs irányelv 5. cikke külön foglalkozik az olyan üldöztetéstől vagy súlyos sérelemtől való megalapozott félelem kérdésével, amelynek alapja olyan esemény, amely már azt követően következett be, hogy a kérelmező elhagyta származási országát.

Kiegészítő védelem: a kvalifikációs irányelv garantálja a „kiegészítő védelmet” azok számára, akik nem minősülnek menekültnek, de származási országukba vagy korábbi szokásos tartózkodási helyükre visszatérve súlyos sérelem valódi veszélyével néznének szembe, úgymint a halálbüntetés kiszabása vagy végrehajtása (a 15. cikk a) pontja), a kínzás, az embertelen, illetve megalázó bánásmód vagy üldözés (a 15. cikk b) pontja), illetve a nemzetközi vagy belső fegyveres konfliktushelyzetekben felmerülő megkülönböztetés nélküli erőszak következtében polgári személy életének vagy testi épségének súlyos és egyedi fenyegetettsége (a 15. cikk c) pontja).

Példa: A *Mohamed M'Bodj kontra État Belge* ügyben ⁽¹⁵⁶⁾ az EUB kimondta, hogy súlyos betegségben szenvedő kérelmező számára ezen ok miatt – a kvalifikációs irányelv 15. cikke alapján – nem biztosítható kiegészítő védelem. Az, hogy a megfelelő orvosi kezelésnek a származási országában fennálló hiánya miatt kizárt a kitoloncolás, nem jelenti azt, hogy a kérelmező számára

⁽¹⁵⁵⁾ EUB, C-199/12., C-200/12. és C-201/12. sz. egyesített ügyek, *Minister voor Immigratie en Asiel kontra X és Y, valamint Z kontra Minister voor Immigratie en Asiel*, 2013. november 7.

⁽¹⁵⁶⁾ EUB, C-542/13. sz. ügy, *Mohamed M'Bodj kontra État Belge* [nagytanács], 2014. december 18.

kiegészítő védelmet és ezáltal jogszerű tartózkodást kell biztosítani az uniós tagállamban, kivéve, ha származási országában szándékosan tagadják meg tőle az egészségügyi ellátást.

Példa: Az *MP kontra Secretary of State for the Home Department* ügy ⁽¹⁵⁷⁾ azzal foglalkozott, hogy biztosítható-e kiegészítő védelem egy olyan személynek, aki származási országában kínzást szenvedett el. Az EUB kimondta, hogy az uniós tagállamok nem utasíthatják ki a kérelmezőt, amennyiben a kiutasítás a mentális problémáinak jelentős és orvosolhatatlan súlyosbodásához vezetne, különösen, ha e súlyosbodás magát az életét veszélyeztetné. Ugyanakkor az, hogy a megfelelő kezelések hiánya kizárja a kitoloncolást, nem jelenti azt, hogy a kérelmező számára a kvalifikációs irányelv 15. cikkének b) pontja alapján kiegészítő védelmet és ezáltal jogszerű tartózkodást kellene biztosítani az uniós tagállamban. A kiegészítő védelem megadásáról történő döntéshozatal során a hatóságoknak mérlegelniük kell, valószínűsíthető-e, hogy az áldozat származási országba történő visszaküldése esetén a hatóságok szándékosan megvonják tőle a szükséges orvosi kezeléseket, mivel ezek azok a körülmények, amelyek fennállása esetén az adott személy kiegészítő védelemre jogosult.

Példa: Az *Elgafaji*-ügyben ⁽¹⁵⁸⁾ az EUB a kiegészítő védelemnek egy menekült jogállásra nem jogosult iraki állampolgár részére történő megadását értékelte, és az érvelését a kvalifikációs irányelv 15. cikkének c) pontjában említett „nemzetközi vagy belső fegyveres konfliktushelyzetekben felmerülő megkülönböztetés nélküli erőszak következtében polgári személy életének vagy testi épségének súlyos és egyedi fenyegetettsége” kitétel jelentésére alapozta. A Bíróság kimondta, hogy az irányelv 15. cikkének c) pontja jelentésének saját alkalmazási területe van, amely különbözik az irányelv 15. cikkének a)-b) pontjában használt „halálbüntetés kiszabása”, „végrehajtása” és „kínzás vagy embertelen, illetve megalázó bánásmód alkalmazása” kifejezésektől. Ez a sérelem általánosabb kockázatát foglalja magában, amely a kérelmező körülményeivel és/vagy a származási országban fennálló általános helyzettel függ össze.

⁽¹⁵⁷⁾ EUB, C-353/16. sz. ügy, *MP kontra Secretary of State for the Home Department* [nagytanács], 2018. április 24.

⁽¹⁵⁸⁾ EB, C-465/07. sz. ügy, *Meki Elgafaji és Noor Elgafaji kontra Staatssecretaris van Justitie* [nagytanács], 2009. február 17., 35–39. pont. Hasonló kérdésekben lásd még: EUB, C-285/12. sz. ügy, *Aboubacar Diakité kontra Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides*, 2014. január 30.

A 15. cikk c) pontja szerinti kiegészítő védelemre való jogosultsághoz igazolni kell a kérelmezőnek a személyes helyzetére jellemző tényezők és/vagy a megkülönböztetés nélküli erőszak miatti érintettségét. Minél inkább tudja a kérelmező bizonyítani a konkrétan a személyes helyzetére jellemző tényezők miatti érintettségét, annál kisebb mértékben lesz szükség a megkülönböztetés nélküli erőszak tényére ahhoz, hogy jogosult legyen a 15. cikk c) pontja szerinti kiegészítő védelemre. Kivételes esetekben a kérelmező jogosult lehet a kiegészítő védelemre, ha a fegyveres konfliktusból eredő megkülönböztetés nélküli erőszak olyan nagy fokú, hogy megalapozott okokból azt kell feltételezni, hogy pusztán a származási országában vagy régiójában való tartózkodása miatt a sérelemmel való fenyegetettség tényleges veszélyének lenne kitéve ⁽¹⁵⁹⁾.

4.1.2. A kockázat jellege az EJEE szerint

Az EJEE szerint a kitoloncolás abszolút tilalma érvényesül, ha az állam ezzel az EJEE 2. cikke szerinti tényleges életveszélynek vagy a 3. cikke szerinti kínzásnak, embertelen vagy megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek tenné ki a személyt. Nincs szükség az 1951. évi genfi egyezmény szerinti üldöztetési ok fennállásának igazolására. A kitoloncolás tilalma alól nincs kivétel (lásd a 4.1.7. szakaszt).

Az EJEB jellemzően az EJEE 2. vagy 3. cikke alapján vizsgálja az ügyeket, a konkrét körülmények és a kitoloncolás vagy kiadatás esetén az egyént fenyegető bánásmód fényében. A bíróság gyakran állapítja meg, hogy a két cikk alapján felmerülő kérdések egymástól elválaszthatatlanok, és így együttesen vizsgálja azokat ⁽¹⁶⁰⁾, illetve az is gyakori, hogy a 2. cikk alapján felmerülő panaszt a 3. cikk szerinti fő panasz összefüggésében vizsgálja.

Példa: A *Bader és Kanbor kontra Svédország* ügyben ⁽¹⁶¹⁾ az EJEB megállapította, hogy az EJEE 2. és 3. cikkének megsértését jelentené, ha egy személyt kitoloncolnának Szíriába, ahol távollétében halálra ítélték.

⁽¹⁵⁹⁾ Az Európai Unió Bíróságát a „belső fegyveres konfliktushelyzet” fogalmának meghatározására is felkérték a C-285/12. sz. ügyben, *Aboubacar Diakité kontra Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides*, 2014. január 30.

⁽¹⁶⁰⁾ EJEB, *F.G. kontra Svédország* [nagytanács] (43611/11), 2016. március 23., 110. pont.

⁽¹⁶¹⁾ EJEB, *Bader és Kanbor kontra Svédország* (13284/04), 2005. november 8.

Példa: Az *Al-Saadoon és Mufdhi kontra Egyesült Királyság* ügyben ⁽¹⁶²⁾ a bíróság megállapította, hogy amikor az Egyesült Királyság Irakban működő hatóságai olyan körülmények között adtak át iraki civileket az iraki büntetőjogi igazgatásnak, ahol a civilekre halálbüntetéshez vezető vádemelés várt, az Egyesült Királyság megsértette a 3. cikket. A bíróság nem találta szükségesnek, hogy a panaszokat az EJEE 2. cikkének vagy 13. kiegészítő jegyzőkönyvének fényében is megvizsgálja.

Az EJEB arra helyezi a hangsúlyt, hogy milyen előre látható következményekkel jár a személy kitoloncolása a javasolt visszaküldési országba. Megvizsgálja az egyén személyes körülményeit, valamint az országban uralkodó általános helyzetet, például hogy fennáll-e megkülönböztetés nélküli erőszak vagy fegyveres konfliktus, vagy előfordulnak-e emberi jogi visszaélések. Amennyiben egy személy **egy szisztematikusan kegyetlen bánásmódnak kitett csoport**hoz tartozik ⁽¹⁶³⁾, nem feltétlenül szükséges bizonyítékokkal igazolni a személyes kockázati tényezőket.

Példa: A *Salah Sheekh kontra Hollandia* ügyben ⁽¹⁶⁴⁾ az EJEB azt állapította meg, hogy Szomáliában a kisebbségi csoportok a tiltott bántalmazás veszélyének kitett „célcsoportok”. A releváns tényező az volt, hogy a felperes képes lenne-e védelmet és jogorvoslatot nyerni az említett országban ellene elkövetett múltbeli cselekményekkel szemben. Az EJEB úgy vélte, hogy ilyen védelemre vagy jogorvoslatra nem lenne esélye, tekintettel arra, hogy Szomáliában az elmene-külése óta nem javult lényegesen a helyzet. A felperest és családját kifejezetten azért vették célba, mert kisebbségi csoportba tartoztak, és tudni lehetett róluk, hogy védtelenek. A felperestől ezért nem lehetett megkövetelni, hogy igazolja a rá személyesen jellemző további speciális megkülönböztető jegyek meglétét annak bizonyításához, hogy ő személy szerint veszélyben volt, és továbbra is veszélyben van. Az EJEB arra a következtetésre jutott, hogy a kiutasítása megsértené az EJEE 3. cikket.

A legtöbb esetben az országban uralkodó általános erőszak még nem elég az EJEE 3. cikkének megsértéséhez. Kellően nagy fokú vagy intenzív erőszak esetén azonban az egyént nem terheli bizonyítási kényszer azzal kapcsolatban, hogy hátrányosabb helyzetbe kerülne, mint csoportjának más tagjai. Az egyénnek esetenként azt

⁽¹⁶²⁾ EJEB, *Al-Saadoon és Mufdhi kontra Egyesült Királyság* (61498/08), 2010. március 2.

⁽¹⁶³⁾ EJEB, *H. és B. kontra Egyesült Királyság* (70073/10 és 44539/11), 2013. április 9., 91. pont; EJEB, *Tadzhibayev kontra Oroszország* (17724/14), 2015. december 1., 43. pont.

⁽¹⁶⁴⁾ EJEB, *Salah Sheekh kontra Hollandia* (1948/04), 2007. január 11.

kell igazolnia, hogy a személyes kockázati tényezők és az általános erőszak veszélye együttesen állnak fenn. A bíróságnak mindössze azt a kérdést kell megvizsgálnia, hogy fennáll-e az EJEE 3. cikkével ellentétes kegyetlen bánásmód előre látható, valós veszélye.

Példa: Az *N.A. kontra Egyesült Királyság* ügyben ⁽¹⁶⁵⁾ az EJEB azt állapította meg, hogy Srí Lankán a megkülönböztetés nélküli erőszak nem ér el olyan szintet, hogy az országba való visszaküldést minden esetben meg kellene tiltani; a felperesre jellemző személyes tényezőkkel együttvéve azonban a visszaküldése megsértene az EJEE 3. cikkét. Ez volt az első alkalom, hogy az EJEB elfogadta azt a lehetőséget, miszerint a megkülönböztetés nélküli erőszak önmagában is azt jelentheti, hogy a visszaküldést minden esetben meg kell tiltani ⁽¹⁶⁶⁾.

Példa: A *Sufi és Elmi kontra Egyesült Királyság* ügyben ⁽¹⁶⁷⁾ az EJEB kimondta, hogy a somáliai Mogadishuban uralkodó, megkülönböztetés nélküli erőszak kellően nagy fokú és intenzív ahhoz, hogy bármely polgári személy életére vagy testi épségére valós veszélyt jelentsen. Az erőszak szintjének értékelése során a bíróság az alábbi – nem kizárólagos – kritériumokat vizsgálta: a konfliktusban részt vevő felek olyan hadviselési módszereket és taktikát alkalmaztak-e, amely növeli a polgári áldozatok veszélyét, vagy eleve polgári személyeket vettek-e célba; az ilyen módszerek és/vagy taktika alkalmazása széles körben elterjedt-e a konfliktusban részt vevő felek között; a harcok helyi jellegűek voltak-e, vagy nagy területre kiterjedtek; továbbá hány polgári személy vesztette életét, szenvedett sebesülést és kényszerült lakóhelyének elhagyására a harcok következtében. A Mogadishuban uralkodó általános erőszak kellően intenzív volt ahhoz, hogy az EJEB arra a megállapításra jusson, hogy bármely, visszatérésre kötelezett személy már pusztán az országban való tartózkodásával a 3. cikkel ellentétes kegyetlen bánásmód valós veszélyének lenne kitéve, hacsak nem bizonyítható, hogy kellően jó kapcsolata van a városban hatalmon lévő szereplőkkel vagy csoportokkal ahhoz, hogy védelemben részesüljön.

⁽¹⁶⁵⁾ EJEB, *N.A. kontra Egyesült Királyság* (25904/07), 2008. július 17., 114–117. és 147. pont.

⁽¹⁶⁶⁾ Lásd még: EJEB, *X. kontra Svájc* (16744/14), 2017. január 26.

⁽¹⁶⁷⁾ EJEB, *Sufi és Elmi kontra Egyesült Királyság* (8319/07 és 11449/07), 2011. június 28., 241–250. és 293. pont. A somáliai helyzet frissebb értékeléséről lásd még: EJEB, *K.A.B. kontra Svédország* (886/11), 2013. szeptember 5.

Példa: Az *L.M. és társai kontra Oroszország* ügyben ⁽¹⁶⁸⁾ egy hontalan palesztint és két szíriai állampolgárt a Szíriába történő kitoloncolásukig őrizetben tartottak. Az EJEB megállapította, a felperesek megalapozottan állították, hogy Szíriába történő kitoloncolásuk sértené az EJEB 2. és 3. cikkét, tekintettel arra, hogy milyen intenzív volt a konfliktus Szíriában, és különösen Aleppóban és Damaszkuszban, a felperesek származási városában, ahol különösen heves harcok folytak, és jelentős volt a kegyetlen bánásmód veszélye.

A kitoloncolásra váró személy a **sérelem** különféle típusainak veszélyével nézhet szembe, amelyek az EJEE 3. cikkével ellentétes bánásmódnak minősülhetnek, beleértve az olyan veszélyforrásokat is, amelyek **nem a fogadó államtól erednek**, hanem a nem állami szereplőktől, betegségekből vagy az országban fennálló humanitárius körülményekből.

Példa: A *J.K. és társai kontra Svédország* ügy ⁽¹⁶⁹⁾ tárgya egy iraki férfi, aki amerikai ügyfeleknek dolgozott és az Egyesült Államok egyik iraki katonai bázisáról végezte tevékenységét, valamint családja, akik elmenekültek Irakból, mert az al-Kaida részéről súlyos fenyegetéseknek és bántalmazásnak voltak kitéve. Az EJEB megállapította, hogy az iraki állam helyzeténél fogva nem lenne képes hatékony védelmet biztosítani az al-Kaida vagy más magáncsoportok általi fenyegetésekkel szemben, és ezért a felperesek Irakba történő visszatérésük esetén ki lennének téve a nem állami szereplők általi folyamatos üldöztetés valós kockázatának.

Példa: A *D. kontra Egyesült Királyság* ügy ⁽¹⁷⁰⁾ egy végstádiumban lévő beteg férfi kiutasításáról szólt. A bíróság mérlegelte a felperes kiutasításának körülményeit: az orvosi kezelés megvonását, a visszaküldés országában uralkodó durva körülményeket és a felperes visszatérésekor várható halálának valószínűségét. Arra a megállapításra jutott, hogy a fenti rendkívüli körülmények között a felperes kiutasítása az EJEE 3. cikke megsértésének minősülne. A bíróság azonban magasán határozta meg a küszöböt az ilyen típusú eseteknél. Egy későbbi esetben, az *N. kontra Egyesült Királyság* ügyben ⁽¹⁷¹⁾ egy ugandai nő kiutasítása kapcsán a bíróság kimondta, hogy az nem sérti az EJEE 3. cikkét,

⁽¹⁶⁸⁾ EJEB, *L.M. és társai kontra Oroszország* (40081/14, 40088/14 és 40127/14), 2015. október 15., 119–127. pont.

⁽¹⁶⁹⁾ EJEB, *J.K. és társai kontra Svédország* [nagytanács] (59166/12), 2016. augusztus 23.

⁽¹⁷⁰⁾ EJEB, *D. kontra Egyesült Királyság* (30240/96), 1997. május 2.

⁽¹⁷¹⁾ EJEB, *N. kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (26565/05), 2008. május 27.

mert a rendelkezésre álló bizonyítékok azt igazolták, hogy a nő hazájában is elérhető volt az orvosi kezelés valamilyen formája, és az adott időpontban nem volt végstádiumú beteg.

Példa: A *Paposhvili kontra Belgium* ügy (¹⁷²) egy leukémiában és visszatérő tuberkulózisban szenvedő grúz állampolgár esetét tárgyalta, akit bűncselekmény miatt kitoloncoltak Belgiumból. Az EJEB a *D. kontra Egyesült Királyság* ügyben alkalmazott megközelítést vette alapul. Egyértelműsítette, hogy – még ha nem is áll fenn közvetlenül az elhalálozás veszélye – a megfelelő és hozzáférhető kezelés fogadó országban fennálló hiánya, amely az adott személy egészségügyi állapotának súlyos, gyors és visszafordíthatatlan romlásához vezetne, és komoly szenvedést eredményezne vagy a várható élettartam jelentős csökkenését eredményezné, a 3. cikk hatálya alá tartozna. A bíróság ítélete szerint a felperesnek bizonyítékkal kell szolgálnia arra, hogy fennáll az EJEE 3. cikkével ellentétes bánásmód valós kockázata, a hatóságoknak pedig értékelniük kell, hogy rendelkezésre áll-e és hozzáférhető-e a fogadó országban a megfelelő kezelés ahhoz, hogy a felperes ne találja magát kegyetlen bánásmódnak minősülő helyzetben. Az államoknak értékelniük kell, milyen hatással van a kitoloncolás az adott személyre, összevetve a kitoloncolás előtti egészségi állapotát azzal, hogy miként alakulna egészsége a kitoloncolást követően. A bíróság megállapította, hogy a belga hatóságok a kitoloncolás keretében nem vizsgálták meg a felperes egészségi állapotát, és ezáltal megsértették az EJEE 3. cikkét.

Példa: A *Babar Ahmed és társai kontra Egyesült Királyság* ügy (¹⁷³) állítólagos terroristákat érintett, akiket az Egyesült Államoknak készültek kiadni. A bíróság megállapította, hogy sem az ADX Florence (egy „supermax” börtön) intézményben várható fogvatartási körülményeik, sem a lehetséges szabadságvesztésük hossza nem sérti a 3. cikket.

Példa: Az *Aswat kontra Egyesült Királyság* ügyben (¹⁷⁴) a bíróság megállapította, hogy a felperes – egy súlyos mentális zavarban szenvedő, terrorizmussal gyanúsított személy – Egyesült Államoknak történő, javasolt kiadatása a 3. cikk megsértésének minősülne, tekintettel a fogadó országban történő fogva tartásának körülményeivel kapcsolatos bizonytalanságra. Az illető mentális zavara

(¹⁷²) EJEB, *Paposhvili kontra Belgium* [nagytanács] (41738/10), 2016. december 13., 183–191. pont.

(¹⁷³) EJEB, *Babar Ahmed és társai kontra Egyesült Királyság* (24027/07 és 3 másik), 2012. április 10.

(¹⁷⁴) EJEB, *Aswat kontra Egyesült Királyság* (17299/12), 2013. április 16.

kellően súlyos volt ahhoz, hogy indokolja a normál börtönből egy szigorúan őrzött pszichiátriai kórházba való áthelyezését az Egyesült Királyságban. Az orvosi bizonyítékok egyértelműen jelezték, hogy „saját egészsége és biztonsága érdekében” továbbra is ott kellene maradnia. A rendelkezésre álló orvosi bizonyítékok fényében ezért valós veszélye volt annak, hogy a felperes másik országnak való kiadatása és másik, potenciálisan ellenségesebb börtönkörnyezetbe való áthelyezése a mentális és fizikai állapotának jelentős romlásával járna, és ez az egészségkárosodás elérhetné a 3. cikk szerinti küszöböt.

Példa: A *Sufi és Elmi kontra Egyesült Királyság* ügyben ⁽¹⁷⁵⁾ a bíróság megállapította, hogy amennyiben a felpereseket kiutasítanák, nagy valószínűséggel a Szomáliában és a szomszédos országokban működő menekülttáborokba kerülnének, ahol a katasztrofális humanitárius körülmények sértik az EJEE 3. cikkét. A bíróság megjegyezte, hogy a humanitárius helyzet nem kizárólag a természeti jelenségekre, például az aszályra vezethető vissza, hanem a szomáliai konfliktus részes feleinek tetteiből vagy mulasztásaiból is ered.

Példa: Nemzeti szinten az *M.A.*-ügyben ⁽¹⁷⁶⁾ a francia Államtanács (*Conseil d'État*) érvénytelenített egy határozatot, amely *M.A.* albán állampolgár Albániába való visszaküldéséről rendelkezett, miután a tartózkodási engedélyét elutasították. Megállapította, hogy *M.A.*-ra Albániában kegyetlen bánásmód és halál várna egy olyan személy családtagjai részéről, aki meghalt, amikor *M.A.* rendőrségi razziát hajtott végre. Az Államtanács kijelentette, hogy az EJEE 3. cikke minden olyan esetben érvényes, amikor az állami hatóságok nem képesek megfelelő védelmet biztosítani, még ha a fenyegetés magáncsoportosulásoktól származik is.

Az EJEB-nek azt is mérlegelnie kellett, hogy egy személy ellenzéki tevékenységekben való részvétele a fogadó országban növeli-e annak veszélyét, hogy visszatérsekör az EJEE 3. cikkével ellentétes bánásmódnak lesz kitéve ⁽¹⁷⁷⁾.

⁽¹⁷⁵⁾ EJEB, *Sufi és Elmi kontra Egyesült Királyság* (8319/07 és 11449/07), 2011. június 28., 267–292. pont.

⁽¹⁷⁶⁾ Franciaország, Államtanács (*Conseil d'État*), *M.A.* (334040), 2011. július 1.

⁽¹⁷⁷⁾ Lásd például: EJEB, *A.A. kontra Svájc* (58802/12), 2014. január 7.; EJEB, *F.G. kontra Svédország* [nagytanács] (43611/11), 2016. március 23.; EJEB, *Muminov kontra Oroszország* (42502/06), 2008. december 11.

Példa: Az *S.F. és társai kontra Svédország* ügyben ⁽¹⁷⁸⁾ a bíróság kimondta, hogy sértené az EJEE 3. cikkét, ha kitoloncolnának egy politikai disszidens iráni családát, akik Svédországban jelentős politikai tevékenységeket folytattak. A bíróság megállapította, hogy a felperesek iráni tevékenységei önmagukban még nem elegendőek a kockázathoz, de a svédországi tevékenységeik fontosak voltak, mivel a bizonyítékok alapján az iráni hatóságok hatékonyan figyelték az internetes kommunikációt, valamint a rendszer bírálót, még Iránon kívül is. Az iráni hatóságok ezért a visszatérésükkor könnyen azonosíthatták volna a felpereseket, tekintettel a Svédországba településük előtti iráni tevékenységeikre és incidenseikre, de azért is, mert a család érvényes személyazonosító okmányok nélkül, jogszerűtlenül kényszerült távozni Iránból.

4.1.3. A kockázat felmérése

Az uniós jog és az EJEE alapján alkalmazott elvek sok tekintetben hasonlítanak, ami a visszatéréskori kockázat felmérését illeti. Ez a hasonlóság annak tulajdonítható, hogy az uniós menekültügyi vívmányok előírásai nagyrészt az EJEB ítélkezési gyakorlatából és az UNHCR iránymutatásaiból erednek. Ezen elvek közé tartozik az is, hogy az elbírálásnak egyénre szabottnak kell lennie, és az összes releváns, aktuális jogszabály, tényállás, dokumentum és bizonyíték mérlegelésén kell alapulnia. Ebbe a származási országban fennálló helyzetről szóló információk is beletartoznak. A személyt ért korábbi sérelem a jövőbeni kockázat határozott előjele lehet.

Az uniós jogban a kvalifikációs irányelv 4. cikke határozza meg a nemzetközi védelem iránti kérelemben szereplő tények és körülmények értékelésének részletes szabályait. Idetartozik például, hogy egyéni elbírálásra van szükség, ha pedig a személy korábban üldöztetést szenvedett el, ez határozottan jelezheti a visszatéréskor fennálló jövőbeni kockázatot. A jogosultságról döntő tisztviselőknek figyelembe kell venniük minden olyan magyarázatot, amivel a kérelmező „láthatóan mindent megtett” a kérelem alátámasztása érdekében.

A kérelemben foglaltak értékelésének időzítésével kapcsolatban a kvalifikációs irányelv 4. cikkének (3) bekezdése előírja, hogy azt a kérelemre vonatkozó határozat meghozatalának időpontjában kell elvégezni. A **menekültügyi eljárásokról szóló felülvizsgált irányelv** 46. cikkének (3) bekezdése pedig rögzíti, hogy a felülvizsgálati

⁽¹⁷⁸⁾ EJEB, *S.F. és társai kontra Svédország*, (52077/10), 2012. május 15.

eljárásokban a tények és a jogkérdések vizsgálatát a fellebbezés meghallgatásakor kell elvégezni. A védelmi jogállás megszüntetésére irányuló értékelés időzítését a 4.1.8. szakasz ismerteti.

Az EJEE jogában az EJEB a kockázat jellegétől függően kétféle menedékkérelmet különböztetett meg. Egyfelől, ha a kockázat egy általános és jól ismert helyzetből ered, a hatóságoknak hivatalból kell kockázatértékelést végezniük. Másfelől, az egyedi kockázaton alapuló menedékkérelmek esetében „a menedéket kérő személynek kell alapul vennie és bizonyítania ezt a kockázatot”⁽¹⁷⁹⁾. Utóbbi esetben tehát a felperest terheli azon bizonyítékok bemutatása, amelyek kellően igazolják, hogy megalapozottan feltételezhető, hogy a tagállamból való kitoloncolása esetén az EJEE 2. vagy 3. cikkében tiltott bánásmód valós veszélyének lenne kitéve. Ilyen bizonyítékokra való hivatkozás esetén a kormánynak kell eloszlatnia a vonatkozó kétségeket⁽¹⁸⁰⁾. Az EJEB elismerte, hogy a menedékkérők gyakran különleges helyzetben vannak, amely sokszor szükségessé teszi, hogy állításaik és az általuk benyújtott igazoló dokumentumok hitelességének értékelésekor kétség esetén a javukra döntsenek⁽¹⁸¹⁾. Amennyiben azonban információk hiányoznak vagy komoly ok van beadványaik valósághűségének megkérdőjelezésére, az adott személynek kielégítő magyarázattal kell szolgálnia⁽¹⁸²⁾.

Példa: A *Singh és társai kontra Belgium* ügyben⁽¹⁸³⁾ a bíróság megállapította, hogy a belga hatóságok elutasították az afgán állampolgárok menedékjog iránti kérelmének alátámasztására benyújtott dokumentumokat. A hatóságok nem vizsgálták meg kellően a dokumentumokat, mielőtt megállapították volna, hogy azok nem meggyőzőek. Így különösen elmulasztották ellenőrizni az UNHCR újdélhi irodája által kiadott, a kérelmezőknek menekült jogállást biztosító dokumentumok másolatainak eredetiségét, noha ezt

⁽¹⁷⁹⁾ EJEB, *F.G. kontra Svédország* [nagytanács] (43611/11), 2016. március 23., 126–127. pont; EJEB, *J.K. és társai kontra Svédország* [nagytanács] (59166/12), 2016. augusztus 23., 98. pont.

⁽¹⁸⁰⁾ EJEB, *Saadi kontra Olaszország* [nagytanács] (37201/06), 2008. február 28., 129. pont.

⁽¹⁸¹⁾ EJEB, *J.K. és társai kontra Svédország* [nagytanács] (59166/12), 2016. augusztus 23., 93. pont; EJEB, *M.A. kontra Svájc* (52589/13), 2014. november 18., 55. pont; EJEB, *Salah Sheekh kontra Hollandia* (1948/04), 2007. január 11., 148. pont; EJEB, *R.C. kontra Svédország* (41827/07), 2010. március 9., 50. pont.

⁽¹⁸²⁾ EJEB, *Matsiukhina és Matsiukhin kontra Svédország* (hat.) (31260/04), 2005. június 21.; EJEB, *Collins és Akaziebie kontra Svédország* (hat.) (23944/05), 2007. március 8.; EJEB, *A.A.M. kontra Svédország* (68519/10), 2014. április 3.

⁽¹⁸³⁾ EJEB, *Singh és társai kontra Belgium* (33210/11), 2012. október 2.

könnyen megtehetnék volna. Ilyenformán nem végezték el a menedékjog iránti kérelem gondos és alapos vizsgálatát, amint azt az EJEE 13. cikke előírja, és ezáltal – a 3. cikkel összefüggésben – megsértették ezt a rendelkezést.

Az EJEE 2. és 3. cikkében szavatolt jogok abszolút jellegére tekintettel, és szem előtt tartva a menedékkérők kiszolgáltatott helyzetét, a hatóságoknak adott esetben hivatalból mérlegelniük kell, hogy fennáll-e kockázat. Ilyen eset az, ha a kérelmező úgy dönt, nem támaszkodik konkrét egyedi okra, amely indokolná a menedékjogot, vagy nem közöl ilyen okot, szándékosan tartózkodva annak megemlítésétől, valamint ha az államnak tudomására jutnak bizonyos tények egy adott személyre vonatkozóan, amelyek szerint a szóban forgó országba való visszatérésekor kegyetlen bánásmód kockázatának lehetne kitéve ⁽¹⁸⁴⁾.

Az EJEE 36. cikke feljogosítja a részes államokat arra, hogy beavatkozzanak a bíróság előtt zajló olyan eljárásokba, amelyeket saját állampolgáraik indítottak egy másik részes állammal szemben. Ez a rendelkezés – amelyet azzal a céllal foglaltak az EJEE-be, hogy egy részes állam diplomáciai védelmet tudjon nyújtani saját állampolgárainak – nem alkalmazandó azokban az esetekben, amikor a felperesek panaszáinak tárgya a saját állampolgárságuk szerinti országba történő visszaküldéssel kapcsolatos olyan félelem, amely állítólag az egyezmény 2. vagy 3. cikkével ellentétes bánásmódnak tenné ki őket ⁽¹⁸⁵⁾.

Az EJEB ítélkezési gyakorlata szerint a kockázatot nemcsak az egyéni tényezők alapján kell felmérni, hanem összesítve is ⁽¹⁸⁶⁾. Az értékelést mindig egyénileg, az összes bizonyíték figyelembevételével kell elvégezni ⁽¹⁸⁷⁾. Ha egy személy a múltban üldöztetésnek volt kitéve, ez nagy valószínűséggel előre jelezheti a jövőbeni kockázatot ⁽¹⁸⁸⁾.

A visszatérés esetén fennálló kockázat értékelésekor az EJEB megvizsgálta az ország általános helyzetére vonatkozó bizonyítékokat, valamint az egyén saját kockázatáról szóló bizonyítékokat. Az EJEB útmutatással szolgált ahhoz, hogy milyen fajta

⁽¹⁸⁴⁾ EJEB, *F.G. kontra Svédország* [nagytanács] (43611/11), 2016. március 23., 127. pont.

⁽¹⁸⁵⁾ EJEB, *I. kontra Svédország* (61204/09), 2013. szeptember 5.

⁽¹⁸⁶⁾ EJEB, *S.F. és társai kontra Svédország* (52077/10), 2012. május 15., 68–69. pont.

⁽¹⁸⁷⁾ EJEB, *R.C. kontra Svédország* (41827/07), 2010. március 9., 51. pont (orvosi igazolásra vonatkozóan); EJEB, *N. kontra Svédország* (23505/09), 2010. július 20., 52. pont; EJEB, *Sufi és Elmi kontra Egyesült Királyság* (8319/07 és 11449/07), 2011. június 28.

⁽¹⁸⁸⁾ EJEB, *R.C. kontra Svédország* (41827/07), 2010. március 9.; EJEB, *J.K. és társai kontra Svédország* [nagytanács] (59166/12), 2016. augusztus 23., 99–102. pont.

dokumentumokra lehet támaszkodni az ország viszonyainak megítélésében – például az UNHCR és a nemzetközi emberi jogi szervezetek jelentéseire ⁽¹⁸⁹⁾. A bíróság megállapította, hogy a jelentések nem megbízhatóak, amennyiben az információforrások ismeretlenek, és a következtetések nincsenek összhangban más hiteles beszámolókkal ⁽¹⁹⁰⁾.

Ha egy személyt még nem utasítottak ki, az EJEB általi értékelés az az időpont, amikor mérlegelni kell a kockázatot ⁽¹⁹¹⁾. Ezt az elvet attól függetlenül alkalmazzák, hogy a szóban forgó, EJEE szerinti jog abszolút jellegű-e, amilyen például a 3. cikk, vagy nem abszolút, mint például a 8. cikk ⁽¹⁹²⁾. Amennyiben a kérelmezőt már kiutasították, az EJEB megvizsgálja, hogy érte-e kegyetlen bánásmód, akár a kitoloncolás folyamán ⁽¹⁹³⁾, illetve hogy a származásiország-információk alapján alapos okkal feltehető-e, hogy a kérelmezőnek kegyetlen bánásmódban lesz része.

Példa: A *Sufi és Elmi kontra Egyesült Királyság* ügyben ⁽¹⁹⁴⁾ az EJEB megvizsgálta a nemzetközi szervezetek jelentéseit a somáliai körülményekről és az erőszak mértékéről, valamint a somáliai iszlamista felkelők csoportja, az al-Shabaab által elkövetett emberi jogi visszaélésekről. A bíróság nem tudott támaszkodni a Kenyából, Nairobiból származó, a somáliai helyzetet bemutató kormányzati tényfeltáró jelentésre, mivel az bizonytalan, névtelen forrásokat tartalmazott, és ellentmondott más, köztudomású információknak. A rendelkezésre álló bizonyítékok alapján ítélve a bíróság úgy találta, hogy a somáliai körülmények a közeljövőben valószínűleg nem fognak javulni.

Példa: A *Muminov kontra Oroszország* ügyben ⁽¹⁹⁵⁾ a felperes egy üzbég állampolgár volt, aki a rendelkezésre álló információk alapján ötéves börtönbüntetést töltött Üzbegisztánban, miután Oroszország kiadta. Az EJEB úgy vélte, hogy bár a kérelmező kiadatás utáni helyzetéről nem volt más megbízható információ az elítélésén túl, az üzbegisztáni elítéltekkel szemben általánosan alkalmazott kegyetlen bánásmódról kellően hiteles jelentéseket kapott ahhoz, hogy megállapítsa az EJEE 3. cikkének megsértését.

⁽¹⁸⁹⁾ EJEB, *N.A. kontra Egyesült Királyság* (25904/07), 2008. július 17., 118–122. pont.

⁽¹⁹⁰⁾ EJEB, *Sufi és Elmi kontra Egyesült Királyság* (8319/07 és 11449/07), 2011. június 28., 230–234. pont.

⁽¹⁹¹⁾ EJEB, *Saadi kontra Olaszország* [nagytanács] (37201/06), 2008. február 28.

⁽¹⁹²⁾ EJEB, *A.A. kontra Egyesült Királyság* (8000/08), 2011. szeptember 20.

⁽¹⁹³⁾ EJEB, *Thuo kontra Ciprus* (3869/07), 2017. április 4.

⁽¹⁹⁴⁾ EJEB, *Sufi és Elmi kontra Egyesült Királyság* (8319/07 és 11449/07), 2011. június 28.

⁽¹⁹⁵⁾ EJEB, *Muminov kontra Oroszország* (42502/06), 2008. december 11.

4.1.4. Az elégséges védelem

A nemzetközi menekültjog szerint egy menedékkérő, akinek állítása szerint üldöztetéstől kell tartania, akkor jogosult a menekült jogállásra, ha igazolni tudja az 1951. évi genfi egyezményben szereplő okok valamelyike miatti üldözéstől való megalapozott félelmét és az állam által nyújtott védelem elégtelenségét. Az állam általi védelem elégséges szintje egyszerre jelenti a fogadó állam hajlandóságát és képességét arra, hogy a jogrendszere révén észszerű mértékű védelmet nyújtson a menedékkérő félelmeiben szereplő kegyetlen bánásmóddal szemben, függetlenül attól, hogy azt állami szereplők vagy az állam területének egyes részeit felügyelő más szervek révén teszi meg.

Az uniós jog szerint a menekült jogállásra vagy kiegészítő védelemre való jogosultság eldöntésekor mérlegelni kell, hogy a kérelmező a visszaküldés országában védve lenne-e a rettegett sérelemtől. A **kvalifikációs irányelv** 7. cikke előírja, hogy „[a]z üldöztetés vagy súlyos sérelem elleni védelmet csak az alábbiak nyújthatják: [...] az állam; vagy [...] az államot vagy az államterület egy jelentős részét ellenőrzésük alatt tartó felek vagy szervezetek, ideértve a nemzetközi szervezeteket is, amennyiben hajlandóak és képesek a [...] védelem nyújtására”, amelynek „hatékonynak és nem ideiglenes jellegűnek kell lennie”. Megfelelő lépéseket kell tenni az üldözés megelőzésére, amibe beletartozik a cselekmények felderítéséhez, büntető-eljárás útján történő üldözéséhez és szankcionálásához szükséges hatékony jogrendszer megléte. A kérelmezőnek hozzá kell férnie az ilyen védelmi rendszerekhez.

Példa: A *Salahadin Abdulla és társai* ügyben ⁽¹⁹⁶⁾, amely a menekült jogállás megszűnését érintette, az EUB kimondta: ahhoz, hogy a menekült állampolgársága szerinti állam által nyújtott védelem elegendő legyen, a kvalifikációs irányelv 7. cikkének (1) bekezdése szerinti védelmet nyújtó államnak vagy más szervezetnek objektíven nézve észszerű mértékben képesnek és hajlandónak kell lenniük az üldöztetés megelőzésére. Megfelelő lépéseket kell tenniük az üldöztetés megakadályozása érdekében, így többek között rendelkezniük kell a cselekmények felderítéséhez, büntetőeljárás útján történő üldözéséhez és szankcionálásához szükséges hatékony jogrendszerrel, amelyhez az érintett személynek a menekült jogállás megszűnése után hozzá kell tudnia férnie. Az államnak vagy a védelmet nyújtó más szervnek meg kell felelnie bizonyos

⁽¹⁹⁶⁾ EUB, C-175/08., C-176/08., C-178/08., C-179/08. sz. egyesített ügyek, *Aydin Salahadin Abdulla és társai kontra Bundesrepublik Deutschland* [nagytanács], 2010. március 2.

konkrét követelményeknek, többek között rendelkeznie kell a megfelelő hatáskörrel, szervezeti felépítéssel és eszközökkel ahhoz, hogy a menekült állampolgársága szerinti országban fenntartsa a közrend minimumszintjét.

A palesztin menekültek számára létezik egy különleges védelmi rendszer. Az Egyesült Nemzetek Szervezetének a közel-keleti palesztin menekülteket segélyező hivatala (UNRWA) azért jött létre, hogy védelmet és segítségnyújtást biztosítson. Az UNRWA Ciszjordániában működik, beleértve Kelet-Jeruzsálemet és a Gázai övezetet, valamint Jordániát, Szíriát és Libanont. Nem jogosultak menekült jogállásra azok a személyek, akik az UNRWA támogatásában részesülnek (a [kvalifikációs irányelv](#) 12. cikke (1) bekezdésének a) pontja, amely beépíti az uniós jogba az 1951. évi genfi egyezmény 1. cikkének D. pontját).

Példa: A *Bolbol*-ügy ⁽¹⁹⁷⁾ egy palesztin származású hontalan személlyel foglalkozott, aki a Gázai övezetből érkezett Magyarországra, ahol menedékjog iránti kérelmet nyújtott be anélkül, hogy előzőleg védelmet vagy támogatást kért volna az UNRWA-tól. Az EUB tisztázta, hogy a kvalifikációs irányelv 12. cikke (1) bekezdésének a) pontja alkalmazásában csak akkor kell úgy tekinteni, hogy egy személy valamely, az UNHCR-től eltérő ENSZ-szervezet védelmében vagy támogatásában részesült, ha ténylegesen igénybe is vette ezt a védelmet vagy támogatást. Pusztán az a tény nem elég, hogy elméletileg jogosult volt erre.

Példa: Az *El Kott* ügyben ⁽¹⁹⁸⁾ az EUB egyértelművé tette továbbá azt, hogy azon személyeknek, akik akaratuk ellenére, rajtuk kívül álló és akaratuktól független okok miatt kénytelenek voltak elhagyni az UNRWA működési területét, automatikusan garantálni kell a menekült jogállást, amennyiben az irányelv 12. cikke (1) bekezdésének b) pontjában vagy (2) és (3) bekezdésében említett kizáró okok egyike sem alkalmazandó.

Az EJEE szerint annak értékelése, hogy megsértették-e – vagy megsértenék-e – a 3. cikket, maga után vonhatja a fogadó állam vagy az azon belül működő szervezetek által a kitoloncolandó személynek nyújtott esetleges védelem vizsgálatát. A menekültügyekben nyújtott védelem (fentiekben bemutatott) elégséges fokának fogalma és az EJEE 3. cikkéhez kapcsolódó esetek között van némi hasonlóság.

⁽¹⁹⁷⁾ EUB, C-31/09. sz. ügy, *Nawras Bolbol kontra Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal* [nagytanács], 2010. június 17.

⁽¹⁹⁸⁾ EUB, C-364/11, *Mostafa Abed El Karem El Kott és társai kontra Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal* [nagytanács], 2012. december 19.

Amennyiben a visszatérésekor az egyént fenyegető bánásmód súlyossága eléri azt a fokot, hogy az a 3. cikk alá tartozzon, meg kell vizsgálni, hogy a fogadó állam ténylegesen, a gyakorlatban is képes és hajlandó lesz-e megvédeni az adott személyt az említett veszéllyel szemben.

Példa: A *Hida kontra Dánia* ügyben ⁽¹⁹⁹⁾ a felperes egy roma etnikumú személy volt, akit Koszovóba készültek visszatoloncolni a 2004-es konfliktus idején. A bíróság aggódott a kisebbségekkel szembeni erőszakos cselekedetek és bűncselekmények miatt, és úgy vélte, hogy az etnikai közösségek tagjai, így például a romák esetében továbbra is szükség van a nemzetközi védelemre. A bíróság megjegyezte, hogy az Egyesült Nemzetek ideiglenes koszovói közigazgatási missziója (UNMIK) személyre szabott szűrést alkalmazott a dán országos rendőrfőkapitány által javasolt kitoloncolások végrehajtása előtt. Amennyiben az UNMIK ellenezte a kitoloncolást, a rendőrfőkapitány további értesítésig felfüggesztette az eljárást. A felperes ügyében a rendőrfőkapitány még nem vette fel a kapcsolatot az UNMIK-kel, mivel a kitoloncolását még nem tervezték. A bíróság a körülmények ismeretében megelégedett azzal, hogy amennyiben az UNMIK ellenzi a kitoloncolást, a visszaküldést valószínűleg további értesítésig felfüggesztik. A bíróság megállapította, hogy semmilyen alapos okkal nem támasztották alá azt a feltételezést, hogy a roma etnikumhoz tartozó felperes Koszovóba visszatérve kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés tényleges veszélyének lenne kitéve. A bíróság ezért nyilvánvaló megalapozatlanság miatt elfogadhatatlannak nyilvánította az ügyet.

Az EJB-et felkérték annak vizsgálatára, hogy a fogadó állam által nyújtott **diplomáciai biztosítékokkal** elkerülhető-e a kegyetlen bánásmód veszélye, amelynek a személy visszatérésekor egyébként ki lenne téve. Olyan esetekben, amikor a fogadó állam biztosítékokat nyújtott, ezek a biztosítékok önmagukban nem voltak elegendőek ahhoz, hogy kellő védelmet nyújtsanak a kegyetlen bánásmód veszélyével szemben. Kötelező megvizsgálni, hogy a biztosítékok gyakorlati alkalmazása elegendő garanciát nyújt-e arra, hogy az egyén védve lesz a kegyetlen bánásmód veszélye ellen. Az, hogy a fogadó állam mekkora súlyt helyez a biztosítékokra, minden esetben a kérdéses időszakban uralkodó körülményektől függ.

⁽¹⁹⁹⁾ EJB, *Hida kontra Dánia* (hat.) (38025/02), 2004. február 19.

Az EJEB-nek előzetesen arról a kérdésről kell döntenie, hogy a fogadó államban fennálló általános emberi jogi helyzet kizárja-e a biztosítékok elfogadását. Csak ritka esetekben fordul elő, hogy egy ország általános helyzetéből következően semmilyen súlyt nem helyeznek a biztosítékokra. Gyakoribb, hogy a bíróság először mérlegeli a kapott biztosítékok minőségét, másodsor pedig azt, hogy a fogadó állam gyakorlatainak fényében ezek megbízhatóak-e. A bíróság e folyamat során figyelembe veszi a közelmúltbeli ítélkezési gyakorlatában ⁽²⁰⁰⁾ felvázolt különféle tényezőket is.

4.1.5. Országban belüli áttelepítés

Az uniós jog és az EJEE egyaránt lehetővé teszi, hogy az államok arra az álláspontra jussanak, hogy a szülőföldjén veszélyben lévő személy hazájának egy másik részén biztonságban lenne, ezért nem szorul nemzetközi védelemre.

Az uniós jogban az ilyen belföldi védelem lehetőségét a [kvalifikációs irányelv](#) 8. cikke rögzíti.

Az EJEE szerint az állam által javasolt, országban belüli áttelepítésről részletes értékelést kell készíteni a visszaküldés helyétől a célállomásig. Ebbe beletartozik annak felmérése is, hogy a visszaküldés helyszíne biztonságos-e, hogy az útvonalon vannak-e akadályok, vagy hogy biztonságosak-e azok a területek, amelyekben a személynek a célállomás eléréséhez át kell haladnia. Emellett az egyéni körülményeket is fel kell mérni ⁽²⁰¹⁾.

Példa: A *Sufi és Elmi kontra Egyesült Királyság* ügyben ⁽²⁰²⁾ az EJEB kimondta, hogy az EJEE 3. cikke elvben nem zárja ki, hogy a tagállamok az országban belüli áttelepítés lehetőségére hagyatkozzanak, feltéve, hogy a visszatérésre kötelezett személy biztonságosan el tudja kerülni, hogy a szóban forgó területre történő utazás, a bebocsátás és a letelepedés során ki legyen téve a kegyetlen

⁽²⁰⁰⁾ EJEB, *T.M. és társai kontra Oroszország* (31189/15 és 5 másík), 2017. november 7., 24. pont; EJEB, *Tarakhel kontra Svájc* [nagytanács] (29217/12), 2014. november 4., 120–122. pont; EJEB, *Gayratbek Saliev kontra Oroszország* (39093/13), 2014. április 17., 65–67. pont; EJEB, *Othman (Abu Qatada) kontra Egyesült Királyság* (8139/09), 2012. január 17., 189. pont; EJEB, *Ismoilov és társai kontra Oroszország* (2947/06), 2008. április 24., 127. pont; EJEB, *Saadi kontra Olaszország* [nagytanács] (37201/06), 2008. február 28.

⁽²⁰¹⁾ EJEB, *A.A.M. kontra Svédország* (68519/10), 2014. április 3., 73. pont; EJEB, *J.K. és társai kontra Svédország* [nagytanács] (59166/12), 2016. augusztus 23., 96. pont.

⁽²⁰²⁾ EJEB, *Sufi és Elmi kontra Egyesült Királyság* (8319/07 és 11449/07), 2011. június 28.

bánásmód tényleges veszélyének. A bíróság az említett ügyben úgy vélte, hogy Szomália déli és középső részein lehetnek olyan területek, ahol egy visszatérésre kötelezett személyt pusztán a fennálló általános erőszak miatt még nem feltétlenül fenyeget a kegyetlen bánásmód valós veszélye. Ha viszont a visszatérésre kötelezett személyeknek az al-Shabaab ellenőrzése alatt álló területre kell utazniuk vagy egy ilyen területen kell áthaladniuk, valószínűleg ki lennének téve a 3. cikkel ellentétes bánásmód veszélyének, hacsak nem bizonyítható, hogy a felperes friss tapasztalatokkal rendelkezik a szomáliai életről, és ezáltal el tudja kerülni, hogy magára vonja az al-Shabaab figyelmét. A bíróság a felperesek esetében kimondta, hogy a felperes több okból is ki lenne téve a 3. cikket megsértő bánásmód tényleges veszélyének ⁽²⁰³⁾.

4.1.6. Biztonság máshol

Az uniós jog szerint az uniós tagállamok számára megengedett, hogy a kérelmezőt nemzetközi védelem céljából másik országba küldjék vissza a kérelme megvizsgálása érdekében, amennyiben ezt az országot biztonságosnak tekintik, és bizonyos biztosítékokat is tiszteletben tartanak. Ez a szakasz ismerteti, hogy mikor van erre lehetőség. A felnőttek esetében alkalmazandó eljárási garanciákat az [5.2. szakasz](#) írja le, a kísérő nélküli gyermekekre alkalmazandókat pedig a [10.1. szakasz](#).

Két helyzet feltételezi a másik országban való biztonságot. Egy ország akkor tekinthető biztonságosnak, ha eleget tesz a [menekültügyi eljárásokról szóló irányelvben](#) (38. cikk) felsorolt követelményeknek. Ezek közé tartozik, hogy a menedékkérőnek befogadást kell nyernie a **biztonságos harmadik országba**, lehetőséget kell kapnia arra, hogy védelmet kérjen, és amennyiben úgy találják, hogy nemzetközi védelemre szorul, az [1951. évi genfi egyezménynek megfelelően](#) kell őt kezelni. Különösen fontos, hogy az államok gondoskodjanak arról, hogy a visszatérésre kötelezett személyre ne várjon további visszaküldés egy nem biztonságos országba. Annak meghatározásához, hogy egy állam biztonságos harmadik ország-e, lennie kell egy előre meghatározott listának, amelyről értesíteni kell a Bizottságot. A biztonságos harmadik országhoz az is szükséges, hogy létezzen valamilyen kapcsolat a kérelmező és a harmadik ország között, amely alapján észszerű lenne, hogy a menedékkérő az adott országba menjen. Egy országon (biztonságos tranzitországon) való áthaladás nem minősül a kérelmező és a biztonságos harmadik ország közötti

⁽²⁰³⁾ Lásd még: EJEB, *M.Y.H. kontra Svédország* (50859/10), 2013. június 27.

elegendő kapcsolatnak ⁽²⁰⁴⁾. E rendelkezések be nem tartásának esetén az uniós tagállamok nem támaszkodhatnak a biztonság megdönthető vélelmére a menekültügyi eljárásokról szóló irányelv ⁽²⁰⁵⁾ alapján.

A második vélelem a **dublini rendeletet** alkalmazó államokra, nevezetesen az uniós tagállamokra, Izlandra, Liechtensteinre, Norvégiára és Svájcra vonatkozik (lásd az **5.2. szakaszt**). A dublini rendelet magában foglalja a **felelősségi körök megosztását** az uniós tagállamok között a nemzetközi védelem iránti kérelmek vizsgálatának tekintetében; a kritériumok meghatározott rangsora alapján osztják ki, hogy mely tagállam felelős a valamely uniós tagállamban a később más tagállamba utazó személyek által benyújtott kérelmek vizsgálatáért. Ez azon a megdönthető vélelmen alapul, hogy a dublini rendeletet alkalmazó államok mindegyike biztonságos, és megfelel az EU Alapjogi Chartájának és az EJEE-nek.

A dublini rendeletben felsorolt különféle kritériumok közül jellemzően aszerint határozzák meg, hogy melyik állam felel a kérelmező közös térségbe való beengedéséért, hogy mely állam felelős a kérelem megvizsgálásáért (a dublini rendelet III. fejezete). Annak eldöntéséhez, hogy a személy melyik államon keresztül utazott be, az érkezéskor leveszik az ujjnyomatát, és azt rögzítik az Eurodac adatbázisban (lásd: **Eurodac-rendelet**, 603/2013/EU rendelet), amelyhez a dublini rendeletet alkalmazó államok mindegyike hozzáférhet. Ha például egy menedékkérő megérkezik az A országba, itt menedékjog iránti kérelmet nyújt be, leveteti az ujjnyomatait, de utána továbbutazik a B országba, az ujjnyomatokat a B országban egyeztetni fogják az A országban levettekkel. B ország ezt követően a dublini kritériumokat fogja alkalmazni annak eldöntéséhez, hogy ő maga vagy az A ország felel-e a menedékjog iránti kérelem megvizsgálásáért.

Az államoknak gondoskodniuk kell arról, hogy a személyeket ne küldjék vissza olyan uniós tagállamokba, ahol a menekültügyi és befogadási rendszereknek rendszer-szintű hiányosságai vannak. Az **EU Alapjogi Chartájának** súlyos megsértéseihez vezető bizonyos esetekben ez azt eredményezheti, hogy a kérelmet olyan államoknak kell megvizsgálniuk, amelyeknek egyébként a dublini rendelet alapján ez nem lenne a feladata.

⁽²⁰⁴⁾ EUB, C-564/18. sz. ügy, *LH kontra Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal*, 2020. március 19.; EUB, C-924/19. PPU. és C-925/19. PPU. sz. egyesített ügyek, *FMS és társai kontra Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság és Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság*, 2020. május 14., 157–160. pont.

⁽²⁰⁵⁾ EUB, C-404/17. sz. ügy, *A. kontra Migrationsverket*, 2018. július 25.

Példa: Az *N.S.* és *M.E.* egyesített ügyekben ⁽²⁰⁶⁾ az EUB arról hozott előzetes döntést, hogy a dublini rendelet 3. cikkének (2) bekezdésében szereplő szuverenitási kikötés alapján egy állam bizonyos körülmények között köteles-e megvizsgálni egy kérelmet, még akkor is, ha a dublini kritériumok szerint egy másik uniós tagállamot terhel a felelősség. A Bíróság tisztázta, hogy az uniós tagállamoknak a 3. cikk (2) bekezdése szerinti mérlegelési jogkörük alkalmazásakor az EU Alapjogi Chartájában elismert alapvető jogokkal és elvekkel összhangban kell eljárniuk. A tagállamok ezért nem adhatják át a menedékkérőt a rendelet értelmében felelős tagállamnak, amennyiben bizonyítékok vannak arra vonatkozóan – és a tagállamnak tudomással kell bírnia arról –, hogy a menekültügyi eljárásban és a befogadási feltételekben olyan rendszerszintű hiányosságok mutatkoznak, amelyek a Charta 4. cikkének (a kínzás tilalma) megsértését jelenthetik. Ez arra is kötelezi a tagállamot, hogy vizsgálja meg a rendeletben szereplő többi kritériumot, és állapítsa meg, hogy egy másik tagállam felelős-e a menedékjogi kérelem megvizsgálásáért. Amennyiben nem lehet másik tagállamot meghatározni, vagy ha az ehhez szükséges eljárás indokolatlanul sok időt igényelne, a 3. cikk (2) bekezdésének megfelelően a tagállamnak magának kell megvizsgálnia a kérelmet.

Az EJEE alapján az EJB az általa ismert különféle elemek között mérlegeli a hiteles emberi jogi beszámolókat, hogy meg tudja ítélni a javasolt kitoloncolás előre látható következményeit. A kiutasító államnak kötelessége ellenőrizni a kockázatot, különösen, ha az országról szóló emberi jogi jelentések azt mutatják, hogy a kiutasító állam tudott a kockázatokról, illetve tudnia kellett volna azokról.

Példa: Az *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* ügyben ⁽²⁰⁷⁾ az EJB úgy vélte, hogy a felperes görögországi fogvatartási és életkörülményei megsértették az EJEE 3. cikkét. Hitelt érdemlő beszámolók szerint nem lehetett hozzáférni a menekültügyi eljáráshoz, és fennállt a továbbküldés veszélye. A belga hatóságokat ezért a 3. cikk szerint felelősnek találták a Görögországba való, dublini eljárás szerinti átadásért, mivel a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján tudtak vagy tudniuk kellett volna arról, hogy a menedékkérők Görögországban az adott időpontban megalázó bánásmódnak voltak kitéve.

⁽²⁰⁶⁾ EUB, C-411/10. és C-493/10. sz. egyesített ügyek, *N.S. kontra Secretary of State for the Home Department* és *M.E. és társai kontra Refugee Applications Commissioner és Minister for Justice, Equality and Law Reform* [nagytanács], 2011. december 21.

⁽²⁰⁷⁾ EJB, *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* [nagytanács] (30696/09), 2011. január 21.

Példa: Az *Ilias és Ahmed kontra Magyarország* ügyben ⁽²⁰⁸⁾ az EJEB megállapította, hogy Magyarország megsértette az EJE 3. cikkét, amikor a határon található tranzitónából Szerbiába toloncolt ki két bangladesi menedékkérőt. A hatóságok nem mérték fel megfelelően, hogy a kérelmezők ténylegesen hozzáférnének-e abban az országban a menekültügyi eljárásokhoz, vagy fennállna-e a kockázat, hogy láncszerűen visszaküldik őket Észak-Macedóniába vagy Görögországba, ahol a menedékkérők számára kínált befogadási feltételek sértik az egyezmény szerinti normákat.

4.1.7. A nemzetközi védelemből való kizárás

Az uniós jogban a kvalifikációs irányelv 12. és 17. cikke – amelyek az 1951. évi genfi egyezmény 1. cikkének F. pontjára épülnek – tartalmaz olyan rendelkezéseket, amelyek kizárják a nemzetközi védelemben részesülők közül azokat a személyeket, akik nem érdemlik meg a védelmet. Olyan személyekről van szó, akik a következő cselekmények közül legalább egyet feltehetően elkövettek:

- béke elleni, háborús vagy emberiség elleni bűncselekmény;
- a menedéket nyújtó országon kívül, a befogadást megelőzően elkövetett súlyos, nem politikai bűncselekmény;
- az Egyesült Nemzetek céljaiba és elveibe ütköző cselekmény.

A nemzetközi védelemből való kizárás mérlegelése azután következik, miután megvizsgálták, hogy a személy jogosult lehet-e nemzetközi védelemre. A kizárási kikötések hatálya alá tartozó személyeket nem tekintik menekültnek vagy kiegészítő védelemre jogosultnak.

Az Európai Menekültügyi Támogatási Hivatal (EASO): *Exclusion: Articles 12 and 17 Qualification Directive* (Kizáró okok: a kvalifikációs irányelv 12. és 17. cikke) című kiadványa igazságügyi elemzést kínál, amely eszközként szolgál a nemzetközi védelemből való kizárás lehetséges eseteivel foglalkozó bíróságok számára ⁽²⁰⁹⁾.

⁽²⁰⁸⁾ EJEB, *Ilias és Ahmed kontra Magyarország* [nagytanács] (47287/15), 2019. november 21.

⁽²⁰⁹⁾ EASO (2016): *Exclusion: Articles 12 and 17 Qualification Directive (2011/95/EU) – A judicial analysis*, Kiadóhivatal, Luxembourg.

Példa: Az EUB a *B és D* ügyben ⁽²¹⁰⁾ útmutatást adott a kizárási kikötések alkalmazásához. Az a tény, hogy az ügyben érintett személy egy szervezet tagja volt, és tevékenyen támogatta e szervezet fegyveres harcát, nem képez automatikusan nyomós okot arra, hogy a tettei „súlyos nem politikai bűncselekménynek” vagy „az ENSZ céljaiba és elveibe ütköző cselekménynek” minősüljenek. Mindkét rendelkezés kizárná a személyt a menekülteknek járó védelemből. A konkrét tények eseti alapon végzett értékelését kell alapul venni annak megállapításához, hogy nyomós okok alapján feltételezhető-e, hogy a személy ilyen tetteket vagy bűncselekményeket követett el. Az értékelést annak eldöntése érdekében kell elvégezni, hogy a szervezet által elkövetett cselekmények megfelelnek-e az említett rendelkezésekben megállapított feltételeknek, és tulajdonítható-e egyéni felelősség az adott személynek a cselekmények végrehajtásáért, figyelemmel az irányelv 12. cikkének (2) bekezdésében megkövetelt bizonyítási küszöbre. A Bíróság azt is hozzátette, hogy a menekült jogállásból való kizárás nem függ attól, hogy a személy folyamatos veszélyt jelent-e a fogadó uniós tagállamra nézve, ahogy nem függ az arányosság egyedi esetre vonatkozó vizsgálatának elvégzésétől sem ⁽²¹¹⁾.

Példa: A *Lounani*-ügyben ⁽²¹²⁾ az EUB tisztázta, hogy a menekültként való elismerésnek a kvalifikációs irányelv 12. cikke (2) bekezdésének c) pontja szerinti kizárása nem korlátozható a terrorcselekmények tényleges elkövetőire. Kiterjed azokra a személyekre is, akik azon egyének toborzását, szervezését, szállítását vagy ellátását végzik, akik többek között terrorcselekmények elkövetése, tervezése vagy előkészítése céljából a saját államuktól eltérő államba utaznak. E kizárási kikötés alkalmazásának nem előfeltétele, hogy a kérelmezőt terrorista bűncselekményért elítéljék.

Példa: A *Shajin Ahmed* ügyben ⁽²¹³⁾ az EUB megerősítette, hogy a 17. cikk (1) bekezdésében meghatározott, a kiegészítő védelemre vonatkozó kizáró okokat az **irányelv menekült** jogállásból való kizárásra vonatkozó 12. cikke (2) bekezdésének b) és c) pontja Bíróság általi értelmezésének fényében kell vizsgálni.

⁽²¹⁰⁾ EUB, C-57/09. és C-101/09. sz. egyesített ügyek, *Bundesrepublik Deutschland kontra B és D* [nagytanács], 2010. november 9.

⁽²¹¹⁾ Lásd még: EUB, C-373/13. sz. ügy, *H. T. kontra Land Baden-Württemberg*, 2015. június 24.

⁽²¹²⁾ EUB, C-573/14. sz. ügy, *Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides kontra Mostafa Lounani* [nagytanács], 2017. január 31.

⁽²¹³⁾ EUB, C-369/17. sz. ügy, *Shajin Ahmed kontra Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal*, 2018. szeptember 13.

Az EJEE szerint mivel a kínzás és az embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés tilalma az áldozat viselkedésétől függetlenül abszolút érvényű, a kérelmező állítólagos cselekményeinek jellege az EJEE 3. cikkének értékelése szempontjából nem releváns. Ebből következik, hogy bármennyire nemkívánatos vagy veszélyes is a kérelmező magatartása, ezt nem lehet figyelembe venni.

Példa: A *Saadi kontra Olaszország* ügyben ⁽²¹⁴⁾ a bíróság megerősítette a kínzás 3. cikk szerinti abszolút tilalmát. A kérelmező ellen Olaszországban vádat emeltek nemzetközi terrorizmusban való részvételért, és elrendelték a Tunéziába való kiutasítását. Az EJB megállapította, hogy Tunéziába való visszaküldése esetén a személy a 3. cikket megsértő bánásmód valós veszélyének lenne kitéve. A 3. cikk megítélése szempontjából nem releváns a magaviselete és az ellene felhozott vádak súlyossága.

4.1.8. A nemzetközi védelem megszűnése

Az uniós jog szerint, ha egy harmadik országban javul a kockázati helyzet, a **kvalifikációs irányelv** 11. és 16. cikke megengedi a nemzetközi védelem megszűnését, tükrözve az **1951. évi genfi egyezmény** 1. cikkének C. pontja szerinti megszüntető rendelkezéseket.

Példa: A *Salahadin Abdulla és társai* ügy ⁽²¹⁵⁾ bizonyos iraki állampolgárok németországi menekült jogállásának megszüntetésével foglalkozott. A menekült jogállás megszüntetése azon alapult, hogy a származási országukban javultak a körülmények. Az EUB úgy ítélte meg, hogy a kvalifikációs irányelv 11. cikkének alkalmazásában a menekült jogállás akkor szűnik meg, ha a körülmények az érintett harmadik országban jelentősen és maradandó jelleggel megváltoznak, a továbbiakban már nem áll fenn a félelemnek az az oka, amelynek alapján a személyt menekültként elismerték, és más okból sem kell „üldözéstől” tartania. A körülmények megváltozásának értékeléséhez az államoknak mérlegelniük kell a menekült egyéni helyzetét, egyúttal meg kell győződnie arról, hogy a védelmet nyújtó szereplő, illetve szereplők megfelelő lépéseket tettek-e az üldözés megakadályozása érdekében, így különösen rendelkeznek-e

⁽²¹⁴⁾ EJB, *Saadi kontra Olaszország* [nagytanács] (37201/06), 2008. február 28., 138. pont. Lásd még: EJB, *Ismoilov és társai kontra Oroszország* (2947/06), 2008. április 24., 127. pont; EJB, *Ryabikin kontra Oroszország* (8320/04), 2008. június 19.

⁽²¹⁵⁾ EUB, C-175/08., C-176/08., C-178/08., C-179/08. sz. egyesített ügyek, *Aydin Salahadin Abdulla és társai kontra Bundesrepublik Deutschland* [nagytanács], 2010. március 2.

az üldözésnek minősülő cselekmények felderítéséhez, büntetőeljárás útján történő üldözéséhez és szankcionálásához szükséges hatékony jogrendszerrel. Ennek a védelemnek a menekült jogállás megszűnése esetén az érintett állampolgár számára is hozzáférhetőnek kell lennie.

Példa: Az *M*, *X* és *X* ügy ⁽²¹⁶⁾ három felperessel foglalkozott, akiknek menekült jogállását a kvalifikációs irányelv 14. cikke alapján visszavonták vagy megtagadták, mert veszélyt jelentettek a fogadó uniós tagállam biztonságára, vagy mert súlyos bűncselekményért ítélték el őket. Az EUB kimondta, hogy az üldöztetéstől megalapozottan féltő harmadik országbeli állampolgárokat az 1951. évi genfi egyezmény alkalmazásában menekülteknek kell minősíteni, függetlenül attól, hogy hivatalosan megkapták-e az irányelvben meghatározott menekült jogállást. Bár ezek a személyek nem vagy már nem lesznek jogosultak a menekült jogállással rendelkező személyeket az irányelv értelmében megillető valamennyi jogra és előnyre, továbbra is megilletik őket az 1951. évi genfi egyezményben rögzített bizonyos jogok.

A korábban nagyon súlyos sérelmet elszenvedő menekültek és kiegészítő védelemben részesülők jogállása nem szűnik meg a körülmények megváltozásával, amennyiben kényszerítő okokra tudnak hivatkozni arra vonatkozóan, hogy miért nem kívánnak élni a származási országuk védelmével (kvalifikációs irányelv, 11. és 16. cikk).

Az EJEE keretében nincs külön rendelkezés a jogállás megszűnéséről. Az EJEB ehelyett a tervezett kitoloncolás előre látható következményeit vizsgálja meg. A fogadó állam múltbeli körülményei relevánsak lehetnek a jelenlegi helyzetének megismerése szempontjából, de a kockázat értékelésekor a jelenlegi körülmények számítanak ⁽²¹⁷⁾. Az EJEB a helyzet megítéléséhez releváns kormányzati jelentésekre, az UNHCR és különféle nemzetközi nem kormányzati szervezetek, például a Human Rights Watch vagy az Amnesty International által közölt információkra támaszkodik.

Példa: Az EJEB többször is értékelte, hogy a fiatal tamil férfiak a Srí Lankára való visszatérésük esetén milyen kockázattal néznek szembe. A hosszú konfliktus fennállása alatt, majd a hadiállapot megszűnése után is készültek

⁽²¹⁶⁾ EUB, C-391/16., C-77/17. és C-78/17. sz. egyesített ügyek, *M kontra Ministerstvo vnitra, X és X kontra Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides* [nagytanács], 2019. május 14.

⁽²¹⁷⁾ EJEB, *Tomic kontra Egyesült Királyság* (hat.) (17837/03), 2003. október 14.; EJEB, *Hida kontra Dánia* (hat.) (38025/02), 2004. február 19.

ilyen értékelések. Az EJEB mérlegelte a körülmények általános alakulását az országban, és megvizsgálta azokat az országra vonatkozó kockázati tényezőket, amelyek a kitoloncolás javasolt időpontjában érinthették a konkrét személyeket ⁽²¹⁸⁾.

4.2. Kollektív kiutasítás

A kollektív kiutasítás az uniós jog és az EJEE szerint egyaránt tilos. A kollektív kiutasítás olyan intézkedés, amely a személyeket jogi helyzetükre való tekintet nélkül ⁽²¹⁹⁾ csoportosan kényszeríti egy ország vagy terület elhagyására, amennyiben ez a döntés nem az egyes személyek konkrét esetének észszerű és objektív vizsgálatán alapul ⁽²²⁰⁾. A kollektív kiutasítás tilalma nem tiltja a csoportos charterjáratokkal történő kiutasítást ⁽²²¹⁾.

Az uniós jog szerint a kollektív kiutasítás ellentétes az EUMSZ 78. cikkével, amely előírja, hogy a menekültügyi vívmányok legyenek összhangban az „egyéb vonatkozó szerződésekkel”, az EU Alapjogi Chartájának 19. cikke pedig ki is mondja a kollektív kiutasítás tilalmát.

Az EJEE keretében a 4. kiegészítő jegyzőkönyv 4. cikke tiltja a kollektív kiutasítást. Ez a tilalom alkalmazandó a nyílt tengeren is ⁽²²²⁾, valamint a határokon a beléptetés megtagadása és a visszafordítás összefüggésében ⁽²²³⁾. A „kiutasítás” fogalma alatt egy idegen személy adott területről történő bármiféle, kényszerrel megvalósuló kitoloncolása értendő, függetlenül tartózkodásának jogszerűségétől és időtartamától, az elfogás helyszínétől, valamint a személy jogállásától vagy magatartásától ⁽²²⁴⁾. Ahhoz, hogy egy kiutasítás „kollektívnek” minősüljön, döntő kritérium a csoporton belüli egyes személyek egyedi esetére vonatkozó észszerű és objektív

⁽²¹⁸⁾ EJEB, *Vilvarajah és társai kontra Egyesült Királyság* (13163/87 és 4 másik), 1991. október 30.; EJEB, *N.A. kontra Egyesült Királyság* (25904/07), 2008. július 17.

⁽²¹⁹⁾ EJEB, *Grúzia kontra Oroszország (I)* [nagytanács] (13255/07), 2014. július 3., 168–170. pont.

⁽²²⁰⁾ Bővebb információ itt található: az EJEB „Collective expulsions of aliens” (Idegenek kollektív kiutasítása) című tájékoztatója (2020. március), elérhető az echr.coe.int címen a Press / Press Service / Factsheets / Expulsion menüpont alatt.

⁽²²¹⁾ EJEB, *Sultani kontra Franciaország* (45223/05), 2007. szeptember 20.

⁽²²²⁾ EJEB, *Hirsi Jamaa és társai kontra Olaszország* [nagytanács] (27765/09), 2012. február 23.

⁽²²³⁾ EJEB, *N.D. és N.T. kontra Spanyolország* [nagytanács] (8675/15 és 8697/15), 2020. február 13., 185. és 187. pont; EJEB, *M.K. és társai kontra Lengyelország* (40503/17, 42902/17 és 43643/17), 2020. július 23., 200. és 204. pont.

⁽²²⁴⁾ EJEB, *N.D. és N.T. kontra Spanyolország* [nagytanács] (8675/15 és 8697/15), 2020. február 13., 185. pont. Lásd még: EJEB, *Asady és társai kontra Szlovákia* (24917/15), 2020. március 24., 60. pont.

vizsgálat hiánya. A kiutasított csoport mérete nem releváns: két ember is elegendő lehet ahhoz, hogy csoportot alkossanak ⁽²²⁵⁾. Az érintett személyek számára lehetőséget kell biztosítani arra, hogy egyénileg az illetékes hatóságok elé tárják érveiket, gyermekek esetében szüleiken vagy elsődleges gondozójukon keresztül ⁽²²⁶⁾. A kiutasított csoport egyes tagjainak személyes körülményeire vonatkozó egyedi vizsgálat foka azonban több tényező függvénye.

Példa: A *Čonka kontra Belgium* ügyben ⁽²²⁷⁾ az EJEB úgy találta, hogy a roma menedékkérők egy csoportjának kiutasítása megsértette az EJEE 4. kiegészítő jegyzőkönyvének 4. cikkét. A bíróság nem volt meggyőződve arról, hogy a kiutasított csoport minden egyes tagja esetében egyénileg mérlegelték a személyes körülményeket. A felperesek kiutasítása előtt a politikai hatóságok bejelentették, hogy kollektív kiutasításokra fog sor kerülni, és a megfelelő hatóságot utasították ezek végrehajtására. Mindegyik személlyel tudatták, hogy ugyanabban az időpontban jelentkezzen egy megadott rendőrkapitányságon, és a kiutasítási végzést, illetve az őrizetbe vétel indoklását is minden esetben ugyanúgy fogalmazták meg. A felperesek ezenkívül nem juthattak ügyvédhez, és a menekültügyi eljárás sem zárult le.

Példa: A *Khlaifia és társai kontra Olaszország* ügyben ⁽²²⁸⁾ az EJEB három tunéziai állampolgár esetét vizsgálta, akiket az olasz parti őrség a tengeren feltartóztatott, egy befogadó állomáson és hajók fedélzetén őrizetben tartott, majd egyformán megszövegezett egyedi kiutasító határozatok kibocsátását követően visszaküldött Tunéziába. A bíróság ítélete szerint az, hogy több személyre vonatkozóan hasonló határozatot adtak ki, önmagában véve nem enged arra következtetni, hogy kollektív kiutasításra került sor. A 4. kiegészítő jegyzőkönyv 4. cikke nem szavatolja minden körülmény között az egyedi meghallgatáshoz való jogot. A bíróság megállapította, hogy a felperesek az azonosításuk során, valamint állampolgárságuk megállapításának időpontjában ténylegesen és valóban lehetőséget kaptak arra, hogy érveket hozzanak fel a kiutasításukkal szemben.

⁽²²⁵⁾ EJEB, *N.D. és N.T. kontra Spanyolország* [nagytanács] (8675/15 és 8697/15), 2020. február 13., 193–194. és 202–203. pont.

⁽²²⁶⁾ EJEB, *Moustahi kontra Franciaország* (9347/14), 2020. június 25., 133–137. pont.

⁽²²⁷⁾ EJEB, *Čonka kontra Belgium* (51564/99), 2002. február 5. Lásd még: EJEB, *M.A. kontra Ciprus* (41872/10), 2013. július 23., ahol az EJEB nem állapította meg a 4. jegyzőkönyv 4. cikkének megsértését.

⁽²²⁸⁾ EJEB, *Khlaifia és társai kontra Olaszország* [nagytanács] (16483/12), 2016. december 15., 237–254. pont.

Példa: Az *N.D. és N.T. kontra Spanyolország* ügyben ⁽²²⁹⁾ az EJEB két szubszaharai afrikai kiutasítását vizsgálta felül, akik egy nagyobb csoport részeként léptek Melilla spanyol enklávé területére, megostromolva a határkerítést és átmászva azon. A spanyol hatóságok elfogták a felpereseket, és átadták őket Marokkónak, anélkül, hogy egyedi eljárásokat folytattak volna le vagy lehetőséget biztosítottak volna számukra a menedékjog kérelmezésére. Az EJEB megjegyezte, hogy a felperesek – akik a bíróság korábbi megállapítása szerint nem rendelkeztek az EJEE 3. cikke szerinti védhető joggal – nem éltek más lehetőségekkel annak érdekében, hogy jogszerűen Spanyolország területére léphessenek. Így például nem szolgáltak meggyőző bizonyítékkal arra vonatkozóan, hogy megakadályozták őket a közeli hivatalos határátkelőhelyre történő fizikai eljutásban, ahol a spanyol hatóságok irodát állítottak fel a menedékjog iránti kérelmek nyilvántartásba vételéhez. Az EJEB arra a következtetésre jutott, hogy az egyedi kitoloncolási határozatok hiánya a felperesek magatartásából adódott, és ezért nem állapítható meg az EJEE 4. kiegészítő jegyzőkönyve 4. cikkének megsértése.

A kollektív kiutasítások az **Európai Szociális Chartával** és 19. cikkének a kiutasítás elleni biztosítékokról szóló (8) bekezdésével is ellentétesek.

Példa: A *European Roma and Travellers Forum kontra Franciaország* ügyben ⁽²³⁰⁾ az ECSR megállapította, hogy összeegyeztethetetlenek az ESC-vel azok a vizsgált időszakban hozott közigazgatási határozatok, amelyek a román és bolgár származású romákat a lakhelyüknek minősülő Franciaország területének elhagyására utasították, mivel a határozatok nem a romák személyes körülményeinek vizsgálatán alapultak, nem tartották tiszteletben az arányosság elvét, és mivel a roma közösségre irányultak, diszkriminatív jellegűek is voltak. A bizottság megállapította, hogy ezzel megsértették az ESC 19. cikkének (8) bekezdésével összefüggésben értelmezett, diszkriminációellenességről szóló E. cikkét.

⁽²²⁹⁾ EJEB, *N.D. és N.T. kontra Spanyolország* [nagytanács] (8675/15 és 8697/15), 2020. február 13.

⁽²³⁰⁾ ECSR, *European Roma and Travellers Forum kontra Franciaország* 64/2011. sz. panasz, érdemi rész, 2012. január 24.

4.3. A kiutasítás más emberi jogi okokon alapuló akadályai

Az uniós jog és az EJEE egyaránt elismeri, hogy a kiutasításnak lehetnek olyan emberi jogi szempontokon alapuló akadályai, amelyek nem abszolút érvényűek, hanem egyensúlyt kell találni a közérdek és az érintett személy érdeke között. A leggyakoribb a családi vagy magánélethez való jog, amelybe beletartozhatnak a személy egészségével kapcsolatos szempontok (beleértve a testi és erkölcsi sértetlenséget), a gyermek mindenek felett álló érdeke, a család egységének igénye vagy a kiszolgáltatott személyek sajátos szükségletei.

Az uniós jog szerint a kiutasítási eljárásokat úgy kell végrehajtani, hogy közben figyelembe veszik a gyermek mindenek felett álló érdekét, a családi életet, az érintett személy egészségi állapotát és a visszaküldés tilalmának elvét (a [visszatérési irányelv](#) 5. cikke).

Példa: Az *Abdida*-ügyben ⁽²³¹⁾ az EUB megállapította, hogy egy súlyos betegségben szenvedő harmadik országbeli állampolgár olyan országba történő kiutasítása, ahol nem áll rendelkezésre megfelelő kezelés, amiből eredően fennáll az embertelen vagy megalázó bánásmód súlyos kockázata, sérti a visszatérési irányelv 5. cikkét. Emellett a Bíróság kimondta, hogy nem egyeztethető össze az irányelvvel az olyan nemzeti jogszabály, amely nem biztosítja a kiutasítási határozat elleni jogorvoslat felfüggesztő hatályát, és egészségi állapota súlyos és visszafordíthatatlan romlása komoly veszélyének teheti ki a kérelmezőt.

Az EJEE szerint az államoknak joguk van a kialakult nemzetközi jog alapján, szerződéses kötelezettségeiket – köztük az EJEE-t – tiszteletben tartva ellenőrzést gyakorolni a külföldiek beutazása, tartózkodása és kiutasítása felett. Az ítélkezési gyakorlat széles körben foglalkozik azokkal a körülményekkel, amelyek esetén a minősített jogok akadályozhatják a kitoloncolást. Minősített jogok azok a jogok, amelyekbe be vannak építve bizonyos korlátozások – ilyenek például az EJEE 8–11. cikkében foglaltak. Az EJEE 8. cikke szerinti magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogot gyakran hívják segítségül a kiutasítás ellen olyan esetekben, amikor a 3. cikkel ellentétes embertelen vagy megalázó bánásmód veszélye nem merül fel. A 8. cikk szerinti jogok tiszteletben tartását a [6.2. szakasz](#) tárgyalja.

⁽²³¹⁾ EUB, C-562/13. sz. ügy, *Centre public d'action sociale d'Otignies-Louvain-La-Neuve kontra Moussa Abdida* [nagytanács], 2014. december 18.

A kiutasítás akadályait olyan esetben is mérlegelni lehet, ha a fogadó országban fennáll az EJEE 5. vagy 6. cikkének állítólagos nyílt megsértése, például ha egy személyt az a veszély fenyeget, hogy tárgyalás nélkül önkényesen őrizetbe veszik, ha számottevő időre szóló szabadságvesztés fenyegeti, miután egy nyilvánvalóan tisztességtelen tárgyaláson elítélték, vagy ha a tárgyalásra várva az igazságszolgáltatás nyilvánvaló megtagadása fenyegeti. A felperesre háruló bizonyítási teher jelentős ²³².

Példa: A *Mamatkulov és Askarov kontra Törökország* ügyben ⁽²³³⁾ az EJEB mérlegelte, hogy a felperesek Üzbegisztánba való kiadatása következtében valóban fennállna-e annak a veszélye, hogy az EJEE 6. cikkét megsértve nyilvánvalóan megtagadják tőlük az igazságszolgáltatást.

Példa: Az *Othman (Abu Qatada) kontra Egyesült Királyság* ügyben ⁽²³⁴⁾ az EJEB az EJEE 6. cikke alapján megállapította, hogy a felperest nem lehetne kiutasítani Jordániába, mert a harmadik személyek kínzásával nyert bizonyítékokat minden valószínűség szerint felhasználná ellene a megismételt eljárásban.

Példa: Nemzeti szinten, az Egyesült Királyságban az *EM Libanon* ügyben a Lordok Háza azt állapította meg, hogy amennyiben a minősített (nem abszolút) jogokat – így például az EJEE 8. cikkét – nyíltan megsértik, akkor ez a szóban forgó jog lényegét érinti, ezért az arányosságot nem kell mérlegelni ⁽²³⁵⁾.

Az Európai Szociális Chartában a 19. cikk (8) bekezdése tiltja a részes állam területén jogszerűen tartózkodó migráns munkavállalók kiutasítását, kivéve, ha veszélyeztetik a nemzetbiztonságot, vagy sértik a közérdeket vagy a közérkölcst.

Az ECSR konkrétan kimondta, hogy amennyiben egy állam tartózkodási jogot adott egy migráns munkavállaló házastársának és/vagy gyermekeinek, a migráns munkavállaló saját tartózkodási jogának elvesztése nem érintheti a családtagok önálló tartózkodási jogát mindaddig, amíg a családtagok rendelkeznek a tartózkodás jogával.

⁽²³²⁾ EJEB, *Othman (Abu Qatada) kontra Egyesült Királyság* (8139/09), 2012. január 17., 233. pont.

⁽²³³⁾ EJEB, *Mamatkulov és Askarov kontra Törökország* [nagytanács] (46827/99 és 46951/99), 2005. február 4. Lásd még: EJEB, *M.E. kontra Dánia* (58363/10), 2014. július 8.

⁽²³⁴⁾ EJEB, *Othman (Abu Qatada) kontra Egyesült Királyság* (8139/09), 2012. január 17.

⁽²³⁵⁾ Egyesült Királyság, *EM (Libanon) kontra Secretary of State For The Home Department* [2008] UKHL 64., 2008. október 22.

Azokra a külföldi állampolgárokra, akik egy államban elegendő ideig tartózkodtak, vagy legálisan, vagy úgy, hogy a hatóságok a fogadó ország szükségleteire való tekintettel hallgatólagosan elfogadták a rendezetlen jogállásukat, vonatkozniuk kellene a más külföldi állampolgárokat a kiutasítással szemben már megvédő szabályoknak ⁽²³⁶⁾.

4.4. A kitoloncolással szemben nagyobb fokú védelmet élvező harmadik országbeli állampolgárok

Az uniós jog szerint a harmadik országbeli állampolgároknak a nemzetközi védelemre szorulókon kívül vannak olyan kategóriái, akik nagyobb fokú védelmet élveznek a kitoloncolással szemben. Közéjük tartoznak többek között a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők; azok a harmadik országbeli állampolgárok, akik a szabad mozgáshoz való jogukkal élő EU-/EGT-állampolgárok családtagjai; valamint a török állampolgárok.

4.4.1. Huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők

A huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők fokozott védelmet élveznek a kiutasítással szemben. A huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező személy kiutasításáról szóló határozatnak olyan magatartáson kell alapulnia, amely tényleges és kellően súlyos veszélyt jelent a közrendre vagy a közbiztonságra (a [huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv](#) 12. cikke), és nem rendelhető el automatikusan egy bűnösséget megállapító ítélet nyomán, hanem eseti alapon kell megvizsgálni ⁽²³⁷⁾.

4.4.2. EGT- vagy svájci állampolgárok harmadik országbeli állampolgársággal rendelkező családtagjai

Állampolgárságtól függetlenül azoknak a személyeknek, akik EGT-állampolgárok családtagjai – az uniós polgárokat is beleértve, de csak amennyiben éltek a szabad mozgáshoz való jogukkal –, joguk van a tartózkodáshoz, ami a szabad mozgásról

⁽²³⁶⁾ ECSR: 2011. évi következtetések, Nyilatkozat a 19. cikk (8) bekezdésének értelmezéséről.

⁽²³⁷⁾ EUB, C-636/16. sz. ügy, *Wilber López Pastuzano kontra Delegación del Gobierno en Navarra*, 2017. december 7.

szóló uniós rendelkezésekből ered. A *szabad mozgásról szóló irányelv* (2004/38/EK) értelmében az ilyen családi kapcsolatokkal rendelkező harmadik országbeli állampolgárok nagyobb mértékben vannak védve a kiutasítással szemben, mint a harmadik országbeli állampolgárok más kategóriái. Az irányelv 28. cikke szerint ezeket a személyeket csak közrendi vagy közbiztonsági okokból lehet kiutasítani ⁽²³⁸⁾. A huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők esetében a kiutasítás csak „súlyos közrendi vagy közbiztonsági okokból” történhet. Amint azt az irányelv 27. cikkének (2) bekezdése előírja, ezeknek az intézkedéseknek meg kell felelniük az arányosság elvének, kizárólag az érintett egyén személyes magatartásán alapulhatnak, továbbá „valódi, közvetlen és kellően súlyos veszélyt” kell jelenteniük „a társadalom valamely alapvető érdekére” ⁽²³⁹⁾. Az államoknak értesíteniük kell az érintett személyt a határozatukról, beleértve a határozat alapjául szolgáló okokat is (30. cikk) ⁽²⁴⁰⁾.

Példa: A *ZZ kontra Secretary of State for the Home Department* ügyben ⁽²⁴¹⁾ az EUB a szabad mozgásról szóló irányelv 30. cikke (2) bekezdésének jelentését vizsgálta, amely előírja, hogy a hatóságok tájékoztatassák az érintett személyeket azokról az okokról, amelyekben a tartózkodási jog megtagadásáról hozott határozat alapul, kivéve, ha ez ellentétes a nemzetbiztonsági érdekekkel. Annak meghatározásakor, hogy a hatóságok nemzetbiztonsági okokból tartózkodhatnak-e bizonyos információk közlésétől, az EUB megjegyezte, hogy egyensúlyt kell teremteni egyfelől a nemzetbiztonság, másfelől az Alapjogi Charta 47. cikkéből eredő, hatékony bírói jogvédelemhez való jog követelményei között. Az EUB következtetése szerint a nemzeti bíróságnak, amely felülvizsgálja a hatóságok azon döntését, miszerint az elutasító határozat alapjául szolgáló okokat

⁽²³⁸⁾ Lásd az alábbi ügyeket, amelyekben a Bíróság értelmezte a 28. cikk (3) bekezdése szerinti „nyomós közbiztonsági okokat”: EUB, C-331/16. és 366/16. sz. egyesített ügyek, *K. kontra Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie és H.F. kontra Belgische Staat* [nagytanács] 2018. május 2., 39–56. pont; EUB, C-348/09. sz. ügy, *Pl. kontra Oberbürgermeisterin der Stadt Remscheid* [nagytanács], 2012. május 22., 20–35. pont; EUB, C-145/09. sz. ügy, *Land Baden-Württemberg kontra Panagiotis Tsakouridis* [nagytanács], 2010. november 23., 39–56. pont.

⁽²³⁹⁾ A 2004/38/EK irányelv 27. cikkére vonatkozó, a „közrend” fogalmát érintő ítélkezési gyakorlathoz lásd: EUB, C-434/10. sz. ügy, *Petar Aladzhov kontra Zamestnik director na Stolicna direksia na vatreshnite raboti kam Ministerstvo na vatreshnite raboti*, 2011. november 17.; EUB, C-430/10. sz. ügy, *Hristo Gaydarov kontra Director na Glavna direksia 'Ohranitelna politisia' pri Ministerstvo na vatreshnite raboti*, 2011. november 17. A „társadalom valamely alapvető érdekére” jelentett „valódi, közvetlen és kellően súlyos veszély” tekintetében lásd: EB, C-482/01. és C-493/01. sz. egyesített ügyek, *Georgios Orfanopoulos és társai és Raffaele Oliveri kontra Land Baden-Württemberg*, 2004. április 29., 65–71. pont.

⁽²⁴⁰⁾ Lásd még: FRA (2018): *Making EU Citizens' Rights a Reality: National courts enforcing freedom of movement and related rights*, Kiadóhivatal, Luxembourg, 2.5. szakasz.

⁽²⁴¹⁾ EUB, C-300/11. sz. ügy, *ZZ kontra Secretary of State for the Home Department* [nagytanács], 2013. június 4.

nem közlik pontosan és teljes egészében, joghatósággal kell rendelkeznie annak biztosításához, hogy a közlés elmaradása a legszükségesebbre korlátozódjon. Az érintett személlyel mindenestre közölni kell a határozat alapjául szolgáló okok lényegét, oly módon, amely kellően figyelembe veszi a bizonyítékok titkosságának szükségességét.

A svájci állampolgárok esetében a kiutasítással szembeni védelem jogalapja az Európai Közösség és tagállamai és a Svájci Államszövetség között létrejött, a személyek szabad mozgásáról szóló megállapodás I. mellékletének 5. cikkében található. Az említett rendelkezés szerint a megállapodás által biztosított jogokat csak a közrend, a közbiztonság vagy a közegészségügy sérelmére hivatkozással lehet korlátozni ⁽²⁴²⁾.

A családtagok a szabad mozgáshoz való jogát gyakorló EGT-állampolgár halála, távozása vagy válás esetén is védelemben részesülnek (a szabad mozgásról szóló irányelv 12. és 13. cikke). Egyedi esetekben a harmadik országbeli állampolgárok az EUMSZ 20. cikke alapján is védelemben részesülhetnek a kiutasítással szemben (lásd a 6.2. szakaszt) ⁽²⁴³⁾.

4.4.3. Török állampolgárok

Az uniós jogban az EGK-Törökország Társulási Tanács 1/80. határozata 14. cikkének (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy az Ankarai Megállapodás szerinti jogaikat gyakorló török állampolgárokat csak közrendi, közbiztonsági vagy közegészségügyi okokból lehet kiutasítani. A Bíróság hangsúlyozta, hogy az EGT-állampolgárookra vonatkozókkal megegyező kritériumokat kell alkalmazni, ha olyan török állampolgár javasolt kiutasítását mérlegelik, aki az uniós tagállamok valamelyikében már letelepedett és tartózkodási jogot szerzett. Az uniós jog kizárja a török állampolgárok kiutasítását, amennyiben a kiutasítás kizárólag általános preventív indokokon alapul (például hogy elriasszon más külföldi állampolgárokat), vagy ha egy büntetőjogi

⁽²⁴²⁾ Az 1999. június 21-én Luxembourgban aláírt és 2002. június 1-jén hatályba lépett megállapodás egyrészről az Európai Közösség és tagállamai, másrészről a Svájci Államszövetség között a személyek szabad mozgásáról (HL L 114., 2002.4.30., 6. o.).

⁽²⁴³⁾ Olyan ügyre vonatkozó információkkal kapcsolatban, ahol a védelmet megadták, lásd: EUB, C-34/09. sz. ügy, *Gerardo Ruiz Zambrano kontra Office national de l'emploi (ONEm)* [nagytanács], 2011. március 8. Olyan ügyre vonatkozó információkkal kapcsolatban, ahol a védelmet nem adták meg, lásd: EUB, C-256/11. sz. ügy, *Murat Dereci és társai kontra Bundesministerium für Inneres* [nagytanács], 2011. november 15., valamint EUB, C-87/12. sz. ügy, *Kreshnik Ymeraga és társai kontra Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration*, 2013. május 8.; lásd még: EUB, C-40/11. sz. ügy, *Yoshikazu Iida kontra Stadt Ulm*, 2012. november 8.

felelősséget megállapító ítélet automatikus következménye; az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a személyek szabad mozgásának alapelvétől való eltéréseket – ideértve a közrendi szempontokat is – szigorúan kell értelmezni, hogy azok hatályáról az uniós tagállamok ne határozhassanak egyoldalúan ⁽²⁴⁴⁾.

Példa: A *Nazli*-ügyben ⁽²⁴⁵⁾ az EB azt állapította meg, hogy egy török állampolgárt nem lehet azért kiutasítani, hogy ez az intézkedés általános elretentésül szolgáljon más idegenek számára, hanem a kiutasításnak ugyanazokon a kritériumokon kell alapulnia, mint az EGT-állampolgárok kiutasításának. A Bíróság a valamely uniós tagállamban állampolgársággal rendelkező munkavállalók szabad mozgásának területén megállapított alapelvekkel vont párhuzamot. Anélkül, hogy alábecsülne, hogy a kábítószeres használata mekkora fenyegetést jelent a közrendre, a Bíróság az említett elvek alapján arra a következtetésre jutott, hogy amennyiben a büntetőjogi felelősséget megállapító ítéletet követően kiutasítanak egy török állampolgárt, aki rendelkezik a Társulási Tanács határozatában garantált joggal, ez csak akkor lehet indokolt, ha az érintett személy magatartása alapján okkal feltételezhető, hogy a fogadó uniós tagállamban más súlyos, a közérdeket sértő bűncselekményeket is el fog követni.

Példa: A *Polat*-ügyben ⁽²⁴⁶⁾ a Bíróság kimondta, hogy a Társulási Tanács határozatának 14. cikke alapján közrendi, közbiztonsági vagy közegészségügyi okokból hozott, a török állampolgárokról ruházott jogokat korlátozó intézkedések kizárólag az érintett egyén személyes magatartásán alapulhatnak. A fogadó uniós tagállamban hozott többszöri, bűnösséget megállapító ítélet csak annyiban adhat okot az ilyen intézkedések meghozatalára, amennyiben az érintett személy magatartása valódi és kellően súlyos veszélyt jelent a társadalom valamely alapvető érdekére, amely körülményről a nemzeti bíróságnak meg kell győződnie.

⁽²⁴⁴⁾ EB, 36/75. sz. ügy, *Roland Rutli kontra Ministre de l'intérieur*, 1975. október 28., 27. pont; EB, C-482/01. és C-493/01. sz. egyesített ügyek, *Georgios Orfanopoulos és társai és Raffaele Oliveri kontra Land Baden-Württemberg*, 2004. április 29., 67. pont.

⁽²⁴⁵⁾ EB, C-340/97. sz. ügy, *Ömer Nazli, Caglar Nazli és Melike Nazli kontra Stadt Nürnberg*, 2000. február 10.

⁽²⁴⁶⁾ EB, C-349/06. sz. ügy, *Murat Polat kontra Stadt Rüsselsheim*, 2007. október 4.

Főbb pontok

- A kiutasításnak vannak abszolút, majdnem abszolút és nem abszolút érvényű akadályai (lásd [e fejezet bevezetőjét](#)).
- Az 1951. évi genfi egyezmény értelmében a visszaküldés tilalmának elve tiltja a személyek olyan helyzetekbe való visszaküldését, ahol életük vagy szabadságuk faji, illetőleg vallási okok, nemzeti hovatartozásuk, meghatározott társadalmi csoporthoz tartozásuk vagy politikai véleményük miatt veszélyben lenne (lásd a [4.1. szakaszt](#)).
- Az uniós jog szerint az uniós tagállamok bármely, az uniós menekültügyi vívmányok vagy a visszatérési irányelv alapján hozott intézkedésének, köztük a dublini rendelet szerinti intézkedéseknek is összhangban kell lenniük a menedéjjoggal és a visszaküldés tilalmának elvével (lásd a [4.1. szakaszt](#)).
- A kegyetlen bánásmód EJEE 3. cikke szerinti tilalma abszolút. Azokat a személyeket, akik a célországban a 3. cikkel ellentétes bánásmód valós veszélyével néznek szembe, a magatartásuktól vagy az ellenük felhozott vádak súlyosságától függetlenül nem szabad visszaküldeni. A hatóságoknak attól függetlenül kell felmérniük ezt a kockázatot, hogy a személyt a kvalifikációs irányelv vagy az 1951. évi genfi egyezmény szerint ki lehet-e zárni a védelemből (lásd a [4.1.2.](#) és [4.1.7. szakaszt](#)).
- Annak megítélésekor, hogy a veszély ténylegesen fennáll-e, az EJEB arra helyezi a hangsúlyt, hogy milyen előre látható következményekkel jár az adott személynek a javasolt visszaküldési országba történő kiutasítása, aminek megállapításához az egyén személyes körülményeit és az országban uralkodó általános feltételeket egyaránt vizsgálja (lásd a [4.1.3.](#) és [4.3. szakaszt](#)).
- Az EJEE szerint elvben a menedékkérők feladata, hogy kérelmüket alátámasszák, de az állításaik hitelességének értékelésekor gyakran alkalmazni kell azt az elvet, miszerint kétség esetén a javukra kell dönten. Ha azonban nincsenek alátámasztva az állítások vagy ha olyan információt terjesztenek elő, amely alapján alapos okkal kérdőjelezhető meg a menedékkérő állításainak igazságtartalma, a személynek kielégítő magyarázattal kell szolgálnia (lásd a [4.1.3. szakaszt](#)).
- Előfordul, hogy a személyt a fogadó államban az uniós jog vagy az EJEE által tiltott bánásmód veszélye fenyegeti, még ha ez nem is mindig magától a fogadó államtól ered, hanem a nem állami szereplőktől, betegségekből vagy az országban fennálló humanitárius feltételekből (lásd a [4.1.2. szakaszt](#)).

- Az a személy, akit a fogadó országon belül a saját térségébe visszatérve az uniós jog vagy az EJEE által tiltott bánásmód fenyegetne, az ország más részein esetenként biztonságban lehet („belföldi védelem”) (lásd a [4.1.5. szakaszt](#)). Az is előfordulhat, hogy a fogadó állam képes védelmet biztosítani számára egy ilyen kockázattal szemben („elégletes védelem”). A kiutasító állam ezekben az esetekben arra a következtetésre juthat, hogy a személy nem szorul nemzetközi védelemre (lásd a [4.1.4. szakaszt](#)).
- Az uniós jog és az EJEE egyaránt tiltja a kollektív kiutasítást (lásd a [4.2. szakaszt](#)).
- Az uniós jog szerint az EGT-állampolgárok harmadik országbeli állampolgársággal rendelkező, jogosult családtagjait csak közrendi vagy közbiztonsági okokból lehet kiutasítani. Ezeket az eltéréseket szigorúan kell értelmezni, és az értékelésüket kizárólag az érintett egyén személyes magatartására lehet alapozni (lásd a [4.4.2. szakaszt](#)).

További ítélkezési gyakorlat és szakirodalom:

A további ítélkezési gyakorlat tanulmányozásához kérjük, tekintse meg e kézikönyv [íránymutatásait](#). Az e fejezetben tárgyalt kérdéskörökkel kapcsolatban további anyagok találhatóak a „[További szakirodalom](#)” [szakaszban](#).

5

Eljárási biztosítékok és jogi támogatás a menekültügyi és kiutasítási ügyekben

EU	Tárgyalt kérdések	ET
A menekültügyi eljárásokról szóló irányelv (2013/32/EU)	Menekültügyi eljárások	
Az EU Alapjogi Chartájának 47. cikke (a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jog)	A hatékony jogorvoslathoz való jog	EJEE, 13. cikk (hatékony jogorvoslathoz való jog) EJEB, <i>Abdolkhani és Karimnia kontra Törökország</i> (30471/08), 2009 (a hazai jogorvoslatnak a követelés érdemi részével kell foglalkoznia)
A menekültügyi eljárásokról szóló irányelv (2013/32/EU) 46. cikkének (5)–(9) bekezdése	Halasztó hatály	EJEB, <i>Gebremedhin kontra Franciaország</i> (25389/05), 2007 (a hazai jogorvoslat halasztó hatálya a tranzitónában benyújtott, menedékjog iránti kérelmek szempontjából) EJEB, <i>De Souza Ribeiro kontra Franciaország</i> [nagytanács] (22689/07), 2012 (bizonyos kitoloncolási esetekben nincs automatikus halasztó hatály) EJEB, <i>Hirsi Jamaa és társai kontra Olaszország</i> [nagytanács] (27765/09), 2012 (a tengeren visszafordítási műveletet végrehajtó katonai személyezettel szembeni hazai jogorvoslat halasztó hatályának hiánya)

EU	Tárgyalt kérdések	ET
A menekültügyi eljárásokról szóló irányelv (2013/32/EU) 31. cikkének (8) bekezdése	Gyorsított menekültügyi eljárások	EJEB, <i>I.M. kontra Franciaország</i> (9152/09), 2012 (eljárási biztosítékok gyorsított menekültügyi eljárások esetén)
Dublini rendelet, 604/2013/EU rendelet EUB, C-411/10. és C-493/10. sz. egyesített ügyek, <i>N.S. és M.E.</i> [nagytanács], 2011 EUB, C-245/11. sz. ügy, <i>K.</i> [nagytanács], 2012 EUB, C-578/16. sz. ügy, <i>C.K. és társai kontra Szlovénia</i> , 2017 EUB, C-646/16. sz. ügy, <i>Jafari</i> [nagytanács], 2017 EUB, C-490/16. sz. ügy, <i>A.S. kontra Szlovénia</i> [nagytanács], 2017 EUB, C-163/17. sz. ügy, <i>Jawo</i> [nagytanács], 2019	Dublini eljárás	EJEB, <i>M.S.S. kontra Belgium és Görögország</i> [nagytanács] (30696/09), 2011 (a dublini eljárás szerinti átadás megalázó bánásmód kockázatával)
Visszatérési irányelv (2008/115/EK) EUB, C-61/11. PPU. sz. ügy, <i>El Dridi</i> , 2011 EUB, C-562/13. sz. ügy, <i>Abdida</i> [nagytanács], 2014 EUB, C-47/15. sz. ügy, <i>Affum</i> [nagytanács], 2016	Kiutasítási eljárás	EJEE, 13. cikk (hatékony jogorvoslathoz való jog) EJEE, a 7. kiegészítő jegyzőkönyv 1. cikke (idegenek kiutasítására vonatkozó eljárási biztosítékok) EJEB, <i>C.G. és társai kontra Bulgária</i> (1365/07), 2008 (az eljárási biztosítékok hiánya a kitoloncolási eljárásban)
Az EU Alapjogi Chartájának 47. cikke (a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jog)	Jogi segítségnyújtás	EJEE, 13. cikk (hatékony jogorvoslathoz való jog) EJEB, <i>M.S.S. kontra Belgium és Görögország</i> [nagytanács] (30696/09), 2011 (rossz hatékonyságú jogsegélyrendszer)
A menekültügyi eljárásokról szóló irányelv (2013/32/EU) 20–22. cikke	Jogi segítségnyújtás a menekültügyi eljárásokban	Miniszteri Bizottság, Iránymutatások az emberi jogok védelméhez a gyorsított menekültügyi eljárásokban, 2009
Visszatérési irányelv (2008/115/EK), 13. cikk (jogorvoslatok)	Jogi segítségnyújtás kiutasítási határozat esetén	Miniszteri Bizottság, Húsz iránymutatás a kitoloncolásról, 2005

Bevezetés

Ez a fejezet a nemzetközi védelem iránti kérelmek megvizsgálására irányuló eljárásokat (menekültügyi eljárások), valamint a kiutasítási eljárásokat tárgyalja. Elsőként a menedékjogi vagy kiutasítási határozat meghozataláért felelős személyekre vonatkozó eljárási követelményekkel foglalkozik. Ezután az ilyen határozatokkal szembeni hatékony jogorvoslatához való jogot vizsgálja, és felsorolja azokat a főbb elemeket, amelyekre a jogorvoslat hatékonyságához szükség van (lásd még a határigazgatással kapcsolatos jogorvoslatokról szóló [1.8. szakaszt](#)). A fejezet vége a jogi segítségnyújtással kapcsolatos kérdéseket veszi sorra. A kitoloncolás végrehajtásának módjával a [8. fejezet](#) foglalkozik.

Az EJEB ítélkezési gyakorlata megköveteli az államoktól, hogy független és alapos vizsgálatnak vessék alá azokat a kérelmeket, amelyek érdemben indokolják a visszatéréskor várható kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód tényleges veszélyétől való félelmet. A bíróság ítélkezési gyakorlatában kidolgozott követelmények egy része beépült a [menekültügyi eljárásokról szóló átdolgozott irányelvbe](#).

Az EJEE 13. cikke szerinti hatékony jogorvoslatához való jogot a fejezet egyes pontjainál össze fogjuk vetni az [EU Alapjogi Chartájának](#) 47. cikkében rögzített, hatékony jogorvoslatához való jog szélesebb hatókörével.

5.1. Menekültügyi eljárások

A menedékkérőknek az uniós jog és az EJEE szerint egyaránt hozzá kell férniük a hatékony menekültügyi eljárásokhoz, a fellebbezési folyamat során a kitoloncolás felfüggesztésére alkalmas jogorvoslatot is beleértve.

Az uniós [menekültügyi eljárásokról szóló irányelv](#) (2013/32/EU) nagyon részletes szabályokat állapít meg a nemzetközi védelem megadásának és visszavonásának eljárására vonatkozóan. Az irányelv azokra a menedékjog iránti kérelmekre vonatkozik, amelyeket az irányelv hatálya alá tartozó uniós tagállamok területén nyújtanak be, ideértve a határon, a felségvizeken vagy a tranzitónákban benyújtott kérelmeket (3. cikk).

5.1.1. Meghallgatás, vizsgálati eljárás és elsőfokú döntéshozatal

Az uniós jog keretében a menedékkérőknek és az általuk eltartott személyeknek hozzá kell férniük a menekültügyi eljárásokhoz (a [menekültügyi eljárásokról szóló irányelv](#) 6. cikke; lásd még az [1.8. szakaszt](#)). A kérelmezőknek joguk van mindaddig az uniós tagállamban maradni, amíg határozat nem születik a kérelmükről (9. cikk) vagy – fellebbezés esetén – amíg a bírósági felülvizsgálat folyamatban van (46. cikk). A területen maradás joga alól bizonyos ismételt kérelmek esetén (a 9. cikk (2) bekezdése, illetve 41. cikk), valamint kiadatási ügyekben kivétel tehető. Az európai elfogatóparancsról szóló [2002/584/IB tanácsi kerethatározat](#) szerinti kiadatásra külön eljárási biztosítékok vonatkoznak ⁽²⁴⁷⁾.

A menedékkérők számára lehetőséget kell adni a **személyes meghallgatásra** (a menekültügyi eljárásokról szóló irányelv 14. és 15. cikke) ⁽²⁴⁸⁾. A meghallgatást titoktartást biztosító körülmények között, alapesetben a menedékkérő családtagjainak jelenléte nélkül kell lefolytatni. A meghallgatást olyan személynek kell levezetnie, aki képes a kérelem háttérében álló körülmények figyelembevételére, ideértve a menedékkérő kulturális háttérét, nemét, szexuális irányultságát, nemi identitását vagy kiszolgáltatott helyzetét is. A meghallgatásról írásbeli jegyzőkönyvet kell készíteni, amelybe a menedékkérők is betekinhetnek (17. cikk). Az uniós tagállamoknak lehetőséget kell adniuk a menedékkérő számára arra, hogy észrevételeket fűzhessen a jegyzőkönyvhöz, mielőtt a felelős hatóság határozatot hozna a kérelemről (a 17. cikk (3) bekezdése). Az átdolgozott irányelv 15. cikke (3) bekezdésének e) pontja szerint a gyermekek meghallgatását gyermekbarát módon kell lefolytatni. A kísérő nélküli gyermekekre külön garanciák vonatkoznak, ideértve a képviselőhöz való jogot (25. cikk). A gyermek mindenek felett álló érdekét elsődleges szempontnak kell tekinteni (a 25. cikk (6) bekezdése; lásd még a [10. fejezetet](#)). A jogi segítségnyújtásról bővebben lásd az [5.5. szakaszt](#).

A **kérelmek vizsgálatát** a menekültügyi eljárásokról szóló irányelv eljárási követelményeinek és a [kvalifikációs irányelv](#) bizonyítékok értékelésére vonatkozó követelményeinek (4. cikk) megfelelően kell elvégezni. A menedékjog iránti kérelmeket mindig egyénileg, tárgyilagosan és pártatlanul, naprakész információk felhasználásával kell elbírálni (a menekültügyi eljárásokról szóló irányelv 10. cikke és

⁽²⁴⁷⁾ EB, C-388/08. PPU. sz. ügy, *Artur A. Leymann és Aleksei A. Pustovarov ellen folytatott büntetőeljárás*, 2008. december 1.

⁽²⁴⁸⁾ Lásd még: EUB, C-277/11. sz. ügy, *M. M. kontra Minister for Justice, Equality and Law Reform és társai*, 2012. november 22.

a kvalifikációs irányelv 4. cikke). A menekültügyi eljárásokról szóló irányelv 10. cikke szerint az elsőfokú határozatok meghozataláért felelős kvázi bírósági vagy közigazgatási szerv nem utasíthatja el automatikusan a kérelmeket azon az alapon, hogy azokat nem a lehető legrövidebb időn belül nyújtották be. A menekültügyi eljárásokról szóló irányelv 12. cikke rendelkezik arról, hogy a menedékkérőt tájékoztatni kell a lefolytatandó eljárásról és a határidőkről, olyan nyelven, amelyet megért vagy ésszerűen feltételezhető, hogy megért; szükség esetén tolmácsolást kell biztosítani a kérelmező számára; lehetővé kell tenni, hogy kapcsolatba lépjen az UNHCR-rel vagy jogi tanácsadást biztosító szervezetekkel; hozzáférést kell biztosítani számára a kérelemről történő döntéshozatalnál felhasznált bizonyítékokhoz; valamint ésszerű időn belül tájékoztatni kell a meghozott határozatról olyan nyelven, amelyet megért vagy ésszerűen feltételezhető, hogy megért. Az irányelv 13. cikke értelmében a kérelmezőknek együtt kell működniük a hatóságokkal.

Példa: Az A, B és C ügyek ⁽²⁴⁹⁾ három, Hollandiában nemzetközi védelem iránti kérelmet benyújtó személlyel foglalkoztak, akik szexuális irányultságuk miatt üldöztetéstől tartottak. A nemzeti hatóságok elutasították kérelmüket abból az okból, hogy a homoszexualitásukra vonatkozó nyilatkozatok általánosak, felületesek és nem hihetőek. Az EUB megállapította, hogy a menedékjog iránti kérelmek értékelésekor az uniós tagállamokat köti az **EU Alapjogi Chartája**, különös tekintettel annak 1. cikkére (emberi méltóság) és 7. cikkére (a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog). Miközben a Bíróság elismerte, hogy a „sztereotipikus fogalmak” hasznos elemekként szolgálhatnak a menedékjog iránti kérelem elbírálásánál, az értékelésnek egyedi vizsgálatot is magában kell foglalnia, amelynek során mérlegelik a kérelmező személyes körülményeit és kiszolgáltatottságát. A nemzeti hatóságok nem végezhetnek részletes kikérdezéseket a menedékkérő szexuális szokásaira vonatkozóan, mivel ez ellentétes lenne az emberi méltósággal. A Bíróság megállapítása szerint abból, hogy az adott személy eleinte nem nyilatkozott a hatóságoknak a homoszexualitásáról, nem vonható le olyan következtetés, hogy nyilatkozata nem hiteles.

A menedékkérőknek joguk van **visszavonni** a menedékjog iránti kérelmüket. A visszavonásra irányuló eljárásoknak szintén eleget kell tenniük a tájékoztatási követelményeknek, amibe beletartozik az írásbeli tájékoztatás (a **menekültügyi eljárásokról szóló irányelv** 44. és 45. cikke). Amennyiben ésszerűen feltételezhető, hogy egy kérelmező hallgatólagosan visszavonta kérelmét vagy attól elállt, a kérelmet úgy

⁽²⁴⁹⁾ EUB, C-148/13–C-150/13. sz. egyesített ügyek, *A, B és C kontra Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie* [nagytanács], 2014. december 2.

lehet kezelni, mint amelyet visszavontak vagy amelytől elálltak; az államnak azonban határozatot kell hoznia a kérelem elbírálásának megszüntetéséről – feljegyezve a meghozott intézkedést – vagy a kérelem elutasításáról (a menekültügyi eljárásokról szóló irányelv 27. és 28. cikke).

A menedékjog iránti kérelmekről a felelős hatóságnak a lehető leghamarabb, de legkésőbb a kérelem benyújtását követő hat hónapon belül **határozatot** kell hoznia, kivéve a menekültügyi eljárásokról szóló irányelv 31. cikkének (3) és (4) bekezdésében felsorolt eseteket, amikor a vizsgálat legfeljebb 21 hónapra meghosszabbítható. Ha a határozatot nem lehet hat hónapon belül meghozni, a kérelmezőt tájékoztatni kell a késedelemről és arról, hogy mennyi időn belül várható határozat kérelme ügyében (a 31. cikk (6) bekezdése). A kérelem vizsgálata során tiszteletben kell tartani az irányelv II. fejezetében foglalt alapvető garanciákat. A határozatot írásba kell foglalni, és arról is információkkal kell szolgálni, hogy azt miként lehet megtámadni (az irányelv 11. cikke).

A **menekültügyi eljárásokról szóló irányelv** 33. cikke értelmében az uniós tagállamok **elfogadhatatlannak** minősíthetnek bizonyos **kérelmeket**, például az új elemeket nem tartalmazó, ismételt kérelmeket, vagy az olyan eseteket, amikor egy Unión kívüli állam a menedékkérő számára biztonságos harmadik országnak minősül. Ilyenkor személyes meghallgatást kell tartani, kivéve az elfogadhatatlan ismételt kérelmek esetét (34. cikk).

Az EJEE alapján a bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy a személyeknek hozzá kell férniük a menekültügyi eljáráshoz, és megfelelő tájékoztatást kell kapniuk a követendő eljárásról. A hatóságok felé az is követelmény, hogy a menedékjog iránti kérelmekre vonatkozó döntéshozatalnál kerüljék a túlzottan hosszú késedelmeket ⁽²⁵⁰⁾. A menedékjog iránti elsőfokú kérelmek vizsgálatának hatékonyságát értékelve a bíróság más tényezőket is figyelembe vett, például a tolmácsok rendelkezésre állását, a jogsegélyhez való hozzáférést, valamint a hatóságok és a menedékkérők közötti megbízható kommunikációs rendszer meglétét ⁽²⁵¹⁾. Ami a kockázat értékelését illeti, a 13. cikk előírja, hogy a nemzeti hatóságoknak független,

⁽²⁵⁰⁾ EJEB, *B.A.C. kontra Görögország* (11981/15), 2016. október 13.; EJEB, *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* [nagytanács] (30696/09), 2011. január 21.; EJEB, *Abdolkhani és Karimnia kontra Törökország* (30471/08), 2009. szeptember 22.

⁽²⁵¹⁾ Bővebb információ: EJEB, *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* [nagytanács] (30696/09), 2011. január 21., 301. pont.

alapos vizsgálatnak kell alávetniük minden olyan kérelmet, ahol a kérelmező kiutasítása esetén alapos okkal lehet tartani a 3. cikkel (vagy a 2. cikkel) ellentétes bánásmód tényleges veszélyétől ⁽²⁵²⁾.

5.1.2. A hatékony jogorvoslathoz való jog

A menedékjog vagy a tartózkodási engedély megtagadása, illetve az emberi jogok állítólagos megsértésére vonatkozó bármely más panasz esetén a személyeknek hozzá kell férniük tényleges, hatékony jogorvoslati lehetőségekhez. Ezzel összefüggésben az uniós jog és az EJEE egyaránt elismeri, hogy eleget kell tenni az eljárási biztosítékoknak, hogy az egyéni eseteket hatékonyan és gyorsan lehessen vizsgálni. Ennek érdekében az uniós jogban és az EJEB gyakorlatában részletes eljárási követelményeket dolgoztak ki.

Az uniós jog keretében az **EU Alapjogi Chartájának** 47. cikke rendelkezik „a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jogról”. A Charta 47. cikkének első bekezdése az EJEE 13. cikkén alapul, amely biztosítja a jogot „a hazai hatóság előtt a jogsérelem hatékony orvoslásához”. Míg az Alapjogi Charta e felülvizsgálat elvégzését bírósági hatáskörbe utalja, az EJEE 13. cikke csak egy nemzeti hatóság előtti felülvizsgálatról rendelkezik ⁽²⁵³⁾.

Az Alapjogi Charta 47. cikkének második bekezdése az EJEE 6. cikkén alapul, amely garantálja a tisztességes tárgyaláshoz való jogot, de csak a polgári jogi jogok és kötelezettségek, illetve a büntetőjogi vádak tárgyában. Emiatt az EJEE 6. cikke nem alkalmazható a bevándorlási és menedékjogi ügyekben, mivel ezek nem járnak polgári jogi jog vagy kötelezettség megállapításával ⁽²⁵⁴⁾. Az EU Alapjogi Chartájának 47. cikkében nincs ilyen kitétel.

A **menekültügyi eljárásokról szóló irányelv** 46. cikke rendelkezik a nemzetközi védelem elutasításáról hozott határozattal, a korábban lezárt kérelem újravizsgálásának megtagadásával és a nemzetközi védelem visszavonásáról szóló határozattal szembeni hatékony jogorvoslathoz való jogról. A hatékony jogorvoslatnak mind a tények, mind a jogi szempontok teljes körű és *ex nunc* megvizsgálását tartalmaznia kell. A határidők nem tehetik lehetetlenné, illetve nem nehezíthetik meg túlságosan a fellebbezés benyújtását.

⁽²⁵²⁾ Uo., 293. pont.

⁽²⁵³⁾ Magyarázatok az Alapjogi Chartához (2007/C 303/02), HL C 303., 2007.12.14., 17. o.

⁽²⁵⁴⁾ EJEB, *Maaouia kontra Franciaország* [nagytanács] (39652/98), 2000. október 5., 38–39. pont.

Az EJEE szerint a bevándorlási ügyekre a 13. cikk alkalmazandó, amely szavatolja a nemzeti hatóság előtti hatékony jogorvoslathoz való jogot. Az egyezmény szerinti többi jogot, köztük az EJEE 3. cikkét is a 13. cikkel összefüggésben lehet értelmezni. Ezenkívül az EJEE 8. cikkében rögzített, magán- és családi élethez való jogról is úgy ítélték meg, hogy magában foglal eredendő eljárási biztosítókat (ennek rövid leírását lásd az [5.4. szakaszban](#)). Mindemellett az önkényességnek az egyezmény szerinti jogoktól elválaszthatatlan tilalmára gyakran támaszkodnak a menedékjogi vagy bevándorlási ügyekben nyújtott fontos biztosítékként ⁽²⁵⁵⁾. Ugyanakkor az EJEE 6. cikke, amely szavatolja a tisztességes bírósági tárgyaláshoz való jogot, nem alkalmazandó a menedékjogi és bevándorlási ügyekben (lásd az [5.5. szakaszt](#)). A szabadságtól való jogellenes vagy önkényes megfosztás elleni jogorvoslatokra vonatkozóan lásd a 7. fejezetet ([7.10. szakasz](#)).

Az EJEB általános elveket állapított meg arra vonatkozóan, hogy a menedékkérők kiutasításával kapcsolatos ügyekben mi minősül hatékony jogorvoslatnak. A kérelmezők rendelkezésére álló nemzeti szintű jogorvoslatnak alkalmasnak kell lennie arra, hogy az EJEE szerint foglalkozzon a „védhető panasz” érdemi részével, és szükség esetén megfelelő jóvátételt nyújtson ⁽²⁵⁶⁾. Mivel a jogorvoslatnak a gyakorlatban és jogilag egyaránt „hatékonynak” kell lennie, az EJEB-nek adott esetben – egyebek mellett – azt is mérlegelnie kell, hogy a menedékkérőnek elegendő időt hagytak-e a fellebbezés benyújtására.

Példa: Az *Abdolkhani és Karimnia kontra Törökország* ügyben ⁽²⁵⁷⁾ a közigazgatási és az igazságügyi hatóságok is passzívak maradtak a felperesek Irakba vagy Iránba való visszaküldésük esetén várható kegyetlen bánásmóddal kapcsolatos súlyos feltételezéseit illetően. A nemzeti hatóságok ráadásul nem vették figyelembe az ideiglenes menedék iránti kérelmeiket, nem tájékoztatták őket ennek okairól és nem adtak engedélyt a jogi segítségnyújtás igénybevételére, noha a rendőrségi őrizetben töltött idő alatt kifejezetten kértek ügyvédet. A nemzeti hatóságok fenti mulasztásai folytán a felperesek nem tudták a megfelelő jogszabályi keretek között előadni az EJEE 3. cikke alá tartozó állításait. A felperesek ezenkívül az őket kiutasító határozat hatályon kívül helyezését sem kérhették a hatóságoknál, mivel nem adták át nekik a kiutasítási végzést, és a kitoloncolásuk okairól sem kaptak tájékoztatást. Törökországban

⁽²⁵⁵⁾ EJEB, *C.G. és társai kontra Bulgária* (1365/07), 2008. április 24., 49. pont.

⁽²⁵⁶⁾ EJEB, *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* [nagytanács] (30696/09), 2011. január 21., 288. pont; EJEB, *Kudla kontra Lengyelország* [nagytanács] (30210/96), 2000. október 26., 157. pont.

⁽²⁵⁷⁾ EJEB, *Abdolkhani és Karimnia kontra Törökország* (30471/08), 2009. szeptember 22., 111–117. pont.

a kiutasítási ügyekben végzett bírósági felülvizsgálatot nem lehetett hatékony jogorvoslatnak tekinteni, mivel a kiutasítási végzés hatályon kívül helyezése iránti kérelemnek nem volt halasztó hatálya, kivéve, ha a közigazgatási bíróság külön elrendeli a végrehajtás felfüggesztését. A felperesek ezért az EJEE 3. cikkén alapuló panaszaikra vonatkozóan nem jutottak hatékony és hozzáférhető jogorvoslatához.

Példa: Ausztriában és Csehországban az alkotmánybíróság túl rövidnek találta a kétnapos, illetve hétnapos határidőket ⁽²⁵⁸⁾. Ezzel szemben a *Diouf*-ügyben ⁽²⁵⁹⁾ az EUB megállapította, hogy a gyorsított eljárásban alkalmazott 15 napos keresetindítási határidő „főszabály szerint nem tűnik gyakorlati szempontból elégtelennek a hatékony jogorvoslat előkészítéséhez és benyújtásához, valamint az észszerűnek és arányosnak tűnik a szóban forgó jogokhoz és érdekekhez képest”.

A garanciák hatékonyságát hátráltató egyéb állami intézkedések közé tartozik a határozatról vagy a fellebbezési jogról szóló értesítés elmulasztása, vagy az őrizetben lévő menedékkérők külvilággal való kapcsolattartásának akadályozása. Néhány tekintetben van némi hasonlóság az EJEB által kidolgozott követelmények és a menekültügyi eljárásokról szóló irányelv szerinti eljárási biztosítékok között.

Példa: A roma menedékkérőknek az egyezmény 4. kiegészítő jegyzőkönyvének 4. cikke szerinti kollektív kiutasításáról szóló *Čonka kontra Belgium* ügyben ⁽²⁶⁰⁾ a felpereseket adminisztratív és gyakorlati akadályok gátolták abban, hogy Belgiumban érvényt tudjanak szerezni a menedékjog iránti kérelmüknek. A kérelmezők az elsőfokú eljárásban nem tekinthettek be az iratanyagukba, nem tanulmányozhatták a meghallgatáson felvett jegyzőkönyvet, és nem kérhették, hogy az észrevételeiket vegyék jegyzőkönyvbe. A jogorvoslati kérelemnek nem volt automatikus halasztó hatálya. A bíróság megállapította, hogy megsértették az EJEE 13. cikkét, összefüggésben a 4. kiegészítő jegyzőkönyv 4. cikkével.

⁽²⁵⁸⁾ Ausztria, Osztrák Alkotmánybíróság (*Österreichische Verfassungsgerichtshof*), G31/98., G79/98., G82/98., G108/98. sz. határozat, 1998. június 24.; Csehország, Cseh Alkotmánybíróság (*Ústavní soud České republiky*), 9/2010 sz. Coll. határozat, amely 2010 januárjában lépett hatályba.

⁽²⁵⁹⁾ EUB, C-69/10. sz. ügy, *Brahim Samba Diouf kontra Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration*, 2011. július 28., 67. pont.

⁽²⁶⁰⁾ EJEB, *Čonka kontra Belgium* (51564/99), 2002. február 5.

Még ha egyetlen jogorvoslat önmagában nem is tesz eleget maradéktalanul az EJEE 13. cikke szerinti követelményeknek, a hazai jog alapján előírt jogorvoslatok összesége elegendő lehet ⁽²⁶¹⁾.

5.1.3. Automatikus halasztó hatályú fellebbezések

Az uniós jogban a **menekültügyi eljárásokról szóló irányelv** 46. cikke biztosítja a bíróság vagy törvényszék előtti hatékony jogorvoslathoz való jogot. Ez az **EU Alapjogi Chartája** 47. cikkének megfogalmazását követi. Az irányelv előírja, hogy az uniós tagállamoknak lehetővé kell tenniük a kérelmezők számára, hogy a területükön maradjanak a fellebbezés benyújtására vonatkozó határidő lejártáig, illetve a fellebbezés elbírálásáig. A 46. cikk (6) bekezdése szerint a megalapozatlan vagy elfogadhatatlan kérelmek bizonyos típusai nem biztosítanak automatikus tartózkodási jogot, ezért az ilyen esetekben a fellebbviteli szervet fel kell hatalmazni annak eldöntésére, hogy a kérelmező a területen maradhat-e a fellebbezés vizsgálatához szükséges ideig. Hasonló kivétel van érvényben a **dublini rendelet** szerinti átadásra vonatkozó határozatok esetében (604/2013/EU rendelet, a 27. cikk (2) bekezdése).

Az EJEE alapján a bíróság kimondta, hogy amikor egy személy fellebbez a menedékjog iránti kérelmének elutasítása miatt, a fellebbezésnek automatikus halasztó hatállyal kell rendelkeznie, amennyiben a kiutasítási intézkedés végrehajtása a 3. cikkel ellentétes, potenciálisan visszafordíthatatlan hatásokkal járna.

Példa: A *Gebremedhin [Gaberamadhien] kontra Franciaország* ügyben ⁽²⁶²⁾ az EJEB úgy ítélte meg, hogy a felperesnek az eritreai kegyetlen bánásmód veszélyére vonatkozó állításai kellően hitelesek voltak ahhoz, hogy a panaszát az EJEE 3. cikke alapján „védhetővé” tegyék. A felperes ezért támaszkodhatott a 3. cikkel összefüggésben értelmezett 13. cikkre. Az előbbi rendelkezés értelmében a külföldi állampolgárnak joga van halasztó hatályú jogorvoslathoz jutni az őt kiutasító határozat ellen, ha az egy olyan országba utasítja ki, ahol tényleges okkal feltételezhető, hogy a 3. cikkel ellentétes kegyetlen bánásmód veszélyének lesz kitéve. Az olyan menedékkérők esetében, akik állításuk szerint ilyen veszélynek vannak kitéve, és akik már engedélyt kaptak a francia területre való beutazáshoz, a francia jog rendelkezett egy olyan eljárásról, amely megfelel e követelmények némelyikének. Az eljárás ugyanakkor nem vonatkozott azokra az ilyen veszélyre hivatkozó személyekre, akik a repülőtérre való

⁽²⁶¹⁾ EJEB, *Kudla kontra Lengyelország* [nagytanács] (30210/96), 2000. október 26.

⁽²⁶²⁾ EJEB, *Gebremedhin [Gaberamadhien] kontra Franciaország* (25389/05), 2007. április 26.

megérkezéskor a határon jelentkeztek. A menedékjog iránti kérelem benyújtásához a külföldi állampolgároknak francia területen kellett lenniük. Ha a határon jelentkeztek, nem nyújthattak be ilyen kérelmet, hacsak nem kaptak előbb engedélyt az országba való belépésre. Ha ehhez nem voltak meg a szükséges irataik, a menedékjogra hivatkozva kérelmezniük kellett a beutazási engedélyt. Ezután egy „várakozási területen” tartották őket, amíg a hatóságok megvizsgálták, hogy a menedékjog iránti kérelmük „nyilvánvalóan megalapozatlan”-e. Ha a hatóságok „nyilvánvalóan megalapozatlannak” ítélték a kérelmet, az érintett személynek nem adtak engedélyt az országba való belépésre. Bár a szóban forgó személy közigazgatási bírósághoz fordulhatott, hogy érvényteleníttesse a beutazási engedélyének megtagadásáról szóló miniszteri határozatot, az erre irányuló kérelemnek nem volt halasztó hatálya, és semmilyen határidőhöz nem volt kötve. Igaz, hogy ekkor a sürgősségi kérelmek bírójához fordulhatott, amit a felperes meg is tett, sikertelenül. Ennek a jogorvoslatnak azonban szintén nem volt automatikus halasztó hatálya, ami azt jelentette, hogy a személyt már azelőtt ki lehetett toloncolni, mielőtt a bíró döntést hozott volna. Tekintettel az EJEE 3. cikkének fontosságára és a kínzás vagy kegyetlen bánásmód által okozott sérelem visszafordíthatatlanságára, a 13. cikk értelmében követelmény, hogy amennyiben egy részes állam úgy határoz, hogy olyan országba toloncolja ki a külföldi állampolgárt, ahol alapos okkal feltételezhető, hogy kínzás vagy kegyetlen bánásmód veszélyének lesz kitéve, az érintett személynek hozzá kell férnie az automatikus halasztó hatállyal rendelkező jogorvoslatához. Ez a hatály a gyakorlatban nem volt elegendő. Mivel a felperes a „várakozási területen” töltött idő alatt nem férhetett hozzá ilyen jogorvoslati lehetőséghez, ezzel megsértették az EJEE 3. cikkel összefüggésben értelmezett 13. cikkét.

Példa: Az *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* ügyben ⁽²⁶³⁾ a bíróság megállapította, hogy Görögország megsértette az EJEE 3. cikkel összefüggésben értelmezett 13. cikkét, mert a hatóságai hibákat követtek el a felperes menedékjog iránti kérelmének és a származási országába való közvetlen vagy közvetett visszaküldése esetén rá váró veszélynek a vizsgálata során, a menedékjog iránti kérelme érdemi részét nem vizsgálták meg komolyan, és nem férhetett hozzá hatékony jogorvoslatához.

⁽²⁶³⁾ EJEB, *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* [nagytanács] (30696/09), 2011. január 21., 293. pont.

Példa: A *Hirsi Jamaa és társai kontra Olaszország* ügyben ⁽²⁶⁴⁾ egy olasz hajó potenciális menedékkérőket tartóztatott fel a tengeren. Az olasz hatóságok abban a hitben hagyták a menedékkérőket, hogy Olaszországba viszik őket, és nem adtak tájékoztatást arról, hogy milyen eljárásokkal kerülhetnek el a Líbiába való visszaküldést. A felperesek ezáltal nem tudták benyújtani az EJEE 3. cikke vagy a 4. jegyzőkönyv 4. cikke szerinti panaszukat az illetékes hatóságnál és alapos, részletes elbírálás alá vetetni a kérelmeiket, mielőtt a kitoloncolási intézkedést végrehajtják. A bíróság megállapította, hogy megsértették az EJEE 13. cikkét, a 3. cikkel és a 4. kiegészítő jegyzőkönyv 4. cikkével összefüggésben értelmezve.

Az EJEB megállapította, hogy az EJEE 13. cikke szerinti kérelmek esetében – az EJEE 8. cikkével és a 4. jegyzőkönyv 4. cikkével összefüggésben értelmezve – a hazai jogorvoslatnak nem kell automatikus halasztó hatállyal rendelkeznie.

Példa: A *De Souza Ribeiro kontra Franciaország* ügyben ⁽²⁶⁵⁾ a felperes, egy brazil állampolgár hétéves kora óta Francia Guyanában (egy francia tengerentúli területen) élt a családjával. Miután közigazgatási őrizetbe vették, amiért nem tudott érvényes tartózkodási engedélyt bemutatni, a hatóságok elrendelték a kitoloncolását. Másnap kitoloncolták, mintegy 50 perccel azután, hogy a kiutasítási végzés ellen fellebbezést nyújtott be. Az EJEB nagytanácsa arra az álláspontra helyezkedett, hogy amennyiben a kitoloncolást a magán- és családi életbe való állítólagos beavatkozás miatt megtámadják, nem feltétlenül szükséges automatikus halasztó hatályt biztosítani ahhoz, hogy a jogorvoslat hatékony legyen. Ugyanakkor a bíróság megállapította, hogy a kiutasítási végzés sietős végrehajtásának az volt a hatása, hogy a rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőségek a gyakorlatban elvesztették mind hatékonyságukat, mind hozzáférhetőségüket. A felperes a gyakorlatban nem jutott hatékony jogorvoslathoz az egyezmény 8. cikke szerinti panasz tekintetében, amikor a kitoloncolására készültek. A bíróság megállapította a 13. cikk megsértését a 8. cikkel összefüggésben.

⁽²⁶⁴⁾ EJEB, *Hirsi Jamaa és társai kontra Olaszország* [nagytanács] (27765/09), 2012. február 23., 197–207. pont.

⁽²⁶⁵⁾ EJEB, *De Souza Ribeiro kontra Franciaország* [nagytanács] (22689/07), 2012. december 13., 83. pont.

Példa: A *Khlaifia és társai kontra Olaszország* ügy ⁽²⁶⁶⁾ tunéziai állampolgárok Olaszországból történő kiutasítását tárgyalta. A felperesek nem kérelmeztek menedékjogot, de megtámadták kiutasításuk kollektív jellegét, azt állítva, hogy az az EJEE 4. kiegészítő jegyzőkönyvének 4. cikke értelmében tiltott kollektív kiutasításnak minősült. Az olasz jog szerint a felperesek fellebbezhetek volna a kiutasítási határozattal szemben, a fellebbezés azonban nem járt volna a kiutasítás automatikus felfüggesztésével. Az EJEB megállapította, hogy amennyiben van hatékony lehetőség a kiutasítási határozat megtámadására, nem szükséges, hogy az EJEE 4. kiegészítő jegyzőkönyve 4. cikkének állítólagos megsértésével szembeni fellebbezés automatikusan felfüggeszse a kiutasítást. A jogorvoslatnak csak akkor kell automatikus halasztó hatállyal rendelkeznie, ha az EJEE 2. vagy 3. cikkének megsértése formájában fennáll a visszafordíthatatlan sérelem kockázata. Ezért a bíróság nem állapította meg a 13. cikk megsértését a 4. kiegészítő jegyzőkönyv 4. cikkével összefüggésben.

5.1.4. Gyorsított menekültügyi eljárások

Az uniós jogban a **menekültügyi eljárásokról szóló irányelv** 31. cikkének (8) bekezdése felsorol tíz helyzetet, amelyek esetén gyorsított eljárásokat lehet alkalmazni, például amikor a kérelmet megalapozatlannak tekintik, mert a kérelmező biztonságos származási országból érkezett, vagy a kérelmező megtagadja az ujjnyomátvételt. Miközben az irányelvben meghatározott alapelvek és garanciák továbbra is alkalmazandók, a fellebbezésnek nem feltétlenül kell automatikus halasztó hatállyal rendelkeznie, így a fellebbezési eljárás során az országban maradáshoz való jogot eseti alapon külön kell kérni és/vagy megadni (lásd az **5.1.3. szakaszt**). A gyakorlatban a gyorsított eljárások keretében a határidők is rövidebbek lehetnek, ameddig az elutasító határozat ellen fellebbezni lehet.

Az EJEE alapján a bíróság álláspontja az, hogy minden menedékjogi kérelem esetében független és alapos vizsgálatra van szükség. Ahol ez nem történt meg, a bíróság megállapította az EJEE 3. cikkel összefüggésben értelmezett 13. cikkének megsértését.

⁽²⁶⁶⁾ EJEB, *Khlaifia és társai kontra Olaszország* [nagytanács] (16483/12), 2016. december 15., 272–281. pont.

Példa: Az *I.M. kontra Franciaország* ügyben ⁽²⁶⁷⁾ a felperes, aki azt állította, hogy Szudánba történő kitoloncolása esetén kegyetlen bánásmódnak lenne kitéve, Franciaországban próbált meg menedékjogot kérni. A hatóságok azon az állásponton voltak, hogy a menedékjog iránti kérelme „szándékos csaláson” alapult vagy a „menekültügyi eljárással való visszaélésnek” minősült, mert a kiutasítási végzés átadása után nyújtotta be. A menedékjog iránti kérelmének első és egyetlen vizsgálatát ezért automatikusan a gyorsított eljárás keretében végezték el, amelyben nem voltak meg a kellő biztosítékok. A kérelem benyújtására vonatkozó határidőt például 21-ről öt napra csökkentették. Ez a nagyon rövidre szabott kérelmezési időszak különösen megnehezítette a felperes helyzetét, hiszen egy teljes kérelmet kellett benyújtania franciául, igazoló dokumentumokkal együtt, és ugyanazokat a kérelmezési követelményeket kellett teljesítenie, mint azoknak, akik nincsenek őrizetben, és a rendes eljárásban nyújtják be kérelmüket. Bár a felperes kérhette volna a közigazgatási bíróságtól, hogy támadja meg a kitoloncolási végzését, erre csak 48 órája volt, szemben a rendes eljárásban rendelkezésre álló két hónappal. A felperes menedékjog iránti kérelmét tehát anélkül utasították el, hogy a hazai rendszer egészében véve a gyakorlatban ténylegesen működő jogorvoslatot kínált volna neki. Ezért nem volt lehetősége arra, hogy megtegye az EJEE 3. cikkére vonatkozó panaszát. A bíróság megállapította, hogy megsértették az EJEE 13. cikkét, összefüggésben a 3. cikkel.

5.2. Dublini eljárás

A [dublini rendelet](#) (604/2013/EU rendelet) előírja, hogy az uniós tagállamoknak meg kell vizsgálniuk a harmadik országbeli állampolgárok vagy hontalan személyek által benyújtott, nemzetközi védelem iránti kérelmeket, valamint hogy a kérelmet egyetlen tagállam vizsgálja meg (a 3. cikk (1) bekezdése). A rendelet meghatározza, melyik állam felelős a menedékjog iránti kérelem megvizsgálásáért. Amennyiben a rendeletben megállapított kritériumok alapján a kérelem megvizsgálása egy másik állam felelőssége, a rendelet meghatározza az ennek az államnak történő átadás eljárását.

Az uniós jog keretében a dublini rendelet határidőket szab meg, amelyeken belül az államoknak eleget kell tenniük a menedékkérők átvétele vagy visszavétele iránti megkereséseknek (21., 22., 25., és 29. cikk), és rögzíti, hogy az

⁽²⁶⁷⁾ EJEB, *I.M. kontra Franciaország* (9152/09), 2012. február 2., 136–160. pont.

államnak a kérelmező átadása előtt meghatározott bizonyítékokat kell összegyűjtenie (22. cikk), gondoskodnia kell a személyes információk titkosságáról (39. cikk), továbbá tájékoztatnia kell a személyt általában véve a dublini rendeletről (4. cikk), valamint a tervezett dublini transferről és a rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőségekről (26. cikk). A közigazgatási együttműködés terén vannak bizonyítási követelmények (34. cikk), a felelősség megszűnésére vonatkozóan pedig biztosítékok (19. cikk).

Példa: A *Ghezelbash*- és a *Karim*-ügy ⁽²⁶⁸⁾ a dublini rendelet szerinti hatékony jogorvoslatok terjedelmét érintette. A *Ghezelbash*-ügyben az EUB kimondta, a felperesnek joga volt ahhoz, hogy az átadásra vonatkozó határozattal szembeni fellebbezésben hivatkozzon a dublini rendelet szerinti valamely felelősségi feltétel téves alkalmazására, különös tekintettel a 12. cikkben szereplő, vízumkibocsátásra vonatkozó feltételre. A *Karim*-ügyben az EUB megállapította, hogy az átadásra vonatkozó határozatot megtámadó kérelmező hivatkozhat azon szabály megsértésére, amely szerint az adott tagállam többé nem felelős a nemzetközi védelem iránti kérelemért, ha a kérelmező legalább három hónapja elhagyta a tagállam területét (a dublini rendelet 19. cikkének (2) bekezdése).

A dublini rendelet azt követően is biztosítja a dublini szabályok alkalmazását, hogy az adott személy visszavonta a menedékjog iránti kérelmet (a 20. cikk (5) bekezdése és a 18. cikk (1) bekezdésének c) pontja) ⁽²⁶⁹⁾.

A dublini rendelet 5. cikke előírja, hogy minden kérelmezőt alapesetben személyesen kell meghallgatni. A kérelmezőknek joguk van a hatékony jogorvoslatához: vagy meg kell engedni, hogy maradjanak, amíg a fellebbviteli szerv felülvizsgálja az átadásra vonatkozó határozatot, vagy lehetőséget kell adni a fellebbviteli szervnek arra, hogy saját kezdeményezésére vagy kérésre felfüggeszse az átadást (a 27. cikk (3) bekezdése).

A dublini rendelet a kísérő nélküli gyermekekre vonatkozó eljárási garanciákat is tartalmaz (részletesen: lásd a [10.1. szakaszt](#)), és rendelkezik a család egységének megőrzéséről. A rendelet 8–11. és 16. cikke kritériumokat tartalmaz annak

⁽²⁶⁸⁾ EUB, C-63/15. sz. ügy, *Mehrdad Ghezelbash kontra Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie* [nagytanács], 2016. június 7.; EUB, C-155/15. sz. ügy, *George Karim kontra Migrationsverket* [nagytanács], 2016. június 7.

⁽²⁶⁹⁾ Lásd még: EUB, C-620/10. sz. ügy, *Migrationsverket kontra Nurije Kastrati és társai*, 2012. május 3., 49. pont.

meghatározásához, hogy (a rendelet 2. cikkének g) pontjában meghatározott) családtagok esetében melyik a felelős tagállam. Egy tagállam azt is kérheti egy másik uniós tagállamtól, hogy a többi családtag egyesítése érdekében vizsgáljon meg egy kérelmet (a 17. cikk (2) bekezdése, „humanitárius záradék”). A 7. cikk (3) bekezdése előírja, hogy az uniós tagállamok vegyenek figyelembe minden bizonyítékot a családtagok és hozzátartozók valamely uniós tagállam területén való jelenlétére vonatkozóan, feltéve, hogy az ilyen bizonyítékot még azelőtt mutatják be, hogy egy másik tagállam felelősséget vállal a menedékjog iránti kérelem megvizsgálásáért, és a korábbi kérelemről még nem hoztak érdemi határozatot.

Amennyiben súlyos humanitárius kérdésekről van szó, bizonyos körülmények között egy adott uniós tagállam felelőssé válhat a menedékjog iránti kérelem megvizsgálásáért, ha az egyik személy egy másik eltartottja és kettőjük között családi kötelékek állnak fenn.

Példa: A K.-ügy⁽²⁷⁰⁾ egy olyan nő Ausztria általi, Lengyelországnak történő javasolt átadásával foglalkozott, akinek menyje nemrégiben szült. Menye emellett egy harmadik országban elszenvedett traumatikus élmény nyomán súlyos betegséggel küzdött és fogyatékossgal élt. Ha a vele történt esemény kiderült volna, fennállt volna a veszély, hogy menyét a család férfitagjai a család becsületének helyreállítását célzó kulturális hagyományok miatt súlyosan bántalmazták volna. Ezen körülmények között az EUB úgy ítélte meg, hogy a (rendelet 2003-as verziója szerinti) 15. cikk (2) bekezdésében (azaz a 2013-as verzió szerinti 16. cikk (1) bekezdésében) foglalt feltételek teljesülése esetén az a tagállam, amely – az említett rendelkezésben hivatkozott humanitárius okokból – köteles átvenni a menedékkérőt, felelőssé válik a menedékjog iránti kérelem megvizsgálásáért.

Egy uniós tagállam akkor is dönthet egy kérelem megvizsgálásáról, ha a dublini rendelet értelmében nem felelős ezért (a dublini rendelet 17. cikkének (1) bekezdése szerinti szuverenitási záradék)⁽²⁷¹⁾. A rendelet 3. cikkének (2) bekezdése szerint amennyiben a dublini feltételek alapján felelősnek minősülő uniós tagállamnak történő átadás az Alapjogi Charta 4. cikkében tiltott kegyetlen bánásmód veszélyének tenné ki a kérelmezőt, a kérelmezőt átadni kívánó államnak meg kell vizsgálnia a rendeletben szereplő egyéb feltételeket, és észszerű időn belül döntenie

⁽²⁷⁰⁾ EUB, C-245/11. sz. ügy, *K. kontra Bundesasylamt* [nagytanács], 2012. november 6.

⁽²⁷¹⁾ Lásd még: EUB, C-528/11. sz. ügy, *Zuheyra Frayeh Halaf kontra Darzhavna agentsia za bezhantsite pri Ministerskia savet*, 2013. május 30.; EUB, C-661/17. sz. ügy, *M.A és társai*, 2019. január 23.

kell arról, hogy a feltételek alapján kijelölhető-e egy másik tagállam a menedékjog iránti kérelem megvizsgálásáért felelős tagállamként. Ennek nyomán előfordulhat, hogy az elsőként említett állam válik felelőssé a kérelem megvizsgálásáért (a 3. cikk (2) bekezdése), hogy kiküszöbölhető legyen a kérelmezőt megillető alapvető jogok megsértésének veszélye.

Az *N.S. és M.E.* egyesített ügyekben ⁽²⁷²⁾ az EUB azt vizsgálta, hogy megsértenék-e az EU Alapjogi Chartájának 4. cikkét – amely megfelel az EJEE 3. cikkének –, ha a személyeket a dublini rendelet értelmében átadnák Görögországnak. Mire az EUB foglalkozni kezdett az ügyekkel, az EJEB már kimondta, hogy a menedékkérők számára biztosított görögországi befogadási és egyéb körülmények megsértették az EJEE 3. cikkét (lásd: *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* ⁽²⁷³⁾). Az EUB úgy ítélte meg, hogy az uniós tagállamoknak „tudomással kell bírniuk” a görögországi menekültügyi eljárás és befogadási rendszer rendszerszintű hiányosságairól, amelyek miatt a menedékkérők az embertelen vagy megalázó bánásmód valós veszélyének vannak kitéve. Hangsúlyozta, hogy a dublini rendeletet az Alapjogi Charta szerinti jogokkal összhangban kell végrehajtani, ami azt jelenti, hogy – másik felelős uniós tagállam hiányában – az Egyesült Királyság és Írország köteles megvizsgálni a menedékjog iránti kérelmeket, annak ellenére, hogy a kérelmezők Görögországban nyújtották be kérelmüket.

Példa: A *C.K. és társai kontra Szlovénia* ügyben ⁽²⁷⁴⁾ az EUB kimondta, hogy a dublini eljárás szerinti átadást fel kell függeszteni, ha a kérelmező egészségi állapota olyan súlyos, hogy megalapozottan feltételezhető, hogy átadása az Alapjogi Charta 4. cikke értelmében vett embertelen vagy megalázó bánásmód tényleges kockázatát vonná maga után. A Bíróság megállapította, hogy kivételes esetekben nemcsak a rendszerszintű hiányosságokból eredő kockázatok, hanem a kérelmező egyedi helyzetét érintő körülmények is kizárhatják a dublini eljárás szerinti átadást. Az EUB kimondta, hogy a dublini rendelet 17. cikkének az Alapjogi Charta 4. cikkével összefüggésben értelmezett (1) bekezdése nem kötelezi az uniós tagállamokat a mérlegelési záradék alkalmazására.

⁽²⁷²⁾ EUB, C-411/10. és C-493/10. sz. egyesített ügyek, *N.S. kontra Secretary of State for the Home Department és M.E. és társai kontra Refugee Applications Commissioner és Minister for Justice, Equality and Law Reform* [nagytanács], 2011. december 21. Lásd még: EUB, C-4/11. sz. ügy, *Bundesrepublik Deutschland kontra Kaveh Puid*, 2013. november 14.

⁽²⁷³⁾ EJEB, *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* [nagytanács] (30696/09), 2011. január 21.

⁽²⁷⁴⁾ EUB, C-578/16. sz. ügy, *C.K. és társai kontra Szlovénia*, 2017. február 16.

Mindazonáltal élni lehet a mérlegelési záradékkal, amennyiben az érintett személy egészségi állapota „várhatóan nem fog rövid időn belül javulni”, vagy egy további felfüggesztés „az érintett állapota romlásának kockázatával” járna.

Az EUB ítélkezési gyakorlata szerint a nemzetközi védelem iránti kérelmet benyújtó személy átadható annak a tagállamnak, amely alapesetben felelős a kérelem feldolgozásáért vagy amely korábban kiegészítő védelemben részesítette az adott személyt, kivéve, ha az adott tagállamban a nemzetközi védelemben részesülők várható életkörülményei miatt az adott személy súlyos anyagi nélkülözésnek lenne kitéve, ami ellentétben áll az embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmával.

Példa: A *Jawo*-ügy ⁽²⁷⁵⁾ azzal a kérdéssel foglalkozott, hogy tiltja-e az Európai Unió Alapjogi Chartája a kérelmező felelős tagállamnak történő, dublini rendelet szerinti átadását, ha fennáll a komoly veszélye annak, hogy a kérelmezőnek embertelen vagy megalázó bánásmódban lesz része. A kérelmező, aki gambiai állampolgár, eredetileg Olaszországban nyújtott be menedéjog iránti kérelmet, majd miközben kérelme elbírálásra várt, folytatta útját, és újabb kérelmet nyújtott be Németországban. A német hatóságok elfogadhatatlannak minősítették és elutasították a kérelmet, és elrendelték a kérelmező Olaszországnak történő átadását. A kérelmező azzal érvelt, hogy Németország a felelős tagállam, mivel letelt a dublini rendelet szerinti hat hónapos határidő, valamint hogy az Olaszországnak történő átadás az ottani rendszerszintű hiányosságok és életkörülmények miatt jogellenes lenne. Az EUB megállapította, hogy a kérelmező másik tagállamba történő, dublini eljárás szerinti átadása embertelen és megalázó, amennyiben az olyan súlyos anyagi nélkülözésnek teszi ki az adott személyt, amelyben „képtelen legalapvetőbb szükségleteit kielégíteni”.

Példa: Az *Ibrahim és Magamadov* ügyek ⁽²⁷⁶⁾ olyan személyeket érintettek, akik kiegészítő védelemben részesültek egy tagállamban, és menedéjogért folyamodtak egy másik tagállamban. Az EUB megállapította, hogy a menedékkérő átadható annak a tagállamnak, amely felelős a kérelem feldolgozásáért vagy amely korábban kiegészítő védelemben részesítette az adott személyt, kivéve, ha az adott tagállamban várható életkörülmények miatt az adott személy

⁽²⁷⁵⁾ EUB, C-163/17. sz. ügy, *Abubacarr Jawo kontra Bundesrepublik Deutschland* [nagytanács], 2019. március 19.

⁽²⁷⁶⁾ EUB, C-297/17., C-318/17., C-319/17. és C-438/17. sz. egyesített ügyek, *Bashar Ibrahim (C-297/17), Mahmud Ibrahim és társai (C-318/17), Nisreen Sharqawi, Yazan Fattayrji, Hosam Fattayrji (C-319/17) kontra Bundesrepublik Deutschland, Bundesrepublik Deutschland kontra Taus Magamadov (C-438/17)* [nagytanács], 2019. március 19.

súlyos anyagi nélkülözésnek lenne kitéve, ami ellentétben áll az embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmával. A Bíróság tisztázta, hogy az érintett tagállam szociális rendszerének hiányosságai nem indokolják azon következtetés levonását, hogy fennáll az ilyen bánásmód kockázata.

Példa: A *Jafari*-ügyben és az *A.S. kontra Szlovénia* ügyben ⁽²⁷⁷⁾ osztrák és szlovén bíróságok annak tisztázását kérték, hogy a tömeges határátlépés rendkívüli helyzetben történő megkönnyítése vízum kiadásának minősíthető-e, vagy „szabálytalan átlépésnek” minősül a dublini rendelet értelmében. Az EUB úgy ítélte meg, hogy a tagállam továbbra is felelős a nemzetközi védelem iránti kérelemért, ha humanitárius okokból lehetővé teszi a vízummal nem rendelkezők számára a belépést. Még ha szokatlanul nagy számú ember kel is át a határon, akkor is úgy kell tekinteni, hogy az adott személy szabálytalanul lépett a tagállam területére. Az EUB megerősítette, hogy ilyen helyzetekben a dublini rendelet továbbra is alkalmazandó.

Az EJEE alapján az EJEB-nek nem feladata a dublini rendelet értelmezése. Amint azonban azt a bíróság ítélkezési gyakorlata mutatja, a dublini transzferek kapcsán a 3. és a 13. cikk is alkalmazható biztosítékként ⁽²⁷⁸⁾.

Példa: Az *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* ügyben ⁽²⁷⁹⁾ az EJEB azt állapította meg, hogy Görögország és Belgium egyaránt megsértette a kérelmezőnek az EJEE 13. cikke szerinti hatékony jogorvoslathoz való jogát, a 3. cikkel összefüggésben. A bíróság arra a következtetésre jutott, hogy mivel Görögország elmulasztotta alkalmazni a menekültügyi jogszabályokat és alapvető strukturális hiányosságok voltak a menekültügyi eljáráshoz és a jogorvoslatokhoz való hozzáférés terén, a kérelmezőt semmilyen hatékony garancia nem védte az Afganisztánba való további önkényes kitoloncolással szemben, ahol a kegyetlen bánásmód veszélyének volt kitéve. Ami Belgiumot illeti, a Görögországnak való dublini átadás megtámadására szolgáló eljárás nem felelt meg

⁽²⁷⁷⁾ EUB, C-646/16. sz. ügy, *Khadija Jafari és Zainab Jafari kontra Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl* [nagytanács], 2017. július 26.; és EUB, C-490/16. sz. ügy, *A.S. kontra Republika Slovenija* [nagytanács], 2017. július 26.

⁽²⁷⁸⁾ EJEB, *Mohammed Hussein és társai kontra Hollandia és Olaszország* (hat.) (27725/10), 2013. április 2.; EJEB, *Mohammed kontra Ausztria* (2283/12), 2013. június 6.

⁽²⁷⁹⁾ EJEB, *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* [nagytanács] (30696/09), 2011. január 21.

az EJB ítélezési gyakorlatában kialakított követelményeknek, miszerint ha egy másik országba való kitoloncolás a 3. cikk által tiltott bánásmódnak tehetné ki a személyt, a panaszt alapos és szigorú vizsgálatnak kell alávetni.

Példa: A *Tarakhel kontra Svájc* ügyben ⁽²⁸⁰⁾ az EJB kimondta, hogy még ha az olasz befogadási rendszernek nincsenek is „rendszerszintű hiányosságai”, akkor is sérülne az EJB 3. cikke, amennyiben a kérelmezőket anélkül küldenék vissza Olaszországba, hogy a svájci hatóságok előbb egyedi garanciákat kaptak volna az olasz hatóságoktól arra vonatkozóan, hogy a kérelmezőkről a gyermekek életkorához igazodó módon gondoskodnak, és együtt tartják a családot.

5.3. A menedékkérők befogadási feltételeire vonatkozó eljárások

Az uniós jog szerint a menedékkérőket a menedékjog iránti kérelem benyújtását követő 15 napon belül tájékoztatni kell minden, részükre megállapított kedvezményről és a befogadási feltételekkel kapcsolatban rájuk háruló kötelezettségekről (a [befogadási feltételekről szóló irányelv](#) [2013/33/EU] 5. cikke). Az igénybe vehető jogi segítségnyújtásról szintén tájékoztatást kell adni. A tájékoztatást olyan nyelven kell biztosítani, amelyet a kérelmező megért vagy észszerűen feltételezhető, hogy megért. A menedékkérőknek joguk van fellebbezni az ellátások megtagadásáról szóló hatósági határozatokkal szemben (a befogadási feltételekről szóló irányelv 26. cikke).

A befogadási feltételekről szóló irányelv szerinti kötelezettségek teljesítésének elmulasztása esetén keresetet lehet indítani az uniós jog megsértése miatt, ami a *Francovich*-ügyben látott kártérítéshez vezet (lásd a kézikönyv [bevezetőjét](#)), és/vagy megállapítható lehet az EJB 3. cikkének megsértése ⁽²⁸¹⁾.

⁽²⁸⁰⁾ EJB, *Tarakhel kontra Svájc* [nagytanács] (29217/12), 2014. november 4.

⁽²⁸¹⁾ EJB, *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* [nagytanács] (30696/09), 2011. január 21.; EJB, *N.H. és társai kontra Franciaország* (28820/13, 75547/13 és 13114/15), 2020. július 2.

Példa: Az *M.S.S.*, illetve az *N.S.* és *M.E.* ügyben az EJEB és az EUB egyaránt azon a véleményen volt, hogy a felelős tagállam menekültügyi eljárásában és a menedékkérők befogadási körülményeiben tapasztalható rendszerszintű hiányosságok az EJEE 3. cikkével és az EU Alapjogi Chartájának 4. cikkével ellentétes embertelen és megalázó bánásmódhoz vezettek ⁽²⁸²⁾.

5.4. Kiutasítási eljárások

Az uniós jogban a **vi sszatérési irányelv** (2008/115/EK) rendelkezik bizonyos biztosítékokról a kiutasítási határozatokra vonatkozóan (6., 12. és 13. cikk), és előnyben részesíti az önkéntes hazatérés alkalmazását a kitoloncolással szemben (7. cikk).

Az irányelv 12. cikke szerint a kiutasítási határozatokat, illetve az újbóli beutazás tilalmáról szóló határozatokat írásban kell átadni, olyan nyelven, amelyet a személy megért vagy észszerűen feltételezhető, hogy megért, a rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőségek feltüntetésével. Az uniós tagállamok ennek érdekében kötelesek tájékoztatót készíteni, legalább az adott tagállamban előforduló migráns csoportok esetében leggyakoribb öt nyelven. A visszatérési irányelv 13. cikke előírja, hogy a harmadik országbeli állampolgárok számára biztosítani kell a kitoloncolási határozattal szembeni fellebbezéshez vagy a felülvizsgálat kérelmezéséhez való jogot egy illetékes bíróság vagy közigazgatási hatóság vagy más illetékes független szerv előtt, amelynek hatásköre lehetővé teszi a kiutasítás ideiglenes felfüggesztését, amíg a felülvizsgálat folyamatban van. A harmadik országbeli állampolgár számára a nemzeti jogban megállapított szabályokkal összhangban biztosítani kell az ingyenes jogi tanácsadás, jogi képviselőt és szükség esetén az ingyenes nyelvi segítség igénybevételének lehetőségét.

Példa: Az *FMS és társai* ügy ⁽²⁸³⁾ afgán és iráni elutasított menedékkérőket érintett, akiket egy magyarországi tranzitónában tartottak őrizetben az ország Szerbiával közös déli határán. Miután menedékjog iránti kérelmüket a magyar jog alapján elfogadhatatlannak ítélték és elutasították, kiutasítási határozatok adtak ki velük szemben, felszólítva őket, hogy térjenek vissza Szerbiába.

⁽²⁸²⁾ EJEB, *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* [nagytanács] (30696/09), 2011. január 21.; EUB, C-411/10. és C-493/10. sz. egyesített ügyek, *N.S. kontra Secretary of State for the Home Department és M.E. és társai kontra Refugee Applications Commissioner és Minister for Justice, Equality and Law Reform* [nagytanács], 2011. december 21., 86. pont.

⁽²⁸³⁾ EUB, C-924/19. PPU. és C-925/19. PPU. sz. egyesített ügyek, *FMS és társai kontra Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság és Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság* [nagytanács], 2020. május 14., 110-123. és 124-130. pont.

Szerbia azonban megtagadta visszafogadásukat, azzal az indokkal, hogy nem teljesültek az EU–Szerbia visszafogadási megállapodás feltételei (a kérelmezők nem szabálytalanul, hanem a tranzitzőnán keresztül léptek Magyarország területére). Ezt követően a magyar hatóságok módosították az eredeti kiutasítási határozatokban szereplő célországot, a személyek származási országait jelölve meg célországgként. Az EUB tisztázta, hogy az eredeti kiutasítási határozatokban szereplő célország módosítása olyan lényegi módosítás, hogy azt új kiutasítási határozatnak kell tekinteni. Az ilyen határozattal szemben hatékony bírósági felülvizsgálatnak kell rendelkezésre állnia. Általánosabban az EUB azt is megállapította, hogy bár a tagállamok előírhatják, hogy a kiutasítási határozatokat bíróságoktól eltérő hatóságok előtt lehet megtámadni (a visszatérési irányelv 13. cikkének (1) bekezdése), az eljárás bizonyos szakaszában biztosítani kell a kiutasítási határozat által érintett személy számára, hogy legalább egy igazságszolgáltatási szerv előtt megtámadhassa a határozat jogszerűségét, összhangban a bíróság előtti hatékony jogorvoslathoz való joggal, amelyet az Alapjogi Charta 47. cikke szavatol. Az ilyen bírósági felülvizsgálatot előíró nemzeti rendelkezés hiányában a nemzeti bíróság jogosult a kiutasítási határozat megtámadására irányuló jogorvoslati eljárás lefolytatására.

Az irányelv 9. cikke úgy rendelkezik, hogy a kitoloncolást el kell halasztani, ha az sértené a visszaküldés tilalmának elvét, és ha halasztó hatályú jogorvoslati eljárás van folyamatban. A kitoloncolást ezenkívül a személyt érintő egyedi okokból is el lehet halasztani, például az egészségi állapotára tekintettel, illetve a kitoloncolás technikai akadályai miatt. Ha a kitoloncolást elhalasztják, az uniós tagállamoknak írásbeli igazolást kell adniuk arról, hogy annak végrehajtását felfüggesztették (14. cikk).

A visszatérési irányelv nem alkalmazandó azokra a harmadik országbeli állampolgárokra, akik másik uniós tagállamba áttelepült uniós állampolgároknak vagy más olyan EGT-/svájci állampolgároknak a családtagjai, akiknek a helyzetét a [szabad mozgásról szóló irányelv](#) (2004/38/EK) szabályozza. A szabad mozgásról szóló irányelv eljárási biztosítékokat határoz meg a beutazás és a tartózkodás közrendi, közbiztonsági vagy közegészségügyi okokból történő korlátozásaival összefüggésben. Az ezekre vonatkozó határozatok meghozatala esetén biztosítani kell a bírósági és adott esetben a közigazgatási eljárásokhoz való hozzáférést (27., 28. és 31. cikk). Az érintett személyeket írásban kell értesíteni a határozatokról, oly módon, hogy

megérthessék ezek tartalmát és következményeit. Az értesítésben meg kell határozni a fellebbezéssel kapcsolatos eljárási aspektusokat, valamint a határidőket (30. cikk). A török állampolgárok hasonló védelemben részesülnek ⁽²⁸⁴⁾.

Az EJEE keretében az EJEE 13. cikkéhez kapcsolódó megfontolásokon túl az egyezmény 7. kiegészítő jegyzőkönyvének 1. cikke egyedi biztosítékokat irányoz elő, amelyeket a *jogszerűen* tartózkodó külföldiek kiutasítása esetén tiszteletben kell tartani. Az EJEB ezenkívül azon az állásponton van, hogy a 8. cikk eljárási biztosítékokat tartalmaz a magán- és családi élethez való jog önkényes megsértésének megelőzésére. Ez azok szempontjából lehet fontos, akik egy ideje már az államban tartózkodnak, és ott esetleg kialakult valamilyen magán- vagy családi életük, vagy akik bírósági eljárásban érintettek az említett államban. A 8. cikk szerinti döntéshozatal eljárási aspektusainak hibái következtében sérülhet a 8. cikk (2) bekezdése, amennyiben a határozat nem felel meg a jognak.

Példa: A *C.G. és társai kontra Bulgária* ügy ⁽²⁸⁵⁾ egy huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező személyt érintett, akit egy minősített titkos megfigyelési jelentés alapján, nemzetbiztonsági okokból toloncoltak ki. Az EJEB úgy vélte, hogy a felperes ügyében alkalmazotthoz hasonló, nem átlátható eljárás nem felel meg az EJEE 8. cikke szerint előírt teljes körű, érdemi értékelésnek. A bolgár bíróságok ezenkívül nem voltak hajlandók bizonyítékot gyűjteni a felperes elleni feltételezések alátámasztására vagy eloszlatására, és határozataik mindössze a formaságok betartására szorítkoztak. A felperes ügyében ennek következtében nem történt megfelelő meghallgatás vagy felülvizsgálat, amint azt a 7. jegyzőkönyv 1. cikke (1) bekezdésének b) pontja előírja.

Példa: Az *Anayo*-ügy és a *Saleck Bardi* ügy ⁽²⁸⁶⁾ egyaránt harmadik országbeli állampolgárok kiutasításával foglalkozott, amelyben gyermekek is érintve voltak. Az EJEB megállapította az EJEE 8. cikkének megsértését, mert hiányosságok voltak a döntéshozatali folyamatban, például nem vették figyelembe a gyermek mindenek felett álló érdekét, és ezen érdekek meghatározásakor a hatóságok nem egyeztettek egymással.

⁽²⁸⁴⁾ Az EKG-Törökország Társulási Tanács 1/80. sz. határozata.

⁽²⁸⁵⁾ EJEB, *C.G. és társai kontra Bulgária* (1365/07), 2008. április 24.

⁽²⁸⁶⁾ EJEB, *Anayo kontra Németország* (20578/07), 2010. december 21.; EJEB, *Saleck Bardi kontra Spanyolország* (66167/09), 2011. május 24.

A sietve végrehajtott kiutasítás, amely alapvetően – a túlságosan rövid időkeret miatt – ellehetetleníti a kiutasítási intézkedés jogszerűségének bírósági felülvizsgálatát, azt eredményezi, hogy a jogorvoslat nem lesz hatékony és hozzáférhető, ami sérti az EJEE 13. cikkét ⁽²⁸⁷⁾.

5.5. Jogi segítségnyújtás a menekültügyi és a kiutasítási eljárásokban

A jogi segítségnyújtáshoz való hozzáférés az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés sarokköve. Az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés nélkül az egyének jogait nem lehet hatékonyan megvédeni ⁽²⁸⁸⁾. Különösen fontos a jogi támogatás a menekültügyi és a kiutasítási eljárásokban, ahol a nyelvi akadályok megnehezíthetik az érintett személyek számára a gyakran összetett vagy gyorsan végrehajtott eljárások megértését.

Az EJEE keretében a bírósághoz fordulás joga az EJEE 6. cikkében szavatolt tiszteséges tárgyaláshoz való jogból ered, amely kiemelkedő szerepet tölt be minden demokráciában ⁽²⁸⁹⁾. A 6. cikkről a feljebb említetteknek megfelelően megállapítást nyert, hogy nem alkalmazandó a menekültügyi és bevándorlási eljárásokra, mivel ezek az eljárások nem polgári jogi jog vagy kötelezettség megállapítására vagy valamely büntetőjogi vádra irányulnak ⁽²⁹⁰⁾. Ebből azonban nem következik, hogy a bíróság által az EJEE 6. cikke alapján a bírósághoz fordulásra vonatkozóan kidolgozott elvek a 13. cikk szempontjából irrelevánsak lennének. Ami az eljárási garanciákat illeti, a 13. cikk követelményei kevésbé szigorúak, mint a 6. cikkben foglaltak, de a 13. cikk alkalmazásában a „jogorvoslat” lényege voltaképpen az, hogy az hozzáférhető eljárást feltételez.

Példa: A *G.R. kontra Hollandia* ügyben ⁽²⁹¹⁾ a bíróság megállapította az EJEE 13. cikkének megsértését a tartózkodási engedély megszerzésére irányuló közigazgatási eljáráshoz való hatékony hozzáférés kérdésében. A bíróság megjegyezte, hogy a tartózkodási engedély megszerzésére irányuló közigazgatási

⁽²⁸⁷⁾ EJEB, *Moustahi kontra Franciaország* (9347/14), 2020. június 25., 156–164. pont.

⁽²⁸⁸⁾ További információ: FRA (2010): *Access to Effective Remedies: The asylum-seeker perspective*, Kiadóhivatal, Luxembourg.

⁽²⁸⁹⁾ EJEB, *Airey kontra Írország* (6289/73), 1979. október 9.

⁽²⁹⁰⁾ EJEB, *Maaouia kontra Franciaország* [nagytanács] (39652/98), 2000. október 5., 38. pont.

⁽²⁹¹⁾ EJEB, *G.R. kontra Hollandia* (22251/07), 2012. január 10., 49–50. pont.

eljárás és a törvény szerinti díjak megfizetése alóli mentesség „jogilag ugyan rendelkezésre állt”, de „a gyakorlatban nem volt elérhető”, mivel az ügyintézési díj a kérelmező családjának tényleges jövedelméhez viszonyítva aránytalanul magas volt. A bíróság külön felhívta a figyelmet az illetékes miniszter formáságokhoz ragaszkodó hozzáállására, ami miatt nem vizsgálta meg teljes egészében a kérelmező hátrányos helyzetét. Az EJEB ismételten nyomatékosította, hogy az EJEE 6. cikke alapján a bírósághoz fordulásra vonatkozóan kidolgozott elvek a 13. cikk szempontjából is relevánsak. Ezt az átfedést ezért úgy kell értelmezni, hogy hozzáférhető eljárást tesz szükségessé.

Az EJEB ítélkezési gyakorlatában hivatkozott az Európa Tanács ajánlásaira az igazságszolgáltatás igénybevételét megkönnyítő költségmentességről, különösen a nagyon szegények esetében ⁽²⁹²⁾.

Példa: Az *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* ügyben ⁽²⁹³⁾ az EJEB úgy ítélte meg, hogy a felperes nem rendelkezett az ahhoz szükséges gyakorlati eszközökkel, hogy ügyvédet fogadhasson Görögországban, ahová visszaküldték; nem kapott tájékoztatást a jogi tanácsadást és eligazítást kínáló szervezetek elérhetőségéről. Mivel ehhez a jogsegélyt nyújtó ügyvédek hiánya is társult, a görög jogsegélyrendszer a gyakorlatban összességében véve nem bizonyult hatékornak. Az EJEB megállapította, hogy megsértették az EJEE 13. cikkét, összefüggésben a 3. cikkel.

Az uniós jogban az **EU Alapjogi Chartája** fontos állomást jelent az uniós jogon belül a költségmentességhez és a jogi segítségnyújtáshoz való jog fejlődésében. A Charta az 51. cikke értelmében csak olyankor alkalmazandó, ha az EU tagállamai az uniós jogot hajtják végre. A Charta 47. cikke előírja, hogy „[m]indenkinek biztosítani kell a lehetőséget tanácsadás, védelem és képviselőt igénybevételéhez”, és hogy „[a] zoknak, akik nem rendelkeznek elégséges pénzeszközökkel, költségmentességet kell biztosítani, amennyiben az igazságszolgáltatás hatékony igénybevételéhez erre szükség van”.

⁽²⁹²⁾ Európa Tanács, Miniszteri Bizottság: *Recommendation No. R (81) 7 on measures facilitating access to justice*, elfogadva 1981. május 14-én; EJEB, *Siałkowska kontra Lengyelország* (8932/05), 2007. március 22.

⁽²⁹³⁾ EJEB, *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* [nagytanács] (30696/09), 2011. január 21., 319. pont.

Az uniós jog szerint a menedékjogi és bevándorlási ügyekre alkalmazandó a tisztességes tárgyaláshoz való jog, amiről az EJE nem rendelkezik. A költségmentességnek az uniós Alapjogi Charta 47. cikkében való szerepeltetése tükrözi ennek történelmi és alkotmányos jelentőségét. A 47. cikkre vonatkozó magyarázat a költségmentességről szóló rendelkezéssel kapcsolatban a strasbourgi ítélkezési gyakorlatot, konkrétan az *Airey*-ügyet említi ⁽²⁹⁴⁾. A költségmentesség a menedékjogi és bevándorlási ügyekben alapvető része a hatékony jogorvoslat és a tisztességes tárgyalás iránti igénynek.

5.5.1. Jogi segítségnyújtás a menekültügyi eljárásokban

Az uniós jogban a **menekültügyi eljárásokról szóló irányelv** 22. cikkének (1) bekezdése feljogosítja a menedékkérőket arra, hogy a kérelmükkel kapcsolatos kérdésekről konzultáljanak egy jogi tanácsadóval. Az irányelv 20. cikke értelmében a hatóság elutasító határozata esetén az uniós tagállamok ingyenes jogi segítségnyújtást és képviselőt biztosítanak a kérelmezőknek a fellebbezés benyújtásához, valamint a fellebbezési meghallgatáshoz. Nem garantálható az ingyenes jogi segítségnyújtás és/vagy képviselő azon fellebbezésekhez, amelyek sikerére nincs reális kilátás (a 20. cikk (3) bekezdése). Az uniós tagállamok megkövetelhetik bizonyos feltételek teljesülését, például anyagi helyzethez vagy határidőkhöz köthetik a segítségnyújtást (21. cikk).

Az irányelv 23. cikke a jogi segítségnyújtás és képviselő hatóköréről is rendelkezik, például lehetővé teszi, hogy a jogi tanácsadó hozzáférhessen a kérelmező iratanyagában lévő információkhoz, illetve a gyakorlatban is bejuthasson az ügyfélhez, amennyiben zárt területen, például idegenrendészeti fogdában vagy tranzit-zónában tartják vagy őrzik. A kérelmezőknek megengedett, hogy a személyes menekültügyi meghallgatásra jogi képviselőt vagy más tanácsadót vigyenek, összhangban a nemzeti joggal.

Az **Európa Tanács** „**Iránymutatások az emberi jogok védelméhez a gyorsított menekültügyi eljárásokban**” című dokumentuma ⁽²⁹⁵⁾ ugyancsak elismeri a költségmentességhez és a jogi segítségnyújtáshoz való jogot.

⁽²⁹⁴⁾ EJE, *Airey kontra Írország* (6289/73), 1979. október 9.

⁽²⁹⁵⁾ Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2009): *Guidelines on human rights protection in the context of accelerated asylum procedures*, elfogadva 2009. július 1-jén.

5.5.2. Jogi segítségnyújtás a kiutasítási eljárásokban

Az uniós jog alapján a jogi segítségnyújtás nem korlátozódik a menekültügyi eljárásokra, hanem kiterjed a kiutasítási eljárásokra is. Ez fontos, mivel ezáltal az érintetteknek lehetőségük van arra, hogy kérelmezzék a kiutasítási határozat bírósági felülvizsgálatát. Előfordulhat, hogy egyes személyek, akik a [visszatérési irányelv](#) alapján kiadott kiutasítási határozatot kaptak, soha nem fellebbeztek, és más módon sem vitték bíróság elé a kérelmüket. Többen közülük az uniós tagállamban eltöltött idő alatt esetleg már családot alapítottak, és bírósághoz kell fordulniuk annak megállapítása érdekében, hogy összeegyeztethető-e a kiutasítási határozat az emberi jogokkal. Erre tekintettel a [visszatérési irányelv](#) 13. cikkének (4) bekezdése úgy rendelkezik, hogy az uniós tagállamoknak a vonatkozó nemzeti jogszabályokkal összhangban „kérésre térítésmentesen biztosítaniuk kell a szükséges jogi segítséget és/vagy képviselőt”, a [2005/85/EK irányelv](#) 15. cikkének (3)–(6) bekezdésében foglalt feltételek szerint (lásd az [5.5.1. szakaszt](#)).

Ezek a rendelkezések előírják, hogy a jogsegélyt kérésre elérhetővé kell tenni. Ebbe az is beletartozik, hogy az érintett személyeket világos, egyszerű megfogalmazásban, egy számukra érthető nyelven tájékoztatják a jogsegély biztosításáról, mivel a szabályok máskülönben értelmüket vesztenék, és akadályoznák az igazságszolgáltatás tényleges igénybevételét.

Az Európa Tanács [Húsz iránymutatás a kitoloncolásról](#) című dokumentuma (9. iránymutatás) szintén rendelkezik a jogi segítségnyújtásról a kiutasítás összefüggésében ⁽²⁹⁶⁾.

5.5.3. Jogi segítségnyújtás a befogadási feltételek megtámadásához

Az uniós jog szerint az érintett személy megtámadhatja a [befogadási feltételekről szóló irányelv](#) (2013/33/EU) alapján meghozott, a menekültügyi támogatás elutasításáról szóló határozatot (az irányelv 26. cikke). Fellebbezés vagy felülvizsgálat esetén az uniós tagállamoknak kérésre ingyenes jogi segítségnyújtást és képviselőt kell biztosítaniuk, amennyiben az az igazságszolgáltatáshoz való hatékony hozzáférés biztosításához szükséges. A befogadási feltételekről szóló irányelv szerint

⁽²⁹⁶⁾ Európa Tanács, Miniszteri Bizottság: [Húsz iránymutatás a kitoloncolásról](#), elfogadva 2005. május 4 -én.

a tagállamok hasonló korlátozásokat írhatnak elő a jogi segítségnyújtásra vonatkozóan, mint amelyekről a [menekültügyi eljárásokról szóló irányelv](#) rendelkezik a menekültügyi határozatok felülvizsgálata tekintetében.

Főbb pontok

- Az uniós jog a menedékjog iránti kérelmek és a kiutasítások vizsgálatánál egyaránt megköveteli a tisztességes és hatékony eljárásokat (lásd az [5.1.1.](#) és az [5.4.](#) szakaszt).
- Az EJEE 13. cikke az EJEE vagy jegyzőkönyveinek bármely rendelkezése alapján benyújtott védhető panasz esetén megköveteli a hatékony jogorvoslatot egy nemzeti hatóság előtt. A bevándorlás összefüggésében előírja a független és alapos vizsgálatot minden olyan állítás esetén, amely szerint egy személy kiadatásánál vagy kitoloncolásánál alapos okkal kell tartani az EJEE 2. vagy 3. cikkével ellentétes bánásmód valós veszélyétől (lásd az [5.1.2. szakaszt](#)).
- Az EJEE 13. cikke automatikus halasztó hatályú jogorvoslatot ír elő abban az esetben, ha egy személy azt állítja, a visszaküldési intézkedés végrehajtása esetén fennállna az EJEE 2. vagy 3. cikke megsértésének valós kockázata, tekintettel az öt esetlegesen erő sérelem visszafordíthatatlan jellegére. Amennyiben nem áll fenn ilyen sérelem veszélye, az EJEE értelmében a személy számára hatékonyan biztosítani kell a kiutasító határozat megtámadásának lehetőségét azáltal, hogy panaszait egy független és pártatlan hazai bíróság kellően alaposan megvizsgálja (lásd az [5.1.3. szakaszt](#)).
- Az EU Alapjogi Chartájának 47. cikke megköveteli a bírósági jogorvoslatot, és a tisztességesség tekintetében szélesebb körű biztosítékokat tartalmaz, mint az EJEE 13. cikke (lásd az [5.1.2. szakaszt](#)).
- Az uniós jogban vannak eljárási biztosítékok a menedékkérőknek szóló támogatásokra és ellátásokra való jogosultság és ezek visszavonása tekintetében (lásd az [5.3. szakaszt](#)).
- A jogi segítségnyújtás hiánya az EJEE 13. cikke, valamint az EU Alapjogi Chartájának 47. cikke alapján is aggályos lehet (lásd az [5.5. szakaszt](#)).

További ítélkezési gyakorlat és szakirodalom:

A további ítélkezési gyakorlat tanulmányozásához kérjük, tekintse meg e kézikönyv [iránymutatásait](#). Az e fejezetben tárgyalt kérdéskörökkel kapcsolatban további anyagok találhatók a „[További szakirodalom](#)” szakaszban.

6

Magán- és családi élet, valamint a házasságkötéshez való jog

EU	Tárgyalt kérdések	ET
Az EU Alapjogi Chartájának 9. cikke (a házasságkötéshez és a családalapításhoz való jog) A Tanács állásfoglalása az érdekházasságok visszaszorítása érdekében elfogadandó intézkedésekről (1997)	A házasságkötéshez és a családalapításhoz való jog	EJEE, 12. cikk (házasságkötéshez való jog) EJEB, <i>O'Donoghue és társai kontra Egyesült Királyság</i> (34848/07), 2010 (a házasságkötéshez való jog akadályai) EJEB, <i>Schembri kontra Málta</i> (hat.) (66297/13), 2017 (nem valódinak tekintett házasság)
Az EU Alapjogi Chartájának 7. cikke (a magán- és a családi élet tiszteletben tartása) A szabad mozgáshoz való jogukat gyakorló EGT-állampolgárok családtagjai: A szabad mozgásról szóló irányelv (2004/38/EK) EUB, C-673/16. sz. ügy, <i>Coman</i> [nagytanács], 2018 (azonos neműek közötti házasság) EB, C-127/08. sz. ügy, <i>Metock</i> [nagytanács], 2008 (nem követelmény a harmadik országbeli állampolgár családtag korábbi jogszerű tartózkodása az uniós tagállamokban)	A család jogszerősítése	EJEE, 8. cikk (a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog) EJEB, <i>Rodrigues da Silva és Hoogkamer kontra Hollandia</i> (50435/99), 2006 (a gyermek mindenek felett álló érdeke) EJEB, <i>Darren Omoregie és társai kontra Norvégia</i> (265/07), 2008 (a nigériai házastárs származási országához fűződő erős kötelékei) EJEB, <i>Nunez kontra Norvégia</i> (55597/09), 2011 (családi élet Norvégiában)

EU	Tárgyalt kérdések	ET
EB, C-60/00. sz. ügy, <i>Carpenter</i>, 2002 (a harmadik országbeli állampolgár házastárs a gyermekekkel együtt maradhat a házastárs hazájában, amikor a férj egy másik uniós tagállamba költözik) EB, C-59/85. sz. ügy, <i>Holland állam kontra Reed</i>, 1986 (nem házassági élettársak) EUB, C-34/09. sz. ügy, <i>Zambrano</i> [nagytanács], 2011 (az uniós állampolgársággal járó előnyök elvesztésének veszélye gyermekek esetében) EUB, C-256/11. sz. ügy, <i>Dereci</i> [nagytanács], 2011 (házastárs és gyermekek) Harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagjai: Családegysítési irányelv (2003/86/EK) (a családtagoknak rendszeres esetben az országon kívülről kell kérelmet benyújtaniuk)		
A szabad mozgáshoz való jogukat gyakorló EGT-állampolgárok családtagjai: A szabad mozgásról szóló irányelv (2004/38/EK) EUB, C-338/13. sz. ügy, <i>Noorzia</i>, 2014 (a családdegysítés iránti kérelem benyújtásának alsó korhatára) EUB, C-578/08. sz. ügy, <i>Chakroun</i>, 2010 (mindegy, hogy a család a harmadik országbeli állampolgár érkezése előtt vagy után jött létre) Harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagjai: Családegysítési irányelv (2003/86/EK)	Családegysítés	EJEE, 14. cikk (a megkülönböztetéssel szembeni védelem), a 8. cikk összefüggésben értelmezve (a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog) EJEB, <i>Biao kontra Dánia</i> [nagytanács] (38590/10), 2016 (közvetett megkülönböztetés) EJEB, <i>Tuquabo-Tekle és társai kontra Hollandia</i> (60665/00), 2006 (hátrahagyott gyermekek) ESC, a 19. cikk (6) bekezdése (külföldi munkavállalók családjának egysítése)
Az EU Alapjogi Chartájának 7. cikke (a magán- és a családi élet tiszteletben tartása)	Védelem a kiutasítással szemben	EJEE, 8. cikk (a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog)

EU	Tárgyalt kérdések	ET
A szabad mozgáshoz való jogukat gyakorló EGT-állampolgárok családtagjai: A szabad mozgásról szóló irányelv (2004/38/EK) 13. cikke Harmadik ország állampolgárságával rendelkező családgyesítő családtagjai: A családgyesítési irányelv (2003/86/EK) 15. cikke	<i>A kapcsolat felbomlásának esetei</i>	EJEB, <i>Berrehab kontra Hollandia</i> (10730/84), 1988 (kapcsolattartás a gyermekekkel)
A szabad mozgáshoz való jogukat gyakorló EGT-állampolgárok családtagjai: A szabad mozgásról szóló irányelv (2004/38/EK) 27–33. cikke Harmadik ország állampolgárságával rendelkező családgyesítő családtagjai: A családgyesítési irányelv (2003/86/EK) 6. cikkének (2) bekezdése	<i>A bűnösséget megállapító ítéletek esetei</i>	EJEB, <i>Boultif kontra Svájc</i> (54273/00), 2001 (kritériumok a kiutasítás arányosságának megítéléséhez) EJEB, <i>Üner kontra Hollandia</i> [nagytanács] (46410/99), 2006 (kritériumok a családi és magánélethez való jogból eredő akadályok megítéléséhez) EJEB, <i>Assem Hassan Ali kontra Dánia</i> (25593/14), 2018 (kritériumok a gyermek mindenek felett álló érdekére és a zavargás vagy bűncselekmény megelőzésére vonatkozóan)

Bevezetés

Ez a fejezet a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogot, valamint a házasságkötéshez és családalapításhoz való jogot járja körül. Megvizsgálja ezenkívül a család jogszerűsítéséhez és a családgyesítéshez kapcsolódó kérdéseket, illetve a család egységének megőrzésére vonatkozó biztosítékokat.

Az EJEE keretében az EJEE 8. cikke garantálja a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogot. A magánélet fogalma meglehetősen tág, így nehéz rá teljes körű definíciót találni. Beletartozik a személy testi és érzelmi sérthetetlensége, a személyes fejlődéshez való jog, valamint a más emberekkel és a külvilággal való kapcsolatok kialakításának és fejlesztésének joga ⁽²⁹⁷⁾. Az esetleges „családi élettől” eltekintve a

⁽²⁹⁷⁾ EJEB, *Pretty kontra Egyesült Királyság* (2346/02), 2002. április 29., 61. pont.

már letelepedett migráns kiutasítása a „magánélet” tiszteletben tartásához való jogát is megsértheti, ami az ügy tényállásától függően lehet indokolt vagy indokolatlan. Az egyes ügyek konkrét körülményeitől függ, hogy a bíróságnak helyénvalóbb-e a „magánélet” helyett a „családi élet” aspektusára helyezni a hangsúlyt ⁽²⁹⁸⁾.

Példa: Az *Omojudi kontra Egyesült Királyság* ügyben ⁽²⁹⁹⁾ a bíróság megerősítette, hogy az EJEE 8. cikke a más emberekkel és a külvilággal való kapcsolatok kialakításához és fejlesztéséhez való jogot is védi, és az egyén társadalmi identitásának egyes aspektusaira is kiterjedhet. Be kell látni, hogy a letelepedett migránsok és az életük helyszínénél szolgáló közösség között kialakult társadalmi kötelékek összessége része a „magánélet” 8. cikk értelmében vett fogalmának, a „családi élet” meglététől függetlenül.

Az uniós jog keretében az [EU Alapjogi Chartája](#) rögzíti a házasságkötéshez és családalapításhoz való jogot (9. cikk), a magán- és a családi élet tiszteletben tartásához való jogot (7. cikk), emellett védi a gyermekek jogait (24. cikk), különösen a mindkét szülővel való kapcsolattartás jogát (a 24. cikk (3) bekezdése).

A migrációval kapcsolatban a személyek szabad mozgásának tárgyában elfogadott első, több mint 50 évvel ezelőtti intézkedésben ([1612/68/EGK rendelet](#), amelyet a [492/2011/EU rendelet](#) helyezett hatályon kívül és váltott fel) szerepelt az európai migráns munkavállalóknak az a kifejezett joguk, hogy nemcsak a házastársukat és a 21 évnél fiatalabb gyermekeiket vihetik magukkal, hanem az ennél idősebb eltartott gyermekeiket, valamint az eltartott szüleiket és nagyszüleiket is. Ez mára kibővült a bejegyzett élettársakkal, de más családtagok belépését és engedélyezését is meg kell könnyíteni. A családtagok állampolgársága a jog gyakorlása szempontjából lényegtelen volt, és továbbra is az. Mivel a nemzeti bevándorlási politikák többnyire korlátozni próbálják a harmadik országbeli állampolgárok mozgását, az uniós bírósági eljárások jelentős része a harmadik országbeli állampolgár családtagok jogaival foglalkozott, nem pedig az EGT-állampolgárokéval.

Az EUB számára az volt a kérdés, hogy a családi migráció korlátozásai visszariaszt-hatják-e az uniós polgárokat a szabad mozgáshoz való joguk gyakorlásától, vagy akadályozni fogják-e az uniós polgárság kihasználását. Paradox módon számos

⁽²⁹⁸⁾ EJEB, *A.A. kontra Egyesült Királyság* (8000/08), 2011. szeptember 20.; EJEB, *Maslov kontra Ausztria* [nagytanács] (1638/03), 2008. június 23.; EJEB, *Üner kontra Hollandia* [nagytanács] (46410/99), 2006. október 18.

⁽²⁹⁹⁾ EJEB, *Omojudi kontra Egyesült Királyság* (1820/08), 2009. november 24., 37. pont.

uniós tagállamban a szabad mozgáshoz való jogokkal élő uniós állampolgároknak lényegesen több joguk van a családegyesítéshez, mint az állam saját állampolgárainak. Azon uniós állampolgárok esetében, akik nem éltek a szabad mozgáshoz való jogokkal, a családegyesítést a nemzeti jog szabályozza, ez pedig egyes uniós tagállamokban továbbra is szigorúbb korlátozásokat tartalmaz.

A török állampolgárok családtagjaira az [Ankarai Megállapodás](#) alapján elfogadott [1/80. sz. határozat](#) 7. cikke alapján külön rendelkezések vonatkoznak. A [huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv](#) (2003/109/EK) és a [család-egyesítési irányelv](#) (2003/86/EK, a harmadik országbeli állampolgár családegyesítők, azaz az EU-ban családegyesítést kérő családtagok családtagjairól) uniós szintű elfogadása kibővítette az EU hatáskörét ezen a téren.

Rajtuk kívül a menekülteknek is régóta külön családegyesítési kiváltságai vannak az európai államokban, azon az alapon, hogy a származási országukba nem térhetnek vissza a családi életük folytatásához. E tekintetben a menekültekre külön rendelkezések vonatkoznak a családegyesítési irányelv V. fejezetében.

6.1. A házasságkötéshez és a családalapításhoz való jog

A házasságkötéshez való jogot az EJEE 12. cikke és az [EU Alapjogi Chartájának](#) 9. cikke rögzíti. Ez a házastársi jogviszony és a család létesítéséhez való jogot jelenti. Ez meglehetősen eltér a családi élet tisztelgetben tartásához való jogtól, amely esetében a bevándorlás engedélyezésének kérelmezésekor meglévő családi kapcsolat szükséges.

Az európai államok korlátozásokat vezettek be a házasságkötéshez való jogra vonatkozóan, mivel az érdekházasságot sokan eszköznek tekintik a bevándorlás ellenőrzésének megkerülésére.

Az **érdekházasság** (vagy színlelt házasság) olyan házasság, amelyet kizárólag annak céljából kötnek meg, hogy az érintett személy valamely uniós tagállam területére léphessen és ott tartózkodhasson ⁽³⁰⁰⁾, anélkül, hogy lenne szándék az együttélésre vagy a házasság egyéb társadalmi jellemzőiben való osztozásra. Az érdekházasság elősegítése sok jogrendszerben bűncselekménynek számít.

⁽³⁰⁰⁾ Az érdekházasságok visszaszorítása érdekében elfogadandó intézkedésekről szóló, 1997. december 4-i tanácsi határozat 1. cikke (HL C 382., 1997.12.16., 1. o.); a családegyesítési irányelv 16. cikke (2) bekezdésének b) pontja.

Kényszerházasságról akkor beszélünk, ha az egyik (vagy a mindkét) házastárs nem saját szándékából lép házasságra. A kényszerházasság nemzetközi szinten emberi jogi jogsértésnek és a nemi alapú erőszak egyik formájának minősül ⁽³⁰¹⁾. A házasságra kényszerítés ma már sok jogrendszerben bűncselekménynek számít. A gyakorlatban a kényszerházasságot esetenként nehéz megkülönböztetni az érdekházasságtól, különösen az úgynevezett „**elrendezett házasságok**” esetében, amely kifejezés helyzetek széles skáláját fedheti le, a kényszerházassághoz közelítő esettől egészen odáig, amikor a házastárs szabadon, önként választ a családja által javasolt jelöltek szűkített listájáról, amelyet alkalmasságuk gondos tanulmányozását követően állítottak össze ⁽³⁰²⁾. Szoros kapcsolat áll fenn a kényszerházasság és a **gyermekházasság** között is.

Az uniós jogban a bevándorlási célú érdekházasságok érzékelt előfordulása vezetett a [97/C 382/01. sz. tanácsi állásfoglalás](#) uniós szintű elfogadásához. Az állásfoglalás tükrözte az európai államok érdekházassággal kapcsolatos aggályait, és felsorolta azokat a tényezőket, amelyek alapján felmerülhet a gyanú, hogy egy házasság érdekből kötött.

A személyek szabad mozgásáról szóló jogszabályokban általában nem szerepel semmi a menyasszony/vőlegény bevándorlási engedély szerzésére való lehetőségeiről, mivel inkább a család jogszerűsítésére vagy a családegyesítésre helyezik a hangsúlyt. Azoknak a helyzetére, akik a külföldi származású leendő házastársuk számára próbálnak belépési engedélyt kérni, csak a megkülönböztetésmentesség elve vonatkozik.

Az EJEE alapján az EJEB ítélkezési gyakorlatából következik, hogy egy állam észszerű feltételekhez kötheti a harmadik országbeli állampolgárok házasságkötéshez való jogát, hogy megbizonyosodjon arról, hogy a tervezett házasság érdekházasság-e, és szükség esetén megakadályozhassa azt. Ebből következően az állam nem feltétlenül sérti meg az EJEE 12. cikkét azzal, ha a külföldi állampolgárokkal kötendő házasságokat vizsgálatnak veti alá, hogy ellenőrizze, nem érdekházasságról van-e szó. Ebbe beletartozhat az a követelmény, hogy a külföldi állampolgár értesítse a hatóságokat a tervezett házasságról, és szükség esetén az is, hogy közölje a bevándorlási helyzete és a házasság valódisága szempontjából releváns információkat. Az EJEB

⁽³⁰¹⁾ Az Európa Tanács egyezménye a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről és azok megelőzéséről (isztabuli egyezmény), 2011, CETS 210.

⁽³⁰²⁾ Európa Tanács, Parlamenti Közgyűlés: *1468 sz. állásfoglalás (2005) a kényszerházasságokról és a gyermekházasságokról*, elfogadva 2005. október 5-én; Európa Tanács, Parlamenti Közgyűlés: *2233 sz. állásfoglalás (2018) a kényszerházasságokról*, elfogadva 2018. június 28-án.

ugyanakkor megállapította, hogy bár önmagában nem kifogásolható, mégis súlyos aggályokat vet fel az a követelmény, hogy az Egyesült Királyságban a bevándorlási felügyelet alatt álló személyeknek jóváhagyás iránti kérelmet kell benyújtaniuk ahhoz, hogy engedélyt kapjanak a házasságkötésre.

Példa: Az *O'Donoghue kontra Egyesült Királyság* ügy ⁽³⁰³⁾ az Egyesült Királyság által a házasságkötés útjába gördített akadályokról szólt. A bevándorlási felügyelet alá tartozó személyeknek engedélyt kell kapniuk a bevándorlási hatóságoktól, hogy polgári házasságot köthessenek, hacsak nem választják azt a megoldást, hogy anglikán szertartás szerint házasodnak. Az EJEB azt állapította meg, hogy ez a rendszer nem kapcsolódik logikusan a színlelt házasságok visszaszorításának kinyilvánított céljához, ugyanis amikor arról döntöttek, hogy kiállítsák-e a kért igazolást, a döntő vizsgálatban csak az adott kérelmező bevándorlási helyzetét vették figyelembe, és nem vizsgálták a házasság valódiságát. A bíróság megállapította, hogy ez a rendszer megsértette az EJEE 12. cikkét. Emellett vallási alapon is diszkriminatívnak találták, mivel a jóváhagyási igazolás követelménye alól csak az anglikán szertartás szerint kötött házasságok mentesültek. A bíróság megállapította továbbá, hogy az igazolásokért túlzottan magas díjat számítottak fel, és a rászorulóknak sem biztosítottak mentességet vagy kedvezményt.

Példa: A *Schembri kontra Málta* ügy ⁽³⁰⁴⁾ egy máltai állampolgárra vonatkozott, aki találkozott egy afgán származású pakisztáni állampolgárral, miután kiengették a bevándorlási őrizetből, ahol szabálytalan határátlépés miatt tartották. A férfi jogellenesen Olaszországba költözött. Ők ketten továbbra is kapcsolatot tartottak és összeházasodtak. A férj vízumért folyamodott Málta római nagykövetségén. Málta elutasította kérelmét, mert hazudott olaszországi tartózkodásának státuszát illetően. Később kiderült, hogy a hatóságok érdekházasságot gyanítottak. Az EJEB elutasította a felperes azon érvét, miszerint sérült az EJEE 8. cikke, ez a rendelkezés ugyanis nem védi az érdekházasságokat. A bíróság megállapította, hogy a házasság nem volt valódi, és a 8. cikk alkalmazhatósága tekintetében nem állt fenn elkötelezett kapcsolat.

⁽³⁰³⁾ EJEB, *O'Donoghue és társai kontra Egyesült Királyság* (34848/07), 2010. december 14.

⁽³⁰⁴⁾ EJEB, *Schembri kontra Málta* (hat.) (66297/13), 2017. szeptember 19.

6.2. A család jogszerűsítése

A család jogszerűsítése olyan helyzeteket jelent, amikor az országban élő család-egyesítő családtagként szeretné jogszerűvé tenni egy olyan családtagjának helyzetét, aki valamilyen más minőségben vagy rendezetlen jogállással már az ország területén tartózkodik.

Az uniós jog szerint a [szabad mozgásról szóló irányelvben](#) (2004/38/EK) meghatározott szabályok azon harmadik országbeli állampolgárokra vonatkoznak, akik uniós állampolgárok családtagjai, és akik éltek a szabad mozgáshoz való jogukkal. A jogosult családtagok a házastársak, a 21 éven aluli gyermekek, a 21 év feletti, de eltartott gyermekek, az eltartott egyenesági felmenők, valamint a házastárs vagy élettárs ugyanezen leszármazottai és felmenői (a 2. cikk (2) bekezdése), valamint egyedi helyzetekben „más családtagok” (a 3. cikk (2) bekezdése). Az EGT-megállapodás és az EU-Svájc megállapodás értelmében a szabad mozgáshoz való uniós jog kiterjed a két megállapodás által lefedett földrajzi térség egészére. A jogosult családtagok kategóriája azonban valamivel szűkebb, amint azt a 7. táblázat szemlélteti.

7. táblázat: EGT- vagy svájci állampolgárok harmadik országbeli állampolgársággal rendelkező családtagjai

A szabad mozgásról szóló irányelv (2. cikk)	Házastárs (beleértve az azonos neműt) Bejegyzett élettárs, ha a fogadó tagállam jogszabályai a házassággal egyenértékűként kezelik a bejegyzett élettársi kapcsolatokat Az uniós polgár, házastársa vagy bejegyzett élettársa egyenesági leszármazottai, akik 21. életévüket nem töltötték be vagy eltartottak Az uniós polgár, házastársa vagy bejegyzett élettársa eltartott egyenesági felmenői
EGT-megállapodás (V. melléklet) (*)	Házastárs vagy bejegyzett élettárs Az EGT-állampolgár, házastársa vagy bejegyzett élettársa egyenesági leszármazottai, akik vagy nem töltötték be a 21. életévüket, vagy az EGT-állampolgár, házastársa vagy bejegyzett élettársa eltartottjai Az EGT-állampolgár, házastársa vagy bejegyzett élettársa eltartott egyenesági felmenői
EU-Svájc megállapodás (I. melléklet, 3. cikk)	Uniós vagy EFTA-állampolgár házastársa vagy bejegyzett élettársa Az uniós vagy EFTA-állampolgár, valamint házastársa vagy bejegyzett élettársa 21 év alatti egyenesági leszármazottai Az uniós vagy EFTA-állampolgár, valamint házastársa vagy bejegyzett élettársa egyenesági felmenője

(*) Az EGT Vegyes Bizottság 158/2007 határozata (2007. december 7.) beépítette az EGT-megállapodás keretrendszerébe a szabad mozgásról szóló irányelvet.

Az EUB tisztázta a „házastárs” és a „más családtagok” jelentését.

Példa: A *Coman*-ügy ⁽³⁰⁵⁾ a román állampolgár Coman úr és az USA-állampolgár Hamilton úr esetét tárgyalta, akik 4 éven át együtt éltek az Egyesült Államokban, mielőtt Belgiumban összeházasodtak. A szabad mozgásról szóló irányelv alapján kérték a román hatóságokat, hogy adják ki számukra az ahhoz szükséges dokumentumokat, hogy állandó jelleggel Romániában telepedjenek le és ott dolgozzanak. A román hatóságok azonban megtagadták Hamilton úrtól a letelepedéshez való jogot, azon az alapon, hogy Romániában – ahol nem ismerik el az azonos neműek közötti házasságot – nem minősül egy uniós polgár „házastársának”. Az EUB megállapította, hogy miközben az uniós tagállamok szabadon dönthetnek arról, hogy engedélyezik-e az azonos nemű személyek közötti házasságot, nem akadályozhatják egy uniós polgár tartózkodásának szabadságát azzal, hogy megtagadják azonos nemű házastársától (aki jelen esetben egy harmadik országbeli állampolgár) a származékos tartózkodási jogát. A Bíróság elismerte, hogy az azonos neműek közötti házasságot egy konkrét jogi cél – azaz a szabad mozgás uniós jogával élő uniós polgárok család-egyesítési joga – tekintetében a különböző neműek közötti házassággal azonos módon kell kezelni.

Példa: Az EUB a *Rahman*-ügyben ⁽³⁰⁶⁾ tisztázta, hogy a szabad mozgásról szóló irányelv 3. cikkének (2) bekezdése nemcsak lehetővé teszi, de kötelezi is a tagállamokat arra, hogy bizonyos mértékben előnyben részesítsék az uniós polgárok olyan egyéb családtagjai által benyújtott beutazási és tartózkodási kérelmeket, akik eltartottak, és igazolni tudják, hogy az eltartott helyzetük már a beutazás kérelmezésekor is fennállt. Az uniós tagállamoknak a fenti kötelezettség teljesítése érdekében biztosítaniuk kell, hogy a jogszabályaik tartalmazzanak olyan intézkedéseket, amelyek az érintett személyek számára lehetővé teszik a beutazási és tartózkodási kérelmeik megfelelően alapos és teljes körű megvizsgálását, illetve elutasítás esetén az elutasítás indokolását, amit joguk van egy igazságügyi hatóság előtt felülvizsgáltatni.

⁽³⁰⁵⁾ EUB, C-673/16. sz. ügy, *Relu Adrian Coman és társai kontra Inspectoratul General pentru Imigrări és Ministerul Afacerilor Interne* [nagytanács], 2018. június 5.

⁽³⁰⁶⁾ EUB, C-83/11. sz. ügy, *Secretary of State for the Home Department kontra Rahman és társai* [nagytanács], 2012. szeptember 5.

A szabad mozgás jogával élő EGT-állampolgárok harmadik országbeli állampolgársággal rendelkező családtagjai gyakran kiváltságos helyzetben vannak azon harmadik országbeli állampolgárokhoz képest, akik az ország szabad mozgás jogával nem élő állampolgárainak családtagjai, mivel jogállásukat pusztán a nemzeti jog szabályozza. A harmadik országbeli állampolgár családtag beutazáshoz és tartózkodáshoz való joga attól függetlenül fennáll, hogy mikor és hogyan lépett a fogadó ország területére. Ez azokra a személyekre is vonatkozik, akik illegálisan léptek be.

Példa: A *Metock*-ügy ⁽³⁰⁷⁾ egy Írországban élő, de ír állampolgársággal nem rendelkező uniós polgár harmadik országbeli állampolgár házastársával foglalkozott. Az ír kormány azzal érvelt, hogy a szabad mozgásról szóló irányelv szerinti jogosultsághoz a harmadik ország állampolgárságával rendelkező házastársnak előbb egy másik uniós tagállamban kellett volna jogszerűen tartózkodnia, valamint hogy a beutazás és a tartózkodás jogát nem szabad megadni azoknak, akik még az uniós polgárokkal való házasságkötés előtt léptek be a fogadó tagállamba. A Bíróság úgy vélte, hogy az uniós tagállamok a szabad mozgásról szóló irányelv szerinti együttéléshez való jogot nem tehetik függővé olyan körülményektől, mint hogy mikor és hol kötötték a házasságot, vagy attól, hogy a harmadik országbeli állampolgár korábban jogszerűen tartózkodott-e valamely másik uniós tagállamban.

Példa: A *MRAX*-ügyben ⁽³⁰⁸⁾ az Európai Bíróság megállapította, hogy nem lenne jogszerű megtagadni a tartózkodási engedélyt amiatt, hogy a harmadik ország állampolgárságával rendelkező személy, aki egy uniós polgár házastársa, jogellenesen lépett be az országba, miután lejárt a vízuma.

Az EUB idővel kibővítette az uniós Szerződésekből eredő jogok és szabadságok alkalmazási körét az uniós állampolgárookra, amivel bizonyos körülmények között származékos jogokat biztosít a harmadik országok állampolgárságával rendelkező családtagoknak.

⁽³⁰⁷⁾ EB, C-127/08. sz. ügy, *Metock és társai kontra Minister for Equality, Justice and Law Reform* [nagytanács], 2008. július 25., 53–54. és 58. pont. A svájci szövetségi legfelsőbb bíróság a *Metock*-ügyet vette alapul a *BGE 136 II 5.* sz. határozatában (2009. szeptember 29.).

⁽³⁰⁸⁾ EB, C-459/99. sz. ügy, *Mouvement contre le racisme, l'antisémitisme et la xénophobie ASBL (MRAX) kontra belga állam*, 2002. július 25., 80. pont.

Példa: A *Carpenter*-ügy ⁽³⁰⁹⁾ egy egyesült királyságbeli állampolgár harmadik ország állampolgárságával rendelkező feleségével foglalkozott. A férj szakmai tevékenysége keretében díjazás ellenében szolgáltatásokat nyújtott más uniós tagállamokban. Ebben az esetben sikeresnek bizonyult az az érv, hogy amennyiben a feleség nem maradhat a férjjel az Egyesült Királyságban, és nem gondoskodhat a gyermekeiről, amíg a férj távol van, a férj korlátozva lenne a szabad szolgáltatásnyújtáshoz való jogának gyakorlásában az EU területén. A Bíróság ebben az ügyben az EUMSZ 56. cikkében elismert szolgáltatásnyújtás szabadságára támaszkodott egy olyan uniós polgár családi jogainak elismerése érdekében, aki soha nem élt külföldön, viszont határokon átnyúló gazdasági tevékenységet folytatott. Az EB emellett a családi élet tiszteletben tartásához való alapvető jogra is hivatkozott az EJE 8. cikkében foglaltaknak megfelelően.

Az EUB elismerte, hogy a tartózkodási jogok bizonyos körülmények között közvetlenül kapcsolódhatnak az uniós polgárok EUMSZ 20. cikke szerinti jogállásához, így ezt olyan esetekben is alkalmazta, amikor az érintett uniós állampolgár soha nem élt a szabad mozgáshoz való jogával.

Példa: A *Zambrano*-ügyben ⁽³¹⁰⁾ az EUB kimondta, hogy nem tagadható meg a tartózkodási és a munkavállalási engedély két olyan belga gyermek harmadik országbeli állampolgár szüleitől, akik Belgiumban születtek és nevelkedtek, és soha nem éltek a szabad mozgáshoz való jogukkal (ami miatt a szabad mozgásról szóló irányelv 3. cikkének (1) bekezdése nem volt alkalmazandó), mivel ez megfosztaná az uniós polgár gyermekeket attól, hogy uniós polgárként megélvő jogállásukkal összefüggő jogaik lényegét (az EUMSZ 20. cikke) ténylegesen élvezzék.

A következő ügyekben a Bíróság hangsúlyozta, hogy az Unión belüli, határ-átlépéssel járó mozgás továbbra is előfeltétel. A *McCarthy*-ügyben ⁽³¹¹⁾ az EUB kimondta, hogy az a körülmény, hogy megtagadták egy ír/egyesült

⁽³⁰⁹⁾ EB, C-60/00. sz. ügy, *Mary Carpenter kontra Secretary of State for the Home Department*, 2002. július 11., 36-46. pont. Lásd még: EB, C-370/90. sz. ügy, *The Queen kontra IAT és Surinder Singh, ex parte Secretary of State for the Home Department*, 1992. július 7., azzal a lehetőséggel kapcsolatban, hogy a hazájukba visszatérő uniós állampolgárok számára ezek a jogok biztosítottak legyenek.

⁽³¹⁰⁾ EUB, C-34/09. sz. ügy, *Ruiz Zambrano kontra Office national de l'emploi (ONEm)* [nagytanács], 2011. március 8.; EB, C-200/02. sz. ügy, *Zhu és Chen kontra Secretary of State for the Home Department*, 2004. október 19., 42-47. pont.

⁽³¹¹⁾ EUB, C-434/09. sz. ügy, *Shirley McCarthy kontra Secretary of State for the Home Department*, 2011. május 5., 49. és 54-56. pont.

királyságbeli kettős állampolgársággal rendelkező nő harmadik országbeli állampolgár férjétől az egyesült királyságbeli tartózkodási engedély megadását, nem fosztotta meg a feleséget az uniós polgárság jogállásából következő jogok lényegének tényleges élvezésétől. A *Dereci*-ügyben ⁽³¹²⁾ az EUB kijelentette, hogy az uniós tagállamok megtagadhatják a tartózkodási engedélyt a harmadik országbeli állampolgár családtagtól, amennyiben ez a megtagadás nem fosztja meg az érintett uniós polgárt az uniós polgár jogállással összefüggő jogok lényegének tényleges élvezetétől, aminek vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság feladata. Ennek értékeléséhez az EUB iránymutatásként rámutatott arra, hogy pusztán az a tény, hogy gazdasági vagy családi okokból kívánatosnak tűnik a család egységének fenntartása, önmagában nem elegendő annak megállapításához, hogy az uniós polgár kénytelen volna elhagyni az Unió területét ⁽³¹³⁾.

Ezek az ítéletek azonban az ügyek sajátos körülményeire vonatkoztak, ezért nem alkalmazhatóak bármilyen körülmények között. Például annak a gyermeknek, aki uniós polgár, jogilag, pénzügyileg és érzelmileg is függenie kell attól a harmadik országbeli állampolgártól, akitől megtagadták a tartózkodási jogot, mivel ez a függőség jelentené azt, hogy az uniós polgár kénytelen elhagyni nemcsak annak a tagállamnak a területét, amelynek állampolgára, hanem az egész Európai Uniót ⁽³¹⁴⁾.

Példa: Az *Iida kontra Ulm* ügyben ⁽³¹⁵⁾ egy japán állampolgár Németországba költözött német feleségével és kiskorú lányukkal. Felesége és lánya később Ausztriába költözött, a felperes viszont Németországban maradt. Iida úr és felesége 2008 óta tartósan külön éltek, bár nem váltak el. Iida úr 2008-ban az uniós polgárok családtagjainak szóló tartózkodási kártyát igényelt, ezt azonban a német hatóságok elutasították. Az EUB-nek a körülményekre való tekintettel azt a kérdést tették fel, hogy egy harmadik országbeli állampolgár kaphat-e tartózkodási engedélyt a családtagjai származási országában, annak ellenére, hogy a családtagok már elköltöztek a származási tagállamból, és túlnyomórészt egy másik uniós tagállamban tartózkodnak. Az EUB megjegyezte, hogy a szabad mozgáshoz való jogát gyakorló uniós polgár harmadik országbeli

⁽³¹²⁾ EUB, C-256/11. sz. ügy, *Murat Dereci és társai kontra Bundesministerium für Inneres* [nagytanács], 2011. november 15., 68. pont.

⁽³¹³⁾ Lásd még: EUB, C-165/16. sz. ügy, *Toufik Lounes kontra Secretary of State for the Home Department* [nagytanács], 2017. november 14.

⁽³¹⁴⁾ EUB, C-356/11. és C-357/11. sz. egyesített ügyek, *O. és S. kontra Maahanmuuttovirasto és Maahanmuuttovirasto kontra L.*, 2012. december 6., 56. pont.

⁽³¹⁵⁾ EUB, C-40/11. sz. ügy, *Yoshikazu Iida kontra Stadt Ulm*, 2012. november 8.

állampolgár családtagjára csak akkor vonatkozik a szabad mozgásról szóló irányelv, ha abban a fogadó tagállamban telepedik le, ahol az uniós állampolgár családtagja él. Az EUB azt is hozzátette, hogy lida úr lánya nem igényelhet tartózkodási jogot az apja részére, mivel az irányelv 2. cikke (2) bekezdésének d) pontja csak azokra az egyenesági felmenőkre vonatkozik, akik a gyermek eltartottjai, olyan esetekre nem, amikor a szülő tartja el a gyermeket.

Az EUB az EUMSZ 20. és 21. cikkének szempontjából is megvizsgálta az ügyet. A Bíróság kizárta annak lehetőségét, hogy a tartózkodási jog megtagadásával lida úr házastársát és lányát megfosztanak az uniós polgárság jogállásához kapcsolódó jogok lényegének tényleges élvezetétől. Az EUB a fenti megállapításban figyelembe vette azt a tényt, hogy a felperes nem abban a tagállamban kért tartózkodási jogot, amelyikben a lánya és a házastársa él, valamint azt is, hogy lida úr a nemzeti jog szerint elvben jogosult lett volna tartózkodási jogának meghosszabbítására, illetve a 2003/109/EK irányelv értelmében vett „huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező” jogállásra.

A családegyesítés iránti kérelmeket akkor is meg kell vizsgálni, ha beutazási tilalom van érvényben azon harmadik országbeli állampolgárral szemben, aki egy, a szabad mozgáshoz való jogát nem gyakorló uniós polgár családtagja.

Példa: A *K.A. és társai* ügyben ⁽³¹⁶⁾ több rendezetlen jogállású harmadik országbeli állampolgár számára elrendelték az országaikba történő visszatérést, és megtiltották számukra a Belgiumba történő belépést, többük esetében a közrend veszélyeztetése miatt. Még Belgiumban tartózkodási engedély iránti kérelmeket nyújtottak be, belga állampolgárokkal történő családegyesítésre hivatkozva. A belga hatóságok elutasították kérelmeik megvizsgálását, kizárólag azon az alapon, hogy a harmadik országbeli állampolgárok beutazási tilalom hatálya alatt álltak. Az EUB rámutatott arra, hogy eltartotti viszony áll fenn, amely a gyakorlatban arra kényszerítené az uniós polgárt, hogy elkísérje a harmadik országbeli állampolgár családtagot, és ezért elhagyja az EU-t, amíg a hatóságok döntenek arról, hogy felfüggesztik-e a beutazási tilalmat, és kiadják-e a tartózkodási engedélyt a harmadik országbeli állampolgár számára. Az EUB megállapította, hogy az EUMSZ 20. cikke értelmében a családegyesítés iránti kérelmeket akkor is meg kell vizsgálni, ha beutazási tilalom van érvényben azon harmadik országbeli állampolgárral szemben, aki egy, a

⁽³¹⁶⁾ EUB, C-82/16. sz. ügy, *K.A. és társai kontra Belgische Staat* [nagytanács], 2018. május 8.

szabad mozgáshoz való jogát nem gyakorló uniós polgár családtagja. Azt, hogy fennáll-e eltartotti viszony a harmadik országbeli állampolgár és az uniós polgár között, és indokolják-e közrendi okok a beutazási tilalmat, eseti alapon kell megvizsgálni.

A szabad mozgásról szóló irányelv 2. cikkének (2) bekezdésében a családtagok kategóriái között a „bejegyzett élettársak” is szerepelnek, amennyiben ez összhangban áll a fogadó uniós tagállam nemzeti jogával. Bizonyos körülmények között a nem bejegyzett élettársak is feljogosíthatók arra, hogy csatlakozzanak egy állampolgárhoz vagy letelepedett migránshoz.

Példa: A *Holland állam kontra Reed* ügyben ⁽³¹⁷⁾ az EB úgy ítélte, hogy mivel a holland jog megengedi a holland állampolgárok állandó élettársainak, hogy velük együtt Hollandiában tartózkodjanak, ugyanezt a kedvezményt meg kell adni Reed asszonynak is, aki egy, a szerződéses jogait Hollandiában gyakorló egyesült királyságbeli munkavállalóval élt állandó kapcsolatban. A Bíróság szerint a nem házas élettárs tartózkodásának engedélyezése elősegítheti a fogadó államba való beilleszkedést, és ezáltal hozzájárulhat a munkavállalók szabad mozgásának megvalósulásához. Ennek megtagadása megkülönböztetésnek minősül.

A **családegyesítési irányelv** az erre jogosult harmadik országbeli állampolgár család-egyesítő házastársának és nem házas kiskorú gyermekeinek helyzetét szabályozza. Az irányelv 5. cikkének (3) bekezdése előírja, hogy a családegyesítési kérelmet akkor kell benyújtani és elbírálni, amikor a családtag még a családegyesítő tartózkodási helye szerinti tagállam területén kívül tartózkodik. Az uniós tagállamok eltérhetnek ettől a rendelkezéstől. Az EGT-állampolgárok családtagjaira azonban nem vonatkozhat ilyen követelmény ⁽³¹⁸⁾.

A családegyesítési irányelv 7. cikke (1) bekezdésének c) pontjával összeegyeztethetőek azok a nemzeti szabályok, amelyek előírják, hogy a harmadik országbeli családegyesítő szülőnek (jövedelmeinek korábbi alakulása alapján) elegendő forrással kell rendelkeznie, mielőtt biztosítanák számára a családegyesítést ⁽³¹⁹⁾.

⁽³¹⁷⁾ EB, C-59/85. sz. ügy, *Holland állam kontra Ann Florence Reed*, 1986. április 17., 28–30. pont.

⁽³¹⁸⁾ EB, C-459/99. sz. ügy, *Mouvement contre le racisme, l'antisémitisme et la xénophobie ASBL (MRAX) kontra belga állam*, 2002. július 25.; EB, C-503/03. sz. ügy, *Az Európai Közösségek Bizottsága kontra Spanyol Királyság* [nagytanács], 2006. január 31.

⁽³¹⁹⁾ EUB, C-558/14. sz. ügy, *Mimoun Khachab kontra Subdelegación del Gobierno en Álava*, 2016. április 21.

A családegyesítési irányelv értelmében a tagállamok előírhatják a harmadik országok állampolgárai számára, „hogya a nemzeti jognak megfelelően eleget tegyenek a beilleszkedéssel kapcsolatos intézkedéseknek” (a 7. cikk (2) bekezdése). Amennyiben léteznek a családegyesítés engedélyezését megelőző, beilleszkedéssel kapcsolatos intézkedések, az uniós tagállamok gyakran megkövetelik például azt, hogy a családtagok igazolják alapvető nyelvtudásukat.

Példa: A *K. és A. ügy* ⁽³²⁰⁾ két feleséget érintett, akik jogszerűen tartózkodó harmadik országbeli állampolgár férjeikhez kívántak csatlakozni. Családegyesítés iránti kérelmeikben a feleségek testi és szellemi fogyatékoságaikra hivatkozva felmentést kértek a beilleszkedési vizsga alól. Kérelmeiket elutasították, azon az alapon, hogy akadályozottságuk nem volt kellően súlyos. Az EUB megállapította, hogy a családegyesítési irányelv 7. cikkének (2) bekezdése lehetővé teszi beilleszkedési intézkedések előírását a harmadik országbeli állampolgárok számára. Az arányosság elve azonban megkívánja, hogy a beilleszkedési intézkedések az adott személyek beilleszkedésének célját szolgálják, és ne korlátozzák a családegyesítés lehetőségét. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy az uniós tagállamoknak figyelembe kell venniük a kérelmező egyedi körülményeit (úgy mint a családegyesítő érintett családtagjainak életkorát, írástudatlanságát, iskolázottsági szintjét, anyagi helyzetét vagy egészségi állapotát), amelyek nyomán mentesíthetők lehetnek a beilleszkedési vizsga letétele alól, amennyiben eltérő esetben a családegyesítés túlzottan nehezzé válna.

Az EJEE keretében az EJEB elé utalt ügyek jelentős része a tagállamok saját állampolgárainak vagy letelepedett migránsoknak a házastársát vagy más családtagjait érintő, a beutazás vagy a jogszerűsítés megtagadásával kapcsolatos kérdéseket vet fel. A tagállami elutasítás indokoltságának eldöntésénél az egyik fő kérdés az, hogy a családi élet külföldön történő folytatásának vannak-e akadályai. Ez együtt járhat azzal, hogy a polgár elhagyja a saját államát, de amennyiben ezt az értékelés alapján nem találják észszerűtlennek, az EJEB rendszerint arányosnak ítéli a tagállam döntését ⁽³²¹⁾. A bíróság ítélkezési gyakorlata ezen a területen szorosan kötődik az egyes ügyek sajátosságaihoz és tényállásaihoz (további példák: lásd a 6.4. szakaszt).

⁽³²⁰⁾ EUB, C-153/14. sz. ügy, *Minister van Buitenlandse Zaken kontra K. és A.*, 2015. július 9.

⁽³²¹⁾ EJEB, *Darren Omoregie és társai kontra Norvégia* (265/07), 2008. július 31., 68. pont; EJEB, *Bajszultanov kontra Ausztria* (54131/10), 2012. június 12., 91. pont; EJEB, *Onur kontra Egyesült Királyság* (27319/07), 2009. február 17., 60–61. pont.

Példa: A *Darren Omoregie és társai kontra Norvégia* ügyben ⁽³²²⁾ a bíróság megállapította, hogy a nigériai állampolgár norvég feleségének nem kellett volna arra számítnia, hogy a férje vele és a gyermekükkel élhet majd Norvégiában, annak ellenére, hogy amikor házasságot kötöttek, a férj még jogszerűen tartózkodott az országban. Az EJEB különösen azt vette figyelembe, hogy a férjet milyen kötelek fűzik a származási országához.

Példa: A *Nunez kontra Norvégia* ügyben ⁽³²³⁾ a felperes a visszautazási tilalom ellenére utazott be Norvégiába, miután korábban más néven bűncselekményt követett el. A felperes ezután házasságot kötött egy norvég állampolgárral, és született két lánya. A bíróság úgy ítélte meg, hogy a felperes kiutasításával Norvégia megsértené a 8. cikket.

A bíróság jóváhagyja az olyan határozatot, amely elutasítja a külföldi házastárs helyzetének a házasság felbomlása után történő jogszerűsítését, még akkor is, ha ez esetleg a fogadó állam állampolgárságával rendelkező gyermekkorú családtagok *de facto* száműzetéséhez is vezet (lásd még a 6.4.1. szakaszt).

Példa: A *Sorabjee kontra Egyesült Királyság* ügyben ⁽³²⁴⁾ az Emberi Jogok Európai Bizottsága elfogadhatatlannak minősítette a felperes 8. cikk szerinti panaszát, amely az édesanyjának Kenyába való kitoloncolására vonatkozott. Megállapította, hogy mivel a felperes hároméves volt, ebben az életkorban elvárható, hogy együtt költözzön az édesanyjával, és alkalmazkodjon a környezetváltozáshoz. A brit állampolgárságát nem tekintették relevánsnak. Ez a megközelítés szembeállítható az EUB *Zambrano*-ügyben hozott határozatával (lásd az ebben a szakaszban korábban említett példát).

Ha azonban a nemzeti bíróság úgy ítéli meg, hogy a gyermeknek a tartózkodási helye szerinti államban kell maradnia, az EJEB nem feltétlenül nézi el a család bevándorlási hatóságok által javasolt szétválasztását.

⁽³²²⁾ EJEB, *Darren Omoregie és társai kontra Norvégia* (265/07), 2008. július 31.

⁽³²³⁾ EJEB, *Nunez kontra Norvégia* (55597/09), 2011. június 28.

⁽³²⁴⁾ Emberi Jogok Európai Bizottsága, *Sorabjee kontra Egyesült Királyság* (hat.) (23938/94), 1995. október 23.

Példa: A *Rodrigues da Silva és Hoogkamer kontra Hollandia* ügyben ⁽³²⁵⁾ a bíróság azt állapította meg, hogy miután a hazai bíróság kifejezetten úgy ítélkezett, hogy a gyermek mindenképp az álló érdeke, hogy a holland édesapjánál maradjon Hollandiában, aránytalan volt megtagadni a brazil édesanya helyzetének jogszerűsítését, akivel a gyermeknek rendszeres kapcsolata volt.

Olyan helyzetek is előfordulnak, amikor felmerülhet a családi élet tiszteletben tartásához való jog közvetett megsértése, még ha erre nem is a tartózkodási engedély nyílt megtagadásával kerül sor.

Példa: A *G.R. kontra Hollandia* ügyben ⁽³²⁶⁾ azzal sértették meg a jogot, hogy a külföldi házastárs bevándorlási helyzetének jogszerűsítéséért túlzottan magas díjakat szabtak ki. A bíróság úgy döntött, hogy az EJE 13. cikke alapján vizsgálja az ügyet, mivel a panasz arra vonatkozott, hogy a kérelmező nem tudja megtagadni a tartózkodási engedély iránti kérelmének elutasítását, mert a kérelmet pusztán azon az alapon utasították el, hogy nem fizette meg a szükséges díjakat ⁽³²⁷⁾.

6.3. Családegyesítés

A családegyesítés azt a helyzetet jelenti, amikor az EU vagy az Európa Tanács valamely tagállamában tartózkodó személy szeretné, ha a kívándorlásakor hátrahagyott családtagjai csatlakoznának hozzá.

Az uniós jogban a **szabad mozgásról szóló irányelvnek** a szerződéses jogaikat gyakorló EGT-állampolgárok családtagjaira vonatkozó rendelkezései nem tesznek különbséget a család jogszerűsítése és egyesítése között – a családtag és az uniós polgár családegyesítő közötti kapcsolat a döntő tényező (lásd még a **7. táblázatot**).

A szűk családhoz nem tartozó családtagok tekintetében az EUB azon az állásponton volt, hogy a tagállamoknak tág mérlegelési jogköre van annak eldöntésében, hogy a szabad mozgásról szóló irányelv 3. cikkének (2) bekezdésében meghatározott személyek beutazási és tartózkodási kérelmeinek vizsgálatakor milyen tényezőket kívánnak figyelembe venni. A tagállamoknak ezért a jogszabályaikban joguk van

⁽³²⁵⁾ EJE, *Rodrigues da Silva és Hoogkamer kontra Hollandia* (50435/99), 2006. január 31.

⁽³²⁶⁾ EJE, *G.R. kontra Hollandia* (22251/07), 2012. január 10.

⁽³²⁷⁾ EJE, *Anakomba Yula kontra Belgium* (45413/07), 2009. március 10.

külön követelményeket meghatározni az eltartotti viszony jellegére és időtartamára vonatkozóan. Az EUB ugyanakkor azt is pontosította, hogy az említett követelményeknek meg kell felelniük az irányelv 3. cikke (2) bekezdésében használt, eltartotti viszonyra vonatkozó kifejezések általános jelentésének, és nem foszthatják meg a rendelkezést a hatékony érvényesülésétől ⁽³²⁸⁾.

A **családegysítési irányelv** 4. cikke értelmében a házastársaknak és a nem házas kiskorú gyermekeknek joguk van csatlakozni a harmadik országbeli állampolgár családegysítőhöz, de az uniós tagállamok feltételeket írhatnak elő arra vonatkozóan, hogy a családegysítőnek milyen forrásokkal kell rendelkeznie. Az irányelv kimondja, hogy amennyiben egy gyermek betöltötte a 12. életévét és a családja többi tagjától függetlenül érkezik, a tagállam – a beutazásnak és tartózkodásnak az irányelv szerinti engedélyezése előtt – ellenőrizheti, hogy a gyermek megfelel-e az irányelv végrehajtásának időpontjában hatályos nemzeti jogszabályokban előírt beilleszkedési feltételnek. Az EB elutasította az Európai Parlament keresetét, amelyben azt állította, hogy az irányelvnek ezek a korlátozó rendelkezései megsértik az alapvető jogokat. Az EB ugyanakkor hangsúlyozta, hogy vannak bizonyos követelmények, amelyeket az uniós tagállamoknak követniük kell a végrehajtásakor ⁽³²⁹⁾.

A családegysítési irányelv 4. cikkének (5) bekezdése megengedi az uniós tagállamoknak, hogy a családegysítő és házastársa számára minimális életkor, de legfeljebb a 21. életév betöltését írhatják elő a házastársnak a családegysítőhöz való csatlakozása előtt. Egyes uniós tagállamok alkalmazzák ezt a lehetőséget, azzal érvelve, hogy ez segíthet a kényszerházasságok megelőzésében.

Példa: A *Noorzia*-ügyben ⁽³³⁰⁾ az EUB rámutatott, hogy azon követelmény, amely szerint a kérelmezők csak a 21. életév betöltése után nyújthatnak be családegysítési kérelmet, a családegysítési jog gyakorlását nem akadályozza, és azt túlságosan nehezíti sem teszi. Ez a szabály a kényszerházasság megelőzését szolgálja, és összhangban áll az egyenlő bánásmód és a jogbiztonság elvével.

⁽³²⁸⁾ EUB, C-83/11. sz. ügy, *Secretary of State for the Home Department kontra Rahman és társai*, 2012. szeptember 5., 36–40. pont.

⁽³²⁹⁾ EB, C-540/03. sz. ügy, *Európai Parlament kontra az Európai Unió Tanácsa* [nagytanács], 2006. június 27., 62–65. pont.

⁽³³⁰⁾ EUB, C-338/13. sz. ügy, *Marjan Noorzia kontra Bundesministerin für Inneres*, 2014. július 7.

Az uniós jog nem tesz különbséget az alapján, hogy a családi kapcsolat a család-egyesítőnek az országban való letelepedése előtt vagy után jött-e létre ⁽³³¹⁾.

Ami az EU-ban élő, harmadik országbeli állampolgárok családtagjait illeti, az uniós családegyesítési irányelv a 2. cikk d) pontjában kifejezetten kimondja, hogy az irányelvet attól függetlenül kell alkalmazni, hogy a család a migránsnak a honos országba való megérkezése előtt vagy után alakult-e, bár néhány uniós tagállamban a jogszabályok egyértelműen különbséget tesznek ez alapján. Ez a különbségtétel az EGT-állampolgárok harmadik országbeli állampolgár családtagjainak jogosultsága szempontjából sem releváns.

Példa: Az EUB a *Chakroun*-ügyben ⁽³³²⁾ azzal a holland jogszabállyal foglalkozott, amely különbséget tett a családalapítás és a családegyesítés fogalma között, és mindkettőhöz külön tartózkodási szabályokat rendelt, köztük eltérő pénzügyi követelményeket is. Ez a különbségtétel kizárólag attól függött, hogy a kapcsolat a családegyesítőnek a fogadó államba való, letelepedési célú megérkezése előtt vagy után jött-e létre. Mivel ebben a konkrét esetben a pár két évvel a családegyesítő Hollandiába való megérkezését követően házasodott össze, a helyzetüket családalapításnak tekintették, nem családegyesítésnek, annak ellenére, hogy a vitatott döntés időpontjában már több mint harminc éve házasságban voltak. A Bíróság megerősítette, hogy a családegyesítési irányelv alapján a jogosult családegyesítő ahhoz való joga, hogy a jogosult harmadik országbeli állampolgár családtagjai csatlakozzanak hozzá, attól függetlenül fennáll, hogy a családi kapcsolat a családegyesítő beutazása előtt vagy után jött-e létre. A Bíróság figyelembe vette, hogy az uniós jogban nincs ilyen megkülönböztetés (az irányelv 2. cikkének d) pontja és (6) preambulumbekzdése, valamint az EU Alapjogi Chartájának 7. cikke), és hogy nem szabad akadályozni az irányelv rendelkezéseinek hatékony érvényesülését.

A szabad mozgásról szóló irányelv, illetve annak elfogadása előtt az [1612/68/EGK rendelet](#) világosan kimondta, hogy az EGT-állampolgárok házastársai velük együtt jogosultak a tartózkodásra, de a szabad mozgáshoz való jogukat gyakorló EGT-állampolgároknak ugyanazokat a „szociális és adókedvezményeket” kell biztosítani,

⁽³³¹⁾ EB, C-127/08. sz. ügy, *Metock és társai kontra Minister for Equality, Justice and Law Reform* [nagytanács], 2008. július 25.

⁽³³²⁾ EUB, C-578/08. sz. ügy, *Chakroun kontra Minister van Buitenlandse Zaken*, 2010. március 4.

mint a fogadó állam saját állampolgárainak, ideértve az irányelvben kifejezetten meg nem nevezett helyzetekre alkalmazandó bevándorlási szabályok előnyeit is ⁽³³³⁾.

A menekült jogállásban részesülő, kísérő nélküli gyermekek a családegyesítési irányelv értelmében jogosultak arra, hogy első fokú egyenesági felmenőik csatlakozzanak hozzájuk. Annak megállapításakor, hogy a menekült a családegyesítési irányelv alkalmazásában kísérő nélküli gyermeknek minősül-e, azt az időpontot kell figyelembe venni, amikor az uniós tagállam területére lépett és menedékjog iránti kérelmet nyújtott be, nem pedig a családegyesítés kérelmezésének időpontját ⁽³³⁴⁾.

Az EJEE alapján a bíróság sok olyan ügygel foglalkozott, amelyben a kérelmező korábbi, külföldi családi életének részét képező hátrahagyott házastársak, gyermekek vagy idősebb hozzátartozók vízumának megtagadásáról volt szó.

Alapelvként, amennyiben a család olyan időpontban jött létre, amikor az érintett személyek tudatában voltak annak, hogy bevándorlási jogállásuk miatt a családi élet fogadó országban belüli fenntartása kezdettől fogva bizonytalan, az állampolgársággal nem rendelkező családtag kiutasítása csak kivételes körülmények között minősül az EJEE 8. cikke megsértésének ⁽³³⁵⁾.

A hátrahagyott házastársakkal kapcsolatban az Európa Tanács tagállamai által a család jogszerűsítésére vonatkozó ügyekben felvetett – és az EJEB által elfogadott – érvek közül sok a családegyesítési ügyekben is felmerül. Az Európa Tanács tagállamaiban élő házastársaktól, akik külföldön lévő partnerrel kötöttek házasságot, elvárható, hogy külföldre költözzenek, kivéve, ha bizonyítani tudják, hogy ez súlyos akadályokba ütközik, különösen, ha tudniuk kellett volna a korlátozó bevándorlási szabályokról. A tagállamok nem kötelesek tiszteletben tartani a házaspárok azon döntését, hogy egy bizonyos országban kívánnak élni, ahogy az állampolgárságukkal nem rendelkező házastársak letelepedését sem kötelesek elfogadni. Ha viszont egy tagállam úgy dönt, hogy olyan jogszabályt léptet hatályba, amely a

⁽³³³⁾ EFTA-Bíróság, *Arnulf Clauder* (E-4/11), 2011. július 26., 44. pont.

⁽³³⁴⁾ EUB, C-550/16. sz. ügy, *A és S kontra Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, 2018. április 12., 55–60. és 64. pont.

⁽³³⁵⁾ EJEB, *Rodrigues da Silva és Hoogkamer kontra Hollandia* (50435/99), 2006. január 31., 39. pont; EJEB, *Darren Omoregie és társai kontra Norvégia* (265/07), 2008. július 31., 57. pont.

bevándorlók bizonyos kategóriáit feljogosítja a házastársukkal való egyesülésre, ezt az EJEE 14. cikkében foglalt megkülönböztetésmentesség elvével összeegyeztethető módon kell megtennie ⁽³³⁶⁾.

Példa: A *Biao kontra Dánia* ügy ⁽³³⁷⁾ egy togói származású, honosított dán állampolgárra vonatkozott (az első felperes), aki egy ghánai állampolgárral házassodott össze (a második felperes). A felperesek Svédországban éltek, és lett egy fiuk, aki apjának állampolgársága révén dán állampolgárságot kapott. Amikor a második felperes családegyesítési engedélyért folyamodott Dániában, kérelmét elutasították, azon az alapon, hogy a kérelmezők nem feleltek meg a külföldiekéről szóló törvény szerinti „kötődési” követelménynek, amely szerint a családegyesítésért folyamodó házaspárt nem fűzhetik erősebb kötelékek más országhoz – a felperesek esetében Ghánához – mint Dániához. A „kötődési követelményt” feloldották azon személyek esetében, akik legalább 28 éve rendelkeztek dán állampolgársággal, valamint azon nem dán állampolgárok esetében, akik Dániában születtek és legalább 28 éve jogszerűen tartózkodtak az országban. A felperesek azt állították, hogy a „kötődési követelmény” miatt közvetett megkülönböztetésben volt részük. Az EJEB megállapítása szerint a kormány „nem bizonyította, hogy az etnikai származáshoz nem kapcsolódó kényszerítő vagy nagyon nyomós okok indokolják a 28 éves szabály közvetett megkülönböztetést eredményező hatását”. Ezért az EJEB megállapította az EJEE 14. cikkének megsértését a 8. cikkel összefüggésben.

Példa: A *Jeunesse kontra Hollandia* ügyben ⁽³³⁸⁾ a holland hatóságok megtagadták a tartózkodási engedélyt egy suriname-i anyától, akinek három gyermeke Hollandiában született. Az EJEB megállapította a rendkívüli körülmények fennállását, aminek nyomán úgy ítélte meg, hogy megsértették az EJEE 8. cikkét. A bíróság rámutatott arra, hogy a felperes holland állampolgárként született, de akaratlanul elveszítette állampolgárságát, amikor Suriname függetlenné vált, továbbá hogy a hatóságok 16 éven át túrték az országban való tartózkodását, ami lehetővé tette számára, hogy erős családi, társadalmi és kulturális köteleket alakítson ki és ápoljon Hollandiában, valamint hogy a hatóságok nem

⁽³³⁶⁾ EJEB, *Biao kontra Dánia* [nagytanács] (38590/10), 2016. május 24., 138. pont; EJEB, *Hode és Abdi kontra Egyesült Királyság* (22341/09), 2012. november 6., 43–55. pont.

⁽³³⁷⁾ EJEB, *Biao kontra Dánia* [nagytanács] (38590/10), 2016. május 24.

⁽³³⁸⁾ EJEB, *Jeunesse kontra Hollandia* [nagytanács] (12738/10), 2014. október 3., 121–122. pont.

vették figyelembe, illetve nem értékelték bizonyítékokat arra vonatkozóan, hogy mennyiben célszerű, megvalósítható és arányos a Hollandiában való tartózkodásának megtagadása.

A migráció gyakori jellemzője a gyermekek hátrahagyása: a szülők útra kelnek, hogy letelepedjenek a fogadó országban, de a gyermekeiket hátrahagyják – gyakran egy nagyszülő vagy más rokon felügyelete alatt –, amíg nem sikerül jogi, társadalmi és gazdasági szempontból megállapodniuk és kellően bebiztosítaniuk magukat ahhoz, hogy a gyermekeket is magukhoz vehessék. Az EJEB hozzáállása az ilyenfajta ügyekben nagymértékben függ az egyes ügyek konkrét körülményeitől.

Példa: A *Tuquabo-Tekle és társai kontra Hollandia* ügy⁽³³⁹⁾ egy Hollandiában élő anya, férje és három gyermeke arra irányuló családegyesítési kérelmét érintette, hogy csatlakozhasson hozzájuk az Eritreában élő lánygyermeke. Elsőként az anya szerzett tartózkodási jogot Norvégiában, és humanitárius okokból magával vihette gyermekeit. Egy évvel később csupán a legidősebb fia csatlakozott hozzá, miközben másik két gyermeke továbbra is Eritreában élt, és később kívántak csatlakozni. Egy Hollandiában élő menekülttel kötött házassága nyomán az egész család Hollandiában telepedett le, ahol két további gyermek született. Ezt követően Tekle asszony és férje megszerezte a holland állampolgárságot. Ideiglenes tartózkodási vízumért folyamodtak a nő 14 éves lánya számára, aki továbbra is Eritreában élt. A holland hatóságok elutasították a kérelmet, azon az alapon, hogy az anya és gyermeke közötti szoros családi kötelékek időközben megszűntek. Tekintettel arra, hogy a felperesek erős kötelékeket alakítottak ki Hollandiában, és csupán laza kapcsolatokat tartottak fenn származási országukkal, az EJEE úgy ítélte meg, hogy a családi élet alakítása szempontjából a legmegfelelőbb megoldás az, ha lánya letelepedési jogot kap⁽³⁴⁰⁾.

Az Európai Szociális Chartában a 19. cikk (6) bekezdése garantálja a családegyesítési jogot. Az ECSR a családegyesítésre vonatkozóan a következő feltételeket és korlátozásokat szabta:

a) az egészségügyi okokból történő elutasítást csak olyan konkrét betegségek esetén lehet elfogadni, amelyek annyira súlyosak, hogy közegészségügyi veszélyt jelentenek⁽³⁴¹⁾;

⁽³³⁹⁾ EJEB, *Tuquabo-Tekle és társai kontra Hollandia* (60665/00), 2006. március 1.

⁽³⁴⁰⁾ EJEB, *El Ghatet kontra Svájc* (56971/10), 2016. november 8.

⁽³⁴¹⁾ ECSR: *XVIII-1. sz. következtetések, Törökország, a 19. cikk (6) bekezdése.*

b) a megfelelő lakhatásra vonatkozó követelmény nem lehet annyira szigorú, hogy teljesen megakadályozza a családegyesítést ⁽³⁴²⁾;

c) a családegyesítésre törekvő migráns munkavállalók számára előírt, egy évet meghaladó tartózkodási időszak követelménye túlzott, és ebből következően sérti az ESC-t;

d) azoktól a migráns munkavállalóktól, akik elegendő jövedelemmel rendelkeznek a családtagjaik eltartásához, nem szabad az ilyen jövedelem forrása miatt automatikusan megtagadni a családegyesítési jogot, amennyiben az esetlegesen kapott jutásokra jogszerűen jogosultak;

e) az a követelmény, hogy a migráns munkavállaló családtagjai vegyenek részt nyelvi és/vagy integrációs vizsgákon az országba való beutazás engedélyezéséhez, illetve az a követelmény, hogy ha már az országban vannak, vegyenek részt ilyen vizsgákon (és teljesítsék ezeket) ahhoz, hogy maradhassanak, valószínűsíthetően a lényegétől fosztja meg a 19. cikk (6) bekezdésében megállapított kötelezettséget, és ebből következően nincs összhangban az Európai Szociális Chartával ⁽³⁴³⁾.

Az ECSR szerint a menekültek számára az ESC alapján biztosítani kell a családegyesítési jog maradéktalan gyakorlását. A családegyesítés elősegítése során az államoknak reagálniuk kell a menekültek és a menedékkérők egyedi szükségleteire ⁽³⁴⁴⁾.

6.4. A család egységének fenntartása – védelem a kiutasítással szemben

Gyakori eset, hogy a harmadik országbeli állampolgár házastársát vagy szülőjét kiutasítással fenyegetik vagy ki is toloncolják, miközben ez súlyos kihatásokkal lehet a meglévő családi életre. Ilyen helyzetek két forgatókönyv szerint merülnek fel gyakran: a kapcsolat felbomlása, valamint bűnösséget megállapító ítéletek esetén, amelyek egymással össze is függhetnek.

⁽³⁴²⁾ ECSR: 2011. évi következtetések, Belgium, a 19. cikk (6) bekezdése.

⁽³⁴³⁾ A fenti elvekről szóló állásfoglalást lásd: ECSR: 2011. évi következtetések, Nyilatkozat a 19. cikk (6) bekezdésének értelmezéséről.

⁽³⁴⁴⁾ ECSR: 2015. évi következtetések, Nyilatkozat a menekültek ESC szerinti jogainak értelmezéséről.

Az az egyszerű eset is előfordulhat, hogy a hatóságok úgy döntenek, hogy a családtag a továbbiakban már nem felel meg azoknak a követelményeknek, amelyek alapján eredetileg engedélyezték a tartózkodását. Ilyen esetekben meg kell vizsgálni az érintett személy valós helyzetét.

6.4.1. A kapcsolat felbomlása

Amennyiben a harmadik országbeli állampolgár saját jogán még nem szerzett tartózkodási engedélyt, de a tartózkodás alapjául szolgáló kapcsolat felbomlik, a külföldi társ elveszítheti a további tartózkodáshoz való jogát, mivel csupán származékos joggal rendelkezik azon családtag révén, akit elkísért vagy akihez csatlakozott.

Az uniós jog szerint a kapcsolat továbbra is indokolja a különvált harmadik országbeli állampolgár tartózkodását mindaddig, amíg az alapjául szolgáló házasságot jogilag fel nem bontják (**a szabad mozgásról szóló irányelv**) ⁽³⁴⁵⁾. A kapcsolat felbomlása nem elegendő indok a tartózkodási jog elvesztésére. A szabad mozgásról szóló irányelv 13. cikke rendelkezik a harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagok tartózkodási jogának fenntartásáról válás vagy a házasság érvénytelenítése esetén, ha a házasság legalább három évig fennállt, ebből egy évig a fogadó tagállamban, vagy ha a házasságból gyermekek is származnak, ami szükségessé teszi a szülők jelenlétét. A szabad mozgásról szóló irányelv tartalmaz egy külön rendelkezést a családon belüli erőszak áldozatává vált, harmadik országbeli állampolgárok tartózkodási jogállásának védelméről, amennyiben a (házas)társ EGT-állampolgár (a 13. cikk (2) bekezdésének c) pontja).

A **családegyesítési irányelv** szintén rendelkezik arról a lehetőségről, hogy a külföldi házas-/élettárs tartózkodási engedélyt kaphasson olyan esetekben, ha a család-egyesítővel való kapcsolat megőrzégyülés, válás vagy különélés miatt felbomlik. Az önálló engedély megadásának kötelezettsége csak ötéves tartózkodás után áll fenn (15. cikk). Az irányelv 15. cikkének (3) bekezdése értelmében az uniós tagállamoknak rendelkezéseket kell megállapítaniuk, hogy a válást vagy különválást követő, különösen nehéz körülmények esetére biztosítsák az önálló tartózkodási engedély megadását. A szabad mozgásról szóló irányelv 13. cikke (2) bekezdésének c) pontjához hasonlóan a szándékok szerint ez kiterjedne a családon belüli erőszak eseteire, bár az uniós tagállamoknak van mozgásterük a tekintetben, hogy milyen rendelkezéseket vezetnek be.

⁽³⁴⁵⁾ EB, C-267/83. sz. ügy, *Aissatou Diatta kontra Land Berlin*, 1985. február 13.

Az EJEE alapján az EJEB mérlegeli, hogy a családi élet és a gyermekekkel való kapcsolattartás igénye megköveteli-e, hogy a harmadik országbeli állampolgár számára engedélyezzék a maradást. Ez különbözik sok tagállam nemzeti jogától, ahol a kapcsolat felbomlása a harmadik ország állampolgárságával rendelkező házastárs vagy szülők tartózkodási jogának elvesztéséhez vezethet. A bíróság gyakran nem lát okot arra, hogy a kapcsolatot miért ne lehetne látogatások révén fenntartani ⁽³⁴⁶⁾, de úgy véli, hogy egyes helyzetek szükségessé tehetik a harmadik országbeli állampolgár további tartózkodásának engedélyezését.

Példa: A *Berrehab kontra Hollandia* ügyben ⁽³⁴⁷⁾ a bíróság úgy vélte, hogy az EJEE 8. cikke miatt Hollandia nem utasíthatja ki azt az apát, aki a válása ellenére heti négy alkalommal tartott kapcsolatot a gyermekével.

6.4.2. Bűnösséget megállapító ítéletek

Az uniós tagállamok esetenként azért kívánják kiutasítani a területükön jogszerűen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárt, mert bűncselekményt követett el.

Az uniós jogban a [szabad mozgásról szóló irányelv](#) 27–33. cikke a kiutasítással szemben ugyanazt a – származtatott – fokozott védelmet biztosítja a jogosult családtagok számára, mint maguknak az EGT-állampolgároknak. Az uniós polgárok és családtagjaik szabad mozgásának és tartózkodásának közrendi vagy közbiztonsági okokból való korlátozására irányuló törekvéseknek például azon kell alapulniuk, hogy az érintett egyén személyes magatartása valódi, közvetlen és kellően súlyos veszélyt jelent. Korábbi büntetőítéletek önmagukban nem szolgálhatnak alapul az ilyen intézkedések meghozatalához.

Az irányelv 28. cikke (3) bekezdésének b) pontja alapján kiskorú gyermekeket csak **kényszerítő** nemzetbiztonsági okokból lehet kiutasítani, kivéve, ha a kiutasítás a gyermek mindenek felett álló érdekében történik. Az állandó tartózkodási jogállásra szert tett török állampolgárok családtagjai állampolgárságuktól függetlenül hasonló védelemben részesülnek ⁽³⁴⁸⁾.

⁽³⁴⁶⁾ EJEB, *Rodrigues da Silva és Hoogkamer kontra Hollandia* (50435/99), 2006. január 31.

⁽³⁴⁷⁾ EJEB, *Berrehab kontra Hollandia* (10730/84), 1988. június 21.

⁽³⁴⁸⁾ EUB, C-451/11. sz. ügy, *Natthaya Dülger kontra Wetteraukreis*, 2012. július 19.

A **családegyesítési irányelv** 6. cikkének (2) bekezdése lehetővé teszi az uniós tagállamok számára, hogy közrendi, közbiztonsági vagy közegészségügyi indokok alapján visszavonják a családtagok tartózkodási engedélyét, vagy elutasítsák annak megújítását. Az ezen alapuló határozat meghozatalakor a tagállamoknak mérlegelniük kell a családtag által elkövetett, a közrendet vagy a közbiztonságot sértő bűncselekmény súlyát vagy típusát, illetve azt, hogy az érintett személy milyen veszélyt jelent.

Az EJEE alapján a bíróság először abban a kérdésben dönt, hogy észszerűen elvárható-e a családtól, hogy kövesse az elkövetőt külföldre, és ha nem, akkor a bűnelkövetői magatartás abban az esetben is indokolja-e a kiutasítást, ha ez nyilvánvalóan a család teljes szétválásához vezet. Az, hogy az EJEB ezekben a helyzetekben milyen következtetésre jut, szorosan kötődik az egyes ügyekben szerepet játszó részletekhez. Az EJEB különféle kritériumokat fogadott el a kiutasítási végzések arányosságának megítélésére. Ezek közé tartoznak a következők:

- a kérelmező által a kiutasító államban elkövetett bűncselekmény jellege és súlyossága;
- a kérelmező tartózkodásának hossza abban az országban, ahonnan ki akarják utasítani;
- a bűncselekmény elkövetése óta eltelt idő és a kérelmező magatartása ebben az időszakban;
- a kérelmező, illetve bármely érintett családtag állampolgársága;
- a családi helyzet, ideértve például a házasság hosszát és olyan egyéb tényezőket, amelyek kifejezik a házaspár családi életének hatékony érvényesülését;
- az a tényező, hogy tudott-e a házastárs a bűncselekményről a családi kapcsolatok kialakításának időpontjában;
- az a tényező, hogy vannak-e gyermekek a házasságból, és ha igen, milyen korúak;
- azon nehézségek súlyossága, amelyekkel a házastárs szembesülhet abban az országban, ahová a kérelmezőt kiutasítanák;

- a fogadó országhoz és a célországhoz fűződő társadalmi, kulturális és családi kötelekeinek szilárdsága;
- az esetlegesen érintett gyermekek mindenen felett álló érdeke és jóléte, különös tekintettel arra, hogy milyen nehézségek várhatnak rájuk, ha követniük kell a kérelmezőt abba az országba, ahová ki akarják toloncolni ⁽³⁴⁹⁾.

Példa: Az *A.A. kontra Egyesült Királyság* ügy ⁽³⁵⁰⁾ egy nigériai állampolgárral foglalkozott, aki gyermekként érkezett az Egyesült Királyságba, hogy csatlakozzon édesanyjához és testvéreihez, és huzamos tartózkodási engedélyt kapott. Iskolás korában súlyos bűncselekményt követett el, és ezért le is töltötte a kiszabott büntetést. A továbbiakban a rehabilitáció jó példája lett belőle, nem követett el újabb bűncselekményt, sőt, egyetemi diplomát szerzett és állandó munkahelyet talált. Mire mindezeket elérte, utasítást adtak a kitoloncolására, amely a fiatalkorúként elkövetett bűncselekményén alapult. Az EJEB felhívta a figyelmet a felperes korábbi elítélésére és példás rehabilitációjára, és hangsúlyozta a bűncselekmény elkövetése óta eltelt időnek és a felperes ez idő alatt tanúsított magatartásának jelentőségét. Arra a következtetésre jutott, hogy az ügy sajátos körülményei között a felperes kiutasítása az EJEE 8. cikkének megsértését képezné.

Példa: Az *Antwi és társai kontra Norvégia* ügyben ⁽³⁵¹⁾ a felperesek egy ghánai állampolgár, a felesége és a lánya voltak, utóbbiak norvég állampolgárok. Az EJEB úgy ítélte meg, hogy az EJEE 8. cikkét nem sértették meg azzal, hogy a hatóságok kiutasították Antwi urat, és öt évre megtiltották a Norvégiába való beutazását, miután felfedezték, hogy hamis az útlevele. A bíróság azon az állásponton volt, hogy mivel mindkét szülő Ghánában született és nevelkedett (a feleség 17 éves korában hagyta el az országot), és háromszor is ellátogattak az országba a lányukkal együtt, nincs leküzdhetetlen akadály annak, hogy együtt letelepedjenek Ghánában, vagy legalábbis rendszeres kapcsolatot tartsanak.

⁽³⁴⁹⁾ EJEB, *Boultif kontra Svájc* (54273/00), 2001. augusztus 2., EJEB, *Üner kontra Hollandia* [nagytanács] (46410/99), 2006. október 18., 57–58. pont; EJEB, *Balogun kontra Egyesült Királyság* (60286/09), 2012. április 10., 43. pont; EJEB, *Udeh kontra Svájc* (12020/09), 2013. április 16., 52. pont; EJEB, *Jeunesse kontra Hollandia* [nagytanács] (12738/10), 2014. október 3., 117–118. pont; EJEB, *Salem kontra Dánia* (77036/11), 2016. december 1., 75–78. pont; EJEB, *Assem Hassan Ali kontra Dánia* (25593/14), 2018. október 23., 54–55. és 61. pont.

⁽³⁵⁰⁾ EJEB, *A.A. kontra Egyesült Királyság* (8000/08), 2011. szeptember 20.

⁽³⁵¹⁾ EJEB, *Antwi és társai kontra Norvégia* (26940/10), 2012. február 14.

Példa: Az *Amrollahi kontra Dánia* ügyben ⁽³⁵²⁾ a felperes egy iráni állampolgár volt, aki huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezett Dániában. Dán házastársától volt két gyermeke, rajtuk kívül még egy gyermeke élt Dániában egy korábbi kapcsolatából. Miután letöltötte a kábítószer-kereskedelem miatt kiszabott börtönbüntetését, a hatóságok kezdeményezték a kitoloncolását Iránba. Az EJEB úgy ítélte meg, hogy ezzel megsértenék az EJEE 8. cikkét, mivel a felperes Dániából javasolt tartós kizárása a családi élet felbomlásához vezetne. A családi élet Dánián kívüli folytatása gyakorlatilag elképzelhetetlen volt, mivel a felperes felesége soha nem járt Iránban, nem tudott fársziul és nem volt muszlim. Semmilyen kötelék nem fűzte az országhoz azon kívül, hogy egy iráni férfihez ment feleségül ⁽³⁵³⁾.

Példa: A *Hasanbasic kontra Svájc* ügyben ⁽³⁵⁴⁾ a felperest enyhébb bűncselekmények miatt már többször elítélték. Úgy tűnt azonban, hogy a kiutasításáról szóló határozat elsősorban a jelentős adósságaiból és az általa és családja által kézhez kapott igen nagy összegű szociális jóléti juttatásokból ered, nem ezekből az ítéletekből. Az EJEB a fenti kritériumokat alkalmazva úgy vélte, hogy az egyezmény kifejezetten úgy rendelkezik az ország gazdasági jólétéről mint olyan jogszerű célról, amely indokolja a beavatkozást a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogba. A svájci hatóságok ezért indokoltan jártak el, amikor figyelembe vették a felperes adósságait és családjának a jóléti rendszertől való függőségét, amennyiben ez a függőség kihatott az ország gazdasági jólétére. Ez azonban csak egy volt az EJEB által figyelembe vett tényezők közül, és az EJEB ebben az esetben végül azt állapította meg, hogy a kiutasítás megsértené az EJEE 8. cikkét, tekintettel arra, hogy a felperesek milyen hosszú ideje élnek Svájcban, és hogy beilleszkedtek a svájci társadalomba.

Példa: Az *Assem Hassan Ali kontra Dánia* ügy ⁽³⁵⁵⁾ egy olyan jordán állampolgár Dániából történő kitoloncolására vonatkozott, akinek hat dán állampolgárságú gyermeke van. Azt követően toloncolták ki, hogy több alkalommal elítélték kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények miatt. Az EJEB nem volt meggyőződve arról, hogy a felperes hat gyermekének mindenek felett álló érdekeit olyan hátrányosan érintette volna a kitoloncolása, hogy az ellensúlyozná a többi kritériumot, nevezetesen a zavargás vagy bűncselekmény megelőzését.

⁽³⁵²⁾ EJEB, *Amrollahi kontra Dánia* (56811/00), 2002. július 11.

⁽³⁵³⁾ További hasonló ítéletek: EJEB, *Beldjoudi kontra Franciaország* (12083/86), 1992. március 26., *Boultif kontra Svájc* (54273/00), 2001. augusztus 2.; EJEB, *Udeh kontra Svájc* (12020/09), 2013. április 16.

⁽³⁵⁴⁾ EJEB, *Hasanbasic kontra Svájc* (52166/09), 2013. június 11.

⁽³⁵⁵⁾ EJEB, *Assem Hassan Ali kontra Dánia* (25593/14), 2018. október 23.

Főbb pontok

- Az uniós jog nem vonatkozik azoknak az uniós állampolgároknak a családdegysítésére, akik nem éltek a szabad mozgáshoz való jogukkal. Az EU néhány tagállamában a szabad mozgás jogát gyakorló uniós állampolgárok sokkal több joggal rendelkeznek a családdegysítés terén, mint az állam saját állampolgárai (lásd a [6. fejezet bevezetőjét](#)).
- A szabad mozgásról szóló irányelv az EGT- és a svájci állampolgárok jogosult családtagjaira alkalmazandó, állampolgárságtól függetlenül, amennyiben az említett állampolgárok éltek a szabad mozgáshoz való jogukkal. A kiutasítással szemben ugyanabban a – származtatott – fokozott védelemben részesíti a jogosult családtagokat, mint amelyet maguk az uniós állampolgárok is élveznek (lásd a [6.2. szakaszt](#)).
- A harmadik ország állampolgárságával rendelkező családdegysítők családdegysítését a családdegysítési irányelv szabályozza. Az irányelv elvben azt írja elő, hogy a családtag az uniós tagállam területén kívül tartózkodjon, de a tagállamok eltérhetnek ettől a követelménytől (lásd a [6.3. szakaszt](#)).
- Az uniós jog a családdegysítés szempontjából nem tesz különbséget az alapján, hogy a családi kapcsolat a családdegysítőnek az országban való letelepedése előtt vagy után jött-e létre (lásd a [6.3. szakaszt](#)).
- Az EJEB kritériumokat dolgozott ki a kiutasítási határozat arányosságának megítéléséhez, szem előtt tartva a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való, az EJEE 8. cikkében garantált jogot. Az EJEB mindig az egyes ügyek konkrét tényállásától függően viszonyul a családtagok kiutasításához vagy a családdegysítéshez (lásd a [6.2. és a 6.4.1. szakaszt](#)).
- Az ESC rendelkezik a családdegysítéshez való jogról, az ECSR ítélkezési gyakorlata pedig körülírja az ilyen egysítésre alkalmazható feltételeket és korlátozásokat (lásd a [6.3. szakaszt](#)).
- Az EJEE alapján nem feltétlenül fogadható el a házasságkötés általános, a személy bevándorlási jogállásán alapuló tilalma (lásd a [6.1. szakaszt](#)).

További ítélkezési gyakorlat és szakirodalom:

A további ítélkezési gyakorlat tanulmányozásához kérjük, tekintse meg e kézikönyv [iránymutatásait](#). Az e fejezetben tárgyalt kérdéskörökkel kapcsolatban további anyagok találhatók a „[További szakirodalom](#)” szakaszban.

7

Őrizet és a szabad mozgás korlátozása

EU	Tárgyalt kérdések	ET
A befogadási feltételekről szóló irányelv (2013/33/EU) 2. cikkének h) pontja	Fogalommeghatározások: őrizet vagy a szabad mozgás korlátozása	EJEE, 5. cikk (szabadsághoz és biztonsághoz való jog) EJEE, a 4. kiegészítő jegyzőkönyv 2. cikke (mozgásszabadság)
A visszatérési irányelv (2008/115/EK) 15. cikkének (1) bekezdése A befogadási feltételekről szóló irányelv (2013/33/EU) 8. cikkének (2) bekezdése	Az őrizet alternatívái	EJEB, <i>Mikolenko kontra Észtország</i> (10664/05), 2010 (az őrizet alternatíváinak szükséges megvizsgálása)
A visszatérési irányelv (2008/115/EK) 15. cikkének (1) bekezdése A befogadási feltételekről szóló irányelv (2013/33/EU) 8. cikke	A szabadsághoz való jog alóli kivételek tételes listája	EJEE, az 5. cikk (1) bekezdésének a)–f) pontja (szabadsághoz és biztonsághoz való jog)
A befogadási feltételekről szóló irányelv (2013/33/EU) 8. cikke (3) bekezdésének c) pontja	Az országba való jogellenes belépés megakadályozására szolgáló őrizet	EJEE, az 5. cikk (1) bekezdésének f) pontja, első tagmondat (szabadsághoz és biztonsághoz való jog) EJEB, <i>Saadi kontra Egyesült Királyság</i> [nagytanács] (13229/03), 2008, valamint <i>Suso Musa kontra Málta</i> (42337/12), 2013 (azok a személyek, akik az államtól még nem kaptak engedélyt a beutazásra)

EU	Tárgyalt kérdések	ET
Visszatérési irányelv (2008/115/EK), 15. cikk EUB, C-61/11. PPU. sz. ügy, <i>El Dridi</i> , 2011; C-329/11. sz. ügy, <i>Achughbabian</i> [nagytanács], 2011; valamint C-47/15. sz. ügy, <i>Affum</i> [nagytanács], 2016 (a kiutasítás előtti és a bűnügyi őrizet közötti kapcsolat)	<i>Kitoloncolás vagy kiadatás előtti őrizet</i>	EJEE, az 5. cikk (1) bekezdésének f) pontja, második tagmondat (szabadsághoz és biztonsághoz való jog)
Visszatérési irányelv (2008/115/EK), 20. cikk A befogadási feltételekről szóló irányelv (2013/33/EU), a 8. cikk (3) bekezdése	Jogsabályi előírás	EJEE, az 5. cikk (1) bekezdése (szabadsághoz és biztonsághoz való jog)
Visszatérési irányelv (2008/115/EK), 15. cikk és a 3. cikk (7) bekezdése A befogadási feltételekről szóló irányelv (2013/33/EU), a 8. cikk (2) bekezdése EUB, C-601/15. PPU. sz. ügy, <i>J.N.</i> [nagytanács], 2016 (a menekültügyi őrizet arányossága; az őrizet közbiztonsággal és nemzetbiztonsággal kapcsolatos indokainak érvényessége)	Szükségesség és arányosság	
	Önkényesség	EJEB, <i>Rusu kontra Ausztria</i> (34082/02), 2008 (nem megfelelő indoklás és önkényes fogva tartás)
	Jóhiszeműség	EJEB, <i>Longa Yonkeu kontra Lettország</i> (57229/09), 2011 (a parti őrség tagjai eltolták, hogy tudtak a menedéj iránti kérelemről) EJEB, <i>Ozdi és társai kontra Moldovai Köztársaság</i> (42305/18), 2019 (rosszhiszemű letartóztatás)
Visszatérési irányelv (2008/115/EK), a 15. cikk (1) bekezdése A befogadási feltételekről szóló irányelv (2013/33/EU), a 9. cikk (1) bekezdése	<i>Kellő gondosság</i>	EJEB, <i>Singh kontra Cseh Köztársaság</i> (60538/00), 2005 (2,5 év idegenrendészeti őrizet a kitoloncolási eljárás során) EJEB, <i>H.A. kontra Görögország</i> (58424/11), 2016 (a kellő gondosság hiánya – 5 hónapon át nem volt intézkedés a kitoloncolásra irányulóan)

EU	Tárgyalt kérdések	ET
Visszatérési irányelv (2008/115/EK), 15. cikk EB, C-357/09 PPU. sz. ügy, <i>Kadzoev</i> [nagytanács], 2009 (a kitoloncolás észszerű lehetősége)	A kitoloncolás reális lehetősége	EJEB, <i>Al Husin kontra Bosznia-Hercegovina</i> (2. sz.) (10112/16), 2019 (őrizet annak ellenére, hogy nem volt reális kilátás a kitoloncolásra)
Visszatérési irányelv (2008/115/EK), a 15. cikk (5)–(6) bekezdése EB, C-357/09. PPU. sz. ügy, <i>Kadzoev</i> [nagytanács], 2009 (a maximális őrizeti időtartamon túl nincs további őrizet)	Az őrizet maximális időtartama	EJEB, <i>Auad kontra Bulgária</i> (46390/10), 2011 (az őrizet észszerű időtartamának megítélése az egyes ügyek sajátos körülményeitől függően)
Visszatérési irányelv (2008/115/EK), a 3. cikk (9) bekezdése, a 16. cikk (3) bekezdése és a 17. cikk A befogadási feltételekről szóló irányelv (2013/33/EU), 11. cikk Az emberkereskedelem elleni irányelv (2011/36/EU), 11. cikk	A sajátos szükségletekkel rendelkező személyek őrizetben tartása	EJEB, <i>Mubilanzila Mayeka és Kaniki Mitunga kontra Belgium</i> (13178/03), 2006 (kísérő nélküli gyermek) EJEB, <i>Muskhadzhieva és társai kontra Belgium</i> (41442/07), 2010, valamint <i>S.F. és társai kontra Bulgária</i> (8138/16), 2017 (nem megfelelő létesítményekben őrizetben tartott gyermekek) EJEB, <i>Bistieva és társai kontra Lengyelország</i> (75157/14), 2018 (a gyermek mindenek felett álló érdeke korlátozza a gyermekes családok őrizetben tartását) EJEB, <i>Rantsev kontra Ciprus és Oroszország</i> (25965/04), 2010 (emberkereskedelem áldozata)
	Eljárási biztosítékok	
Visszatérési irányelv (2008/115/EK), a 15. cikk (2) bekezdése A befogadási feltételekről szóló irányelv (2013/33/EU) 9. cikkének (2) bekezdése	Az indokoláshoz való jog	EJEE, az 5. cikk (2) bekezdése (szabadsághoz és biztonsághoz való jog) EJEB, <i>Saadi kontra Egyesült Királyság</i> [nagytanács] (13229/03), 2008 (két nap késés túl hosszúnak minősül)

EU	Tárgyalt kérdések	ET
Az EU Alapjogi Chartájának 47. cikke (a hatékony jogorvoslatához és a tisztességes eljárásához való jog) Visszatérési irányelv (2008/115/EK), a 13. cikk (4) bekezdése és a 15. cikk (3) bekezdése A befogadási feltételekről szóló irányelv (2013/33/EU), a 9. cikk (3) bekezdése	Az őrizet felülvizsgálatához való jog	EJEE, az 5. cikk (4) bekezdése (szabadsághoz és biztonsághoz való jog) EJEB, <i>Abdolkhani és Karimnia kontra Törökország</i> (30471/08), 2009, valamint <i>S.D. kontra Görögország</i> (53541/07), 2009 (nincs felülvizsgálati eljárás)
Visszatérési irányelv (2008/115/EK), 16. és 17. cikk A befogadási feltételekről szóló irányelv (2013/33/EU), 10. cikk	Fogvatartási körülmények vagy rendszerek	EJEB, <i>M.S.S. kontra Belgium és Görögország</i> [nagytanács] (30696/09), 2011(fogvatartási körülmények)
	Kártérítés a jogellenes őrizetért	EJEE, az 5. cikk (5) bekezdése (szabadsághoz és biztonsághoz való jog)

Bevezetés

Az őrizet kivételt képez a szabadsághoz való alapvető jog alól. A szabadságtól való megfosztásnak ezért fontos biztosítékoknak kell eleget tennie. Jogszabálynak kell rendelkeznie róla, és nem lehet önkényes ⁽³⁵⁶⁾. A menedékkérőknek a menekültügyi eljárások során, illetve a migránsoknak a kiutasítási eljárások során történő őrizetére csak legvégső esetben kerülhet sor. Csak akkor szabad ezzel élni, ha a többi lehetőséget már kimerítették. A fenti elvek ellenére Európában sokakat vesznek őrizetbe vagy a beutazásukkor, vagy azért, hogy megakadályozzák szökésüket a kitoloncolási eljárás közben. Szabadságelvonás esetén az egyénnel emberségesen, emberi méltóságukat tiszteletben tartva kell bánni.

A nemzetközi jog korlátozza a menedékkérők és menekültek fogva tartásának lehetőségeit. Az **1951. évi genfi egyezmény** 31. cikke szerint a jogellenes belépés vagy tartózkodás miatt nem szabad büntetéssel sújtani „azokat a menekülteket, akik közvetlenül olyan területről érkeztek, ahol életük vagy szabadságuk [...] veszélyeztetve

⁽³⁵⁶⁾ A kiutasítási eljárások alatti szabadságelvonással kapcsolatos uniós tagállami gyakorlatokra vonatkozóan további információ: FRA (2010): *Detention of Third-Country Nationals in Return Procedures* (Harmadik országbeli állampolgárok őrizete a kiutasítási eljárások során), Kiadóhivatal, Luxembourg.

volt, és akik engedély nélkül lépnek be területükre, illetőleg tartózkodnak ott, feltéve, hogy haladéktalanul jelentkeznek a hatóságoknál és kellőképpen megindokolják jogellenes belépésüket, illetőleg jelenlétüket”⁽³⁵⁷⁾.

Az ICCPR 12. cikke rendelkezik arról, hogy a mozgás szabadsága megkülönböztetéstől mentesen megilleti az állampolgárokat és a külföldieket. E jog akkor korlátozható, ha azt törvény írja elő és ha szükséges a nemzetbiztonság, a közrend, a közegészségügy vagy a közérkölcös vagy mások jogainak és szabadságainak védelme érdekében.

Az EJEE kimerítő listát tartalmaz az őrizet okairól, amelyek között szerepel a jogtalan belépés megakadályozása, illetve a kiutasítás végrehajtásának elősegítése is. Az uniós jog szerint az általános elv az, hogy a nemzetközi védelemért folyamodó és a kiutasítási eljárásban érintett személyek fogva tartásának szükségesnek kell lennie. Az őrizet önkényességének elkerülése érdekében néhány további követelménynek is eleget kell tenni, például minden esetben indokolni kell a fogva tartást, és a fogva tartott számára hozzáférést kell biztosítani a gyors bírósági felülvizsgálathoz.

7.1. A szabadságtól való megfosztás vagy a szabad mozgás korlátozása?

Az uniós jog keretében a befogadási feltételekről szóló irányelv (2013/33/EU) úgy határozza meg az „őrizet” fogalmát, hogy az „a kérelmező tartózkodásának olyan meghatározott helyre korlátozása a[z uniós] tagállam által, ahol a kérelmezőt mozgásszabadságától megfosztják” (a 2. cikk h) pontja). Az EUB megerősítette, hogy az „őrizet” kifejezés a visszatérési irányelvben (2008/115/EK) is ugyanezt jelenti⁽³⁵⁸⁾.

Az EJEE keretében az 5. cikk szabályozza a szabadságtól való megfosztásra vonatkozó kérdéseket, és a 4. kiegészítő jegyzőkönyv 2. cikke foglalkozik a mozgásszabadság korlátozásaival. Bár van néhány egyértelmű példa a fogva tartásra,

⁽³⁵⁷⁾ Lásd: UNHCR (2012): *Guidelines on the applicable criteria and standards relating to the detention of asylum-seekers and alternatives to detention* (Iránymutatások a menedékkérők fogva tartásával kapcsolatos alkalmazandó kritériumokról és normákról, valamint a fogva tartás alternatíváiról), UNHCR, Genf; Európa Tanács, CPT (2009): *20 Years of Combating Torture (A kínzás elleni küzdelem 20 éve) – 19. általános jelentés, 2008. augusztus 1. – 2009. július 31.*, Európa Tanács, Strasbourg.

⁽³⁵⁸⁾ EUB, C-924/19. PPU. és C-925/19. PPU. sz. egyesített ügyek, *FMS és társai kontra Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság és Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság* [nagytanács], 2020. május 14., 224–225. pont.

amilyen például a cellába zárás, más esetek nehezebben definiálhatók, és esetleg csak a mozgás korlátozásának minősülnek, nem pedig a szabadságtól való megfosztásnak.

Annak eldöntésekor, hogy egy személy helyzete az EJEE 5. cikke vagy a 4. kiegészítő jegyzőkönyv 2. cikke értelmében védelmet élvez-e, az EJEB azon az állásponton van, hogy az adott személy helyzetét több kritérium figyelembevételével kell értékelni, mint például a szóban forgó intézkedés típusa, időtartama, hatásai és végrehajtási módja⁽³⁵⁹⁾. A szabadságtól való megfosztás és a mozgás korlátozása között a mértékben vagy az intenzitásban, nem pedig a jelleget vagy lényegét tekintve van különbség⁽³⁶⁰⁾. Az értékelés az ügy konkrét tényállásától függ.

A szabadságtól való megfosztás nem alapulhat egyetlen tényező önmagában vett jelentőségén, hanem valamennyi elem összesített vizsgálatára van szükség. Még a rövid időtartamú, például néhány órás korlátozásból sem szabad automatikusan azt a következtetést levonni, hogy ez a mozgás korlátozása volt, nem pedig szabadságtól való megfosztás⁽³⁶¹⁾. Ez különösen igaz akkor, ha más tényezők is érvényesülnek, például hogy zárt-e a létesítmény⁽³⁶²⁾, van-e valamilyen kényszerítő elem⁽³⁶³⁾, vagy hogy a helyzet különös hatással van-e a személyre, beleértve az esetleges fizikai kényelmetlenséget vagy mentális szenvedést is⁽³⁶⁴⁾.

Az őrizet bármilyen mögöttes közérdekű indítéka – például a közösség védelme vagy védelmének, kezelésének, illetve gondozásának szándéka a személy által okozott veszéllyel vagy fenyegetéssel szemben – nem befolyásolja azt a kérdést, hogy a személyt megfosztották-e a szabadságától. Az efféle szándék releváns lehet az EJEE 5. cikke (1) bekezdésének a)–f) pontja szerinti őrizetben tartás indokolásának mérlegelésekor⁽³⁶⁵⁾. Ugyanakkor az 5. cikk (1) bekezdését minden esetben a meghozott intézkedések egyedi körülményeinek szem előtt tartásával kell értelmezni.

⁽³⁵⁹⁾ EJEB, *De Tommaso kontra Olaszország* [nagytanács] (43395/09), 2017. február 23., 80. pont.

⁽³⁶⁰⁾ Uo.

⁽³⁶¹⁾ Lásd: EJEB, *Nolan és K. kontra Oroszország* (2512/04), 2009. február 12. (az 5. cikk alkalmazandó volt, mivel a kérelmezőt néhány óráig őrizetben tartották), valamint EJEB, *Mahdid és Haddar kontra Ausztria* (hat.) (74762/01), 2005. december 8. (az 5. cikk nem volt alkalmazandó, mivel a kérelmező tranzitónában való tartózkodása nem volt egyenértékű az őrizettel).

⁽³⁶²⁾ EJEB, *J.R. és társai kontra Görögország* (22696/16), 2018. január 25., 86. pont.

⁽³⁶³⁾ EJEB, *Foka kontra Törökország* (28940/95), 28940/95), 2008. június 24.; EJEB, *Nolan és K. kontra Oroszország* (2512/04), 2009. február 12.

⁽³⁶⁴⁾ EJEB, *Guzzardi kontra Olaszország* (7367/76), 1980. november 6.; EJEB, *H.L. kontra Egyesült Királyság* (45508/99), 2004. október 5.

⁽³⁶⁵⁾ EJEB, *A. és társai kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (3455/05), 2009. február 19.; 163–164. pont.

Ugyancsak figyelembe kell venni a rendőrségnek a közrend fenntartásáért és a lakosság védelméért való felelősségét és kötelességét, amely a nemzeti jog és az EJEE szerint egyaránt fennáll ⁽³⁶⁶⁾.

Példa: A menedékkérőket érintő *Amuur kontra Franciaország*, valamint *Riad és Idiab kontra Belgium* ügyekben ⁽³⁶⁷⁾, illetve a harmadik országbeli állampolgárt érintő *Nolan és K. kontra Oroszország* ügyben ⁽³⁶⁸⁾ a repülőtéri tranzitzoneban való fogva tartást jogellenesnek találták az EJEE 5. cikkének (1) bekezdése alapján. A bíróság nem fogadta el azt az érvelést a hatóságok részéről, hogy nem történt szabadságtól való megfosztás, mivel az érintett személy elkerülhette volna a repülőtéri őrizetet azzal, ha egy induló repülővel távozik az országból. Ezzel szemben az *Ilias és Ahmed kontra Magyarország* ügyben ⁽³⁶⁹⁾ az EJEB úgy ítélte meg, hogy az EJEE 5. cikke (szabadsághoz való jog) értelmében nem minősül a szabadságtól való megfosztásnak az, hogy két bangladesi menedékkérő 23 napig a tranzitzoneban tartózkodott Magyarországon, a szerb határon. Az EJEB megállapította, hogy a felperesek nem azért érkeztek a tranzitzoneba, mert közvetlen életveszélyben voltak Szerbiában, hanem saját kezdeményezésükre léptek be, hogy menedékjogot kérjenek. Az EJEB emellett megállapította, hogy Magyarországnak jogában állt meghozni minden szükséges intézkedést a felperesek kérelmeinek beengedésük előtt történő megvizsgálása érdekében. Mialatt a felperesek a menedékjog iránti kérelmük nyomán szükségessé vált eljárási lépésekre vártak, olyan körülmények között éltek, ahol szabadságuk nem volt szükségtelenül, illetve olyan mértékben vagy módon korlátozva, ami ne lett volna összefüggésben menedékjog iránti kérelmük megvizsgálásával, továbbá a tranzitzoneban való tartózkodásuk sem haladta meg jelentősen a menedékjog iránti kérelmük elbírálásához szükséges időtartamot.

Példa: A *Rantsev kontra Ciprus és Oroszország* ügyben ⁽³⁷⁰⁾ a felperes lánya egy Cipruson tartózkodó orosz állampolgár volt, aki egy mulatóban lépett fel, a mulató tulajdonosainak kérésére kiállított munkavállalási engedéllyel. A lány több hónap elteltével úgy döntött, hogy kilép a munkahelyéről és visszamegy Oroszországba.

⁽³⁶⁶⁾ EJEB, *Austin és társai kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (39692/09, 40713/09 és 41008/09), 2012. március 15., 60. pont.

⁽³⁶⁷⁾ EJEB, *Amuur kontra Franciaország* (19776/92), 1996. június 25., 38–49. pont; EJEB, *Riad és Idiab kontra Belgium* (29787/03 és 29810/03), 2008. január 24.

⁽³⁶⁸⁾ EJEB, *Nolan és K. kontra Oroszország* (2512/04), 2009. február 12., 93–96. pont.

⁽³⁶⁹⁾ EJEB, *Ilias és Ahmed kontra Magyarország* [nagytanács] (47287/15), 2019. november 21.

⁽³⁷⁰⁾ EJEB, *Rantsev kontra Ciprus és Oroszország* (25965/04), 2010. január 7., 314–325. pont.

A mulató egyik tulajdonosa jelentette a bevándorlási hivatalnak, hogy a lány elhagyta a munkahelyét és a tartózkodási helyét. A lányt ezután megtalálták és a rendőrkapitányságra vitték, ahol körülbelül egy órát volt őrizetben. A rendőrség úgy döntött, hogy a lányt nem kell fogva tartani, inkább jöjjön érte a mulató tulajdonosa mint az érte felelős személy. A mulató tulajdonosa ezt követően elvitte a felperes lányát a mulató egy másik alkalmazottjának lakására, ahonnan szabad akaratából nem távozhatt. Másnap reggel holtan találták az utcán, a lakás ablaka alatt. Bár a lány őrizetben tartásának teljes időtartama csak körülbelül két óra volt, a bíróság úgy vélte, hogy az EJEE 5. cikkének értelmében meg volt fosztva a szabadságától. A ciprusi hatóságok voltak felelősek a rendőrkapitányságon való őrizetért, de a lakásban való fogva tartásért is, mivel, ha a ciprusi rendőrség nem működött volna együtt jelen esetben a mulató tulajdonosaival, a szabadságtól való megfosztás nem következhetett volna be.

7.2. Az őrizet alternatívái

Az uniós jog alapján az őrizetnek a végső eszköznek kell lennie, és előtte minden alternatívát ki kell meríteni, kivéve, ha a konkrét esetben ilyen alternatívák nem alkalmazhatók hatékonyan (a [visszatérési irányelv](#) (2008/115/EK) 15. cikkének (1) bekezdése, „kivéve, ha a konkrét esetben más elégséges, de kevésbé kényszerítő intézkedés is hatékonyan alkalmazható”; lásd még a felülvizsgált [befogadási feltételekről szóló irányelv](#) (2013/33/EU) 8. cikkének (2) bekezdését, valamint a [dublini rendelet](#) (604/2013/EU rendelet) 18. cikkének (2) bekezdését). Őrizetre tehát csak az összes lehetséges alternatíva teljes körű mérlegelése után kerülhet sor, vagy ha a nyomkövetési mechanizmusok nem érték el a jogszerű és legitim célt. A befogadási feltételekről szóló irányelv 8. cikkének (4) bekezdése kötelezi a tagállamokat, hogy nemzeti jogukban állapítsanak meg különböző alternatívákat az őrizet helyett.

Az őrizet alternatívái közé tartozik a jelentkezési kötelezettség, például a rendőrségen vagy a bevándorlási hatóságoknál való rendszeres jelentkezés; az útlevél vagy más úti okmány leadásának kötelezettsége; tartózkodási követelmények, például egy megadott lakóhelyen való tartózkodás és alvás; óvadék ellenében történő szabadlábra helyezés biztosítékkal vagy anélkül; kezes követelménye; szociális gondozónak történő átadás vagy gondozási terv keretében történő átadás közösségi gondozási vagy mentális egészségügyi csoportok bevonásával; elektronikus távfelügyelet, például nyomkövető eszközök használata ⁽³⁷¹⁾.

⁽³⁷¹⁾ További információ: FRA (2015): *Alternatives to detention for asylum seekers and people in return procedures* (Az őrizet alternatívái menedékkérők és kiutasítási eljárás alatt álló személyek esetében), Kiadóhivatal, Luxembourg.

Az EU Alapjogi Chartája előírja, hogy a tagállamoknak meg kell vizsgálniuk az őrizet alternatíváit, elkerülendő a szabadságtól való önkényes megfosztást (6. cikk, az 52. és 53. cikkel összefüggésben értelmezve) ⁽³⁷²⁾.

Az EJEE alapján az EJEB azt vizsgálja, hogy az őrizetben tartást megelőzően lehetett volna-e kevésbé radikális beavatkozó intézkedést alkalmazni.

Példa: A *Mikolenko kontra Észtország* ügyben ⁽³⁷³⁾ a bíróság megállapította, hogy a hatóságoknak más intézkedések is a rendelkezésére álltak, nem csak az, hogy meghosszabbítsák a kérelmező őrizetét a kiutasítási központban, amikor a kiutasítására belátható időn belül nem volt lehetőség.

Az őrizet alternatívái gyakran együtt járnak a szabad mozgás korlátozásával. A mozgás-szabadsághoz való jogot az EJEE keretében a 4. kiegészítő jegyzőkönyv 2. cikke garantálja, amennyiben az állam ratifikálta ezt a jegyzőkönyvet (lásd a 2. mellékletet). A szabadság ilyen korlátozásának szükségesnek és arányosnak kell lennie, és meg kell felelnie a 4. kiegészítő jegyzőkönyv 2. cikke második bekezdésében foglalt céloknak. Ez a rendelkezés csak azokra vonatkozik, akik „jogszerűen tartózkodnak egy állam területén”, ezáltal a rendezetlen jogállásúakon nem segít.

Példa: Az *Omwenyeye kontra Németország* ügyben ⁽³⁷⁴⁾ a felperes számára a menedékjog iránti kérelméről szóló döntésig kiadott ideiglenes tartózkodási engedély feltételül előírták, hogy egy meghatározott területen kell laknia. Az EJEB úgy vélte, hogy mivel a felperes megsértette ideiglenes tartózkodásának feltételeit, a továbbiakban nem „jogszerűen” tartózkodott Németország területén, ezért nem támaszkodhatott a 4. kiegészítő jegyzőkönyv 2. cikke szerinti mozgásszabadsághoz való jogra.

⁽³⁷²⁾ Az EU Alapjogi Chartájának 6. cikke, az 52. és 53. cikkel összefüggésben értelmezve. Lásd még: EUB, C-61/11. PPU. sz. ügy, *Hassen El Dridi, alias Soufi Karimi*, 2011. április 28., 39–41. pont; EUB, C-146/14. PPU. sz. ügy, *Bashir Mohamed Ali Mahdi*, 2014. június 5., 64. pont.

⁽³⁷³⁾ EJEB, *Mikolenko kontra Észtország* (10664/05), 2009. október 8.

⁽³⁷⁴⁾ EJEB, *Omwenyeye kontra Németország* (hat.) (44294/04), 2007. november 20.

7.3. A szabadsághoz való jog alóli kivételek tételes listája

Az uniós jogban a menekültügyi őrizet és a kiutasítással összefüggő őrizet jogintézményére két külön jogi szabályozás vonatkozik ⁽³⁷⁵⁾. A szabadságtól való megfosztást a menedékkérők vonatkozásában a felülvizsgált **befogadási feltételekről szóló irányelv** 8. cikke és a **dublini rendelet** 28. cikke szabályozza, a kiutasítási eljárás alatt álló személyek vonatkozásában pedig a **visszatérési irányelv** 15. cikke.

A befogadási feltételekről szóló irányelv 8. cikke és a **menekültügyi eljárásokról szóló irányelv** (2013/32/EU) 26. cikke szerint nem fogadható el, ha egy személyt kizárólag azért tartanak őrizetben, mert menedékjog iránti kérelmet nyújtott be ⁽³⁷⁶⁾. Hasonlóképpen nem megengedett, ha egy személyt kizárólag azért tartanak őrizetben, mert ügyében a dublini rendelet alkalmazásának van helye (lásd a rendelet 28. cikkének (1) bekezdését). A menedékkérők őrizetben tartásának okait a befogadási feltételekről szóló irányelv 8. cikkének (3) bekezdése sorolja fel tételesen. A menedékkérőket hat különböző esetben lehet őrizetbe venni:

- a kérelmező személyazonosságának vagy állampolgárságának meghatározása vagy ellenőrzése céljából ⁽³⁷⁷⁾;
- a menedékjog iránti kérelem azon elemeinek meghatározása céljából, amelyeket az őrizet mellőzése esetén nem lehet beszerezni, különösen akkor, ha fennáll a szökés veszélye ⁽³⁷⁸⁾;
- annak eldöntése céljából, hogy a kérelmező beléphet-e az ország területére;
- ha valakit a visszatérési irányelv alapján őrizetbe vesznek és azért nyújt be menedékjogi kérelmet, hogy késleltesse vagy meghiúsítsa a kiutasítást ⁽³⁷⁹⁾;

⁽³⁷⁵⁾ EB, C-357/09. sz. ügy, *Said Shamilovich Kadzoev (Huchbarov)* [nagytanács], 2009. november 30., 45. pont; valamint EUB, C-534/11. sz. ügy, *Mehmet Arslan kontra Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie*, 2013. május 30., 52. pont.

⁽³⁷⁶⁾ Bővebb információ: Európai Bizottság, Belügyi Főigazgatóság (2012): *Reception conditions* (Befogadási feltételek).

⁽³⁷⁷⁾ Lásd még: EUB, C-18/16. sz. ügy, *K. kontra Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, 2017. szeptember 14.

⁽³⁷⁸⁾ Uo.

⁽³⁷⁹⁾ Lásd még: EUB, C-534/11. sz. ügy, *Mehmet Arslan kontra Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie*, 2013. május 30.

- ha a nemzetbiztonság vagy a közrend védelme szükségessé teszi ⁽³⁸⁰⁾; valamint
- a dublini rendelet 28. cikke szerint, amely bizonyos feltételekkel engedi az őrizetben tartást a rendelet szerinti átadási folyamat biztosítása érdekében.

Példa: Az *Al Chodor* ügyben ⁽³⁸¹⁾ a cseh rendőrség őrizetbe vette a felperest és két kiskorú gyermekét, amíg a dublini rendelet szerint folyamatban volt a Magyarországnak történő átadásuk. Az EUB megállapította, hogy a nemzetközi védelem iránti kérelmet benyújtó személyeket a dublini rendelet értelmében csak akkor lehet őrizetben tartani, ha a nemzeti jog objektív kritériumokat állapít meg annak meghatározásához, hogy fennáll-e a szökés veszélye. A Bíróság rámutatott arra, hogy a szabadságelvonással kapcsolatos intézkedéseknek hozzáférhetőnek, pontosnak és előre láthatónak kell lenniük, összhangban az Alapjogi Charta 6. cikkében foglaltakkal. Az EUB arra a következtetésre jutott, hogy a nemzeti jog szerinti általános hatályú, kötelező erejű rendelkezésben meghatározott objektív kritériumok hiányában az őrizet jogellenes.

Példa: Az *FMS és társai* ügyben ⁽³⁸²⁾ az EUB tisztázta, hogy a befogadási feltételekről szóló irányelv (8. cikk), illetve a visszatérési irányelv (15. cikk) értelmében sem a nemzetközi védelem iránti kérelmet benyújtó személyek, sem a kiutasítási határozat hatálya alá tartozó személyek nem tarthatók őrizetben kizárólag azon az alapon, hogy nem tudják kielégíteni saját szükségleteiket. Az EUB a *VL-ügyben* ⁽³⁸³⁾ hasonlóképpen úgy ítélte meg, hogy a befogadó létesítményen belüli helyhiány nem indokolhatja a nemzetközi védelem iránti kérelmet benyújtó személy őrizetben tartását.

A visszatérési irányelv 15. cikkének (1) bekezdése csak a „kitoloncolási eljárás alatt álló” harmadik országbeli állampolgárok esetén engedi meg az őrizetben tartást. A szabadságelvonás különösen abban az esetben engedélyezett, ha fennáll a szökés veszélye, vagy az adott személy megghiúsítja vagy akadályozza a kiutasítás előkészítését vagy a kitoloncolási eljárást:

⁽³⁸⁰⁾ Lásd még: EUB, C-601/15. PPU. sz. ügy, *J.N. kontra Staatssecretaris voor Veiligheid en Justitie*, 2016. február 15.

⁽³⁸¹⁾ EUB, C-528/15. sz. ügy, *Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie kontra Salah Al Chodor és társai*, 2017. március 15.

⁽³⁸²⁾ EUB, C-924/19. PPU. és C-925/19. PPU. sz. egyesített ügyek, *FMS és társai kontra Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság és Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság* [nagytanács], 2020. május 14., 256., 266., 272. és 281. pont.

⁽³⁸³⁾ EUB, C-36/20. PPU. sz. ügy, *Ministerio Fiscal kontra VL*, 2020. június 25., 104–113. pont.

- a kiutasítás előkészítése;
- a kitoloncolás végrehajtása céljából.

Példa: A *J.N.*-ügy ⁽³⁸⁴⁾ egy olyan személyt érintett, aki jogerős kiutasítási határozat hatálya alatt állt, és a negyedik menedékjogi kérelmet nyújtotta be. A befogadási feltételekről szóló irányelv 8. cikkének (3) bekezdése szerint közrendi és nemzetbiztonsági okokból tartották őrizetben, korábbi bűncselekményekre tekintettel. Az EUB megállapította, hogy a kiutasítási határozat nem vált hatálytalanná a menedékjog iránti kérelem megvizsgálása során. Egyidejűleg a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a felperes számára engedélyezni kell, hogy menedékjog iránti kérelmének elbírálásáig az ország területén maradjon.

Az EJEE keretében az 5. cikk (1) bekezdése védi a szabadsághoz és a biztonsághoz való jogot. Az a)–f) pontban teljes körű felsorolást ad a megengedhető kivételekről: „Szabadságától senkit sem lehet megfosztani”, kivéve az alábbi esetekben és törvényben meghatározott eljárás útján:

- az illetékes bíróság által történt elítélést követően;
- ha nem tesz eleget a bíróság törvényes rendelkezésének, illetőleg a törvény által megállapított kötelezettségnek;
- előzetes letartóztatás esetén;
- kiskorúakat érintő különleges helyzetekben;
- közegészségügyi okból vagy csavargás miatt;
- az országba való jogtalan belépés megakadályozása vagy a külföldi személy kiutasításának megkönnyítése céljából.

⁽³⁸⁴⁾ EUB, C-601/15. PPU. sz. ügy, *J.N. kontra Staatssecretaris voor Veiligheid en Justitie*, 2016. február 15.

Az állam feladata, hogy a fenti hat indok valamelyike alapján megindokolja az őrizetbe vételt ⁽³⁸⁵⁾. Amennyiben az őrizet egyik felsorolt indokra sem alapozható, automatikusan jogtalannak minősül ⁽³⁸⁶⁾. Az indokokat szűken kell értelmezni ⁽³⁸⁷⁾. Nincs gyűjtőrendelkezés, például egy meg nem határozott bűncselekmény vagy a rendzavarás általános megelőzését szolgáló őrizet. Ha elmulasztják megjelölni az őrizet pontos célját és indokát, ez azt jelentheti, hogy az őrizet jogellenes.

Az EJEE 5. cikke (1) bekezdésének f) pontja két esetben rendelkezik a menedékkérők és illegális migránsok őrizetbe vételéről:

- az országba való jogtalan belépés megakadályozása céljából;
- olyan személy esetében, aki ellen intézkedés van folyamatban kitoloncolása vagy kiadatása céljából.

A szabadsághoz való jog alóli egyéb kivételekhez hasonlóan az 5. cikk (1) bekezdésének f) pontja szerinti őrizetbe vételnek is e konkrét okok valamelyikén kell alapulnia, szűken értelmezve.

7.3.1. Az országba való jogellenes belépés megakadályozására szolgáló őrizet

Az uniós jogban a [Schengeni határ-ellenőrzési kódex](#) ((EU) 2016/399 rendelet) előírja, hogy azoktól a harmadik országbeli állampolgároktól, akik nem teljesítik a beutazási feltételeket, meg kell tagadni az EU területére való beutazást. A határőrök feladatai közé tartozik a szabálytalan belépés megakadályozása (14. cikk). A nemzeti jog számos uniós tagállamban rendelkezik a határon történő, rövid távú szabadságelvonásról, amely gyakran a repülőtéri tranzitzónában zajlik. A [befogadási feltételekről szóló irányelv](#) 8. cikke (3) bekezdésének c) pontja engedélyezi a határhoz érkező menedékkérők őrizetbe vételét, amennyiben ez szükséges ahhoz, hogy döntsenek a területre történő belépéshez való jogukról.

⁽³⁸⁵⁾ Az Egyesült Királyság Legfelsőbb Bírósága, *WL (Kongó) 1 és 2 kontra Secretary of State for the Home Department; KM (Jamaica) kontra Secretary of State for the Home Department* [2011] UKSC 12, 2011. március 23.

⁽³⁸⁶⁾ EJEB, *Al-Jedda kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (27021/08), 2011. július 7., 99. pont.

⁽³⁸⁷⁾ EJEB, *A. és társai kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (3455/05), 2009. február 19.

Az EJEE alapján az őrizetnek számos feltételnek kell eleget tennie ahhoz, hogy az EJEE 5. cikke szerint jogszerű legyen.

Példa: A *Saadi kontra Egyesült Királyság* ügyben ⁽³⁸⁸⁾ az EJEB azon az állásponton volt, hogy amíg egy tagállam nem engedélyezi az országba való beutazást, a beutazás minden formája „jogtalan”. Egy olyan személy őrizetbe vétele, aki szeretett volna beutazni, de erre nem volt engedélye, nyelvi csűrös-csavarás nélkül úgy tekinthető, hogy az EJEE 5. cikke (1) bekezdésének f) pontja értelmében vett jogtalan belépésének megakadályozására irányul. A bíróság nem fogadta el azt az érvet, amely szerint amint egy menedékkérő átadja magát a bevándorlási hatóságoknak, „engedélyezett” belépést kíván kieszközölni, aminek eredményeképpen az őrizet nem indokolható az 5. cikk (1) bekezdésének f) pontjával. Ha ezt a rendelkezést úgy értelmeznénk, hogy csak az olyan személyek őrizetbe vételét engedi meg, akik bizonyítottan megpróbálták megkerülni a beutazási korlátozásokat, azzal túlzottan leszűkítenénk a rendelkezés határait és a tagállam arra vonatkozó hatáskörét, hogy a bevándorlás összefüggésében elvitathatatlan jogával élve ellenőrizze a külföldiek szabadságát. Ez az értelmezés az ENSZ menekültügyi főbiztosa programjának végrehajtó bizottsága 44. következtetéseivel, az UNHCR iránymutatásaival és a Miniszteri Bizottság vonatkozó ajánlásával sem állna összhangban. A felsoroltak mindegyike rendelkezik a menedékkérők bizonyos körülmények között történő őrizetbe vételéről, például a személyazonosság ellenőrzésének idejére, vagy amíg meghatározzák a menedékjog iránti kérelem alapját képező elemeket. A bíróság megállapította, hogy a felperes hétnapos fogva tartása a gyorsított menekültügyi eljárás keretében, amelyre a tömeges beáramlás miatt került sor, nem sértette az 5. cikk (1) bekezdését.

Példa: A *Suso Musa kontra Málta* ⁽³⁸⁹⁾ ügyben azonban a bíróság azon az állásponton volt, hogy amennyiben egy állam jogi kötelezettségein túllépve olyan jogszabályt léptetett hatályba – akár önállóan, akár az uniós jog szerint –, amely kifejezetten engedélyezi bevándorlók beutazását vagy tartózkodását, amíg a menedékjog iránti kérelem folyamatban van, ilyen esetben a jogellenes beutazás megakadályozása céljából történő őrizetbe vétel kérdéseket vehet fel az 5. cikk (1) bekezdésének f) pontja szerinti őrizet jogszerűségét illetően. Ilyen körülmények között nehéz lenne úgy tekinteni, hogy az intézkedés szorosan kapcsolódik az őrizet céljához, vagy hogy a helyzet összhangban van a hazai joggal. Az őrizet valójában önkényes lenne, ezáltal ellentétben állna az

⁽³⁸⁸⁾ EJEB, *Saadi kontra Egyesült Királyság* [nagytanács], (13229/03), 2008. január 29., 65. pont.

⁽³⁸⁹⁾ EJEB, *Suso Musa kontra Málta* (42337/12), 2013. július 23.

5. cikk (1) bekezdésének f) pontjával, amely előírja a hazai jog rendelkezéseinek egyértelmű és pontos értelmezését. A *Saadi*-ügyben a nemzeti jog (bár az ideiglenes beutazást lehetővé tette) hivatalosan nem adott engedélyt a felperesnek arra, hogy az ország területén tartózkodjon, illetve oda beutazzon, ezért ilyen kérdés nem merült fel. Ezért nagyrészt a nemzeti jogtól függött az a kérdés, hogy mikor veszítette érvényét az 5. cikk első tagmondata amiatt, hogy a személy hivatalos engedélyt kapott a beutazásra vagy a tartózkodásra.

7.3.2. Kitoloncolás vagy kiadatás előtti őrizet

Az uniós jog szerint a befogadási feltételekről szóló irányelv 8. cikkének (3) bekezdésében meghatározott indokok némelyike a szökés veszélyét hivatott mérsékelni.

A visszatérési irányelv 15. cikkének (1) bekezdése a kiutasítás előkészítése vagy a kitoloncolás végrehajtása céljából megengedi az őrizetet, kivéve, ha ez más elégséges, de kevésbé kényszerítő intézkedésekkel is elérhető (lásd a 7.2. szakaszt). Az őrizetben tartás különösen olyan esetekben megengedett, ha fennáll a szökés, illetve a kiutasítási vagy kitoloncolási eljárás más súlyos megzavarásának veszélye és ha észszerű időn belül reális esély van a kitoloncolásra. Az irányelv 15. cikkének (5)–(6) bekezdése rendelkezik az őrizetben tartás maximális időtartamáról.

Az EUB elé utalt ügyek közül több is foglalkozott harmadik országbeli állampolgároknak a szabálytalan belépés vagy tartózkodás bűncselekménye miatti bebörtönzésével a kiutasítási eljárás során ⁽³⁹⁰⁾.

Példa: Az *El Dridi* ügyben ⁽³⁹¹⁾ azt kérdezték az Európai Unió Bíróságától, hogy összeegyeztethető-e a visszatérési irányelv 15. és 16. cikkével a kiutasítási eljárás során büntetőjogi szankcióként kiszabott szabadságvesztés, pusztán azzal az indokkal, hogy a harmadik országbeli állampolgár nem tett eleget egy közigazgatási végzésnek, miszerint megadott időn belül el kell hagynia az ország területét. A Bíróságnak azt kellett megvizsgálnia, hogy a büntetőjogi őrizetet a

⁽³⁹⁰⁾ EUB, C-61/11. PPU. sz. ügy, *El Dridi, alias Soufi Karim*, 2011. április 28., valamint EUB, C-329/11. sz. ügy, *Achughbabian kontra Préfet du Val-de-Marne* [nagytanács], 2011. december 6. (a közrenddel összefüggő őrizet nem egyeztethető össze a visszatérési irányelv céljával); EUB, C-430/11. sz. ügy, *Md Sagor elleni büntetőeljárás*, 2012. december 6., továbbá EUB, C-522/11. sz. ügy, a Bíróság végzése, *Abdoul Khadre Mbaye elleni büntetőeljárás*, 2013. március 21. (bírság kiszabásával kapcsolatban); EUB, C-297/12. sz. ügy, *Gjoko Filev és Adnan Osmani elleni büntetőeljárás*, 2013. szeptember 19.; EUB, C-290/14. sz. ügy, *Skerdjian Celaj elleni büntetőeljárás*, 2015. október 1. (egy korábbi beutazási tilalom megsértésén alapuló őrizettel kapcsolatban).

⁽³⁹¹⁾ EUB, C-61/11. sz. ügy, *El Dridi, alias Soufi Karim*, 2011. április 28., 59. pont.

kiutasítási határozat végrehajtásához szükséges intézkedésnek lehet-e tekinteni az irányelv 8. cikke (1) bekezdésének értelmében, vagy épp ellenkezőleg, az említett határozat végrehajtását veszélyeztető intézkedésnek. Az ügy körülményeire való tekintettel a Bíróság úgy vélte, hogy az őrizet mint büntetőjogi szankció nem volt összeegyeztethető az irányelv céljával – azaz adott személynek a származási országába történő, az alapvető jogokkal összhangban álló visszaküldésével –, és nem járult hozzá a harmadik országbeli állampolgárnak az érintett uniós tagállam területéről való kitoloncolásához. Amennyiben az önkéntes távozásra kijelölt időszakon belül nem tesznek eleget a visszatérés kötelezettségének, az uniós tagállamoknak fokozatos, arányos módon kell törekedniük a kiutasítási határozat végrehajtására, a lehető legkevesebb kényszerítő intézkedések alkalmazásával, és az alapjogok megfelelő tiszteletben tartása mellett.

Példa: A Bíróság az *Achughbaban*-ügyben ⁽³⁹²⁾ azt vizsgálta, hogy az *El Dridi* ügyben kialakított elvek alkalmazhatók-e abban az esetben is, ha a harmadik országbeli állampolgárt egy uniós tagállam területére való jogellenes belépés vagy jogellenes tartózkodás bűncselekménye miatt ítélték szabadságvesztésre. A Bíróság tisztázta, hogy a visszatérési irányelvvel nem ellentétes az, ha valamely tagállam a tartózkodásra vonatkozó nemzeti szabályok megsértésétől való visszatartás, illetve annak megelőzése érdekében a jogellenes tartózkodást bűncselekménynek minősíti és büntetőjogi szankciókat határoz meg, ahogy az sem ellentétes az irányelvvel, ha őrizetet rendelnek el, amíg a tartózkodásról megállapítják, hogy jogszerű-e. Amennyiben az őrizet elrendelésére a kiutasítási eljárás előtt vagy alatt kerül sor, az említett helyzet az irányelv hatálya alá tartozik, és ezért a kitoloncolást kell szolgálnia. Az EUB megállapította, hogy a visszatérési irányelvet nem tartották tiszteletben, mivel a büntetőjogi őrizet nem a kitoloncolást szolgálta. Akadályozta a közös előírások és eljárások alkalmazását és késleltette a visszatérést, ezáltal pedig aláasta az irányelv hatékonyságát. Az EUB ugyanakkor nem zárta ki annak lehetőségét, hogy a tagállamok büntetőjogi őrizetet alkalmazzanak a kiutasítási eljárás lezárása után, azaz amikor a 8. cikkben előírt kényszerítő intézkedéseket már alkalmazták, de a kitoloncolás nem sikerült.

Példa: Az *Affum*-ügyben ⁽³⁹³⁾ az EUB egy ghánai állampolgár esetét vizsgálta, akit a francia rendőrség a Csatorna-alagút bejáratánál fogott el, amikor Franciaországon keresztül utazott át Belgiumból az Egyesült Királyságba. Jogellenes

⁽³⁹²⁾ EUB, C-329/11. sz. ügy, *Achughbaban kontra Préfet du Val-de-Marne*, 2011. december 6., 37–39. és 45. pont.

⁽³⁹³⁾ EUB, C-47/15. sz. ügy, *Sélina Affum kontra Préfet du Pas-de-Calais* [nagytanács], 2016. június 7.

belépés miatt őrizetbe vették, és a Franciaország és Belgium közötti visszafogadási megállapodás értelmében rendelkeztek Belgiumnak történő átadásáról. Az EUB úgy határozott, hogy a visszatérési irányelv alkalmazandó azokra a harmadik országbeli állampolgárokra, akik csupán rövid ideig tartózkodnak egy tagállam területén. Megállapította, hogy az irányelv kizárja az olyan nemzeti jogszabályokat, amelyek szabadságvesztésről rendelkeznek a jogellenes tartózkodás esetére, mivel ez gátolná a kiutasítási eljárás alkalmazását, és késleltetné a visszaküldést. Ugyanakkor az EUB tisztázta, hogy az irányelv nem zárja ki az olyan nemzeti jogszabályt, amely lehetővé teszi a szabadságvesztés alkalmazását azzal a kiutasítási eljárás hatálya alá tartozó harmadik országbeli állampolgárral szemben, aki a vissza nem térést igazoló indok nélkül tartózkodik az ország területén.

Az EJEE alapján az 5. cikk (1) bekezdése f) pontjának második tagmondata szerint az Európa Tanács tagállamainak joguk van a kitoloncolás vagy kiadatás céljából őrizetben tartani egy személyt, amennyiben az erre vonatkozó végzést már kiadták ellene és reális esély van a kitoloncolásra. Az őrizet akkor önkényes, ha nincs folyamatban érdemi intézkedés a kiutasítás céljából, vagy nem törekednek erre aktívan, összhangban a kellő gondosság követelményével.

Példa: A *Mikolenko kontra Észtország* ügyben ⁽³⁹⁴⁾ a felperes egy Észtországban élő orosz állampolgár volt. Az észt hatóságok elutasították a tartózkodási engedélyének meghosszabbítását, és 2003-tól 2007-ig fogva tartották. Az EJEB elismerte, hogy a felperes a kitoloncolási eljárás folyamán nyilvánvalóan nem volt hajlandó együttműködni a hatóságokkal, de a fogva tartását jogellenesnek találta, mivel a kitoloncolásra nem volt reális esély, és a hatóságok nem végezték kellő gondossággal az eljárást.

Példa: Az *M. és társai kontra Bulgária* ügyben ⁽³⁹⁵⁾ a felperes Afganisztánba való kitoloncolását 2005 decemberében rendelték el, de a hatóságok először 2007 februárjában próbáltak személyazonosító okmányt biztosítani neki, hogy elősegítsék a kitoloncolását. Ezt a kérelmet 19 hónappal később megismételték. A felperes a közben eltelt időben őrizetben maradt. A bolgár hatóságok másik

⁽³⁹⁴⁾ EJEB, *Mikolenko kontra Észtország* (10664/05), 2009. október 8. Lásd még: EJEB, *Al Husin kontra Bosznia-Hercegovina* (2.) (10112/16), 2019. június 25.

⁽³⁹⁵⁾ EJEB, *M. és társai kontra Bulgária* (41416/08), 2011. július 26., 75–76. pont.

országba is megpróbálták átküldeni, de erre a törekvésre nem volt bizonyítékuk. Az őrizet a gondosság hiánya miatt jogellenes volt, és sértette az EJEE 5. cikkét.

Példa: Az *A. és társai kontra Egyesült Királyság* ügyben ⁽³⁹⁶⁾ a bíróság úgy ítélte meg, hogy az a politika, hogy a felperes esetleges kiutasítását „aktív felülvizsgálat alatt” tartják, nem volt kellően biztos vagy döntő ahhoz, hogy megállapítható legyen, az 5. cikk (1) bekezdése szerint „intézkedés van folyamatban kiutasítása [...] céljából”. Az őrizet egyértelműen nem a jogtalan beutazás megakadályozására szolgált, ezért jogellenes volt.

Példa: A *Popov kontra Franciaország* ügyben ⁽³⁹⁷⁾ a felperesek kazahsztáni állampolgárok voltak, akik 2000-ben érkeztek Franciaországba. A menekült jogállás és a tartózkodási engedély iránti kérelmüket elutasították. A felpereseket 2007 augusztusában letartóztatták, és kitoloncolásuk céljából átszállították őket egy repülőtérre. A járatot azonban törölték, így a kitoloncolásra nem került sor. Ezután két (5 hónapos és 3 éves) gyermekükkel együtt elvitték őket egy idegenrendészeti fogdába, ahol 15 napot töltöttek. A második járatot is törölték, a bíró pedig szabadon bocsátotta őket. Egy új kérelemnek köszönhetően menekült jogállást kaptak. A bíróság megállapította, hogy bár a gyermekeket szüleikkel együtt egy családnak fenntartott szárnyban helyezték el, a sajátos helyzetüket nem vették figyelembe, és a hatóságok nem törekedtek annak eldöntésére, hogy a közigazgatási őrizeten kívül elképzelhető-e más, alternatív megoldás. A francia rendszer ezért nem védte megfelelően a gyermekek szabadsághoz való jogát az EJEE 5. cikkének értelmében.

7.4. Jogsabályi előírás

Az őrizetnek a nemzeti jog, az uniós jog és az EJEE joga szerint jogszerűnek kell lennie.

Az uniós jog alapján az uniós tagállamok kötelesek hatályba léptetni azokat a törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy megfeleljenek a **visszatérési irányelvnek** (20. cikk). A felülvizsgált **befogadási feltetelekről szóló irányelv** 8. cikkének (3) bekezdése hasonlóképpen előírja, hogy a nemzeti jognak meg kell állapítania az őrizetben tartás okait.

⁽³⁹⁶⁾ EJEB, *A. és társai kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (3455/05), 2009. február 19., 167. pont.

⁽³⁹⁷⁾ EJEB, *Popov kontra Franciaország* (39472/07 és 39474/07), 2012. január 19.

Az EJEE-ben az 5. cikk (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „szabadságától senkit sem lehet megfosztani”, csak „törvényben meghatározott eljárás útján”. Ez azt jelenti, hogy a nemzeti jogban anyagi jogi és eljárási szabályokat kell megállapítani, amelyek rendelkeznek arról, hogy egy személyt mikor és milyen körülmények között lehet őrizetben tartani.

Az 5. cikk nem pusztán visszautal a nemzeti jogra, hanem a jogszabály „minőségére” is vonatkozik, amennyiben megköveteli, hogy összeegyeztethető legyen a jogállamisággal, amely fogalom az EJEE valamennyi cikkében megjelenik. Ahhoz, hogy a jogszabály elérjen egy bizonyos „minőséget”, kellően hozzáférhetőnek, pontosnak és az alkalmazásában kiszámíthatónak kell lennie, hogy el lehessen kerülni az önkényesség veszélyét. A szabadságtól való megfosztásnak minden esetben összhangban kell lennie az EJEE 5. cikkének céljával, hogy az egyén védve legyen az önkényességgel szemben ⁽³⁹⁸⁾.

Példa: Az *S.P. kontra Belgium* ügyben ⁽³⁹⁹⁾ a felperest a Srí Lankára történő, küszöbön álló kiutasításáig idegenrendészeti fogdában helyezték el. Az EJEB ezután egy ideiglenes intézkedéssel felfüggesztette a kiutasítását, a felperest pedig 11 nappal később szabadon bocsátották. Az EJEB megállapította, hogy a felperes kiutasítására irányuló eljárást felfüggesztő ideiglenes intézkedés alkalmazása nem tette jogszerűtlenné a fogva tartását, mivel a belga hatóságok továbbra is a kitoloncolását tervezték, és a felfüggesztés ellenére még mindig „intézkedés volt folyamatban” a kitoloncolása céljából.

Példa: Az *Azimov kontra Oroszország* ügyben ⁽⁴⁰⁰⁾ a felperest több mint 18 hónapig tartották fogva anélkül, hogy maximális határidőt tűztek volna ki, miután az EJEB ideiglenes intézkedést adott ki kiutasításának felfüggesztésére. Az EJEB úgy ítélte meg, hogy a hazai eljárásnak az EJEB ideiglenes intézkedése következtében történő felfüggesztése nem eredményezhet olyan helyzetet, hogy a felperes indokolatlanul hosszú ideig maradjon börtönben.

⁽³⁹⁸⁾ EJEB, *Amuur kontra Franciaország* (19776/92), 1996. június 25., 50. pont; EJEB, *Dougoz kontra Görögország* (40907/98), 2001. március 6., 55. pont.

⁽³⁹⁹⁾ EJEB, *S.P. kontra Belgium* (hat.) (12572/08), 2011. június 14.

⁽⁴⁰⁰⁾ EJEB, *Azimov kontra Oroszország* (67474/11), 2013. április 18.

7.5. Szükségesség és arányosság

Az uniós jogban a **visszatérési irányelv** 15. cikkének (5) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „az őrizet mindaddig fenn kell tartani, ameddig az (1) bekezdésben megállapított feltételek fennállnak, és az őrizet a kitoloncolás biztosításához szükséges”. A szükségességet minden egyes esetben világos, elvitathatatlan bizonyítéknak kell alátámasztania, nem pusztá állításnak. Az irányelv 15. cikkének (1) bekezdése a kitoloncolás céljából történő őrizetre hivatkozik, amennyiben fennáll a szökés veszélye, de ennek „tárgyilagos kritériumokon” kell alapulnia (a 3. cikk 7. pontja). Az irányelv alapján meghozott határozatokat „eseti alapon és tárgyilagosa kritériumok szerint kell elfogadni”. Az illegális tartózkodás pusztá ténye nem elegendő ahhoz, hogy valakit őrizetben tartsanak ((6) preambulumbekendés).

Az uniós jog előírja annak mérlegelését, hogy a szabadságtól való megfosztás arányos-e az elérendő céllal, illetve hogy a kitoloncolás kevésbé korlátozó intézkedések alkalmazásával, például az őrizet alternatíváival is hatékonyan végrehajtható-e (a visszatérési irányelv 15. cikkének (1) bekezdése) ⁽⁴⁰¹⁾.

A felülvizsgált **befogadási feltételekről szóló irányelv** megengedi a menedékkérők fogva tartását, „amennyiben szükségesnek bizonyul, valamint az egyes esetek egyéni értékelése alapján” és ha más, kevésbé kényszerítő jellegű intézkedések alkalmazása nem lenne hatékony (a 8. cikk (2) bekezdése; lásd még a **dublini rendelet** 28. cikkének (2) bekezdését és (20) preambulumbekendését ⁽⁴⁰²⁾).

A jogszerűség kérdése és az eljárási biztosítékok mellett az őrizetben tartásnak lényegileg meg kell felelnie az EJEE-ben és az **EU Alapjogi Chartájában** ⁽⁴⁰³⁾ foglalt alapvető jogoknak is.

Az EJEE keretében az 5. cikk (1) bekezdése rendelkezik a szabadsághoz és biztonságához való jogról. Az 5. cikk (1) bekezdésének f) pontja értelmében a szükségességet nem kell vizsgálni az olyan személy őrizetbe vételéhez, aki jogellenesen lépett be az országba, vagy aki ellen intézkedés van folyamatban a kitoloncolása vagy

⁽⁴⁰¹⁾ EUB, C-61/11. sz. ügy, *El Dridi, alias Soufi Karim*, 2011. április 28., 29–62. pont.

⁽⁴⁰²⁾ Lásd még: EUB, C-924/19. PPU. és C-925/19. PPU. sz. egyesített ügyek, *FMS és társai kontra Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság és Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság* [nagytanács], 2020. május 14., 257–261. pont.

⁽⁴⁰³⁾ EUB, C-329/11. sz. ügy, *Achughbabian kontra Préfet du Val-de-Marne*, 2011. december 6., 49. pont.

kiadatása céljából ⁽⁴⁰⁴⁾. Ez eltér az őrizet más, az 5. cikk (1) bekezdésében szereplő formáitól, amilyen például a bűncselekmény elkövetésének vagy a szökésnek a megakadályozása (az 5. cikk (1) bekezdésének c) pontja) ⁽⁴⁰⁵⁾.

Az ICCPR 9. cikke megköveteli, hogy a bevándorlással összefüggésben alkalmazott szabadságelvonnás minden esetben jogszerű, szükséges és arányos legyen ⁽⁴⁰⁶⁾. Egy kambodzsai menedékkérő Ausztráliában történt fogva tartásával kapcsolatos ügyben az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága kifejezetten úgy találta, hogy az őrizetnek szükségesnek és arányosnak kell lennie ahhoz, hogy megfeleljen az ICCPR 9. cikkének ⁽⁴⁰⁷⁾.

7.6. Önkényesség

Az EJEE alapján a nemzeti jog betartása még nem elegendő. Az EJEE 5. cikke megköveteli, hogy a szabadságtól való megfosztásnak összhangban kell lennie az egyének önkényességgel szembeni védelme céljával ⁽⁴⁰⁸⁾. Alapelv, hogy az önkényes fogva tartás nem lehet összeegyeztethető az 5. cikk (1) bekezdésével. Az önkényesség fogalma túlmutat a nemzeti jognak való megfelelés hiányán; előfordulhat, hogy a szabadságtól való megfosztás a nemzeti jog értelmében törvényes, de ennek ellenére önkényes, és ezáltal ellentétes az EJEE-vel ⁽⁴⁰⁹⁾.

Ahhoz, hogy az 5. cikk (1) bekezdésének f) pontja szerinti őrizetbe vételt ne lehessen önkényesnek tekinteni, jóhiszeműen kell végrehajtani: szorosan kapcsolódnia kell az őrizet kormány által meghatározott és alapul vett okával; az őrizet helyének és körülményeinek megfelelőeknek kell lenniük; és az őrizet hossza nem haladhatja meg a kívánt cél eléréséhez ésszerűen szükséges időtartamot ⁽⁴¹⁰⁾. Annak mérlegelésekor, hogy az őrizet önkényesnek tekintendő-e, további tényező az,

⁽⁴⁰⁴⁾ Ettől függetlenül a nemzeti jog továbbra is előírhatja a szükségesség vizsgálatát. Lásd: EJEB, *Patrick Muzamba Oyaw kontra Belgium* (hat.) (23707/15), 2017. április 4., 36. pont; valamint EJEB, *J.R. és társai kontra Görögország* (22696/16), 2018. január 25., 111. pont.

⁽⁴⁰⁵⁾ EJEB, *Saadi kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (13229/03), 2008. január 29., 72. pont.

⁽⁴⁰⁶⁾ Bővebb információ: Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága: *General Comment No. 35 – Article 9 (Liberty and security of person)* (35. általános kommentár – 9. cikk [a személy szabadsága és biztonsága]), 2014. december 16.

⁽⁴⁰⁷⁾ Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága: *A. kontra Ausztrália*, 560/1993. sz. közlemény, 1997. április 30-i álláspontok.

⁽⁴⁰⁸⁾ EJEB, *S., V. és A. kontra Dánia* (35553/12, 36678/12 és 36711/12), 2018. október 22., 74. pont.

⁽⁴⁰⁹⁾ EJEB, *Saadi kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (13229/03), 2008. január 29., 67. pont; EJEB, *A. és társai kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (3455/05), 2009. február 19., 164. pont.

⁽⁴¹⁰⁾ EJEB, *Yoh-Ekale Mwanje kontra Belgium* (10486/10), 2011. december 20., 117–119. pont.

hogy milyen gyorsan pótolnak a nemzeti bíróságok egy lejárt vagy hiányosnak ítélt, szabadságelvönással járó intézkedést ⁽⁴¹¹⁾. Az eljárást kellő gondossággal kell lefolytatni, és a kitoloncolásnak reális esélye kell hogy legyen. Az adott ügy tényállásától függ, hogy mi tekinthető önkényesnek.

Példa: A *Rusu kontra Ausztria* ügyben ⁽⁴¹²⁾ a felperest letartóztatták, amikor megpróbált távozni Ausztriából, mivel érvényes útlevél és vízum nélkül, jogellenesen utazott be az országba, és nem rendelkezett az ausztriai tartózkodás alatti létfenntartáshoz szükséges eszközökkel. A hatóságok az említett okokból azt feltételezték, hogy szabadon bocsátása esetén elszökne, és megkezdődne az eljárás. Az EJEB ismételten nyomatékosította, hogy egy személy őrizetbe vétele súlyos intézkedés, és olyan körülmények között, ahol az őrizet egy kinyilvánított cél eléréséhez szükséges, az őrizet önkényesnek minősül, hacsak nem lehet megindokolni azzal, hogy ez volt az utolsó lehetőség, miután más, kevésbé súlyos intézkedéseket is mérlegeltek, de ezeket nem találták elégségesnek a személy vagy a közérdek védelméhez. A hatóságok nem adtak elégséges indokolást a felperes őrizetbe vételére, így a fogva tartásában jelen volt az önkényesség eleme. A fogva tartásával ezért megsértették az EJEE 5. cikkét.

Példa: A *H.A. és társai kontra Görögország* ügyben ⁽⁴¹³⁾ a felpereseket – kilenc kísérő nélküli gyermeket – okmányok nélkül fogták el Görögországban, és rendőrőrsökön védőőrizetbe vették. Az EJEB megállapította az EJEE 5. cikke (1) bekezdésének megsértését, mivel a védőőrizetről szóló görög jogszabály nem határozott meg maximális időtartamot, ami önkényes helyzetekhez vezethet, amelyekben a gyermekek szabadságtól való megfosztása hosszú ideig eltarthat.

7.6.1. Jóhiszeműség

Az EJEE szerint az őrizetet önkényesnek lehet tekinteni, ha a fogva tartó hatóságok nem jóhiszeműen járnak el. Amikor a nemzeti hatóságok tudatosan döntenek úgy, hogy kitoloncolásuk megkönnyítése érdekében félrevezetik a harmadik országbeli állampolgárokat, az sérti az EJEE 5. cikkét ⁽⁴¹⁴⁾.

⁽⁴¹¹⁾ EJEB, *Minjat kontra Svájc* (38223/97), 2003. október 28., 46–48. pont; EJEB, *Khudoyorov kontra Oroszország* (6847/02), 2005. november 8., 136–137. pont.

⁽⁴¹²⁾ EJEB, *Rusu kontra Ausztria* (34082/02), 2008. október 2., 58. pont.

⁽⁴¹³⁾ EJEB, *H.A. és társai kontra Görögország* (19951/16), 2019. február 28.

⁽⁴¹⁴⁾ EJEB, *Čonka kontra Belgium* (51564/99), 2002. február 5.; EJEB, *Saadi kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (13229/03), 2008. január 29.; EJEB, *A. és társai kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (3455/05), 2009. február 19.

Példa: A *Longa Yonkeu kontra Lettország* ügyben ⁽⁴¹⁵⁾ az EJEB elutasította a kormánynak azt az érvét, miszerint az Állami Határőr Szolgálat csak két nappal a kitoloncolás után értesült a felperes kitoloncolásának felfüggesztéséről. A hatóságok már négy napja tudták, hogy a felperes humanitárius okokból menedékjogot kért, mivel megkapták kérelmének másolatát. A nemzeti jog szerint ráadásul a kérelem időpontjától kezdve megillette a menedékkérő jogállás, és ilyen minőségben nem lehetett kitoloncolni. Az Állami Határőr Szolgálat ebből következően nem jóhiszeműen járt el, amikor kitoloncolta a felperest, mielőtt az illetékes nemzeti hatóság megvizsgálta volna a humanitárius okokból beadott, menedékjog iránti kérelmét. Az említett célból történt fogva tartása ezért önkényes volt.

7.6.2. Kellő gondosság

Az uniós jog és az EJEE egyaránt tartalmazza azt az elvet, hogy a tagállamoknak kellő körültekintéssel kell eljárniuk a kitoloncolási eljárás alatt álló személyek őrizetbe vételekor.

Az uniós jogban a [visszatérési irányelv](#) 15. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy az őrizet csak addig tartható fenn, amíg a kitoloncolási intézkedések folynak, és kellő körültekintéssel végrehajtásra kerülnek. Hasonlóképpen rendelkezik a kellő gondosságról a menedékkérők vonatkozásában a felülvizsgált [befogadási feltételekről szóló irányelv](#) 9. cikkének (1) bekezdése és (16) preambulumbekzdése, valamint a [dublini rendelet](#) 28. cikkének (3) bekezdése.

Az EJEE alapján az EJEE 5. cikke (1) bekezdése f) pontjának második tagmondata szerint az őrizet csak akkor indokolt, ha kiutasítási vagy kiadatási eljárás van folyamatban. Ha ezt az eljárást nem kellő gondossággal folytatják le, az őrizet az EJEE szerint a továbbiakban nem megengedhető ⁽⁴¹⁶⁾. A tagállamoknak ezért aktívan kell törekedniük a kitoloncolás megszervezésére, akár a származási országba, akár egy harmadik országba. A tagállamoknak a gyakorlatban konkrét lépéseket kell tenniük és – nem csupán a saját kijelentéseikre támaszkodva – bizonyítékot kell felmutatniuk arra, hogy milyen erőfeszítéseket tettek a beléptetés biztosítása érdekében, ha például a fogadó állam hatóságai különösen lassan szokták azonosítani a saját állampolgáraikat.

⁽⁴¹⁵⁾ EJEB, *Longa Yonkeu kontra Lettország* (57229/09), 2011. november 15., 143. pont.

⁽⁴¹⁶⁾ EJEB, *Chahal kontra Egyesült Királyság* (22414/93), 1996. november 15., 113. pont; EJEB, *A. és társai kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (3455/05), 2009. február 19., 164. pont; EJEB, *Amie és társai kontra Bulgária* (58149/08), 2013. február 12., 72. pont.

Példa: A *Singh kontra Cseh Köztársaság* ügyben ⁽⁴¹⁷⁾ az EJEB megállapította, hogy a felpereseket két és fél évig tartották idegenrendészeti őrizetben. Az eljárásban gyakoriak voltak a tétlen szakaszok, a bíróság pedig úgy találta, hogy a cseh hatóságoknak nagyobb gondosságot kellett volna tanúsítaniuk, különösen miután az indiai nagykövetség jelezte, hogy nem hajlandó útlevelet kiadni a felpereseknek. A bíróság ezenkívül megjegyezte, hogy a felpereseket egy kisebb bűncselekmény miatt elítélték, az idegenrendészeti őrizetük hossza viszont meghaladta a bűncselekményhez tartozó szabadságvesztés hosszát. A bíróság ebből következően úgy vélte, hogy a cseh hatóságok nem tanúsítottak kellő gondosságot a felperesek ügyének kezelésében, és a fogva tartásuk hossza indokolatlan volt.

Példa: A *H.A. kontra Görögország* ügyben ⁽⁴¹⁸⁾ a felperes egy Görögországba érkezett iráni állampolgár volt. Miután a rendőrség elfogta, elrendelték Törökországba való visszatérését, Törökország azonban megtagadta beutazásának engedélyezését. Kitoloncolásáig a felperest hosszú időn át őrizetben tartották. Az EJEB megállapította, hogy a görög hatóságok nem jártak el kellő gondossággal, mivel nem tettek lépéseket annak érdekében, hogy miután Törökország megtagadta a felperes beutazásának engedélyezését, 5 hónapon belül végrehajtsák a kitoloncolást. Ez az EJEE 5. cikke (1) bekezdésének megsértéséhez vezetett.

7.6.3. A kitoloncolás reális lehetősége

Az őrizetbe vétel az uniós jog és az EJEE szerint is csak akkor indokolt, ha észszerű időn belül reális lehetőség van a kitoloncolásra.

Az uniós jog szerint, amennyiben a kitoloncolásra már nem látszik észszerű lehetőség, az őrizet indokoltsága megszűnik, és az érintett személyt haladéktalanul szabadon kell bocsátani (a [visszatérési irányelv](#) 15. cikkének (4) bekezdése). Amennyiben a kitoloncolás akadályokba ütközik, ideértve például a visszaküldés tilalmának elvét (a visszatérési irányelv 5. cikke), általában nincs észszerű lehetőség a kitoloncolásra.

⁽⁴¹⁷⁾ EJEB, *Singh kontra Cseh Köztársaság* (60538/00), 2005. január 25.

⁽⁴¹⁸⁾ EJEB, *H.A. kontra Görögország* (58424/11), 2016. január 21.

Példa: A *Kadzoev*-ügyben ⁽⁴¹⁹⁾ az Európai Bíróság úgy vélte, hogy amikor a nemzeti bíróság felülvizsgálta az őrizetet, lennie kellett reális lehetőségnek a kitoloncolás végrehajtására ahhoz, hogy fennálljon a kitoloncolás észszerű lehetősége. Ez az észszerű lehetőség nem állt fenn, ha nem volt valószínű, hogy az érintett személyt befogadják egy harmadik országban ⁽⁴²⁰⁾.

Az Egyesült Királyság határőrsége belföldi használatra kidolgozott egy praktikus mércét. Eszerint kitoloncolási ügyekben „a kitoloncolás akkor tekinthető közelinek, ha van úti okmány, meghatározták a kitoloncolási irányt, nincs megoldatlan jogi akadály és a kitoloncolásra várhatóan a következő négy hétben sor kerül. Ha [viszont a személy] akadályozza a kitoloncolást azzal, hogy nem működik együtt a dokumentációs folyamatban, és ha ez jelentősen akadályozza a kitoloncolást, ezek a tényezők határozottan a szabadon bocsátás ellen szólnak” ⁽⁴²¹⁾.

Az EJEE keretében szintén előírás, hogy látszódjon reális lehetőség a kitoloncolásra.

Példa: Az *Al Husin kontra Bosznia-Hercegovina* (2.) ügy ⁽⁴²²⁾ egy szír állampolgárt érintett, akit nemzetbiztonsági okokból tartottak őrizetben. A felperes ellen kitoloncolási végzést adtak ki, amelyben szerepelt, hogy amennyiben nem távozik önként, további kitoloncolási végzés kibocsátására kerül sor, megjelölve kitoloncolásának célországát. A felperes nemzetbiztonsági okokból 4 éven át őrizetben maradt. Több mint 40 országot kerestek meg azzal, hogy vegye át a felperest, de hiába. A felperest 8 éven át tartó folyamatos őrizetet követően szabadon engedték. Az EJEB megállapította az 5. cikk (1) bekezdésének megsértését, mivel az őrizet indokai nem voltak érvényesek az őrizetben tartás egész időszakában, tekintettel arra, hogy nem volt reális kilátás a kitoloncolás végrehajtására.

⁽⁴¹⁹⁾ EB, C-357/09. sz. ügy, *Said Shamilovich Kadzoev (Huchbarov)* [nagytanács], 2009. november 30., 65–66. pont.

⁽⁴²⁰⁾ Lásd még: EUB, C-146/14. PPU. sz. ügy, *Bashir Mohamed Ali Mahdi*, 2014. június 5., 59–60. pont.

⁽⁴²¹⁾ Az Egyesült Királyság Határőrsége (2012): *Enforcement Instructions and Guidance: Chapter 55 detention and temporary release* (Végrehajtási utasítások és útmutató: 55. fejezet – őrizet és ideiglenes szabadon bocsátás).

⁽⁴²²⁾ EJEB, *Al Husin kontra Bosznia-Hercegovina* (2.) (10112/16), 2019. június 25. Lásd még: EJEB, *Mikolenko kontra Észtország* (10664/05), 2009. október 8.

7.6.4. Az őrizet maximális időtartama

Az uniós jogban a felülvizsgált **befogadási feltételekről szóló irányelv** 9. cikkének (1) bekezdése és a **dublini rendelet** 28. cikkének (3) bekezdése kimondja, hogy a menedékkérőket a lehető legrövidebb időre kell őrizetbe venni. Az átadási kérelem benyújtására és megválaszolására rövidebb időkorlátok vonatkoznak, amennyiben a menedékkérőket a dublini rendelet alapján őrizetbe vették.

A **visszatérési irányelv** 15. cikkének (1) bekezdése értelmében a kitoloncolási eljárás alatt álló személyek őrizetben tartását a lehető legrövidebb időre kell korlátozni. A visszatérési irányelv ugyanakkor egy legfeljebb hat hónapos határidőt is megszab az őrizet tekintetében, amely kivételes esetekben 12 hónappal meghosszabbítható, amennyiben nincs együttműködés, vagy az úti okmányok beszerzése akadályokba ütközik (a 15. cikk (5) és (6) bekezdése). A kivételes hosszabbításhoz a hatóságoknak előbb meg kell tenniük minden észszerű erőfeszítést a személy kitoloncolására. A hat hónap és kivételes esetekben a további 12 hónap letelte után az őrizet fenntartására nincs lehetőség.

Példa: A *Kadzoev*-ügyben ⁽⁴²³⁾ az Európai Bíróság nyilvánvalónak találta, hogy amikor a visszatérési irányelv 15. cikkének (6) bekezdésében előírt maximális őrizetben tartási időtartam letelt, a továbbiakban nem merülhetett fel az a kérdés, hogy látszik-e még a 15. cikk (4) bekezdésének értelmében vett „észszerű lehetőség” a kitoloncolásra. Ilyen esetben az érintett személyt haladéktalanul szabadon kell bocsátani.

Példa: Az *FMS és társai* ügyben ⁽⁴²⁴⁾ az EUB pontosításokkal szolgált az uniós menekültügyi és visszaküldési vívmányok szerinti őrizetben tartás időtartamára vonatkozóan. Bár a befogadási feltételekről szóló irányelv 9. cikke nem írja elő a tagállamok számára, hogy maximális időtartamot határozzanak meg a nemzetközi védelem iránti kérelmet benyújtók őrizetben tartása esetén, a nemzeti jogszabályaiknak biztosítaniuk kell, hogy az őrizet csak addig tartson, amíg az őrizetbe vétel oka érvényes. Ezzel szemben a visszatérési irányelv 15. cikke

⁽⁴²³⁾ EB, C-357/09. PPU. sz. ügy, *Said Shamilovich Kadzoev (Huchbarov)* [nagytanács], 2009. november 30., 60. pont.

⁽⁴²⁴⁾ EUB, C-924/19. PPU. és C-925/19. PPU. sz. egyesített ügyek, *FMS és társai kontra Országos Idegengazgatási Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság és Országos Idegengazgatási Főigazgatóság* [nagytanács], 2020. május 14., 262–265. és 278–280. pont.

szerinti, kitoloncolás előtti őrizet esetében a meghosszabbított őrizet soha nem haladhatja meg a 18 hónapot, és csak addig tartható fenn, amíg a kitoloncolási intézkedések folynak, és kellő körütekintéssel végrehajtásra kerülnek.

Az EJEE keretében az 5. cikk (1) bekezdésének f) pontja nem tartalmaz maximális időkorlátot a bevándorlási vonatkozású őrizet tekintetében. Az EJEE 5. cikke (1) bekezdésének f) pontja szerinti őrizet megengedhető időtartama a nemzeti jog vizsgálatától, valamint az ügy konkrét tényállásának értékelésétől együttesen függ ⁽⁴²⁵⁾. A határidők alapvető elemei a szabadságtól való megfosztást szabályozó pontos, kiszámítható jogszabályoknak.

Példa: A *Mathloom kontra Görögország* ügyben ⁽⁴²⁶⁾ egy iraki állampolgárt több mint két évig és három hónapig tartottak idegenrendészeti őrizetben, noha kiadtak egy végzést a feltételes szabadlábra helyezéséről. A bíróság által elrendelt kiutasítási eljárás alatt álló személyek őrizetét szabályozó görög jogszabály nem állapított meg maximális időtartamot, ezért nem tett eleget az EJEE 5. cikke szerinti „törvényesség” követelményének, mivel a jogszabályban nem volt meg a kiszámíthatóság.

Példa: A *Louled Massoud kontra Málta* ügyben ⁽⁴²⁷⁾ egy algériai állampolgárt a kitoloncolás érdekében idegenrendészeti fogdába zártak, 18 hónapnál valamivel hosszabb időre. A felperes ebben az időszakban megtagadta az együttműködést, az algériai hatóságok pedig nem álltak készen arra, hogy úti okmányt állítsanak ki a részére. Az EJEB megállapította az 5. cikk (1) bekezdésének megsértését, és komoly kétségeinek adott hangot azzal kapcsolatban, hogy a felperes őrizetének indoka – a tervezett kitoloncolás – a fogva tartásának egész ideje alatt érvényben maradt-e. Ennek kapcsán kétségei támadtak a menedékjog iránti kérelem elutasítását követő, több mint 18 hónapos időszak, a kitoloncolás reális lehetőségének valószínűsíthető hiánya és a nemzeti hatóságok részéről az eljárás kellő gondossággal történő lebonyolításának esetleges elmulasztása felől. A bíróság ezenkívül megállapította, hogy a felperesnek semmilyen hatékony jogorvoslati lehetősége nem volt arra, hogy megtámadja őrizetének jogszerűségét és hosszát.

⁽⁴²⁵⁾ EJEB, *Auad kontra Bulgária* (46390/10), 2011. október 11., 128. pont.

⁽⁴²⁶⁾ EJEB, *Mathloom kontra Görögország* (48883/07), 2012. április 24.

⁽⁴²⁷⁾ EJEB, *Louled Massoud kontra Málta* (24340/08), 2010. július 27.

Példa: Az *Auad kontra Bulgária* ügyben ⁽⁴²⁸⁾ az EJEB kimondta, hogy az őrizet hossza nem haladhatja meg a kitűzött célhoz észszerűen szükséges időtartamot. A bíróság megjegyezte, hogy az Európai Bíróság a *Kadzoev*-ügyben hasonló megállapítást tett a visszatérési irányelv 15. cikkével kapcsolatban. A bíróság hangsúlyozta, hogy a visszatérési irányelv 15. cikkétől eltérően az EJEE 5. cikke (1) bekezdésének f) pontja nem tartalmaz maximális határidőket. E rendelkezés szerint ilyenformán kizárólag az egyes ügyek konkrét körülményeitől függ, hogy a kitoloncolási eljárás hossza befolyásolhatja-e az őrizet jogszerűségét.

7.7. A sajátos szükségletekkel rendelkező személyek őrizetben tartása

Az uniós jogban a felülvizsgált **befogadási feltételekről szóló irányelv** 21. cikke és a **visszatérési irányelv** 3. cikkének 9. pontja felsorolja a kiszolgáltatottnak tekintendő személyeket (lásd a **10. fejezetet**). A két jogi eszköz közül egyik sem zárja ki a kiszolgáltatott személyek őrizetbe vételét, de őrizetben tartásuk esetére a befogadási feltételekről szóló irányelv 11. cikke, valamint a visszatérési irányelv 16. cikkének (3) bekezdése és 17. cikke előírja, hogy külön figyelmet kell fordítani a különleges helyzetükre.

Mindkét irányelv hangsúlyozza, hogy gyermekeket kizárólag végső eszközként, olyan esetben lehet őrizetben tartani, ha kevésbé kényszerítő intézkedések alkalmazása nem lenne hatékony. Az őrizetnek a lehető legrövidebb ideig kell tartania. Minden erőfeszítést meg kell tenni az őrizetben tartottak szabadon bocsátása és gyermekek számára megfelelő helyen történő elszállásolása érdekében. A befogadási feltételekről szóló irányelv értelmében a kísérel nélküli menedékkérő gyermekek csak kivételes körülmények között vehetők őrizetbe, és soha nem helyezhetők el büntetés-végrehajtási intézetben. A kitoloncolásukig őrizetben tartott, kísérel nélküli gyermekeket olyan intézményekben kell elhelyezni, amelyek személyzete és felszereltsége megfelel a korosztályuk szükségleteinek (a visszatérési irányelv 17. cikke) ⁽⁴²⁹⁾.

⁽⁴²⁸⁾ EJEB, *Auad kontra Bulgária* (46390/10), 2011. október 11.

⁽⁴²⁹⁾ Bővebben lásd: FRA (2017): *European legal and policy framework on immigration detention of children* (A gyermekek bevándorlási őrizetére vonatkozó európai jogi és szakpolitikai keretrendszer), Kiadóhivatal, Luxembourg, 2017. június.

Az **emberkereskedelem elleni irányelv** (2011/36/EU) kötelezettséggként előírja, hogy az emberkereskedelem áldozatainak segítséget és támogatást kell nyújtani, ideértve például a megfelelő, biztonságos elhelyezést (11. cikk), bár az őrizetbe vételüket az irányelv nem zárja ki teljesen.

Az EJEE alapján az EJEB megvizsgálta a gyermekek és az egészségügyi problémákkal küzdő személyek őrizetben tartásával járó bevándorlási eseteket. A bíróság azt állapította meg, hogy a nem a szükségleteiknek megfelelően felszerelt létesítményekben való őrizetben tartásuk önkényes, és sérti az EJEE 5. cikkét, ezenkívül bizonyos esetekben az EJEE 3. cikke alá tartozó kérdéseket is felvet ⁽⁴³⁰⁾. A bíróság ezenkívül úgy ítélte meg, hogy a menedékkérők különösen kiszolgáltatottak, az őrizetben tartással összefüggésben és annak körülményeivel kapcsolatban is ⁽⁴³¹⁾.

Példa: A *Yoh-Ekale Mwanje kontra Belgium* ügy ⁽⁴³²⁾ egy előrehaladott HIV-fertőzéssel rendelkező kameruni állampolgár őrizetbe vételével foglalkozott. A hatóságok ismerték a felperes személyazonosságát és állandó lakcímét, a felperes mindig eleget tett a hatóságnál történő megjelenésnek, és számos lépést megtett annak érdekében, hogy jogszerűvé tegye belgiumi tartózkodását. Bár a felperes egészségi állapota az őrizet során romlott, a hatóságok ennek ellenére nem mérlegelték a kisebb beavatkozással járó megoldási lehetőségeket, például hogy a közérdek védelme érdekében ideiglenes tartózkodási engedélyt adjanak ki számára. Ehelyett közel négy hónapig őrizetben tartották. Az EJEB nem látott összefüggést a felperes őrizetben tartása és a kitoloncolására irányuló kormányzati szándék között, ezért megállapította, hogy megsértették az EJEE 5. cikkének (1) bekezdését.

Példa: A *Mubilanzila Mayeka és Kaniki Mitunga kontra Belgium* ügyben ⁽⁴³³⁾ az EJEB úgy ítélte meg, hogy a kísérő nélküli menedékkérő gyermekek felnőtt idegenrendészeti fogdában való őrizetével megsértették az EJEE 3. cikkét.

⁽⁴³⁰⁾ EJEB, *Mubilanzila Mayeka és Kaniki Mitunga kontra Belgium* (13178/03), 2006. október 12.; EJEB, *Muskhadzhiyeva és társai kontra Belgium* (41442/07), 2010. január 19.; EJEB, *Kanagaratnam és társai kontra Belgium* (15297/09), 2011. december 13.; EJEB, *Popov kontra Franciaország* (39472/07 és 39474/07), 2012. január 19.; EJEB, *M.S. kontra Egyesült Királyság* (24527/08), 2012. május 3.; EJEB, *Price kontra Egyesült Királyság* (33394/96), 2001. július 10.

⁽⁴³¹⁾ EJEB, *S.D. kontra Görögország* (53541/07), 2009. június 11.; EJEB, *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* [nagytanács] (30696/09), 2011. január 21.

⁽⁴³²⁾ EJEB, *Yoh-Ekale Mwanje kontra Belgium* (10486/10), 2011. december 20.

⁽⁴³³⁾ EJEB, *Mubilanzila Mayeka és Kaniki Mitunga kontra Belgium* (13178/03), 2006. október 12.

Példa: A *Muskhadzhieva kontra Belgium* ügyben ⁽⁴³⁴⁾ az EJEB arra az álláspontra helyezkedett, hogy megsértették az EJEE 3. cikkét, amikor négy, dublini transzferre váró csecsen gyermeket olyan létesítményben helyeztek el, amely nem a gyermekek sajátos szükségleteinek megfelelően volt felszerelve.

Példa: Az *A.M. és társai kontra Franciaország* ügyben ⁽⁴³⁵⁾ az EJEB megállapította, hogy bár az idegenrendészeti fogdáknak az anyagi feltételek megfelelőek voltak, az e fogdáknak fennálló körülmények szorongást keltettek a kisgyermekekben. Ezért a gyermekek idegenrendészeti fogdában történő elhelyezése embertelen és megalázó bánásmódnak minősült, ami sérti az EJEE 3. cikkét.

Példa: Az *S.F. és társai kontra Bulgária* ügyben ⁽⁴³⁶⁾ az EJEB egy háromgyermekes család határrendészeti fogdában történő őrizetben tartását és tartózkodásuk időtartamát vizsgálta meg. A bíróság rámutatott arra, hogy a – kísérővel érkező vagy kísérő nélküli – gyermekek bevándorlási őrzete külön kérdéseket vet fel, mivel a gyermekek rendkívül kiszolgáltatottak és sajátos szükségletekkel rendelkeznek. Az őrizet időtartamától függetlenül a rendészeti fogdában uralkodó körülmények a gyermekek számára nem voltak megfelelőek. Az EJEB ezért megállapította az EJEE 3. cikkének megsértését.

Példa: A *Bilalova és társai kontra Lengyelország* ügyben ⁽⁴³⁷⁾ a felperesek – csecsen származású orosz állampolgárok (egy nő és öt gyermeke) – amiatt tettek panaszt, hogy a gyermekek idegenrendészeti fogdában történő elhelyezése jogellenes volt. Az EJEB rámutatott arra, hogy elvben kerülni kell a kisgyermek ilyen létesítményekbe történő bezárását, és az EJEE-vel csak a megfelelő körülmények közötti, rövid távú elhelyezés lehet összeegyeztethető, amennyiben a hatóságok megállapították, hogy végső eszközként folyamodnak ehhez az intézkedéshez, miután kifejezetten megvizsgálták a kevésbé korlátozó jellegű intézkedéseket, és egyik sem bizonyult elérhetőnek. A bíróság arra a következtetésre jutott, hogy nem volt elegendő bizonyíték, amely igazolta volna, hogy a nemzeti hatóságok elvégezték ezt a vizsgálatot, emellett nem történtek lépések az őrizetben tartás időtartamának korlátozása érdekében. Ezért a gyermekek őrizetben tartása sértette az EJEE 5. cikkének (1) bekezdését.

⁽⁴³⁴⁾ EJEB, *Muskhadzhieva és társai kontra Belgium* (41442/07), 2010. január 19.

⁽⁴³⁵⁾ EJEB, *A.M. és társai kontra Franciaország* (24587/12), 2016. július 12.

⁽⁴³⁶⁾ EJEB, *S.F. és társai kontra Bulgária* (8138/16), 2017. december 7.

⁽⁴³⁷⁾ EJEB, *Bilalova és társai kontra Lengyelország* (23685/14), 2020. március 26.

Példa: A *Bistieva és társai kontra Lengyelország* ügyben ⁽⁴³⁸⁾ a felperes férjével és gyermekeikkel érkezett Lengyelországba, és menedékjogért folyamodott. Menedékjog iránti kérelmét elutasították, és a család Németországba szökött, a német hatóságok azonban visszaküldték őket Lengyelországba, ahol őrizetbe kerültek. A felperes amiatt tett panaszt, hogy őrizetben tartása sértette az EJE 8. cikke szerinti, magán- és a családi élet tiszteletben tartásához való jogot. Az EJE megállapította, hogy a felperes őrizetben tartása akadályozta a családi élet tényleges gyakorlását, mivel a lengyel hatóságok nem értékelték, milyen hatással van az őrizet a családra és a gyermekekre, és nem végső eszközként mérlegelték a család őrizetbe vételét. A bíróság úgy ítélte meg, hogy a gyermek mindenképp felett álló érdekének tiszteletben tartása nem korlátozódhat a család egyben tartására, hanem magában foglalja valamennyi szükséges lépés megtételét a gyermekes családok őrizetének korlátozása érdekében. A felperes és családja közel 6 hónapon át történő őrizetben tartása ezért sértette az EJE 8. cikkét.

Példa: A *Rantsev kontra Ciprus és Oroszország* ügyben ⁽⁴³⁹⁾ az EJE úgy ítélte meg, hogy a ciprusi hatóságok nem adtak magyarázatot arra, mi volt az oka és a jogalapja annak, hogy a felperes (később elhunyt) lányát – aki emberkereskedelem áldozata volt – nem engedték el saját kezdeményezésére a rendőrkapitányságról, hanem egy magánszemély őrizetére bízták. A bíróság a körülményekre való tekintettel úgy vélte, hogy a szabadságtól való megfosztása az EJE 5. cikke alapján egyszerre volt önkényes és jogtalan.

7.8. Eljárási biztosítékok

A menedékkérők és migránsok őrizete tekintetében az uniós jog és az EJE alapján egyaránt léteznek eljárási biztosítékok.

Az uniós jogban a [visszatérési irányelv](#) egyedi garanciákat biztosít a rendezetlen jogállású migránsok kiutasításának esetére. A [befogadási feltételekről szóló irányelv](#) 9. cikke, valamint a [menekültügyi eljárásokról szóló irányelv](#) (2013/32/EU) 26. cikkének (2) bekezdése a menedékkérők tekintetében tartalmaz garanciákat.

⁽⁴³⁸⁾ EJE, *Bistieva és társai kontra Lengyelország* (75157/14), 2018. április 10.

⁽⁴³⁹⁾ EJE, *Rantsev kontra Ciprus és Oroszország* (25965/04), 2010. január 7.

Az EJEE keretében az EJEE 5. cikke tartalmazza a saját beépített eljárási biztosítékait. A következő két rendelkezés az 5. cikk (1) bekezdésének f) pontja szerinti szabadság-elvonásra is vonatkozik:

- az 5. cikk (2) bekezdése, a letartóztatás okairól és a személy ellen felhozott vádról az általa értett nyelven történő haladéktalan tájékoztatáshoz való jog;
- az 5. cikk (4) bekezdése, jog olyan eljáráshoz, amelynek során a bíróság rövid határidőn belül dönt az őrizetbe vétel törvényességéről, és törvényellenes őrizetbe vétel esetén elrendeli a szabadlábra helyezést ⁽⁴⁴⁰⁾.

Az őrizetet minden esetben írásban kell elrendelni, és a szabadságelvonással járó intézkedéseket egyedileg kell kiadni. Sérti az EJEE 5. cikkének (1) bekezdését, ha a szülőkkel vagy valamely kapcsolódó felnőttel szembeni, szabadságelvonással járó intézkedésben egyszerűen megemlítik a gyermekek nevét ⁽⁴⁴¹⁾.

7.8.1. Az indokoláshoz való jog

Az uniós jogban a **visszatérési irányelv** 15. cikkének (2) bekezdése előírja, hogy a hatóságoknak írásban kell elrendelniük az őrizetet, a tényállás ismertetésével és jogi indokolással ellátva. A menedékkérők vonatkozásában ugyanezt a követelményt tartalmazza a felülvizsgált **befogadási feltételekről szóló irányelv** 9. cikkének (2) bekezdése. Az EUB szintén megerősítette ezeket a követelményeket ⁽⁴⁴²⁾.

Az EJEE alapján minden letartóztatott személyt „haladéktalanul” és „az általa értett nyelven” tájékoztatni kell a letartóztatás okairól (az 5. cikk (2) bekezdése). Ez azt jelenti, hogy a letartóztatott személynek egyszerű megfogalmazásban, nem szaknyelven el kell mondani a letartóztatásához vagy őrizetéhez kapcsolódó jogi indokokat és tényállást, úgy, hogy megértse, és ha helyénvalónak látja, az 5. cikk (4) bekezdésének megfelelően bíróságon támadhassa meg az eljárás törvényességét ⁽⁴⁴³⁾.

⁽⁴⁴⁰⁾ EJEB, *O.S.A. és társai kontra Görögország* (39065/16), 2019. március 21.

⁽⁴⁴¹⁾ EJEB, *Moustahi kontra Franciaország* (9347/14), 2020. június 25., 102–104. pont.

⁽⁴⁴²⁾ EUB, C-924/19. PPU. és C-925/19. PPU. sz. egyesített ügyek, *FMS és társai kontra Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság és Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság* [nagytanács], 2020. május 14., 257. és 259. pont.

⁽⁴⁴³⁾ Lásd még: EJEB, *Khlaifia és társai kontra Olaszország* [nagytanács] (16483/12), 2016. december 15., 115. pont; EJEB, *Čonka kontra Belgium* (51564/99), 2002. május 5.

Példa: A *Nowak kontra Ukrajna* ügyben ⁽⁴⁴⁴⁾ egy lengyel állampolgár a letartóztatásának oka iránt érdeklődött, amire azt a választ kapta, hogy ő egy „nemzetközi tolvaj”. Az EJEB úgy vélte, hogy ez az állítás aligha felel meg az ukrán nyelven írt kitoloncolási végzésnek, amely a nemzeti jog egyik rendelkezésére hivatkozott. A kérelmező nem értette elég jól a nyelvet ahhoz, hogy megértse a dokumentumot, amelyet az őrizetének negyedik napján kapott kézhez. Ezt megelőzően semmi nem utalt arra, hogy értesítették volna arról, hogy kitoloncolás céljából vették őrizetbe. A felperesnek ráadásul az őrizet alatt arra sem volt tényleges lehetősége, hogy panaszt tegyen, illetve hogy utóbb kártérítést igényeljen. Következésképpen megsértették az EJEE 5. cikkének (2) bekezdését.

Példa: A *Saadi kontra Egyesült Királyság* ügyben ⁽⁴⁴⁵⁾ az őrizetbe vétel megindolásának 76 óras késedelmét túl hosszúnak találták, és ezáltal az EJEE 5. cikke (2) bekezdése megsértésének minősítették.

Példa: A *Dbouba kontra Törökország* ügyben ⁽⁴⁴⁶⁾ egy menedékkérő volt a felperes. Az UNHCR-hez beadott kérelméről szóló vallomását két rendőrtiszt vette fel. Azt mondták neki, hogy amíg lefolytatják a tárgyalást a vádról, miszerint az al-Kaida tagja, előzetesen szabadlábra helyezték, és hogy kitoloncolási eljárást kezdeményeztek ellene. A felperes a rendőrkapitányságon történt őrizetbe vételének okairól semmilyen tájékoztató dokumentumot nem kapott. Az EJEB úgy ítélte meg, hogy a nemzeti hatóságok soha nem közölték a felperessel fogva tartásának okait, és ezzel megsértették az EJEE 5. cikkének (2) bekezdését.

Példa: A *J.R. és társai kontra Görögország* ügyben ⁽⁴⁴⁷⁾ három afgán állampolgárt őrizetben tartottak egy görögországi uniós fogadóállomáson Hiosz szigetén. Az EJEB megállapította az EJEE 5. cikke (2) bekezdésének megsértését. Bár a felperesek kaptak egy brosúrát, amely információkkal szolgált őrizetbe vételük okairól, a brosúra tartalma nem volt eléggé egyértelmű és pontos ahhoz, hogy tájékoztassa a felpereseket őrizetbe vételük okairól.

⁽⁴⁴⁴⁾ EJEB, *Nowak kontra Ukrajna* (60846/10), 2011. március 31., 64. pont.

⁽⁴⁴⁵⁾ EJEB, *Saadi kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (13229/03), 2008. január 29.

⁽⁴⁴⁶⁾ EJEB, *Dbouba kontra Törökország* (15916/09), 2010. július 13., 52–54. pont.

⁽⁴⁴⁷⁾ EJEB, *J.R. és társai kontra Görögország* (22696/16), 2018. január 25.

7.8.2. Az őrizet felülvizsgálatához való jog

Az uniós jog és az EJEE alapján az önkényes őrizetbe vétellel szembeni védelemhez kulcsfontosságú a bírósági felülvizsgálathoz való jog.

Az uniós jogban az **EU Alapjogi Chartájának** 47. cikke megköveteli, hogy az uniós jog által szabályozott helyzetben lévő személyeknek joguk legyen a hatékony jogorvoslathoz és az észszerű időn belüli tisztességes és nyilvános tárgyaláshoz. A **visszatérési irányelv** 15. cikkének (2) bekezdése és a **befogadási feltételekről szóló irányelv** 9. cikkének (3) bekezdése gyors bírósági felülvizsgálatot ír elő, amennyiben az őrizetet közigazgatásági hatóságok rendelik el. Továbbá a visszatérési irányelv 15. cikkének (3) bekezdése és a befogadási feltételekről szóló irányelv 9. cikkének (5) bekezdése megállapítja, hogy az őrizetet a harmadik országbeli állampolgár kérésére vagy hivatalból észszerű időn belül felül kell vizsgálni. A felülvizsgálatot menedékkérők esetében igazságügyi hatóságnak kell elvégeznie, míg a kiutasítási eljárásoknál ez csak hosszabb időtartamú őrizet esetén előírás.

Példa: Az *FMS és társai* ügyben ⁽⁴⁴⁸⁾ az EUB megerősítette, hogy az őrizet jogszerűségét a befogadási feltételekről szóló irányelv és a visszatérési irányelv alapján egyaránt bírósági felülvizsgálatnak kell alávetni, kivétel nélkül. Ez megköveteli, hogy amennyiben a nemzeti szabályozás nem rendelkezik bírósági felülvizsgálattal, a nemzeti bíróság határozatot hozhasson az ügyben, és amennyiben az őrizetet jogellenesnek találja, elrendelje az adott személy szabadon bocsátását.

Amennyiben az őrizeti intézkedés meghosszabbításáról a meghallgatáshoz való jog megsértésével döntöttek, az e határozat jogszerűségének értékelésével megbízott nemzeti bíróság csak abban az esetben rendelheti el az őrizeti intézkedés megszüntetését, ha a szóban forgó jogsértés az erre hivatkozó személyt ténylegesen és oly mértékben fosztotta meg attól a lehetőségtől, hogy védelmét jobban érvényesíthesse, hogy máskülönben a közigazgatási eljárás eltérő eredményre vezethetett volna ⁽⁴⁴⁹⁾.

⁽⁴⁴⁸⁾ EUB, C-924/19. PPU. és C-925/19. PPU. sz. egyesített ügyek, *FMS és társai kontra Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság és Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság* [nagytanács], 2020. május 14., 273–277. pont.

⁽⁴⁴⁹⁾ EUB, C-383/13. sz. ügy, *M.G. és N.R. kontra Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, 2013. szeptember 10.

A jogi segítségnyújtás szabályozott. Az Alapjogi Charta 47. cikke és a visszatérési irányelv 13. cikkének (4) bekezdése előírja, hogy mindenkinek biztosítani kell a lehetőséget a jogi tanácsadás, védelem és képviselő igénybevételéhez, valamint hogy az igazságszolgáltatáshoz való jog érdekében a költségmentességet is lehetővé kell tenni. A menedékkérők vonatkozásában a befogadási feltételekről szóló irányelv 9. cikke külön rendelkezik az ingyenes jogi segítségnyújtásról és képviselőről (további részletek: [5. fejezet](#)).

Az EJEE keretében az 5. cikk (4) bekezdése kifejezetten előírja, hogy a szabadságától megfosztott „minden személynek” joga van olyan eljáráshoz, amelynek során őrizetbe vételének törvényességéről „a bíróság rövid határidőn belül dönt, és törvényellenes őrizetbe vétele esetén szabadlábra helyezését rendeli el”. Ezt a kötelezettséget az ICCPR 9. cikkének (4) bekezdése is tükrözi.

A gyors felülvizsgálat szükségessége és a jogorvoslat hozzáférhetősége két fontos biztosíték. Az 5. cikk (4) bekezdésének célja, hogy garantálja az őrizetbe vett személyek jogát a rájuk kiszabott intézkedés „bírósági felülvizsgálatához”. Az 5. cikk (4) bekezdése ilyenformán nemcsak arról rendelkezik, hogy el lehessen jutni a bíró elé, aki gyorsan dönt az őrizet törvényességéről, hanem azt is előírja, hogy a bíróság rendszeresen vizsgálja felül az őrizet fenntartásának szükségességét. Az őrizet során rendelkezésre kell állnia a jogorvoslati lehetőségnek, hogy az őrizetbe vett személy gyors bírósági felülvizsgálathoz juthasson, és a felülvizsgálatnak alkalmasnak kell lennie arra, hogy amennyiben az őrizet jogellenesnek bizonyul, ez szabadlábra helyezéshez vezessen ⁽⁴⁵⁰⁾. Ahhoz, hogy a jogorvoslat hozzáférhető és hatékony legyen, elméletben és gyakorlatban is kellőképpen biztosnak kell lennie. A bevándorlási őrizet automatikus bírósági felülvizsgálatának megléte nem alapvető követelmény az EJEE 5. cikkének (1) bekezdése szerint ⁽⁴⁵¹⁾.

A hatékony jogorvoslatához való hozzáférés a menedékkérők esetében különösen fontos, mivel bizonytalan helyzetben vannak, és visszaküldés várhat rájuk.

⁽⁴⁵⁰⁾ EJEB, *Khlaifia és társai kontra Olaszország* [nagytanács] (16483/12), 2016. december 15., 131. pont; *Ilmseher kontra Németország* [nagytanács] (10211/12 és 27505/14), 2018. december 4., 251. pont.

⁽⁴⁵¹⁾ EJEB, *J.N. kontra Egyesült Királyság* (37289/12), 2016. augusztus 19., 96. pont.

Példa: Az *Abdolkhani és Karimnia kontra Törökország* ügyben ⁽⁴⁵²⁾ két iráni menedékkérőt vettek őrizetbe a rendőrkapitányságon. Az EJEB megállapította, hogy nem állt rendelkezésükre olyan eljárás, amelynek révén bírósággal megvizsgáltathatták volna őrizetbe vételük jogszerűségét ⁽⁴⁵³⁾.

Példa: Az *S.D. kontra Görögország* ügyben ⁽⁴⁵⁴⁾ egy menedékkérőt annak ellenére őrizetbe vettek, hogy nem lehetett kiutasítani, amíg nem döntenek a menedékjog iránti kérelmről. Az EJEB úgy ítélte meg, hogy az ügyben joghézag volt, mert nem biztosították az idegenrendészeti őrizet közvetlen felülvizsgálatát.

Példa: Az *Oravec kontra Horvátország* ügyben ⁽⁴⁵⁵⁾ a kábítószer-kereskedelemmel gyanúsított felperest őrizetbe vették, majd szabadon engedték. Miután az ügyész fellebbezett a szabadon bocsátásával szemben, a felperest ismét őrizetbe vették. Az EJEB úgy ítélte meg, hogy a fellebbezés a felperes őrizetének jogszerűségére vonatkozó eljárás folytatását jelentette, és a fellebbezés kimenetele alapvető tényező volt a jogszerűsége vonatkozó döntéshozatalnál, függetlenül attól, hogy abban a pillanatban a felperes őrizetben volt-e vagy sem. Ezért az EJEE 5. cikkének (4) bekezdése alkalmazandó volt az ügy körülményeire.

7.9. Fogvatartási körülmények vagy rendszerek

A fogvatartási körülmények önmagukban is sérthetik az uniós jogot vagy az EJEE-t. Az EU és az EJEE joga egyaránt megköveteli, hogy az őrizet feleljen meg más alapvető jogoknak, beleértve azt, hogy a szabadságelvonás feltételei legyenek emberségesek, a családokat ne válasszák szét, valamint hogy a gyermekeket és a kiszolgáltatott személyeket rendes esetben ne tartsák őrizetben (a sajátos szükségletekkel rendelkező személyek és a gyermekek őrizetben tartásáról lásd a [7.7. szakaszt](#)) ⁽⁴⁵⁶⁾.

Az uniós jogban a kiutasítási eljárás alatt álló személyek őrizetének feltételeit a [visszatérési irányelv](#) 16. cikke, illetve gyermekek és családjuk esetében a 17. cikke szabályozza. A kitoloncolás előtti őrizetet főszabály szerint speciális létesítményekben

⁽⁴⁵²⁾ EJEB, *Abdolkhani és Karimnia kontra Törökország* (30471/08), 2009. szeptember 22.

⁽⁴⁵³⁾ Lásd még: EJEB, *Z.N.S. kontra Törökország* (21896/08), 2010. január 19.; valamint EJEB, *Dbouba kontra Törökország* (15916/09), 2010. július 13.

⁽⁴⁵⁴⁾ EJEB, *S.D. kontra Görögország* (53541/07), 2009. június 11.

⁽⁴⁵⁵⁾ EJEB, *Oravec kontra Horvátország* (51249/11), 2017. július 11., 65. pont.

⁽⁴⁵⁶⁾ További információ: EJEB, *Mubilanzila Mayeka és Kaniki Mitunga kontra Belgium* (13178/03), 2006. október 12. (kísérő nélküli gyermek); EJEB, *Rantsev kontra Ciprus és Oroszország* (25965/04), 2010. január 7. (emberkereskedelem áldozata).

kell végrehajtani, és az őrizet alatt álló személyeket a rendes fogvatartottaktól elkülönítve kell tartani ⁽⁴⁵⁷⁾. A menedékkérők őrizetben tartásának körülményeit a felülvizsgált [befogadási feltételekről szóló irányelv](#) 10. cikke szabályozza, a kiszolgáltatót személyekre vonatkozóan pedig a 11. cikk állapít meg külön rendelkezéseket.

Az EJEE szerint az őrizet helyének, rendszerének és feltételeinek megfelelőeknek kell lenniük, máskülönben felmerülhet az EJEE 3., 5. vagy 8. cikkének megsértése. A bíróság megvizsgálja a körülmények egyes jellemzőit és ezek összesített hatását. Ezek közé tartozik egyebek mellett az, hogy hol tartják őrizetben az adott személyt (repülőtéren, rendőrségi fogdában, börtönben) ⁽⁴⁵⁸⁾; lehetne-e más létesítményeket használni; mekkora területen tartózkodhat; ezen a területen kell-e osztoznia másokkal, és hány emberrel; a tisztálkodási és higiéniai létesítmények megléte és hozzáférhetősége; szellőzés és szabad levegőre jutás; a külvilághoz való hozzáférés; valamint hogy az őrizetben tartottak betegek-e, és hozzáférnek-e egészségügyi létesítményekhez. Különösen fontosak lehetnek az egyén konkrét körülményei, például hogy gyermekről, kínzást túlélő személyről, várandós nőről, emberkereskedelem áldozatáról, idősebb személyről vagy fogyatékkal élő személyről van-e szó.

Amikor az EJEB egy konkrét ügyben értékeli az őrizet körülményeit, figyelembe veszi a kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetések megelőzésére létrehozott európai bizottság (CPT) jelentéseit. Az említett jelentésekből a tagállamok is hasznos útmutatáshoz juthatnak arra vonatkozóan, hogy mely körülmények elfogadhatatlanok ⁽⁴⁵⁹⁾.

Példa: A *Dougoz, Peers és S.D. kontra Görögország* ügyekben ⁽⁴⁶⁰⁾ a bíróság fontos elveket határozott meg az őrizet feltételeire vonatkozóan, és azt is egyértelművé tette, hogy a fogva tartott menedékkérők különösen kiszolgáltatottak, tekintettel az üldöztetés elől való menekülésük során szerzett tapasztalataikra, ami fokozhatja gyötrelmeiket az őrizet során.

⁽⁴⁵⁷⁾ Lásd még: EUB, C-473/13. és C-514/13. sz. ügy, *Adala Bero kontra Regierungspräsidium Kassel, valamint Ettayebi Bouzalmate kontra Kriesverwaltung Kleve* [nagytanács], 2014. július 17., 32. pont, továbbá EUB, C-474/13. sz. ügy, *Thi Ly Pham kontra Stadt Schweinfurt, Amt für Meldewesen und Statistik* [nagytanács], 2014. július 17., 16–17. pont.

⁽⁴⁵⁸⁾ EJEB, *Khanh kontra Ciprus* (43639/12), 2018. december 4., 46. pont.

⁽⁴⁵⁹⁾ Lásd például: Európa Tanács, CPT (2019): *Jelentés a görög kormány számára a 2018. április 10–19. közötti görögországi látogatásról*.

⁽⁴⁶⁰⁾ EJEB, *Dougoz kontra Görögország* (40907/98), 2001. március 6.; EJEB, *Peers kontra Görögország* (28524/95), 2001. április 19.; EJEB, *S.D. kontra Görögország* (53541/07), 2009. június 11.

Példa: Az *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* ügyben ⁽⁴⁶¹⁾ a bíróság nemcsak a felperes fogvatartási körülményei tekintetében állapította meg az EJEE 3. cikkének megsértését, hanem az általános görögországi (befogadási) életkörülményeivel kapcsolatban is. A felperes egy afgán menedékkérő volt, a görög hatóságok pedig az Athénba érkezése óta tisztában voltak a kilétével és azzal, hogy potenciális menedékkérő. Haladéktalanul őrizetbe vették, magyarázat nélkül. A nemzetközi szervek és civil szervezetek több jelentésben is beszámoltak arról, hogy a görög hatóságok módszeresen őrizetbe veszik a menedékkérőket. A felperes rendőri brutalitásról szóló állításai összhangban voltak a nemzetközi szervezetek, különösen a CPT által szemtanúktól összegyűjtött beszámolókkal. A CPT és az UNHCR megállapításai a felperesnek az athéni nemzetközi repülőtér közelében lévő idegenrendészeti fogdában uralkodó egészségtelen körülményekre és túlszűfolttságra vonatkozó állításait is megerősítették. Bár a felperest viszonylag rövid ideig tartották fogva, az idegenrendészeti fogdában elfogadhatatlannak voltak a fogvatartási körülmények. Az EJEB azon az állásponton volt, hogy a felperes minden bizonnyal önkényességet, alárendeltséget és szorongást élt át, és a fogvatartási körülmények kétségkívül mély hatással voltak az emberi méltóságára, ami kimeríti a megalázó bánásmód fogalmát. Menedékkérőként ráadásul különösen kiszolgáltatott volt a migráció és a feltehetőleg átélt megrázó élmények miatt. A bíróság arra a következtetésre jutott, hogy megsértették az EJEE 3. cikkét.

Az EJEE 3. cikke értelmében az államoknak külön intézkedéseket kell hozniuk az éhségstrájkoló fogvatartottak esetében. Az EJEB megállapította, hogy problematikusnak tekinthető az olyan fogvatartott magánzárkában való elhelyezése, aki az éhségstrájk előrehaladott szakaszában van és fokozottan ki van téve az eszméletvesztés kockázatának, hacsak nem hoznak megfelelő intézkedéseket az adott személy egészségi állapotának felügyelete érdekében ⁽⁴⁶²⁾.

Példa: A *Ceesay kontra Ausztria* ügy ⁽⁴⁶³⁾ egy gambiai állampolgár esetét érintette, aki kiszáradás miatt meghalt a kitoloncolás előtti őrizetben. Halálának reggelén kórházba vitték. Fizikailag jó állapotú férfinak tűnt, aki agresszívan viselkedett, mert nem akarta, hogy megvizsgálják. Őrizetre alkalmasnak találták, és ezt követően agresszív viselkedése miatt magánzárkában helyezték el. Egészségi állapota rohamosan romlott, és meghalt. A boncolás során kiderült,

⁽⁴⁶¹⁾ EJEB, *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* [nagytanács] (30696/09), 2011. január 21.

⁽⁴⁶²⁾ EJEB, *Palushi kontra Ausztria* (27900/04), 2009. december 22., 72. pont.

⁽⁴⁶³⁾ EJEB, *Ceesay kontra Ausztria* (72126/14), 2017. november 16.

hogyan nem diagnosztizált sarlósejtes betegségben szenvedett. Az EJB megállapította, hogy az Osztrák Belügyminisztérium egyértelmű eljárásokat adott ki az éhségsztrájkok esetére. Orvosok rendszeresen látogatták a fogvatartottat, így életének utolsó napján is, és a magánzárában a rendőrök 15–30 percenként ránéztek. Noha az agresszív viselkedése lehetett a már előrehaladott kiszáradás jele, és utalhatott vörösvérsejtjeinek ebből következő, sarlósejtes betegség miatti lebomlására, ez az események idején nem volt előre látható. Az EJB arra a következtetésre jutott, hogy a hatóságok nem hibáztathatók azért, hogy nem tesztelték a fogvatartottat a sarlósejtes betegségre, és nem állapította meg az EJE 3. cikkének megsértését.

A kérdéssel foglalkozó releváns „puha” jogi források közé tartozik az Európa Tanács kitoloncolásról szóló húsz iránymutatása ⁽⁴⁶⁴⁾ és az Európai Börtönszabályok ⁽⁴⁶⁵⁾.

7.10. Kártérítés a jogellenes őrizetért

A jogellenesen őrizetben tartott személyeket az uniós jog és az EJE szerint is kártérítés illetheti meg.

Az uniós jogban az Európai Bíróság a *Francovich*-ügyben ⁽⁴⁶⁶⁾ megállapította, hogy a nemzeti bíróságoknak kártérítést kell megítélniük az uniós tagállam által egy uniós rendelkezés megsértésével okozott kárért. Az elvet eddig még nem alkalmazták olyan esetben, amikor egy tagállam azzal okozott jogsértést, hogy az idegenrendészeti őrizettel összefüggésben nem hajtott végre egy irányelvet.

Az EJE keretében az 5. cikk (5) bekezdése kimondja, hogy „mindenkinek, aki e cikk rendelkezéseinek megsértésével végrehajtott letartóztatás vagy őrizetbe vétel áldozata, joga van kártalanításra”. A kártérítésre való jogosultság feltétele tehát az, hogy az EJE 5. cikkének egy vagy több bekezdését megsértették ⁽⁴⁶⁷⁾.

⁽⁴⁶⁴⁾ Európa Tanács, Miniszteri Bizottság: *Húsz iránymutatás a kitoloncolásról*, elfogadva 2005. május 4 -én.

⁽⁴⁶⁵⁾ Európa Tanács, Miniszteri Bizottság: *Rec(2006)2-rev ajánlás az Európai Börtönszabályokról*, elfogadva 2006. január 11-én, majd felülvizsgálva és módosítva 2020. július 1-jén.

⁽⁴⁶⁶⁾ EB, C-6/90. és C-9/90. sz. egyesített ügyek, *Francovich és Bonifaci és társai kontra Olasz Köztársaság*, 1991. november 19.

⁽⁴⁶⁷⁾ EJB, *Lobanov kontra Oroszország* (16159/03), 2008. október 16., 54. pont.

Főbb pontok

- A szabadságtól való megfosztást az uniós jog és az EJEE szerint is csak végső eszközként szabad alkalmazni, ha kisebb beavatkozással járó intézkedésekre már nincs lehetőség (lásd a [7.2. szakaszt](#)).
- Az EJEE alapján egy személy konkrét helyzete minősülhet a szabadságtól való megfosztásnak az EJEE 5. cikke értelmében, vagy a mozgásszabadság korlátozásának az EJEE 4. kiegészítő jegyzőkönyvének 2. cikke értelmében (lásd a [7.1. szakaszt](#)).
- Az EJEE szerint a szabadságtól való megfosztást az 5. cikk (1) bekezdésének a)–f) pontjában meghatározott konkrét céllal kell indokolni; törvényben meghatározott eljárás útján kell elrendelni; és nem lehet önkényes (lásd a [7.3. szakaszt](#)).
- Az uniós jog szerint a szabadságtól való megfosztásnak összhangban kell lennie a joggal (lásd a [7.3. szakaszt](#)), továbbá szükségesnek és arányosnak kell lennie (lásd a [7.5. szakaszt](#)).
- Az uniós jog az idegenrendészeti őrizet maximális időtartamát hat hónapban állapítja meg, amely kivételes esetben legfeljebb 18 hónapra meghosszabbítható. Az EJEE nem tartalmaz időkorlátokat a bevándorlási őrizet vonatkozásában, az EJEB ítélkezési gyakorlatával összhangban azonban a nemzeti jogszabályokban meg kell határozni egy maximális időtartamot, és az őrizet hosszának jogszerűsége az adott eset egyedi körülményeitől függ (lásd a [7.6.4. szakaszt](#)).
- Az uniós jog és az EJEE egyaránt előírja, hogy a kitoloncolás céljából őrizetbe vett személy esetében legyen reális esély a kitoloncolásra (lásd a [7.6.3. szakaszt](#)), és a kitoloncolási eljárásokat kellő gondossággal kell végrehajtani (lásd a [7.6.2. szakaszt](#)).
- A szabadságelvonásnak meg kell felelnie az EJEE 5. cikkének (2) bekezdésében meghatározott eljárási biztosítékoknak a letartóztatás okairól történő tájékoztatáshoz való jogot illetően. Az uniós jogban a visszatérési irányelv és a befogadási feltételekről szóló irányelv kötelezővé teszi az őrizet írásbeli elrendelését, a tényállás ismertetésével és jogi indokolással ellátva.
- Az uniós jog és az EJEE egyaránt kimondja, hogy a szabadságától megfosztott személynek joga van a hatékony jogorvoslathoz és az őrizetről szóló határozat gyors felülvizsgálatához (lásd a [7.8. szakaszt](#)).
- Az uniós jog és az EJEE értelmében a szabadságelvonásnak, illetve a mozgásszabadság korlátozásának meg kell felelnie az egyéb emberi jogi garanciáknak, ideértve például azt, hogy az őrizetben tartás körülményeinek tiszteletben kell tartaniuk az emberi méltóságot, soha nem tehető kockára az egyének egészsége, és különös figyelmet kell fordítani a kiszolgáltatott csoportok tagjaira (lásd a [7.7.](#) és a [7.9. szakaszt](#)).

- Az önkényesen vagy jogellenesen őrizetbe vett személyek az uniós jog és az EJE sz-
rint egyaránt kártérítést igényelhetnek (lásd a [7.10. szakaszt](#)).

További ítélkezési gyakorlat és szakirodalom:

A további ítélkezési gyakorlat tanulmányozásához kérjük, tekintse meg e kézikönyv [iránymutatásait](#). Az e fejezetben tárgyalt kérdéskörökkel kapcsolatban további anyagok találhatóak a „[További szakirodalom](#)” szakaszban.

8

Kitoloncolás és a kitoloncolás módja

EU	Tárgyalt kérdések	ET
Visszatérési irányelv (2008/115/EK) Az Európai Határ- és Parti Őrségről szóló rendelet, (EU) 2019/1896 rendelet A Tanács határozata a harmadik államok kiutasított állampolgárainak két vagy több tagállam területéről történő kitoloncolására szolgáló közös légi járatok szervezéséről (2004/573/EK)	A kitoloncolás végrehajtása: biztonságos, az emberi méltóságot tiszteletben tartó és emberséges	Miniszteri Bizottság, Húsz iránymutatás a kitoloncolásról, 2005, 19. pont
A menekültügyi eljárásokról szóló irányelv (2013/32/EU) 48. cikke	Titoktartás	Miniszteri Bizottság, Húsz iránymutatás a kitoloncolásról, 2005, 12. pont
Az EU Alapjogi Chartája, 2. cikk (az élethez való jog) Visszatérési irányelv (2008/115/EK), a 8. cikk (4) bekezdése	A korlátozó intézkedések által okozott súlyos sérelem	EJEE, 2. cikk (élethez való jog) EJEE, 3. cikk (a kínzás és a kegyetlen bánásmód egyéb formáinak tilalma) Miniszteri Bizottság, Húsz iránymutatás a kitoloncolásról, 2005, 19. pont

EU	Tárgyalt kérdések	ET
	Vizsgálatok	EJEB, <i>Tarariyeva kontra Oroszország</i> (4353/03), 2006 (egészségügyi ellátás a börtönökben) EJEB, <i>Taiis kontra Franciaország</i> (39922/03), 2006 (egészségügyi állapot vizsgálata az őrizet ideje alatt) EJEB, <i>Ramsahai kontra Hollandia</i> [nagytanács] (52391/99), 2007 (hatékony rendszer) EJEB, <i>Armani Da Silva kontra Egyesült Királyság</i> [nagytanács] (5878/08), 2016 (hatékony vizsgálat)

Bevezetés

Ez a fejezet azt vizsgálja, miként toloncolják ki egy államból a külföldieket. A kitoloncolás jogi akadályait, például a menedékkérők kitoloncolásának akadályait az 1., a 4. és az 5. fejezet foglalkozik.

A személyeket biztonságos, az emberi méltóságot tiszteletben tartó és emberséges módon kell visszaküldeni, függetlenül attól, hogy a kitoloncolás légi, szárazföldi vagy tengeri úton történik-e. Előfordultak olyan esetek, amikor a visszatérésre kötelezett személyek megfulladtak vagy súlyos sérüléseket szenvedtek a kitoloncolási eljárás során. Halálesetek a fogdáknak is történtek, még a kitoloncolás megkezdése előtt. A kitoloncolás az önkárosítás vagy az öngyilkosság veszélyét is növelheti, akár az idegenrendészeti őrizet, akár a tényleges kitoloncolás ideje alatt.

Az uniós jogban a kitoloncolásokat a [visszatérési irányelv](#) (2008/115/EK) szabályozza. A Frontex által a visszaküldés terén végzett tevékenységeket az [Európai Határ- és Parti Őrségről szóló rendelet](#) ((EU) 2019/1896 rendelet) szabályozza. A légi úton történő közös kitoloncolást a [2004/573/EK tanácsi határozat](#) szabályozza.

Az uniós jogban a nagy méretű uniós információs rendszerek információkat tartalmaznak a rendezetlen jogállású migránsokra vonatkozóan, és ezeket felhasználják a migrációval kapcsolatos folyamatok, köztük a visszaküldés elősegítése során (lásd a [2.1. szakaszt](#)).

Az EJEB-et ritkán kérik fel arra, hogy vizsgálja meg a kitoloncolás tényleges módját. Ugyanakkor jelentős ítélkezési gyakorlat létezik – elsősorban az EJEE 2., 3. és 8. cikke alapján – arra vonatkozóan, hogy általában véve miként alkalmaznak erőszakot a hatóságok, hogy védeni kell a személyeket a sérelmekről, valamint hogy a hatóságok eljárási kötelezettsége annak kivizsgálása, hogy miként kezelték azokat a helyzeteket, amelyekben egy adott személy állítólagosan súlyos sérelemnek volt kitéve. Ezeket az általános elveket konkrét körülmények között is lehet alkalmazni, például a kitoloncolással összefüggésben. Az alábbiakban ezt vizsgáljuk meg részletesebben.

A jogszabályi rendelkezéseken túl ebben a konkrét kérdésben fontos „puha” jogi eszközök is léteznek. Az Európa Tanács kitoloncolásról szóló húsz iránymutatása hasznos útmutatóként szolgál, ezért a fejezet több részében is hivatkozunk rá⁽⁴⁶⁸⁾. A CPT előírásaiban szintén szerepel egy külön rész a légi úton történő visszaküldésekről⁽⁴⁶⁹⁾.

A visszaküldést gyakran a politikai vagy operatív szinten megkötött visszafogadási megállapodások teszik lehetővé. Az EU-ban a visszafogadási megállapodásokat megkötötte az Unió, vagy az egyes uniós tagállamok. 2004–2020 között 18 uniós visszafogadási megállapodás jött létre⁽⁴⁷⁰⁾. Öt országgal folyamatban vannak a tárgyalások⁽⁴⁷¹⁾.

8.1. A kitoloncolás végrehajtása: biztonságos, az emberi méltóságot tiszteletben tartó és emberséges

Az uniós jogban a *visszatérési irányelv* kimondja, hogy a kitoloncolást az érintett személy méltóságának és testi épségének teljes mértékű tiszteletben tartása mellett kell végrehajtani (a 8. cikk (4) bekezdése). Emellett előnyben kell részesíteni az

⁽⁴⁶⁸⁾ Európa Tanács, Miniszteri Bizottság: *Húsz iránymutatás a kitoloncolásról*, elfogadva 2005. május 4 -én.

⁽⁴⁶⁹⁾ Európa Tanács, CPT (2003): *A CPT előírásai: Külföldi állampolgárok légi úton történő kitoloncolása*.

⁽⁴⁷⁰⁾ Időrendben a következőkkel: Hongkong, Makaó, Sri Lanka, Albánia, Oroszország, Ukrajna, Észak-Macedónia, Bosznia-Hercegovina, Montenegró, Szerbia, Moldova, Pakisztán, Grúzia, Örményország, Azerbajdzsán, Törökország, Zöld-foki Köztársaság és Belarusz. Lásd még az Európai Bizottság honlapjának *Return & readmission* (Visszaküldés és visszafogadás) szakaszát. Az EU jogilag nem kötelező erejű visszafogadási megállapodásokat írt alá Afganisztánnal, Etiópiával, Ghánával, Nigerrrel és Nigériával.

⁽⁴⁷¹⁾ Algéria, Kína, Jordánia, Nigéria és Tunézia. Lásd még: Európai Bizottság (2018): *Az Unió helyzete 2018: Erősebb és hatékonyabb európai visszatérési politika*.

önkéntes távozást (7. cikk), és gondoskodni kell a kitoloncolás hatékony ellenőrzési rendszeréről (a 8. cikk (6) bekezdése) ⁽⁴⁷²⁾. A 2004-es **tanácsi határozat** mellékletében a légi úton történő közös kitoloncolásokra vonatkozó biztonsági rendelkezésekről szóló közös iránymutatások többek között az egészségügyi kérdésekkel, a kísérőszemélyek képzésével és magatartásával, valamint a kényszerítő intézkedések alkalmazásával kapcsolatban is útmutatást adnak ⁽⁴⁷³⁾.

A visszatérési irányelv előírja, hogy a kitoloncolás során figyelembe kell venni a személy egészségi állapotát (5. cikk). A légi úton történő visszaküldés esetében ehhez jellemzően az egészségügyi személyzetnek igazolnia kell, hogy a személy utazásra alkalmas állapotban van. A személy fizikai vagy szellemi állapota szintén indokolhatja az utazás esetleges elhalasztását (9. cikk). A kitoloncolás végrehajtásakor kellő figyelmet kell fordítani a családi élethez való jogra (5. cikk). A nemzeti jogszabályok és szakpolitikák kiterhetnek bizonyos egészségügyi kérdésekre, például a várandósság előrehaladott szakaszában járó nők helyzetére.

A visszatérési irányelv előírja, hogy a kísérő nélküli gyermekeket csak családtagokhoz, kinevezett gondviselőhöz vagy megfelelő befogadó létesítménybe lehet visszaküldeni (10. cikk) ⁽⁴⁷⁴⁾.

Az EJE szerint az államok pozitív kötelezettsége, hogy tartózkodjanak a joghatóságuk vagy felügyeletük alatt álló személyekkel való rossz bánásmódtól, függetlenül azok migrációs jogállásától. Értékelést kell készíteni arról, hogy a köztisztviselők által az őrizet és a felügyelet ideje alatt esetlegesen okozott sérülések vagy sérelmek kellően súlyosak-e ahhoz, hogy az EJE 3. cikkének hatálya alá tartozzanak. Figyelembe kell venni azt is, ha valaki például az életkorából, várandósságából vagy

⁽⁴⁷²⁾ Az uniós tagállamok gyakorlataival kapcsolatban bővebb információk itt találhatóak: *Forced return monitoring systems – 2020 update* (A kitoloncolás végrehajtásának felügyelete – 2020. évi frissített kiadás).

⁽⁴⁷³⁾ A Tanács 2004/573/EK határozata (2004. április 29.) a harmadik államok kiutasított állampolgárainak két vagy több tagállam területéről történő kitoloncolására szolgáló közös légi járatok szervezéséről (HL L 261., 2004.8.6., 28. o.). Lásd még: Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség (2018): *Code of Conduct: For return operations and return interventions coordinated or organised by Frontex* (Magatartási kódex a Frontex által koordinált vagy szervezett visszaküldési műveletekhez és visszaküldési intervenciókhoz), Frontex, Varsó.

⁽⁴⁷⁴⁾ Lásd még: FRA (2019): *Returning Unaccompanied Children: Fundamental rights considerations* (Kísérő nélküli gyermekek visszaküldése: alapjogi megfontolások), Kiadóhivatal, Luxembourg, 2019. szeptember.

mentális egészségügyi okokból kifolyólag különösen sérülékeny ⁽⁴⁷⁵⁾. A kiutasítás alatt álló, rendezetlen jogállású migránsok esetében igazolást kell adni arról, hogy „utazásra alkalmas” állapotban vannak ⁽⁴⁷⁶⁾.

Az Európa Tanács [kitoloncolásról szóló húsz iránymutatása](#) szerint a hatóságoknak együtt kell működniük a visszatelepülő személlyel, hogy korlátozzák az erőszak alkalmazásának szükségességét, a visszatérésre kötelezett személyeknek pedig lehetőséget kell adni arra, hogy felkészüljenek a visszatérésre (15. iránymutatás). A visszatérésre kötelezett személyeknek ezenkívül utazásra alkalmas állapotban kell lenniük (16. iránymutatás).

8.2. Titoktartás

Fontos biztosítani, hogy a visszaküldési célországnak csak a kitoloncolás elősegítéséhez szükséges információkat adják át, hogy ezáltal megőrizték a menekültügyi eljárás során szerzett információk titkosságát. Ez a titoktartás azokra a kísérő-személyekre is vonatkozik, akik a fogdából a visszatérés helyére kísérik a visszatérésre kötelezett személyt.

Az uniós jogban a menekültügyi eljárás során szerzett információkat a [menekültügyi eljárásokról szóló irányelv](#) (2013/32/EU) 48. cikke szabályozza, amely előírja a tagállamoknak, hogy tartsák tiszteltben a megszerzett információk titkosságát. Az irányelv 30. cikke garanciákat biztosít arra, hogy az egyes menedékkérőkre vonatkozó információk összegyűjtése során ezeket ne adják ki az állítólagos üldözőknek.

Az EJEE szerint a titoktartás megsértése az EJEE 8. cikkének hatálya alá tartozó kéréseket vethet fel, ha pedig ez a visszatérésre kötelezett személyekre váró kegyetlen bánásmód veszélyéhez vezet, akkor az az EJEE 3. cikkét is érintheti. Az EJEB megállapította, hogy a titoktartásnak a kitoloncolási eljárás során történő megsértése ellentétes az EJEE 3. cikkével, mivel az arra vonatkozó információ, hogy a visszatérésre kötelezett személyt terrorizmussal gyanúsították, a kegyetlen bánásmód veszélyéhez vezethet ⁽⁴⁷⁷⁾.

⁽⁴⁷⁵⁾ EJEB, *Shioshvili és társai kontra Oroszország* (19356/07), 2016. december 20., 85–86. pont; EJEB, *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* [nagytanács] (30696/09), 2011. január 21.; EJEB, *Darraj kontra Franciaország* (34588/07), 2010. november 4.; EJEB, *Mubilanzila Mayeka és Kaniki Mitunga kontra Belgium* (13178/03), 2006. október 12.; EJEB, *Moustahi kontra Franciaország* (9347/14), 2020. június 25., 68–70. pont.

⁽⁴⁷⁶⁾ EJEB, *Al-Zawatia kontra Svédország* (hat.) (50068/08), 2010. június 22., 58. pont.

⁽⁴⁷⁷⁾ EJEB, *X. kontra Svédország* (36417/16), 2018. január 9., 55–61. pont.

Az Európa Tanács [kitoloncolásról szóló húsz iránymutatása](#) ugyancsak foglalkozik a személyes adatok tiszteletben tartásával, a feldolgozásukra vonatkozó korlátozásokkal és a menedékjogi kérelemmel kapcsolatos információk megosztásának tilalmával (12. iránymutatás).

8.3. A korlátozó intézkedések által okozott súlyos sérelem

A nemzeti jog szerint az állami szereplőknek, például a felügyelő tisztviselőknek vagy a kísérszemélyzet tagjainak felhatalmazása lehet erőszak alkalmazására feladataik ellátása során. Az uniós jog és az EJEE egyaránt kiköti, hogy az ilyen erőszaknak észszerűnek, szükségesnek és arányosnak kell lennie.

Az uniós jog és az EJEE közös előírásokat állapított meg az őrizetben előforduló halálesetekre vonatkozóan. Az élethez való jogot az [EU Alapjogi Chartájában](#) és az EJEE-ben egyaránt a 2. cikk garantálja. A 2. cikk a legfontosabb jogok egyike, amelytől az EJEE 15. cikke értelmében nem lehet eltérni. Az EJEE ugyanakkor kimondja, hogy az erőszak, különösen a halált okozó erőszak alkalmazása nem sérti a 2. cikket, amennyiben az „feltétlenül szükséges” és „szigorúan arányos” ⁽⁴⁷⁸⁾.

Az uniós jogban a [visszatérési irányelv](#) határozza meg a kényszerítő intézkedésekre vonatkozó szabályokat. Az ilyen intézkedéseket csak végső eszközként szabad használni, arányosnak kell lenniük, és nem léphetik túl az észszerű mértéket. Az intézkedéseket az érintett személy emberi méltóságának és testi épségének teljes mértékű tiszteletben tartása mellett kell végrehajtani (a 8. cikk (4) bekezdése).

Az EJEE értelmében az erőszak állami tisztviselők általi alkalmazásával összefüggésben az államoknak az EJEE 2. cikke szerinti elsődleges kötelessége maga után vonja, hogy megfelelő jogi keretet hozzanak létre, amely meghatározza azokat a behatárolt körülményeket, amelyek esetén a bűnüldöző szervek erőszakot alkalmazhatnak. Az EJEE 2. cikkével kapcsolatos ítélkezési gyakorlat megköveteli, hogy az erőszak állami szereplők részéről történő alkalmazását olyan jogalkotási, szabályozási és közigazgatási keret határozza meg, amely védelmet nyújt az önkényességgel, a visszaéléssel és a halálesetekkel szemben, ideértve az elkerülhető baleseteket

⁽⁴⁷⁸⁾ EJEB, *McCann és társai kontra Egyesült Királyság* (18984/91), 1995. szeptember 27., 148–149. pont; EJEB, *Yüksel Erdoğan és társai kontra Törökország* (57049/00), 2007. május 15., 86. pont; EJEB, *Ramsahai és társai kontra Hollandia* [nagytanács] (52391/99), 2007. május 15., 286. pont, EJEB, *Giuliani és Gaggio kontra Olaszország* [nagytanács] (23458/02), 2011. március 24., 175–176. pont.

is. Egy ilyen kereten belül világosan és megfelelően ki kell alakítani a személyzeti struktúrát, a kommunikációs csatornákat és az erőszak alkalmazására vonatkozó iránymutatásokat ⁽⁴⁷⁹⁾. Amennyiben az állami szereplők túllépik azt a mértéket, amekkora erőszak alkalmazására észszerűen jogosultak és ez sérelemhez vagy akár halálhoz vezet, a tagállamot felelősségre lehet vonni. A történeteket hatékonyan ki kell vizsgálni, oly módon, hogy az büntetőeljáráshoz vezethessen ⁽⁴⁸⁰⁾, és az illetékes hatóságoknak szigorúan ellenőrizniük kell a vizsgálatot ⁽⁴⁸¹⁾.

A bíróság úgy ítélte meg, hogy a tagállamoknak nemcsak negatív kötelezettségeik vannak, azaz hogy ne okozzanak sérelmet az embereknek, hanem pozitív kötelezettségeik is, azaz hogy védjék a személyeket az emberéletek kioltásával vagy a súlyos sérüléssel szemben – eredjenek akár harmadik féltől, akár önmaguktól –, továbbá biztosítsák az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférést. A tagállamok védelmi kötelezettségébe az is beletartozik, hogy kötelesek jogi rendelkezéseket és megfelelő eljárásokat, többek között büntetőjogi rendelkezéseket megállapítani, hogy megelőzzék a személyek elleni bűncselekményeket, és az ezekhez tartozó szankciókkal elriasszanak az ilyen bűncselekmények elkövetésétől ⁽⁴⁸²⁾. A kérdés az, hogy a hatóságok megtettek-e minden észszerűen elvárható annak érdekében, hogy elkerüljék a valódi, közvetlen életveszélyt, amelyről tudtak vagy tudniuk kellett volna ⁽⁴⁸³⁾.

Amikor az EJEB az erőszak alkalmazásának jogszerűségét mérlegeli, több tényezőt is megvizsgál, például a kitűzött cél jellegét és a helyzettel járó testi és életveszélyt. A bíróság megvizsgálja az erőszak konkrét alkalmazásának körülményeit, köztük azt, hogy szándékosan vagy akaratlanul került-e rá sor, illetve hogy a művelet tervezése és irányítása megfelelő volt-e.

⁽⁴⁷⁹⁾ EJEB, *Makaratzis kontra Görögország* [nagytanács] (50385/99), 2004. december 20., 58. pont; EJEB, *Nachova és társai kontra Bulgária* [nagytanács] (43577/98 és 43579/98), 2005. július 6., 96. pont; EJEB, *Giuliani és Gaggio kontra Olaszország* [nagytanács] (23458/02), 2011. március 24., 209. pont.

⁽⁴⁸⁰⁾ EJEB, *McCann és társai kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (18984/91), 1995. szeptember 27., 161. pont; EJEB, *Velikova kontra Bulgária* (41488/98), 2000. május 18., 80. pont.

⁽⁴⁸¹⁾ EJEB, *Enukidze és Girgvliani kontra Grúzia* (25091/07), 2011. április 26., 277. pont; EJEB, *Armani Da Silva kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (5878/08), 2016. március 30., 229. pont.

⁽⁴⁸²⁾ EJEB, *Osman kontra Egyesült Királyság* (23452/94), 1998. október 28.; EJEB, *Mastromatteo kontra Olaszország* [nagytanács] (37703/97), 2002. október 24., 72–73. pont; EJEB, *Finogenov és társai kontra Oroszország* (18299/03 és 27311/03), 2011. december 20., 209. pont.

⁽⁴⁸³⁾ EJEB, *Branko Tomašić és társai kontra Horvátország* (46598/06), 2009. január 15., 51. pont.

Példa: Az EJEB a *Kaya kontra Törökország ügyben* ⁽⁴⁸⁴⁾ újfent nyomatékosi-totta, hogy a tagállamnak mérlegelnie kell az alkalmazott erőszakot és annak a veszélynek a mértékét, hogy ez az élettől való megfosztáshoz vezethet.

A korlátozás alkalmazása nemcsak a 2. cikk alapján vethet fel kérdéseket elhalálozás vagy halálközeli helyzet esetén, ideértve például a tartós károsodást okozó öngyilkossági kísérletet, hanem az EJEE 3. és a 8. cikke alapján is olyan helyzetekben, amikor a személy jogtalan emberölésnek nem nevezhető korlátozás alkalmazása miatt szenved károsodást vagy sérülést.

A bíróság megállapította, hogy sérül az EJEE 3. cikke, ha egy személy az elfogásakor alkalmazott túlzott erőszak következtében agykárosodást szenved ⁽⁴⁸⁵⁾, ha a fogvatartottakat az állami tisztviselők a rendőrségi őrizetük során arcul csapják ⁽⁴⁸⁶⁾, vagy ha a hatóságok nem vizsgálják ki eredményesen a kérelmezők panaszait a kitoloncolásuk alatt elszenvedett állítólagos kegyetlen bánásmódra vonatkozóan ⁽⁴⁸⁷⁾.

Az EJEB aggodalmának adott hangot olyan incidensekkel kapcsolatban, amikor rendőrök vagy más tisztviselők vettek részt az EJEE 8. cikke értelmében vett, személyek elleni „beavatkozásokban”. Az egyéneket védeni kell az otthonukba történő jogtalan rendőri behatolás kockázatától ⁽⁴⁸⁸⁾. Biztosítékoknak kell érvényben lenniük minden lehetséges visszaélés megelőzése és az emberi méltóság védelme érdekében. Ezek közé tartozhat az, hogy az államnak hatékony vizsgálatot kell lefolytatnia, ha ez az egyetlen jogi eszköz az ingatlan jogellenes átkutatására vonatkozó állítások ellenőrzésére ⁽⁴⁸⁹⁾.

Halált vagy sérülést okozhatnak a kényszerítő korlátozó módszerek, vagy ha a tagállam nem akadályozza meg az elhalálozást, beleértve azt is, amikor erre önkárosítás vagy orvosi okok következtében kerül sor ⁽⁴⁹⁰⁾. Ebben az értelemben az Európa Tanács [kitoloncolásról szóló húsz iránymutatása](#) tiltja az olyan korlátozó

⁽⁴⁸⁴⁾ EJEB, *Kaya kontra Törökország* (22729/93), 1998. február 19.

⁽⁴⁸⁵⁾ EJEB, *İlhan kontra Törökország* [nagytanács] (22777/93), 2000. június 27., 77–87. pont.

⁽⁴⁸⁶⁾ EJEB, *Bouyid kontra Belgium* [nagytanács] (23380/09), 2015. szeptember 28.

⁽⁴⁸⁷⁾ EJEB, *Thuo kontra Ciprus* (3869/07), 2017. április 4.

⁽⁴⁸⁸⁾ EJEB, *Kučera kontra Szlovákia* (48666/99), 2007. július 17., 119. és 122–124. pont; EJEB, *Rachwalski és Ferenc kontra Lengyelország* (47709/99), 2009. július 28., 58–63. pont.

⁽⁴⁸⁹⁾ EJEB, *Vasylchuk kontra Ukrajna* (24402/07), 2013. június 13., 84. pont.

⁽⁴⁹⁰⁾ Lásd például az Egyesült Királyság *FGP kontra Serco Plc & Anor* ügyét [2012] EWHC 1804 (Admin), 2012. július 5.

intézkedéseket, amelyek valószínűleg részben vagy teljesen elzárják a légutakat, vagy olyan helyzetbe kényszerítik a visszatérésre kötelezett személyt, amelyben fennáll a fulladás veszélye (19. iránymutatás).

8.4. Vizsgálatok

Az EJEE szerint az elsősorban az EJEE 2., 3. és 8. cikke alapján kidolgozott általános elvek bizonyos körülmények között a kitoloncolásokkal összefüggésben is alkalmazhatók. Kell hogy legyen valamilyen fajta hatékony hivatalos vizsgálat, ha egy személy egy tagállam miatt életét veszti vagy súlyos sérülést szenved, vagy ha erre olyan körülmények között kerül sor, ahol a tagállam felelőssége felmerülhet, például őrizetben lévő személyek esetében. Az illetékes hatóságoknak különösen szigorú ellenőrzést kell alkalmazniuk az ezt követő vizsgálat tekintetében ⁽⁴⁹¹⁾. A tagállam felelőssége akkor is fennállhat, ha a kitoloncolással kapcsolatos munkát részben magáncégeknek szervezi ki. Teljesíteni kell a hatékonyság minimális szintjét, ami az ügy körülményeitől függően alakul ⁽⁴⁹²⁾. Szükség van a hatékony elszámoltathatóságra és átláthatóságra ahhoz, hogy biztosított legyen a jogállamiság tiszteletben tartása, és meg lehessen őrizni a lakosság bizalmát ⁽⁴⁹³⁾.

Amennyiben egy személyt holtan vagy sérülten találnak és a tagállam őrizete vagy felügyelete alatt állt vagy áll, a tagállamot terheli a felelősség, hogy kielégítő és meggyőző magyarázatot adjon a kérdéses eseményekre. A 2. cikk megsértését állapították meg például akkor, amikor a kormány azt állította, hogy a halál természetes okokból következett be, anélkül, hogy bármilyen más kielégítő magyarázattal szolgált volna a halálesetre vagy a hiányosan elvégzett kórbonctani vizsgálatra ⁽⁴⁹⁴⁾. Hasonlóképpen a 2. cikk megsértését példázzák a börtönkórházban tapasztalt hiányos orvosi ellátás esetei ⁽⁴⁹⁵⁾, illetve az őrizetben lévő felperes állapotának vizsgálata során elkövetett hibák ⁽⁴⁹⁶⁾.

⁽⁴⁹¹⁾ EJEB, *Armani Da Silva kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (5878/08), 2016. március 30.

⁽⁴⁹²⁾ EJEB, *McCann és társai kontra Egyesült Királyság* (18984/91), 1995. szeptember 27., 161. pont; EJEB, *Velikova kontra Bulgária* (41488/98), 2000. május 18., 80. pont.

⁽⁴⁹³⁾ EJEB, *Ramsahai és társai kontra Hollandia* [nagytanács] (52391/99), 2007. május 15., 325. pont.

⁽⁴⁹⁴⁾ EJEB, *Tanli kontra Törökország* (26129/95), 2001. április 10., 143–147. pont.

⁽⁴⁹⁵⁾ EJEB, *Tariyeva kontra Oroszország* (4353/03), 2006. december 14., 88. pont.

⁽⁴⁹⁶⁾ EJEB, *Tais kontra Franciaország* (39922/03), 2006. június 1.

A 2. cikk szerinti panaszok kivizsgálása esetén alapvető kritérium, hogy a vizsgálat független, megfelelő és hatékony legyen, haladéktalanul és észszerű gyorsasággal kerüljön elvégzésre, az áldozat családjának bevonásával, és a nyilvános vizsgálatokra nyitottan ⁽⁴⁹⁷⁾. A vizsgálat eredményeinek szintén nyilvánosaknak kell lenniük. A hatóságokat terheli a felelősség, hogy saját kezdeményezésükre indítsák el a vizsgálatot, és ne várják meg a panasztételt. A vizsgálatot olyan tisztviselőnek vagy szervnek kell elvégeznie, aki, illetve amely független az eseményben érintettek-től. Ez nemcsak a hierarchián vagy az intézményen belüli kapcsolat hiányát jelenti, hanem a gyakorlati függetlenséget is ⁽⁴⁹⁸⁾.

Főbb pontok

- A kitoloncolást biztonságosan, emberségesen és a személy emberi méltóságának tiszteletben tartásával kell elvégezni (lásd a [8.1. szakaszt](#)).
- A személyeknek a fizikai és mentális egészségüket tekintve utazásra alkalmas állapotban kell lenniük (lásd a [8.1. szakaszt](#)).
- Külön figyelmet kell fordítani a kiszolgáltatott személyekre, köztük a gyermekekre, valamint azokra, akiknél fennáll az öngyilkosság vagy önkárosítás veszélye (lásd a [8.1. szakaszt](#)).
- Az uniós jog szerint az uniós tagállamoknak hatékony rendszereket kell létrehozniuk a kitoloncolás felügyeletére (lásd a [8.1. szakaszt](#)).
- A visszatérési irányelv előírja, hogy a kísérő nélküli gyermekeket csak családtagokhoz, kinevezett gondviselőhöz vagy megfelelő befogadó létesítménybe lehet visszaküldeni (lásd a [8.1. szakaszt](#)).
- Biztosítani kell a menekültügyi eljárás során megszerzett információk titkosságát (lásd a [8.2. szakaszt](#)).
- A kényszerítő intézkedések alkalmazásának az uniós jog és az EJEE szerint is észszerűnek, szükségesnek és arányosnak kell lennie (lásd a [8.3. szakaszt](#)).
- Az EJEE alapján a hatóságok kötelesek kivizsgálni az erőszak kitoloncolás során történő túlzott alkalmazására vonatkozó, hitelt érdemlő állításokat (lásd a [8.4. szakaszt](#)).

⁽⁴⁹⁷⁾ EJEB, *Armani Da Silva kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (5878/08), 2016. március 30., 232–237. pont.

⁽⁴⁹⁸⁾ EJEB, *Finucane kontra Egyesült Királyság* (29178/95), 2003. július 1., 68. pont.

További ítélkezési gyakorlat és szakirodalom:

A további ítélkezési gyakorlat tanulmányozásához kérjük, tekintse meg e kézikönyv [iránymutatásait](#). Az e fejezetben tárgyalt kérdéskörökkel kapcsolatban további anyagok találhatóak a „[További szakirodalom](#)” szakaszban.

9

Gazdasági és szociális jogok

EU	Tárgyalt kérdések	ET
Az EU Alapjogi Chartájának 12. cikke (a gyűlekezés és az egyesülés szabadsága), 15. cikkének (1) bekezdése (a foglalkozás megválasztásának szabadsága és a munkavállaláshoz való jog), 16. cikke (a vállalkozás szabadsága), 28. cikke (a kollektív tárgyaláshoz és fellépéshez való jog), 29. cikke (a munkaközvetítői szolgáltatások igénybevételéhez való jog), 30. cikke (az indokolatlan elbocsátással szembeni védelem), 31. cikke (tisztességes és igazságos munkafeltételek) és 32. cikke (a gyermekmunka tilalma és a fiatalok munkahelyi védelme) A munkavállalási jogot a másodlagos uniós jog szabályozza mindegyik külön kategória vonatkozásában	Gazdasági jogok	EJEE, 4. cikk (a rabszolgaság és a kényszmunka tilalma) EJEE, 11. cikk (az egyesülés szabadsága) Az ESC 1. cikkének (2) bekezdése (megkülönböztetésmentesség és a kényszmunka vagy kötelező munka) ESC, 5. cikk (az egyesülés szabadsága) ESC, 6. cikk (kollektív tárgyalás és kollektív fellépés) EJEB, <i>Bigaeva kontra Görögország</i> (26713/05), 2009 (a külföldinek megengedték a szakmai képzés befejezését, de nem vizsgázhatott le) ECSR, <i>LO/TCO kontra Svédország</i>, 85/2012. sz. panasz, 2013 (korlátozások a kiküldött munkavállalókkal való egyenlő bánásmód vonatkozásában a foglalkoztatási és szakszervezeti jogok terén)

EU	Tárgyalt kérdések	ET
Az EU Alapjogi Chartájának 14. cikke (az oktatáshoz való jog mindenki számára) Visszatérési irányelv (2008/115/EK), a 14. cikk (1) bekezdése (rendezetlen jogállású migránsok) A befogadási feltételekről szóló irányelv (2013/33/EU), 14. cikk (menedékkérők)	Oktatás	EJEE, az 1. kiegészítő jegyzőkönyv 2. cikke (az oktatáshoz való jog) ESC, 17. cikk (a gyermekek szociális, jogi és gazdasági védelemhez való joga), 18. cikk (a kereső foglalkozáshoz való jog) és 19. cikk (a migráns munkavállalók és családjaik védelemhez és segítséghez való joga) EJEB, <i>Ponomaryovi kontra Bulgária</i> (5335/05), 2011 (a rendezetlen jogállású migránsoknak magasabb tandíjat kell fizetniük a középiskolai oktatásért) Emberi Jogok Európai Bizottsága, <i>Karus kontra Olaszország</i> (hat.) (29043/95), 1998 (a külföldieknek magasabb tandíjat kell fizetniük a felsőoktatásért)
Az EU Alapjogi Chartája 34. cikkének (3) bekezdése (szociális biztonság és a szociális segítségnyújtás) Az EGT-állampolgárok harmadik országbeli állampolgár családtagjai, a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők, a menedékkérők, a menekültek, a kiegészítő védelmi jogállással rendelkezők és az emberkereskedelem áldozatai esetében a lakhatásra vonatkozó szabályokat a másodlagos uniós jog tartalmazza	Lakhatás	EJEB, <i>Gillow kontra Egyesült Királyság</i> (9063/80), 1986 (az otthon tiszteltetben tartásához való jog) EJEB, <i>M.S.S. kontra Belgium</i> [nagytanács] (30696/09), 2011 (a lakhatás biztosításának elmulasztása az EJEE 3. cikke megsértésének minősülhet) ESC, 31. cikk (a lakhatáshoz való jog) ECSR, <i>FEANTSA kontra Hollandia</i>, 86/2012. sz. panasz, 2014 (a menedékhelyhez való jog) ECSR, <i>DCI kontra Hollandia</i>, 47/2008. sz. panasz, 2009 (rendezetlen jogállású gyermekek lakhatása)
Az EU Alapjogi Chartájának 35. cikke (egészségvédelem) Az egészségügyi ellátást a másodlagos uniós jog szabályozza mindegyik külön kategória esetében	Egészségügy	ESC, 11. cikk (az egészséghez való jog) ESC, 13. cikk (a szociális és egészségügyi segítségre való jog) ECSR, <i>FIDH kontra Franciaország</i>, 14/2003. sz. panasz, 2004 ECSR, <i>EUROCEF kontra Franciaország</i>, 114/2015. sz. panasz, 2018 (kísérő nélküli gyermekek elszállásolása és ellátása)

EU	Tárgyalt kérdések	ET
EGT-állampolgárok harmadik országbeli állampolgársággal rendelkező családtagjai esetében: A szabad mozgásról szóló irányelv (2004/38/EK) 24. és 14. cikke A szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló rendelet (883/2004/EK), amelyet a 465/2012/EU rendelet módosított Az EU-n belül mozgó harmadik országbeli állampolgár esetében: 859/2003/EK és 1231/2010/EU rendelet Egyéb kategóriák: A másodlagos uniós jog külön jogosultságokról rendelkezik a menedékkérők, menekültek, kiegészítő védelemben részesülők, az emberkereskedelem áldozatai és a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők számára EUB, C-443/14. és C-444/14. sz. egyesített ügyek, <i>Alo és Osso</i> [nagytanács], 2016 (kiegészítő védelemben részesült személy számára előírt tartózkodási feltételek) EUB, C-713/17. sz. ügy, <i>Ayubi</i> 2018 (ideiglenes tartózkodási engedéllyel rendelkező menekült)	Szociális biztonság és segítségnyújtás	EJEB, <i>Gaygusuz kontra Ausztria</i> (17371/90), 1996 (a külföldiekkel szembeni megkülönböztetés a munkanélküli-járadék terén) EJEB, <i>Koua Poirrez kontra Franciaország</i> (40892/98), 2003 (a külföldiekkel szembeni megkülönböztetés a rokkantsági ellátások terén) EJEB, <i>Dhahbi kontra Olaszország</i> (17120/09), 2014 (a külföldiekkel szembeni megkülönböztetés a családtámogatások terén) EJEB, <i>Andrejeva kontra Lettország</i> (55707/00), 2009 (a külföldiekkel szembeni megkülönböztetés a nyugdíjak terén) ESC, 12. cikk (a társadalombiztosításhoz való jog), 13. cikk (a szociális és egészségügyi segítségre való jog), 14. cikk (a szociális jóléti szolgáltatásokból való részesülés joga), 15. cikk (a fogyatékossgal élő személyek jogai), 17. cikk (a gyermekek szociális, jogi és gazdasági védelemhez való joga), 23. cikk (az idősök joga a szociális védelemre) és 30. cikk (a szegénységgel és a társadalmi kirekesztéssel szembeni védelem) ECSR, <i>EUROCEF kontra Franciaország</i>, 114/2015. sz. panasz, 2018 (kísérő nélküli gyermekek elszállásolása és ellátása)

Bevezetés

A foglalkoztatáshoz, oktatáshoz, lakhatáshoz, egészségügyi ellátáshoz, társadalombiztosításhoz, szociális támogatáshoz és más szociális ellátásokhoz való hozzájutás a legtöbb migráns számára komoly nehézségekkel járhat. A szociális jogok teljes körének igénybevételehez rendszerint elismert tartózkodási jogosultság szükséges.

A területükre való belépés engedélyezéséhez vagy megtagadásához való szuverén joguk gyakorlása során az államok általában véve különbséget tehetnek a személyek között állampolgárságuk alapján. Elvben nem jogszerűtlen, ha olyan megállapodásokat kötnek vagy nemzeti jogszabályokat fogadnak el, amelyek bizonyos állampolgárságú személyeknek kiváltságos jogokat biztosítanak az állam területére való beutazás vagy a maradás terén. Az államok rendes esetben azt is megtehetik, hogy az ilyen beutazáshoz vagy tartózkodáshoz differenciált feltételeket rendelnek, például előírják, hogy az nem jogosít munkavállalásra vagy állami pénzeszközök igénybevételére. Az államoknak ugyanakkor szem előtt kell tartaniuk, hogy a nemzetközi és az európai emberi jogi eszközök az általuk szabályozott területeken tiltják a megkülönböztetést, többek között az állampolgárságon alapulót is ⁽⁴⁹⁹⁾.

Minél inkább olyan helyzetről van szó, ahol az adott állam szuverén joga a külföldiek beengedése vagy kizárása, annál nagyobb mozgástere van az államnak arra, hogy differenciált feltételeket kössön ki ⁽⁵⁰⁰⁾. A differenciált bánásmód annál kevésbé elfogadható, minél jobban hasonlít a külföldi személy bevándorlási helyzete az állam saját polgárainak helyzetéhez ⁽⁵⁰¹⁾. A legfontosabb alapjogok esetében, mint például az élethez való jog vagy a megalázó bánásmód tilalma, a differenciált bánásmód tiltott megkülönböztetésnek minősül ⁽⁵⁰²⁾. Ezek az elvek különösen fontosak, ha a szociális jogokhoz való hozzáférést vizsgáljuk.

Ez a fejezet rövid áttekintést ad az EU és az Európa Tanács gazdasági és szociális jogokhoz való hozzáférésre, azaz a munkavállaláshoz, oktatáshoz, lakhatáshoz, egészségügyi ellátáshoz és szociális védelemhez való jogra vonatkozó előírásairól.

9.1. Fő jogforrások

Az uniós jogban a szabad mozgásra vonatkozó uniós rendelkezéseknek jelentős hatásuk van azon uniós polgárok harmadik országbeli állampolgár családtagjainak helyzetére, akik éltek az Európán belüli szabad mozgáshoz való jogukkal. A családtagjaik helyzetét – állampolgárságuktól függetlenül – a **szabad mozgásról szóló irányelv** (2004/38/EK) szabályozza. Az irányelv 2. cikkének (2) bekezdése

⁽⁴⁹⁹⁾ Az EU Alapjogi Chartájának 21. cikke; az EJEE 14. cikke és 12. kiegészítő jegyzőkönyvének 1. cikke; az ESC V. részének E. cikke.

⁽⁵⁰⁰⁾ EJEB, *Bah kontra Egyesült Királyság* (56328/07), 2011. szeptember 27.

⁽⁵⁰¹⁾ EJEB, *Gaygusuz kontra Ausztria* (17371/90), 1996. szeptember 16.

⁽⁵⁰²⁾ ECSR, *Defence for Children International (DCI) kontra Hollandia*, 47/2008. sz. panasz, érdemi rész, 2009. október 20.

meghatározza, mely családtagok tartoznak az irányelv hatálya alá (lásd még a 6.2. szakaszt). Az irányelv Izland, Liechtenstein és Norvégia állampolgárainak harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagjaira is alkalmazandó ⁽⁵⁰³⁾. A svájci állampolgárok családtagjai hasonló jogállást élveznek ⁽⁵⁰⁴⁾. Az irányelv különböző rendelkezéseinek hatálya alá tartozó családtagok nemcsak munkavállalási jogra jogosultak, hanem szociális ellátásokat is igénybe vehetnek.

Bár nem EGT-állampolgárok, az uniós jog szerint a török állampolgároknak és családtagjaiknak kiváltságos helyzetük van az uniós tagállamokban. Ez az 1963. évi *Ankarai Megállapodásból* és annak 1970. évi *kiegészítő jegyzőkönyvéből* ered, amelyek azt feltételezték, hogy Törökország 1985-re az EU tagja lesz.

A harmadik országbeli állampolgárok más kategóriái, például a menedékkérők, a menekültek vagy a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők esetében külön irányelvek szabályozzák a munkaerőpiaci hozzáférés mértékét. Az EU 2011 decemberében elfogadta az *összevont engedélyről szóló irányelvet* (2011/98/EU), amely a harmadik országbeli állampolgárok számára összevont kérelmezési eljárást vezet be a valamely uniós tagállam területén való tartózkodáshoz és munkavállaláshoz, valamint közös jogokat biztosít a harmadik ország állampolgárságával rendelkező, jogszerűen tartózkodó munkavállalók részére.

Példa: A *Martinez Silva* ügy ⁽⁵⁰⁵⁾ tárgyát képező esetben azon az alapon tagadtak meg egy családi ellátást egy harmadik országbeli állampolgártól, hogy az olasz jog nem teszi lehetővé, hogy ellátást biztosítsanak az összevont engedéllyel rendelkező nem uniós állampolgárok számára. Az EUB kimondta, hogy a nemzeti jogszabályok nem zárhatják ki az összevont engedéllyel rendelkező személyt valamely családi ellátásból, tekintettel az összevont engedélyről szóló irányelv egyenlő bánásmóddal kapcsolatos rendelkezésére.

A faji vagy etnikai alapon történő megkülönböztetést ezenkívül a *faji egyenlőség-ről szóló irányelv* (2000/43/EK) is tiltja a foglalkoztatásban, az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáféréseben, illetve a jóléti és szociális biztonsági rendszerek

⁽⁵⁰³⁾ Az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodás, 1992. május 2., III. rész, A személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása (HL L 1., 1994.1.3., 3. o.).

⁽⁵⁰⁴⁾ Megállapodás egyrészről az Európai Közösség és tagállamai, másrészről a Svájci Államszövetség között a személyek szabad mozgásáról, 1999. június 21. (HL L 114., 2002.4.30., 6. o.), 7. cikk.

⁽⁵⁰⁵⁾ EUB, C-449/16. sz. ügy, *Kerly del Rosario Martinez Silva kontra Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS) és Comune di Genova*, 2017. június 21.

igénybevételében ⁽⁵⁰⁶⁾. Ez harmadik országbeli állampolgárokra is alkalmazandó, ugyanakkor az irányelv 3. cikkének (2) bekezdése szerint „nem vonatkozik az állampolgárságon alapuló eltérő bánásmódra, és nem érint [...] semmilyen bánásmódot, amely harmadik országok állampolgárainak és hontalan személyeknek a jogállásából fakad”.

A munkavállalók alapvető szociális jogairól szóló közösségi chartát 1989. december 9-én fogadták el az összes tagállam nyilatkozatával. A charta megállapította az európai munkajogi modellhez alapul szolgáló főbb elveket, és irányt mutatott az európai szociális modell következő évtized alatti fejlesztéséhez. A közösségi chartában kinyilvánított alapvető szociális jogokat az EU Alapjogi Chartája továbbfejlesztette és kibővítette. A Charta alkalmazását tekintve az uniós jog hatálya alá tartozó kérdésekre korlátozódik, és a rendelkezései nem terjeszthetik ki az uniós jog hatályát. Az EU Alapjogi Chartája alapján nagyon kevés a mindenkít megillető szociális jog – amilyen például az oktatáshoz való jog a 14. cikk (1)–(2) bekezdésében –, mivel a jogok többsége az állampolgárokra és/vagy a jogszerűen tartózkodó személyekre korlátozódik.

Az Európa Tanács jogában az EJEE főként polgári és politikai jogokat garantál, így a gazdasági és szociális jogok kérdésében csak korlátozott útmutatással szolgál.

Az 1961-ben elfogadott, majd 1996-ban felülvizsgált Európai Szociális Charta azonban kiegészíti az EJEE-t, és a gazdasági és szociális jogok területén az emberi jogokat szabályozó európai jog egyik legfontosabb hivatkozási pontja. A charta megállapítja az alapvető jogokat és szabadságokat, és létrehoz egy jelentéstételi eljárason és kollektív panasztételi eljárason alapuló felügyeleti mechanizmust, amely garantálja az ESC szerinti jogoknak a részes államok általi tiszteletben tartását. Az ESC olyan jogokat foglal magában, amelyek kiterjednek a lakhatásra, az egészségügyre, az oktatásra, a foglalkoztatásra, a szociális védelemre, a személyek szabad mozgására és a megkülönböztetésmentességre.

Bár az ESC migránsoknak nyújtott védelme nem a kölcsönösség elvén alapul, a rendelkezései elvben csak az ESC-t ratifikáló államok azon állampolgáiraire vonatkoznak, akik olyan más államokban migránsok, amelyek szintén ratifikálták az ESC-t. Az ESC függeléke szerint az ESC 1–17. cikke és 20–31. cikke külföldiekre annyiban érvényes – bár kifejezetten nem hivatkozik rájuk –, amennyiben az ESC egy részes tagállamának állampolgárai, és az ESC egy másik részes tagállamának területén jogszerűen

⁽⁵⁰⁶⁾ 2000/43/EK irányelv, HL L 180., 2000.7.19., 22. o.

tartózkodnak vagy rendszeres keresőtevékenységet folytatnak. Ezeket a cikkeket a migráns munkavállalókról és családjukról szóló 18. és 19. cikk fényében kell értelmezni. A 18. cikk biztosítja a részes államok területén folytatott kereső foglalkozáshoz való jogot, a 19. cikk pedig a védelemhez és a segítséghez való jogot biztosítja a migráns munkavállalók és családjuk számára.

Az ESC alkalmazási köre ezért valamelyest behatárolt, az ECSR mindazonáltal komoly joggyakorlatot alakított ki. Amikor bizonyos alapjogok forognak kockán, az ECSR az állam területén tartózkodó összes személyre kiterjesztette az ESC személyi hatályát, a rendezetlen jogállású migránsokat is beleértve ⁽⁵⁰⁷⁾.

Az ESC és az EJEE között jelentős, egymást kiegészítő kapcsolat áll fenn, ami nagymértékben felértékeli az ECSR ítélkezési gyakorlatát. Bár az uniós tagállamok és az Európa Tanács tagállamai közül nem mindegyik ratifikálta az ESC-t vagy fogadta el annak összes rendelkezését, az EJEB úgy ítélte meg, hogy a ratifikálás nem elengedhetetlen ahhoz, hogy a bíróság értelmezzen bizonyos, az EJEE alapján felvetett kérdéseket, amelyeket az ESC is szabályoz ⁽⁵⁰⁸⁾.

9.2. Gazdasági jogok

Ez a rész a gazdasági jogokkal foglalkozik, köztük a munkavállalási joggal és a munkahelyi egyenlő bánásmódhoz való joggal. A munkavállalási jog rendszerint a személy jogállásának függvénye. A személy – legális vagy nem legális – munkába állásának pillanatától kezdve azonban tiszteletben kell tartani az alapvető munkavállalói jogokat. Hasonlóképpen érvényes, hogy a munkavállalók jogállásuktól függetlenül jogosultak az elvégzett munkáért járó fizetésre.

Az EJEE nem garantálja kifejezetten a gazdasági és szociális jogokat, kivéve a rab-
szolgaság és kényszermunka tilalmát (4. cikk) és a szakszervezetek alapításához
való jogot (11. cikk).

⁽⁵⁰⁷⁾ ECSR, *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) kontra Franciaország*, 14/2003. sz. panasz, érdemi rész, 2004. szeptember 8.; ECSR, *Conference of European Churches (CEC) kontra Hollandia*, 90/2013. sz. panasz, érdemi rész, 2014. július 1.; valamint ECSR, *European Federation of National Organisations working with the Homeless (FEANTSA) kontra Hollandia*, 86/2012. sz. panasz, érdemi rész, 2014. július 2. Ezenkívül az ECSR 2015-ben nyilatkozatot adott ki a menekültek ESC szerinti jogainak értelmezéséről.

⁽⁵⁰⁸⁾ EJEB, *Demir és Baykara kontra Törökország* [nagytanács] (34503/97), 2008. november 12., 85–86. pont. Az ezen a területen alkalmazandó releváns nemzetközi jogi aktusokra további példák a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (ICESCR), a migráns munkavállalókról szóló ENSZ-egyezmény, valamint a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet 143. egyezménye.

Az EJB kapcsolódó területeket érintő ügyei között a bíróság megvizsgálta egy külföldi esetét, akinek megengedték, hogy megkezdje tanulmányait egy bizonyos szakmában, utána viszont megtagadták tőle a szakma gyakorlásához való jogot.

Példa: A *Bigaeva kontra Görögország* ügyben ⁽⁵⁰⁹⁾ egy orosz állampolgárnak engedélyezték egy 18 hónapos gyakornoki program megkezdését azzal a céllal, hogy felvegyék a görög ügyvédi kamarába. Amikor befejezte a programot, a kamarai tanács nem engedte, hogy részt vegyen a kamarai vizsgákon, azzal az indokolással, hogy nem görög állampolgár. Az EJB rámutatott arra, hogy a kamarai tanács megengedte a felperesnek a gyakornoki program megkezdését, holott nyilvánvaló volt, hogy a befejezésekor nem lesz jogosult a kamarai vizsgán való részvételre. A bíróság megállapította, hogy a hatóságok magatartása nem volt következetes, hiányzott belőle a felperes iránti személyes és szakmai tisztelet, és ez a magánéletébe való jogtalan beavatkozásnak minősült az EJE 8. cikkének értelmében. Az EJB azt ugyanakkor nem állapította meg, hogy a külföldiek jogi szakmából történő kizárása önmagában megkülönböztetésnek minősül.

Az ESC keretében az 1. cikk szavatolja a munkához való jogot, valamint tiltja a foglalkoztatás területén történő megkülönböztetést és a kényszermunkát. Ebből következően a külföldiek csak azokból a foglalkozásokból zárhatók ki, amelyek eredendően kapcsolódnak a közérdek vagy a nemzetbiztonság védelméhez, és (magas szintű) közhatalom gyakorlásával járnak együtt ⁽⁵¹⁰⁾.

Az ESC 18. cikke rendelkezik az ESC más részes államainak területén folytatott kereső foglalkozáshoz való jogról. Ez a rendelkezés nem szabályozza a munkavállalás céljából történő beutazást, és bizonyos tekintetben inkább intő, semmint kötelező jellegű. Azt mindenesetre előírja, hogy a munkavállalási engedélyek megtagadásának aránya nem lehet túl magas ⁽⁵¹¹⁾; hogy a munkavállalási és a tartózkodási engedélyt összevont kérelmezési eljárással, túlzott díjak és költségek nélkül lehessen megszerezni ⁽⁵¹²⁾; hogy a kiadott munkavállalási engedélyeket nem szabad túlzott mértékben korlátozni földrajzi és/vagy foglalkozási szempontból ⁽⁵¹³⁾;

⁽⁵⁰⁹⁾ EJB, *Bigaeva kontra Görögország* (26713/05), 2009. május 28.

⁽⁵¹⁰⁾ ECSR: 2012. évi következtetések, Albánia, az 1. cikk (2) bekezdése.

⁽⁵¹¹⁾ ECSR: XVII-2. sz. következtetések, Spanyolország, a 18. cikk (1) bekezdése.

⁽⁵¹²⁾ ECSR: XVII-2. sz. következtetések, Németország, a 18. cikk (2) bekezdése.

⁽⁵¹³⁾ ECSR: V. sz. következtetések, Németország, a 18. cikk (3) bekezdése.

és hogy a munkahely elvesztésének nem kell feltétlenül és azonnal a tartózkodási engedély elvesztéséhez vezetnie, hanem a személynek időt kell adni arra, hogy másik állást kereshessen ⁽⁵¹⁴⁾.

Az ESC 19. cikke hosszan sorolja azokat a rendelkezéseket, amelyek a migráns munkavállalókat védik és támogatják a más részes államok területén, azzal a kikötéssel, hogy jogszerűen kell ott tartózkodniuk (a 19. cikk (8) bekezdésével kapcsolatban azonban részleteket illetően lásd a [4. fejezetet](#)).

Az ESC a munkakörülményekkel is foglalkozik, például az észszerű munkaidőhöz való joggal, az éves fizetett szabadsághoz való joggal, a munkahelyi egészséghez és biztonsághoz való joggal, a méltányos díjazáshoz való joggal, valamint a kollektív jogokkal ⁽⁵¹⁵⁾.

Az uniós jog szerint az EU Alapjogi Chartájában foglalt szabadságok egyike „a munkavállaláshoz és szabadon választott vagy elfogadott foglalkozás gyakorlásához” való jog (a Charta 15. cikkének (1) bekezdése). Ezt a jogot azonban behatárolja a nemzeti jog, ideértve a külföldiek munkavállalását szabályozó nemzeti törvényeket. A Charta elismeri a kollektív tárgyaláshoz való jogot (28. cikk) és a szakszervezetek alapításának szabadságát (12. cikk). Ezenkívül mindenkinek biztosítja a jogot az ingyenes munkaközvetítői szolgáltatások igénybevételéhez (29. cikk). Minden munkavállalónak, így a nem uniós állampolgároknak is joguk van az indokolatlan elbocsátással szembeni védelemhez (30. cikk), a tisztességes és igazságos munkafeltételekhez, valamint a pihenőidőhöz és az éves fizetett szabadsághoz (31. cikk). A 16. cikk garantálja a vállalkozás szabadságát. A Charta ugyancsak rendelkezik a munkahelyi egészség és biztonság védelméről (31. cikk), és kimondja a gyermekmunka tilalmát (32. cikk).

A személyek egyes kategóriáival külön foglalkozó másodlagos uniós jogszabályok rendszerint a munkavállalási jogot is szabályozzák. A harmadik országok állampolgárai változó mértékben férhetnek hozzá a munkaerőpiachoz, attól függően, hogy melyik kategóriába tartoznak. A 9.2.1–9.2.9. szakaszban röviden bemutatjuk a harmadik országbeli állampolgárok főbb kategóriáinak helyzetét.

⁽⁵¹⁴⁾ ECSR: XVII-2. sz. következtetések, Finnország, a 18. cikk (3) bekezdése.

⁽⁵¹⁵⁾ ECSR, Marangopoulos Foundation for Human Rights (MFHR) kontra Görögország, 30/2005. sz. panasz, érdemi rész, 2006. december 6., bányászati dolgozókra vonatkozóan.

9.2.1. EGT- és svájci állampolgárok családtagjai

Az uniós jog szerint a szabad mozgáshoz való jogukkal élő uniós polgárok, valamint az EGT- és svájci állampolgárok kijelölt családtagjai állampolgárságtól függetlenül jogosultak munkavállalás vagy önálló vállalkozás céljából szabadon mozogni Európában, és az uniós tagállam saját állampolgáraival megegyező bánásmódra jogosultak (az uniós polgárok esetében a [szabad mozgásról szóló irányelv](#) 24. cikke).

A svájci állampolgárok családtagjai e tekintetben nem jogosultak a teljesen egyenlő bánásmódra ⁽⁵¹⁶⁾.

Az uniós polgárok és bármilyen állampolgárságú családtagjaik szabad mozgásával kapcsolatban az [EUMSZ](#) 45. cikkének (4) bekezdése rendelkezik arról, hogy a közszolgáltatásban történő foglalkoztatást az uniós tagállamok saját állampolgáraiknak tarthatják fenn. Az EUB ezt szigorúan értelmezte, és nem engedte meg, hogy az uniós tagállamok bizonyos pozíciókat, például egy tanári gyakornoki helyet ⁽⁵¹⁷⁾ vagy egy idegen nyelvi egyetemi tanársegédi állást ⁽⁵¹⁸⁾ csak az állampolgáraiknak tartsanak fenn.

A munkavállalók valódi szabad mozgásának elősegítése érdekében az EU összetett jogszabályokat is elfogadott a képesítések kölcsönös elismeréséről, általánosságban és ágazatok szerint is, amelyek a harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagokra éppúgy érvényesek, mint az EGT-állampolgárookra. A szakmai képesítések elismeréséről szóló [2005/36/EK irányelvet](#) utoljára 2013 májusában foglalták egységes szerkezetbe (módosításokkal). Összetett rendelkezések vonatkoznak azokra, akik a képesítéseik egy részét vagy egészét az Unión kívül szerezték, még ha az említett képesítéseket egy uniós tagállamban már sikerült is elismertetni. Az EUB jelentős számú ítéletet hozott ezen a téren ⁽⁵¹⁹⁾.

⁽⁵¹⁶⁾ EUB, C-70/09. sz. ügy, *Alexander Hengartner és Rudolf Gasser kontra Landesregierung Vorarlberg*, 2010. július 15., 39–43. pont.

⁽⁵¹⁷⁾ EB, C-66/85. sz. ügy, *Deborah Lawrie-Blum kontra Land Baden-Württemberg*, 1986. július 3., 26–27. pont.

⁽⁵¹⁸⁾ EB, C-259/91., C-331/91. és C-332/91. sz. egyesített ügyek, *Pilar Allué és Carmel Mary Coonan és társai kontra Università degli studi di Venezia és Università degli studi di Parma*, 1993. augusztus 2., 15–21. pont.

⁽⁵¹⁹⁾ A 2005/36/EK irányelvhez kapcsolódó ítélkezési gyakorlat áttekintéséhez kérjük, tanulmányozza az [EUR-Lex irányelvre vonatkozó oldalán](#) a „Dokumentum adatai” menüpontot.

9.2.2. Kiküldött munkavállalók

Az európai uniós jogban azokra a harmadik országbeli állampolgárookra, akik nem jogosultak a szabad mozgásra, de valamely uniós tagállamban jogszerűen dolgoznak egy munkáltatónál és a munkáltató saját nevében ideiglenesen egy másik tagállamba küldi őket dolgozni, a [munkavállalók kiküldéséről szóló irányelv \(96/71/EK\)](#) vonatkozik, amelyet az [\(EU\) 2018/957 irányelv módosított](#). Az irányelv célja, hogy az Európai Unió egész területén garantálja a kiküldött munkavállalók jogainak és munkakörülményeinek védelmét, és ezáltal megelőzze a szociális dömpinget. Konkrétabban az irányelv az [EUMSZ 56. cikke](#) szerinti, határokon átnyúló szolgáltatásnyújtási szabadságot hivatott összeegyeztetni az e célból ideiglenesen külföldre kiküldött munkavállalók jogainak megfelelő védelmével ⁽⁵²⁰⁾. Amint arra az Európai Bíróság rámutatott, ez azonban nem idézhet elő olyan helyzetet, hogy egy munkáltató az irányelv értelmében a küldő állam és a fogadó állam releváns munkáját egyszerre legyen köteles tiszteletben tartani, mivel a két uniós tagállamban biztosított védelem szintje egyenlőnek tekinthető ⁽⁵²¹⁾.

Az irányelv ilyen értelemben minimumszabályokat határoz meg, amelyeket alkalmazni kell a munkavállalás céljából egyik uniós tagállamból egy másikba kiküldött munkavállalókra. Az irányelv 3. cikke konkrétan úgy rendelkezik, hogy a fogadó ország jogszabályaiban vagy az általánosan érvényes kollektív megállapodásokban szereplő feltételeket a kiküldött munkavállalókra is alkalmazni kell, különösen a maximális munkaidő, valamint a minimális pihenőidők, éves szabadság és bérszint tekintetében.

Az ESC értelmében az ECSR megállapította, hogy a svéd jog korlátozásokat vont maga után a kiküldött munkavállalók kollektív tárgyalása és fellépése tekintetében, ami sértette a 6. cikk (2) és (4) bekezdését ⁽⁵²²⁾.

⁽⁵²⁰⁾ EB, C-346/06. sz. ügy, *Dirk Rüffert kontra Land Niedersachsen*, 2008. április 3.

⁽⁵²¹⁾ EB, C-341/05. sz. ügy, *Laval un Partneri Ltd kontra Svenska Byggnadsarbetareförbundet, Svenska Byggnadsarbetareförbundets avdelning 1 Byggettan és Svenska Elektrikerförbundet* [nagytanács], 2007. december 18.

⁽⁵²²⁾ ECSR, *Swedish Trade Union Confederation (LO) és Swedish Confederation of Professional Employees (TCO) kontra Svédország*, 85/2012. sz. panasz, érdemi rész, 2013. július 3. Lásd még: ECSR: 2018. évi következtetések, Svédország, a 6. cikk (4) bekezdése.

9.2.3. Kékkártyával rendelkező személyek, kutatók és diákok

Az uniós jog szerint az uniós kékkártyával rendelkező harmadik országbeli állampolgárok két év jogszerű foglalkoztatás után az állampolgárokéval egyenlő bánásmódra jogosultak a fogadó tagállamban a magas szintű képzettséget igénylő munkahelyekhez való hozzáférés tekintetében. Ha az uniós kékkártyával rendelkező személy 18 hónapon át jogszerűen tartózkodott egy uniós tagállamban, másik uniós tagállamba költözhet, hogy magas szintű képzettséget igénylő állást vállaljon, a fogadható külföldi állampolgárok létszámára vonatkozó tagállami korlátok függvényében, amennyiben eleget tesz ugyanazoknak a feltételeknek, mint a valamely uniós tagállamba történő beutazásának első engedélyezésekor.

A [kékkártyairányelv](#) (2009/50/EK) 15. cikkének (6) bekezdése alapján a kékkártyával rendelkező személyek családtagjai állampolgárságtól függetlenül automatikusan általános munkavállalási jogot kapnak. A [családegyesítési irányelvtől](#) (2003/86/EK) eltérően a [kékkártyairányelv](#) nem köti határidőhöz e jog megszerzését.

A [diákokról és kutatókról szóló irányelv](#) ((EU) 2016/801 irányelv) a harmadik országbeli állampolgárok kutatás, tanulmányok folytatása, gyakorlat, önkéntes szolgálat, diákcseraprogramok vagy oktatási projektek, valamint au pair tevékenység céljából történő beutazásának feltételeit szabályozza. A kutatók és a diákok számára kutatásuk vagy tanulmányaik befejezését követően biztosítani kell azt a lehetőséget, hogy legalább 9 hónapon át az uniós tagállam területén maradhassanak álláskeresés vagy vállalkozásalapítás céljából.

Példa: Az *Ali Ben Alaya* ügyben ⁽⁵²³⁾ az EUB kimondta, hogy az uniós tagállamok kötelesek beengedni területükre azt a harmadik országbeli állampolgárt, aki megfelel a beutazás feltételeinek, amennyiben az uniós tagállam nem hivatkozik a kérelmezővel szemben az irányelvben felsorolt okok valamelyikére, indokolva a tartózkodási engedély megtagadását. A beutazási feltételeket a diákokról és kutatókról szóló irányelv 6. és 7. cikke tételesen felsorolja.

⁽⁵²³⁾ EUB, C-491/13. sz. ügy, *Mohamed Ali Ben Alaya kontra Bundesrepublik Deutschland*, 2014. szeptember 10.

9.2.4. Török állampolgárok

Az uniós jog szerint a török állampolgárok az **1963. évi Ankarai Megállapodás** és annak 1970. évi **kiegészítő jegyzőkönyve**, valamint az EGK-Törökország Társulási Tanács által az említett jogi aktusok alapján meghozott határozatok értelmében különösen kiváltságos helyzetben vannak. Ugyanakkor a török állampolgároknak nincs közvetlen joguk ahhoz, hogy munkavállalási célból beutazzanak valamelyik uniós tagállamba. Ha viszont egy uniós tagállam nemzeti joga engedélyezi a munkavállalásukat, egy év után joguk van ugyanabban a foglalkoztatásban maradni ⁽⁵²⁴⁾. Az **EGK-Törökország Társulási Tanács 1/80. számú határozata** 6. cikkének (1) bekezdése értelmében három év elteltével bizonyos feltételek mellett másik munkahelyet is kereshetnek. Az EGT-munkavállalókhoz hasonlóan a török munkavállalókat is nagy vonalakban határozzák meg.

Példa: A *Tetik*-ügyben ⁽⁵²⁵⁾ a német hatóságok nem akartak tartózkodási engedélyt adni Tetik úrnak, aki a három év leteltével másik munkahelyet keresett. Az EB azt állapította meg, hogy hagyni kell egy észszerű tartózkodási időszakot, hogy kereshessen olyan munkát, amilyenre jogosult, amennyiben talál.

Példa: Az EUB a *Genc*-ügyben ⁽⁵²⁶⁾ arra a következtetésre jutott, hogy az a török állampolgár, aki különösen korlátozott óraszámban, konkrétan heti 5,5 órában dolgozik egy munkáltatónál, és a jövedelme csak részben fedezi a létfenntartásához szükséges minimumot, a Társulási Tanács 1/80. sz. határozata 6. cikkének (1) bekezdése értelmében munkavállalónak minősül, amennyiben a foglalkoztatása valós és tényleges.

Az 1/80. sz. határozat 7. cikke alapján a török munkavállalók családtagjai – még ha ők maguk nem is török állampolgárok – három év jogszerű tartózkodás után beléphetnek az érintett uniós tagállam munkapiacára. Objektív okok indokolhatják, hogy a török migráns munkavállaló érintett családtagja külön él. Az olyan nemzeti jogszabály, amely megnehezíti vagy ellehetetleníti a családdegysítést, az önálló vállalkozó letelepedésének korlátozásához vezetne, amit az 1970. évi kiegészítő jegyzőkönyv tilt ⁽⁵²⁷⁾.

⁽⁵²⁴⁾ EB, C-386/95. sz. ügy, *Süleyman Eker kontra Land Baden-Württemberg*, 1997. május 29., 20–22. pont.

⁽⁵²⁵⁾ EB, C-171/95. sz. ügy, *Recep Tetik kontra Land Berlin*, 1997. január 23., 30. pont.

⁽⁵²⁶⁾ EUB, C-14/09. sz. ügy, *Hava Genc kontra Land Berlin*, 2010. február 4., 27–28. pont.

⁽⁵²⁷⁾ EUB, C-138/13. sz. ügy, *Naime Dogan kontra Bundesrepublik Deutschland*, 2014. július 10.

Egy török állampolgár gyermeke, aki befejezett egy szakképzést, állásokat pályázhat meg a fogadó országban, feltéve, ha legalább az egyik szülőjét legalább három évig legalisan foglalkoztatták a befogadó országban.

Példa: A *Derin*-ügyben ⁽⁵²⁸⁾ az Európai Bíróság úgy ítélte meg, hogy az a török állampolgár, aki gyermekként csatlakozott a Németországban jogszerűen dolgozó szüleihez, a szabad munkavállalási jogból eredő németországi tartózkodási jogát csak közrendi, közbiztonsági vagy közegészségügyi okokból veszítheti el, vagy akkor, ha az uniós tagállam területét alapos ok nélkül, jelentős időre elhagyja.

A letelepedés vagy a szolgáltatásnyújtás jogával kapcsolatban a török állampolgárookra az Ankarai Megállapodás kiegészítő jegyzőkönyvének 41. cikkében szereplő felfüggesztési záradék vonatkozik. Ha a török állampolgárookra nem volt kiszabva semmilyen vízumkötelezettség vagy a munkavállalási engedélyre vonatkozó követelmény akkor, amikor a jegyzőkönyv 41. cikke egy adott uniós tagállamban hatályba lépett, akkor az adott uniós tagállam most nem vezethet be vízumra vagy munkavállalási engedélyre vonatkozó követelményt (lásd még a [4.4.3. szakaszt](#)).

9.2.5. Huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők és a családegyesítési irányelv kedvezményezettjei

Az uniós jogban azok a személyek, akik a [huzamos tartózkodásról szóló irányelv \(2003/109/EK\)](#) 11. cikkének (1) bekezdése értelmében „huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező” jogállást szereztek, az állampolgárokéval egyenlő bánásmódot élveznek a fizetett és nem fizetett foglalkoztatás; az alkalmazási feltételek és a munkakörülmények (ideértve a munkaidőt, az egészségügyi és biztonsági előírásokat, a szabadságra való jogosultságot, a javadalmazást és az elbocsátást); az egyesülési szabadság és szakszervezeti tagság, valamint a szakszervezet vagy egyesület képviselőjeként jog tekintetében.

A [családegyesítési irányelv](#) kedvezményezettjei (lásd még a [6. fejezetet](#)) esetében a jogszerűen tartózkodó harmadik országbeli családegyesítő családtagjának joga van a munkavállaláshoz és az önálló vállalkozói tevékenységhez (14. cikk).

⁽⁵²⁸⁾ EB, C-325/05. sz. ügy, *Ismail Derin kontra Landkreis Darmstadt-Dieburg*, 2007. július 18., 74–75. pont.

A munkavállalási jog a fogadó államba való megérkezéstől számított határidőhöz van kötve, amely nem haladhatja meg a 12 hónapot. A fogadó állam ez idő alatt mérlegelheti, hogy tudja-e fogadni a munkaerőpiac az adott személyt.

9.2.6. Más, társulási vagy együttműködési megállapodással rendelkező országok állampolgárai

Az uniós jogban az EUMSZ 216. cikke rendelkezik a harmadik országok és az EU közötti megállapodások megkötéséről, a 217. cikk pedig kifejezetten a társulási megállapodásokról. Egyes államok polgárai, amelyekkel az EU társulási, stabilizációs, együttműködési, partnerségi és/vagy más típusú megállapodásokat kötött ⁽⁵²⁹⁾, sok tekintetben egyenlő bánásmódot élveznek, de nem jogosultak az uniós polgárokat illető teljes körű egyenlő bánásmódra. 2020 júliusáig az EU több mint 100 állammal kötött megállapodást ⁽⁵³⁰⁾.

Ezek a társulási és együttműködési megállapodások nem hoznak létre közvetlen jogot az állampolgáraik számára az EU-ba való beutazáshoz és a munkavállaláshoz. Az ezekből az országokból származó, egy adott uniós tagállam területén jogszerűen dolgozó állampolgárok azonban az uniós tagállam saját polgáraival egyenlő bánásmódra és ugyanolyan munkakörülményekre jogosultak. Ezt mondja ki például a Marokkóval, illetve Tunéziával kötött euromediterrán megállapodások 64. cikkének (1) bekezdése, amely megállapítja, hogy „[m]inden egyes tagállam területén a törvényesen alkalmazott marokkói [vagy tunéziai] állampolgárságú munkavállalók részére biztosított elbánás a munkakörülményeket, a javadalmazást és az elbocsátást illetően – az adott tagállam saját állampolgáraihoz viszonyítva – mentes az

⁽⁵²⁹⁾ Stabilizációs és társulási megállapodás van érvényben Albániával, Bosznia-Hercegovinával, Koszovóval (ez a megnevezés nem érinti a jogállással kapcsolatos álláspontokat, továbbá összhangban van az 1244(1999) sz. ENSZ BT-határozattal és a Nemzetközi Bíróságnak a koszovói függetlenségi nyilatkozatról szóló véleményével), Montenegróval, Észak-Macedóniával és Szerbiával. Partnerségi és együttműködési megállapodás 13 kelet-európai és közép-ázsiai országgal áll fenn; az Algériával, Marokkóval és Tunéziával kötött eredeti megállapodásokat mára az euromediterrán megállapodások váltották fel (amelyek hét államra terjednek ki). Megállapodás aláírására került sor 79 afrikai, karibi és csendes-óceáni (AKCS-) állammal (Cotonoui Megállapodás) és Chilével. A Cotonoui Megállapodás 2020 februárjában járt le, és most zárult le a jövőbeni EU-AKCS kapcsolatokról szóló tárgyalások második fordulója. További információ: az Európai Unió Tanácsa (2020), *Cotonoui Megállapodás*.

⁽⁵³⁰⁾ Európai Külgügyi Szolgálat: *Az uniós szerződések hivatalának adatbázisa (Treaties Office Database)*.

állampolgárság alapján történő megkülönböztetés alól”⁽⁵³¹⁾. A határozott idejű foglalkoztatás esetében a megkülönböztetésmentesség a munkakörülményekre és a javadalmazásra korlátozódik (a 64. cikk (2) bekezdése). Ugyanezen megállapodás 65. cikkének (1) bekezdése a szociális biztonság területén is bevezette a megkülönböztetésmentességet⁽⁵³²⁾.

Az EUB számos, ezekhez a megállapodásokhoz kapcsolódó ügygel foglalkozott⁽⁵³³⁾. Ezek közül néhány arra vonatkozott, hogy meghosszabbítható-e egy harmadik országbeli állampolgár tartózkodási engedélye munkavállalás céljából, miután az illető egy kapcsolat felbomlása nyomán elvesztette az eltartottként addig meglévő tartózkodási jogát.

Példa: Az *El Yassini* ügy⁽⁵³⁴⁾ egy marokkói állampolgárt érintett, aki elvesztette tartózkodásának eredeti okát, ezt követően pedig a keresőtevékenységére való tekintet nélkül elutasították a tartózkodási engedélyének meghosszabbítását. A Bíróságnak ebben az ügyben meg kellett bizonyosodnia arról, hogy a török állampolgárokra vonatkozó ítélkezési gyakorlatában⁽⁵³⁵⁾ kialakított megközelítés analógia alapján alkalmazható-e a marokkói állampolgárokra is, és így a (később a Marokkóval kötött euomediterrán megállapodással felváltott) EGK-Marokkó megállapodás 40. cikke tartalmaz-e foglalkoztatási biztonságot a munkaviszonynak a munkáltató és a munkavállaló közötti szerződésben meghatározott teljes időtartamára. Az EB úgy ítélte meg, hogy az EGK-Marokkó megállapodás közvetlenül alkalmazandó, mivel a munkakörülmények és a javadalmazás terén világos, feltétel nélküli és kellőképpen gyakorlati elveket

⁽⁵³¹⁾ Euomediterrán megállapodás egyrészről az Európai Közösségek és azok tagállamai, és másrészről a Marokkói Királyság közötti társulás létrehozásáról (hatálybalépés időpontja: 2000. március 1.), HL L 70., 2000.3.18., 2. o., valamint Euomediterrán megállapodás egyrészről az Európai Közösségek és azok tagállamai, és másrészről a Tunéziai Köztársaság közötti társulás létrehozásáról (hatálybalépés időpontja: 1998. március 1.), HL L 97., 1998.3.30., 2. o.

⁽⁵³²⁾ EB, C-18/90. sz. ügy, *Office National de l'emploi kontra Bahia Kziber*, 1991. január 31.

⁽⁵³³⁾ A megállapodásokkal kapcsolatosak például a következő ügyek: EB, C-18/90. sz. ügy, *Office National de l'emploi kontra Bahia Kziber*, 1991. január 31. (együttműködési megállapodás az Európai Gazdasági Közösség és a Marokkói Királyság között, a 41. cikk (1) bekezdése, *allocation d'atteinte*, HL L 264., 1978.9.27., 2. o., amelyet az EU-Marokkó euomediterrán társulási megállapodás váltott fel); EB, C-416/96. sz. ügy, *El Yassini kontra Secretary of State for the Home Department*, 1999. március 2. (együttműködési megállapodás az Európai Gazdasági Közösség és a Marokkói Királyság között); valamint EB, C-438/00. sz. ügy, *Deutscher Handballbund kontra Kolpak*, 2003. május 8. (Szlovák Köztársaság).

⁽⁵³⁴⁾ EB, C-416/96. sz. ügy, *El Yassini kontra Secretary of State for the Home Department*, 1999. március 2., 64., 65. és 67. pont.

⁽⁵³⁵⁾ EB, C-237/91. sz. ügy, *Kazim Kus kontra Landeshauptstadt Wiesbaden*, 1992. december 16., 21–23. és 29. pont.

határozott meg. A Bíróság mindazonáltal megállapította, hogy a Törökországgal megkötött Ankarai Megállapodással kapcsolatos ítélkezési gyakorlatot nem lehet alkalmazni erre az ügyre. Az Ankarai Megállapodás és az EGK-Marokkó megállapodás alapvetően különbözött egymástól, és a Törökországgal kötött megállapodástól eltérően az EGK-Marokkó megállapodás nem rendelkezett arról a lehetőségről, hogy Marokkó csatlakozna a Közösséghez, ahogy a munkavállalók szabad mozgásának biztosítását sem tűzte ki célul. A Bíróság következőképpen úgy vélte, az Egyesült Királyság nem volt gátolva abban, hogy megtagadja a felperes tartózkodási engedélyének meghosszabbítását, még ha ez azt is vonja maga után, hogy munkaszerződését a lejáratát előtt fel kell mondania. A Bíróság a továbbiakban rámutatott, hogy más lenne a helyzet, ha az uniós tagállam a marokkói állampolgárnak a foglalkoztatással kapcsolatban egyedi jogokat biztosított volna, amelyek „szélesebb körűek a tartózkodási jogoknál”.

Példa: A Bíróságot a *Gattoussi*-ügyben ⁽⁵³⁶⁾ egy hasonló eset miatt kérték fel döntéshozatalra, de az EU és Tunézia közötti euromediterrán társulási megállapodás 64. cikkének (1) bekezdésében megállapított megkülönböztetés tilalma alapján. Ebben az esetben azonban a felperesnek kifejezetten megadták a határozatlan időre szóló munkavállalási engedélyt. A Bíróság e körülményekre tekintettel azt állapította meg, hogy az EU-Tunézia társulási megállapodás 64. cikkének (1) bekezdése „joghatással bírhat a tunéziai állampolgár valamely tagállam területén való tartózkodási jogára, amennyiben az említett állampolgár részére e tagállam a tartózkodási engedély érvényességi idejét meghaladó időtartamra megfelelően engedélyezte, hogy területén keresőtevékenységet folytasson”. A Bíróság lényegében rámutatott arra, hogy az EU-Tunézia társulási megállapodás elvben nem tiltotta meg az uniós tagállamoknak a tunéziai állampolgár jogának korlátozását, miután előzőleg engedélyt kapott a beutazásra és a munkavállalásra. Ha azonban a tunéziai állampolgár egyedi munkavállalási jogokat kapott, amelyek szélesebb körűek a tartózkodási jogoknál, akkor a tartózkodási joga meghosszabbításának megtagadását valamely jogos nemzeti érdek, például a közrend, a közbiztonság vagy a közegészségügy védelmével kell indokolni.

⁽⁵³⁶⁾ EB, C-97/05. sz. ügy, *Mohamed Gattoussi kontra Stadt Rüsselsheim*, 2006. december 14., 39. pont.

Az Oroszországgal kötött partnerségi és együttműködési megállapodás ⁽⁵³⁷⁾ munkafeltételekről szóló 23. cikke kevésbé átfogó megfogalmazásban azt állapítja meg, hogy „a Közösség és tagállamai az egyes tagállamokban alkalmazandó törvényeknek, feltételeknek és eljárásoknak megfelelően biztosítják, hogy az adott tagállam területén jogszerűen munkát vállaló oroszországi állampolgárokkal szembeni bánásmód mentes legyen az állampolgárság alapján történő mindennemű megkülönböztetéstől a munkafeltételek, a díjazás vagy az elbocsátás tekintetében a saját állampolgáraik részére nyújtott elbánáshoz viszonyítva”.

Példa: A *Simutenkov*-ügy ⁽⁵³⁸⁾ egy spanyol klubcsapatban, Spanyolországban hivatásos labdarúgóként alkalmazott orosz állampolgárról szólt, akinek az állampolgársága miatt a spanyol szabályok korlátozták a versenyeken való részvételét. Az EB a partnerségi és együttműködési megállapodás 23. cikkében megállapított megkülönböztetésmentességi rendelkezést értelmezte, amikor értékelt egy uniós tagállami sportszövetség által hozott szabályt, amely előírja, hogy a klubok az országos szinten szervezett versenyeken csak korlátozott számban indíthatnak az EGT-megállapodásban nem részes országokból származó játékosokat. A Bíróság úgy vélte, hogy a szabály nincs összhangban a partnerségi és együttműködési megállapodás 23. cikke (1) bekezdésének céljával.

9.2.7. Menedékkérők és menekültek

Az uniós jogban a befogadási feltételekről szóló irányelv (2013/33/EU) 15. cikke rendelkezik arról, hogy az uniós tagállamoknak engedélyezniük kell a **menedékkérők** számára a munkaerőpiachoz való hozzáférést, ha a menedékjog iránti kérelem benyújtását követően legkésőbb 9 hónapon belül (illetve Írország esetében – ahol továbbra is az irányelv 2003-as változatának [2003/9/EK] 11. cikke alkalmazandó – 1 éven belül) nem hoztak első fokon határozatot, és a késedelem nem a kérelmezőnek tulajdonítható. A munkavállalás engedélyezésének feltételeit a nemzeti jognak megfelelően lehet meghatározni, de a feltételeknek biztosítaniuk kell,

⁽⁵³⁷⁾ Partnerségi és együttműködési megállapodás az egyrészről az Európai Közösségek és azok tagállamai, másrészről az Orosz Föderáció közötti partnerség létrehozásáról (hatálybalépés időpontja: 1997. december 1., legutóbb 2016. április 1-jén egységes szerkezetbe foglalt szöveg), HL L 327., 1997.11.28., 3. o.

⁽⁵³⁸⁾ EB, C-265/03. sz. ügy, *Igor Simutenkov kontra Ministerio de Educación y Cultura és Real Federación Española de Fútbol* [nagytanács] 2005. április 12., 41. pont.

hogyan a menedékkérők ténylegesen hozzáférjenek a munkaerőpiachoz. Az EGT-állampolgárokat és a harmadik országok jogszerűen területükön tartózkodó állampolgárait ugyanakkor előnyben lehet részesíteni.

A [kvalifikációs irányelv \(2011/95/EU\)](#) 26. cikkének (1) és (3) bekezdése elismeri a **menekültek** és a **kiegészítő védelemben részesülő személyek** munkavállaláshoz és önálló vállalkozáshoz való jogát. Számukra az állampolgárokéval azonos hozzáférést kell biztosítani a képesítések elismerésére irányuló eljárásokhoz. A kvalifikációs irányelv 28. cikke rendelkezik ezenkívül a korábbi tanulmányok értékelésére szolgáló intézkedésekhez való hozzáférésről, amennyiben a személy nem képes dokumentumokkal igazolni a korábbi képesítést. Ezek a rendelkezések tükrözik a [menekültek helyzetére vonatkozó genfi egyezmény](#) 17., 18. és 19. cikkét, valamint 22. cikkének (2) bekezdését. Az irányelv arra is kötelezi az uniós tagállamokat, hogy az állampolgárokra vonatkozókkal azonos feltételek mellett garantálják a szaképítéshez való hozzáférést.

9.2.8. Rendezetlen jogállású migránsok

Az uniós jogban a szociális jogokhoz való hozzáférés sok esetben attól függ, hogy a személy jogszerűen tartózkodik-e a fogadó államban. Az EU elkötelezetten törekszik az engedély nélküli gazdasági migránsok érkezésének és jelenlétének megszüntetésére. A legfontosabb intézkedés a [munkáltatókkal szembeni szankciókról szóló irányelv](#) (2009/52/EK), amely tiltja az Unión kívülről érkező illegális migránsok foglalkoztatását, pénzbírsággal, sőt, a legsúlyosabb esetekben büntetőjogi szankciókkal is sújtva a munkáltatókat. Az irányelv Dánia és Írország kivételével minden uniós tagállamra nézve kötelező. Az irányelv másik célja, hogy bizonyos fokú védelmet nyújtson a rendezetlen jogállású migráns munkavállalóknak a velük visszaélő munkáltatókkal szemben.

Az irányelv alapján a munkáltató a harmadik országbeli állampolgár felvétele előtt köteles ellenőrizni, hogy van-e tartózkodási engedélye, és ha nincs, értesítenie kell a megfelelő nemzeti hatóságot (4. cikk). Ha a munkáltató igazolni tudja, hogy ezeknek a kötelezettségeknek eleget tett és jóhiszeműen járt el, nem büntethető. Mivel a rendezetlen jogállású migránsok közül sokan magánháztartásokban dolgoznak, az irányelv a magánszemélyekre mint munkáltatókra is vonatkozik.

Ha a munkáltató nem végezte el az említett ellenőrzést és bebizonyosodik, hogy illegális migránsokat alkalmaz, pénzbüntetéssel sújtható, amibe beletartozik az illegálisan tartózkodó harmadik országbeli állampolgárok származási országukba való

visszaküldésének költsége is (5. cikk). Emellett az elmaradt bért, adókat és társadalombiztosítási járulékokat is vissza kell fizetnie. A munkáltatók a legsúlyosabb esetekben büntetőjogi szankciókkal is sújthatók, például az ismétlődő jogsértésért, gyermekek illegális foglalkoztatásáért vagy jelentős számú rendezetlen jogállású migráns foglalkoztatásáért.

Az irányelv védi a migránsokat azáltal, hogy biztosítja, hogy minden elmaradt járandóságot megkapjanak a munkáltatótól, valamint hogy hozzáférjenek a harmadik felek, például szakszervezetek vagy nem kormányzati szervezetek által nyújtott támogatáshoz (13. cikk). Az irányelv külön hangsúlyt helyez a szabályok érvényre juttatására (például 9., 10. és 14. cikk) (lásd a [3.3. szakaszt](#) a különösen kizsákmányoló jellegű munkafeltételek azon áldozatai számára biztosított tartózkodási engedélyek kiadásáról, akik együttműködnek az igazságszolgáltatási rendszerrel).

9.3. Oktatás

A gyermekek oktatáshoz való jogát számos nemzetközi emberi jogi eszköz, valamint a [gyermek jogairól szóló egyezményt](#), a [Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmányát](#) és a [faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről szóló nemzetközi egyezményt](#) felügyelő bizottságok védik. Ezek a bizottságok következetesen azon az állásponton vannak, hogy az említett jogi eszközökben szereplő megkülönböztetésmentességi követelmények a menekültekre, menedékkérőkre és a rendezett vagy rendezetlen jogállású migránsokra is alkalmazandók.

Az EJEE-ben az 1. kiegészítő jegyzőkönyv 2. cikke rendelkezik az oktatáshoz való jogról, a 14. cikk és a 12. kiegészítő jegyzőkönyv pedig tiltja a „nemzeti származás” alapján történő megkülönböztetést. Az 1. kiegészítő jegyzőkönyv 2. cikke elvben garantálja az alap- és középfokú oktatáshoz való jogot, míg a felsőoktatás esetében az eltérő bánásmódokat sokkal könnyebben meg lehet indokolni.

Példa: A *Timishev kontra Oroszország* ügy ⁽⁵³⁹⁾ cseccsen migránsokra vonatkozott, akik technikai értelemben ugyan nem voltak külföldiek, de nem rendelkeztek az előírt helyi migrációs regisztrációval, amely alapján a gyermekeik iskolába járhattak volna. A bíróság megállapította, hogy a gyermekek oktatáshoz

⁽⁵³⁹⁾ EJEB, *Timishev kontra Oroszország* (55762/00 és 55974/00), 2005. december 13., 64. pont.

való joga „az egyik legalapvetőbb érték az Európa Tanácsot alkotó demokratikus társadalmakban”, és kimondta, hogy Oroszország megsértette az 1. kiegészítő jegyzőkönyv 2. cikkét.

Példa: A *Ponomaryovi kontra Bulgária* ügyben ⁽⁵⁴⁰⁾ az EJB megállapította, hogy a felperesek bevándorló jogállására és állampolgárságára alapozott középiskolai tandíjfizetés kötelezettsége nem volt indokolt. A bíróság rámutatott, hogy a felperesek nem jogszerűtlenül érkeztek az országba, hogy aztán igényt formáljanak a közszolgáltatások, köztük az ingyenes oktatás igénybevételére. Még ha a felperesek – bizonyos mértékig gondatlanságból – huzamos tartózkodási engedély nélküli külföldiek is lettek, a hatóságoknak nem volt érdemi kifogásuk az ellen, hogy Bulgáriában maradjanak, és a kitoloncolásuk szándéka láthatólag soha nem merült fel komolyan. Az illegális bevándorlás leküzdésének vagy visszafordításának szükségességével kapcsolatos szempontok nyilvánvalóan nem vonatkoztak a felperesekre.

Példa: A *Karus kontra Olaszország* ügyben ⁽⁵⁴¹⁾ az Emberi Jogok Európai Bizottsága azt állapította meg, hogy a külföldi egyetemi hallgatók számára felszámított magasabb tandíj nem sértette meg az oktatáshoz való jogukat, mivel a megkülönböztető bánásmódot észszerűen meg lehetett indokolni az olasz kormány azon törekvésével, hogy a felsőoktatás pozitív hatásait az olasz gazdaságon belül kívánja tartani.

Az ESC keretében a 17. cikk szabályozza az oktatáshoz való jogot, és ez a migránsok tekintetében a 18. és a 19. cikk rendelkezéseinek függvénye. Az ECSR a 17. cikk (2) bekezdésének értelmezéséről a következőképpen nyilatkozott:

„Azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy a részes állam területén jogellenesen tartózkodó gyermekek a charta függeléke értelmében a charta személyi hatálya alá tartoznak-e, a bizottság a 47/2008. sz., Defence for Children International (DCI) kontra Hollandia panasz érdemi részéről hozott, 2009. október 20-i határozatában alkalmazott érvelésre hivatkozva (lásd többek között a 47. és 48. pontot) fenntartja, hogy az oktatáshoz való hozzáférés kulcsfontosságú minden gyermek életéhez és fejlődéséhez. Az oktatáshoz való jog megtagadása súlyosbítja a jogellenesen tartózkodó gyermek kiszolgáltatottságát. A gyermekek ezért a tartózkodási jogállásuktól függetlenül a 17. cikk (2) bekezdésének személyi

⁽⁵⁴⁰⁾ EJB, *Ponomaryovi kontra Bulgária* (5335/05), 2011. június 21., 59–63. pont.

⁽⁵⁴¹⁾ Emberi Jogok Európai Bizottsága, *Karus kontra Olaszország* (hat.) (29043/95), 1998. május 20.

hatálya alá tartoznak. A bizottság úgy véli továbbá, hogy a gyermek életét hátrányosan befolyásolja az oktatáshoz való hozzáférés megtagadása. A bizottság ezért azon az állásponton van, hogy a részes államok a charta 17. cikkének (2) bekezdése értelmében kötelesek biztosítani, hogy a területükön jogellenesen tartózkodó gyermekek az összes többi gyermekhez hasonlóan ténylegesen hozzáférhessenek az oktatáshoz. ⁽⁵⁴²⁾

Az uniós jog keretében az EU Alapjogi Chartája a 14. cikkben úgy rendelkezik, hogy mindenkinek joga van az oktatáshoz és a kötelező oktatásban való ingyenes részvétel „lehetőségéhez”. A másodlagos uniós jog alapján az EU-ban tartózkodó, harmadik ország állampolgárságával rendelkező gyermekek minden esetben jogosultak az alapfokú oktatás igénybevételére, kivéve, ha csak rövid ideig tartózkodnak a területen. Ebbe azok a rendezetlen jogállású migráns gyermekek is beletartoznak, akiknek a kitoloncolását elhalasztották ⁽⁵⁴³⁾. Más kategóriák, például az EGT-állampolgárok, menekültek vagy huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők családtagjai esetében ennél szélesebb körű jogosultságot foglaltak jogszabályba.

Az EGT-állampolgárok harmadik ország állampolgárságával rendelkező gyermekeinek bizonyos körülmények között joguk van maradni a tanulmányaik folytatása vagy befejezése céljából, az EGT-állampolgár halála vagy távozása esetén is (a [szabad mozgásról szóló irányelv](#) 12. cikkének (3) bekezdése). Ezeknek a gyermekeknek ahhoz is joguk van, hogy a felügyeleti jogot gyakorló szülő csatlakozzon hozzájuk (a 12. cikk (3) bekezdése) ⁽⁵⁴⁴⁾. A sajátjuktól eltérő tagállamban aktuálisan vagy korábban foglalkoztatott EGT-munkavállalók gyermekeire ezenkívül vonatkozik a [492/2011/EU rendelet](#) (a korábbi 1612/68/EGK rendelet) 10. cikkében foglalt rendelkezés is, amely a szabad mozgásról szóló irányelv rendelkezéseitől függetlenül továbbra is alkalmazandó ⁽⁵⁴⁵⁾.

⁽⁵⁴²⁾ ECSR: 2011. évi következtetések, Nyilatkozat a 17. cikk (2) bekezdésének értelmezéséről.

⁽⁵⁴³⁾ 2008/115/EK irányelv (HL L 348., 2008.12.24., 98. o.), a 14. cikk (1) bekezdése.

⁽⁵⁴⁴⁾ A szabad mozgásról szóló irányelv 12. cikkének (3) bekezdése az Európai Bíróságnak az 1612/68/EGK rendelet (HL L 257., 1968.10.19., 2. o.) 12. cikkével (ma a 492/2011/EU rendelet [HL L 141., 2011.5.27., 1. o.] 10. cikke) kapcsolatos ítélkezési gyakorlatán alapul, és különösen a következőkön: EB, C-389/87. és 390/87. sz. egyesített ügyek, *G. B. C. Echtermach és A. Moritz kontra Minister van Onderwijs en Wetenschappen*, 1989. március 15., és EB, C-413/99. sz. ügy, *Baumbast és R kontra Secretary of State for the Home Department*, 2002. szeptember 17.

⁽⁵⁴⁵⁾ EB, C-480/08. sz. ügy, *Maria Teixeira kontra London Borough of Lambeth és Secretary of State for the Home Department* [nagytanács], 2010. február 23.

A [menekültügyi egyezmény](#) 22. cikkének (1) bekezdése és az EU menekültügyi joganyaga rendelkezik a menedékkérő gyermekek és a menekült jogállásban vagy kiegészítő védelmi jogállásban részesített gyermekek oktatáshoz való jogáról ⁽⁵⁴⁶⁾.

A [kvalifikációs irányelv](#) 26. cikke értelmében az uniós tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a nemzetközi védelemben részesülő személyek számára – a saját állampolgárookra vonatkozókkal azonos feltételek mellett – foglalkoztatáshoz kapcsolódó felnőttképzési lehetőségeket kínáljanak fel, ideértve például a szakképzést. Emellett a harmadik országok jogszerűen tartózkodó állampolgáiraival vonatkozókkal azonos feltételek mellett lehetővé kell tenni a nemzetközi védelemben részesülő felnőttek számára a közoktatási rendszerhez, illetve a képzéshez való hozzáférést (27. cikk).

A [huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv](#) alapján a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőként elismert harmadik országbeli állampolgárok (lásd a [3.7. szakaszt](#)) az uniós tagállam állampolgáiraival egyenlő bánásmódban részesülnek az oktatáshoz és a szakképzéshez, valamint a tanulmányi juttatásokhoz való hozzáférés, továbbá a képesítések elismerése tekintetében (11. cikk). Ahhoz is joguk van, hogy oktatás és szakképzés céljából másik uniós tagállamba költözzenek (14. cikk).

9.4. Lakhatás

A megfelelő lakhatáshoz való jog része a [Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának](#) 11. cikkében megállapított, megfelelő életszínvonalhoz való jognak.

Az EJEE-ben nem szerepel az otthonszerzéshez való jog, csak a meglévő otthon tiszteletben tartásának joga ⁽⁵⁴⁷⁾. Az EJEB elé vitt ügyekben számos alkalommal szerepeltek olyan bevándorlási ellenőrzések, amelyek korlátozzák a személyek saját otthonukhoz való hozzáférését.

⁽⁵⁴⁶⁾ A menedékkérőkre vonatkozó információ: [befogadási feltételekről szóló irányelv](#) [HL L 180., 2013.6.29., 96. o.], 14. cikk; a menekültekkel és a kiegészítő védelmi jogállásban részesültekkel kapcsolatban lásd: [kvalifikációs irányelv](#) (HL L 337., 2011.12.20., 9. o.), 26–27. cikk.

⁽⁵⁴⁷⁾ EJEB, *Chapman kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (27238/95), 2001. január 18.

Példa: A *Gillow kontra Egyesült Királyság* ügyben ⁽⁵⁴⁸⁾ az EJEB megállapította az EJEE 8. cikkének megsértését, amikor egy sok éve külföldön dolgozó brit pártól megtagadták a tartózkodási engedélyt, amelynek birtokában visszatérhettek volna Guernsey-re, a tulajdonukban lévő otthonba, amelyet 20 évvel korábban maguk építettek.

Bár otthonhoz való jog mint olyan nem létezik, az EJEB vizsgálta azt az esetet, amikor a tagállamok nem biztosítottak menedékhelyet, miközben a jogszabályok alapján ez kötelezettségük lenne. Szélsőséges esetekben a bíróság megállapította, hogy ennek megtagadása olyan súlyos, hogy az az EJEE embertelen és megalázó bánásmód tilalmáról szóló 3. cikke megsértésének minősül. Másfelől az EJEB nem állapította meg a 3. cikk megsértését abban az esetben, ha a felperesek esetében nem állt fenn olyan anyagi nélkülözés, amelynek súlyossága elérheti a 3. cikk kimerítéséhez szükséges mértéket és a hatóságok nem tanúsítottak közömbösséget a felperesekkel szemben, hanem módot kínáltak számukra a helyzetük javítására ⁽⁵⁴⁹⁾.

Példa: Az *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* ügyben ⁽⁵⁵⁰⁾ az EJEB megállapította, hogy amikor Görögország nem gondoskodott megfelelően a menedékkérőkről, figyelemmel az uniós jog szerinti kötelezettségeire, és ez a felperes nélkülözéséhez vezetett, ezzel elérte azt a küszöböt, hogy az EJEE 3. cikkének megsértése álljon fenn.

A bíróság ügyelt arra, hogy ne sértse meg a tagállamok beutazási feltételek kiszabásához való jogát, beleértve azt is, amikor az újonnan érkezett migránsokat kizárják a szociális lakhatási támogatásból.

Példa: A *Bah kontra Egyesült Királyság* ügy ⁽⁵⁵¹⁾ azzal foglalkozott, hogy egy anyát és 14 éves fiát a lakhatás szempontjából nem tekintettek „kiemelten rászorulóknak”, mert a fiút csak nem sokkal korábban, családegyesítés céljából engedték be külföldről, és a bevándorlási feltételek között az is szerepelt, hogy nem részesülhet állami támogatásban. A felperes azt állította, hogy a kiemelten lakhatásra szoruló státusz következetes megtagadása diszkriminatív volt.

⁽⁵⁴⁸⁾ EJEB, *Gillow kontra Egyesült Királyság* (9063/80), 1986. november 24., 55–58. pont.

⁽⁵⁴⁹⁾ EJEB, *N.T.P. és társai kontra Franciaország* (68862/13), 2018. augusztus 24., 46–49. pont.

⁽⁵⁵⁰⁾ EJEB, *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* [nagytanács] (30696/09), 2011. január 21. Lásd még: EJEB, *N.H. és társai kontra Franciaország* (28820/13, 75547/13 és 13114/15), 2020. július 2.

⁽⁵⁵¹⁾ EJEB, *Bah kontra Egyesült Királyság* (56328/07), 2011. szeptember 27.

A bíróság elutasította a kérelmet. Nem talált semmi önkényest abban, hogy az elsőbbségi igényt pusztán a kérelmező fiának jelenléte alapján utasítják el, akit azzal a kifejezett feltétellel engedtek be az Egyesült Királyságba, hogy állami támogatásban nem részesülhet. Azzal, hogy a fiát az Egyesült Királyságba hozta, miközben tisztában volt a belépésére vonatkozó feltételekkel, a felperes elfogadta ezt a feltételt, és ténylegesen beleegyezett abba, hogy a fiú támogatásához nem vesz igénybe állami forrást. Az erre az ügyre vonatkozó jogszabály jogos célt szolgált, mégpedig azt, hogy a szűkös erőforrásokat igazságosan osszák el az igénylők különböző kategóriái között. Fontos hozzátenni, hogy a *Bah*-ügyben a felpereseknek nem kellett nélkülözniük, és más lakhatási lehetőség is a rendelkezésükre állt.

Megjegyzendő, hogy az EJEB bizonyos kivételes esetekben a bíróság eljárási szabályzatának 39. szakasza szerinti ideiglenes intézkedést rendelt el, hogy a menedékkérő családok részére menedékhelyet biztosítsanak, amíg az EJEB előtti keresetük folyamatban van (lásd még a 3.4. szakaszt) ⁽⁵⁵²⁾.

Az ESC-ben a 19. cikk (4) bekezdésének c) pontja rendelkezik arról, hogy az államoknak megfelelő szállást kell biztosítaniuk a migráns munkavállalók részére, de ez a jog azokra korlátozódik, akik az ESC-ben részes államok egyikéből egy másikba költöztek.

A lakhatáshoz való jog (az ESC 31. cikke) szorosan kapcsolódik a (módosított) ESC szerinti további jogok sorához: ilyen a 11. cikk az egészséghez való jogról; a 13. cikk a szociális és egészségügyi segítséghez való jogról; a 16. cikk a család szociális, jogi és gazdasági védelemhez való jogáról; a 17. cikk a gyermekek és fiatalok szociális, jogi és gazdasági védelemhez való jogáról; valamint a 30. cikk a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni védelemhez való jogról, amelyek önmagukban is alapul vehetők, vagy a megkülönböztetésmentességről szóló E. cikkel összefüggésben is értelmezhetők.

Példa: A *FEANTSA kontra Hollandia* ügyben ⁽⁵⁵³⁾ az ECSR kimondta, hogy a menedékhelyhez és a szükséghelyzeti szociális segítségnyújtáshoz való jog nem korlátozódik azokra, akik bizonyos veszélyeztetett csoportokhoz tartoznak,

⁽⁵⁵²⁾ EJEB, *Afif kontra Hollandia* (hat.) (60915/09), 2011. május 24.; EJEB, *Abdilah Abdulwahidi kontra Hollandia* (hat.) (21741/07), 2013. november 12.

⁽⁵⁵³⁾ ECSR, *European Federation of National Organisations working with the Homeless (FEANTSA) kontra Hollandia*, 86/2012. sz. panasz, érdemi rész, 2014. július 2.

hanem kiterjed mindenkire, akinek helyzete bizonytalan, összhangban az emberi méltóság tiszteletben tartásának elvével és alapvető jogaik védelmével. Az ECSR megállapította, hogy bizonyos, az élethez és az emberi méltósághoz való joghoz közvetlenül kapcsolódó szociális jogok a jogok azon alapvető köréhez tartoznak, amelyek alól nem tehető kivétel, és amelyek minden ember méltóságát védik. Ezeket a jogokat ezért szavatolni kell a menekültek számára, és biztosítani kell valamennyi, lakóhelyét elhagyni kényszerült személynek.

Példa: A *COHRE kontra Franciaország* ügyben ⁽⁵⁵⁴⁾ az ECSR megállapította, hogy a romák szálláshelyeikről való kilakoltatása és Franciaországból történő kitoloncolása az E. cikk megsértésének minősül a 19. cikk (8) bekezdésével összefüggésben. A *COHRE kontra Olaszország* ügyben ⁽⁵⁵⁵⁾ az ECSR hasonlóképpen azt állapította meg, hogy Olaszország romákkal szembeni bánásmódja megsértette az E. cikket az ESC más cikkeivel összefüggésben.

Bár az ESC függeléke a részes államok jogszerűen tartózkodó állampolgáira korlátozza az ESC alkalmazási körét, az ECSR a módosított ESC egyedi rendelkezéseit a rendezetlen jogállású gyermekekre is alkalmazta, hangsúlyozva, hogy az ESC-t az emberi jogokat szabályozó nemzetközi jog fényében kell értelmezni.

Példa: A *Defence for Children International (DCI) kontra Hollandia* ügyben ⁽⁵⁵⁶⁾ azt állították, hogy a holland jogszabályok a Hollandiában jogszerűtlenül tartózkodó gyermekeket megfosztották a lakhatás jogától, és ezáltal más, az ESC szerinti jogoktól is. Az ECSR úgy vélte, hogy az ESC-t nem lehet légüres térben értelmezni. Az ESC értelmezésének a lehető legnagyobb mértékben összhangban kell lennie a nemzetközi jog más szabályaival, mivel része ezeknek, beleértve ebben az esetben a rászoruló személyeknek nyújtandó megfelelő menedékre vonatkozó szabályokat is, függetlenül attól, hogy az illető jogszerűen tartózkodik-e a tagállam területén. A 31. cikk (2) bekezdése értelmében a részes államoknak intézkedéseket kell hozniuk a hajléktalanság megelőzésére. Ez megköveteli, hogy a részes államok menedéket nyújtsanak a joghatóságuk területén tartózkodó gyermekeknek, a tartózkodási jogállásukra

⁽⁵⁵⁴⁾ ECSR, *Lakhatási Jogok és Kilakoltatások Központja (COHRE) kontra Franciaország*, 63/2010. sz. panasz, érdemi rész, 2011. június 28.

⁽⁵⁵⁵⁾ ECSR, *Lakhatási Jogok és Kilakoltatások Központja (COHRE) kontra Olaszország*, 58/2009. sz. panasz, érdemi rész, 2010. június 25.

⁽⁵⁵⁶⁾ ECSR, *Defence for Children International kontra (DCI) Hollandia*, 47/2008. sz. panasz, érdemi rész, 2009. október 20.

való tekintet nélkül. Emellett a menedékhelyen jogellenesen tartózkodó személyek kilakoltatását is tiltani kellene, mivel ennek következtében az érintett személyek, különösen a gyermekek végképp reménytelen helyzetbe kerülnek, ami ellentétes az emberi méltóság tiszteletben tartásával. Az ECSR ezenkívül megállapította a 17. cikk (1) bekezdése c) pontjának megsértését is, amely a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyermekeket védi.

Az uniós jogban az EU Alapjogi Chartájának 1. cikke rendelkezik a méltósághoz való jogról, a 34. cikk pedig a szociális támogatáshoz való jogról a lakhatás terén. A lakhatásra vonatkozó releváns rendelkezések találhatók még az EGT- és svájci állampolgárok harmadik országbeli állampolgár családtagjairól, a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről, a nemzetközi védelemre szorulókról és az emberkereskedelem áldozatairól szóló másodlagos uniós joganyagban. A harmadik országbeli állampolgárok más kategóriái esetében az uniós jog arra törekszik, hogy ne jelentessenek terhet az uniós tagállamok szociális segítségnyújtási rendszerei számára. Ezért mielőtt a kutatók, hallgatók, gyakornokok, önkéntesek, tanulók és a párok (a diákokról és a kutatókról szóló irányelv 7. cikke (1) bekezdésének e) pontja) az EU területére léphetnek, bizonyítékkal kell szolgálniuk arra vonatkozóan, hogy elegendő forrással rendelkeznek ahhoz, hogy ne jelentessenek észszerűtlen terhet a fogadó uniós tagállam számára. Az uniós tagállamok a harmadik országbeli állampolgár családtagjaitól családtagjaira nézve hasonló követelményeket írhatnak elő (a családtagok irányelv 7. cikke (1) bekezdésének a) pontja).

Példa: A *Kamberaj*-ügyben ⁽⁵⁵⁷⁾ az EUB megállapította, hogy a lakhatási támogatás tekintetében a harmadik országbeli állampolgárokat az uniós állampolgároktól eltérően kezelő nemzeti jogszabály megsértette a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv 11. cikke (1) bekezdésének d) pontját. A Bíróság konkrétan fenntartotta, hogy az uniós tagállamok a 11. cikk (4) bekezdése értelmében korlátozhatják a szociális ellátást és védelmet, ugyanakkor megjegyezte, hogy a (13) preambulumbekzdésben felsorolt alapellátások listája nem kimerítő jellegű. Az EUB a lakhatási támogatásokra is kiterjesztette az alapellátások fogalmát. A Bíróság ezzel kapcsolatban emlékeztetett az EU Alapjogi Chartájának 34. cikkére, amely a társadalmi kirekesztés és a szegénység leküzdése érdekében „elismeri és tiszteletben tartja a jogot a tisztes megélhetést célzó szociális támogatásra és lakástámogatásra mindazok esetében, akik nem rendelkeznek az ehhez elégséges pénzeszközökkel”.

⁽⁵⁵⁷⁾ EUB, C-571/10. sz. ügy, *Servet Kamberaj kontra Istituto per l'Edilizia sociale della Provincia autonoma di Bolzano (IPES) és társai* [nagytanács], 2012. április 24.

A [szabad mozgásról szóló irányelv](#) 24. cikke alapján az EGT-állampolgárok harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagjainak ugyanolyan szociális és adókedvezményekben kell részesülniük, mint az állampolgároknak. Az EGT- és svájci állampolgárok családtagjainak a lakhatáshoz, ezen belül a szociálisan támogatott lakhatáshoz való jogára nem lehet korlátozásokat kiszabni ⁽⁵⁵⁸⁾. Ez nem vonatkozik azoknak az uniós állampolgároknak a harmadik országbeli állampolgár családtagjaira, akik nem éltek a szabad mozgáshoz való jogukkal, mivel az ő helyzetüket nem az uniós jog szabályozza; rájuk a hazai jogban megállapított szabályok alkalmazandók. A gazdaságilag inaktív EGT-állampolgárok és családtagjaik, akiknek igazolniuk kell, hogy gazdaságilag önfenntartók, a lakhatási szükségleteikre nem feltétlenül vehetnek igénybe pénzügyi támogatást (a szabad mozgásról szóló irányelv 7. cikke (1) bekezdésének b) pontja).

A huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők az állampolgárokkal egyenlő bánásmódra jogosultak a lakásszerzési eljárások tekintetében (a [huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv](#) 11. cikke (1) bekezdésének f) pontja).

Az emberkereskedelem áldozatai speciális segítségnyújtási és támogatási intézkedésekre jogosultak, amelyek kiterjednek „legalább az áldozat megélhetését biztosító életszínvonal lehetővé tételére olyan intézkedések révén, mint a megfelelő és biztonságos elhelyezés” (az [emberkereskedelem elleni irányelv](#) 11. cikkének (5) bekezdése).

A [befogadási feltételekről szóló irányelv](#) alapján a menedékkérőknek joguk van a támogatáshoz, amint nemzetközi védelemért folyamodnak. Az irányelv 17. cikke előírja az uniós tagállamoknak, hogy a nemzetközi védelemért folyamodók számára gondoskodjanak a befogadás anyagi feltételeiről, olyan megfelelő életszínvonalat biztosítva a kérelmezők számára, amely garantálja alapszükségeiket és óvja testi és szellemi egészségüket. A 18. cikk szerint az államoknak megfelelő intézkedéseket kell hozniuk a testi sértések és a nemi alapú erőszak megelőzésére a felkínált szálláshelyeken. A támogatás nyújtásának kötelessége ugyanúgy vonatkozik a [dublini rendelet](#) (604/2013/EU rendelet) szerinti eljárás alá tartozó személyekre is.

⁽⁵⁵⁸⁾ Az 1999. június 21-én Luxembourgban aláírt és 2002. június 1-jén hatályba lépett [megállapodás egyrészről az Európai Közösség és tagállamai, másrészről a Svájci Államszövetség között a személyek szabad mozgásáról](#) (HL L 114., 2002.4.30., 6. o.).

Példa: Az EUB a *CIMADE*-ügyben ⁽⁵⁵⁹⁾ tisztázta, hogyan kell alkalmazni a befogadási feltételekről szóló irányelvet a dublini rendelet szerinti átadási kérelmek esetében. Az EUB úgy ítélte meg, hogy az az uniós tagállam, amelyik a dublini rendelet alapján át kíván adni egy menedékkérőt, pénzügyileg is felelős annak biztosításáért, hogy a menedékkérő teljes mértékben részesüljön a befogadási feltételekről szóló irányelv szerinti előnyökből, amíg a kérelmezőt ténylegesen át nem adják. Az irányelv célja, hogy biztosítsa az emberi méltóság maradéktalan tiszteletben tartását, és előmozdítsa az EU Alapjogi Chartája 1. és 18. cikkének alkalmazását. A befogadás minimumfeltételeit ezért a dublini rendelet szerinti határozatra váró menedékkérők számára is biztosítani kell.

A **kvalifikációs irányelv** 32. cikke (Írország esetében ugyanezen irányelv 2004/83/EK változatának 31. cikke) alapján az uniós tagállamoknak gondoskodniuk kell arról, hogy a menekült vagy kiegészítő védelmi jogállást élvező személyek a területükön jogszerűen tartózkodó más harmadik országbeli állampolgárokra vonatkozó feltételekkel azonos feltételek mellett szálláshelyhez jussanak.

9.5. Egészségügy

Az EJEE nem rendelkezik kifejezetten az egészségügyi ellátáshoz való jogról, bár ez vitathatatlanul a „testi és erkölcsi sérthetetlenség” egyik aspektusa lehet, amely a magánélet tiszteletben tartásához való jogot garantáló 8. cikk alá tartozhat ⁽⁵⁶⁰⁾. Bizonyos körülmények között azonban felmerülhet a tagállamok EJEE szerinti felelőssége, ha bebizonyosodik, hogy a tagállami hatóságok tetteikkel vagy mulasztásaikkal kockára tették egy személy életét, amikor megtagadták tőle az egészségügyi ellátást, amely a lakosság egésze számára egyébként elérhető volt ⁽⁵⁶¹⁾. Ugyanakkor azokban az esetekben, amikor „pusztán” orvosi hanyagságról van szó, az államok kötelezettségei arra korlátozódnak, hogy megfelelő keretszabályozást hozzanak létre, amely kötelezi a kórházakat – az állami és a magánkórházakat egyaránt –, hogy megfelelő intézkedéseket fogadjanak el a betegek életének védelmében ⁽⁵⁶²⁾.

⁽⁵⁵⁹⁾ EUB, C-179/11. sz. ügy, *CIMADE, Groupe d'information et de soutien des immigrés (GISTI) kontra Ministre de l'Intérieur, de l'Outre-mer, des Collectivités territoriales et de l'Immigration*, 2012. szeptember 27. Lásd még: EUB, C-411/10. és C-493/10. sz. egyesített ügyek, *N.S. kontra Secretary of State for the Home Department és M.E. és társai kontra Refugee Applications Commissioner és Minister for Justice, Equality and Law Reform* [nagytanács], 2011. december 21.

⁽⁵⁶⁰⁾ EJEB, *Bensaid kontra Egyesült Királyság* (44599/98), 2001. február 6.

⁽⁵⁶¹⁾ EJEB, *Powell kontra Egyesült Királyság* (hat.) (45305/99), 2000. május 4.

⁽⁵⁶²⁾ EJEB, *Lopes de Sousa Fernandes kontra Portugália* [nagytanács] (56080/13), 2017. december 19., 186. pont.

A migrációval kapcsolatban az EJEE alá tartozó egészségügyi kérdések elsősorban olyankor merülnek fel, amikor az egészségügyi szükségletekre hivatkoznak a kitoloncolással szemben védő tényezőként. Ez szélsőséges esetekben az EJEE 3. cikkét is érintheti (lásd a 4. fejezetet).

Az ESC keretében a 11. cikk rögzíti az egészséghez való jogot, a 13. cikk pedig rendelkezik az egészségügyi segítséghez való jogról ⁽⁵⁶³⁾. Az ECSR úgy tekinti, hogy ez a jog a rendezetlen jogállású migránsokra is alkalmazandó.

Példa: Az *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) kontra Franciaország* ügyben ⁽⁵⁶⁴⁾ az FIDH azt állította, hogy Franciaország megsértette az egészségügyi segítséghez való jogot (a felülvizsgált ESC 13. cikke), amikor megszüntette a rendezetlen jogállású és nagyon alacsony jövedelmű migránsok számára biztosított díjmentességet az orvosi és kórházi kezelések esetén. A panaszos ezenkívül azt állította, hogy a gyermekek védelemhez való jogát (17. cikk) sértette az a 2002-es jogszabályi reform, amely korlátozta a rendezetlen jogállású migráns gyermekek orvosi ellátáshoz való hozzáférését. Az ESC szerinti jogok elvben csak azokra a külföldiekre terjedhetnek ki, akik az ESC-ben részes más tagállamok állampolgárai, és jogszerűen tartózkodnak vagy dolgoznak az állam területén. Az ECSR ugyanakkor hangsúlyozta, hogy az ESC-t célirányosan, az egyéni emberi méltóság elveivel összhangban kell értelmezni, következésképpen minden korlátozást szűk értelemben kell venni. Úgy vélte, hogy az ESC-vel ellentétes minden olyan jogszabály vagy gyakorlat, amely megtagadja a külföldi állampolgároktól az orvosi ellátásra való jogosultságot, amíg egy részes állam területén tartózkodnak – még ha illegálisan is –, bár az ESC szerinti jogok közül nem lehet mindegyiket kiterjeszteni a rendezetlen jogállású migránsokra. Az ECSR 9:4 arányú többséggel megállapította, hogy az egészségügyi segítséghez való jogról szóló 13. cikk nem sérült, mivel a rendezetlen jogállású felnőtt migránsok három hónapos tartózkodás után igénybe vehették az orvosi ellátás egyes formáit, „sürgős és életveszélyes esetekben”

⁽⁵⁶³⁾ Lásd még a *szociális és orvosi ellátásról szóló európai egyezményt* (CETS 14), amely hasonlóképpen rendelkezik a szociális és orvosi ellátás kölcsönös biztosításáról az egyezményben részes államok állampolgárai számára más részes államok területén. Az Európa Tanács ezen egyezményének csak 18 részes állama van, amelyek Törökország és az Egyesült Királyság kivételével az Európai Uniónak is tagjai. Az egyezményt 1953. december 11-én nyitották meg aláírásra, és 1954. július 1-jén lépett hatályba.

⁽⁵⁶⁴⁾ ECSR, *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) kontra Franciaország*, 14/2003. sz. panasz, érdemi rész, 2004. szeptember 8. Lásd még: ECSR, *European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EUROCEF) kontra Franciaország*, 114/2015. sz. panasz, érdemi rész, 2018. január 24.

pedig minden külföldi állampolgár mindenkor ellátáshoz juthatott. Bár az érintett gyermekek hasonló mértékben férhettek hozzá az egészségügyi ellátáshoz, mint a felnőttek, az ECSR megállapította a gyermekek védelemhez való jogáról szóló 17. cikk megsértését, mivel ez a cikk szélesebb kört fed le, mint az egészségügyi segítséghez való jogról szóló 13. cikk. Ez a döntés szellemében megfelel a későbbi *Defence of Children International* ügyben a gyermekekkel kapcsolatban alkalmazott megközelítésnek (lásd a 9.4. szakaszt).

Az uniós jogban az EU Alapjogi Chartája nem tartalmazza az egészséghez való jogot, de elismeri a kapcsolódó jogokat, mint például az emberi méltóság védelmét (1. cikk) és a személyi sérthetlenséghez való jogot (3. cikk). A Charta az „egészségügyi ellátáshoz” való jogról is rendelkezik a 35. cikkben, amely kimondja, hogy „[a] nemzeti jogszabályokban és gyakorlatban megállapított feltételek mellett mindenkinek joga van megelőző egészségügyi ellátás igénybevételéhez, továbbá orvosi kezeléshez”. A Charta alkalmazása csak az uniós jog hatálya alá tartozó kérdésekre korlátozódik. A Charta nem tesz különbséget állampolgárság alapján; az egészségügyi ellátáshoz való jog gyakorlását azonban a nemzeti jogszabályoktól és gyakorlatoktól teszi függővé.

A harmadik országbeli állampolgárok különféle kategóriái esetében az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést a másodlagos uniós joganyag szabályozza, és egy részüktől azt is megköveteli, hogy egy adott jogállás megszerzése vagy a tagállam területére való beutazás előtt rendelkezzenek betegbiztosítással. Az alábbiakban röviden áttekintjük a harmadik országbeli állampolgárok leggyakoribb kategóriáit.

A szabad mozgáshoz való jogukkal élő EGT- és svájci állampolgárok dolgozó vagy önálló vállalkozó családtagjai állampolgárságuktól függetlenül jogosultak az állampolgárokéval egyenlő bánásmódra (uniós állampolgárok esetében a **szabad mozgásról szóló irányelv** 24. cikke)⁽⁵⁶⁵⁾. Azoknak, akik azon az alapon kívánnak másik tagállamban tartózkodni, hogy gazdaságilag önfenntartók, igazolniuk kell, hogy saját maguk és családtagjaik számára is teljes körű egészségbiztosítással rendelkeznek (a 7. cikk (1) bekezdésének b) pontja).

⁽⁵⁶⁵⁾ Megállapodás az Európai Gazdasági Térségről, 1992. május 2., III. rész, A személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása; az 1999. június 21-én Luxembourgban aláírt, 2002. június 1-jén hatályba lépett megállapodás egyrészről az Európai Közösség és tagállamai, másrészről a Svájci Államszövetség között a személyek szabad mozgásáról (HL L 114., 2002.4.30., 6. o.).

Akár EGT-állampolgárról, akár harmadik országbeli állampolgárról van szó, az a személy, aki a lakóhelye szerinti EGT-állam nemzeti egészségbiztosítási rendszere alá tartozik, jogosult a szükséges kezelésre ⁽⁵⁶⁶⁾, ha más EGT-államba vagy Svájcba látogat ⁽⁵⁶⁷⁾. Összetett szabályok vonatkoznak arra az esetre, ha valaki azért utazik másik tagállamba, hogy ott államilag finanszírozott orvosi kezelést vegyen igénybe ⁽⁵⁶⁸⁾.

A **családegyesítési irányelv** alapján a családegyesítő köteles lehet igazolni, hogy rendelkezik különösen „saját maga és családtagjai számára az érintett tagállamban az állampolgárok számára általában biztosított valamennyi kockázatra kiterjedő” betegségbiztosítással, valamint „az érintett tagállam szociális segélyek rendszeréhez történő folyamodás nélkül a saját maga és családtagjai eltartásához elégséges állandó és rendszeres” forrásokkal (a 7. cikk (1) bekezdésének b)–c) pontja).

A harmadik országbeli állampolgárok és családtagjaik a „huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező” jogállás elnyerése előtt kötelesek bizonyítani, hogy rendelkeznek a fogadó uniós tagállam saját állampolgárainak egészségbiztosításához hasonló teljes körű egészségbiztosítással (a **huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv** 5. cikke (1) bekezdésének b) pontja). Azt is bizonyítaniuk kell, hogy stabil és rendszeres jövedelemforrásokkal rendelkeznek, amelyek elegendők önmaguk és családtagjaik eltartására anélkül, hogy a tagállam szociális segélyezési rendszerére szorulnának (az 5. cikk (1) bekezdésének a) pontja). A „huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező” jogállásban részesülő személyek a fogadó uniós tagállam állampolgáraival egyenlő elbánást élveznek a „társadalombiztosítás, szociális ellátás és szociális védelem” tekintetében, „a nemzeti jog által meghatározottak szerint” (a 11. cikk (1) bekezdésének d) pontja). Az irányelv (13) preambulumbekkezdése kimondja, hogy a szociális segély tekintetében „annak lehetősége, hogy a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők számára az ellátást az alapellátásra korlátozzák, úgy értendő, hogy e fogalomba tartozik legalább

⁽⁵⁶⁶⁾ 883/2004/EK rendelet, 2004. április 29. (HL L 200., 2004.6.7., 1. o.), a 19. cikk (1) bekezdése; EUB, C-211/08. sz. ügy, *Európai Bizottság kontra Spanyol Királyság*, 2010. június 15., 58. és 61. pont.

⁽⁵⁶⁷⁾ A Vegyes Bizottság 2012/195/EU határozata, amely bizottságot az egyrészről az Európai Közösség és tagállamai, másrészről a Svájci Államszövetség közötti, a személyek szabad mozgásáról szóló megállapodás hozta létre (2012. március 31.) a megállapodáshoz tartozó, a szociális biztonsági rendszerek koordinációjáról szóló II. melléklet cseréjéről (HL L 103., 2012.4.13., 51. o.).

⁽⁵⁶⁸⁾ Lásd az 1408/71/EGK rendelet 22. cikke (1) bekezdésének c) pontját, amellyel az alábbi ügyek foglalkoznak: EB, C-368/98. sz. ügy, *Abdon Vanbraekel és társai kontra Alliance nationale des mutualités chrétiennes (ANMC)*, 2001. július 12. és EB, C-372/04. sz. ügy, *The Queen Yvonne Watts kérelme alapján kontra Bedford Primary Care Trust és Secretary of State for Health* [nagytanács], 2006. május 16.

a minimális jövedelemtámogatás, a betegség és terhesség esetén nyújtott segély, a szülői segély és a tartós gondozási segély. Ezen ellátások biztosításának módját a nemzeti jog határozza meg”.

A [befogadási feltételekről szóló irányelv](#) 19. cikke szerint a menedékkérők jogosultak alapvető orvosi ellátásra, amelynek tartalmaznia kell legalább a sürgősségi ellátást és a betegségek alapvető kezelését, a különleges igényekkel rendelkezők számára pedig a szükséges orvosi vagy egyéb segítséget. A [visszatérési irányelv \(2008/115/EK\)](#) hasonlóképpen kimondja, hogy „biztosítani kell a sürgősségi egészségügyi ellátást és a betegségek alapvető kezelését” azok számára, akiknek a kitoloncolását elhalasztották, vagy akiknek időt hagytak az önkéntes távozásra (14. cikk). Ugyanez vonatkozik a kitoloncolás előtti őrizet időszakára (16. cikk).

Az elismert menekültek és a kiegészítő védelemben részesülő személyek a [kvalifikációs irányelv](#) 30. cikke alapján a tagállam saját állampolgáraival megegyező módon jogosultak az egészségügyi ellátás igénybevételére. A különleges szükségletekkel rendelkező személyekre külön rendelkezések vonatkoznak. Az emberkereskedelem áldozatainak nyújtandó segítség és támogatás magában foglalja a szükséges orvosi ellátást – beleértve a pszichológiai segítségnyújtást –, a tanácsadást és tájékoztatást is (az [emberkereskedelem elleni irányelv \(2011/36/EU\)](#) 11. cikkének (5) bekezdése).

9.6. Szociális biztonság és szociális támogatás

A szociális biztonság és a szociális támogatás olyan ellátásokat takar, amelyek a nemzeti társadalombiztosítási rendszerbe befizetett korábbi járulékokon alapulnak – ilyen például az öregségi nyugdíj –, valamint amelyeket az állam biztosít a rászorulóknak, például a fogyatékkal élőknél. Ezek az ellátások széles körét foglalják magukban, amelyek többnyire pénzügyi ellátások.

Az EJE alapján nincs kifejezett jog a szociális biztonságra vagy a szociális támogatásra. Bizonyos körülmények között a szociális biztonság és a szociális támogatás területén felmerülhet a megkülönböztetés kérdése, függetlenül attól, hogy a szóban forgó személy pénzügyileg hozzájárult-e az adott rendszerhez. Az EJE bírálta

azokat az államokat, amelyek abból a diszkriminatív okból tagadták meg az ellátást a jogszerűen tartózkodó személyektől, hogy nem tesznek eleget az állampolgárság követelményének ⁽⁵⁶⁹⁾.

Példa: A *Koua Poirrez kontra Franciaország* ügyben ⁽⁵⁷⁰⁾ egy jogszerűen tartózkodó migránstól azért tagadták meg a rokkantsági ellátást, mert sem francia állampolgársággal nem rendelkezett, sem más olyan országgal, amelyikkel Franciaország kölcsönös megállapodást kötött. Az EJEB megállapította, hogy nagyon nyomós indokokot kellene felhozni ahhoz, hogy az EJEB a kizárólag az állampolgárságon alapuló eltérő bánásmódot összeegyeztethetőnek tudja tekinteni az EJEE-vel. Az EJEB azt állapította meg, hogy a felperest megkülönböztetés érte, amivel megsértették az EJEE 14. cikkét az 1. kiegészítő jegyzőkönyvnek a javak tiszteletben tartásához való jogról szóló 1. cikkével összefüggésben (lásd a 10.3. szakaszt).

Példa: A *Dhahbi kontra Olaszország* ügy ⁽⁵⁷¹⁾ arra vonatkozott, hogy egy Olaszországban jogszerűen tartózkodó és dolgozó tunéziai állampolgártól megtagadták a családi ellátást, azon az alapon, hogy nem valamely uniós tagállam állampolgára. Az EJEB megállapította, hogy megkülönböztetés érte a felperest, amivel megsértették az EJEE 14. cikkét, összefüggésben a 8. cikkel ⁽⁵⁷²⁾.

Példa: Az *Andrejeva kontra Lettország* ügy ⁽⁵⁷³⁾ járulékalapú ellátásokkal foglalkozott. A felperes élete legnagyobb részében Lettország területén dolgozott, amikor az még a Szovjetunió része volt. A nyugdíjának egy részét amiatt tagadták meg, mert Lettországon kívül dolgozott, és nem volt lett állampolgár. Az EJEB a kormány részéről nem tudta elfogadni azt az érvelést, hogy az igényelt nyugdíj teljes összegének elnyeréséhez elég lett volna, ha a felperes honosítást kér, hogy lett állampolgár legyen. Az EJEE 14. cikkébe foglalt megkülönböztetés tilalmának csak akkor van értelme, ha a felperes személyes helyzetét minden egyes esetben olyannak veszik, amilyen, és nem változtatnak rajta a rendelkezésben felsorolt kritériumok tekintetében. A 14. cikket a lényegétől fosztja meg,

⁽⁵⁶⁹⁾ EJEB, *Luczak kontra Lengyelország* (77782/01), 2007. november 27.; EJEB, *Fawsie kontra Görögország* (40080/07), 2010. október 28.

⁽⁵⁷⁰⁾ EJEB, *Koua Poirrez kontra Franciaország* (40892/98), 2003. szeptember 30., 41. pont.

⁽⁵⁷¹⁾ EJEB, *Dhahbi kontra Olaszország* (17120/09), 2014. április 8.

⁽⁵⁷²⁾ Lásd még: EJEB, *Gaygusuz kontra Ausztria* (17371/90), 1996. szeptember 16., 46–50. pont; EJEB, *Koua Poirrez kontra Franciaország* (40892/98), 2003. szeptember 30., 41. pont.

⁽⁵⁷³⁾ EJEB, *Andrejeva kontra Lettország* [nagytanács] (55707/00), 2009. február 18., 91. pont.

ha másként járnak el, és a sértett követeléseit azon az alapon utasítják el, hogy elkerülhetette volna a megkülönböztetést a szóban forgó tényezők valamelyikének megváltoztatásával – például egy állampolgárság megszerzésével. Az EJEB megállapította az egyezmény 14. cikkének megsértését az 1. kiegészítő jegyzőkönyv 1. cikkével összefüggésben.

A fenti példákban a felperesek minden más tekintetben hasonlóak voltak az állam saját állampolgáraihoz; a felperesek egyike sem volt bizonytalan bevándorlási helyzetben, és nem vonatkoztak rájuk korlátozások az állami pénzeszközök igénybevétele terén.

Példa: A *Weller kontra Magyarország* ügy⁽⁵⁷⁴⁾ egy magyar apát és egy román anyát érintett. A kérelem időpontjában, még Románia uniós csatlakozása előtt, az anya rendelkezett tartózkodási engedéllyel, de nem volt magyarországi letelepedési engedélye. A magyar jog szerint csak a magyar állampolgársággal vagy letelepedési engedéllyel rendelkező anyák igényelhetnek anyasági ellátást. A felperes panaszt tett amiatt, hogy az ellátás tekintetében a külföldi házastárssal rendelkező férfiak kedvezőtlenebb bánásmódban részesülnek, mint akiknek magyar a feleségük. A bíróság megállapította, hogy megsértették az EJE 8. cikkét a 14. cikkel összefüggésben.

Az ESC rendelkezik a társadalombiztosításhoz való jogról (12. cikk), a szociális és egészségügyi segítséghez való jogról (13. cikk) és a szociális jóléti szolgáltatásokból való részesülés jogáról (14. cikk). Ezenkívül külön rendelkezések szólnak a fogyatékkal élőkről (15. cikk), a gyermekekről és fiatalokról (17. cikk) és az idősekről (23. cikk). A 30. cikk tartalmazza a szegénység és társadalmi kirekesztés elleni védelemhez való jogot. Ami a szociális támogatást illeti, az ESC 13. cikke a rendezetlen jogállású migránsokra is alkalmazható, amint azt az ECSR határozatai is megerősítik⁽⁵⁷⁵⁾.

Az uniós jog alapján a harmadik országbeli állampolgárok esetében kétféle helyzet között kell különbséget tenni. Az első az ellátások uniós tagállamok közötti koordinálásának rendszere az Unión belül költöző harmadik országbeli állampolgárok

⁽⁵⁷⁴⁾ EJEB, *Weller kontra Magyarország* (44399/05), 2009. március 31., 36–39. pont.

⁽⁵⁷⁵⁾ ECSR, *Conference of European Churches (CEC) kontra Hollandia*, 90/2013. sz. panasz, érdemi rész, 2014. november 10.

esetében. A második, hogy a harmadik országbeli állampolgárok egyes kategóriái a másodlagos uniós joganyag alapján jogosultak bizonyos ellátásokra, függetlenül attól, hogy költöztek-e az EU-n belül.

a) Az ellátások EU-n belüli koordinálása

Azoknak az EGT-állampolgároknak a harmadik országbeli állampolgár családtagjai, akik egy uniós tagállamba költöztek, a [szabad mozgásról szóló irányelv](#) 24. cikke alapján (illetve a nem uniós állampolgárok esetében az EU-EGT megállapodás alapján) ugyanazokra a szociális és adókedvezményekre jogosultak, mint a fogadó tagállam saját állampolgárai. Az említett irányelv 14. cikkének (1) bekezdése szerint azonban azok, akik munkavállalás nélkül éltek a szabad mozgás jogával, nem jelenthetnek indokolatlan terhet a fogadó uniós tagállam szociális segítségnyújtási rendszerére. Az évek folyamán összetett joganyag alakult ki a szabad mozgás jogával élő személyek szociális biztonságának és szociális támogatásának koordinálása érdekében. Ezt a (módosított) [883/2004/EK rendelet](#) foglalta jogi formába ⁽⁵⁷⁶⁾, azzal az alapelvvel, hogy az EU egészére kiterjedő rendszer a koordinációt szolgálja, nem pedig a harmonizációt ⁽⁵⁷⁷⁾. Célja, hogy az adminisztratív eljárások egyszerűsítése és a másik uniós tagállamba költözőknek, illetve az uniós tagállam saját állampolgárainak biztosított egyenlő bánásmód révén minimalizálja az uniós tagállamok közötti migráció negatív hatásait. A jogosultságok némelyike exportálható, mások viszont nem. A (módosított) [987/2009/EK rendelet](#) ⁽⁵⁷⁸⁾ meghatározza a [883/2004/EK rendelet](#) végrehajtásához szükséges eljárásokat.

Az uniós tagállamok között mozgó, foglalkoztatott harmadik országbeli állampolgárok, valamint családtagjaik és túlélő hozzátartozóik jogosultak a szociális biztonsági ellátások felhalmozásáról és koordinációjáról szóló, határokon átnyúló jogszabályokból származó előnyökre ([859/2003/EK](#) és [1231/2010/EU](#) rendelet). Ennek az a feltétele, hogy a foglalkoztatott harmadik országbeli állampolgár jogszerűen

⁽⁵⁷⁶⁾ A rendeletet a következő rendeletek módosították: [988/2009/EK rendelet](#) (HL L 284., 2009.10.30., 43. o.), [1231/2010/EU rendelet](#) (HL L 344., 2010.12.29., 1. o.), [1244/2010/EU rendelet](#) (HL L 338., 2010.12.22., 35. o.), [465/2012/EU rendelet](#) (HL L 149., 2012.6.8., 4. o.), [1224/2012/EU rendelet](#) (HL L 349., 2012.12.19., 45. o.), [517/2013/EU rendelet](#) (HL L 158., 2013.6.10., 1. o.), [1372/2013/EU rendelet](#) (HL L 346., 2013.12.20., 27. o.), [\(EU\) 2017/492 rendelet](#) (HL L 76., 2017.3.22., 13. o.), valamint legutóbb az [\(EU\) 2019/1149 rendelet](#) (HL L 186., 2019.7.11., 21. o.).

⁽⁵⁷⁷⁾ EB, C-21/87. sz. ügy, *Borowitz kontra Bundesversicherungsanstalt für Angestellte*, 1988. július 5., 23. pont; EB, C-331/06. sz. ügy, *Chuck kontra Raad van Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank*, 2008. április 3., 27. pont.

⁽⁵⁷⁸⁾ A rendeletet a [465/2012/EU rendelet](#) (HL L 149., 2012.6.8., 4. o.), az [1224/2012/EU rendelet](#) (HL L 349., 2012.12.19., 45. o.) és az [1372/2013/EU rendelet](#) (HL L 346., 2013.12.20., 27. o.) módosította.

tartózkodjon egy uniós tagállam területén, és a harmadik országhoz, illetve egyetlen uniós tagállamhoz fűződőkön túl legyenek még kötődései. Ezek a rendeletek nem vonatkoznak azokra a foglalkoztatott harmadik országbeli állampolgárokra, akik csak egy harmadik országhoz és egy uniós tagállamhoz kötődnek.

b) A harmadik országbeli állampolgárok egyes kategóriáinak jogosultságai

A befogadási feltételekről szóló irányelv alapján a menedékkérőknek nincs külön joguk a szociális támogatások igénybevételére. A 17. cikk mindazonáltal meghatározza a befogadás anyagi feltételeinek rendelkezésre állására vonatkozó általános szabályokat, a 17. cikk (5) bekezdése pedig – amely Írországra nem alkalmazandó – kifejezetten előírja, hogy e pénzübeli juttatások vagy utalványok összegét hogyan kell meghatározni.

Példa: A Német Szövetségi Alkotmánybíróság (*Bundesverfassungsgericht*) 2012. július 18-án kimondta, hogy Németországnak növelnie kell a menedékkérők számára biztosított segélyt, amelyet 19 éve nem emeltek, és amely nem fedezte a német alkotmány 1. cikke szerinti méltó élet biztosításához szükséges minimumot ⁽⁵⁷⁹⁾.

A felülvizsgált kvalifikációs irányelv 29. cikke alapján az uniós tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a menekültek és a kiegészítő védelemben részesülők a fogadó uniós tagállam állampolgáraival azonos feltételek mellett részesüljenek a „szükséges szociális ellátásokban”. A kiegészítő védelmi jogállással rendelkezők esetében azonban ez az „alapellátásokra” korlátozódhat. A 23. cikk (2) bekezdése a kiegészítő védelemben részesülők családtagjaira is kiterjeszti az ellátásokat.

Példa: Az *Ayubi kontra Bezirkshauptmannschaft Linz-Land* ügyben ⁽⁵⁸⁰⁾ az EUB megállapította, hogy ellentétes az uniós joggal az a nemzeti jogszabály, amelynek előírása szerint a valamely uniós tagállamban ideiglenes tartózkodási joggal rendelkező menekültek számára nyújtott szociális ellátás összege alacsonyabb, mint az ugyanezen uniós tagállam saját állampolgárai vagy az említett tagállamban huzamos tartózkodási joggal rendelkező menekültek számára nyújtott összeg.

⁽⁵⁷⁹⁾ Németország, *Bundesverfassungsgericht*, 1 BvL 10/10 és 1 BvL 2/11, 2012. július 18.

⁽⁵⁸⁰⁾ EUB, C-713/17. sz. ügy, *Ahmad Shah Ayubi kontra Bezirkshauptmannschaft Linz-Land*, 2018. november 21.

Példa: Az *Alo és Osso* ügyben ⁽⁵⁸¹⁾ az EUB kimondta, hogy a kiegészítő védelemben részesülők tekintetében megállapított, lakóhelyre vonatkozó kötelezettség a kvalifikációs irányelv 29. cikke által védett szociális jóléthez való hozzáférés korlátozását jelenti, amennyiben a szabályozás nem ír elő ilyen intézkedést a menekültek, az érintett uniós tagállam területén jogszerűen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárok és e tagállam állampolgárai vonatkozásában. Ugyanakkor az EUB elfogadta, hogy a kvalifikációs irányelv 33. cikke (mozgásszabadság) alapján megengedhető lehet az a lakóhelyre vonatkozó kötelezettség, amelynek célja a kiegészítő védelemben részesülők integrációjának elősegítése. A nemzeti bíróságnak kell döntenie arról, hogy objektíve összehasonlítható helyzetben vannak-e a kiegészítő védelemben részesülő személyek az olyan egyéb, jogszerűen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárokkal, akikre nem vonatkoznak ilyen lakóhelyre vonatkozó feltételek.

Az **emberkereskedelem elleni irányelv** 11. cikkének (7) bekezdése értelmében az uniós tagállamoknak figyelemmel kell lenniük az emberkereskedelem különleges szükségletekkel rendelkező áldozataira, emellett külön követelmények vonatkoznak az emberkereskedelem gyermek áldozataira (13. cikk).

A **huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv** alapján a „huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező” jogállásban részesülő személyek a 11. cikk (1) bekezdésének d) pontja szerint a fogadó ország állampolgáraival egyenlő bánásmódot élveznek a társadalombiztosítás, szociális ellátás és szociális védelem tekintetében. A szociális támogatás és a szociális védelmi jogosultságok azonban az alapellátásra korlátozhatók.

A **családegysítési irányelv** nem biztosít a harmadik országbeli állampolgár család-egyesítők családtagjai számára hozzáférést a szociális támogatáshoz. A család-egyesítőknek bizonyítaniuk kell, hogy állandó és rendszeres jövedelemforrásokkal rendelkeznek, amelyek elegendőek saját maguk és családtagjaik eltartásához anélkül, hogy a tagállam szociális segélyezési rendszeréhez folyamodnának (az irányelv 7. cikke (1) bekezdésének c) pontja).

⁽⁵⁸¹⁾ EUB, C-443/14. és C-444/14. sz. egyesített ügyek, *Kreis Warendorf kontra Ibrahim Alo és Amira Osso kontra Region Hannover* [nagytanács], 2016. március 1.

Az összevont engedélyről szóló irányelv 12. cikke (1) bekezdésének e) pontja és a kékkártyairányelv 14. cikke (1) bekezdésének e) pontja értelmében a harmadik országokból származó, összevont engedéllyel vagy uniós kékkártyával rendelkező munkavállalók az állampolgárokkal egyenlő bánásmódot élveznek a szociális biztonság tekintetében.

Főbb pontok

Az uniós jog és az ESC szerinti általános kérdések

- A gazdasági és szociális jogok igénybevételéhez rendszerint szükség van a beutazáshoz vagy maradáshoz való elismert jogra (lásd [e fejezet bevezetőjét](#)).
- A szociális jogok alapelemeit bármely, a területen jelen lévő személy számára biztosítani kell (lásd a rendezetlen jogállású migránsokra való utalásokat a [9.2–9.6. szakaszban](#)).
- Minél jobban közelít a migráns helyzete az állam saját állampolgárainak helyzetéhez, annál komolyabb indoklásra van szükség, ha állampolgárság alapján megkülönböztést alkalmaznak (lásd [e fejezet bevezetőjét](#)).
- Az EU Alapjogi Chartája szerinti jogok közül sok csak az állampolgárokra és az uniós tagállamok területén jogszerűen tartózkodó személyekre korlátozódik (lásd a [9.1. szakaszt](#)).
- Az ESC a gazdasági és szociális jogok egész sorát foglalja magában; e jogok gyakorlása elvben az ESC-ben részes államok állampolgáira korlátozódik, amikor azok az ESC egy másik részes államának területén tartózkodnak. Néhány esetben azonban az ECSR kivételt tett, amikor a gyermekek lakhatásáról (lásd a [9.4. szakaszt](#)) és az egészségügyi ellátásról (lásd a [9.5. szakaszt](#)) volt szó.
- Nagyon nyomós indokokat kellene felhozni ahhoz, hogy az EJEB a kizárólag az állampolgárságon alapuló eltérő bánásmódot összeegyeztethetőnek tudja tekinteni az EJE-vel (lásd a [9.6. szakaszt](#)).

Gazdasági jogok az uniós jog szerint

- A munkaerőpiachoz való hozzáférés korlátozható: annak mértéke, hogy mennyiben vállalhatnak munkát a harmadik országbeli állampolgárok, aszerint változik, hogy melyik kategóriába tartoznak (lásd a [9.1. szakaszt](#)).
- A személy legális vagy nem legális munkába állásának pillanatától kezdve tiszteletben kell tartani az alapvető munkavállalói jogokat (lásd a [9.2. szakaszt](#)).

- Az EGT-állampolgárok jogosult családtagjait ugyanolyan munkavállalási jog illeti meg, mint az uniós tagállam saját állampolgárait (lásd a [9.2.1. szakaszt](#)).
- A török állampolgárokra az Ankarai Megállapodás kiegészítő jegyzőkönyvének 41. cikke szerinti felfüggesztési záradék vonatkozik, amely megakadályozza, hogy az államok új terheket rójanak ki rájuk (lásd a [9.2.4. szakaszt](#)).
- Azoknak a menedékkérőknek, akiknek nemzetközi védelem iránti kérelmét még nem bírálták el első fokon, legkésőbb a kérelem benyújtásától számított kilenc hónap (Írországban egy év) elteltével joguk van a munkavállaláshoz (lásd a [9.2.7. szakaszt](#)).
- A munkáltatókkal szembeni szankciókról szóló irányelv bünteti azokat, akik rendezetlen jogállású migránsokat foglalkoztatnak, emellett biztosítja a visszaélésszerű helyzetben lévő migránsok számára a jogot, hogy igényt tartsanak a visszatartott bérre és bizonyos egyéb védelemre (lásd a [9.2.8. szakaszt](#)).

Oktatás (lásd a [9.3. szakaszt](#))

- Az EJEE 1. kiegészítő jegyzőkönyvének 2. cikke értelmében senkitől nem szabad megtagadni az oktatáshoz való jogot. A felsőbb oktatási szintek esetében azonban a tagállamoknak nagyobb a mozgáster a korlátozások előírása tekintetében.
- Az EU-ban tartózkodó, harmadik ország állampolgárságával rendelkező gyermekek a másodlagos uniós jog alapján minden esetben jogosultak az alapfokú oktatás igénybevételére, azokat a rendezetlen jogállású migránsokat is beleértve, akiknek a kitoloncolását elhalasztották.

Lakhatás (lásd a [9.4. szakaszt](#))

- Az EU Alapjogi Chartája elismeri és tiszteletben tarja a szociális és lakhatási támogatáshoz való jogot, biztosítandó a tisztes megélhetést mindazok számára, akik nem rendelkeznek elegendő forrással. A másodlagos uniós joganyagban külön rendelkezések is szerepelnek az EGT-állampolgárok harmadik országbeli állampolgár családtagjaira, a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkre, a nemzetközi védelemre szorulóakra és az emberkereskedelem áldozataira vonatkozóan.
- Az uniós tagállamok kötelesek gondoskodni a menedékkérők egészségének megfelelő és alapszükségeit kielégítő életszínvonalról.
- Amennyiben a hatóságok nem tartják tiszteletben egy személy otthonát, ez az EJEE 8. cikke szerinti kérdést vethet fel. Szélsőséges esetekben a menedék biztosításának elmulasztása az EJEE 3. cikke szerinti kérdést is felvethet.
- Az ESC garantálja a lakhatáshoz való jogot, ami egyfajta kapuként funkcionál számos további jog felé.

Egészségügyi ellátás (lásd a 9.5. szakaszt)

- A lakóhelyük szerinti EGT-állam nemzeti egészségbiztosítási rendszere alá tartozó személyek jogosultak a helyi egészségügyi ellátásra, ha más EGT-tagállamokba vagy Svájcba látogatnak.
- Az uniós jog szerint a menekültek az egészségügyi ellátás tekintetében az állampolgárokkal egyenlő hozzáférésre jogosultak, míg a menedékkérők és a rendezetlen jogállású migránsok, akiknek a kitoloncolását elhalasztották, sürgősségi ellátásra és a betegségek alapvető kezelésére jogosultak.
- Az EJEE-ben nem szerepel külön rendelkezés az egészségügyi ellátásról, de az EJEB az EJEE 2., 3. vagy 8. cikke alapján vizsgálhatja az ilyen jellegű panaszokat.
- Az ESC a rendezetlen jogállású migránsok számára garantálja az orvosi segítségnyújtást.

Szociális biztonság és szociális támogatás (lásd a 9.6. szakaszt)

- Az uniós jogban a szabad mozgásról szóló rendelkezések alapján egyik uniós tagállamból másikba költöző harmadik országbeli állampolgárokra vonatkozóan az évek folyamán összetett joganyag alakult ki a szociális biztonsági és szociális támogatási jogosultság tekintetében.
- Az EJEE szerint a szociális támogatás vagy más ellátások külföldiektől való megtagadása felvetheti a megkülönböztetés kérdését, függetlenül attól, hogy az illető személy hozzájárult-e ahhoz a rendszerhez, amelyből a támogatást kifizetnék.
- Az ESC előírja, hogy a rászorulóknak, köztük a rendezetlen jogállásúaknak is szociális támogatást kell nyújtani.

További ítélkezési gyakorlat és szakirodalom:

A további ítélkezési gyakorlat tanulmányozásához kérjük, tekintse meg e kézikönyv [íránymutatásait](#). Az e fejezetben tárgyalt kérdéskörökkel kapcsolatban további anyagok találhatóak a „[További szakirodalom](#)” szakaszban.

10

Sajátos szükségletekkel rendelkező személyek

EU	Tárgyalt kérdések	ET
Az EU Alapjogi Chartájának 24. cikke (a gyermekek jogai)	Kísérő nélküli gyermekek	ESC, 17. cikk (a gyermekek szociális, jogi és gazdasági védelemhez való joga) EJEB, <i>Rahimi kontra Görögország</i> (8687/08), 2011 (kísérő nélküli gyermek menedékkérő fogva tartása a felnőttek idegenrendészeti fogdájában)
Dublini rendelet, 604/2013/EU rendelet, 8. cikk EUB, C-648/11. sz. ügy, <i>MA, BT és DA</i> , 2013 (dublini transzferek) A befogadási feltételekről szóló irányelv (2013/33/EU) 24. cikke A menekültügyi eljárásokról szóló irányelv (2013/32/EU) 25. cikke Kvalifikációs irányelv (2011/95/EU), 31. cikk Visszatérési irányelv (2008/115/EK), 10. cikk	Befogadás és bánásmód	
A menekültügyi eljárásokról szóló irányelv (2013/32/EU), 25. cikk	Az életkor meghatározása	Egyezmény az emberkereskedelem elleni fellépésről, 2005, a 10. cikk (3) bekezdése ECSR, <i>EUROCEF kontra Franciaország</i> , 114/2015. sz. panasz, 2018

EU	Tárgyalt kérdések	ET
Az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló irányelv (2011/36/EU) Az emberkereskedelem áldozatairól szóló irányelv (tartózkodási engedélyek) (2004/81/EK) Az áldozatok jogairól szóló irányelv (2012/29/EU)	Az emberkereskedelem áldozatai	EJEE, 4. cikk (a rabszolgaság és a kényszmunka tilalma) EJEB, <i>Rantsev kontra Ciprus és Oroszország</i> (25965/04), 2010 (a hatóságok kötelesek hivatalból vizsgálatot indítani) Egyezmény az emberkereskedelem elleni fellépésről, 2005
Egyezmény a fogyatékossgal élő személyek jogairól (az EU ratifikálta) A befogadási feltételekről szóló irányelv (2013/33/EU), 19., 21. és 22. cikk A menekültügyi eljárásokról szóló irányelv (2013/32/EU), 14. cikk	Fogyatékossgal élő személyek	ESC, 15. cikk (a fogyatékossgal élő személyek joga a függetlenséghez, a társadalmi beilleszkedéshez és a közösség életében való részvételhez)
A befogadási feltételekről szóló irányelv (2013/33/EU), 25. cikk A menekültügyi eljárásokról szóló irányelv (2013/32/EU), 24. cikk	A kínzás áldozatai	
A szabad mozgásról szóló irányelv (2004/38/EK), a 13. cikk (2) bekezdésének c) pontja Családegyesítési irányelv (2003/86/EK), a 15. cikk (3) bekezdése	A nemi alapú erőszak áldozatai	EJEB, <i>Opuz kontra Törökország</i> (33401/02), 2009 (kapcsolati erőszak) EJEB, <i>R.D. kontra Franciaország</i> (34648/14), 2016 (a kegyetlen bánásmód veszélye kitoloncolás esetén) A nők elleni és a családon belüli erőszak megelőzéséről és felszámolásáról szóló egyezmény (Isztambuli Egyezmény), 2011

Bevezetés

Ez a fejezet a személyek azon csoportjaival foglalkozik, akiket a különösen kiszolgáltatottak és külön figyelmet érdemlők közé lehet sorolni. Az előző fejezetekben általánosan elmondottakon túl az EU és az EJEE joga is külön védelmet nyújthat a sajátos szükségletekkel rendelkező személyeknek.

Az uniós jog alapján számításba kell venni a kiszolgáltatott személyek különleges helyzetét, például befogadásuk intézésénél és a szabadságuktól történő megfosztásnál. A kiszolgáltatott személyeket a [befogadási feltételekről szóló irányelv](#) (2013/33/EU) 21. cikke és a [visszatérési irányelv](#) (2008/115/EK) 3. cikkének 9. pontja határozza meg. Mindkét rendelkezésben szerepelnek „a kiskorúak, a kísérő nélküli kiskorúak, a fogyatékkal élő, az idősek, a várandós nők, a kiskorú gyermeket egyedül nevelő szülők és a kínzásnak, erőszakos közöszlésznek vagy a testi, lelki vagy nemi erőszak egyéb súlyos formáinak áldozatai”, de a befogadási feltételekről szóló irányelv felsorolása hosszabb és nem kimerítő jellegű. A befogadási feltételekről szóló irányelv 22. cikke értelmében az uniós tagállamoknak kötelességük felmérni, hogy vannak-e a sérülékeny személyeknek sajátos befogadási igényei. A [menekültügyi eljárásokról szóló irányelv](#) (2013/32/EU) előírja az uniós tagállamok számára annak értékelését, hogy a menedékkérő különleges eljárási garanciákat igényel-e, és amennyiben igen, megfelelő támogatást kell biztosítaniuk számára a menekültügyi eljárás során (24. cikk).

10.1. Kísérő nélküli gyermekek

A „kísérő nélküli kiskorúak” kifejezés azoknak a 18 év alatti személyeknek a jelölésére használatos, akik a fogadó államban értük felelős felnőtt nélkül lépnek Európa területére (lásd a [kvalifikációs irányelv](#) [2011/95/EU] 2. cikkének (1) bekezdését). A helyzetükkel az uniós menekültügyi és bevándorlási joganyag fontos rendelkezései foglalkoznak, ezeket tekintjük át ebben a részben.

Az EJE nem tartalmaz kifejezett rendelkezéseket a kísérő nélküli gyermekekre vonatkozóan, de a velük szembeni bánásmódot több rendelkezés alapján is lehet vizsgálni, például a szabadsághoz és biztonsághoz való jogról szóló 5. cikk, a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogról szóló 8. cikk vagy az 1. kiegészítő jegyzőkönyv oktatáshoz való jogról szóló 2. cikke szerint. Az EJE megállapította, hogy az államok felelőssége, hogy gondoskodjanak a kísérő nélküli gyermekekről, és ne hagyják magukra őket, amikor kiszabadulnak az őrizzetből⁽⁵⁸²⁾.

A gyermekekre vonatkozó döntésnek minden esetben a gyermek jogainak tiszteletben tartásán kell alapulnia a [gyermek jogairól szóló ENSZ-egyezménynek \(CRC\)](#) megfelelően, amelyet az Amerikai Egyesült Államok kivételével minden állam

⁽⁵⁸²⁾ EJE, *Rahimi kontra Görögország* (8687/08), 2011. április 5.; EJE, *Sh.D. és társai kontra Görögország, Ausztria, Horvátország, Magyarország, Észak-Macedónia, Szerbia és Szlovénia* (14165/16), 2019. június 13.

ratifikált. A CRC megállapítja a gyermekeknek a bevándorlási helyzetüktől függetlenül alkalmazandó emberi jogait⁽⁵⁸³⁾. Alapvető fontosságú „a gyermek mindenek felett álló érdeke” elv, és a hatóságoknak a gyermekekkel kapcsolatos intézkedéseikben ezt kell első számú szempontnak tekinteniük. Az [EU Alapjogi Chartájától](#) (a 24. cikk (2) bekezdése) eltérően az EJEE-ben nem jelenik meg kifejezetten ez az elv, de az EJEB ítélkezési gyakorlatában rendszeresen kifejezésre jut. Ez az elv támasztja alá az uniós joganyag kísérő nélküli gyermekekre vonatkozó egyedi rendelkezéseit is.

Az ESC a 17. cikk (1) bekezdésének c) pontjában utal a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyermekekre. Az ECSR – az EJEB-hez hasonlóan – kiemelte, hogy amikor az államok a bevándorlási szabályok megkerülésére tett kísérleteket igyekeznek visszaszorítani, eközben nem szabad megfosztaniuk a külföldi gyermekeket – különösen a kísérő nélkülieket – a jogállásuk biztosította védelemtől. Az alapjogok védelmét tehát össze kell egyeztetni az állam bevándorlási politikájából következő megszorításokkal⁽⁵⁸⁴⁾.

Példa: Az *EUROCEF kontra Franciaország* ügyben⁽⁵⁸⁵⁾ az ECSR a kísérő nélküli gyermekek számára biztosított franciaországi menedékhelyek és értékelési rendszer hiányosságai miatt megállapította az ESC 31. cikke (2) bekezdésének megsértését. Az ECSR emellett azt is kimondta, hogy a kísérő nélküli gyermekek eseti gyámjának késedelmes kijelölése, e gyermekek várakozási területeken és szállodákban való őrizete, az életkor meghatározása érdekében alkalmazott csontvizsgálat, valamint az, hogy akadályozva volt a hatékony jogorvoslathoz való hozzáférés, kimeríti az ESC 17. cikke (1) bekezdésének megsértését.

10.1.1. Befogadás és bánásmód

Az uniós jogban a kísérő nélküli gyermekekkel kapcsolatban alkalmazandó különleges intézkedéseket a menekültügyi rendszer és a [visszatérési irányelv](#) tartalmazza.

⁽⁵⁸³⁾ Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága a 6. számú általános kommentárjában (2005) további útmutatást adott a kísérő nélküli gyermekek védelméhez, gondozásához és a velük való megfelelő bánásmódhoz.

⁽⁵⁸⁴⁾ ECSR, *Defence for Children International (DCI) kontra Hollandia*, 47/2008. sz. panasz, érdemi rész, 2009. október 20. A bizottság többek között azon az állásponton volt, hogy a kísérő nélküli gyermekeknek az ESC 31. cikkének (2) bekezdése alapján joguk van a menedékhez.

⁽⁵⁸⁵⁾ ECSR, *European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EUROCEF) kontra Franciaország*, 114/2015. sz. panasz, érdemi rész, 2018. január 24.

Mielőtt a kérelmezési eljárás folyamán mérlegelnék a kísérő nélküli gyermekekkel szembeni bánásmódot, fontos tudni, hogy melyik állam felel a menedékjog iránti kérelmük feldolgozásáért. A [dublini rendelet](#) (604/2013/EU rendelet) szerint a kísérő nélküli gyermekek által beadott kérelmeket annak az uniós tagállamnak kell megvizsgálnia, ahol a családtagjai, testvérei vagy hozzátartozói jogszerűen tartózkodnak (8. cikk). A kísérő nélküli kiskorúak mellé képviselőt kell biztosítani (6. cikk). A 6. cikk (3) bekezdése útmutatást ad ahhoz, hogyan kell felmérni a gyermek mindenek felett álló érdekét. A 11. cikk szabályokat tartalmaz annak érdekében, hogy a dublini rendelet alkalmazása révén el lehessen kerülni a különválasztást olyan esetekben, amikor a családtagok egy uniós tagállamban külön kérelmeket nyújtanak be. Végül a 16. cikk az eltartott személyekkel foglalkozik (lásd az [5.2. szakaszt](#)).

Családtag, testvér vagy hozzátartozó hiányában az a felelős tagállam, ahol a gyermek a menedékjog iránti kérelmét benyújtotta, feltéve, hogy ez szolgálja leginkább a gyermek mindenek felett álló érdekét (8. cikk).

Példa: Az *MA, BT és DA kontra Secretary of State for the Home Department* ügyben ⁽⁵⁸⁶⁾ az Európai Unió Bíróságának azt kellett eldöntenie, hogy melyik állam a felelős egy olyan, kísérő nélküli gyermek esetében, aki különböző uniós tagállamokban nyújtott be menedékjog iránti kérelmet. Az EUB tisztázta, hogy a tagállamok valamelyikének területén jogszerűen tartózkodó családtag hiányában az ilyen kérelem megvizsgálásáért az az állam felelős, amelyben a gyermek fizikailag tartózkodik. Ebben az Európai Unió Alapjogi Chartája 24. cikkének (2) bekezdését vette alapul, miszerint minden, a gyermekekkel kapcsolatos tevékenységben a gyermek mindenek felett álló érdekének kell az elsődleges szempontnak lennie.

A kísérő nélküli gyermek menedékkérők számára a menedékjogi kérelem benyújtásakor ki kell jelölni egy képviselőt (a [befogadási feltételekről szóló irányelv](#) 24. cikke és a [menekültügyi eljárásról szóló irányelv](#) 25. cikke). A jogszabály arról viszont nem rendelkezik, hogy a képviselőt már akkor ki kellene jelölni, amikor a hatóságok felfedezik a kísérő nélküli kiskorút. Az államok dönthetnek, hogy csak egy gyámot, vagy egy gyámot és egy jogi képviselőt jelölnek-e ki a menedékkérőnek a menekültügyi eljárás során történő támogatására, valamint a gyermek jóllétének biztosítására a menedékkérelem feldolgozásának ideje alatt. A menekültügyi eljárásról szóló

⁽⁵⁸⁶⁾ EUB, C-648/11. sz. ügy, *MA és társai kérelme alapján The Queen kontra Secretary of State for the Home Department*, 2013. június 6.

irányelv alapján a képviselő számára lehetőséget kell adni arra, hogy a menekültügyi meghallgatás előtt átbeszélje a kérdéseket a gyermekkel, és elkísérje őt a meghallgatásra.

Minden olyan meghallgatást, amelynek alanya kísérő nélküli gyermek, olyan személynek kell végeznie, aki megfelelő szakértelemmel rendelkezik e csoport különleges szükségletei tekintetében (a menekültügyi eljárásról szóló irányelv 25. cikke). Korlátozások vonatkoznak a kísérő nélküli gyermekek által benyújtott kérelmeknek a határon, tranzitzónákban vagy gyorsított eljárás keretében történő feldolgozására, ami csak a 25. cikk (6) bekezdésében felsorolt esetekben megengedett. Az irányelv ilyen esetekben lehetővé teszi, hogy az államok ne adjanak automatikus tartózkodási jogot a kísérő nélküli gyermekeknek az elutasító határozat felülvizsgálatának idejére, de csak akkor, ha az irányelv 46. cikkének (7) bekezdésében felsorolt feltételek teljesülnek. A feltételek közé tartozik például a szükséges nyelvi és jogi segítségnyújtás, valamint legalább egy hét biztosítása arra, hogy egy bíróság vagy törvényszék előtt kérje, hogy a területen maradjasson a jogorvoslati kérelem elbírálásáig.

A befogadási feltételekről szóló irányelv (24. cikk) útmutatást ad arra vonatkozóan, hogy milyen szálláshelyen kell elhelyezni a kísérő nélküli gyermekeket, nevezetesen felnőtt hozzátartozóknál, nevelőcsaládnál, kifejezetten gyermekek ellátására alkalmas befogadó állomásokon vagy más alkalmas szálláshelyen. A kísérő nélküli gyermekek őrizetben tartása nem teljesen tiltott, de csak kivételes körülmények fennállása esetén engedélyezett, és ez nem jelenthet börtönben történő elszállásolást (az átdolgozott irányelv 11. cikkének (3) bekezdése). Az irányelv azt is hozzáteszi, hogy a legalább 16 éves, de 18. életévüket be nem töltött, ezáltal még gyermek kérelmezőket a felnőtt menedékkérők számára kialakított befogadóállomásokon is el lehet helyezni, de csak akkor, ha ez a gyermek mindenek felett álló érdekének megfelelően történik (ez a feltétel Írországban nem alkalmazandó, mivel a 2013-as átdolgozott irányelvvel került bevezetésre).

A befogadási feltételekről szóló irányelv 24. cikke előírja továbbá, hogy a testvéreket lehetőség szerint együtt kell tartani, figyelembe véve az érintett gyermek mindenek felett álló érdekét, valamint különösen életkorát és érettségi szintjét. A kísérő nélküli gyermekek tartózkodási helyét a lehető legritkábban szabad változtatni. Az irányelv kimondja továbbá, hogy az uniós tagállamoknak törekedniük kell arra, hogy a lehető leghamarabb felkutassák a kísérő nélküli gyermekek családtagjait, kellőképpen ügyelve a biztonságukra. Végezetül azt is előírja, hogy a kísérő nélküli gyermekekkel foglalkozó személyeknek megfelelő képzésben kellett részesülniük.

A felülvizsgált **kvalifikációs irányelv** külön rendelkezéseket tartalmaz azokra a kísérő nélküli gyermekekre vonatkozóan, akik menekült vagy kiegészítő védelmi jogállást kaptak. Az uniós tagállamok kötelesek gondoskodni a kísérő nélküli gyermek képviseléről, és erről a megfelelő hatóságoknak rendszeres értékeléseket kell készíteniük. A kinevezett képviselő lehet eseti gondnok, vagy szükség esetén a gyermekek gondozásáért és jólétéért felelős valamely szerv képviselője vagy más megfelelő képviselő (31. cikk).

A kvalifikációs irányelv 31. cikke ezenkívül előírja, hogy az uniós tagállamok gondoskodjanak arról, hogy a menedékjogban részesülő, kísérő nélküli gyermekeket felnőtt hozzátartozóknál, nevelőcsaládnál, gyermekek elhelyezésére szakosodott gondozóközpontokban vagy más alkalmas szálláshelyeken helyezték el. A szállástípussal kapcsolatban a gyermek kívánságait életkorára és érettségi fokára tekintettel kell figyelembe venni. Az irányelv a befogadási feltételekről szóló irányelv rendelkezéseit ismétli a testvérek együtt maradása, a család felkutatása és a kísérő nélküli gyermekekkel foglalkozó személyek képzése tekintetében.

A visszatérési irányelv 10. cikke szerint a kísérő nélküli gyermekeknek az uniós tagállam területéről történő kitoloncolásakor az uniós tagállam hatóságainak meg kell győződnie arról, hogy a gyermek egy családtagjához, kinevezett gondviselőhöz vagy a fogadó állam megfelelő befogadó létesítményébe kerül. A kísérő nélküli gyermekek kiutasítására nem vonatkozik abszolút tilalom, de a kiutasítási határozatban megfelelően figyelembe kell venni a gyermek mindenek felett álló érdekét. Ha a kiutasítást elhalasztják vagy időt hagynak az önkéntes távozásra, figyelmet kell fordítani a gyermekek különleges szükségleteire (14. cikk) ⁽⁵⁸⁷⁾.

Az EJEE alapján az EJEB kimondta, hogy a külföldi – akár kísérővel érkező, akár kísérő nélküli – gyermekeket érintő ügyekben a döntő tényező a gyermek rendkívül kiszolgáltatott helyzete. Ez a tényező elsőbbséget élvez az azzal kapcsolatos megfontolásokkal szemben, hogy rendezetlen jogállású migránsról van szó. Azok a különösen súlyos körülmények, amelyek közé a gyermek kerülhet, valamint az, ha a nemzeti hatóságok nem tesznek eleget egy életkorából adódóan különösen kiszolgáltatott kérelmező védelmére vonatkozó végzésnek, megalázó bánásmódnak és az egyezmény 3. cikke megsértésének minősülhetnek ⁽⁵⁸⁸⁾.

⁽⁵⁸⁷⁾ További információ: FRA (2019): *Returning Unaccompanied Children: Fundamental rights considerations* (Kísérő nélküli gyermekek visszaküldése: alapjogi megfontolások), Kiadóhivatal, Luxembourg, 2019. szeptember.

⁽⁵⁸⁸⁾ EJEB, *Khan kontra Franciaország* (12267/16), 2019. február 28.; EJEB, *Sh.D. és társai kontra Görögország, Ausztria, Horvátország, Magyarország, Észak-Macedónia, Szerbia és Szlovénia* (14165/16), 2019. június 13.

Példa: A *Rahimi kontra Görögország* ügyben⁽⁵⁸⁹⁾ a felperes egy kísérő nélküli afgán gyermek volt, akit felnőtt idegenrendészeti fogdában tartottak őrizetben, a szabadon bocsátásakor pedig a hatóságok semmilyen segítséget nem kínáltak fel neki a szálláskereséshez. Az EJEB megállapította, hogy a felperes fogvatartási körülményei és az, hogy a hatóságok a szabadulása után nem viselték a gondját, kimeríti a 3. cikk szerinti megalázó bánásmód fogalmát. A bíróság azon az állásponton volt, hogy a gyermek mindenek felett álló érdekének tiszteletben tartása megköveteli, hogy a kísérő nélküli gyermekek esetében más elhelyezési lehetőségeket keressenek az őrizet helyett.

10.1.2. Az életkor meghatározása

Az uniós jogban a **menekültügyi eljárásokról szóló irányelv** lehetővé teszi, hogy a tagállamok a menedékjog iránti kérelem kapcsán orvosi vizsgálattal határozzák meg a kísérő nélküli gyermekek életkorát, amennyiben ezzel kapcsolatosan kételeyük merülnének fel (25. cikk). Amennyiben orvosi vizsgálatra kerül sor, az uniós tagállamoknak gondoskodniuk kell arról, hogy a kísérő nélküli gyermekeket előzetesen tájékoztassák erről a vizsgálatról, és kérjék a beleegyezésüket. Az életkor meghatározásának kérdése Európa-szerte egyre több vitát vált ki. Mivel a gyermekek a menekültügyi eljárás során fokozott védelemben részesülnek, a fogadó államok részéről pedig nagyobb fokú kötelező gondosságot igényelnek más területeken, például az elhelyezés és az oktatás terén, az EU területére érkező, okmányokkal sok esetben nem rendelkező személyek közül néhányan 18 év alattiak adják ki magukat. Előfordulhat, hogy ezeket a személyeket vizsgálatnak vetik alá annak eldöntésére, hogy ténylegesen 18 év alattiak-e. A vizsgálat eredményei gyakran jelentős mértékben kihatnak a menedékjog iránti kérelmükre és a szociális jóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférésükre. A legkisebb beavatkozással járó vizsgálatot kell használni. A vizsgálatot csak képzett egészségügyi dolgozó hajthatja végre, tiszteletben tartva a kérelmező méltóságát. Az irányelv nem határozza meg, hogy milyen fajta orvosi vizsgálat a helyes vagy megfelelő, így Európában a technikák széles körét alkalmazzák⁽⁵⁹⁰⁾.

⁽⁵⁸⁹⁾ EJEB, *Rahimi kontra Görögország* (8687/08), 2011. április 5. Lásd még: EJEB, *Abdullahi Elmi és Aweys Abubakar kontra Málta* (25794/13 és 28151/13), 2016. november 22., *Moustahi kontra Franciaország* (9347/14), 2020. június 25., 65–67. pont.

⁽⁵⁹⁰⁾ Lásd még: Európa Tanács (2017): *Age assessment: Council of Europe member states' policies, procedures and practices respectful of children's rights in the context of migration* (Az életkor meghatározása: az Európa Tanács tagállamainak a gyermekek jogait tiszteletben tartó szakpolitikai, eljárási és gyakorlatai a migráció összefüggésében), Európa Tanács, Strasbourg; valamint EASO (2018): *Practical Guide on Age Assessment* (Gyakorlati útmutató az életkor meghatározásáról), Kiadóhivatal, Luxembourg.

Az EJEE alapján az EJEB megállapította, hogy a felnőttkorhoz közelítő személyek életkorának meghatározására irányuló, észszerűtlenül hosszú vizsgálat nem indokolható, és súlyos kétségeket vet fel a hatóságok jóhiszeműségével kapcsolatban, különösen ha az adott tagállam évente alacsony számban jelent be állítólagos migráns gyermekeket ⁽⁵⁹¹⁾.

Az Európa Tanács egyéb aktusai között az emberkereskedelem elleni fellépésről szóló egyezmény (emberkereskedelem elleni egyezmény) 10. cikkének (3) bekezdése ⁽⁵⁹²⁾ szintén életkor-meghatározást irányoz elő abban az esetben, ha az áldozat életkora bizonytalan. Amint arra az Európa Tanács keretében az emberkereskedelem elleni egyezmény végrehajtását nyomon követő Emberkereskedelem Elleni Küzdelem Szakértői Csoportja (GRETA) rámutatott, az életkor meghatározásának egy átfogó értékelés részét kell képeznie, amely az egyén fizikai megjelenését és pszichológiai érettségét egyaránt figyelembe veszi. Ezeket az értékeléseket biztonságos, a gyermekekre és a nemekre érzékeny módon kell elvégezni, kellően tiszteletben tartva az emberi méltóságot. Kétség esetén a javukra kell dönteni oly módon, hogy amennyiben bizonytalanság áll fenn, az egyént gyermeknek kell tekinteni ⁽⁵⁹³⁾.

Az ESC keretében a 17. cikk rendelkezik a gyermekek és fiatalok szociális, jogi és gazdasági védelemhez való jogáról.

Példa: Az *EUROCEF kontra Franciaország* ügyben ⁽⁵⁹⁴⁾ az ECSR elemezte a kísértő nélküli gyermekek életkorának meghatározása céljából Franciaországban alkalmazott csontvizsgálatot, és megállapította az ESC 17. cikke (1) bekezdésének megsértését. Az ECSR különösen azért találta nem helyénvalónak és megbízhatatlannak a csontvizsgálat alkalmazását, mert – amint azt francia és nemzetközi források dokumentálták – a francia hatóságok túlságosan nagy mértékben támaszkodtak a csontvizsgálatokra.

⁽⁵⁹¹⁾ EJEB, *Abdullahi Elmi és Aweys Abubakar kontra Málta* (25794/13. és 28151/13), 2016. november 22.

⁽⁵⁹²⁾ Európa Tanács: *Egyezmény az emberkereskedelem elleni fellépésről*, 2005, CETS 197.

⁽⁵⁹³⁾ Európa Tanács (2016): *Ötödik általános jelentés a GRETA tevékenységeiről a 2014. október 1-jétől 2015. december 31-ig terjedő időszakra vonatkozóan*, Európa Tanács, Strasbourg; UNHCR (1997): *Guidelines on policies and procedures in dealing with unaccompanied children seeking asylum* (Íránymutatások a kísértő nélküli menedékkérő gyermekek kezelésére vonatkozó szabályzatokra és eljárásokra irányulóan).

⁽⁵⁹⁴⁾ ECSR, *European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EUROCEF) kontra Franciaország*, 114/2015. sz. panasz, érdemi rész, 2018. január 24.

10.2. Az emberkereskedelem áldozatai

Különbséget kell tenni a „csempészet” és a „kereskedelem” között. A migránsok csempészete valamely személynek – pénzügyi ellenszolgáltatás vagy egyéb vagyoni haszonszerzés végett – valamely olyan államba való illegális belépéséhez nyújtott segítség, amely államnak a személy nem állampolgára, vagy ott állandó tartózkodási jogosultsággal nem rendelkezik ⁽⁵⁹⁵⁾.

Az uniós jog és az EJEE szerint az emberkereskedelem „személyek kizsákmányolás céljából való toborzása, szállítása, átadása, rejtegetése vagy fogadása fenyegetéssel, erőszakkal vagy egyéb kényszer alkalmazásával, emberrablással, csalással, megtévesztéssel, hatalommal vagy a kiszolgáltatott helyzettel való visszaélés révén, illetve anyagi ellenszolgáltatásnak vagy előnyöknek valamely személy felett ellenőrzést gyakorló személy beleegyezésének megszerzése érdekében történő nyújtásával vagy elfogadásával” ⁽⁵⁹⁶⁾. Az emberkereskedelemben jelen van a kényszer és a megfélemlítés, a csempészetben viszont ezek nem játszanak szerepet.

Az EJEE alapján az EJEB megállapította, hogy az emberkereskedelem az EJEE 4. cikkének hatálya alá tartozik, amely tiltja a rabszolgaságot és a kényszerszolgálatot ⁽⁵⁹⁷⁾. A tagállamoknak az emberkereskedőket sújtó büntetőjogi rendelkezéseken túl pozitív kötelezettsége, hogy hatékony rendelkezéseket léptessenek hatályba az emberkereskedelem áldozatainak és potenciális áldozatainak védelmére ⁽⁵⁹⁸⁾. Bővebb információk a 3.3. szakaszban találhatók.

Példa: A *Rantsev kontra Ciprus és Oroszország* ügyben ⁽⁵⁹⁹⁾ az EJEB kimondta, hogy fontos, hogy az emberkereskedelem áldozatának ne kelljen kérelmeznie, hogy emberkereskedelem áldozataként azonosítsák, vagy hogy a vele folytatott emberkereskedelem ügyében nyomozást folytassanak. A hatóságoknak kötelességük hivatalból kezdeményezni a vizsgálatot, ha ilyen bűnözői tevékenység gyanúja merül fel.

⁽⁵⁹⁵⁾ Az Egyesült Nemzetek keretében létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni egyezménynek a migránsok szárazföldön, légi úton és tengeren történő csempészete elleni fellépéséről szóló jegyzőkönyve, 2000, 3. cikk.

⁽⁵⁹⁶⁾ Az Európa Tanács egyezménye az emberkereskedelem elleni fellépésről (CETS 197), 4. cikk; 2011/36/EU irányelv (HL L 101., 2011.4.15., 1. o.), a 2. cikk (1) bekezdése.

⁽⁵⁹⁷⁾ EJEB, *Rantsev kontra Ciprus és Oroszország* (25965/04), 2010. január 7., 282–286. pont.

⁽⁵⁹⁸⁾ EJEB, *L.E. kontra Görögország* (71545/12), 2016. január 21.; EJEB, *Chowdury és társai kontra Görögország* (21884/15), 2017. március 20.; EJEB, *L.O. kontra Franciaország* (hat.) (4455/14), 2015. május 26.; EJEB, *V.F. kontra Franciaország* (hat.) (7196/10), 2011. november 29.

⁽⁵⁹⁹⁾ EJEB, *Rantsev kontra Ciprus és Oroszország* (25965/04), 2010. január 7., 288. pont.

Az **emberkereskedelem elleni egyezmény** az első olyan európai szerződés, amely a tagállamok hatékony bűnügyi nyomozás folytatására és az emberkereskedelem elleni fellépésre vonatkozó kötelezettségei mellett részletesen rendelkezik az emberkereskedelem áldozatainak nyújtandó segítségről, védelemről és támogatásról. Az egyezmény előírja, hogy a részes államok fogadják el az emberkereskedelem áldozatai személyazonosságának megállapításához szükséges jogalkotási vagy egyéb intézkedéseket, és az illetékes hatóságokat lássák el az emberkereskedelem megelőzése és az ellene való küzdelem, valamint az áldozatok azonosítása és segítése terén elméleti és gyakorlati képesítéssel rendelkező szakemberekkel (10. cikk). A feleknek meg kell hozniuk a szükséges intézkedéseket, hogy támogassák az áldozatok felépülését (12. cikk).

Az uniós jogban az **emberkereskedelem elleni irányelv** (2011/36/EU) ugyanúgy határozza meg az emberkereskedelmet, mint az Európa Tanács emberkereskedelem elleni egyezménye. Az irányelv szerint az uniós tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy az emberkereskedelem áldozatai haladéktalanul jogi tanácsadáshoz jussanak. Ha az áldozat nem rendelkezik elegendő anyagi fedezettel, az ilyen tanácsadásnak és képviseletnek ingyenesnek kell lennie (12. cikk). Az irányelv a jogi személyek és a természetes személyek büntetőjogi és polgári jogi felelősségének fogalmát is bevezeti. Az emberkereskedelem gyermek áldozatai az irányelvben külön figyelmet kapnak, különösen a segítségnyújtás és támogatás szempontjából (13–16. cikk). E segítségnyújtás és támogatás körébe tartozik a gyám vagy képviselő kijelölése, amint a hatóságok megállapítják a gyermek áldozat kilétét (14. cikk); a gyermek áldozat azonnali meghallgatása, amit lehetőség szerint mindig ugyanaz a személy végez (15. cikk); valamint tartós megoldás keresése az emberkereskedelem kísérő nélküli gyermek áldozatának mindenek felett álló érdeke alapján (16. cikk).

Az emberkereskedelem elleni irányelv védi az emberkereskedelem áldozatait a büntetőeljárástól az olyan bűncselekmények esetén, amelyek elkövetésére kényszerítették őket, amibe beletartozhatnak az útlevéllel elkövetett bűncselekmények, a prostitúcióhoz kapcsolódó bűncselekmények vagy a nemzeti jog szerint illegális munkavállalás. Az emberkereskedelem áldozatainak nyújtott segítséget és támogatást nem lehet a nyomozás során a hatóságokkal való együttműködés feltételéhez kötni (11. cikk). A büntetőeljárásban érintett áldozatokra eljárási biztosítékok is vonatkoznak (12. cikk), ideértve az ingyenes jogi képviseletet, amennyiben az áldozat nem rendelkezik elegendő anyagi fedezettel. Az áldozatoknak az eljárás során a trauma és az újbóli megrázkódtatások elkerülése érdekében különleges bánásmódban kell részesülniük (12. és 15. cikk). Az emberkereskedelem gyermekkorú áldozataira külön garanciák vonatkoznak (13–16. cikk). Ha emberkereskedelem áldozatai

folyamodnak menedéért, értékelni kell különleges befogadási szükségleteiket, és ezeknek megfelelő támogatást kell biztosítani (a [befogadási feltételekről](#) szóló irányelv 21. és 22. cikke).

Az [áldozatok jogairól szóló irányelv](#) (2012/29/EU) 9. cikke előírja, hogy az uniós tagállamoknak támogatási szolgáltatásokat kell nyújtaniuk a bűncselekményeik áldozatai, köztük az emberkereskedelem áldozatai számára. Ebbe beletartozik a vonatkozó tájékoztatás és tanácsadás, valamint az érzelmi és adott esetben a pszichológiai támogatás ⁽⁶⁰⁰⁾.

Az EU és az Európa Tanács joga egyaránt foglalkozik az emberkereskedelem áldozatainak az emberkereskedelem felderítését követő kiszolgáltatottságával és jogállásával. Az [emberkereskedelem áldozatairól szóló irányelv \(tartózkodási engedélyek\)](#) (2004/81/EK) előírja az uniós tagállamoknak, hogy adjanak ki ideiglenes tartózkodási engedélyt az emberkereskedelem azon áldozatai számára, akik együttműködnek a hatóságokkal. Az emberkereskedelem elleni egyezmény 14. cikke értelmében meghosszabbítható tartózkodási engedély adható ki az emberkereskedelem áldozatai számára, amennyiben ezt a személyes körülményeik megkívánják, vagy ha az áldozatoknak az országban kell tartózkodniuk ahhoz, hogy együttműködjenek a hatóságokkal az emberkereskedelem bűncselekményével kapcsolatos nyomozás során. Ezt a kérdést a [3.3. szakasz](#) tárgyalta.

10.3. Fogyatékossgal élő személyek

A menedéért folyamodás során a testi, értelmi, szellemi vagy érzékszervi károsodással élő személyek külön akadályokba ütközhetnek a védelemhez és a támogatáshoz való hozzáférés tekintetében, ezért külön támogatásra lehet szükségük, amelyet az illetékes hatóságok nem feltétlenül biztosítanak minden esetben.

A [fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény \(CRPD\)](#) ⁽⁶⁰¹⁾ nemzeti előírásokat határoz meg a fogyatékossgal élő személyekre vonatkozóan. A CRPD 5. cikke az egyenlőség és a megkülönböztetésmentesség elveit fogalmazza meg, a 18. cikk pedig kimondja, hogy „a részes államok elismerik a fogyatékossgal élő személyek másokkal egyenlő jogát a mozgás szabadságához, a lakóhely megválasztásának szabadságához és az állampolgársághoz”.

⁽⁶⁰⁰⁾ Lásd még: FRA (2016): *Kézikönyv az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésre vonatkozó európai jogról*, Kiadóhivatal, Luxembourg.

⁽⁶⁰¹⁾ ENSZ (2006), Treaty Series 2515. kötet, 3–192. o.

Az EJE-ben nem szerepel a fogyatékoság fogalommeghatározása, az EJE mindazonáltal megállapította, hogy a 14. cikk védelmet nyújt a fogyatékoság alapján történő megkülönböztetéssel szemben ⁽⁶⁰²⁾. Ugyanezt a megközelítést követi az ESCR is az ESC 15. cikkének (a fogyatékosággal élő személyek jogai) értelmezésekor, hozzátéve, hogy a fogyatékosággal élő személyek közötti, állampolgárságtól független egyenlő bánásmódnak nemcsak a jogban kell léteznie, hanem a gyakorlatban is ⁽⁶⁰³⁾.

Az uniós jogban az EU ratifikálta a CRPD-t, ezáltal az egyezmény az uniós jogrend részét képezi és az EU-ra nézve kötelező. A **befogadási feltételekről szóló irányelv** 21. cikke rögzíti, hogy az uniós tagállamoknak az irányelvben vázolt, a befogadási feltételekre vonatkozó rendelkezések végrehajtásakor figyelembe kell venniük a kiszolgáltatott személyek, köztük a fogyatékosággal élők egyedi helyzetét. Fel kell mérni a sajátos befogadási igényeiket, és megfelelő támogatásban kell részesíteni őket (21. és 22. cikk), ideértve szükség esetén a mentális egészségügyi ellátást (19. cikk). A **visszatérési irányelv** szintén belefoglalja a fogyatékosággal élőket a kiszolgáltatott személyek fogalommeghatározásába (a 3. cikk 9. pontja), de más külön rendelkezés nem vonatkozik rájuk. Nincs abszolút gátja a fogyatékos menedékkérők vagy kiutasítási eljárás alatt álló személyek őrizetben tartásának, de ha őrizetbe veszik őket, külön figyelmet kell fordítani rájuk (a 16. cikk (3) bekezdése). A menedékkérők vonatkozásában a befogadási feltételekről szóló irányelv (11. cikk) előírja, hogy a nemzeti hatóságoknak elsődleges szempontként kell kezelniük a kérelmezők egészségét, beleértve mentális egészségüket is.

A **menekültügyi eljárásokról szóló irányelv** 14. cikke (2) bekezdésének b) pontja szerint a személyes meghallgatás mellőzhető, amennyiben a kérelmező rajta kívül álló tartós ok miatt alkalmatlan a meghallgatásra. Ez különösen a mentális egészségügyi problémákkal élők esetében releváns, akik esetleg nem tudnak érdemben részt venni a meghallgatásban.

10.4. A kínzás áldozatai

Az e fejezet bevezetőjében foglaltaknak megfelelően a kínzás áldozatai a kiszolgáltatott személyek csoportjába tartoznak, ezért a velük való bánásmódra külön biztosítékok vonatkoznak.

⁽⁶⁰²⁾ EJE, *Glor kontra Svájc* (13444/04), 2009. április 30.; EJE, *Pretty kontra Egyesült Királyság* (2346/02), 2002. április 29.; EJE, *Koua Poirrez kontra Franciaország* (40892/98), 2003. szeptember 30.

⁽⁶⁰³⁾ ECSR: *XIV-2. sz. következtetések 1998, Nyilatkozat a 15. cikk értelmezéséről*.

Az uniós jogban a befogadási feltételekről szóló irányelv 25. cikke szerint az uniós tagállamok kötelessége biztosítani, hogy „a kínzást, nemi erőszakot vagy egyéb erőszakos cselekményeket elszenvedett személyek az említett cselekményekkel okozott sérüléseknek megfelelő kezelésben részesüljenek, és hozzáférhessenek különösen a megfelelő orvosi és pszichológiai kezeléshez vagy ellátáshoz”. A velük foglalkozó személyzetnek megfelelő képzésben kell részesülnie.

Az elszenvedett megrázkódtatásokról történő beszámolás nehézségei problémákat okozhatnak a személyes menekültügyi meghallgatásnál. A meghallgatást végző személyeknek ezért fel kell ismerniük azokat a problémákat, amelyek hátrányosan befolyásolhatják a kérelmező meghallgathatóságát, ideértve különösen a korábbi kínzás jeleit (a **menekültügyi eljárásokról szóló irányelv** 4. cikkének (3) bekezdése és 14. cikke). Az irányelv azt is előírja, hogy az uniós tagállamok a menekültügyi eljárás során biztosítsanak megfelelő támogatást a kínzás, nemi erőszak vagy az erőszak más súlyos formáinak áldozatául esett kérelmezők számára, ha erre a tisztességes és hatékony menekültügyi eljárás érdekében szükség van. Emellett az ilyen kérelmezőket fel kell menteni a gyorsított és a határon végzett eljárások alól, amennyiben nem lehet megfelelő támogatást biztosítani (24. cikk). További garanciák vonatkoznak az olyan esetekre, amikor az első fokon meghozott elutasító határozattal szembeni fellebbezésnek nincs automatikus halasztó hatálya. Ezek közé tartozik például az, hogy biztosítani kell a szükséges nyelvi és jogi segítségnyújtást. Az első fokon elutasított kérelmezőnek ezenkívül kapnia kell legalább egy hetet arra, hogy egy bíróság vagy törvényszék határozatát kérje, hogy a területen maradhasson a fellebbezés elbírálásáig (24. cikk, a 46. cikk (7) bekezdésével együtt értelmezve). A speciális eljárási biztosítékokra szoruló kérelmezőkre vonatkozó rendelkezéseket az irányelv 2013-as átdolgozásával vezették be, ezért Írországra nem alkalmazandók.

A kiutasítási eljárás alatt álló személyek esetében, ha a kitoloncolást elhalasztják vagy időt adnak az önkéntes távozásra, figyelembe kell venni a kínzás és az erőszak más súlyos formáinak áldozatául esett személyek különleges igényeit (a **visszatérési irányelv** 14. cikke (1) bekezdésének d) pontja).

Az **áldozatok jogairól szóló irányelv (2012/29/EU)** a kifejezés tág fogalommeghatározását tartalmazza. A 2. cikk (1) bekezdésének a) pontja szerint az áldozat „olyan természetes személy, aki közvetlenül bűncselekmény következtében sérelmet szenvedett – ideértve a fizikai, szellemi vagy érzelmi sérülést, vagy gazdasági hátrányt”. Az irányelv tehát a kínzás áldozataira is kiterjed. Áldozatnak minősülnek a közvetlenül bűncselekmény következtében életét veszített személy családtagjai is,

akik e személy elhalálozása folytán sérelmet szenvedtek. Az áldozati státuszuknak nem feltétele az áldozat tartózkodásának jogcíme vagy az áldozat állampolgársága vagy nemzetisége ((10) preambulumbekzdés).

A nemzetközi jogban az ENSZ Kínzás Elleni Bizottsága 2018-ban aktualizált előírásokat tett közzé a kínzás áldozatainak a migráció összefüggésében történő támogatásáról és védelméről ⁽⁶⁰⁴⁾. Ezek meghatározták, melyek azok az alapvető tényezők, amelyekkel biztosítható, hogy a kínzás áldozatai megkapják a szükséges védelmet és támogatást.

10.5. A nemi alapú erőszak áldozatai

A súlyos bűncselekmények áldozatai között külön kategóriát képeznek azok a személyek, akiket kapcsolati erőszak ért. Ez a háztartási munkakörnyezetben is előfordulhat ⁽⁶⁰⁵⁾.

Az EJEE alapján az EJEB arra az álláspontra helyezkedett, hogy a kapcsolati erőszak áldozatai a gyermekekkel együtt a „kiszolgáltatott személyek” csoportjába tartozhatnak, és ezáltal jogosultak a tagállam védelmére, a személyes sérthetatlenség ilyen súlyos megsértéseitől való hatékony visszariasztás formájában ⁽⁶⁰⁶⁾. A bíróság emellett több olyan ügyet vizsgált, amelyekben a nemi alapú üldöztetés különböző formáira vonatkozó állításokat használtak fel védelemként a kitoloncolás ellen ⁽⁶⁰⁷⁾.

Az Európa Tanács 2011-ben elfogadta a nők elleni és a családon belüli erőszak megelőzéséről és felszámolásáról szóló egyezményt (Isztambuli Egyezmény) ⁽⁶⁰⁸⁾. Ez a világon az első olyan, jogilag kötelező erejű, hatályos dokumentum, amely átfogó

⁽⁶⁰⁴⁾ Az ENSZ Kínzás Elleni Bizottsága: 4. sz. általános kommentár (2017) az egyezmény 3. cikkének a 22. cikkel összefüggésben történő végrehajtásáról.

⁽⁶⁰⁵⁾ Az FRA dokumentálta, hogy a rendezetlen jogállású migránsok jellemzően milyen kockázatokkal szembesülnek, ha a háztartási munka ágazatában foglalkoztatják őket, lásd: FRA (2011): *Migrants in an irregular situation employed in domestic work: Fundamental rights challenges for the European Union and its Member States* (A háztartási munkakörökben alkalmazott, rendezetlen jogállású migránsok: alapjogi kihívások az Európai Unió és tagállamai számára), Kiadóhivatal, Luxembourg, valamint FRA (2018): *Out of Sight: Migrant women exploited in domestic work* (Látókörön kívül: a háztartási alkalmazottként kizsákmányolt migráns nők), Kiadóhivatal, Luxembourg.

⁽⁶⁰⁶⁾ EJEB, *Opuz kontra Törökország* (33401/02), 2009. június 9., 160. pont.

⁽⁶⁰⁷⁾ EJEB, *M.M.R. kontra Hollandia* (hat.) (64047/10), 2016. május 24.; EJEB, *R.D. kontra Franciaország* (34648/14), 2016. június 16.; EJEB, *A.A. és társai kontra Svédország* (14499/09), 2012. június 28.; EJEB, *Sow kontra Belgium* (27081/13), 2016. január 19.

⁽⁶⁰⁸⁾ Az Európa Tanács egyezménye a nők elleni erőszak és a kapcsolati erőszak megelőzéséről és felszámolásáról (Isztambuli Egyezmény), 2011, CETS 210.

jogi keretet hoz létre az erőszak megelőzésére, az áldozatok védelmére és az elkövetők büntetlenségének megszüntetésére. Az Isztambuli Egyezmény bevezeti annak lehetőségét, hogy a migráns nők önálló tartózkodási engedélyt kaphatnak, amennyiben tartózkodási státuszuk bántalmazó házastársuktól vagy partnerüktől függ (59. cikk), és előírja az államok számára annak biztosítását, hogy a nőkkel szembeni, nemi alapú erőszak elismertethető legyen az **1951. évi genfi egyezmény** szerinti üldözés egyik formájaként (60. cikk). Emellett ismételten rámutat arra, hogy tiszteltetben kell tartani a visszaküldés tilalmának elvét, a nők elleni erőszak áldozatainak esetében is (61. cikk) ⁽⁶⁰⁹⁾.

Példa: Az *U-III-557/2019. sz. határozatában* ⁽⁶¹⁰⁾ a horvát alkotmánybíróság elfogadta egy elutasított iraki menedékkérő nő panaszát. Kérelmének alátámasztása érdekében a felperes eredetileg csak a hazájában zajló háborúra hivatkozott, egy későbbi szakaszban azonban kifejtette, hogy kapcsolati erőszak áldozata volt, és ha visszatérne Irakba, további kegyetlen bánásmód kockázatának vagy életveszélynek lenne kitéve volt férje vagy fivére részéről, akik egy-két szükségyszerűen a gyámjának tekintenék. Az ügy egészének körülményeit figyelembe véve – beleértve nagy fokú traumatizálódását és kiszolgáltatottságát – az alkotmánybíróság elfogadta, hogy a felperes túlságosan szegyeellte és túlságosan tartott attól, hogy az első menekültügyi meghallgatása során azonnal a kapcsolati erőszakra támaszkodjon, mivel a meghallgatást két férfi vezette. Az új eljárásban az alkotmánybíróság utasította a hatóságokat, hogy tegyék lehetővé a felperes számára személyes helyzetének és egyedi kockázatának bizonyítását, összhangban a kapcsolati erőszak női áldozatainak iraki helyzetét illető aktuális tényállással és azzal, hogy át lehet-e helyezni őt máshova az országon belül.

Az uniós jogban a kapcsolati erőszak olyan áldozatai, akik EGT-állampolgárok harmadik országbeli állampolgár családtagjai, a **szabad mozgásról szóló irányelv** alapján válás vagy a regisztrált élettársi kapcsolat megszüntetése esetén jogosultak önálló tartózkodási engedélyre (a 13. cikk (2) bekezdésének c) pontja). A **családegyesítési irányelv** (2003/86/EK) 15. cikkének (3) bekezdése értelmében a harmadik

⁽⁶⁰⁹⁾ Európa Tanács (2019): *Gender-Based Asylum Claims and Non-refoulement: Articles 60 and 61 of the Istanbul Convention* (A nemi alapú menedékkérelmek és a visszaküldés tilalma: az Isztambuli Egyezmény 60. és 61. cikke), Európa Tanács, Strasbourg.

⁽⁶¹⁰⁾ Horvátország, Alkotmánybíróság (*Ustavni sud Republike Hrvatske*): *U-III-557/2019. sz. határozat*, 2019. szeptember 11.

országbeli állampolgár családgyesítők családtagjai számára válás vagy különélés esetén „a tagállamok különösen nehéz körülmények esetére az önálló tartózkodási engedély megadását biztosító rendelkezéseket állapítanak meg”.

Főbb pontok

- A gyermekeket érintő intézkedésekben mindig elsődleges szempontnak kell tekinteni a gyermek mindenek felett álló érdekét (lásd a [10.1. szakaszt](#)).
- Az uniós jogban a kísérő nélküli menedékkérő gyermekeknek joguk van ahhoz, hogy képviselő támogassa őket (lásd a [10.1.1. szakaszt](#)).
- Az uniós jogban a menekültügyi eljárásokról szóló irányelv lehetővé teszi, hogy az uniós tagállamok orvosi vizsgálatokkal határozzák meg a kísérő nélküli menedékkérő gyermekek életkorát, amennyiben kétséges, hogy gyermekek-e, de az uniós tagállamoknak tiszteltetben kell tartaniuk bizonyos biztosítékokat (lásd a [10.1.2. szakaszt](#)).
- Az uniós jog és az EJEE szerint is fennáll az a pozitív kötelezettség, hogy a tagállamok az emberkereskedőket sújtó büntetőjogi rendelkezések mellett hatékony rendelkezéseket léptessenek hatályba az emberkereskedelem áldozatainak és potenciális áldozatainak védelmére (lásd a [10.2. szakaszt](#)).
- Az EJEE és az uniós jog egyaránt véd a fogyatékosságon alapuló megkülönböztetéssel szemben. Az EU migrációs jogszabályai értelmében a fogyatékossággal élők is kiszolgáltatott személyeknek minősülnek, és sajátos szükségleteiket – beleértve a mentális egészséggel kapcsolatosakat – figyelembe kell venni a menekültügyi és a kiutasítási eljárások során (lásd a [10.3. szakaszt](#)).
- Az uniós jogban a kínzás, a nemi erőszak és más erőszakos cselekmények áldozatait különleges eljárásbeli biztosítékokra jogosultak, amennyiben ez szükséges a tisztességes és hatékony menekültügyi eljárás lefolytatásához (lásd a [10.4. és 10.5. szakaszt](#)).
- Az EJEE alapján a gyermekek és a kapcsolati erőszak áldozatai a kiszolgáltatott személyek csoportjába tartozhatnak, és ezért jogosultak a hatékony állami védelemre (lásd a [10.1.1. és 10.5. szakaszt](#)).

További ítélkezési gyakorlat és szakirodalom:

A további ítélkezési gyakorlat tanulmányozásához kérjük, tekintse meg e kézikönyv [iránymutatásait](#). Az e fejezetben tárgyalt kérdéskörökkel kapcsolatban további anyagok találhatók a „[További szakirodalom](#)” szakaszban.

További szakirodalom

Az alábbi szakirodalmi válogatást nemzetközi szervezetek, tudományos testületek, nem kormányzati szervezetek, valamint az EJEB és az FRA kiadványaiból állítottuk össze. A szakirodalmi jegyzéket kilenc tágabb kategóriába csoportosítottuk (általános szakirodalom, menekült- és menedékjog, rendezetlen jogállású migránsok és kiutasítás, őrizet, szabad mozgás az Európai Unióban, gyermekek, fogyatékkal élő személyek, határigazgatás és nagy méretű uniós informatikai rendszerek, valamint hontalan személyek). Bizonyos esetekben már a címből látható, hogy a kiadvány több területhez tartozik. Az e kézikönyvben tárgyalt témákról emellett rendszeresen jelennek meg cikkek különböző folyóiratokban, mint például a *European Journal of Migration and Law*, az *International Journal of Refugee Law*, valamint a *Refugee Survey Quarterly* című folyóiratban.

Általános szakirodalom

Chetail, V. (2019): *International Migration Law*, Oxford University Press, Oxford.

Európa Tanács, Emberi Jogok Európai Bírósága (2020): *Practical Guide on Admissibility Criteria*, Európa Tanács, Strasbourg.

FRA (2018): *Fundamental Rights Report 2018*, Kiadóhivatal, Luxembourg.

FRA (2019): *Fundamental Rights Report 2019*, Kiadóhivatal, Luxembourg.

FRA (2020): *Fundamental Rights Report 2020*, Kiadóhivatal, Luxembourg.

FRA és Európa Tanács (2016): *Kézikönyv az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésre vonatkozó európai jogról*, Kiadóhivatal, Luxembourg.

FRA és Európa Tanács (2018): *Kézikönyv az európai megkülönböztetésmentességi jogról*, 2018. évi kiadás, Kiadóhivatal, Luxembourg.

FRA, Európa Tanács és európai adatvédelmi biztos (2018): *Európai adatvédelmi jogi kézikönyv*, 2018. évi kiadás, Kiadóhivatal, Luxembourg.

Frigo, M., et al. (2014): *Migration and International Human Rights Law: A practitioners' guide*, aktualizált kiadás, Nemzetközi Jogászbizottság, Genf.

Hailbronner, K. és Thym, D. (szerk.) (2016): *EU Immigration and Asylum Law: A commentary*, 2. kiadás, C. H. Beck/Hart/Nomos, München/Oxford/Baden-Baden.

Ktistakis, Y. (2016): *Protecting migrants under the European Convention on Human Rights and the European Social Charter*, 2. kiadás, Council of Europe Publishing, Strasbourg.

Opeskin, B., Perruchoud, R. és Redpath-Cross, J. (szerk.) (2012): *Foundations of International Migration Law*, Cambridge University Press, Cambridge.

Peers, S. (2016): *EU Justice and Home Affairs Law*, 4. kiadás, Oxford University Press, Oxford.

UNHCR (2012): *Toolkit on how to request interim measures under Rule 39 of the Rules of the European Court of Human Rights for persons in need of international protection*, az UNCHR európai intézmények melletti képviselete, Strasbourg.

Menekült- és menedékjog

Az Európa Tanács emberi jogi biztosa (2017): *Realising the right to family reunification of refugees in Europe: Issue paper*, Európa Tanács, Strasbourg.

EASO (2016): *Exclusion: Articles 12 and 17 Qualification Directive (2011/95/EU) – A Judicial Analysis*, Kiadóhivatal, Luxembourg.

Európai Menekültügyi Tanács (ECRE) és Európai Menekültügyi Jogi Hálózat (ELENA) (2010): *Survey on legal aid for asylum seekers in Europe*, 2010. október.

Európa Tanács (2019): *Gender-based asylum claims and non-refoulement: Articles 60 and 61 of the Istanbul Convention*, Európa Tanács, Strasbourg.

Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2009): *Guidelines on human rights protection in the context of accelerated asylum procedures*, elfogadva 2009. július 1-jén.

FRA (2010): *Access to Effective Remedies: The asylum-seeker perspective*, Kiadóhivatal, Luxembourg.

FRA (2010): *The duty to inform applicants about asylum procedures: The asylum-seeker perspective*, Kiadóhivatal, Luxembourg.

FRA (2015): *Fundamental rights implications of the obligation to provide fingerprints for Eurodac*, Kiadóhivatal, Luxembourg.

Gammelthoft-Hansen, T. (2011): *Access to Asylum: International refugee law and the globalisation of migration control*, Cambridge University Press, Cambridge.

Goodwin-Gill, G. S. és McAdam, J. (2007): *The Refugee in International Law*, Oxford University Press, Oxford.

Hathaway, J. C. (2005): *The Rights of Refugees under International Law*, Cambridge University Press, Cambridge.

Hathaway, J. C. és Foster, M. (2014): *The Law of Refugee Status*, 2. kiadás, Cambridge University Press, Cambridge.

Mole, N. és Meredith, C. (2010): *Human rights files, no. 9: Asylum and the European Convention on Human Rights*, 5. kiadás, Európa Tanács, Strasbourg.

UNHCR (2010): *Improving Asylum Procedures: Comparative analysis and recommendations for law and practice – key findings and recommendations*, az ENSZ Menekültügyi Főbiztosa, Brüsszel.

UNHCR (2019): *Handbook on procedures and criteria for determining refugee status and guidelines on international protection*, HCR/1P/4/ENG/REV.4, UNHCR, Genf.

UNHCR és Európa Tanács (2013): *Protecting Refugees*.

Wagner, M. és Bonjour, S. (2009): *Flughafenverfahrensstudie: Vergleichende Studie des rechtlichen Rahmens und administrativer Praktiken hinsichtlich der Behandlung von Asylgesuchen und der Rückführung von unzureichend dokumentierten Personen an Flughäfen in sieben Europäischen Staaten* (Összehasonlító tanulmány a repülőtéri menekültügyi eljárásokról): Nemzetközi Migrációs Politikát Fejlesztő Központ (ICMPD), Bécs.

Rendezetlen jogállású migránsok és kiutasítás

Cholewinski, R. (2005): *Irregular Migrants: Access to minimum social rights*, Európa Tanács, Strasbourg.

Európai Parlament, Állampolgári Jogi és Alkotmányügyi Tematikus Főosztály (2018): *Fit for Purpose? The Facilitation Directive and the criminalisation of humanitarian assistance to irregular migrants: 2018 update*.

Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2005): *Twenty Guidelines on Forced Return*, elfogadva 2005. május 4-én.

FRA (2011): *Fundamental rights of migrants in an irregular situation in the European Union*, Kiadóhivatal, Luxembourg.

FRA (2011): *Migrants in an irregular situation employed in domestic work: Fundamental rights challenges for the European Union and its Member States*, Kiadóhivatal, Luxembourg.

FRA (2015): *Cost of Exclusion from Healthcare – The case of migrants in an irregular situation*, Kiadóhivatal, Luxembourg.

FRA (2018): *Out of Sight: Migrant women exploited in domestic work*, Kiadóhivatal, Luxembourg.

Lutz, F. (2010): *The Negotiations on the Return Directive*, Wolf Legal Publishers, Nijmegen.

Lutz, F. és Mananashvili, S. (2016): Return Directive 2008/115/EC, in: Hailbronner, K. és Thym, D. (szerk.): *EU Immigration and Asylum Law: A commentary*, 2. kiadás, C. H. Beck/Hart/Nomos, München/Oxford/Baden-Baden, 658–763. o.

Moraru, M., Cornelisse, G. és De Bruycker, P. (szerk.) (2020): *Law and judicial dialogue on the return of irregular migrants from the European Union*, Hart Publishing, Oxford.

Örizeret

Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése (2010): *Jelentés (12105. sz. dokumentum), 1707 (2010) sz. határozat és 1900 (2010) sz. ajánlás* a menedékkérők és az irreguláris migránsok európai fogva tartásáról.

EASO (2019): *Detention of applicants for international protection in the context of the Common European Asylum System – Judicial analysis*, Kiadóhivatal, Luxembourg.

Edwards, A. (2011): *Back to Basics: The right to liberty and security of person and 'alternatives to detention' of refugees, asylum-seekers, stateless persons and other migrants*, tanulmány az ENSZ Menekültügyi Főbiztosának Hivatala jogi és védelempolitikai kutatási sorozatához, 2011. április.

Európai Jogi Intézet (2017): *Detention of asylum seekers and irregular migrants and the rule of law*, Bécs.

Európa Tanács, az Emberi Jogok Európai Bírósága (2020): *Az emberi jogok európai egyezményének 5. cikkére vonatkozó kézikönyv: A szabadsághoz és a biztonsághoz való jog*, Európa Tanács, Strasbourg.

Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2006, 2020): *Rec(2006)2-rev ajánlás az Európai Börtön szabályokról*, elfogadva 2006. január 11-én, majd felülvizsgálva és módosítva 2020. július 1-jén.

Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2019): *Practical Guidance on Alternatives to Immigration Detention: Fostering Effective Results*, CM(2019)147. sz. dokumentum.

FRA (2010): *Detention of third-country nationals in return procedures*, Kiadóhivatal, Luxembourg.

FRA (2015): *Alternatives to detention for asylum seekers and people in return procedures*.

FRA (2017): *European legal and policy framework on immigration detention of children*, Kiadóhivatal, Luxembourg.

FRA (2019): *Update of the 2016 FRA Opinion of the European Union Agency for Fundamental Rights on fundamental rights in the hotspots set up in Greece and Italy*, 3/2019. sz. vélemény [az uniós fogadóállomásokra vonatkozó aktualizált vélemény], Bécs.

International Detention Coalition (2015): *There Are Alternatives: A handbook for preventing unnecessary immigration detention*, felülvizsgált kiadás, International Detention Coalition, Melbourne.

Szabad mozgás az Európai Unióban

FRA (2018): *Making EU Citizens' Rights a Reality: National courts enforcing freedom of movement and related rights*, Kiadóhivatal, Luxembourg.

Guild, E., Peers, S. és Tomkin, J. (szerk.) (2019): *The EU Citizenship Directive: A commentary*, 2. kiadás, Oxford University Press, Oxford.

Rogers, N., Scannell, R. és Walsh, J. (2012): *Free movement of persons in the enlarged European Union*, 2. kiadás, Sweet & Maxwell, London.

Fogyatékossgal élő személyek

Az ENSZ Emberi Jogi Főbiztosának Hivatala (2010): *Monitoring the Convention on the Rights of Persons with Disabilities – Guidance for human rights monitors*, HR/P/PT/17.

FRA (2011): *The legal protection of persons with mental health problems under non-discrimination law*, Kiadóhivatal, Luxembourg.

Gyermekek

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztosának Hivatala (UNHCR) (2018): *Guidelines on assessing and determining the best interests of the child*, UNHCR.

Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése (2011): *Recommendation 1969 (2011) on unaccompanied children in Europe: issues of arrival, stay and return*, elfogadva 2011. április 15-én.

EASO (2018): *Gyakorlati útmutató az életkor meghatározásáról*, második kiadás, Kiadóhivatal, Luxembourg.

Európa Tanács (2018): *How to convey child-friendly information to children in migration: A handbook for frontline professionals*, Európa Tanács, Strasbourg.

Európa Tanács (2019): *Promoting child-friendly approaches in the area of migration: Standards, guidance and current practices*, Európa Tanács, Strasbourg.

Európa Tanács (2020): *Family reunification for refugee and migrant children: Standards and promising practices*, Európa Tanács, Strasbourg.

FRA (2018): *Age assessment and fingerprinting of children in asylum procedures: Minimum age requirements concerning children's rights in the EU*, Kiadóhivatal, Luxembourg.

FRA (2019): *Returning unaccompanied children: fundamental rights considerations*, Kiadóhivatal, Luxembourg.

Határigazgatás és nagy méretű uniós informatikai rendszerek

Európa Tanács (2017): *Guidelines on the protection of individuals with regard to the processing of personal data in a world of Big Data*, Európa Tanács, Strasbourg.

FRA (2014): *Alapvető jogok a szárazföldi határoknál: egyes európai uniós határátkelőhelyek megállapításai*, Kiadóhivatal, Luxembourg.

FRA (2017): *Fundamental rights and the interoperability of EU information systems: Borders and security*, Kiadóhivatal, Luxembourg.

FRA (2018): *How the Eurosur Regulation affects fundamental rights*, Kiadóhivatal, Luxembourg.

FRA (2018): *Under Watchful Eyes: Biometrics, EU IT systems and fundamental rights*, Kiadóhivatal, Luxembourg.

Molnár, T. (2014): Regulating local border traffic in the European Union, in: Szabó, M., Láncos, P. L. és Varga, R. (szerk.): *Hungarian yearbook of international law and European law 2013*, Eleven International, Hága, 451–474. o.

Hontalan személyek

Európai Hontalanügyi Hálózat (dátummegjelölés nélkül): *Hontalansági index*.

UNCHR (2012): *A hontalanságról szóló 4. számú iránymutatás: Valamennyi gyermek állampolgársághoz való jogának biztosítása a hontalanság eseteinek csökkentéséről szóló 1961. évi Egyezmény 1–4. cikkei alapján*, UNHCR.

UNHCR (2014): *Handbook on Protection of Stateless Persons*, UNHCR, Genf.

UNHCR (2020): *Guidelines on Statelessness No. 5: Loss and deprivation of nationality under Articles 5–9 of the 1961 Convention on the Reduction of Statelessness*, UNHCR.

Online források

Források	Internetcím
Az ENSZ szintje	
Az ENSZ migránsok emberi jogaival foglalkozó különleges előadója	https://www.ohchr.org/EN/Issues/Migration/SRMigrants/Pages/SRMigrantsIndex.aspx
Az ENSZ kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni küzdelemmel foglalkozó különleges előadója	http://www.ohchr.org/EN/Issues/Torture/SRTorture/Pages/SRTortureIndex.aspx
Az ENSZ Kínzás és Más Kegyetlen, Embertelen vagy Megalázó Bánásmód vagy Büntetés Megelőzési Albizottsága	www.ohchr.org/EN/HRBodies/OPCAT/Pages/OPCATIntro.aspx
Az ENSZ alapító okiratában létrehozott szerveinek joggyakorlata	https://juris.ohchr.org
Refworld (az UNHCR menekültjogi adatbázisa)	https://www.refworld.org/type,CASELAW,,,,,0.html
Az ENSZ Migrációs Hálózata	http://migrationnetwork.un.org/
Az ENSZ-főtitkárnál letétbe helyezett nemzetközi szerződések	http://treaties.un.org
Az Európa Tanács szintje	
EJEB	www.echr.coe.int
HUDOC esetjogi adatbázis	http://hudoc.echr.coe.int
Az EJEB könyvtára	https://www.echr.coe.int/Library
Az EJEB ismertetői	https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=press/factsheets&c=
Az EJEB esetjogi tájékoztató feljegyzései	http://www.echr.coe.int/NotelInformation/en

A Kínzás, Embertelen vagy Megalázó Bánásmód vagy Büntetések Megelőzésére Létrehozott Európai Bizottság (CPT)	http://www.cpt.coe.int/
Az Európa Tanács emberi jogi biztosa	http://www.coe.int/en/web/commissioner
Európai Szociális Charta	https://www.coe.int/en/web/european-social-charter
A Szociális Jogok Európai Bizottsága határozatai és következtetései	https://hudoc.esc.coe.int
Az Emberkereskedelem Elleni Küzdelem Szakértői Csoportja (GRETA)	https://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking
Európa Tanács, a Főtitkár migrációs és menekültügyi különleges képviselője	https://www.coe.int/en/web/special-representative-secretary-general-migration-refugees/special-representative
Európa Tanács, a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni fellépéssel foglalkozó szakértői csoport (GREVIO)	https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/grevio
Az Európa Tanács nem kormányzati szervezetekre vonatkozó joggal foglalkozó szakértői tanácsa (Expert Council on NGO Law)	https://www.coe.int/en/web/ingo/expert-council
Európai Hontalanügyi Hálózat (European Network on Statelessness)	https://www.statelessness.eu/
Az EU szintje	
Az Európai Unió Bírósága (CURIA)	https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/en/
Az EUB menekültügygel, határokkal és bevándorlással kapcsolatos ítéleteinek és folyamatban lévő ügyeinek negyedéves áttekintései	https://www.ru.nl/law/cmr/documentation/cmr-newsletters/cjeu-overview
Európai Menekültügyi Támogatási Hivatal (EASO)	http://www.easo.europa.eu/
Az EASO képzési programja	https://easo.europa.eu/training
Európai Bizottság, Migrációügyi és Uniók Belügyi Főigazgatóság	https://ec.europa.eu/home-affairs/index_en
Európai Migrációs Hálózat	https://ec.europa.eu/home-affairs/networks/european-migration-network-emn_en
Uniók bevándorlási portál	http://ec.europa.eu/immigration
Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA)	http://fra.europa.eu
Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség (Frontex)	http://frontex.europa.eu

A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség nagyméretű IT-rendszereinek üzemeltetési igazgatását végző európai uniós ügynökség (eu-LISA)	https://www.eulisa.europa.eu/
Az uniós szerződések hivatala (Treaties Office)	http://ec.europa.eu/world/agreements/default.home.do
Eredeti úti és személyazonosító okmányok nyilvános online adatbázisa (PRADO)	https://www.consilium.europa.eu/prado/en/prado-start-page.html
Európai Migrációs Hálózat, Hontalansági Platform	https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/expert-groups_en/platform-statelessness_en
Menekültek és Számkivetettek Európai Tanácsa (ECRE)	http://www.ecre.org/

Ügyek jegyzéke

Az Európai Unió Bíróságának ítélezési gyakorlata

<i>A, B és C kontra Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie</i> [nagytanács], C-148/13–C-150/13. sz. egyesített ügyek, 2014. december 2.	157
<i>A és S kontra Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie</i> , C-550/16. sz. ügy, 2018. április 12.	200
<i>A kontra Migrationsverket</i> , C-404/17. sz. ügy, 2018. július 25.	135
<i>A.S. kontra Szlovénia</i> [nagytanács], C-490/16. sz. ügy, 2017. július 26.	154, 171
<i>Abdon Vanbraekel és társai kontra Alliance nationale des mutualités chrétiennes</i> (ANMC), C-368/98. sz. ügy, 2001. július 12.	296
<i>Abdoul Khadre Mbaye elleni büntetőeljárás</i> , C-522/11. sz. ügy, 2013. március 21.	225
<i>Aboubacar Diakité kontra Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides</i> , C-285/12. sz. ügy, 2014. január 30.	119, 120
<i>Abubacarr Jawo kontra Bundesrepublik Deutschland</i> [nagytanács], C-163/17. sz. ügy, 2019. március 19.	154, 170
<i>Adala Bero kontra Regierungspräsidium Kassel, valamint Ettayebi Bouzalmate</i> <i>kontra Kriesverwaltung Kleve</i> [nagytanács], C-473/13. sz. és C-514/13. sz. egyesített ügyek, 2014. július 17.	247
<i>Ahmad Shah Ayubi kontra Bezirkshauptmannschaft Linz-Land</i> , C-713/17. sz. ügy, 2018. november 21.	267, 301
<i>Aissatou Diatta kontra Land Berlin</i> , C-267/83. sz. ügy, 1985. február 13.	204
<i>Alexander Hengartner és Rudolf Gasser kontra Landesregierung Vorarlberg</i> , C-70/09. sz. ügy, 2010. július 15.	274
<i>Alexandre Achughbabian kontra Préfet du Val-de-Marne</i> [nagytanács], C-329/11. sz. ügy, 2011. december 6.	225, 226, 230

<i>Altun kontra Stadt Böblingen</i> , C-337/07. sz. ügy, 2008. december 18.	100, 101
<i>Andrea Francovich kontra Olasz Köztársaság</i> , C-479/93. sz. ügy, 1995. november 9.	24
<i>Artur Leymann és Aleksei Pustovarov ellen folytatott büntetőeljárás</i> , C-388/08. PPU. sz. ügy, 2008. december 1.	156
<i>Atiqullah Adil kontra Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel</i> , C-278/12. PPU. sz. ügy, 2012. július 19.	41
<i>Aydin Salahadin Abdulla és társai kontra Bundesrepublik Deutschland</i> [nagytanács], C-175/08., C-176/08., C-178/08., C-179/08. sz. egyesített ügyek, 2010. március 2.	110, 130, 139
<i>Az Európai Községek Bizottsága kontra Spanyol Királyság</i> [nagytanács], C-503/03. sz. ügy, 2006. január 31.	194
<i>Aziz Melki és Selim Abdeli</i> [nagytanács], C-188/10. és C-189/10. sz. egyesített ügyek, 2010. június 22.	41
<i>Bahtiyar Fathi kontra Predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite</i> , C-56/17. sz. ügy, 2018. október 4.	117
<i>Bashar Ibrahim</i> (C-297/17. sz. ügy), <i>Mahmud Ibrahim és társai</i> (C-318/17), <i>Nisreen Sharqawi</i> , <i>Yazan Fattayrji</i> , <i>Hosam Fattayrji</i> (C-319/17) kontra <i>Bundesrepublik Deutschland</i> , <i>Bundesrepublik Deutschland</i> kontra <i>Taus</i> <i>Magamadov</i> (C-438/17) [nagytanács], C-297/17., C-318/17., C-319/17. és C-438/17. sz. egyesített ügyek, 2019. március 19.	170
<i>Bashir Mohamed Ali Mahdi</i> , C-146/14. PPU. sz. ügy, 2014 június 5.	219, 235
<i>Baumbast és R. kontra Secretary of State for the Home Department</i> , C-413/99. sz. ügy, 2002. szeptember 17.	286
<i>Borowitz kontra Bundesversicherungsanstalt für Angestellte</i> , C-21/87. sz. ügy, 1988. július 5.	300
<i>Brahim Samba Diouf kontra Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration</i> , C-69/10. sz. ügy, 2011. július 28.	161
<i>Bundesrepublik Deutschland kontra Touring Tours und Travel GmbH, Sociedad de</i> <i>Transportes SA</i> , C-412/17. és C-474/17 sz. egyesített ügyek, 2018. december 13.	42
<i>Bundesrepublik Deutschland kontra B és D</i> [nagytanács], C-57/09. és C-101/09. sz. egyesített ügyek, 2010. november 9.	138
<i>Bundesrepublik Deutschland kontra Kaveh Puid</i> [nagytanács], C-4/11. sz. ügy, 2013. november 14.	169
<i>Bundesrepublik Deutschland kontra Y és Z</i> [nagytanács], C-71/11. és C-99/11. sz. egyesített ügyek, 2012. szeptember 5.	117
<i>C.K. és társai kontra Szlovénia</i> , C-578/16. sz. ügy, 2017. február 16.	154, 169

<i>Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-La-Neuve kontra Moussa Abdida</i> , C-562/13. sz. ügy, 2014. december 18.	78, 144, 154
<i>Chuck kontra Raad van Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank</i> , C-331/06. sz. ügy, 2008. április 3.	300
<i>CIMADE, Groupe d'information et de soutien des immigrés (GISTI) kontra Ministre de l'Intérieur, de l'Outre-mer, des Collectivités territoriales et de l'Immigration</i> , C-179/11. sz. ügy, 2012. szeptember 27.	293
<i>Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides kontra Mostafa Lounani</i> [nagytanács], C-573/14. sz. ügy, 2017. január 31.	110, 138
<i>Confederazione Generale Italiana del Lavoro (CGIL), Istituto Nazionale Confederale Assistenza (INCA) kontra Presidenza del Consiglio dei Ministri, Ministero dell'Interno, Ministero dell'Economia e delle Finanze</i> , C-309/14. sz. ügy, 2015. szeptember 2.	96
<i>Deborah Lawrie-Blum kontra Land Baden-Württemberg</i> , C-66/85. sz. ügy, 1986. július 3.	274
<i>Deutscher Handballbund kontra Kolpak</i> , C-438/00. sz. ügy, 2003. május 8.	280
<i>Digital Rights Ireland Ltd kontra Minister for Communications, Marine and Natural Resources és társai, valamint Kärntner Landesregierung és társai</i> [nagytanács], C-293/12. és C-594/12. sz. egyesített ügyek, 2014. április 8.	69, 75
<i>Dirk Rüffert kontra Land Niedersachsen</i> , C-346/06. sz. ügy, 2008. április 3.	275
<i>El Yassini kontra Secretary of State for the Home Department</i> , C-416/96. sz. ügy, 1999. március 2.	280
<i>Eran Abatay és társai és Nadi Sahin kontra Bundesanstalt für Arbeit</i> , C-317/01. és C-369/01. sz. egyesített ügyek, 2003. október 21.	99
<i>Essent Energie Productie BV kontra Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid</i> , C-91/13. sz. ügy, 2014. szeptember 11.	99
<i>ET Agroconsulting-04-Velko Stoyanov kontra Izpalnitelen direktor na Darzhaven fond 'Zemedelie' – Razplashtatelna agentsia</i> , C-93/12. sz. ügy, 2013. június 27.	78
<i>Európai Bizottság kontra Holland Királyság</i> , C-508/10. sz. ügy, 2012. április 26.	97
<i>Európai Bizottság kontra Spanyol Királyság</i> , C-211/08. sz. ügy, 2010. június 15.	296
<i>Európai Parlament kontra az Európai Unió Tanácsa</i> [nagytanács], C-540/03. sz. ügy, 2006. június 27.	198
<i>FMS és társai kontra Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság és Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság</i> , C-924/19. PPU. és C-925/19. PPU. sz. egyesített ügyek, 2020. május 14.	135, 173, 215, 221, 230, 236, 242, 244
<i>Foto-Frost kontra Hauptzollamt Lübeck-Ost</i> , 314/85. sz. ügy, 1987. október 22.	25

<i>Francovich és Bonifaci és társai kontra Olasz Köztársaság</i> , C-6/90. és C-9/90. sz. egyesített ügyek, 1991. november 19.	24, 249
<i>G. B. C. Echternach és A. Moritz kontra Minister van Onderwijs en Wetenschappen</i> , C-389/87. és C-390/87. sz. egyesített ügyek, 1989. március 15.	286
<i>George Karim kontra Migrationsverket</i> [nagytanács], C-155/15. sz. ügy, 2016. június 7.	167
<i>Georgios Orfanopoulos és társai és Raffaele Oliveri kontra Land Baden-Württemberg</i> , C-482/01. és C-493/01. sz. egyesített ügyek, 2004. április 29.	147, 149
<i>Gerardo Ruiz Zambrano kontra Office national de l'emploi (ONEm)</i> [nagytanács], C-34/09. sz. ügy, 2011. március 8.	148, 182, 191
<i>Gjoko Filev és Adnan Osmani elleni büntetőeljárások</i> , C-297/12. sz. ügy, 2013. szeptember 19.	37, 225
<i>H. T. kontra Land Baden-Württemberg</i> , C-373/13. sz. ügy, 2015. június 24.	138
<i>Hassen El Dridj, alias Soufi Karim</i> , C-61/11. PPU. sz. ügy, 2011. április 28.	154, 212, 219, 225
<i>Hava Genc kontra Land Berlin</i> , C-14/09. sz. ügy, 2010. február 4.	277
<i>Holland állam kontra Ann Florence Reed</i> , C-59/85. sz. ügy, 1986. április 17.	182, 194
<i>Hristo Gaydarov kontra Direktor na Glavna direksia 'Ohranitelna politsia' pri Ministerstvo na vateshnite raboti</i> , C-430/10. sz. ügy, 2011. november 17.	147
<i>Igor Simutenkov kontra Ministerio de Educación y Cultura és Real Federación Española de Fútbol</i> [nagytanács], C-265/03. sz. ügy, 2005. április 12.	282
<i>Ismail Derin kontra Landkreis Darmstadt-Dieburg</i> , C-325/05. sz. ügy, 2007. július 18.	278
<i>J.N. kontra Staatssecretaris voor Veiligheid en Justitie</i> [nagytanács], C-601/15. PPU. sz. ügy, 2016. február 15.	221, 222
<i>Janko Rottman kontra Freistaat Bayern</i> [nagytanács], C-135/08. sz. ügy, 2010. március 2.	84, 103
<i>K. A. és társai kontra Belgische Staat</i> [nagytanács], C-82/16. sz. ügy, 2018. május 8.	193
<i>K kontra Bundesasylamt</i> [nagytanács], C-245/11. sz. ügy, 2012. november 6.	154, 168
<i>K. kontra Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie és H. F. kontra Belgische Staat</i> [nagytanács], C-331/16. és 366/16. sz. egyesített ügyek, 2018. május 2.	147
<i>K. kontra Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie</i> [nagytanács], C-18/16. sz. ügy, 2017. szeptember 14.	220

<i>Kadi és Al Barakaat International Foundation kontra az Európai Unió Tanácsa és az Európai Közösségek Bizottsága [nagytanács] C-402/05. P. és C-415/05. P. sz. egyesített ügyek, 2008. szeptember 3.</i>	24
<i>Kazim Kus kontra Landeshauptstadt Wiesbaden, C-237/91. sz. ügy, 1992. december 16.</i>	280
<i>Kerly del Rosario Martinez Silva kontra Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS) és Comune di Genoa, C-449/16. sz. ügy, 2017. június 21.</i>	269
<i>Khadija Jafari és Zainab Jafari kontra Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl [nagytanács], C-646/16. sz. ügy, 2017. július 26.</i>	154, 171
<i>Kreis Warendorf kontra Ibrahim Alo, valamint Amira Osso kontra Region Hannover [nagytanács], C-443/14. és C-444/14. sz. egyesített ügyek, 2016. március 1.</i>	267, 302
<i>Kreshnik Ymeraga és társai kontra Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration, C-87/12. sz. ügy, 2013. május 8.</i>	148
<i>Land Baden-Württemberg kontra Panagiotis Tsakouridis [nagytanács], C-145/09. sz. ügy, 2010. november 23.</i>	147
<i>Laval un Partneri Ltd kontra Svenska Byggnadsarbetareförbundet, Svenska Byggnadsarbetareförbundets avdelning 1, Byggettan és Svenska Elektrikerförbundet [nagytanács], C-341/05. sz. ügy, 2007. december 18.</i>	275
<i>Leyla Ecem Demirkan kontra Németországi Szövetségi Köztársaság [nagytanács], C-221/11. sz. ügy, 2013. szeptember 24.</i>	99
<i>LH kontra Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal, C-564/18. sz. ügy, 2020. március 19.</i>	135
<i>Liselotte Hauer kontra Land Rheinland-Pfalz, 44/79. sz. ügy, 1979. december 13.</i>	25
<i>M.A. és társai, C-661/17. sz. ügy, 2019. január 23.</i>	168
<i>M.G. és N.R. kontra Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, C-383/13. sz. ügy, 2013. szeptember 10.</i>	244
<i>M kontra Ministerstvo vnitra; X és X kontra Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides [nagytanács], C-391/16., C-77/17. és C-78/17. sz. egyesített ügyek, 2019. május 14.</i>	115, 140
<i>M. M. kontra Minister for Justice, Equality and Law Reform és társai, C-277/11. sz. ügy, 2012. november 22.</i>	156
<i>MA és társai kérelme alapján The Queen kontra Secretary of State for the Home Department, C-648/11. sz. ügy, 2013. június 6.</i>	307, 311
<i>Maria Teixeira kontra London Borough of Lambeth és Secretary of State for the Home Department [nagytanács], C-480/08. sz. ügy, 2010. február 23.</i>	286

<i>Mario Vicente Micheletti és társai kontra Delegación del Gobierno en Cantabria,</i> C-369/90. sz. ügy, 1992. július 7.	103
<i>Marjan Noorzia kontra Bundesministerin für Inneres,</i> C-338/13. sz. ügy, 2014. július 17.	182, 198
<i>Mary Carpenter kontra Secretary of State for the Home Department,</i> C-60/00. sz. ügy, 2002. július 11.	182, 191
<i>Maximilian Schrems kontra Data Protection Commissioner</i> [nagytanács], C-362/14. sz. ügy, 2015. október 6.	79
<i>Md Sagor elleni büntetőeljárás,</i> C-430/11. sz. ügy, 2012. december 6.	225
<i>Mehmet Arslan kontra Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje,</i> <i>odbor cizinecké policie,</i> C-534/11. sz. ügy, 2013. május 30.	220
<i>Mehmet Soysal és Ibrahim Savatli kontra Bundesrepublik Deutschland,</i> C-228/06. sz. ügy, 2009. február 19.	99
<i>Mehrdad Ghezeldash kontra Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie</i> [nagytanács], C-63/15. sz. ügy, 2016. június 7.	167
<i>Meki Elgafaji és Noor Elgafaji kontra Staatssecretaris van Justitie</i> [nagytanács], C-465/07. sz. ügy, 2009. február 17.	110, 119
<i>Metock és társai kontra Minister for Equality, Justice and Law Reform</i> [nagytanács], C-127/08. sz. ügy, 2008. július 25.	181, 190, 199
<i>Migrationsverket kontra Nurije Kastrati és társai,</i> C-620/10. sz. ügy, 2012. május 3.	167
<i>Mimoun Khachab kontra Subdelegación del Gobierno en Álava,</i> C-558/14. sz. ügy, 2016. április 21.	194
<i>Ministerio Fiscal kontra VL,</i> C-36/20. PPU. sz. ügy, 2020. június 25.	46, 221
<i>Minister van Buitenlandse Zaken kontra K. és A.,</i> C-153/14. sz. ügy, 2015. július 9.	195
<i>Minister voor Immigratie en Asiel kontra X és Y, valamint Z kontra Minister voor</i> <i>Immigratie en Asiel,</i> C-199/12., C-200/12. és C-201/12. sz. egyesített ügyek, 2013. november 7.	118
<i>Mohamad Zakaria,</i> C-23/12. sz. ügy, 2013. január 17.	40
<i>Mohamed Ali Ben Alaya kontra Bundesrepublik Deutschland,</i> C-491/13. sz. ügy, 2014. szeptember 10.	276
<i>Mohamed Gattoussi kontra Stadt Rüsselsheim,</i> C-97/05. sz. ügy, 2006. december 14.	281
<i>Mohamed M'Bodj kontra État Belge</i> [nagytanács], C-542/13. sz. ügy, 2014. december 18.	110, 118
<i>Mohammed Bilali kontra Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl,</i> C-720/17. sz. ügy, 2019. május 23.	114
<i>Mossa Ouhrami elleni büntetőeljárás,</i> C-225/16. sz. ügy, 2017. július 26.	37

<i>Mostafa Abed El Karem El Kott és társai kontra Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal</i> [nagytanács], C-364/11. sz. ügy, 2012. december 19.	131
<i>Mouvement contre le racisme, l'antisémitisme et la xénophobie ASBL (MRAX) kontra belga állam</i> , C-459/99. sz. ügy, 2002. július 25.	190, 194
<i>MP kontra Secretary of State for the Home Department</i> [nagytanács], C-353/16. sz. ügy, 2018. április 24.	119
<i>Murat Dereci és társai kontra Bundesministerium für Inneres</i> [nagytanács], C-256/11. sz. ügy, 2011. november 15.	148, 182, 192
<i>Murat Polat kontra Stadt Rüsselsheim</i> , C-349/06. sz. ügy, 2007. október 4.	111, 149
<i>N.S. kontra Secretary of State for the Home Department és M.E. és társai kontra Refugee Applications Commissioner és Minister for Justice, Equality and Law Reform</i> [nagytanács], C-411/10. és C-493/10. sz. egyesített ügyek, 2011. december 21.	26, 136, 154, 169, 173, 293
<i>Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága kontra az Európai Unió Tanácsa</i> [nagytanács], C-482/08. sz. ügy, 2010. október 26.	67
<i>Naime Dogan kontra Bundesrepublik Deutschland</i> , C-138/13. sz. ügy, 2014. július 10.	277
<i>Natthaya Dülger kontra Wetteraukreis</i> , C-451/11. sz. ügy, 2012. július 19.	101, 205
<i>Nawras Bolbol kontra Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal</i> [nagytanács], C-31/09. sz. ügy, 2010. június 17.	114, 131
<i>O. és S. kontra Maahanmuuttovirasto és Maahanmuuttovirasto kontra L.</i> , C-356/11. és C-357/11. sz. egyesített ügyek, 2012. december 6.	192
<i>Office National de l'emploi kontra Bahia Kziber</i> , C-18/90. sz. ügy, 1991. január 31.	280
<i>Ömer Nazli, Caglar Nazli és Melike Nazli kontra Stadt Nürnberg</i> , C-340/97. sz. ügy, 2000. február 10.	149
<i>P. és S. kontra Commissie Sociale Zekerheid Breda és College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Amstelveen</i> , C-579/13. sz. ügy, 2015. július 3.	97
<i>P.I. kontra Oberbürgermeisterin der Stadt Remscheid</i> [nagytanács], C-348/09. sz. ügy, 2012. május 22.	147
<i>Petar Aladzhev kontra Zamestnik director na Stolichna direktsia na vatreshnite raboti kam Ministerstvo na vatreshnite raboti</i> , C-434/10. sz. ügy, 2011. november 17.	147

<i>Pilar Allué and Carmel Mary Coonan és társai kontra Università degli studi di Venezia és Università degli studi di Parma</i> , C-259/91., C-331/91. és C-332/91. sz. egyesített ügyek, 1993. augusztus 2.	274
<i>Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie kontra Salah Al Chodor és társai</i> , C-528/15. sz. ügy, 2017. március 15.	221
<i>Préfet des Pyrénées-Orientales kontra Abdelaziz Arib</i> [nagytanács], C-444/17. sz. ügy, 2019. március 19.	42
<i>Productores de Música de España (Promusicae) kontra Telefónica de España SAU</i> , C-275/06. sz. ügy, 2008. január 29.	67
<i>Rahmanian Koushkaki kontra Bundesrepublik Deutschland</i> [nagytanács], C-84/12 sz. ügy, 2013. december 19.	34
<i>Recep Tetik kontra Land Berlin</i> , C-171/95. sz. ügy, 1997. január 23.	100, 277
<i>Relu Adrian Coman és társai kontra Inspectoratul General pentru Imigrări és Ministerul Afacerilor Interne</i> [nagytanács], C-673/16. sz. ügy, 2018. június 5.	181, 189
<i>Rhimou Chakroun kontra Minister van Buitenlandse Zaken</i> , C-578/08. sz. ügy, 2010. március 4.	96, 182, 199
<i>Roland Rutili kontra Ministre de l'intérieur</i> , 36/75. sz. ügy, 1985. október 28.	149
<i>Said Shamilovich Kadzoev (Huchbarov)</i> [nagytanács], C-357/09. PPU. sz. ügy, 2009. november 30.	84, 94, 213, 236
<i>Secretary of State for the Home Department kontra Rahman és társai</i> [nagytanács], C-83/11. sz. ügy, 2012. szeptember 5.	189, 198
<i>Seda Küçükdeveci kontra Swedex GmbH & Co. KG</i> [nagytanács], C-555/07. sz. ügy, 2010. január 19.	79
<i>Sélina Affum kontra Préfet du Pas-de-Calais</i> [nagytanács], C-47/15. sz. ügy, 2016. június 7.	154, 212, 226
<i>Servet Kamberaj kontra Istituto per l'Edilizia sociale della Provincia autonoma di Bolzano (IPES) és társai</i> [nagytanács], C-571/10. sz. ügy, 2012. április 24.	291
<i>Shajin Ahmed kontra Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal</i> , C-369/17. sz. ügy, 2018. szeptember 13.	110, 138
<i>Shamim Tahir kontra Ministero dell'Interno, Questura di Verona</i> , C-469/13. sz. ügy, 2014. július 17.	97
<i>Shirley McCarthy kontra Secretary of State for the Home Department</i> , C-434/09. sz. ügy, 2011. május 5.	191
<i>Skerdjan Celaj elleni büntetőeljárás</i> , C-290/14. sz. ügy, 2015. október 1.	225
<i>Soufiane El Hassani kontra Minister Spraw Zagranicznych</i> , C-403/16. sz. ügy, 2017. december 13.	35

<i>Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid kontra A és társai</i> , C-70/18. sz. ügy, 2019. október 3.	100
<i>Staatssecretaris van Justitie kontra Mangat Singh</i> , C-502/10. sz. ügy, 2012. október 18.	95
<i>Staatssecretaris van Justitie kontra Tayfun Kahveci és Osman Inan</i> , C-7/10. és C-9/10. sz. egyesített ügyek, 2012. március 29.	101
<i>Süleyman Eker kontra Land Baden-Württemberg</i> , C-386/95. sz. ügy, 1997. május 29.	277
<i>Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Rendőrkapitányság Záhony Határrendészeti Kirendeltsége kontra Oskar Shomodi</i> , C-254/11. sz. ügy, 2013. március 21.	43
<i>Tele2 Sverige AB kontra Post- och telestyrelsen és Secretary of State for the Home Department kontra Tom Watson és társai</i> [nagytanács], C-203/15. és C-698/15. sz. egyesített ügyek, 2016. december 21.	53, 79
<i>Telefonica SA kontra Európai Bizottság</i> [nagytanács], C-274/12. P. sz. ügy, 2013. december 19.	24
<i>The Queen, Veli Tum és Mehmet Dari kontra Secretary of State for the Home Department</i> , C-16/05. sz. ügy, 2007. szeptember 20.	99, 100
<i>The Queen, Yvonne Watts kérelme alapján kontra Bedford Primary Care Trust és Secretary of State for Health</i> [nagytanács], C-372/04. sz. ügy, 2006. május 16.	296
<i>The Queen kontra IAT és Surinder Singh, ex parte Secretary of State for the Home Department</i> , C-370/90. sz. ügy, 1992. július 7.	191
<i>The Queen kontra Secretary of State for the Home Department, ex parte Abdulnasir Savas</i> , C-37/98. sz. ügy, 2000. május 11.	99
<i>The Queen kontra Secretary of State for the Home Department, ex parte: Manjit Kaur, Justice részvételével</i> , C-192/99. sz. ügy, 2001. február 20.	103
<i>Thi Ly Pham kontra Stadt Schweinfurt, Amt für Meldewesen und Statistik</i> [nagytanács], C-474/13. sz. ügy, 2014. július 17.	247
<i>Tjebbes és társai kontra Minister van Buitenlandse Zaken</i> [nagytanács], C-221/17. sz. ügy, 2019. március 12.	84, 104
<i>Toufik Lounes kontra Secretary of State for the Home Department</i> [nagytanács], C-165/16. sz. ügy, 2017. november 14.	192
<i>Tural Oguz kontra Secretary of State for the Home Department</i> , C-186/10. sz. ügy, 2011. július 21.	99, 100
<i>Unibet (London) Ltd és Unibet (International) Ltd kontra Justitiekanslern</i> [nagytanács], C-432/05. sz. ügy, 2007. március 13.	78

<i>Wilber López Pastuzano kontra Delegación del Gobierno en Navarra</i> , C-636/16. sz. ügy, 2017. december 7.	146
<i>X. és X. kontra État belge</i> [nagytanács], C-638/16. PPU. sz. ügy, 2017. március 7.	34
<i>X kontra Belgische Staat</i> , C-302/18. sz. ügy, 2019. október 3.	84, 95
<i>Yoshikazu Iida kontra Stadt Ulm</i> , C-40/11. sz. ügy, 2012. november 8.	148, 192
<i>Zhu és Chen kontra Secretary of State for the Home Department</i> , C-200/02. sz. ügy, 2004. október 19.	191
<i>Zuheyr Frayeh Halaf kontra Darzhavna agentsia za bezhantsite pri Ministerskia savet</i> , C-528/11. sz. ügy, 2013. május 30.	168
<i>ZZ kontra Secretary of State for the Home Department</i> [nagytanács], C-300/11. sz. ügy, 2013. június 4.	111, 147

Az EFTA-Bírószék ítélkezési gyakorlata

<i>Arnulf Clauder</i> , E-4/11. sz. ügy, 2011. július 26.	43, 91, 131, 169, 200, 212,
.....	220, 229, 234,

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlata

<i>A. és társai kontra Egyesült Királyság</i> [nagytanács] (3455/05), 2009. február 19.	216, 223, 228, 231, 232, 233
<i>A.A. és társai kontra Svédország</i> (14499/09), 2012. június 28.	321
<i>A.A. kontra Egyesült Királyság</i> (8000/08), 2011. szeptember 20.	129, 184, 207
<i>A.A. kontra Svájc</i> (58802/12), 2014. január 7.	125
<i>A.A.M. kontra Svédország</i> (68519/10), 2014. április 3.	127, 133
<i>A.M. és társai kontra Franciaország</i> (24587/12), 2016. július 12.	240
<i>Abdilah Abdalwahidi kontra Hollandia</i> (hat.) (21741/07), 2013. november 12.	289
<i>Abdolkhani és Karimnia kontra Törökország</i> (30471/08), 2009. szeptember 22.	153, 158, 160, 214, 246
<i>Abdulaziz, Cabaes és Balkandali kontra Egyesült Királyság</i> (9214/80, 9473/81 és 9474/81), 1985. május 28.	32
<i>Abdullahi Elmi és Aweys Abubakar kontra Málta</i> (25794/13 és 28151/13), 2016. november 22.	314
<i>Afif kontra Hollandia</i> (hat.) (60915/09), 2011. május 24.	289
<i>Ahmed kontra Ausztria</i> (25964/94), 1996. december 17.	88, 114
<i>Airey kontra Írország</i> (6289/73), 1979. október 9.	176, 178
<i>Al Husin kontra Bosznia-Hercegovina</i> (2.) (10112/16), 2019. június 25.	213, 227, 235

<i>Al-Jedda kontra Egyesült Királyság</i> [nagytanács] (27021/08), 2011. július 7.	223
<i>Al-Saadon és Mufdhi kontra Egyesült Királyság</i> (61498/08), 2010. március 2.	121
<i>Al-Zawatia kontra Svédország</i> (hat.) (50068/08), 2010. június 22.	257
<i>Amie és társai kontra Bulgária</i> (58149/08), 2013. február 12.	233
<i>Amrollahi kontra Dánia</i> (56811/00), 2002. július 11.	208
<i>Amuur kontra Franciaország</i> (19776/92), 1996. június 25.	30, 44, 217, 229
<i>Anakomba Yula kontra Belgium</i> (45413/07), 2009. március 10.	197
<i>Anayo kontra Németország</i> (20578/07), 2010. december 21.	175
<i>Andrejeva kontra Lettország</i> [nagytanács] (55707/00), 2009. február 18.	267, 298
<i>Antwi és társai kontra Norvégia</i> (26940/10), 2012. február 14.	207
<i>Aristimuño Mendizabal kontra Franciaország</i> (51431/99), 2006. január 17.	102
<i>Armani Da Silva kontra Egyesült Királyság</i> [nagytanács] (5878/08), 2016. március 30.	254, 259, 261, 262
<i>Asady és társai kontra Szlovákia</i> (24917/15), 2020. március 24.	141
<i>Assem Hassan Ali kontra Dánia</i> (25593/14), 2018. október 23.	183, 207, 208
<i>Aswat kontra Egyesült Királyság</i> (17299/12), 2013. április 16.	124
<i>Auad kontra Bulgária</i> (46390/10), 2011. október 11.	213, 237, 238
<i>Austin és társai kontra Egyesült Királyság</i> [nagytanács] (39692/09, 40713/09 és 41008/09), 2012. március 15.	217
<i>Avotiņš kontra Lettország</i> [nagytanács] (17502/07), 2016. május 23.	27
<i>Azimov kontra Oroszország</i> (67474/11), 2013. április 18.	91, 229
<i>B.A.C. kontra Görögország</i> (11981/15), 2016. október 13.	158
<i>Babar Ahmed és társai kontra Egyesült Királyság</i> (24027/07 és 3 másik), 2012. április 10.	124
<i>Bader és Kanbor kontra Svédország</i> (13284/04), 2005. november 8.	120
<i>Bah kontra Egyesült Királyság</i> (56328/07), 2011. szeptember 27.	268, 288
<i>Bajszultanov kontra Ausztria</i> (54131/10), 2012. június 12.	195
<i>Balogun kontra Egyesült Királyság</i> (60286/09), 2012. április 10.	207
<i>Beldjoudi kontra Franciaország</i> (12083/86), 1992. március 26.	208
<i>Bensaid kontra Egyesült Királyság</i> (44599/98), 2001. február 6.	293
<i>Berrehab kontra Hollandia</i> (10730/84), 1988. június 21.	183, 205
<i>Biao kontra Dánia</i> [nagytanács] (38590/10), 2016. május 24.	182, 201
<i>Bigaeva kontra Görögország</i> (26713/05), 2009. május 28.	265, 272
<i>Bilalova és társai kontra Lengyelország</i> (23685/14), 2020. március 26.	240
<i>Bistieva és társai kontra Lengyelország</i> (75157/14), 2018. április 10.	213, 241

<i>Bosphorus Hava Yolları Turizmve Ticaret Anonim Şirketi kontra Írország</i> [nagytanács] (45036/98), 2005. június 30.	20, 27
<i>Boultif kontra Svájc</i> (54273/00), 2001. augusztus 2.	183, 207, 208
<i>Bouyid kontra Belgium</i> [nagytanács] (23380/09), 2015. szeptember 28.	260
<i>Branko Tomašić és társai kontra Horvátország</i> (46598/06), 2009. január 15.	259
<i>C.G. és társai kontra Bulgária</i> (1365/07), 2008. április 24.	154, 160, 175
<i>Ceesay kontra Ausztria</i> (72126/14), 2017. november 16.	248
<i>Chahal kontra Egyesült Királyság</i> (22414/93), 1996. november 15.	233
<i>Chapman kontra Egyesült Királyság</i> [nagytanács] (27238/95), 2001. január 18.	287
<i>Chowdury és társai kontra Görögország</i> (21884/15), 2017. március 20.	83, 89, 316
<i>Collins és Akaziebie kontra Svédország</i> (hat.) (23944/05), 2007. március 8.	127
<i>Čonka kontra Belgium</i> (51564/99), 2002. február 5.	111, 142, 161, 232, 242
<i>D. kontra Egyesült Királyság</i> (30240/96), 1997. május 2.	110, 123
<i>Dalea kontra Franciaország</i> (hat.) (964/07), 2010. február 2.	38
<i>Darraj kontra Franciaország</i> (34588/07), 2010. november 4.	257
<i>Darren Omoregie és társai kontra Norvégia</i> (265/07), 2008. július 31.	181, 195, 196, 200
<i>Dbouba kontra Törökország</i> (15916/09), 2010. július 13.	243, 246
<i>Demir és Baykara kontra Törökország</i> [nagytanács] (34503/97), 2008. november 12.	271
<i>De Souza Ribeiro kontra Franciaország</i> , [nagytanács] (22689/07), 2012. december 13.	153, 164
<i>De Tommaso kontra Olaszország</i> [nagytanács] (43395/09), 2017. február 23.	216
<i>Dhahbi kontra Olaszország</i> (17120/09), 2014. április 8.	267, 298
<i>Dougoz kontra Görögország</i> (40907/98), 2001. március 6.	229, 247
<i>El Ghatet kontra Svájc</i> (56971/10), 2016. november 8.	202
<i>El Morsli kontra Franciaország</i> (hat.) (15585/06), 2008. március 4.	41
<i>Enukidze és Girgvliani kontra Grúzia</i> (25091/07), 2011. július 26.	259
<i>F.G. kontra Svédország</i> [nagytanács] (43611/11), 2016. március 23.	91, 109, 120, 125, 127, 128
<i>Faruk Rooma Alam kontra Dánia</i> (hat.) (33809/15), 2017. június 6.	20
<i>Fawsie kontra Görögország</i> (40080/07), 2010. október 28.	298
<i>Finogenov és társai kontra Oroszország</i> (18299/03 és 27311/03), 2011. december 20.	259
<i>Finucane kontra Egyesült Királyság</i> (29178/95), 2003. július 1.	262

<i>Foka kontra Törökország</i> (28940/95), 2008. június 24.	216
<i>G.R. kontra Hollandia</i> (22251/07), 2012. január 10.	176, 197
<i>Gaygusuz kontra Ausztria</i> (17371/90), 1996. szeptember 16.	267, 268, 298
<i>Gayratbek Saliev kontra Oroszország</i> (39093/13), 2014. április 17.	133
<i>Gebremedhin [Gaberamadhien] kontra Franciaország</i> (25389/05), 2007. április 26.	153, 162
<i>Genovese kontra Málta</i> (53124/09), 2011. október 11.	105
<i>Gillow kontra Egyesült Királyság</i> (9063/80), 1986. november 24.	266, 288
<i>Giuliani és Gaggio kontra Olaszország</i> [nagytanács] (23458/02), 2011. március 24.	258, 259
<i>Glor kontra Svájc</i> (13444/04), 2009. április 30.	319
<i>Grúzia kontra Oroszország (I)</i> [nagytanács] (13255/07), 2014. július 3.	141
<i>Guzzardi kontra Olaszország</i> (7367/76), 1980. november 6.	216
<i>H. és B. kontra Egyesült Királyság</i> (70073/10 és 44539/11), 2013. április 9.	121
<i>H.A. és társai kontra Görögország</i> (19951/16), 2019. február 28.	232
<i>H.A. kontra Görögország</i> (58424/11), 2016. január 21.	212, 234
<i>H.L. kontra Egyesült Királyság</i> (45508/99), 2004. október 5.	216
<i>Hasanbasic kontra Svájc</i> (52166/09), 2013. június 11.	208
<i>Hida kontra Dánia</i> (hat.) (38025/02), 2004. február 19.	132, 140
<i>Hirsi Jamaa és társai kontra Olaszország</i> [nagytanács] (27765/09), 2012. február 23.	30, 49, 111, 141, 153, 164
<i>Hode és Abdi kontra Egyesült Királyság</i> (22341/09), 2012. november 6.	201
<i>Hoti kontra Horvátország</i> (63311/14), 2018. április 26.	84, 85, 105
<i>I. kontra Svédország</i> (61204/09), 2013. szeptember 5.	128
<i>I.M. kontra Franciaország</i> (9152/09), 2012. február 2.	154, 166
<i>Ibrogimov kontra Oroszország</i> [bizottság] (32248/12), 2018. május 15.	84
<i>Ilhan kontra Törökország</i> [nagytanács] (22277/93), 2000. június 27.	260
<i>Ilias és Ahmed kontra Magyarország</i> [nagytanács] (47287/15), 2019. november 21.	30, 45, 137, 217
<i>Ilseher kontra Németország</i> [nagytanács] (10211/12 és 27505/14), 2018. december 4.	245
<i>Ismoilov és társai kontra Oroszország</i> (2947/06), 2008. április 24.	133, 139
<i>J.K. és társai kontra Svédország</i> [nagytanács] (59166/12), 2016. augusztus 23.	109, 123, 127, 128, 133
<i>J.N. kontra Egyesült Királyság</i> (37289/12), 2016. augusztus 19.	245

<i>J.R. és társai kontra Görögország</i> (22696/16), 2018. január 25.	216, 231, 243
<i>Jeunesse kontra Hollandia</i> [nagytanács] (12738/10), 2014. október 3.	201, 207
<i>K2 kontra Egyesült Királyság</i> (42387/13), 2017. február 7.	104
<i>K.A.B. kontra Svédország</i> (886/11), 2013. szeptember 5.	122
<i>Kanagaratnam kontra Belgium</i> (15297/09), 2011. december 13.	239
<i>Karashev kontra Finnország</i> (hat.) (31414/96), 1999. január 12.	104
<i>Kaya kontra Törökország</i> (22729/93), 1998. február 19.	260
<i>Kebe és társai kontra Ukrajna</i> (12552/12), 2017. január 12.	46
<i>Khanh kontra Ciprus</i> (43639/12), 2018. december 4.	247
<i>Khan kontra Franciaország</i> (12267/16), 2019. február 28.	313
<i>Khlaifia és társai kontra Olaszország</i> [nagytanács] (16483/12), 2016. december 15.	142, 165, 242, 245
<i>Khudoyorov kontra Oroszország</i> (6847/02), 2005. november 8.	232
<i>Kiyutin kontra Oroszország</i> (2700/10), 2011. március 10.	94
<i>Koua Poirrez kontra Franciaország</i> (40892/98), 2003. szeptember 30.	267, 298, 319
<i>Kučera kontra Szlovákia</i> (48666/99), 2007. július 17.	260
<i>Kudła kontra Lengyelország</i> [nagytanács] (30210/96), 2000. október 26.	160, 162
<i>Kudzović kontra Szlovénia</i> (hat.) (60723/00), 2005. március 17.	104
<i>Kurić és társai kontra Szlovénia</i> [nagytanács] (26828/06), 2012. június 26.	84, 97
<i>L.E. kontra Görögország</i> (71545/12), 2016. január 21.	316
<i>L.O. kontra Franciaország</i> (hat.) (4455/14), 2015. május 26.	316
<i>Leander kontra Svédország</i> (9248/81), 1987. március 26.	70
<i>Liu kontra Oroszország</i> (42086/05), 2007. december 6.	85
<i>L.M. és társai kontra Oroszország</i> (40081/14, 40088/14 és 40127/14), 2015. október 15.	123
<i>Lobanov kontra Oroszország</i> (16159/03), 2008. október 16.	249
<i>Longa Yonkeu kontra Lettorság</i> (57229/09), 2011. november 15.	212, 233
<i>Lopes de Sousa Fernandes kontra Portugália</i> [nagytanács] (56080/13), 2017. december 19.	293
<i>Louled Massoud kontra Málta</i> (24340/08), 2010. július 27.	237
<i>Luczak kontra Lengyelország</i> (77782/01), 2007. november 27.	298
<i>M. és társai kontra Bulgária</i> (41416/08), 2011. július 26.	227
<i>M.A. és társai kontra Litvánia</i> (59793/17), 2018. december 11.	47
<i>M.A. kontra Ciprus</i> (41872/10), 2013. július 23.	142
<i>M.A. kontra Franciaország</i> (9373/15), 2018. február 1.	115

<i>M.A. kontra Svájc</i> (52589/13), 2014. november 18.	127
<i>M.E. kontra Dánia</i> (58363/10), 2014. július 8.	145
<i>M.K. és társai kontra Lengyelország</i> (40503/17, 42902/17 és 43643/17), 2020. július 23.	47, 141
<i>M.M.R. kontra Hollandia</i> (hat.) (64047/10), 2016. május 24.	321
<i>M.N. és társai kontra Belgium</i> [nagytanács] (3599/18), 2020. május 5.	34
<i>M.S. kontra Egyesült Királyság</i> (24527/08), 2012. május 3.	239
<i>M.S.S. kontra Belgium és Görögország</i> [nagytanács] (30696/09), 2011. január 21.	110, 136, 154, 158, 160, 163, 169, 171, 172, 173, 177, 214, 239, 248, 257, 266, 288
<i>M.Y.H. kontra Svédország</i> (50859/10), 2013. június 27.	134
<i>Maaouia kontra Franciaország</i> [nagytanács] (39652/98), 2000. október 5.	159, 176
<i>Mahdid és Haddar kontra Ausztria</i> (hat.) (74762/01), 2005. december 8.	216
<i>Makaratzis kontra Görögország</i> [nagytanács] (50385/99), 2004. december 20.	259
<i>Mamatkulov és Askarov kontra Törökország</i> [nagytanács] (46827/99 és 46951/99), 2005. február 4.	84, 91, 111, 145
<i>Mannai kontra Olaszország</i> (9961/10), 2012. március 27.	115
<i>Maslov kontra Ausztria</i> [nagytanács] (1638/03), 2008. június 23.	184
<i>Mastromatteo kontra Olaszország</i> [nagytanács] (37703/97), 2002. október 24.	259
<i>Mathloom kontra Görögország</i> (48883/07), 2012. április 24.	237
<i>Matsiukhina és Matsiukhin kontra Svédország</i> (hat.) (31260/04), 2005. június 21.	127
<i>Matthews kontra Egyesült Királyság</i> [nagytanács] (24833/94), 1999. február 18.	20
<i>McCann és társai kontra Egyesült Királyság</i> (18984/91), 1995. szeptember 27.	258, 259, 261
<i>Medvedyev és társai kontra Franciaország</i> [nagytanács] (3394/03), 2010. március 29.	48
<i>Mikolenko kontra Észtország</i> (10664/05), 2009. október 8.	211, 219, 227, 235
<i>Minjat kontra Svájc</i> (38223/97), 2003. október 28.	232
2020. július 23.	47, 141
<i>Mohammed Hussein és társai kontra Hollandia és Olaszország</i> (hat.) (27725/10), 2013. április 2.	171
<i>Mohammed kontra Ausztria</i> (2283/12), 2013. június 6.	171
<i>Moustahi kontra Franciaország</i> (9347/14), 2020. június 25.	142, 176, 242, 257, 314
<i>Mubilanzila Mayeka és Kaniki Mitunga kontra Belgium</i> (13178/03), 2006. október 12.	213, 239, 246, 257
<i>Muminov kontra Oroszország</i> (42502/06), 2008. december 11.	125, 129

<i>Muskhadzhiyeva és társai kontra Belgium</i> (41442/07), 2010. január 19.	213, 239, 240
<i>N.A. kontra Egyesült Királyság</i> (25904/07), 2008. július 17.	88, 122, 129, 141
<i>N.A. kontra Finnország</i> (25244/18), 2019. november 14.	47
<i>N.D. és N.T. kontra Spanyolország</i> [nagytanács] (8675/15 és 8697/15), 2020. február 13.	111, 141, 142, 143
<i>N.H. és társai kontra Franciaország</i> (28820/13, 75547/13 és 13114/15), 2020. július 2.	172, 288
<i>N. kontra Egyesült Királyság</i> [nagytanács] (26565/05), 2008. május 27.	123
<i>N. kontra Svédország</i> (23505/09), 2010. július 20.	128
<i>N.T.P. és társai kontra Franciaország</i> (68862/13), 2018. augusztus 24.	288
<i>Nachova és társai kontra Bulgária</i> [nagytanács] (43577/98 és 43579/98), 2005. július 6.	259
<i>Nada kontra Svájc</i> [nagytanács] (10593/08), 2012. szeptember 12.	39
<i>Nolan és K. kontra Oroszország</i> (2512/04), 2009. február 12.	44, 216, 217
<i>Novruk és társai kontra Oroszország</i> (31039/11 és 4 másik), 2016. március 15.	94
<i>Nowak kontra Ukrajna</i> (60846/10), 2011. március 31.	243
<i>Nunez kontra Norvégia</i> (55597/09), 2011. június 28.	181, 196
<i>O.S.A. és társai kontra Görögország</i> (39065/16), 2019. március 21.	242
<i>O'Donoghue és társai kontra Egyesült Királyság</i> (34848/07), 2010. december 14.	181, 187
<i>Omojudi kontra Egyesült Királyság</i> (1820/08), 2009. november 24.	184
<i>Omwenyike kontra Németország</i> (hat.) (44294/04), 2007. november 20.	87, 219
<i>Onur kontra Egyesült Királyság</i> (27319/07), 2009. február 17.	195
<i>Opuz kontra Törökország</i> (33401/02), 2009. június 9.	308, 321
<i>Oravec kontra Horvátország</i> (51249/11), 2017. július 11.	246
<i>Osman kontra Egyesült Királyság</i> (23452/94), 1998. október 28.	259
<i>Othman (Abu Qatada) kontra Egyesült Királyság</i> (8139/09), 2012. január 17.	110, 133, 145
<i>Ozdil és társai kontra Moldovai Köztársaság</i> (42305/18), 2019. június 11.	212
<i>Palushi kontra Ausztria</i> (27900/04), 2009. december 22.	248
<i>Paposhvili kontra Belgium</i> [nagytanács] (41738/10), 2016. december 13.	110, 124
<i>Patrick Muzamba Oyaw kontra Belgium</i> (hat.) (23707/15), 2017. április 4.	231
<i>Peers kontra Görögország</i> (28524/95), 2001. április 19.	247
<i>Phull kontra Franciaország</i> (hat.) (35753/03), 2005. január 11.	41
<i>Ponomaryovi kontra Bulgária</i> (5335/05), 2011. június 21.	266, 285

<i>Popov kontra Franciaország</i> (39472/07 és 39474/07), 2012. január 19.	228, 239
<i>Powell kontra Egyesült Királyság</i> (hat.) (45305/99), 2000. május 4.	293
<i>Pretty kontra Egyesült Királyság</i> (2346/02), 2002. április 29.	183, 319
<i>Price kontra Egyesült Királyság</i> (33394/96), 2001. július 10.	239
<i>R.C. kontra Svédország</i> (41827/07), 2010. március 9.	127, 128
<i>R.D. kontra Franciaország</i> (34648/14), 2016. június 16.	308, 321
<i>Rachwalski és Ferenc kontra Lengyelország</i> (47709/99), 2009. július 28.	260
<i>Rahimi kontra Görögország</i> (8687/08), 2011. április 5.	307, 309, 314
<i>Ramadan kontra Málta</i> (76136/12), 2016. június 21.	104
<i>Ramsahai és társai kontra Hollandia</i> [nagytanács], 52391/99, 2007. május 15.	254, 258, 261
<i>Ramzy kontra Hollandia</i> (25424/05), 2010. július 20.	110
<i>Rantsev kontra Ciprus és Oroszország</i> (25965/04), 2010. január 7.	83, 90, 213, 217, 241, 246, 308, 316
<i>Riad és Idiab kontra Belgium</i> (29787/03 és 29810/03), 2008. január 24.	44, 217
<i>Rodrigues da Silva és Hoogkamer kontra Hollandia</i> (50435/99), 2006. január 31.	181, 197, 200, 205
<i>Rusu kontra Ausztria</i> (34082/02), 2008. október 2.	212, 232
<i>Ryabikin kontra Oroszország</i> (8320/04), 2008. június 19.	139
<i>S., V. és A. kontra Dánia</i> [nagytanács] (35553/12, 36678/12 és 36711/12), 2018. október 22.	231
<i>S. és Marper kontra Egyesült Királyság</i> [nagytanács] (30562/04 és 30566/04), 2008. december 4.	51, 70
<i>S.D. kontra Görögország</i> (53541/07), 2009. június 11.	214, 239, 246, 247
<i>S.F. és társai kontra Bulgária</i> (8138/16), 2017. december 7.	213, 240
<i>S.F. és társai kontra Svédország</i> (52077/10), 2012. május 15.	126, 128
<i>Sh.D. és társai kontra Görögország, Ausztria, Horvátország, Magyarország, Észak-Macedónia, Szerbia és Szlovénia</i> (14165/16), 2019. június 13.	309, 313
<i>S.P. kontra Belgium</i> (hat.) (12572/08), 2011. június 14.	229
<i>Saadi kontra Egyesült Királyság</i> [nagytanács] (13229/03), 2008. január 29.	83, 87, 211, 213, 224, 231, 232, 243
<i>Saadi kontra Olaszország</i> [nagytanács] (37201/06), 2008. február 28.	109, 115, 127, 129, 133, 139
<i>Salah Sheekh kontra Hollandia</i> (1948/04), 2007. január 11.	109, 115, 121, 127
<i>Saleck Bardi kontra Spanyolország</i> (66167/09), 2011. május 24.	175

<i>Salem kontra Dánia</i> (77036/11), 2016. december 1.	207
<i>Savridin Dzhurayev kontra Oroszország</i> (71386/10), 2013. április 25.	84, 92
<i>Schembri kontra Málta</i> (hat.) (66297/13), 2017. szeptember 19.	181, 187
<i>Segerstedt-Wiberg és társai kontra Svédország</i> (62332/00), 2006. június 6.	53, 80
<i>Shioshvili és társai kontra Oroszország</i> (19356/07), 2016. december 20.	257
<i>Siałkowska kontra Lengyelország</i> (8932/05), 2007. március 22.	177
<i>Singh és társai kontra Belgium</i> (33210/11), 2012. október 2.	127
<i>Singh kontra Cseh Köztársaság</i> (60538/00), 2005. január 25.	212, 234
<i>Slivenko kontra Lettország</i> [nagytanács] (48321/99), 2003. október 9.	104
<i>Soering kontra Egyesült Királyság</i> (14038/88), 1989. július 7.	109, 114, 115
<i>Sow kontra Belgium</i> (27081/13), 2016. január 19.	321
<i>Stamose kontra Bulgária</i> (29713/05), 2012. november 27.	40
<i>Sudita Keita kontra Magyarország</i> (42321/15), 2020. május 12.	105
<i>Sufi és Elmi kontra Egyesült Királyság</i> (8319/07 és 11449/07), 2011. június 28.	88, 109, 111, 122, 125, 128, 129, 133
<i>Sultani kontra Franciaország</i> (45223/05), 2007. szeptember 20.	141
<i>Suso Musa kontra Málta</i> (42337/12), 2013. július 23.	83, 87, 211, 224
<i>T.M. és társai kontra Oroszország</i> (31189/15 és 5 másik), 2017. november 7.	133
<i>Tadzhibayev kontra Oroszország</i> (17724/14), 2015. december 1.	121
<i>Tais kontra Franciaország</i> (39922/03), 2006. június 1.	254, 261
<i>Tanlı kontra Törökország</i> (26129/95), 2001. április 10.	261
<i>Tarakhel kontra Svájc</i> [nagytanács] (29217/12), 2014. november 4.	110, 133, 172
<i>Tarariyeva kontra Oroszország</i> (4353/03), 2006. december 14.	254, 261
<i>Thuo kontra Ciprus</i> (3869/07), 2017. április 4.	129, 260
<i>Timishev kontra Oroszország</i> (55762/00 és 55974/00), 2005. december 13.	284
<i>Tomic kontra Egyesült Királyság</i> (hat.) (17837/03), 2003. október 14.	140
<i>Tuquabo-Tekle és társai kontra Hollandia</i> (60665/00), 2006. március 1.	182, 202
<i>Udeh kontra Svájc</i> (12020/09), 2013. április 16.	207, 208
<i>Üner kontra Hollandia</i> [nagytanács] (46410/99), 2006. október 18.	183, 184, 207
<i>V.F. kontra Franciaország</i> (hat.) (7196/10), 2011. november 29.	316
<i>Vasylchuk kontra Ukrajna</i> (24402/07), 2013. június 13.	260
<i>Velikova kontra Bulgária</i> (41488/98), 2000. május 18.	259, 261
<i>Vilvarajah és társai kontra Egyesült Királyság</i> (13163/87 és 4 másik), 1991. október 30.	115, 141

<i>Weber és Saravia kontra Németország</i> (54934/00), 2006. június 29.	70
<i>Weller kontra Magyarország</i> (44399/05), 2009. március 31.	299
<i>X. kontra Svájc</i> (16744/14), 2017. január 26.	122
<i>X. kontra Svédország</i> (36417/16), 2018. január 9.	257
<i>Xhavara és társai kontra Olaszország és Albánia</i> (39473/98), 2001. január 11.	48
<i>Yoh-Ekale Mwanje kontra Belgium</i> (10486/10), 2011. december 20.	231, 239
<i>Yonchev kontra Bulgária</i> (12504/09), 2017. december 7.	80
<i>Yüksel Erdoğan és társai kontra Törökország</i> (57049/00), 2007. május 15.	258
<i>Z.A. és társai kontra Oroszország</i> (61411/15 és 3 másik), 2017. március 28.	30, 44
<i>Z.N.S. kontra Törökország</i> (21896/08), 2010. január 19.	246

Az Emberi Jogok Európai Bizottságának ítélkezési gyakorlata

<i>Karus kontra Olaszország</i> (hat.) (29043/95), 1998. május 20.	266, 285
<i>Sorabjee kontra Egyesült Királyság</i> (hat.) (23938/94), 1995. október 23.	196
<i>W. és K. család kontra Hollandia</i> (hat.) (11278/84), 1985. július 1.	104

A Szociális Jogok Európai Bizottságának ítélkezési gyakorlata

<i>Conference of European Churches (CEC) kontra Hollandia</i> , 90/2013. sz. panasz, érdemi rész, 2014. július 1.	271, 299
<i>Defence for Children International (DCI) kontra Belgium</i> , 69/2011. sz. panasz, érdemi rész, 2012. október 23.	95
<i>Defence for Children International (DCI) kontra Hollandia</i> , 47/2008. sz. panasz, érdemi rész, 2009. október 20.	95, 266, 268, 285, 290, 310
<i>European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EUROCEF) kontra Franciaország</i> , 114/2015. sz. panasz, érdemi rész, 2018. január 24.	266, 267, 294, 307, 310, 315
<i>European Federation of National Organisations working with the Homeless (FEANTSA) kontra Hollandia</i> , 86/2012. sz. panasz, érdemi rész, 2014. július 2.	266, 271, 289
<i>European Roma and Travellers Forum kontra Franciaország</i> , 64/2011. sz. panasz, érdemi rész, 2012. január 24.	143
<i>International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) kontra Franciaország</i> , 14/2003. sz. panasz, érdemi rész, 2004. szeptember 8.	95, 266, 271, 294

<i>Lakhatási Jogok és Kilakoltatások Központja (COHRE) kontra Franciaország,</i> 63/2010. sz. panasz, érdemi részek, 2011. június 28.	290
<i>Lakhatási Jogok és Kilakoltatások Központja (COHRE) kontra Olaszország,</i> 58/2009. sz. panasz, érdemi részek, 2010. június 25.	290
<i>Marangopoulos Foundation for Human Rights (MFHR) kontra Görögország,</i> 30/2005. sz. panasz, érdemi rész, 2006. december 6.	273
<i>Swedish Trade Union Confederation (LO) és Swedish Confederation of Professional Employees (TCO) kontra Svédország,</i> 85/2012. sz. panasz, érdemi rész, 2013. július 3.	265, 275

Az ENSZ Emberi Jogi Bizottságának ítélkezési gyakorlata

<i>A. kontra Ausztrália,</i> 560/1993. sz. közlemény, 1997. április 30-i állásponatok	231
<i>Mann Singh kontra Franciaország,</i> 1928/2010. sz. közlemény, 2013. július 19-i állásponatok	41
<i>Ranjit Singh kontra Franciaország,</i> 1876/2009. sz. közlemény, 2011. július 22-i állásponatok	41
<i>Toussaint kontra Kanada,</i> 2348/2014. sz. közlemény, 2018. július 24-i állásponatok	95

A nemzeti bíróságok ítélkezési gyakorlata

Ausztria, Osztrák Alkotmánybíróság (<i>Österreichische Verfassungsgerichtshof</i>), G31/98., G79/98., G82/98., G108/98. sz. határozat, 1998. június 24.	161
Cseh Köztársaság, Cseh Alkotmánybíróság (<i>Ústavní soud České republiky</i>) 9/2010. sz. Coll. határozat, 2010. január	161
Egyesült Királyság, <i>EM (Libanon) kontra Secretary of State For The Home Department</i> [2008] UKHL 64., 2008. október 22.	145
Egyesült Királyság, <i>FGP kontra Serco Plc & Anor</i> [2012] EWHC 1804 (Admin), 2012. július 5.	260
Egyesült Királyság, Legfelsőbb Bíróság, <i>WL (Kongó) 1 és 2 kontra Secretary of State for the Home Department; KM (Jamaica) kontra Secretary of State for the Home Department</i> [2011] UKSC 12, 2011. március 23.	223
Franciaország, Államtanács (Conseil d'État), <i>M.A.</i> (334040), 2011. július 1.	125
Franciaország, Államtanács (Conseil d'État), <i>M. et Mme Forabosco</i> (190384), 1999. június 9.	37

Franciaország, Államtanács (Conseil d'État), <i>M. Ghevondyan</i> (356505), 2012. június 4.	93
Franciaország, Államtanács (Conseil d'État), <i>M. Hicham B.</i> (344411), 2010. november 24.	37
Horvátország, Alkotmánybíróság (<i>Ustavni sud Republike Hrvatske</i>), U-III-557/2019. sz. határozat, 2019. szeptember 11.	322
Málta, Polgári Bíróság, alkotmányos ügyek (<i>Gurisdizzjoni Kostituzzjonali</i>), <i>Abdul Hakim Hassan Abdulle Et kontra Ministry tal-Gustizzja u Intern Et, Qorti Civili Prim'Awla (Gurisdizzjoni Kostituzzjonali)</i> (56/2007), 2011. november 29.	116
Németország, <i>Bundesverfassungsgericht</i> , 1 BvL 10/10 és 1 BvL 2/11, 2012. július 18.	301
Svájc, Szövetségi Legfelsőbb Bíróság, BGE 136 II 5. sz. határozat, 2009. szeptember 29.	190

Útmutató az európai bíróságok ítélezési gyakorlatának kereséséhez

Az Emberi Jogok Európai Bírósága: HUDOC esetjogi adatbázis

A **HUDOC adatbázis** ingyenes hozzáférést nyújt az EJEB ítélezési gyakorlatához (<http://HUDOC.echr.coe.int>).

Az adatbázis angolul és franciául érhető el, felhasználóbarát keresőprogramja pedig megkönnyíti az ítélezési gyakorlat megtalálását.

A HUDOC „**Help**” oldalán oktatóvideók és felhasználói kézikönyvek segítik a keresést. Ha a szűrők és a keresőmezők használatával kapcsolatban további részletekre vagy példákra van szüksége, helyezze a kurzort az ikonra, amely minden keresőeszköz jobb oldalán megtalálható a HUDOC felületén.

Az e kézikönyvben szereplő esetjogi hivatkozások átfogó tájékoztatást nyújtanak az olvasónak, amelynek segítségével könnyen megtalálja az idézett ítélet vagy határozat teljes szövegét.

Mielőtt megkezdje a keresést, kérjük, vegye figyelembe, hogy az alapbeállítás a nagytanács és a tanács ítéleteit mutatja, a legutoljára megjelent ítélettel kezdve. Ha más gyűjteményekben, például a határozatok között szeretne keresni, a képernyő bal felső oldalán megjelenő „**Document Collections**” részben jelölje be a megfelelő négyzetet.

A keresés legegyszerűbb módja, ha a képernyő jobb felső részén található **„Advanced Search”** (részletes keresés) funkció alatt megjelenő **„Application Number”** mezőbe beírja a kérelem számát, majd a kék **„Search”** gombra kattint.

Ha más kérdésekkel, például menekültügyi vonatkozású kérdésekkel foglalkozó további ítélkezési gyakorlatot keres, használhatja a képernyő jobb felső részén található, nagyítóval jelzett **„Search”** mezőt. A keresőmezőben a következők szerint kereshet a szövegben:

- egy szóra (pl. **„asylum”** [menedék], **„refugees”** [menekültek])
- kifejezésre (pl. **„asylum seekers”** [menedékkérők])
- ügy címére
- államra
- logikai operátorokkal kombinált kifejezésre (pl. **„aliens NEAR residence”** [külföldiek MELLETT tartózkodási hely]).

A szöveges kereséshez segítséget nyújt a felhasználó számára az **egyszerű logikai keresés**, amely a **„Search”** **mezőn** belül megjelenő nyílra kattintva érhető el. Az egyszerű logikai keresés hat keresési lehetőséget kínál fel: **„This exact word or phrase”** (pontos szó vagy kifejezés), **„All of these words”** (az alábbi szavak mindegyike), **„Any of these words”** (az alábbi szavak bármelyike), **„None of these words”** (egyik se az alábbi szavak közül), **„Near these words”** (az alábbi szavak egymás közelében), valamint **„Boolean search”** (szabad logikai keresés).

Amikor megjelenik a keresés eredménye, a képernyő bal oldalán található **„Filters”** mezőben könnyen leszűrhető a találatokat, például nyelv vagy állam szerint. A szűrőket használhatja egyesével vagy egymással kombinálva, hogy tovább szűkítse a találatok körét. Hasznos eszköz lehet a **„Keywords”** szűrő, mivel ez gyakran az EJEE szövegében szereplő kifejezéseket tartalmaz, és közvetlenül kapcsolódik a bíróság érveléséhez és következtetéseihez.

Példa: Keressük meg a bíróság ítélkezési gyakorlatát az olyan menedékkérők kiutasításáról, akik ezáltal az EJEE 3. cikke szerinti kínzás, embertelen vagy megáldozó bánásmód vagy büntetés veszélyének lennének kitéve.

- 1) Először írjuk be az „asylum seekers” (menedékkérők) szót a **„Search” mezőbe**, majd kattintsunk a kék **„Search” gombra**.
- 2) A találatok megjelenése után a **„Filters” mezőben** a **„Violation” szűrő** alatt válasszuk ki a **„3” számot**, hogy a találatokat leszűkítsük a 3. cikk megsértésével kapcsolatosakra.
- 3) Ezután a **„Keywords” szűrő** alatt kiválasztott releváns kulcsszavakkal tovább szűkíthetjük a találatokat a 3. cikk szempontjából relevánsakra, például az **„(Art. 3) Prohibition of torture” („3. cikk, a kínzás tilalma”)** kulcsszavakkal.

A HUDOC adatbázis a jelentősebb ügyekről jogi összefoglalót is tartalmaz. Az összefoglaló az ügyet bemutató bevezetőből, valamint a tényállás és a jogszabályok rövid ismertetéséből áll, a jogi szempontból érdekes pontokra helyezve a hangsúlyt. Ha van összefoglaló, az ítélet vagy határozat szövegéhez vezető linkkel együtt ennek a linkje (**„Legal Summaries”**) is megjelenik a találatoknál. A jogi összefoglalókra külön is rá lehet keresni, ehhez a **„Document Collections”** mezőben kizárólag a **„Legal Summaries”** négyzetet kell megjelölni.

Ha egy adott ügyről nem hivatalos fordítások is készültek, az ítélet vagy határozat szövegéhez vezető linkkel együtt ezeknek a linkje is megjelenik a találatoknál (**„Language versions”**). A HUDOC oldalán olyan, harmadik felek által üzemeltetett oldalak linkjei is megtalálhatók, ahol az EJEB ítélezési gyakorlatának egyéb fordításai érhetők el. Bővebb felvilágosítást a HUDOC **„Help”** menüpontja alatt megjelenő **„Language versions”** pontban talál.

Az Európai Unió Bírósága: CURIA esetjogi adatbázis

A **CURIA esetjogi adatbázis** ingyenes hozzáférést nyújt az EB/EUB ítélezési gyakorlatához (<http://curia.europa.eu>).

A kereső az EU összes hivatalos nyelvén használható ⁽⁶¹¹⁾. A **nyelv** a képernyő jobb felső sarkában választható ki. A kereső a Bíróság, a Törvényszék és a Közszolgálati Törvényszék lezárt és folyamatban lévő ügyeire vonatkozó összes dokumentumban keresi a kért információt.

A kereséshez külön dokumentum nyújt **segítséget** (<http://curia.europa.eu/common/juris/hu/aideGlobale.pdf#>). Minden keresési mezőhöz külön segítségnyújtási oldal tartozik, amelyet az ikonra kattintva érhet el. Itt hasznos információkat kaphat az eszköz lehető legjobb használatához.

Egy konkrét ügyet legkönnyebben úgy lehet megtalálni, ha beírjuk az ügy teljes számát az „**Ügyszám**” keresőablakba, majd a „Keresés” gombra kattintunk. Ügyet keresni az ügyszám egy részével is lehet. Ha például az „**Ügyszám**” ablakba a 122-es számot írjuk be, bármely évből és a három bíróság bármelyikétől (Bíróság, Törvényszék, Közszolgálati Törvényszék) láthatjuk a 122-es számú ügyeket.

Kereshetünk az ügy köznapi neve szerint is „**A felek neve**” keresőablak segítségével. Ez általában az ügyben érintett felek nevének egyszerűsített formáját jelenti.

A találatok szűkítéséhez összesen 16 többfunkciós keresőmező áll rendelkezésre. A különböző keresőablakok felhasználóbarát kialakításúak, és többféle kombinációban is használhatók. A keresőablakokhoz gyakran keresési listák is tartoznak; ezeket az ikonra kattintva lehet előhívni, hogy válasszunk a rendelkezésre álló keresőkifejezések közül.

Általánosabb kereséshez „**A szöveg szavai**” mező alkalmazásával kulcsszó alapján kereshetünk az 1954 óta a Bíróság Határozatainak Tárában és 1994 óta a Határozatok Tára – Közszolgálati ügyek (EBHT-KSZ) köteteiben megjelent összes dokumentumban.

Ha a keresés inkább témához kötődik, érdemes a „**Tárgy**” mezőt használni. Ehhez kattintsunk a mező jobb oldalán található ikonra, és a felsorolásból válasszuk ki a megfelelő tárgy(ka)t. A keresés eredményeképpen megkapjuk a Bíróság, a

⁽⁶¹¹⁾ A következő nyelvek érhetőek el: 2004. április 30. előttől: angol, dán, finn, francia, görög, holland, német, olasz, portugál, spanyol és svéd; 2004. május 1-jétől: cseh, észt, lengyel, lett, litván, magyar, szlovák és szlovén; 2007. január 1-jétől: bolgár és román; 2007. április 30-tól: máltai; 2011. december 31-től: ír. Az ideiglenes eltérési lehetőségeket a 920/2005/EK rendelet és az 1257/2010/EU rendelet állapította meg. A csatlakozás időpontjában hatályos másodlagos jogszabályok horvát nyelvre történő fordítása folyamatban van, és fokozatosan kerül közzétételre az *Európai Unió Hivatalos Lapjának különkiadásában*.

Törvényszék, a Közszerológati Törvényszék határozataiban és a fótanácsnoki indítványokban tárgyalat jogi kérdésekre vonatkozó válogatott dokumentumok betűrendbe sorolt listáját.

A CURIA weboldal további esetjogi eszközöket is tartalmaz:

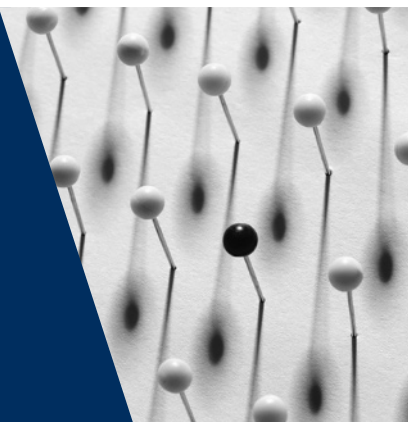
Ügyszám szerinti hozzáférés (http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7045/): ebben a részben a három bíróság valamelyike elé került ügyekre vonatkozó információk vannak összegyűjtve. Az ügyek a hivatalba történt beérkezésüknek megfelelően, ügyszám szerinti sorrendben szerepelnek. Az ügyek tanulmányozásához kattintson az ügyszámra.

Rendszerezett ítélezési gyakorlat (http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7046/): ebben a részben az adott határozat alapvető jogi elemeire vonatkozó esetjogi összefoglalók rendszerezett csoportosítását találjuk. Ezek az összefoglalók a lehető legnagyobb mértékben támaszkodnak magára a határozat szövegére.

Kapcsolódó tanulmányok (http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7083/): ez a rovat a három bíróság fennállása óta hozott ítéleteihez kapcsolódó tanulmányokra vonatkozó hivatkozásokat tartalmazza. Az ítéletek mindegyik részben mindhárom bíróság esetében az ügyszám szerinti sorrendben, míg a tanulmányokra vonatkozó hivatkozások a megjelenésük időrendi sorrendjében szerepelnek. A hivatkozások az eredeti nyelvükön jelennek meg.

A nemzeti ítélezési gyakorlat adatbázisa (http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7062/): ez a külső adatbázis a CURIA weboldalon keresztül érhető el. Az uniós joggal kapcsolatos releváns nemzeti ítélezési gyakorlathoz nyújt hozzáférést. Az adatbázis az uniós tagállami nemzeti bíróságok és/vagy törvényszékek ítélezési gyakorlatának gyűjteményén alapul. Az információk összeállítása a jogi folyóiratok szelektív figyelemmel kísérése és számos tagállami bírósággal és törvényszékkel fennálló közvetlen kapcsolatok révén történt. A nemzeti ítélezési gyakorlat adatbázisa angolul és franciául érhető el.

Unió eszközök és válogatott megállapodások

Unió eszközök

Rövid elnevezés	Cím
Menedék	
604/2013/EU dublini rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács 604/2013/EU rendelete (2013. június 26.) egy harmadik országbeli állampolgár vagy egy hontalan személy által a tagállamok egyikében benyújtott nemzetközi védelem iránti kérelem megvizsgálásáért felelős tagállam meghatározására vonatkozó feltételek és eljárási szabályok megállapításáról (átdolgozás) (HL L 180., 2013.6.29., 31–59. o., helyesbítés: HL L 33., 2018.2.7., 6. o.).
343/2003/EK dublini rendelet	A Tanács 343/2003/EK rendelete (2003. február 18.) egy harmadik ország állampolgára által a tagállamok egyikében benyújtott menedékjog iránti kérelem megvizsgálásáért felelős tagállam meghatározására vonatkozó feltételek és eljárási szabályok megállapításáról (HL L 50., 2003.2.25., 1–10. o.).
1560/2003/EK dublini végrehajtási rendelet	A Bizottság 1560/2003/EK rendelete (2003. szeptember 2.) egy harmadik ország állampolgára által a tagállamok egyikében benyújtott menedékjog iránti kérelem megvizsgálásáért felelős tagállam meghatározására vonatkozó szempontok és eljárási szabályok megállapításáról szóló 343/2003/EK tanácsi rendelet részletes alkalmazási szabályainak megállapításáról (HL L 222., 2003.9.5., 3–23. o.).

603/2013/EU Eurodac-rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács 603/2013/EU rendelete (2013. június 26.) a harmadik országbeli állampolgár vagy hontalan személy által a tagállamok egyikében benyújtott nemzetközi védelem iránti kérelem megvizsgálásáért felelős tagállam meghatározására vonatkozó feltételek és eljárási szabályok megállapításáról szóló 604/2013/EU rendelet hatékony alkalmazása érdekében az ujjlenyomatok összehasonlítását szolgáló Eurodac létrehozásáról, továbbá a tagállamok bűnüldöző hatóságai és az Europol által az Eurodac-adatokkal való, bűnüldözési célú összehasonlítások kérelmezéséről, valamint a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség nagyméretű IT-rendszereinek üzemeltetési igazgatását végző ügynökség létrehozásáról szóló 1077/2011/EU rendelet módosításáról (HL L 180., 2013.6.29., 1–30. o.).
2725/2000/EK Eurodac-rendelet	A Tanács 2725/2000/EK rendelete (2000. december 11.) a dublini egyezmény hatékony alkalmazása érdekében az ujjlenyomatok összehasonlítására irányuló Eurodac létrehozásáról (HL L 316., 2000.12.15., 1–10. o.).
A befogadási feltételekről szóló 2013/33/EU irányelv	Az Európai Parlament és a Tanács 2013/33/EU irányelve (2013. június 26.) a nemzetközi védelmet kérelmezők befogadására vonatkozó szabályok megállapításáról (HL L 180., 2013.6.29., 96–116. o.).
A befogadási feltételekről szóló 2003/9/EK irányelv	A Tanács 2003/9/EK irányelve (2003. január 27.) a menedékkérők befogadása minimumszabályainak megállapításáról (HL L 31., 2003.2.6., 18–25. o.).
A menekültügyi eljárásokról szóló 2013/32/EU irányelv	Az Európai Parlament és a Tanács 2013/32/EU irányelve (2013. június 26.) a nemzetközi védelem megadására és visszavonására vonatkozó közös eljárásokról (HL L 180., 2013.6.29., 60–95. o.).
A menekültügyi eljárásokról szóló 2005/85/EK irányelv	A Tanács 2005/85/EK irányelve (2005. december 1.) a menekültstátusz megadására és visszavonására vonatkozó tagállami eljárások minimumszabályairól (HL L 326., 2005.12.13., 13–34. o.).
2011/95/EU kvalifikációs irányelv	Az Európai Parlament és a Tanács 2011/95/EU irányelve (2011. december 13.) a harmadik országbeli állampolgárok és hontalan személyek nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésére, az egységes menekült- vagy kiegészítő védelmet biztosító jogállásra, valamint a nyújtott védelem tartalmára vonatkozó szabályokról (átdolgozás) (HL L 337., 2011.12.20., 9–26. o.).
2004/83/EK kvalifikációs irányelv	A Tanács 2004/83/EK irányelve (2004. április 29.) a harmadik országok állampolgárainak, illetve a hontalan személyeknek menekültként vagy a más okból nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésének feltételeiről és az e státuszok tartalmára vonatkozó minimumszabályokról (HL L 304., 2004.9.30., 12–23. o.).

Az átmeneti védelemről szóló 2001/55/EK irányelv	A Tanács 2001/55/EK irányelve (2001. július 20.) a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek tömeges beáramlása esetén nyújtandó átmeneti védelem minimumkövetelményeiről, valamint a tagállamok e személyek befogadása és a befogadás következményeinek viselése tekintetében tett erőfeszítései közötti egyensúly előmozdítására irányuló intézkedésekről (HL L 212., 2001.8.7., 12–23. o.).
Emberkereskedelem	
Az emberkereskedelem elleni 2011/36/EU irányelv	Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelve (2011. április 5.) az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról (HL L 101., 2011.4.15., 1–11. o.).
Az emberkereskedelem áldozatairól szóló 2004/81/EK irányelv (tartózkodási engedélyek)	A Tanács 2004/81/EK irányelve (2004. április 29.) a harmadik országok emberkereskedelem áldozatává vált vagy az illegális bevándorlás megkönnyítésére irányuló cselekményektől érintett, a hatáskörrel rendelkező hatóságokkal együttműködő állampolgárai részére kiállított tartózkodási engedélyről (HL L 261., 2004.8.6., 19–23. o.).
Határok és Schengen	
Az Európai Határ- és Parti Őrségről szóló (EU) 2019/1896 rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1896 rendelete (2019. november 13.) az Európai Határ- és Parti Őrségről, valamint az 1052/2013/EU és az (EU) 2016/1624 rendelet hatályon kívül helyezéséről (HL L 295., 2019.11.14., 1–131. o.).
Schengeni határ-ellenőrzési kódex (2016/399/EU rendelet)	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/399 rendelete (2016. március 9.) a személyek határátlépésére irányadó szabályok uniós kódexéről (Schengeni határ-ellenőrzési kódex) (HL L 77., 2016.3.23., 1–52. o.).
610/2013/EU rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács 610/2013/EU rendelete (2013. június 26.) a személyek határátlépésére irányadó szabályok közösségi kódexének (Schengeni határ-ellenőrzési kódex) létrehozásáról szóló 562/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet, a Schengeni Megállapodás végrehajtásáról szóló egyezmény, a 810/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet, az 1683/95/EK tanácsi rendelet, a 539/2001/EK tanácsi rendelet, valamint a 767/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról (HL L 182., 2013.6.29., 1–18. o.).
A tengeri határokról szóló 656/2014/EU rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács 656/2014/EU rendelete (2014. május 15.) az Európai Unió Tagállamai Külső Határain Való Operatív Együttműködési Igazgatásért Felelős Európai Ügynökség által koordinált operatív együttműködés keretében a külső tengeri határok őrzetére vonatkozó szabályok megállapításáról (HL L 189., 2014.6.27., 93–107. o.).

A schengeni értékelési mechanizmusról szóló 1053/2013/EU rendelet	A Tanács 1053/2013/EU rendelete (2013. október 7.) a schengeni vívmányok alkalmazását ellenőrző értékelési és monitoringmechanizmus létrehozásáról és a végrehajtó bizottságnak a Schengent Értékelő és Végrehajtását Felügyelő Állandó Bizottság létrehozásáról szóló 1998. szeptember 16-i határozatának hatályon kívül helyezéséről (HL L 295., 2013.11.6., 27–37. o.).
1105/2011/EU határozat	Az Európai Parlament és a Tanács 1105/2011/EU határozata (2011. október 25.) a külső határok átlépésére jogosító és vízummal ellátható úti okmányok listájáról, valamint az e lista összeállítására irányuló eljárás meghatározásáról (HL L 287., 2011.11.4., 9–12. o.).
1931/2006/EK kishatárforgalmi rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács 1931/2006/EK rendelete (2006. december 20.) a tagállamok külső szárazföldi határain való kishatárforgalom szabályainak meghatározásáról, valamint a Schengeni Egyezmény rendelkezéseinek módosításáról (HL L 405., 2006.12.30., 1–22. o.).
Az előzetes utasinformációról szóló 2004/82/EK irányelv	A Tanács 2004/82/EK irányelve (2004. április 29.) a fuvarozóknak az utasokkal kapcsolatos adatok közlésére vonatkozó kötelezettségéről (HL L 261., 2004.8.6., 24–27. o.).
A fuvarozókra vonatkozó szankciókról szóló 2001/51/EK irányelv	A Tanács 2001/51/EK irányelve (2001. június 28.) az 1985. június 14-i Schengeni Megállapodás végrehajtásáról szóló egyezmény 26. cikkében foglalt rendelkezések kiegészítéséről (HL L 187., 2001.7.10., 45–46. o.).
Nagy méretű uniós informatikai rendszerek	
Interoperabilitási rendelet ((EU) 2019/818) – rendőrségi és igazságügyi együttműködés, menekültügy és migráció	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/818 rendelete (2019. május 20.) az uniós információs rendszerek közötti interoperabilitás kereteinek megállapításáról a rendőrségi és igazságügyi együttműködés, a menekültügy és a migráció területén, valamint az (EU) 2018/1726, az (EU) 2018/1862 és az (EU) 2019/816 rendelet módosításáról (HL L 135., 2019.5.22., 85–135. o.).
Interoperabilitási rendelet ((EU) 2019/817) – határok és vízumügy	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/817 rendelete (2019. május 20.) az uniós információs rendszerek közötti interoperabilitás kereteinek megállapításáról a határok és a vízumügy területén, továbbá a 767/2008/EK, az (EU) 2016/399, az (EU) 2017/2226, az (EU) 2018/1240, az (EU) 2018/1726 és az (EU) 2018/1861 európai parlamenti és tanácsi rendelet, valamint a 2004/512/EK és a 2008/633/IB tanácsi határozat módosításáról (HL L 135., 2019.5.22., 27–84. o.).
(EU) 2019/816 ECRIS-TCN rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/816 rendelete (2019. április 17.) az Európai Bűnügyi Nyilvántartási Információs Rendszer kiegészítése érdekében a harmadik országbeli állampolgárokkal és a hontalan személyekkel szemben hozott ítéletekre vonatkozó információval rendelkező tagállamok azonosítására szolgáló központosított rendszer (ECRIS-TCN) létrehozásáról, valamint az (EU) 2018/1726 rendelet módosításáról (HL L 135., 2019.5.22., 1–26. o.).

(EU) 2018/1862 SIS-rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1862 rendelete (2018. november 28.) a rendőrségi együttműködés és a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés terén a Schengeni Információs Rendszer (SIS) létrehozásáról, működéséről és használatáról, a 2007/533/IB tanácsi határozat módosításáról és hatályon kívül helyezéséről, valamint az 1986/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet és a 2010/261/EU bizottsági határozat hatályon kívül helyezéséről (HL L 312., 2018.12.7., 56–106. o.).
SIS határforgalom-ellenőrzési rendelet (EU) 2018/1861)	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1861 rendelete (2018. november 28.) a határforgalom-ellenőrzés terén a Schengeni Információs Rendszer (SIS) létrehozásáról, működéséről és használatáról, a Schengeni Megállapodás végrehajtásáról szóló egyezmény módosításáról, valamint az 1987/2006/EK rendelet módosításáról és hatályon kívül helyezéséről (HL L 312., 2018.12.7., 14–55. o.).
SIS visszaküldési rendelet (EU) 2018/1860)	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1860 rendelete (2018. november 28.) a Schengeni Információs Rendszernek a jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárok visszaküldése céljából történő használatáról (HL L 312., 2018.12.7., 1–13. o.).
1987/2006/EK SIS-rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács 1987/2006/EK rendelete (2006. december 20.) a Schengeni Információs Rendszer második generációjának (SIS II) létrehozásáról, működtetéséről és használatáról (HL L 381., 2006.12.28., 4–23. o.).
2007/533/IB SIS-határozat	A Tanács 2007/533/IB határozata (2007. június 12.) a Schengeni Információs Rendszer második generációjának (SIS II) létrehozásáról, működtetéséről és használatáról (HL L 205., 2007.8.7. 63–84. o.).
2013/158/EU tanácsi határozat	A Tanács 2013/158/EU határozata (2013. március 7.) a Schengeni Információs Rendszer második generációjának (SIS II) létrehozásáról, működtetéséről és használatáról szóló 1987/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet alkalmazási időpontjának meghatározásáról (HL L 87., 2013.3.27., 10–11. o.).
2013/157/EU tanácsi határozat	A Tanács 2013/157/EU határozata (2013. március 7.) a Schengeni Információs Rendszer második generációjának (SIS II) létrehozásáról, működtetéséről és használatáról szóló 2007/533/IB határozat alkalmazási időpontjának meghatározásáról (HL L 87., 2013.3.27., 8–9. o.).
(EU) 2018/1726 eu-LISA rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1726 rendelete (2018. november 14.) a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség nagyméretű IT-rendszereinek üzemeltetési igazgatását végző európai uniós ügynökségről (eu-LISA), az 1987/2006/EK rendelet és a 2007/533/IB tanácsi határozat módosításáról, valamint az 1077/2011/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről (HL L 295., 2018.11.21., 99–137. o.).

(EU) 2018/1240 ETIAS-rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1240 rendelete (2018. szeptember 12.) az Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszer (ETIAS) létrehozásáról, valamint az 1077/2011/EU rendelet, az 515/2014/EU rendelet, az (EU) 2016/399 rendelet, az (EU) 2016/1624 rendelet és az (EU) 2017/2226 rendelet módosításáról (HL L 236., 2018.9.19., 1–71. o.).
A határregisztrációs rendszerrel szőlő (EU) 2017/2226 rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/2226 rendelete (2017. november 30.) a tagállamok külső határait átlépő harmadik országbeli állampolgárok belépésére és kilépésére, valamint beléptetésének megtagadására vonatkozó adatok rögzítésére szolgáló határregisztrációs rendszer (EES) létrehozásáról és az EES-hez való bűnüldözési célú hozzáférés feltételeinek meghatározásáról, valamint a Schengeni Megállapodás végrehajtásáról szóló egyezmény, a 767/2008/EK rendelet és az 1077/2011/EU rendelet módosításáról (HL L 327., 2017.12.9., 20–82. o.).
(EU) 2016/794 Europol-rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/794 rendelete (2016. május 11.) a Bűnüldözési Együttműködés Európai Uniós Ügynökségéről (Europol), valamint a 2009/371/IB, a 2009/934/IB, a 2009/935/IB, a 2009/936/IB és a 2009/968/IB tanácsi határozat felváltásáról és hatályon kívül helyezéséről (HL L 135., 2016.5.24., 53–114. o.).
Általános adatvédelmi rendelet (EU) 2016/679)	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet) (HL L 119., 2016.5.4., 1–88. o.).
A rendőri és büntető igazságszolgáltatási szervekre vonatkozó (EU) 2016/680 adatvédelmi irányelv	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/680 irányelve (2016. április 27.) a személyes adatoknak az illetékes hatóságok által a bűncselekmények megelőzése, nyomozása, felderítése, a vádeltjárás lefolytatása vagy büntetőjogi szankciók végrehajtása céljából végzett kezelése tekintetében a természetes személyek védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 2008/977/IB tanácsi kerethatározat hatályon kívül helyezéséről (HL L 119., 2016.5.4., 89–131. o.).
767/2008/EK VIS-rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács 767/2008/EK rendelete (2008. július 9.) a vízuminformációs rendszerről (VIS) és a rövid távú tartózkodásra jogosító vízumokra vonatkozó adatok tagállamok közötti cseréjéről (VIS-rendelet) (HL L 218., 2008.8.13., 60–81. o.).
2008/633/IB VIS-határozat	A Tanács 2008/633/IB határozata (2008. június 23.) a vízuminformációs rendszerhez (VIS) a tagállamok kijelölt hatóságai, valamint az Europol számára a terrorcselekmények és egyéb súlyos bűncselekmények megelőzése, felderítése és kivizsgálása érdekében, betekintés céljából történő hozzáférésről (HL L 218., 2008.8.13., 129–136. o.).

Vízum

A vízumlistáról szóló (EU) 2018/1806 rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1806 rendelete (2018. november 14.) a külső határok átlépésekor vízumkötelezettség alá eső, illetve az e kötelezettség alól mentes harmadik országbeli állampolgárok országainak felsorolásáról (HL L 303., 2018.11.28., 39–58. o.).
A hosszú távú tartózkodásra jogosító vízumról szóló 265/2010/EU rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács 265/2010/EU rendelete (2010. március 25.) a Schengeni Megállapodás végrehajtásáról szóló egyezménynek, valamint az 562/2006/EK rendeletnek a hosszú távú tartózkodásra jogosító vízummal rendelkező személyek mozgása tekintetében történő módosításáról (HL L 85., 2010.3.31., 1–4. o.).
Vízumkódex (810/2009/EK rendelet)	Az Európai Parlament és a Tanács 810/2009/EK rendelete (2009. július 13.) a Közös Vízumkódex létrehozásáról (vízumkódex) (HL L 243., 2009.9.15., 1–58. o.).
A vízumkódex módosításáról szóló (EU) 2019/1155 rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1155 rendelete (2019. június 20.) a Közös Vízumkódex (vízumkódex) létrehozásáról szóló 810/2009/EK rendelet módosításáról (HL L 188., 2019.7.12., 25–54. o.).
A vízumok egységes formátumának meghatározásáról szóló 1683/95/EK rendelet	A Tanács 1683/95/EK rendelete (1995. május 29.) a vízumok egységes formátumának meghatározásáról (HL L 164., 1995.7.14., 1–4. o.).

Irreguláris migráció és visszaküldés

A bevándorlási összekötő tisztviselőről szóló (EU) 2019/1240 rendelet (átdolgozás)	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1240 rendelete (2019. június 20.) a bevándorlási összekötő tisztviselők európai hálózatának létrehozásáról (HL L 198., 2019.7.25., 88–104. o.).
Az európai úti okmányról szóló (EU) 2016/1953 rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/1953 rendelete (2016. október 26.) a jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárok visszaküldéséhez kiállított európai úti okmány létrehozásáról, valamint az 1994. november 30-i tanácsi ajánlás hatályon kívül helyezéséről (HL L 311., 2016.11.17., 13–19. o.).
A munkáltatókkal szembeni szankciókról szóló 2009/52/EK irányelv	Az Európai Parlament és a Tanács 2009/52/EK irányelve (2009. június 18.) az illegálisan tartózkodó harmadik országbeli állampolgárokat foglalkoztató munkáltatókkal szembeni szankciókra és intézkedésekre vonatkozó minimumszabályokról (HL L 168., 2009.6.30., 24–32. o.).
2008/115/EK visszatérési irányelv	Az Európai Parlament és a Tanács 2008/115/EK irányelve (2008. december 16.) a harmadik országok illegálisan tartózkodó állampolgárainak visszatérésével kapcsolatban a tagállamokban használt közös normákról és eljárásokról (HL L 348., 2008.12.24., 98–107. o.).

2004/573/EK tanácsi határozat	A Tanács 2004/573/EK határozata (2004. április 29.) a harmadik államok kiutasított állampolgárainak két vagy több tagállam területéről történő kitoloncolására szolgáló közös légi járatok szervezéséről (HL L 261., 2004.8.6., 28–35. o.).
2003/110/EK tanácsi irányelv	A Tanács 2003/110/EK irányelve (2003. november 25.) a légi úton történő kiutasítás céljából történő átszállítás eseteiben biztosított segítségnyújtásról (HL L 321., 2003.12.6., 26–31. o.).
A segítségnyújtásról szóló 2002/90/EK irányelv	A Tanács 2002/90/EK irányelve (2002. november 28.) a jogellenes be- és átutazáshoz, valamint a jogellenes tartózkodáshoz történő segítségnyújtás meghatározásáról (HL L 328., 2002.12.5., 17–18. o.).
A kitoloncolási határozatok kölcsönös elismeréséről szóló 2001/40/EK irányelv	A Tanács 2001/40/EK irányelve (2001. május 28.) a harmadik országok állampolgárainak kitoloncolásáról hozott határozatok kölcsönös elismeréséről (HL L 149., 2001.6.2., 34–36. o.).
2004/191/EK tanácsi határozat	A Tanács 2004/191/EK határozata (2004. február 23.) a harmadik országok állampolgárainak kitoloncolásáról hozott határozatok kölcsönös elismeréséről szóló 2001/40/EK irányelv alkalmazásából adódó pénzügyi aránytalanságok kiegyenlítését célzó kritériumok és gyakorlati szabályok megállapításáról (HL L 60., 2004.2.27., 55–57. o.).
Az érdekházasságról szóló 1997. évi tanácsi állásfoglalás	A Tanács állásfoglalása (1997. december 4.) az érdekházasságok elleni küzdelem érdekében elfogandó intézkedésekről (HL C 382., 1997.12.16., 1–3. o.).
Jogszerű migráció	
A diákokról és a kutatókról szóló (EU) 2016/801 irányelv	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/801 irányelve (2016. május 11.) a harmadik országbeli állampolgárok kutatás, tanulmányok folytatása, gyakorlat, önkéntes szolgálat, diákcseraprogramok vagy oktatási projektek, és az a párhelyettesítés céljából történő beutazásának és tartózkodásának feltételeiről (HL L 132., 2016.5.21., 21–57. o.).
A vállalatban belüli áthelyezett személyekről szóló 2014/66/EU irányelv	Az Európai Parlament és a Tanács 2014/66/EU irányelve (2014. május 15.) a harmadik országbeli állampolgárok vállalatban belüli áthelyezés keretében történő belépésének és tartózkodásának feltételeiről (HL L 157., 2014.5.27., 1–22. o.).
Az időnymunkásokról szóló 2014/36/EU irányelv	Az Európai Parlament és a Tanács 2014/36/EU irányelve (2014. február 26.) a harmadik országbeli állampolgárok időnymunkásként való munkavállalás céljából való belépésének és tartózkodásának feltételeiről (HL L 94., 2014.3.28., 375–390. o.).
Az összevont engedélyről szóló 2011/98/EU irányelv	Az Európai Parlament és a Tanács 2011/98/EU irányelve (2011. december 13.) a harmadik országbeli állampolgárok valamely tagállam területén való tartózkodására és munkavállalására vonatkozó összevont engedélyre irányuló összevont kérelmezési eljárásról, valamint a harmadik országból származó, valamely tagállam területén jogszerűen tartózkodó munkavállalók közös jogairól (HL L 343., 2011.12.23., 1–9. o.).

2009/50/EK kékkártyairányelv	A Tanács 2009/50/EK irányelve (2009. május 25.) a harmadik országbeli állampolgárok magas szintű képzettséget igénylő munkavállalás céljából való belépésének és tartózkodásának feltételeiről (HL L 155., 2009.6.18., 17–29. o.).
A huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló 2003/109/EK irányelv	A Tanács 2003/109/EK irányelve (2003. november 25.) a harmadik országok huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező állampolgárainak jogállásáról (HL L 16., 2004.1.23., 44–53. o.).
2011/51/EU irányelv	Az Európai Parlament és a Tanács 2011/51/EU irányelve (2011. május 11.) a 2003/109/EK tanácsi irányelv hatályának a nemzetközi védelmet élvező személyekre történő kiterjesztése tekintetében a fenti irányelv módosításáról (HL L 132., 2011.5.19., 1–4. o.).
Családegyesítési irányelv (2003/86/EK)	A Tanács 2003/86/EK irányelve (2003. szeptember 22.) a családegyesítési jogról (HL L 251., 2003.10.3., 12–18. o.).
A tartózkodási engedélyek egységes formátumának meghatározásáról szóló 1030/2002/EK rendelet	A Tanács 1030/2002/EK rendelete (2002. június 13.) a harmadik országok állampolgárai tartózkodási engedélye egységes formátumának megállapításáról (HL L 157., 2002.6.15., 1–7. o.).
380/2008/EK rendelet	A Tanács 380/2008/EK rendelete (2008. április 18.) a harmadik országok állampolgárai tartózkodási engedélye egységes formátumának megállapításáról szóló 1030/2002/EK rendelet módosításáról (HL L 115., 2008.4.29., 1–7. o.).
(EU) 2017/1954 rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/1954 rendelete (2017. október 25.) a harmadik országok állampolgárai tartózkodási engedélye egységes formátumának megállapításáról szóló 1030/2002/EK tanácsi rendelet módosításáról (HL L 286., 2017.11.1., 9–14. o.).
Szabad mozgás, szociális biztonság és egyenlőség	
A személyazonosító igazolványok és a tartózkodási okmányok biztonságáról szóló (EU) 2019/1157 rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1157 rendelete (2019. június 20.) az uniós polgárok személyazonosító igazolványai és a szabad mozgás jogával élő uniós polgárok és azok családtagjai részére kiállított tartózkodási okmányok biztonságának megerősítéséről (HL L 188., 2019.7.12., 67–78. o.).
492/2011/EU rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács 492/2011/EU rendelete (2011. április 5.) a munkavállalók Unión belüli szabad mozgásáról (HL L 141., 2011.5.27., 1–12. o.).
A szakmai képzések elismeréséről szóló 2005/36/EK irányelv	Az Európai Parlament és a Tanács 2005/36/EK irányelve (2005. szeptember 7.) a szakmai képzések elismeréséről (HL L 255., 2005.9.30., 22–142. o.).

623/2012/EU bizottsági rendelet	A Bizottság 623/2012/EU rendelete (2012. július 11.) a szakmai képzések elismeréséről szóló 2005/36/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv II. mellékletének módosításáról (HL L 180., 2012.7.12., 9–11. o.).
A szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács 883/2004/EK rendelete (2004. április 29.) a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról (HL L 166., 2004.4.30., 1–123. o.).
1231/2010/EU rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács 1231/2010/EU rendelete (2010. november 24.) a 883/2004/EK rendelet és a 987/2009/EK rendelet harmadik országok e rendeletek által csupán állampolgárságuk miatt nem érintett állampolgáraira való kiterjesztéséről (HL L 344., 2010.12.29., 1–3. o.).
465/2012/EU rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács 465/2012/EU rendelete (2012. május 22.) a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK rendelet, valamint a 883/2004/EK rendelet végrehajtására vonatkozó eljárás megállapításáról szóló 987/2009/EK rendelet módosításáról (HL L 149., 2012.6.8., 4–10. o.).
A szabad mozgásról szóló 2004/38/EK irányelv	Az Európai Parlament és a Tanács 2004/38/EK irányelve (2004. április 29.) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről (HL L 158., 2004.4.30., 77–123. o.).
A faji egyenlőségről szóló 2000/43/EK irányelv	A Tanács 2000/43/EK irányelve (2000. június 29.) a személyek közötti, faji- vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról (HL L 180., 2000.7.19., 22–26. o.).
A munkavállalók kiküldetéséről szóló 96/71/EK irányelv	Az Európai Parlament és a Tanács 96/71/EK irányelve (1996. december 16.) a munkavállalók szolgáltatások nyújtása keretében történő kiküldetéséről (HL L 18., 1997.1.21., 1–6. o.).

Válogatott megállapodások

Rövid elnevezés	Cím
Az Egyesült Királyság kilépéséről rendelkező megállapodás	Megállapodás a Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságának az Európai Unióból és az Európai Atomenergia-közösségből történő kilépéséről, 2020. január 24. (HL L 29., 2020.1.31., 7–187. o.).
Az Európai Közösség és Svájc közötti megállapodás	Megállapodás egyrészről az Európai Közösség és tagállamai, másrészről a Svájci Államszövetség között a személyek szabad mozgásáról, 1999. június 21. (HL L 114., 2002.4.30., 6–72. o.).
Az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodás	Megállapodás az Európai Gazdasági Térségről, 1992. május 2. (HL L 1., 1994.1.3., 3–522. o.).
Egyezmény az 1985. évi Schengeni Megállapodás végrehajtásáról	Egyezmény a Benelux Gazdasági Unió államai, a Németországi Szövetségi Köztársaság és a Francia Köztársaság kormányai között a közös határaikon történő ellenőrzések fokozatos megszüntetéséről szóló, 1985. június 14-i Schengeni Megállapodás végrehajtásáról, 1990. június 19. (HL L 239., 2000.9.22., 19–62. o.).
Ankarai jegyzőkönyv	Az Európai Gazdasági Közösség és Törökország közötti társulás létrehozásáról szóló megállapodáshoz csatolt és a hatálybalépéskor meghozandó intézkedésekről szóló, 1970. november 23-án aláírt kiegészítő jegyzőkönyv és pénzügyi jegyzőkönyv – Záróokmány – Nyilatkozatok (HL L 293., 1972.12.29., 3–56. o.).

1. melléklet: A kézikönyvben idézett uniós rendeletek és irányelvek alkalmazhatósága

Ország	AT	BE	BG	CY	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	CH	IS	LI	NO	UK
Menedékjog																																
604/2013/EU rendelet (dublini rendelet)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
603/2013/EU rendelet (Euróac-rendelet)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
A befogadási feltételekről szóló 2013/33/EU irányelv	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓
A menekültügyi eljárásokról szóló 2013/32/EU irányelv	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓
Kvalifikációs irányelv (2011/95/EU irányelv)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o
Az átmeneti védelemről szóló 2001/55/EK irányelv	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Emberkereskedelem																																
Az emberkereskedelem elleni 2011/36/EU irányelv	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Az emberkereskedelem áldozatairól szóló 2004/81/EK irányelv (tartózkodási engedélyek)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Határok és Schengen																																
Az Európai Határ- és Partiról szóló (EU) 2019/1896 rendelet	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
A schengeni határ-ellenőrzési kódexről szóló, legutóbb az (EU) 2019/817 rendelettel módosított (EU) 2016/399 rendelet	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
A tengeri határokról szóló 656/2014/EU rendelet	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

✓ = elfogadták o = elfogadták, de a legutóbbi módosításokat nem x = nem fogadták el

1. melléklet: A kézikönyvben idézett uniós rendeletek és irányelvek alkalmazhatósága

Ország	AT	BE	BG	CY	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	CH	IS	LI	NO	UK*
A schengeni értékelési mechanizmusról szóló 1053/2013/EU rendelet	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
A kishatárforgalomról szóló, az 1342/2011/EU rendelettel módosított 1931/2006/EK rendelet	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗
Az előzetes utasinformációról szóló 2004/82/EK irányelv	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
A fuvarozókra vonatkozó szankciókról szóló 2001/51/EK irányelv	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Nagy méretű uniós informatikai rendszerek																																
Interoperabilitás a rendőrségi és igazságügyi együttműködés, a menekültügy és a migráció területén – (EU) 2019/818 rendelet	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Interoperabilitás a határok és a vízumügy területén – (EU) 2019/817 rendelet	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗
Az ECRIS-TCN rendszerről szóló (EU) 2019/816 rendelet	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗
A SIS-ről szóló (EU) 2018/1862 rendelet	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
SIS – határforgalom-ellenőrzés – (EU) 2018/1861 rendelet	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗
SIS – visszaküldés – (EU) 2018/1860 rendelet	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗
Az ETIAS-ról szóló (EU) 2018/1240 rendelet	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗
A határregisztrációs rendszerről szóló (EU) 2017/2226 rendelet	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗
VIS-rendelet (767/2008/EK rendelet)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗
1987/2006/EK rendelet	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗

✓ = elfogadták o = elfogadták, de a legutóbbi módosításokat nem ✗ = nem fogadták el

Ország	AT	BE	BG	CY	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	CH	IS	LI	NO	UK*
Vízum																																
A vízumtárolásról szóló (EU) 2018/1806 rendelet	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
A hosszú távú tartózkodásra jogosító vízumról szóló 265/2010/EU rendelet	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
A vízumkódexről szóló, legutóbb az (EU) 2019/1155 rendelettel módosított 8/2009/EK rendelet	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Irregularis migráció és visszaküldés																																
A bevándorlási összekötő tisztviselők európai hálózatairól szóló (EU) 2019/1240 rendelet (átdolgozás)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Az európai úti okmányról szóló (EU) 2016/1953 rendelet	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
A munkáltatókkal szembeni szankciókról szóló 2009/52/EK irányelv	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Visszatérési irányelv (2008/115/EK irányelv)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
A segítségnyújtásról szóló 2002/90/EK irányelv	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Jogszerű migráció																																
Diákok és kutatók – (EU) 2016/801 irányelv	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Vállalaton belül áthelyezett személyek – 2014/66/EU irányelv	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Idegyenlőségek – 2014/36/EU irányelv	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Összevont tartózkodási és munkavállalási engedély – 2011/98/EU irányelv	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

✓ = elfogadták o = elfogadták, de a legutóbbi módosításokat nem x = nem fogadták el

1. melléklet: A kézikönyvben idézett uniós rendeletek és irányelvek alkalmazhatósága

Ország	AT	BE	BG	CY	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	CH	IS	LI	NO	UK
Kékkártya – 2009/50/EK irányelv	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
A huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló, a 2011/51/EU irányelvvel módosított 2003/109/EK irányelv	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✗
Családtagvesztési irányelv (2003/86/EK irányelv)	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✗	✗
A tartózkodási engedélyek egységes formáitáról szóló, a 2011/51/EU irányelvvel módosított 2003/109/EK irányelv	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✗	✗
A személyazonosító igazolványok és a tartózkodási okmányok biztonságáról szóló (EU) 2019/1157 rendelet	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
A szakmai képesítések elismeréséről szóló, a 2011/51/EU irányelvvel módosított 2005/36/EK irányelv	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
A szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló, a 465/2012/EU rendelettel módosított 883/2004/EK rendelet	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
1231/2010/EU rendelet (a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK rendelet kiterjesztése a harmadik országbeli állampolgárokra)	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✗	✗
A szabad mozgásról szóló 2004/38/EK irányelv	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓
Szabad mozgás; szociális biztonság és egyenlőség																																

✓ = elfogadták o = elfogadták, de a legutóbbi módosításokat nem ✗ = nem fogadták el

Ország	AT	BE	BG	CY	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	CH	IS	LI	NO	UK*
A faji egyenlőségről szóló 2000/43/EK irányelv	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
A munkavállalók kiküldetéséről szóló, legutóbb az (EU) 2018/957 irányelvvel módosított 96/71/EK irányelv	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

✓ = elfogadták o = elfogadták, de a legutóbbi módosításokat nem x = nem fogadták el

Megjegyzések:

* Az Egyesült Királyságra a kilépésről rendelkező megállapodás szerinti átmeneti időszak végéig alkalmazandó

Schengeni vívmányok (beleértve a „Határok és Schengen”, „Vízum”, „Irregularis migráció és visszaküldés” és „nagy méretű uniós informatikai rendszerek” résznl felsorolt jogi eszközöket)

Dánia esetében lásd az Európai Unió keretében beillesztett schengeni vívmányokról szóló 19. jegyzőkönyv 3. cikkét és a Dánia helyzetéről szóló 22. jegyzőkönyvet.

Az **Egyesült Királyság** esetében lásd az Egyesült Királyságnak és Írországnak a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség tekintetében fennálló helyzetéről szóló 21. jegyzőkönyvet; az Európai Unió keretében beillesztett schengeni vívmányokról szóló 19. jegyzőkönyv 4. cikkét; az Egyesült Királyság kérésének jóváhagyásáról szóló, 2000. május 29-én elfogadott 2000/365/EK tanácsi határozatot (HL L 131., 2000., 43-47. o.) és a schengeni vívmányok rendelkezései egyes részeinek Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága által való alkalmazásáról szóló, 2004. december 22-i 2004/926/EK tanácsi határozatot (HL L 395., 2004., 70-80. o.). Lásd még a 2020. január 24-én aláírt és 2020. január 31-én hatályba lépett, a Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságának az Európai Unióból és az Európai Atomenergia-közösségből történő kilépéséről szóló megállapodást (HL L 29., 2020., 7-187. o.).

Írország esetében lásd az Egyesült Királyságnak és Írországnak a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség tekintetében fennálló helyzetéről szóló 21. jegyzőkönyvet; az Európai Unió keretében beillesztett schengeni vívmányokról szóló 19. jegyzőkönyv 4. cikkét; és az Írországnak a schengeni vívmányok egyes rendelkezései alkalmazásában való részvételére vonatkozó kéréséről szóló, 2002. február 28-i 2002/192/EK tanácsi határozatot (HL L 64., 2002., 20-23. o.).

Norvégia és Izland esetében lásd az Európai Unió keretében beillesztett schengeni vívmányokról szóló 19. jegyzőkönyv 6. cikkét; az 1999. május 18-án aláírt és 2000. június 26-án hatályba lépett, az Európai Unió Tanácsa, valamint az Izlandi Köztársaság és a Norvég Királyság közötti, az utóbbiaknak a schengeni vívmányok végrehajtására, alkalmazására és fejlesztésére irányuló társulásiról szóló megállapodást (HL L 176., 1999., 36-62. o.) és az Európai Unió Tanácsa, valamint az Izlandi Köztársaság és a Norvég Királyság közötti, az utóbbiaknak a schengeni vívmányok végrehajtására, alkalmazására és fejlesztésére irányuló társulásiról szóló megállapodás alkalmazását szolgáló egyes szabályokról szóló, 1999. május 17-i 1999/437/EK tanácsi határozatot (HL L 176., 1999., 31-33. o.).

Svájc esetében lásd a 2004. október 26-án aláírt és 2008. március 1-jén hatályba lépett, az Európai Unió, az Európai Köztársaság és a Svájci Államszövetség közötti, a Svájci Államszövetségnek a schengeni vívmányok végrehajtására, alkalmazására és fejlesztésére irányuló társulásiról szóló megállapodást (HL L 53., 2008., 52-79. o.) és az Európai Unió, az Európai Köztársaság és a Svájci Államszövetség közötti, a Svájci Államszövetségnek a schengeni vívmányok végrehajtására és fejlesztésére irányuló társulásiról szóló megállapodásnak az Európai Unió nevében történő megkötéséről szóló, 2008. január 28-i 2008/146/EK tanácsi határozatot (HL L 53., 2008., 1-2. o.).

Liechtenstein esetében lásd a 2008. február 28-án aláírt és 2011. december 19-én hatályba lépett, az Európai Unió, az Európai Köztársaság, a Svájci Államszövetség és a Liechtensteini Hercegség közötti, a Liechtensteini Hercegségnek az Európai Unió, az Európai Köztársaság és a Svájci Államszövetségnek a schengeni vívmányok végrehajtására, alkalmazására és fejlesztésére irányuló társulásiról szóló megállapodáshoz való csatlakozásáról szóló jegyzőkönyvet (HL L 160., 2011., 21-36. o.).

A schenqeni vívmányok keretébe tartozó meghatározott jogi eszközök alkalmazása

A dublini rendelet és az Eurodac-rendelet

Dánia esetében lásd a 2005. március 20-én aláírt és 2006. április 1-jén hatályba lépett; az Európai Közöség és a Dán Királyság közötti a Dániában vagy az Európai Unió egy másik tagállamában benyújtott menedékjogi iránti kérelem elbírálására vonatkozó feltételek és eljárás szabályok megállapodást (HL L 66., 2006. 38–43. o.) és a 2006. február 21-i 2006/m8/EK tanácsi határozatot (HL L 66., 2006. 37. o.), amely említett megállapodás 3. cikkének 2) bekezdése alapján Dániát, július 4-én értesítette az Európai Bizottságot, hogy mindaddig nem rendelhet lefoglalási kényszerrel szembe, amíg külön tárgyalásokat igényel. A bűnüldözési célú hozzáféréssel kapcsolatos irratlan közleményben látsz a 2019. március 27-én aláírt és 2019. május 25-én hatályba lépő, a Dániában vagy az Európai Unió egyik tagállamában benyújtott menedékjogi iránti kérelem elbírálását, feladatok meghatározására vonatkozó feltételek és eljárás szabályok megállapodással. valamint a dublini egyezmény hatékony alkalmazása érdekében az ügyrendjelemtől való távozási felfüggetlenítéséről szóló „Euródac” létrehozásáról szóló, az Európai Község és a Dán Királyság közötti megállapodáshoz csatolt, az Eurodachoz való hozzáférést célzó közös nyilatkozata (HL L 138., 2019. 5.-o.). és a Dániában vagy az Európai Unio egy másik tagallamban benyújtott menedekjog i iranti kérelem elbírálásiért felelős állam meghatározására vonatkozó feltételek és eljárás szabalyok megállapodásával, valamint a dublini egyezmény hatékony alkalmazása érdekében az ügyrendjelemtől való távozási felfüggetlenítéséről szóló, az Európai Község és a Dán Királyság közötti megállapodáshoz csatolt, az Eurodachoz való hozzáférést célzó közös nyilatkozata (HL L 138., 2019. 5.-o.) (EU) 2019/836 tanácsi határozatot (HL L 138., 2019. 3-4. o).

[illegible]

Svájc: esetében lásd a 2008. március 1-én hatályba lépett, az Európai Közöségi és a Svájci Államszövetség közötti, a tagállamban vagy Svájcban benyújtott menedékközlési iránti kérelem megvizsgálásáról szóló megállapodásról (HL L 53., 2008., 3-4. o.), valamint a 2019. június 27-én aláírt és 2020. február 5-én hatályba lépett, az Európai Közöségi és a Svájci Államszövetség közötti megállapodásról (HL L 53., 2020., 1-2. o.).

Liechtenstein esetében lásd a 2008. február 28-án aláírt és 2011. december 19-én hatályba lépett, az Európai Közösség, a Svájci Államszövetség és a Liechtensteini Hercegség közötti Liechtensteini Hercegségnek az Európai Közösség és a Svájci Államszövetség közötti, a tagállamokban vagy Svájcban benyújtott menedékjogi iránti kérelem megvizsgálásáról felolvasó állami meghatározására vonatkozó megállapodáshoz való csatlakozásról szóló jogszabályról (HL 160., 2011. 39-49. o.) valamint a 2019. június 27-én aláírt és 2020. február 5-én hatályba lépett, az Európai Unió, a Svájci Államszövetség és a Liechtensteini Hercegség közötti a tagállamokban vagy Svájcban benyújtott menedékjogi iránti kérelem megvizsgálásáról felolvasó állami meghatározására vonatkozó megállapodáshoz való csatlakozásról szóló jogszabályról (HL 332., 2020. 3-7. o.) és a tagállamokban vagy Svájcban benyújtott menedékjogi iránti kérelem megvizsgálásáról felolvasó állami meghatározására vonatkozó feltételek és eljárás iránti megállapodásról (HL 330., 2020. 3-7. o.) közötti megállapodásról szóló, az Európai Közösség és a Svájci Államszövetség közötti megállapodáshoz csatolt, az Európai Unió, a Svájci Államszövetség és a Liechtensteini Hercegség közötti, az Euróadachoz való bűnüldözési célú hozzáféréstől szóló jogszabályról (HL L 33., 2020. 1-2. o.).

Schengeni határellenőrzési kódex
A Schengeni határellenőrzési kódex Bulgáriára, Horvátországra, Ciprusra és Romániára a belső határokról szóló III. cím kivételével alkalmazandó.
SIS-rendeletek
A 2013. március 7-i 2013/158/EU tanácsi határozatban (HL L 87, 2013., 10–11. o.) megállapítottak szerint az 1987/2006/EK rendelet 2013. április 9-e óta alkalmazandó. Dániára nézve sem az 1987/2006/EK rendelet, sem a 2013/158/EU tanácsi határozat nem kötelező, de úgy döntött, hogy részt vesz a SIS-ben, továbbá a SIS – visszaküldésekéről szóló rendelet (EU) 2018/1860), a SIS – a határforgalom-ellenőrzésről szóló rendelet (EU) 2018/1861) és a SIS-rendelet (EU) 2018/1862) alkalmazásában, amiről 2019. április 26-án értesítette az Európai Bizottságot.
Irország és az Egyesült Királyság nem vesz részt a 2013. március 7-i 2013/158/EU tanácsi határozatban, az rájuk nézve nem kötelező és nem alkalmazandó, következtetésképpen rájuk csak a 2007. június 12-i 2007/533/IB SIS-határozat alkalmazandó. A 2020. júliusi állapot szerint Irország még nem kapcsolódik a SIS-hez, jóllehet végző a SIS-hez való kapcsolódást előkészítő tevékenységeket, de nem lesz képes a schengeni térségbe való beutazási vagy tartózkodási tilalmak tekintetében figyelmeztető jelzéseket kiadni vagy azokhoz hozzáférni. A ki lépésről rendelkező megállapodás szerint az Egyesült Királyság az átmeneti időszakban továbbra is részt vesz a SIS-ben, de nem adhat ki a schengeni területre kiterjedő figyelmeztető jelzéseket a schengeni térségbe való beutazási vagy tartózkodási tilalmak tekintetében, és nem férhet hozzá ezekhez.
A 2020. júliusi állapot szerint Ciprus még nem kapcsolódik a SIS-hez, és ideiglenes eltéréssel rendelkezik a schengeni térséghez való csatlakozás tekintetében.
Bulgária és Románia a SIS-határozat (2007/533/IB) és a schengeni vívmányok Schengeni Információs Rendszerre vonatkozó rendelkezéseinek a Bolgár Köztársaságban és Romániában történő alkalmazásáról szóló, 2010. június 29-i 2010/365/EU tanácsi határozat alapján rendőrségi és igazságügyi együttműködés céljából rendelkezik a SIS-hez való hozzáféréssel. 2018. augusztustól Bulgária és Románia a schengeni térségbe való beutazás, illetve az ott-tartózkodás megtagadása céljából megkezdte a SIS használatát a 2018. június 25-i (EU) 2018/934 tanácsi határozatnak megfelelően (HL L 165., 2018., 37–39. o.).
Horvátországra még mindig vonatkoznak bizonyos korlátozások a SIS-nek a schengeni térségbe való beutazás, illetve az ott-tartózkodás megtagadása céljából történő használata tekintetében. Ezek a korlátozások megszűnnek, amint Horvátország a schengeni térség teljes jogú tagjává válik. Bulgária, Horvátország és Románia nem adhat ki a schengeni területre kiterjedő figyelmeztető jelzéseket a schengeni térségbe való beutazási vagy tartózkodási tilalmak tekintetében, mivel még nem része a schengeni térségnek.
VIS-rendelet
Dániára nézve nem kötelező a Vízuminformációs Rendszerről szóló rendelet, de úgy döntött, hogy részt vesz a VIS-ben.
Irország és az Egyesült Királyság nem vesz részt a Vízuminformációs Rendszerről szóló rendeletben.
A VIS a schengeni vívmányok Vízuminformációs Rendszerre vonatkozó egyes rendelkezéseinek a Bolgár Köztársaságban és Romániában való hatályba lépésétéről szóló , 2017. október 12-i (EU) 2017/1908 tanácsi határozat szerint (HL L 268., 2017., 39-43. o.) nem alkalmazandó Horvátországra és Ciprusra , és csak részben alkalmazandó Bulgáriára és Romániára .
Határregisztrációs rendszer (EES)
Dániára nézve nem kötelező az EES-rendelet, de úgy döntött, hogy 2019. október 24-től részt vesz az EES-ben.
Irország és az Egyesült Királyság nem vesz részt az EES-rendeletben.
Az EES nem alkalmazandó Horvátországra és Ciprusra , és csak részben alkalmazandó Bulgáriára és Romániára .
ETIAS-rendelet
Dániára nézve nem kötelező az ETIAS-rendelet, de úgy döntött, hogy 2019. október 24-től részt vesz az ETIAS-ban.
Irország és az Egyesült Királyság nem vesz részt az ETIAS-rendeletben.

ECRIS-TCN-rendelet

Az ECRIS-TCN-rendelet nem alkalmazandó **Dániára**, ellenben **Írország** és az **Egyesült Királyság** dönthet úgy, hogy részt vesz a rendeletben.

Az ECRIS-TCN-rendelet nem alkalmazandó **Izlandra**, **Liechtensteinre**, **Norvégiára** és **Svájcra**.

Szabad mozgás és szociális biztonság

Liechtenstein, **Izland** és **Norvégia** esetében lásd az *Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodás* VI. mellékletét, amelyet az EGT Vegyes Bizottság 2011. január 7-i 76/2011 (HL L 262., 2011., 33-43. o.) és 2012. február 10-i 18/2012 (HL L 161., 2012., 24. o.) határozata módosított.

Svájc esetében lásd a *szociális biztonsági rendszerek koordinációjáról szóló megállapodás* II. mellékletét, amelyet az egyrészről az Európai Közösség és tagállamai, másrészről a Svájci Államszövetség közötti, a személyek szabad mozgásáról szóló megállapodás alapján létrehozott vegyes bizottságnak a megállapodáshoz tartozó, a *szociális biztonsági rendszerek koordinációjáról* szóló II. melléklet cseréjéről szóló, 2012. március 31-i (2012/195/EU) 1/2012 határozata aktualizált (HL L 103., 2012., 51-59. o.).

A szabad mozgással és a szociális biztonsággal kapcsolatos meghatározott jogi eszközök alkalmazása

Az **1231/2010/EU rendelet** nem alkalmazható az **Egyesült Királyságra**, amelyre néve azonban az 1408/71/EGK és az 574/72/EGK tanácsi rendelet rendelkezéseinek valamely harmadik ország e rendelkezések által pusztán állampolgárságuk okán nem érintett állampolgáira való kiterjesztéséről szóló, 2003. május 14-i 859/2003/EK tanácsi rendelet (HL L 124., 2003., 1-3. o.) továbbra is kötelező.

A **szakmai képesítések elismeréséről szóló irányelv (2005/36/EK)** a II. cím kivételével ideiglenesen alkalmazható **Svájcban**, az egyrészről az Európai Közösség és tagállamai, másrészről a Svájci Államszövetség közötti, a személyek szabad mozgásáról szóló 1999. évi megállapodás 14. cikkével létrehozott EU-Svájc Vegyes bizottságnak a szakmai képesítések kölcsönös elismeréséről szóló III. melléklet kicseréléséről szóló, 2011. szeptember 30-i (2011/702/EU) 2/2011 határozata szerint (HL L 277., 2011., 20-35. o.).

A **kiküldött munkavállalókról szóló irányelv (96/71/EK)** nem alkalmazható **Svájcra**, amelynek azonban az 1999. június 21-én aláírt és 2002. június 1-jén hatályba lépett, egyrészről az Európai Közösség és tagállamai, másrészről a Svájci Államszövetség közötti, a személyek szabad mozgásáról szóló megállapodás I. melléklete 22. cikkének értelmében hasonló szabályokat kell biztosítani (HL L 114., 2002., 6-72. o.).

2. melléklet: Az Európa Tanács kiválasztott jogi eszközeinek alkalmazhatósága

Az Európa Tanács egyes jogi eszközeinek az uniós tagállamok általi alkalmazhatósága

Ország	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	27 tagállam közül összesen
A ratifikációk/csatlakozások száma összesen	10	11	10	10	9	11	12	10	10	11	11	10	11	9	11	11	9	13	8	11	12	10	12	11	12	10	9	27
EJEE	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
EJEE, 1. jegyzőkönyv (tulajdon, oktatás stb.)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
EJEE, 4. jegyzőkönyv (mozgásszabadság, külföldiek kollektív kiutasításának tilalma stb.)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	26
EJEE, 6. jegyzőkönyv (halálbüntetés eltörlése)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
EJEE, 7. jegyzőkönyv (külföldiek kiutasításának eljárási garanciái stb.)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	25
EJEE, 12. jegyzőkönyv (megkülönböztetés)	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	10
EJEE, 13. jegyzőkönyv (halálbüntetés eltörlése)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
Európai egyezmény a szociális és orvosi ellátásról (1953)	✗	✓	✗	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✗	✗	14
Európai egyezmény a letelepedésről (1955)	✓	✓	✗	✗	✗	✓	✓	✗	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✓	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✗	9
Európai egyezmény az állampolgárságról (1997)	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	13
Egyezmény az egyének védelméről a személyes adatok gépi feldolgozása során (1981)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27

✓ = részes állam/alkalmazható ✗ = nem írta alá

✓ = aláírta

✗ = nem írta alá

Ország	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	
A ratifikációk/csatlakozások száma összesen	10	11	10	10	9	11	12	10	10	11	11	10	11	9	11	11	9	13	8	11	12	10	12	11	12	10	9	27 tagállam közül összesen
A személyes adatok gépi feldolgozása során az egyének védelméről szóló egyezményt módosító jegyzőkönyv (2018)	S	S	✓	S	S	S	✗	S	S	S	S	S	✓	S	S	S	✓	S	S	✗	S	✓	S	✗	S	S	S	4
Egyezmény az emberkereskedelem elleni fellépésről (2005)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
A nők elleni és a családon belüli erőszak megelőzéséről és felszámolásáról szóló egyezmény (isztabuli egyezmény) (2011)	✓	✓	S	✓	S	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	S	✓	✓	S	✓	S	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	S	21

✓ = részes állam/alkalmazható s = aláírta ✗ = nem írta alá

Az Európa Tanács egyes jogi eszközeinek az Európa Tanács más tagállamai általi alkalmazhatósága

Ország	AD	AL	AM	AZ	BA	CH	GE	IS	LI	MC	MD	ME	MK	NO	RS	RU	SM	TR	UA	UK	20 tagállam közül összesen
A ratifikációk/csatlakozások száma összesen	10	11	8	7	11	7	10	11	8	8	9	11	11	12	11	5	10	10	10	8	
EJEE	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	20
EJEE, 1. jegyzőkönyv (tulajdon, oktatás stb.)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	18
EJEE, 4. jegyzőkönyv (mozgásszabadság, külföldiek kollektív kiutasításának tilalma stb.)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	17
EJEE, 6. jegyzőkönyv (halálbüntetés eltörlése)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
EJEE, 7. jegyzőkönyv (külföldiek kiutasításának eljárási garanciái stb.)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
EJEE, 12. jegyzőkönyv (megkülönböztetés)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
EJEE, 13. jegyzőkönyv (halálbüntetés eltörlése)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	17
Európai egyezmény a szociális és orvosi ellátásról (1953)	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✓	4
Európai egyezmény a letelepítésről (1955)	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✓	3
Európai egyezmény az állampolgárságról (1997)	✗	✓	✗	✗	✓	✗	✗	✓	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✗	✗	✗	✓	8
Egyezmény az egyének védelméről a személyes adatok gépi feldolgozása során (1981)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	20
A személyes adatok gépi feldolgozása során az egyének védelméről szóló egyezményt módosító jegyzőkönyv (2018)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	1
Egyezmény az emberkereskedelem elleni fellépésről (2005)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
A nők elleni és a családon belüli erőszak megelőzéséről és felszámolásáról szóló egyezmény (Ísztabulli egyezmény) (2011)	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	13

✓ = részes állam/alkalmazható ✗ = nem írta alá

3. melléklet: Az ESC rendelkezéseinek elfogadása

Az Európai Szociális Charta (ESC) rendelkezéseinek elfogadása az uniós tagállamok részéről

ESC (1961) és Kiegészítő jegyzékönv (1988)																											
Unió ország	AT	BE	BG	CY	EE	FI	FR	HU	IE	IT	LT	LV	MT	NL	PT	RO	SE	SI	SK	CZ	DE	DK	EL	ES	HR	LU	PL
Elfogadta összesen	14	24	17	15	20	26	31	17	27	30	24	26	20	30	31	17	23	29	25	15	15	18	21	22	15	16	10
1. cikk – munkához való jog	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. cikk – igazságos munkafeltételek	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3. cikk – biztonságos és egészséges munkafeltételek	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4. cikk – méltányos díjazás	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5. cikk – szervezkedési jog	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
6. cikk – béralkuhoz való jog	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
7. cikk – a gyermekek és fiatalok védelme	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
8. cikk – a dolgozó nők védelme anyaság esetén	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
9. cikk – pályaválasztási tanácsadás	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
10. cikk – szakképzés	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
11. cikk – az egészség védelme	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
12. cikk – társadalombiztosítás	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
13. cikk – szociális és egészségügyi segítség	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
14. cikk – a szociális jóléti szolgáltatásokból való részesülés	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
15. cik – fogyatékos személyek	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
16. cikk – a család védelme	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

✓ = elfogadta
✓ = részben elfogadta
✓ = nem fogadta el

✓ = elfogadta o = részben elfogadta x = nem fogadta el

ESC (1996)		ESC (1961) és Kiegészítő Jegyzéknyv (1988)																										
Unió ország		AT	BE	BG	CY	EE	FI	FR	HU	IE	IT	LT	LV	MT	NL	PT	RO	SE	SI	SK	CZ	DE	DK	EL	ES	HR	LU	PL
Elfogadta összesen		14	24	17	15	20	26	31	17	27	30	24	26	20	30	31	17	23	29	25	15	15	18	21	22	15	16	10
17. cikk – a gyermekek és fiatalok védelme		✓	✓	o	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
18. cikk – munkavállalás más Szerződő fél területén		o	✓	o	o	x	✓	✓	x	✓	✓	o	✓	o	✓	✓	o	✓	o	o	o	✓	✓	✓	✓	✓	o	o
19. cikk – a migráns dolgozók védelme és segítése		o	o	x	✓	✓	o	✓	x	✓	✓	o	o	x	o	✓	o	✓	✓	o	o	✓	x	✓	✓	x	✓	✓
20. cikk – a nemen alapuló megkülönböztetés tilalma		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	x	✓	x
21. cikk – információ és konzultáció		x	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	x
22. cikk – részvétel a munkakörülmények javításában		x	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	x	✓	x
23. cikk – az idősök szociális védelme		x	x	x	x	✓	✓	✓	x	✓	✓	x	x	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	x
24. cikk – védelem a foglalkoztatás megszűnése esetén		x	x	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓
25. cikk – védelem a munkáltató fizetéskeptelensége esetén		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	x	✓	✓
26. cikk – a munkavállaló emberi méltóságának védelme		o	o	✓	x	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓
27. cikk – családi munkavállalók		o	x	o	o	✓	✓	x	x	o	✓	✓	✓	o	✓	✓	o	✓	✓	o	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
28. cikk – a munkavállalók képviselőinek védelme		✓	x	✓	✓	✓	✓	x	x	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	x	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
29. cikk – egyeztetés kollektív létszámszökkenés esetén		x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
30. cikk – védelem a szegénység és a társadalmi kirekesztés ellen		x	✓	x	x	✓	✓	✓	x	✓	✓	x	✓	x	✓	✓	x	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
31. cikk – lakhatás		x	x	x	x	x	✓	✓	x	x	✓	o	o	x	✓	✓	x	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓
																						o = részben elfogadta		x = nem fogadta el				

✓ = elfogadta ✗ = részben elfogadta o = nem fogadta el

Megjegyzés: A sárgával kiemelt cellák azokat a tagállamokat jelölik, amelyek csak az 1996-os ESC-t erősítették meg.

Az ESC rendelkezéseinek elfogadása az Európa Tanács más olyan tagállamai részéről, amelyek megerősítették az ESC-t

ESC (1966) és
kiegészítő
jegyzőkönyv
(1988)

ESC (1996)

Nem uniós ország	AD	AL	AM	AZ	BA	GE	MD	ME	MK	NO	RS	RU	TR	UA	IS	UK
Elfogadta összesen	19	18	13	18	16	12	16	18	16	22	25	19	27	24	13	14
1. cikk – munkához való jog	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. cikk – igazságos munkafeltételek	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3. cikk – biztonságos és egészséges munkafeltételek	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4. cikk – méltányos díjazás	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5. cikk – szervezkedési jog	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
6. cikk – béralkuhoz való jog	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
7. cikk – a gyermekek és fiatalok védelme	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
8. cikk – a dolgozó nők védelme anyaság esetén	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
9. cikk – pályaválasztási tanácsadás	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
10. cikk – szakképzés	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
11. cikk – az egészség védelme	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
12. cikk – társadalombiztosítás	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
13. cikk – szociális és egészségügyi segítség	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
14. cikk – a szociális jóléti szolgáltatásokból való részesülés	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
15. cikk – foglalkoztatottak személyi jogai	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
16. cikk – a család védelme	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
17. cikk – a gyermekek és fiatalok védelme	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
18. cikk – munkavállalás más Szerződő Fél területén	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

✓ = elfogadta

o = részben elfogadta

x = nem fogadta el

ESC (1961) és
Kiegészítő
Jegyzőkönyv
(1988)

ESC (1996)																	Zöld könyv (1988)			
Nem uniós ország	AD	AL	AM	AZ	BA	GE	MD	ME	MK	NO	RS	RU	TR	UA	IS	UK				
Elfogadta összesen	19	18	13	18	16	12	16	18	16	22	25	19	27	24	13	14				
19. cikk – a migráns dolgozók védelme és segítése	o	✓	✓	✗	✗	✓	o	o	o	o	o	o	✓	✗	✗	✓				
20. cikk – a nemen alapuló megkülönböztetés tilalma	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗				
21. cikk – információ és konzultáció	✗	✓	✗	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗				
22. cikk – részvétel a munkakörülmények javításában	✗	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗				
23. cikk – az idősök szociális védelme	✓	✗	✗	✗	✓	✗	✗	✓	✗	✓	✓	✗	✓	✓	✗	✗				
24. cikk – védelem a foglalkoztatás megszűnése esetén	✗	✓	✓	✓	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗				
25. cikk – védelem a munkáltató fizetéskezelése esetén	✗	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✓	✗	✓	✗						
26. cikk – a munkavállaló emberi méltóságának védelme	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✓	o	✓	✗	✓	✗	✓	✓						
27. cikk – családi munkavállalók	✗	✗	✓	✓	✗	✓	o	o	o	o	✗	✓	✓	✓						
28. cikk – a munkavállalók képviselőinek védelme	✗	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓						
29. cikk – egyeztetés kollektív létszámszökkenés esetén	✗	✓	✗	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓						
30. cikk – védelem a szegénység és a társadalmi kirekesztés ellen	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✓	✗	✓	✓						
31. cikk – lakhatás	o	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✗	✗	✓	o						

Megjegyzés: A sárgával kiemelt cellák azokat az államokat jelölik, amelyek csak az 1996-os ESC-t erősítették meg.
 ✓ = elfogadta o = részben elfogadta ✗ = nem fogadta el

4. melléklet: A kiválasztott ENSZ-egyezmények elfogadása

Egyes ENSZ-egyezmények elfogadása az EU-tagállamok részéről

Ország	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	EL	ES	FI	FR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	27 közül összesen
A ratifikációk/csatlakozások száma összesen	16	15	15	13	16	16	15	13	15	16	15	15	15	13	16	16	15	14	15	16	13	16	15	15	14	15	
Genfi egyezmény	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
Egyezmény a hontalan személyekről	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	24
Egyezmény a hontalanság eseteinek csökkentéséről	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✗	✗	✓	✓	s	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✓	✓	✗	✓	21
ICED	✓	✓	s	s	✓	✓	s	✗	✓	✓	s	✓	✗	s	✓	✓	s	✗	✓	✓	s	✓	s	s	s	✓	13
ICERD	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
ICCPR	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
ICESCR	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
CEDAW	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
CAT	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
CAT – OP	✓	s	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	s	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	s	23
CRC	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
CRC – OP1 (fegyveres konfliktus)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
UNTOC	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
UNTOC – OP1 (migránsok csempészése)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	s	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	26
UNTOC – OP2 (emberkereskedelem)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
CRPD	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27

✓ = részes állam/alkalmazható s = aláírta ✗ = nem írta alá

Egyes ENSZ-egyezmények elfogadása az Európa Tanács más államai részéről

Ország	AD	AL	AM	AZ	BA	CH	GE	IS	LI	MC	MD	ME	MK	NO	RS	RU	SM	TR	UA	UK	zo közül összesen
A ratifikációk/csatlakozások száma összesen	8	16	16	15	16	15	15	12	14	12	15	16	14	16	16	12	11	14	16	15	
Genfi egyezmény	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	18
Egyezmény a hontalan személyekről		✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	15
Egyezmény a hontalanság eseteinek csökkentéséről	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	x	✓	✓	x	✓	✓	x	x	✓	✓	✓	12
ICED	x	✓	✓	s	✓	✓	x	x	s	s	s	✓	s	✓	✓	x	x	✓	✓	x	8
ICERD	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	20
ICPR	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	20
ICESCR	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
CEDAW	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	20
CAT	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	20
CAT – OP	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	x	x	✓	✓	✓	16
CRC	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	20
CRC – OP1 (fegyveres konfliktus)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	20
UNTOC	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	20
UNTOC – OP1 (migránsok csempészése)	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	s	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	18
UNTOC - OP2 (emberkereskedelem)	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
CRPD	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19

✓ = részes állam/alkalmazható s = aláírta x = nem írta alá

Genfi egyezmény – a menekültek helyzetére vonatkozó ENSZ-egyezmény (1951)

Egyezmény a hontalan személyekről – a hontalan személyek jogállásáról szóló ENSZ-egyezmény (1954)

Egyezmény a hontalanság eseteinek csökkentéséről – a hontalanság eseteinek csökkentéséről szóló ENSZ-egyezmény (1961)

ICED – Nemzetközi egyezmény minden egyének az érzékeny elítéléssel szembeni védelméről (2006)

ICERD – Nemzetközi egyezmény a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről (1965)

ICPR – A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (1966)

ICESCR – Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (1966)

CEDAW – Egyezmény a nőkkel szemben alkalmazott hátrányos megkülönböztetések minden formájának kiküszöböléséről (1979)

CAT – Egyezmény a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok ellen (1984)

CAT – OP – Fakultatív jegyzékönyv a CAT-hoz (2002)

CRC – Egyezmény a gyermek jogairól (1989)

CRC – OP 1 – A CRC fakultatív jegyzékönyve a gyermekek fegyveres konfliktusba történő bevonásáról (2000)

UNTOC – ENSZ-egyezmény a nemzetközi szervezett bűnözés ellen (2000)

UNTOC – OP 1 – Jegyzékönyv a migránsok szállításáról, tengeri és légi úton történő csempészete elleni fellépésről (2000)

UNTOC – OP 2 – Jegyzékönyv az emberkereskedelem, különösen a nőkkel és gyermekekkel való kereskedelem megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről (2000)

CRPD – Egyezmény a fogyatékkal élő személyek jogairól (2006)

5. melléklet: A melléletekben használt országkódok

Kód	Ország
AD	Andorra
AL	Albánia
AM	Örményország
AT	Ausztria
AZ	Azerbajdzsán
BA	Bosznia-Hercegovina
BE	Belgium
BG	Bulgária
CH	Svájc
CY	Ciprus
CZ	Csehország
DE	Németország
DK	Dánia
EE	Észtország
EL	Görögország
ES	Spanyolország
FI	Finnország
FR	Franciaország
GE	Grúzia
HR	Horvátország
HU	Magyarország
IE	Írország
IS	Izland
IT	Olaszország

Kód	Ország
LI	Liechtenstein
LT	Litvánia
LU	Luxemburg
LV	Lettország
MC	Monaco
MD	Moldova
ME	Montenegró
MK	Észak-Macedónia
MT	Málta
NL	Hollandia
NO	Norvégia
PL	Lengyelország
PT	Portugália
RO	Románia
RS	Szerbia
RU	Oroszország
SE	Svédország
SI	Szlovénia
SK	Szlovákia
SM	San Marino
TR	Törökország
UA	Ukrajna
UK	Egyesült Királyság

Az Európai Unió Alapjogi Ügynökségéről további információ olvasható az interneten. Az információkat az FRA weboldalán érheti el: fra.europa.eu.

A Bíróság joggyakorlatával kapcsolatban további információ található a Bíróság honlapján: echr.coe.int. A HUDOC keresőportál révén hozzáférhetők az ítéletek és határozatok angolul ill. franciául, egyes esetekben azok fordítása más nyelveken, esetjogi tájékoztatók, sajtóközlemények, valamint a Bíróság munkájával kapcsolatos egyéb tudnivalók.

Hogyan lehet megszerezni az Európa Tanács kiadványait

Az Európa Tanács kiadója a szervezet valamennyi munkaterületével – emberi jogok, jogtudomány, egészségügy, etika, szociális kérdések, környezet, oktatás, kultúra, sport, ifjúság, építészeti örökség – kapcsolatban közzétesz műveket. A könyvek és az elektronikus kiadványok katalógus alapján interneten megrendelhetők (<http://book.coe.int/>).

A virtuális olvasószoza révén az érdeklődők ingyenesen ismerhetik meg a lényegesebb újonnan publikált művek részeit ill. egyes hivatalos anyagok teljes szövegét.

Az Európa Tanács egyezményeinek teljes szövege ill. az azokra vonatkozó tudnivalók a Treaty Office honlapján érhetők el: <http://conventions.coe.int/>.

Kapcsolatba szeretne lépni az EU-val?

Személyesen

Az Európai Unió területén több Europe Direct információs központ is működik. Keresse meg az Önhöz legközelebb eső központot: https://european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_hu

Telefonon vagy írásban

A Europe Direct központok feladata, hogy megválaszolják a polgárok Európai Unióval kapcsolatos kérdéseit. Vegye igénybe a szolgáltatást

- az ingyenesen hívható telefonszámon: 00 800 6 7 8 9 10 11 (bizonyos szolgáltatók számíthatnak fel díjat a hívásért),
- a rendes díjszabású telefonszámon: +32 22999696, vagy
- az alábbi nyomtatvány használatával: https://european-union.europa.eu/contact-eu/write-us_hu.

Információkat keres az EU-ról?

Online

Az EUROPA portál tájékoztatással szolgál az Európai Unióról az EU összes hivatalos nyelvén: (european-union.europa.eu).

Uniósi kiadványok

Az op.europa.eu/hu/publications címen uniósi kiadványok tekinthetők meg és rendelhetők. Ha bizonyos ingyenes kiadványokból több példányra van szüksége, rendeljen a Europe Direct központtól vagy hazájának helyi dokumentációs központjától (https://european-union.europa.eu/contact-eu_hu).

Uniósi jogszabályok és kapcsolódó dokumentumok

Az EUR-Lex portálon bármelyik hivatalos nyelven hozzáférhetők az EU jogi tartalmi és az 1951-től megjelenő jogszabályai (eur-lex.europa.eu).

Uniósi nyílt hozzáférési adatok

A data.europa.eu portálon az uniósi intézmények, szervek és ügynökségek nyílt hozzáférési adatkészletei érhetők el. Az adatok ingyen letölthetők és felhasználhatók, úgy kereskedelmi, mint nem kereskedelmi célokra. Emellett a portálon keresztül a különböző európai országok számos adatkészlete elérhető.

Az emberi jogok európai egyezménye és az európai uniós jog egyre fontosabb keretet biztosít a külföldiek jogainak védelméhez. A menekültügyre, a határookra és a bevándorlásra vonatkozó európai uniós joganyag gyorsan fejlődik. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának tekintélyes esetjogi korpusza alakult ki, különösen az EJEE 3., 5., 8. és 13. cikkével kapcsolatban. Az Európai Unió Bíróságát egyre gyakrabban kéri fel, hogy nyilatkozzon az Európai Unió e területre vonatkozó jogi rendelkezéseinek értelmezéséről. E kézikönyv 2020 júliusáig aktualizált harmadik kiadása hozzáférhető módon mutatja be ezeket az európai uniós jogszabályokat, valamint a két európai bíróság ítélezési gyakorlatát. A kézikönyv az EU és az Európa Tanács tagállamaiban dolgozó gyakorló jogi szakembereknek, bírácoknak, ügyészeknek, bevándorlási tisztviselőknek és nem kormányzati szervezeteknek szól.

FRA – AZ EURÓPAI UNIÓ ALAPJOGI ÜGYNÖKSÉGE

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Bécs – Ausztria
Tel. +43 (1)58030-0 – Fax +43 (1)58030-699
fra.europa.eu
facebook.com/fundamentalrights
linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency
twitter.com/EURightsAgency

Az Európai Unió
Kiadóhivatala

**EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGA
EURÓPA TANÁCS**

67075 Strasbourg Cedex – Franciaország
Tel. +33 (0) 3 88 41 20 18 – Fax +33 (0) 3 88 41 27 30
echr.coe.int
publishing@echr.coe.int
twitter.com/ECHR_CEDH